

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/) אסור בשימוש מסחרי

וספרי ויקיטקסט תחת רשיון GNU Free Doc. License
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל' ר' פנחס ראובן שליט"א
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל' ויקיטקסט

טור - יורה דעה - דרכי משה

● [הלכות שחיטה](#) ● [הלכות טרפות](#) ● [הלכות מתנות כהונה](#) ● [הלכות איבר מן החי](#) ● [הלכות בשר שנתעלם מן העין](#) ● [הלכות חלב](#) ● [הלכות דם](#) ● [הלכות מליחה](#) ● [הלכות בהמה וחייה טהורה](#) ● [הלכות דברים היוצאים מן החי](#) ● [הלכות עופות](#) ● [הלכות דגים](#) ● [הלכות תולעים](#) ● [הלכות ביצים](#) ● [הלכות בשר בחלב](#) ● [הלכות תערובות](#) ● [אינו נ"ל נוסחא אמיתית דמ"ש אם השומן קשה צריך כ"כ ושאר שומן אם יש בו ס' מותר וזה טעות נפל בספרים דאי היה בו ס' אפילו השומן רך שרי ועוד דכשהשומן קשה לא שייך בו ס' רק כדי נטילה לחוד דלא שייך ס' רק בכבוש ובישול כדלקמן ס' ק"ה ועוד דאי הוי מבטלין בס' נטילה זו למה אלא ודאי זו הנוסחא מוטעת וכן המרדכי והגמ"י לא כתבו רק ואם הוא קשה צריך כ"כ וכ"ה באו"ה אמנם בב"י הביא תשובת הרא"ש כמ"ש ולא השיג עליו ומה שכתבתי נ"ל ועוד תשובה זו צ"ע דלמה כתב דאם שפכו עליו שומן רותח הכל אסור הלא הוי חס לתוך צונן דאינו אסור רק כ"כ כמו שנתבאר לעיל סימן צ"א ויתבאר ס' ק"ה דאין לומר דהעירו נאסר תמיד משום העכבר וכל מה שעירו שם נאסר מ"מ אם העכבר בשולי הכלי היה לנו להתיר מה שלמעלה מקליפה שעל העכבר דשם לא נגע העירו ונ"ל לחלק דגבי שומן שאני דידוע כשמערין עליו רותח מחמת החום נמס הכל ויעשה הכל רך ולכן כל פעם שמערה נעשה רך והערוי מגיע אל העכבר ונאסר ומתערב בשאר שומן שהיה שם בתחילה ונאסר הכל א"ג דהואיל ועשה רך ע"י שפיכות אלו ששפכו עליו היה ככבוש בתוכו דסתמא דמילתא דלא חזר והוקשה תוך שיעור כבישה ולכן אסור כן נ"ל ליישב דברי הרא"ש וכ"כ הר"ן פרק כירה דף קי"ח לענין עירו כעין חילוק זה וע"ש גם בתוס' פ' כירה \(מב:\) משמע דבדבר המתערב יש לחלק וע"ש ובאו"ה כלל ל' כשבא לפנינו \(קשה אף ע"פ שידוע שהיה שם העכבר גם כשהיה רך\) אפ"ה מותר דאמרי' שמא נתקשה קודם שיעור כבישה ולא נאסר דמחזיקים אסור לא מחזיקין הואיל ובא לפנינו כך לא צריך אלא נטילה עכ"ל דלפמ"ש בתירוץ האחרון ליישב דברי הרא"ש אין זו נכון במ"ש להתיר אם הוא נודע שהיה רך כשנפל העכבר לתוכה דהרי כתבתי דבכה"ג אוסר הרא"ש ואפשר לומר דאף הארוך לא קאמר אלא שלא היה כ"כ רך שאפשר להתקשות תוך שיעור כבישה ואפשר גם כי או"ה לא ס"ל כתירוץ האחרון כו תירוץ ראשון נראה עיקר אמנם מ"מ דבריו צ"ע דהא כתב דאחזוקי איסורא לא מחזיקין אע"ג דבודאי העכבר היה שם כשהיה רך והרא"ש כ' בתחילת התשובה דאף אם הוא רק ספיקא אם העכבר היה שם אפ"ה אסור ולא אמרין דלא מחזיקי איסורא לומר שבאותו פעם ששפכו עליו רותח לא היה העכבר שם ותו דלקמן ס' ק"ה כתבתי בשמו דספיקא דכבוש אזלינן ביה לחומרא וכאן כתב לקולא ולכן נ"ל דאין להקל במ"ש להתיר אם ידוע שהיה שם כשהיה רך: \(ד\) ... דיני פת ושלקות וחלב וגבינה של עובדי כוכבים ● \[הלכות הכשר כלים\]\(#\) ● \[הלכות נותן טעם לפגם\]\(#\) ● \[הלכות יין נסך\]\(#\) ● \[הלכות כלי היין\]\(#\) ● \[הלכות עבודת כוכבים\]\(#\) ● \[הלכות ריבית\]\(#\) ● \[הלכות חוקות העובדי כוכבים\]\(#\) ● \[הלכות מעונן ומכשף\]\(#\) ● \[הלכות כתובת קעקע וקריחה\]\(#\) ● \[הלכות גילוח\]\(#\) ● \[הלכות לא ילבש גבר שמלת אשה\]\(#\) ● \[הלכות נדה\]\(#\) ● \[הלכות מקוואות\]\(#\) ● \[הלכות נדרים\]\(#\) ● \[הלכות שבועות\]\(#\) ● \[הלכות כיבוד אב ואם\]\(#\) ● \[הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם\]\(#\) ● \[הלכות מלמדים\]\(#\) ● \[הלכות צדקה\]\(#\) ● \[הלכות מילה\]\(#\) ● \[הלכות עבדים\]\(#\) ● \[הלכות גרים\]\(#\) ● \[הלכות ספר תורה\]\(#\) ● \[הלכות מזוזה\]\(#\) ● \[הלכות שילוח הקן\]\(#\) ● \[הלכות חדש\]\(#\) ● \[הלכות ערלה\]\(#\) ● \[הלכות כלאי אילן\]\(#\) ● \[הלכות כלאי הכרם\]\(#\) ● \[הלכות כלאי זרעים\]\(#\) ● \[הלכות כלאי בהמה\]\(#\) ● \[הלכות כלאי בגדים\]\(#\) ● \[הלכות פדיון בכור\]\(#\) ● \[הלכות בכור בהמה טהורה\]\(#\) ● \[הלכות פטר חמור\]\(#\) ● \[הלכות חלה\]\(#\) ● \[הלכות תרומות ומעשרות ומתנות עניים וראשית הגז\]\(#\) ● \[הלכות מתנות עניים וראשית הגז\]\(#\) ● \[הלכות נידוי וחרם\]\(#\) ● \[הלכות ביקור חולים ורפואה ונוטה למות וגוסס\]\(#\) ● \[הלכות קריעה\]\(#\) ● \[הלכות אנינות\]\(#\) ● \[הלכות אבילות\]\(#\)](#)

הלכות שחיטה

- סימן א - מי הם הכשרים לשחוט
- סימן ב - אם שחיטת נכרי ומומר כשרה
- סימן ג - שחיטה אינה צריכה כוונה
- סימן ד - השוחט לשם עבודת כוכבים או לשם דבר אחר מה דינו
- סימן ה - השוחט לשם קדשים מה דינו
- סימן ו - במה שוחטין
- סימן ז - הקובע סכין בגלגל אם מתר לשחט בו
- סימן ח - שעור סכין של שחיטה
- סימן ט - השוחט בסכין מלבנת
- סימן י - יתר דיני סכין
- סימן יא - באיזה זמן שוחטין, ודין השוחט בתוך המים
- סימן יב - שלא לשחט בתוך גומא
- סימן יג - בעלי חיים שאינם צריכים שחיטה
- סימן יד - דין עבר במעי בהמה
- סימן טו - שלא לשחט בהמה עד יום שמיני ללידתה
- סימן טז - דין אותו ואת בנו
- סימן יז - דין השוחט בהמה המסכנת למות
- סימן יח - דין בדיקת הסכין ופגימותיו
- סימן יט - דיני ברכת השחיטה
- סימן כ - מקום השחיטה בצואר
- סימן כא - שעור השחיטה בכמותה
- סימן כב - באיזו מין צריך לשחט הורידין
- סימן כג - דיני שהיה בשחיטה
- סימן כד - דיני דרסה וחלדה הגרמה ועקור
- סימן כה - שצריך לבדוק אחר השחיטה
- סימן כו - דין נקב בושט או בבני מעים קדם
- סימן כז - שלא לחתך אבר מהבהמה בעודה מפרכסת
- סימן כח - דיני כסוי הדם

הלכות טרפות

- סימן כט - שמונה מיני טריפות וסימנם
- סימן ל - דין מכה בעצם הגלגלת
- סימן לא - דין נקיבת המח וקרומיו
- סימן לב - דין מכה בחוט השדרה
- סימן לג - דין אם נטל הלחי, ומכה בושט
- סימן לד - דין מכת הגרירת
- סימן לה - דין טרפות הראה ואנותיה
- סימן לו - כמה דיני טרפות בראה

- [סימן לז - דיני אבעבועות וסרכות הראה](#)
- [סימן לח - דיני מראות הראה](#)
- [סימן לט - דיני בדיקת הראה](#)
- [סימן מ - דיני טרפות הלב](#)
- [סימן מא - דיני טרפות הכבד](#)
- [סימן מב - דיני טרפות המרה](#)
- [סימן מג - דיני טרפות בטחול](#)
- [סימן מד - דיני טרפות בכליות](#)
- [סימן מה - דין אם נטל השליא](#)
- [סימן מו - דיני טרפות בבני מעים](#)
- [סימן מז - דין אם נמצאו בני מעים יתרים](#)
- [סימן מח - דיני טריפות בקבה ובכרס](#)
- [סימן מט - דיני טרפות בקרקבן](#)
- [סימן נ - דינים כלליים בנקיבת האברים](#)
- [סימן נא - דין מחט או קוץ שנמצא בבהמה](#)
- [סימן נב - דין עוף שנפל לאור, ושנוי מראה באיברים](#)
- [סימן נג - דין שבר או מכה בבהמה ובעוף](#)
- [סימן נד - דיני טרפות בצלעותיה](#)
- [סימן נה - דיני טריפות ברגל ובפרקיו](#)
- [סימן נו - דיני טרפות בצמת הגידים](#)
- [סימן נז - דין בהמה דרוסה מחיה הדורסת](#)
- [סימן נח - דין בהמה נפולה](#)
- [סימן נט - בהמה שנפשטה בחייה](#)
- [סימן ס - דין בהמה שאכלה סם המות](#)

הלכות מתנות כהונה

- [סימן סא - דיני מתנות זרוע לחיים וקבה לכהן](#)

הלכות איבר מן החי

- [סימן סב - דיני אבר מן החי](#)

הלכות בשר שנתעלם מן העין

- [סימן סג - דין בשר הנמצא ולא נודע מהו](#)

הלכות חלב

- סימן סד - דין איזו חלבים הם המתרין והאסורין לאכילה

הלכות דם

- סימן סה - חוטין האסורים משום דם ומשום חלב ודיני ג'יה
- סימן סו - דברים האסורים משום דם
- סימן סז - כמה דברים האסורים משום דם
- סימן סח - דיני מליגת הראש והעופות

הלכות מליחה

- סימן סט - דיני מליחה והדחה
- סימן ע - דין מליחת הרבה בשר ביחד
- סימן עא - דין מליחת הראש והטלפים והמח
- סימן עב - דין מליחת הלב והראה
- סימן עג - דין צלית הכבד
- סימן עד - הטחול דינו כשאר בשר
- סימן עה - דין מליחת המעים
- סימן עו - דין בשר לצלי
- סימן עז - עופות שנמלאו בשר שלא נמלח
- סימן עח - דין שלא לדבק בצק בבשר שלא נמלח

הלכות בהמה וחיה טהורה

- סימן עט - סימני בהמה וחיה טהורה
- סימן פ - דין חיה טהורה

הלכות דברים היוצאים מן החי

- סימן פא - שכל היוצא מן הטמא, טמא, (ודברים היוצאים מן החי והם מתרים)

הלכות עופות

- [סימן פב - סימני עוף טהור](#)

הלכות דגים

- [סימן פג - דין סימני דגים ודגים מלוחים](#)

הלכות תולעים

- [סימן פד - דין שרצים הנמצאים במים, בפרות, בקמח ובגבינה](#)
- [סימן פה - סימני חגבים](#)

הלכות ביצים

- [סימן פו - סימני ביצים ודיניהם](#)

הלכות בשר בחלב

- [סימן פז - באיזו בשר נוהג דין בשר בחלב, והיאך נקרא בשול](#)
- [סימן פח - שלא להעלות בשר על השלחן כשאוכלין גבינה](#)
- [סימן פט - שלא לאכל גבינה אחר בשר](#)
- [סימן צ - דיני כחל](#)
- [סימן צא - דין בשר וחלב שנתערבו](#)
- [סימן צב - דיני אם נפל חלב לקדרה של בשר](#)
- [סימן צג - קדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב](#)
- [סימן צד - דין התוחב כף חולבת בקדרה של בשר](#)
- [סימן צה - דגים וביצה שנתבשלו בקדרה של בשר אם מתר לאכלן עם גבינה](#)
- [סימן צו - דין מאכל חריף שנחתך בסכין של בשר](#)
- [סימן צז - שלא ללוש עסה בחלב](#)

הלכות תערובות

- [סימן צח - דין אסור שנתערב בהתר ואפן בטולו](#)
- [סימן צט - דין העצמות אם מצטרפין לבטל אסור, ושלא לבטל אסור לכתחלה](#)
- [סימן ק - בריה אפלו באלף לא בטיל](#)

- סימן קא - דין חתיכה הראויה להתכבד
- סימן קב - דין דבר שיש לו מתירין
- סימן קג - דין נותן טעם לפגם

אינו נ"ל נוסחא אמיתית דמ"ש אם השומן קשה צריך
כ"כ ושאר שומן אם יש בו ס' מותר וזה טעות נפל
בספרים דאי היה בו ס' אפילו השומן רך שרי ועוד
דכשהשומן קשה לא שייך בו ס' רק כדי נטילה לחוד
דלא שייך ס' רק בכבוש ובישול כדלקמן ס"י ק"ה ועוד
דאי הוי מבטלין בס' נטילה זו למה אלא ודאי זו
הנוסחא מוטעת וכן המרדכי והגמ"י לא כתבו רק ואם
הוא קשה צריך כ"ג וכ"ה באו"ה אמנם בב"י הביא
תשובת הרא"ש כמ"ש ולא השיג עליו ומה שכתבתי נ"ל
ועוד תשובה זו צ"ע דלמה כתב דאם שפכו עליו שומן
רותח הכל אסור הלא הוי חס לתוך צונן דאינו אסור רק
כ"ק כמו שנתבאר לעיל סימן צ"א ויתבאר ס"י ק"ה
דאין לומר דהעירווי נאסר תמיד משום העכבר וכל מה
שעירו שם נאסר מ"מ אם העכבר בשולי הכלי היה לנו
להתיר מה שלמעלה מקליפה שעל העכבר דשם לא נגע
העירווי ונ"ל לחלק דגבי שומן שאני דידוע כשמערין עליו
רותח מחמת החום נמס הכל ויעשה הכל רך ולכן כל
פעם שמערה נעשה רך והערווי מגיע אל העכבר ונאסר
ומתערב בשאר שומן שהיה שם בתחילה ונאסר הכל א"ג
דהואיל ועשה רך ע"י שפיכות אלו ששפכו עליו היה
ככבוש בתוכו דסתמא דמילתא דלא חזר והוקשה תוך
שיעור כבישה ולכן אסור כן נ"ל ליישב דברי הרא"ש
וכ"כ הר"ן פרק כירה דף קי"ח לענין עירווי כעין חילוק
זה וע"ש גם בתוס' פ' כירה (מב:) משמע דבדבר
המתערב יש לחלק וע"ש ובאו"ה כלל ל' כשבא לפנינו

(קשה אף ע"פ שידוע שהיה שם העכבר גם כשהיה רך)
אפ"ה מותר דאמרי' שמא נתקשה קודם שיעור כבישה
ולא נאסר דמחזיקים איסור לא מחזקינן הואיל ובא
לפנינו כך לא צריך אלא נטילה עכ"ל דלפמ"ש בתירוץ
האחרון ליישב דברי הרא"ש אין זו נכון במ"ש להתיר
אם הוא נודע שהיה רך כשנפל העכבר לתוכה דהרי
כתבתי דבכה"ג אוסר הרא"ש ואפשר לומר דאף הארוך
לא קאמר אלא שלא היה כ"כ רך שאפשר להתקשות
תוך שיעור כבישה ואפשר גם כי או"ה לא ס"ל כתירוץ
האחרון כו תירוץ ראשון נראה עיקר אמנם מ"מ דבריו
צ"ע דהא כתב דאחזוקי איסורא לא מחזקינן אע"ג
דבודאי העכבר היה שם כשהיה רך והרא"ש כי בתחילת
התשובה דאף אם הוא רק ספיקא אם העכבר היה שם
אפ"ה אסור ולא אמרינן דלא מחזקי' איסורא לומר
שבאותו פעם ששפכו עליו רותח לא היה העכבר שם ותו
דלקמן ס"י ק"ה כתבתי בשמו דספיקא דכבוש אזלינן
ביה לחומרא וכאן כתב לקולא ולכן נ"ל דאין להקל
במ"ש להתיר אם ידוע שהיה שם כשהיה רך : (ד) ...

- סימן קד - דין עכבר שנמצא ביין או בשכר
- סימן קה - דין אסור שנפל לתוך התר
- סימן קו - דין היאך מבטלין בששים
- סימן קז - דין המבשל ביצים, ודבר מאוס הנמצא בתבשיל
- סימן קח - שלא לאפות התר ואסור בתנור אחד
- סימן קט - דין יבש ביבש שנתערב
- סימן קי - דין ספק טרפות שארע בבשר
- סימן קיא - דין כלים טריפות שנתערבו בכשרות

דיני פת ושלקות וחלב וגבינה של עובדי כוכבים

- סימן קיב - דיני פת של עובדי כוכבים

- סימן קיג - דיני בשולי עובדי כוכבים
- סימן קיד - דיני שכר ושאר משקין של עובד כוכבים
- סימן קטו - דין חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו, וגבינה וחמאה
- סימן קטז - דברים האסורים משום גלוי
- סימן קיז - שלא לעשות סחורה מדבר אסור
- סימן קיח - דין חתיכת בשר או דבר מאכל הנשלח על ידי עובד כוכבים
- סימן קיט - החשוד לדבר אסור אין לסמך עליו בדברים הנאכלים

הלכות הכשר כלים

- סימן קכ - דיני טבילת הכלים
- סימן קכא - סדר הכשר כלים הנקנים מן העובד כוכבים

הלכות נותן טעם לפגם

- סימן קכב - דין נותן טעם לפגם בכלים

הלכות יין נסך

- סימן קכג - כמה דיניו מדין נסך
- סימן קכד - מי הוא העושה יין נסך, ודיני נגיעת הגוי בחבית
- סימן קכה - דין יין הבא מכח עובד כוכבים וכח כחו
- סימן קכו - דין יין שנתערב ביין נסך, ודין נצוק חבור
- סימן קכז - אם נאמן האדם לאסר יינו של חברו
- סימן קכח - דין מקום שיש בו יין ונתיחד עובד כוכבים שמה
- סימן קכט - דין המניח יין ביד עובד כוכבים וישראל יוצא ונכנס
- סימן קל - דין חתימת היין
- סימן קלא - דין יין כשר שנעשה ברשות עובד כוכבים
- סימן קלב - שלא להנות מדין נסך
- סימן קלג - שלא להשתכר ביין נסך ולא לעשות ממנו סחורה
- סימן קלד - דין יין שנתנסך ונתערב

הלכות כלי היין

- סימן קלה באיזו כלים יש לחוש משום נסוך
- סימן קלו - שהשולח כלי יין ביד עובד כוכבים צריך לחתמו
- סימן קלז - דין יין כשר שהושם לתוך כלי שלא נכשר

- סימן קלח - דיני הכשר כלי היין

הלכות עבודת כוכבים

- סימן קלט - דיני אלילים ובטולם ומשמשיהם וכליהם
- סימן קמ - דין תקרבת עבודת כוכבים שנתערב
- סימן קמא - דין הצלמים והצורות (של עבודת כוכבים)
- סימן קמב - שהאלילים ותשמשיהם אסורים בהנאה
- סימן קמג - שלא לבנות ביתו סמוך לבית עבודת כוכבים ובאיזה אופן מתר
להנות מעבודת כוכבים,

- סימן קמד - דמי עבודת כוכבים מה דינם
- סימן קמה - איזו עבודת כוכבים של עובדי כוכבים המתרים בהנאה
- סימן קמו - איזו עבודת כוכבים יש לה בטול ואיזו אין לה בטול
- סימן קמז - שלא להשביע בשם עבודת כוכבים (של עובדי כוכבים), ודיני

הזכרת שמה,

- סימן קמח - דיני חגי העובדי כוכבים
- סימן קמט - דיני יריד מעובדי כוכבים
- סימן קנ - להתרחק מדרך עבודת כוכבים ושלא לשחות בפניה
- סימן קנא - דברים המצרכים לעבודת כוכבים אסור לישראל למכרם
- סימן קנב - שלא יאכל הישראל עם העובד כוכבים, אף על פי שאוכל משלו
- סימן קנג - דיני יחוד ישראל וישראלית עם העובד כוכבים
- סימן קנד - דיני מילדת עובדת כוכבים וישראלית
- סימן קנה - אם מתר להתרפאות מעובד כוכבים
- סימן קנו - אם מתר להסתפר מעובד כוכבים
- סימן קנז - על איזה עברות יהרג ואל יעבר
- סימן קנח - דין עובדי עבודת כוכבים להצילם מהמות

הלכות ריבית

- סימן קנט - שמתר להלוות לעובד כוכבים ולמומר ברבית
- סימן קס - גדל אסור הרבית ועד היכן צריך לזהר ממנו
- סימן קסא - דין אבק רבית ואיזו נקרא רבית דאוריתא
- סימן קסב - שלא להלוות סאה בסאה
- סימן קסג - דין הפוסק חטין לחיבו כשער של עכשו
- סימן קסד - הממשכן שדה לא יחכירנו
- סימן קסה - דין המלוה על המטבע והוסיפו עליו
- סימן קסו - המלוה לחברו לא יעשה מלאכה בעבדו ולא ידור בחצרו
- סימן קסז - באיזה אופן מתר להלוות מעות בתנאי שיתעסק בו לרוח
- סימן קסחקסט - כמה דיני רבית הנעשות באמצעות העובד כוכבים
- סימן קע - שלא יוכל ישראל להיות ערב לישראל שלוה מן העובד כוכבים

ברבית

- סימן קעא - דין עובד כוכבים שהלוח ברבית ונתגיר
 - סימן קעב - דין הממשכן בית או שדה על מנת שיאכל פרות
 - סימן קעג - הרבה פרטי דיני רבית
 - סימן קעד - דין המוכר לחברו על מנת להחזיר
 - סימן קעה - דין הפוסק על הפרות כפי השער
 - סימן קעו - איזה השכרה מתרת ואיזה אסורה
 - סימן קעז - שלא לקבל צאן ברזל מישראל, וכמה דיני משא ומתן האסורים
- משום רבית,

הלכות חוקות העובדי כוכבים

- סימן קעח - שלא ללבש כמלבושי עובדי כוכבים

הלכות מעונן ומכשף

- סימן קעט - שלא לכשף, לעונן ולנחש

הלכות כתובת קעקע וקריחה

- סימן קפ - אסור כתבת קעקע וקריחה על מת

הלכות גילוח

- סימן קפא - אסור גלוח הפאות

הלכות לא ילבש גבר שמלת אשה

- סימן קפב - דברים האסורים משום לא ילבש גבר שמלת אשה

הלכות נדה

- סימן קפג - אשה שרואה טפת דם צריכה לישב ז' נקיים

- [סימן קפד - שצריך לפרש מהאשה עונה קדם לוסתה](#)
- [סימן קפה - דין אשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני](#)
- [סימן קפו - דיני בדיקת אשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש](#)
- [סימן קפז - דיני אשה הרואה דם מחמת תשמיש](#)
- [סימן קפח - דיני מראות הדם](#)
- [סימן קפט - דיני אשה שיש לה וסת קבוע ושאין לה וסת קבוע](#)
- [סימן קצ - דיני כתמים ובדיקת האשה](#)
- [סימן קצא - דין אשה שמצאה דם בהשתנה](#)
- [סימן קצב - דיני כלה הנכנסת לחפה](#)
- [סימן קצג - דין דם בתולים](#)
- [סימן קצד - דיני יולדת ומפלת](#)
- [סימן קצה - דברים האסורים בזמן נדוטה](#)
- [סימן קצו - דיני לבישת הלבון ובדיקתה](#)
- [סימן קצז - שלא תטבל האשה ביום](#)
- [סימן קצח - דיני טבילה וחציצתה](#)
- [סימן קצט - שצריכה האשה לבדק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת ובחל](#)
- [סימן ר - אימתי תעשה ברכת הטבילה](#)

הלכות מקוואות

- [סימן רא - דיני המקוה ומימיו](#)
- [סימן רב - דיני דברים החוצצים בטבילה](#)

הלכות נדרים

- [סימן רג - איזה דברים משבחים ואיזה הם מגנים](#)
- [סימן רד - דין המתפיס בנדר](#)
- [סימן רה - דין האוסר דבר עליו באסור תורה](#)
- [סימן רו - דיני ידות הנדרים](#)
- [סימן רז - דין כנוי נדרים](#)
- [סימן רח - דיני סתם נדרים והנודר בחרם](#)
- [סימן רט - השומע שחברו נודר ואמר אמן](#)
- [סימן רי - שצריך לפרט הנדר בשפתיו](#)
- [סימן ריא - המתנה שנדריו לא יהיו נדרים](#)
- [סימן ריב - דין הנודר בתורה](#)
- [סימן ריג - שאין הנדרים חלים על דבר שאין בו ממש](#)
- [סימן ריד - לעבר על מנהג צריך התרה](#)
- [סימן רטו - שהנדרים חלים על דבר מצוה](#)
- [סימן רטז - חלוק בין האומר פרות אלו או לא אמר אלו, ודין הנודר מהמבשל,](#)
[\(וכיצד הולכין ...\)](#)

● סימן ריז - דין הנודר מהמבשל, מהמליח, ממעשה קדרה, ודומיהם, וכיצד הולכין ...

- סימן ריח - כיצד הולכין אחר כונת הנודר
- סימן ריט - הנודר בלא קביעות זמן
- סימן רכ - חלוק שבין קונס יין להיום או לזמן, ודין הנודר על דבר שאינו קבוע
- סימן רכא - דיני הנודר הנאה מחבירו
- סימן רכב - מי שחתנו מדר הנאה ממנו ורוצה לתן מעות לבתו
- סימן רכג - דין המדיר בנו לתלמוד תורה
- סימן רכד - מי שאמר נכסיד עלי חרם
- סימן רכה - דין האוסר פרות פלוני על חברו
- סימן רכו - שתפים שהדירו זה את זה
- סימן רכז - דין מי שאסר עצמו מכל ישראל
- סימן רכח - דיני התרת נדרים, וההבדל שבין פתח לחרטה, והיאך נקרא על

דעת רבים,

- סימן רכט - דין נדר שהתר מקצתו, או מי שנדר על דבר אחד שני פעמים
- סימן רל - דין מתירין שבועות ונדריים אפלו נשבע בהזכרת השם
- סימן רלא - הנודר על תנאי, או שתולה נדרו בדעת אחרים
- סימן רלב - דין נדרי זרוזין והבאי ושגגות ואנסין
- סימן רלג - עונות נדריים לזכר ולנקבה
- סימן רלד - מתי האב והבעל מפרין ומתי מפרין שניהם יחד
- סימן רלה - המדיר אשתו מתשמיש או שלא תלך לבית אביה, ודומיו

הלכות שבועות

- סימן רלו - מה היא שבועת בטוי ושבועת שוא
- סימן רלז - הנשבע אם צריך לשבע בשם או בכנוי
- סימן רלח - דין שבועה שלא אכל, סתם, או אם פרש
- סימן רלט - נשבע על דבר שאין בו ממש או לבטל המצוה

הלכות כיבוד אב ואם

- סימן רמ - איזהו כבוד ואיזה מורא ודיניהם
- סימן רמא - דיני מכה ומקלל אביו ואמו

הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם

- סימן רמב - שלא להורות בפני הרב, ודין רב שמחל על כבודו
- סימן רמג - תלמיד חכם היה פטור ממס, ומכירת סחורתו מקדמת

- סימן רמד - קימה והדור בפני חכם אפלו אינו רבו

הלכות מלמדים

- סימן רמה - חיב כל אדם ללמד לבנו ולהעמיד תלמידים
- סימן רמו - שחיב כל אדם בתלמוד תורה, והיאך לומדים בשכר

הלכות צדקה

- סימן רמז - גדל שכר צדקה, ואם כופין עליה
- סימן רמח - מי חיב בה ומי ראוי לקבלה
- סימן רמט - כמה חיב לתן וכיצד יתננה
- סימן רנ - כמה ראוי לתן לכל אחד ואחד
- סימן רנא - למי נותנין הצדקה ואיזה קודם לחברוב
- סימן רנב - דין פדיון שבויים וכיצד פודין אותם
- סימן רנג - מי הוא הראוי לטל צדקה
- סימן רנד - שלא לקבל צדקה מן הגויים
- סימן רנה - להרחיק מקבלתה
- סימן רנו - קפה ותמחוי היאך נגבים ומתחלקים
- סימן רנז - סדר גבית הצדקה ושלא לאחרה
- סימן רנח דין המתפיס בצדקה
- סימן רנט - הנודר ואינו יודע מה נדר ודין אמירה לגבוה, (ודין אם מתר לשנות צדקה, והנהגת ...

הלכות מילה

- סימן רס - מצות עשה למול את בנו
- סימן רסא - דין אם לא מל האב את בנו, ובו
- סימן רסב - זמן מילה לבריא, לחולה, ולאנדרוגינוס
- סימן רסג - ילד שהוא אדם או ירק, ומי שבניו מתים מחמת מילה
- סימן רסד - מי ראוי למול, ובמה מלין, וכיצד מלין
- סימן רסה - סדר ברכת המילה ודין מילה ביום התענית
- סימן רסו - איזה מילה דוחה שבת ויום טוב

הלכות עבדים

- סימן רסז - הלוקח עבד כנעני אסור לקימו ערל, וטבילתו וברכתו ומילתו וכל

הלכות גרים

- סימן רסח - כיצד מגירין הגר והגירת, ודיני קדשת הגר
- סימן רסט - אסור עריות בגרים, ודין לענין עדות וחליצה

הלכות ספר תורה

- סימן ער - שכר מצות כתיבת ספר תורה
- סימן רעא - העור שנכתבה עליו ושרטוטה, ודין הדיו
- סימן ערב - דין רחב הדפין
- סימן רעג - שעור הגליון, ורוח בין שיטה לשיטה ובין דף לדף
- סימן רעד - שצריך לכתב אותה לשמה, ודין תקון האותיות וזיון
- סימן ערה - צורת פרשה פתוחה וסתומה וצורת השירה
- סימן רעו - דין תלית הדלוג, ודין הטועה בכתיבת השם
- סימן רעז - שלא להפך היריעה על פניה
- סימן רעח - דין תפירת ספר תורה
- סימן רעט - דיני הגהת ספר תורה ושלא ישהנו מטעה
- סימן רפ - נקרעה היריעה לאחר תפירתה
- סימן רפא - מי כשר לכתיבת ספר תורה, ואם אמר הסופר שלא כתב האזכרות

לשמו,

- סימן רפב - לנהג כבוד בספר תורה, ודין תשמישיה
- סימן רפג - שיכול לדבק תורה נביאים וכתובים יחד
- סימן רפד - שלא לכתב בלא שרטוט

הלכות מזוזה

- סימן רפה - שכר מצות מזוזה
- סימן רפו - מקומות החיבים במזוזה
- סימן רפז - איזה פתח חייב במזוזה
- סימן רפח - במה והיאך נכתבת
- סימן רפט - מקום קביעותה וכיצד נקבעת וברכתה
- סימן רצ - שלא לכתב אותה על גליון ספר תורה
- סימן רצא - מזוזה מתי נבדקת ומי חייב בה

הלכות שילוח הקן

- [סימן רצב - כמה דינים משלוח הקן](#)

הלכות חדש

- [סימן רצג - דיני חדש ומתני נוהג](#)

הלכות ערלה

- [סימן רצד - דיני ערלה, באיזה מקום נוהגת ובשל מי](#)

הלכות כלאי אילן

- [סימן רצה - דיני הרכבת האילן](#)

הלכות כלאי הכרם

- [סימן רצו - דיני כלאי הכרם וכלאי זרעים](#)

הלכות כלאי זרעים

- [סימן רצז - דיני כלאי זרעים ופרטיהם](#)

הלכות כלאי בהמה

- [סימן רצז \(א\) - דיני הרבעת והנהגת כלאי בהמה](#)

הלכות כלאי בגדים

- [סימן רחצ - דברים האסורים משום כלאי בגדים](#)
- [סימן רצט - באיזו מינים נוהג בהם כלאים](#)

- סימן ש - איזו כלאים דאוריתא ואיזו דרבנן
- סימן שא - אם מתר להציע כלאים תחתיו, ודין מרדעת ותכריכים
- סימן שב - דין בגד שאבד בו כלאים
- סימן שג - שמתר לפשט כלאים מחברו אפלו בשוק
- סימן דש - דין כלאי בגדים מתר לעשותן ולקימן

הלכות פדיון בכור

- סימן שה - מי חייב בפדיון בכור, ומתי ראוי לפדיון, וכל דיניו

הלכות בכור בהמה טהורה

- סימן שו - דין בכור בהמה טהורה באיזה זמן ובאיזה מקום נוהג
- סימן שז - דין הבכור אחר שחיטה, ושאינו יכול למכרו ולא לשחטו עד שיפל בו

מום,

- סימן שח - אסור עבודת הבכור ואסור גזתו
- סימן שט - דיני בכור בזמן הזה
- סימן שי - דין בכור שנשחט שלא על פי חכם
- סימן שיא - דין החשוד למכר הבכור
- סימן שיב - דין הנוטל שכר לראות בכור
- סימן שיג - שלא להטיל מום בבכור
- סימן שיד - מי נאמן על הטלת מום בבכור
- סימן שטו - דין ספק בכור ויוצא דפן וטמטום ואנדרוגינוס
- סימן שטז - דין הלוקח בהמה מן העובד כוכבים ואינו יודע אם בכרה
- סימן שיז - דין בכור שנתערב ומת אחד מהבהמות
- סימן שיח - כמה ספקות בדיני בכור בהמה
- סימן שיט - דין חתוך אבר הבכור ויתר דיני בכור
- סימן שכ - מי הם החיבים בבכור בהמה טהורה, ודיני שתפות עובד כוכבים

הלכות פטר חמור

- סימן שכא - בכור בהמה טמאה במה ובמי ובאיזה מקום נוהג, וכן פדיונו
ועריפתו,

הלכות חלה

- סימן שכב - הפרש חלה שיש בין חלת ארץ ישראל לחלת חוצה לארץ

- סימן שכג - חלה דרבנן היאך נתנת ונאכלת (ודין תערבתה בחלין)
- סימן שכד - שעור חיוב חלה ומינים המצטרפים, ודין פת פטור שנתערב בחיוב
- סימן שכה - דין ב' עסות שאין בהן כשעור
- סימן שכו - אחד שלש שתי עסות, ואין בשום אחד מהם כשעור, ונתערבו
- סימן שכז - מתי חל על העסה חיוב חלה
- סימן שכח - דין ברכת חלה ומי ראוי להפרישה
- סימן שכט - איזה פת חיב בחלה
- סימן של - דין עסת עובד כוכבים ושתפין והפקר וכלבים

הלכות תרומות ומעשרות ומתנות עניים וראשית הגז

- סימן שלא - דין נתינתם באיזה מקום, וכיצד הכהן מקבלם, ואם הם דאורייתא או דרבנן,

הלכות מתנות עניים וראשית הגז

- סימן שלב - דין מתנות עניים
- סימן שלג - דיני ראשית הגז

הלכות נידוי וחרם

- סימן שלד - היאך היו נוהגין עם המנדה או המחרם, ועל מה מנדין, ודין התרתו,

הלכות ביקור חולים ורפואה ונוטה למות וגוסס

- סימן שלה - מתי מבקרין החולה, ואיזה חולים מבקרין, וכיצד מתפללין עליו
- סימן שלו - דיני הרופא
- סימן שלז - חולה שמת לו מת
- סימן שלח - ודוי החולה וכיצד אומרים לו
- סימן שלט - דיני הגוסס ואמירת צדוק הדין, ומה הם הסימנים היפים למת

הלכות קריעה

- סימן שמ - ענין הקריעה, שעורה ומקומה, ועל מי קורעין ובאיזה זמן קורעין

הלכות אנינות

- סימן שמא - מי שמתו מטל לפניו בשבת או ביום טוב, ודיני האונן

הלכות אבילות

- סימן שמב - מי שהכין צרכי חפתו ומת לו מת שחייב עליו אבילות
- סימן שמג - מצות הלויית המת
- סימן שדמ - חיוב ההספד וגדל שכרו, וכיצד ועל מי מספידין
- סימן שמה - דין המאבד עצמו לדעת, ומנדה, והרוגי בית דין, והפורשין מן

הצבור,

- סימן שמו - מי שקרובו צלוב בעיר לא ידור בה
- סימן שמז - שלא לעורר על מתו שלשים יום לפני הרגל
- סימן שמח - דין שרפה על המת, והאומר: אל תקברוני
- סימן שנט - אסור הנאה במת ובתכריכין
- סימן שנ - דברים העשויים למת ואין בו משום דרכי האמורי
- סימן שנא - דין כלאים וציצית למת
- סימן שנב - באיזו בגדים קוברין, ואין האיש מלביש את האשה
- סימן שנג - היאך מוציאים מת גדול או קטן, ובאיזו מטה
- סימן שנד - עיר שיש בה שני מתים, איזה קדם
- סימן שנה - דברים שמשנים באשה יותר מבאיש
- סימן שנו - גבו לצרף המת והותירו
- סימן שנו - אסור הלנת המת, ומתי מתר להלינו
- סימן שנח - נושאי המטה פטורים מקריאת שמע ומתפלה
- סימן שנט - מקום יציאת המת והאבלים
- סימן שס - מת וכלה ומילה, איזה קודם
- סימן שסא - הלויית המת ובטול תלמוד תורה להלוייתו
- סימן שסב - לקבר בקרקע, ואם קוברים שני מתים יחד
- סימן שסג - אסור פנוי המת והעצמות ממקומן
- סימן שסד - אסור הנאה של קבר והאבן והבנין
- סימן שסה - החופר קבר פטור מקריאת שמע, וכמה מרחיקין הקברות מהעיר
- סימן שסו - דין המוכר קבר, ואשה שירשה קבר ממשפחתה
- סימן שסז - קוברים מתי עובדי כוכבים, ושלא יהלך בבית הקברות בתפלין

וציצית,

- סימן שסח - שלא לנהג קלות ראש בבית הקברות
- סימן שסט - על איזה טמאה הכהן מזהר
- סימן שע - מי הוא החשוב כמת אף על פי שעודנו חי
- סימן שעא - דין אהל היאך מביא הטמאה
- סימן שעב - התר טמאה במקום מצוה, ודין קברי עובדי כוכבים

- [סימן שעג - איזה כהן מזהר על הטמאה, ולאיזה מתים מטמא, ועד מתי מטמא](#)
- [סימן שעד - טמאת כהן למת מצוה, לנשיא ולרבו, ועל איזה מת מתאבלין](#)
- [סימן שעה - אימתי מתחיל האבלות, ולמי שמפנין מקבר לקבר](#)
- [סימן שעו - מנהג המנחמין, ודין מת שאין לו מנחמים](#)
- [סימן שעז - דין עבדים ושפחות ומנודה שיש להם אבלות](#)
- [סימן שעח - דיני סעדת הבראה לאיש ולאשה](#)
- [סימן שעט - דין ברכת המזון בבית האבל](#)
- [סימן שפ - דברים שהאבל אסור בהם](#)
- [סימן שפא - אסור רחיצה וסיכה לאבל](#)
- [סימן שפב - אסור נעילת הסנדל לאבל](#)
- [סימן שפג - אסור תשמיש המטה לאבל](#)
- [סימן שפד - האבל אסור בתלמוד תורה](#)
- [סימן שפה - דין שאלת שלום באבל](#)
- [סימן שפו - עטיפת הראש באבל](#)
- [סימן שפז - דיני כפית המטה](#)
- [סימן שפח - אבל ביום ראשון אסור להניח תפלין](#)
- [סימן שפט - אבל אסור בכביסת כסותו ודין גהוץ](#)
- [סימן שצ - דיני גלוח וסריקה באבל](#)
- [סימן שצא - אבל אסור בכל מיני שמחה](#)
- [סימן שצב - אבל אסור כל ל' יום לשא אשה](#)
- [סימן שצג - מתי האבל יכול לצאת מביתו](#)
- [סימן שצד - שלא להתקשות על המת יותר מדאי](#)
- [סימן שצה - מקצת יום השבעה והשלשים ככלו](#)
- [סימן שצו - דין אבל שלא נהג אבלותו כל שבעה](#)
- [סימן שצז - דיני עדות לנהג אבלות על פיהם](#)
- [סימן שצח - אבלות יום ראשון דאוריתא](#)
- [סימן שצט - דיני אבלות ברגל בראש השנה ויום טוב שני שגליות](#)
- [סימן ת - דיני אבלות בשבת](#)
- [סימן תא - דברים הנוהגים בחל המועד](#)
- [סימן תב - דין שמועה קרובה ורחוקה](#)
- [סימן תג - דיני המלקט עצמות](#)

הלכות שחיטה

סימן א - מי הם הכשרים לשחוט

(א) כתב הרב רבי משה פרק א' דהלכות שחיטה : מצנת עשה שישחוט מי שירצה לאכול בשר בהמה חיה ועוף ואחר יאכל, שנאמר : "וזבחת מבקרך ומצאנדך", ונאמר בבכור בעל מום : "אך כאשר ייאכל את הצבי ואת האייל"; הא למדת שחיה בכלל בהמה לעניין שחיטה. ובעוף הוא אומר : "אשר יצוד ציד חיה או עוף" וגוי "ושפך את דמו", מלמד ששפיכת דם העוף כשפיכת דם חיה. והלכות שחיטה בכולן אחת היא, עד כאן לשונו.

(ב) וכן הרמב"ם כתב שם, דעבדים שוחטים לכתחילה. **(ג)** נראה דהיינו שאנו סומכין על הרוב ומוסרין לו לשחוט, אבל השוחט עצמו לא ישחוט עד שנוטל קבלה לפני חכם, וכן כתב הרמב"ן (נראה דצ"ל הרמב"ם) פרק ד' דהלכות שחיטה וזה לשונו : ישראל היודע הלכות שחיטה, הרי זה לא ישחוט בינו לבין עצמו לכתחילה, עד שישחוט בפני חכם פעמים רבות, עד שיהא רגיל וזריז. ואם שחט בינו לבין עצמו, שחיטתו כשרה, עד כאן לשונו. והביאו רבינו בעל הטור בסמוך. ונראה דמטעם זה נהגו ליטול קבלה לפני חכם. **(ד)** וכן כתב באגור, וכן משמע בשאלתות פרשת בהעלותך. **(ה)** משמע דאינו מחלק בין לסמוך עליו, בין שהוא עצמו ישחוט, וסבירא ליה דאין לסמוך עליו, עד שידעינן שנטל רשות. ולזה נשתרבב המנהג שמקצת בני אדם לוקחים כתב מאיזה מומחה שהם מומחים בהלכות שחיטה. ואין המנהג כן בזמן הזה, אלא כל הבא לשחוט מוסרין לו לכתחילה לשחוט, ואין חוששין שמא לא נטל קבלה בפני חכם. ואפשר דאנו סומכין אדברי תורה ואשיר"י וטור ור"ן ושאר גאונים, שכתבו כולן שסומכין ארובא אפילו לכתחילה. ובספר בית יוסף פסק גם כן דכי הלכתא. ועוד נראה לי דאפילו לדברי האור זרוע, בזמן הזה דנוהגין דאין אדם שוחט אלא אם כן נטל קבלה, בוודאי סמכין ארובא, (אפילו) דלא שכיח כלל ששום אדם ישחוט בלא קבלה. מצאתי במהרי"ל בשם מהרי"ש, דקבלה בידו מרבינו יונה, שיש לכל שוחט כשיתחיל לשחוט לחזור השחיטה בכל יום פעם אחת, וכן יעשה שלושים יום, ואחר כך כל חודש פעם אחת, וכן יעשה שנה תמימה, ואחר אותה שנה יחזור כל תקופה פעם אחת, וכן יעשה כל ימיו. ואם לא עשה כן, אסור לאכול משחיטתו. עד כאן לשונו. ונראה לי דאין להחמיר, רק לכתחילה, אבל לא בדיעבד. **(ו)** ועיין לקמן ריש סימן כ"ג איזה דבר צריך לדעת. **(ז)**

באשר"י דפרק קמא דחולין כתב טעמא דלא חיישינן, דאף אם אכלו בלא בדיקה, סמכינן ארובא דמצויין אצל שחיטה מומחין הן. (ח) הרמב"ם כתב בפרק רביעי מהלכות שחיטה: ושחיטה זו הוי ספק נבילה, והאוכל ממנה מכין אותו מכת מרדות. (ט) ולא נראה לי, אלא אם בקי בדברים השכיחים — די בכך, דלא עדיף משחיטה, כן נראה לי וכן הוא המנהג. גם בהלכות בדיקות שלנו לא הזכיר אלא טריפות בריאה דשכיחא, אבל שאר טריפות אינן תלויות בבודק ואין צריך לבדוק אחריהן, ועל כן אין הבודק צריך להיות בקי בהן, ואם ימצא איזה ספק טריפות, ילך אצל חכם וישאלנו, כן נראה לי. (י) כתב הרב רבי יוסף: דווקא באינו יודע הלכות שחיטה; אבל במי שרגיל להתעלף ואינו מוחזק, ושחט בינו לבין עצמו, מותר לאכול משחיטתו. ולדברי הפוסקים דסבירא להו דצריכים לשאול אם נתעלף, גם כאן צריך לומר ברי לי שלא נתעלף. ולהרמב"ם לקמן, אפילו שאלה בזה לא צריך, דמאחר דיודע הלכות שחיטה, אילו נתעלף - היה מגיד לנו. (יא) ורש"י פירש בגמרא, וכן כתב הר"ן בשם הרב זרחיה כדברי בעל העיטור שכתב הטור, דלענין דיעבד אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין ואין צריך לבדוק; אבל לכתחילה אין נותנין לו על סמך שיבדקנו. וכן מצאתי בהגהות אשר"י ומרדכי. וכן כתב הסמ"ג, וזה לשונו: וכמה בני אדם שאנו אוכלין משחיטתם אף על פי שאינו ידוע לנו אם בקיאים בהלכות שחיטה, משום דסמכינן ארוב מצויין וכו', עד כאן לשונו. וכן נוהגין בזמן הזה, דאפילו איתא קמן למבדקיה לא בדקינן ליה; ולא כסברת הרא"ש, דסבירא ליה דלענין לכתחילה אמרינן רוב מצויין וכו', שנותנין לו על סמך שיבדקנו בסוף, אבל בדיעבד - בדיקה זו מיהא בעי אם איתא לפנינו. ואין להקשות ולומר, היאך אנו תופסין שתי קולות, שמוסרים להם לכתחילה לשחוט, ואין בודקין אותו לסוף, וזה לכל הדיעות שהביא רבינו אסור, דלמאן דאמר רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן קאי אלקתחילה, היינו דמוסרין להם לכתחילה על סמך שיבדקוהו בסוף; ולמאן דאמר דאין צריך למבדקיה, מכל מקום סבירא ליה דאין מוסרין לו לכתחילה! מכל מקום נראה לי דבזמן הזה, דמנהג דכל אחד נוטל קבלה, אינו שכיח כלל דלא יטול קבלה וישחוט, דהוי כמיעוטא דלא שכיחא, דלא חיישינן ליה כלל, כן נראה לי. ועיין לקמן בסימן זה אי שחט אחד דאין מכירין אותו, אם אנו צריכין לבדוק בסימנין אם שחט כראוי. כתב מהרי"ו בתשובותיו סימן ג', דשלח פעם אחת חכם אחד בכל סביבותיו, לשמוע ולבדוק בשוחטים ובודקין אם היו בקיאים, עד כאן לשונו. ובפסקי מהרא"י סימן קע"ז, דפעם אחת עשו הקהל תקנה לבדוק בכל השוחטים אי היו בקיאים,

ולא נתקיימה הדבר ונתבטלה התקנה. והשיב: אף על גב דמאד מכוער הדבר לעשות סייג וגדר למצוות השם יתברך ולבטלו, מכל מקום לא איתרע חזקת השוחטים ובודקין בהכי, ומותרין אותן השוחטים לשחוט לכתחילה אפילו למאן דאמר דלא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, דהואיל ונטלו רשות פעם אחת מחכם או טבח מומחה, ליכא למיחש דלמא איתרע חזקתייהו, אלא מוקמינן ליה אחזקה דעדיין מומחין הן, עד כאן לשונו. ואם בדקו השוחטים והבודקים ונמצאו שאינן יודעין, כתב חידושי אגודה פרק קמא דחולין שאין להטריף למפרע מה ששחטו כבר, וגם אין צריך להכשיר הכלים, דאדם איתרע, בהמות שנשחטו לא איתרעו ונשחטו בחזקת היתר, ואוקי שוחט בחזקתו ועד עתה היה יודע, עד כאן לשונו. אמנם בתשובת הרשב"א סימן רי"ח שהביא בית יוסף, על ראובן שהיה ממונה על שחיטות וכו', וכן כתב שם סימן תרי"ט ותרי"ך בטבח ממונה על הקהל ונמצא חשוד בבדיקת הסכין, כל הבשר ששחט למפרע וכל הכלים אסורים, עד כאן לשונו. ואפשר דאף דברי אגודה אינו אלא במי שהיה לו חזקה טובה, כגון שנטל קבלה מחכם; אבל בלאו הכי אפשר דמודה להרשב"א. ועיין לקמן סימן פ"א. (יב) ובפרק קמא דחולין שם ע"ב ריש הפרק משמע, דטעמא דרבינו חננאל הוא, משום דבלאו הכי אין עד אחד נאמן באיסורין. ורבינו ברוך מתרץ: שאני שחיטה, דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, ולכך עד אחד מהימן. ובספר בית יוסף כתב, דבמיימוני פרק ח' דהלכות מאכלות אסורות משמע כדברי רבינו חננאל, עד כאן לשונו. ואינו, דהרמב"ם לא קאמר אלא בשוחט לעצמו ומוכר לאחרים, אבל בשאר שוחט לא קאמר; ועיין שם דכן הוא. אמנם מכל מקום נראה לי בזמן הזה, דכל אחד בודק הסכין לעצמו ואינו מראה לחכם, שצריך שיהיה אדם כשר, כמו שכתב הרא"ש לקמן סימן י"ח. ועיין לקמן סימן קכז מדין נאמנות עד אחד באיסורין. (יג) וכן משמעות לשון הטור. (יד) ועיין לקמן סימן קי"ח, דאין להתיר על סימן השחיטה אם אין רוב ישראל מטעם "חתיכה דישראל מידע ידיע". (טו) והמ"מ (ויש גורסים **והמה**) דברי הרא"ש פרק קמא דחולין עמוד ג' דף קנ"ב. (טז) וכתב הר"ן ריש פרק קמא: יש אומרים, היכא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, הוא הדין דסמכינן עליו ששחט רובא של סימן, דרוב המצויין אצל שחיטה חכמים הן, ואינם מוציאים דבר שאינו מתוקן מתחת ידיהם. אבל מדברי בעל הלכות נראה שצריך לבדוק בסימנין, עד כאן לשונו. ובתשובת הרא"ש כלל ב' סימן י"ג משמע דאין צריך לבדוק אם שחט הרוב, דזה נמי מהלכות שחיטה היא שצריכין לבדוק בסימנים; והואיל ורוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן,

ודאי בדק, עד כאן לשון הרא"ש. ונראה דאף הרא"ש לא קאמר אלא דאי לא בדק וחתך הצוואר, או שנחתך ולא יוכל למיבדק. אבל אי יוכל למיבדק, והשוחרט ליתא קמן למיבדקיה, ודאי צריך למיבדק, דלא גרע מאיתא קמן דצריך למיבדקיה לדעת הרא"ש, וכן נראה לי. (יז) עיין בחושן המשפט סימן ל"ה, שם נתבארו כל דיני שוטה. (יח) בהגהות אשר"י פרק קמא דחולין בשם אור זרוע, דאין אחר יכול לברך לאחד ששחט, אלא אם כן גם המברך שוחט. מיהו איני יודע אם הוא הדין אילם יוצא בברכת אחר כששניהם שוחטין, הואיל והוא עצמו אינו יכול לברך, עד כאן לשונו. וזה שלא כדברי רבינו. (יט) וכן הוא באור זרוע הלכות שחיטה. וכתב שם, דיש מתירין בקטן שהולך לשנת י"ג ולא השלימה. ור' יואל אמר דאין לחלק בין קטן לקטן, וכן כתב בית יוסף בשם בעל העיטור. וכתב עוד, דביודע לאמן ידיו אף על פי שאינו מומחה, שוחט לכתחילה. והא דנקט רבינו והרא"ש: "וקטן מומחה", משום דאז בדיעבד נאמן אפילו אפילו בלא אחרים עומדים על גביו; אבל כשאחרים עומדים על גביו, אין צריך מומחה. וכן נראה מפירוש רש"י פרק לןלב הגזול. במרדכי ריש חולין הביא הלכות "אמר יהושע", דקטן לא ישחוט עד שיהא בן י"ח שנה. וכתב לבסוף דחומרא בעלמא הוא, ולא נהיגי כן. ובהגהות אלפסי בדפוס חדש: וראיתי כמה בעלי הוראה, שמחמירים שלא להרשות לשום אדם לשחוט עד שימלאו לו י"ח שנה, כדברי הלכות "אמר יהושע". ואולי משום דבקעה מצאו וגדרו בה גדר, דכמה דרדקי יש, כשמרשין אותן לשחוט בינו לבין עצמו בפחות משנים הללו, שמקילין הם בשחיטות, ולכך החמירו שלא להרשות שום אדם עד שיהא בן י"ח שנה גמורים, דאז גברא בר דעת הוא ולא יקלקל שחיטתו, עד כאן לשונו. (כ) כתב באור זרוע: הא דשחיטת סומא בדיעבד כשר, היינו שראה מאורות מימיו; אבל אי לא ראה מאורות מימיו, אפילו בדיעבד פסול, עד כאן לשונו. ושאר הפוסקים לא חילקו.

סימן ב - אם שחיטת נכרי ומומר כשרה

(א) אמנם במרדכי ובהר"ן דיש חולין דלא אמרינן רוב מצויים אצל שחיטה מומחין הן גבי מומר ואפי' בדיעבד שחיטתו פסולה: (ב) ומטעם

זה אי"צ לבדוק אחר הסימנים אי שחט כראוי: (ג) בהג"א פ"ק דחולין
דברהסיא לא קאי אלא אחילול שבת אבל ע"ז אפי" לא עבד רק פעם
אחד ע"ז אסור לשחוט וע"ש אמנם במרדכי ריש חולין כתב וז"ל ואף אם
עבד ע"ז פעם אחד או חילל שבת אם אינו מפקיר עצמו לפקור לעשות
בפרהסיא אין שחיטתו אסורה בדיעבד וכו' וע"ש וכ"ה שם בתוס' וב"ב
בתא"ו נתיב ט"ו ח"ב אות ה' וע"י לקמן ס"ס י"א דיש חולק בזה ועוד
כתב ר' ירוחם דאם הוא משמר שבתו ואין עובד ע"ז והוא מומר לשאר
כל התורה כולה שדינו כעכו"ם:

סימן ג - שחיטה אינה צריכה כוונה

(א) וכתב בא"ז בה' שחיטה שחטה קוף פסול שנאמר (דברים י"ב) וזבחת
ואכלת:

סימן ד - השוחט לשם עבודת כוכבים או לשם דבר אחר מה דינו

(א) כתב הר"ן ס"פ השוחט מיהו איכא למ"ד דבאכילה אסור ואפילו
שוחט בהמת חברו לשם הרים ונתכוין לרפואה אסורה באכילה דכל שיש
בו סרך לע"ז מתסרא באכילה וליכא למימר לענין איסור אכילה אין אדם
אוסר דבר שאינו שלו דהכא לאו איהו אסר לה אלא דלא שרי לה והוי
כאילו לא נשחטה אלא מתה מאליה עכ"ל. ואין סוגיית הגמרא משמע
כדבריו דא"כ לא היה פריך כלום סוף השוחט מההיא ברייתא דהשוחט
בשבת כו' על רב עמרם ורב יצחק ע"ש וע"ל סימן ה' מדין זה: (ב)
בתשובת הרשב"א סימן שמ"ה דוקא לשם הרים אסור אבל מותר לשחוט
בהר וע"ש:

סימן ה - השוחט לשם קדשים מה דינו

(א) כתב הרמב"ם פ"ב מה"ש דאשה שוחטת לשם עולת יולדת שלה כשר שאיך עולת יולדת באה בנדר ונדבה והרי אינה יולדת שנתחייבה בעולה ואין חוששין שמא הפילה דכל המפיל קול יש לו:

סימן ו - במה שוחטין

(א) ובמרדכי ספ"ק דחולין ובדיעבד אף בחול כשר רק שעושה היכר במקום הפגימות או אוחז הפגימות בידו או שאמר ברי לי שלא שחטתי במקום הפגימות אבל לכתחלה אסור בחול אפי' עיי היכר שעשה במקום הפגימות הואיל ויכול להשחזו משא"כ בי"ט וכ"ה בכלבו ספ"ק דחולין ?וכ'מ"ו וכ"ה דעת הרוקח וכ"פ מהרי"ו בשחיטות שחיבר ודלא כדברי הר"ן פ"ק דחולין ע"ב ד' תרע"ז וה"ה דמתירין אף לכתחלה אם כרד הפגימה במטלית: (ב) כי בכל בו ובאשיר"י דאסור לעשות שום דבר עם סכין של שחיטה שמא יפגמנו וישחוט בו אח"כ בלא בדיקה בחזקת בדוק וכ"כ רש"י בגמרא וכ"ה בהג"א כפ"ק דחולין וכתב הגהת אלפסי פ"ק דחולין דמכאן יש ללמוד דמי שיש לו סכין מיוחד לשחיטה יכול לשחוט עמו בלא בדיקה עכ"ל אמנם לקמן סי' י"ח משמע דאסור לכתחלה וכן נ"ל מדברי רשב"א שכתב בי"י:

סימן ז - הקובע סכין בגלגל אם מתר לשחט בו

סימן ח - שעור סכין של שחיטה

(א) וע"ל סי' כ"ד כתבתי דינים אלו בדין דריסה

סימן ט - השוחט בסכין מלבנת

סימן י - יתר דיני סכין

(א) ולא נהירא דרבים חולקים עליהם ועוד שהרא"ש והרשב"א בתראי נינהו וכן משמע דברי הטור שפי' בלא מחלוקת דבעי קליפה אמנם בהג"ה אלפסי פ"ק דחולין כתב מה שאנו שוחטין במקולין של נכרים והנכרים חותכין מיד אחר השחיטה הקנוקנת מן הצואר בעוד שהדם חס אפשר דסמכינן אמה דסגי בהדחה: (ב) ובהג"א פ"ק דחולין ומיהו אם שחט בה במזיד אע"פ שאין הסכין ב"י צריך קליפה כמרדכי פ"ק דחולין כתב כדעת הרשב"א דאפי' אם אין הסכין ב"י אם לא נעצה בקרקע תחלה צריך קליפה: (ג) נראה דוקא בדיעבד אבל לכתחלה אסור לשחוט בסכין של עכו"ם בלא הגעלה או ליבון וכ"ה בהדיא במרדכי פ"ק דחולין ע"ב והרמב"ם פי"ז דהמ"א ועיין למטה סי"ס זה דזהו דעת רש"י אבל התוס' והרא"ש חולקים: (ד) ובהמ"א בהרמב"ם פ"ו כתב דאסור לאכול בו רותח וכו' היינו דוקא ששחט בו פעמים רבות אבל משום פ"א לא נחוש רק שלא יהא מלוכלך בדם אבי"ה עכ"ל וני"ל להוכיח מן התוס' פ"ק דחולין די ט' ובאשר"י שם דאין לחלק בזה דאהא דאמרינן בגמרא סכין של טריפה פליגי בה י"א בחמין וי"א בצונן וכו' ופירשו שם משמע הא

סכין של כשרה לדי"ה בצונן והיינו דוקא לשחוט בה אבל לחתוך בה רותח אפילו סכין ששחט בה כשרה אסור לאכול בה רותח א"כ אי הוה ס"ל חילוק זה א"כ דילמא לעולם איירי לחתוך בה רותח מ"מ ל"ק מידי מסכין כשרה דהתם מיירי ששחט בו פעמים רבות אבל פ"א מותר לחתוך בה רותח ולכן פליגי דוקא בסכין ששחט בו טריפה דאפי' בפעם אחר אסור דהא בלא"ה צריכים לאוקמי שם ההיא דסכין ששחט בו טריפה דמיירי דרך אקראי בעלמא ואי הוה ס"ל דההיא דסכין ששחט בה כשירה מיירי ששחט בה הרבה פעמים לא מוכח מידי אלא ע"כ לומר דס"ל דאין לחלק בזה כנ"ל מוכח שם וכ"נ מדברי הטור שאינו מחלק בזה: (ה) משמע דאפי' לכתחילה שרי ע"י נעיצה ולא דמי לסכין של עכו"ם דצריך לכתחילה הגעלה דחתם גרע הואיל ובלע ע"י רותח וכן מחלק רש"י פ"ק דחולין וע"ש אמנם התוספות והאשר"י משמע דאינם מחלקים בזה וצ"ע ואפשר לדבריהם דאף בסכין של עכו"ם מותר לכתחילה ע"י נעיצה וכ"מ מדברי האשר"י שכתב דאסור לשחוט בו לכתחילה על דעת שיקלוף בית השחיטה דשמא ישכח ולא יקלוף משמע דבמקום דלא בעי קליפה מותר לכתחילה וכן ראיתי רבים נוהגין לשחוט בסכין של עכו"ם ע"י נעיצה:

סימן יא - באיזה זמן שוחטין, ודין השוחט בתוך המים

(א) כתב מהרי"ו בה"ש שחיבור ב' נרות דינן כאבוקה ועיין בא"ח סי' רצ"ח מה נקרא אבוקה: (ב) וע"ל סי' ב' דיש חולקין בזה וס"ל דאין זה נקרא מומר לחלל שבתות דשחיטתו פסולה מצאתי בהגהות שחיטת ישנים בשם ר' יהודה חסיד שיש שעה אחד בשבט מי ששוחט אווזא באותה שעה ימות באותה שנה ולכך אנו נזהרין שלא לאכול שום אווזא בחדש שבט שמא יבא לשחוט באותה שעה גם היה אומר שלא לאכול אווזא בחדש טבת עכ"ל תשב"ץ וראיתי משוחטים בקיאים ממונים שהיו נוטלים מכל אווז ששחטו בשבט הלב ואמרו שכך קבלו ששוב אין לחוש לסכנה: (ג) לאפוקי ממרדכי דכתב בשם ראב"ן דאין שוחטין לתוך הכלי כלל עכ"ל וכתב במרדכי סוף השוחט בשם ראב"ה דאם שחט לתוך הכלי בדיעבד כשר ונהגו לתת בכלי מעט מים או טיט שבענין זה אין מקבלין

דם לע"ז עכ"ל : וכתב בא"ז והאיזנא דלא שכיחי עובדים למים ולשר של מים מותר לשחוט אפילו בפרהסיא לתוך המים או לתוך הכלי או לתוך הגומא אע"פ שהיא מניקה וכ"כ ראבי"ה ומשום הכי טוב : להזהר לכתחילה עכ"ל הר"ר משה ממודלינג בשחיטות שחיבר וכן ראיתי בא"ו הלכות שחיטה :

סימן יב - שלא לשחט בתוך גומא

סימן יג - בעלי חיים שאינם צריכים שחיטה

(א) וכתב בה"ג נאכלין חיין לאו דוקא דהרי יש בו משום בל תשקצו אלא כלומר אם אכלן בחיין אין בהן משום אבר מן החי עכ"ל וכ"ה במרדכי בהגהות דחולין דף תשמ"א ע"ב חגב טהור אסור לאכול חי משום בל תשקצו אבל מותר לחתוך ממנו אבר משום רפואה ואין בו משום אבר מן החי עכ"ל וכן כתב התוספות פ' א"ט דף ס"ו ע"א וכן הוא בתוספות פרק רבי עקיבא סוף הפרק במסכת שבת (צ:) : (ב) וע"ל סימן ס"ד יתבאר דיש חולקים ואוסרים חלבו : (ג) והרא"ש כתב דכל דבר הפוסל בשאר שחיטות פוסל בשחיטה זו דמאחר דהצריכו שחיטה בעינן שחיטה מעלייתא וכ"כ הר"ן אמנם כתב דיש חולקים ועיין בסימן ט"ז לקמן אי נוהג בו איסור אותו ואת בנו : (ד) והטעם משום דהואיל ותמיה ביה אינשי קלא אית ליה מותר בלא שחיטה וע"ש בהג"א מעשה שעשה רב האי בזה : (ה) בהג"מ בשם סמ"ג דאין להתיר שום ולד שנמצא בבהמה שחוטת טריפה דחיישינן שמא אינה בן ט' : (ו) והר"ן זה שהביא הוא ד' תש"ב ע"א : (ז) וז"ל תא"ו נט"ו אות ה' ח"ה ירושלמי דתרומה שחט בהמה ומצא בה שרץ אסור שנאמר בהמה תאכלו ולא שרץ תאכלו ולא דמי לתולעים שבפירות דהתם בגופייהו השוחט בהמה ומצא בה חזיר

מותר באכילה דמות יונה אסור באכילה מ"ט בהמה בבהמה תאכלו ולא
עוף בבהמה תאכלו וכ"כ ר"י בתשובה עכ"ל. וכ"כ ב"י בשם הרשב"א
דלכ"ע שרי ויש אוסרין אפי' מצא בה בהמה שפרסותיה קלוטות וכן
נראה מדברי הרמב"ם אבל מדברי המ"מ נראה שדעת הרמב"ם דשרי:

סימן יד - דין עבר במעי בהמה

(א) ונ"ל לפ"ז צ"ל דמ"ש הטור אח"כ עובר שהוציא ידו ואח"כ נולד כו'
חלבו אסור דאינו ר"ל שנולד קודם שנשחטה האם דא"כ אף האבר שרי
וכ"ש חלבו אלא ר"ל שנמצא במעי אמו לאחר שנשחטה דאז האבר אסור
וכן חלבו ותימא על הר"ר יוסף שמשמע מדבריו שר"ל נולד ממש וזהו
תימא לפי מה שפ"י וצ"ע: (ב) בהר"ן פרק בהמה המקשה דף תשי"א ע"ב
אם שחט עובד במעי אמו אינו שחיטה והוא בעיא בגמרא ולא נפשטה
ונקטינן לחומרא:

סימן טו - שלא לשחט בהמה עד יום שמיני ללידתה

(א) בפ"ק דבכורות (ח.) מפורש דהיינו ט' חדשים לגסה וה' לדקה:

סימן טז - דין אותו ואת בנו

(א) וכתב באשר"י ובר"ן ריש אותו ואת בנו דדוקא האחרון אסור אבל הראשון שרי: (ב) וכ"כ הכלבו:

סימן יז - דין השוחט בהמה המסכנת למות

(א) בכלבו בתב הראב"ד ז"ל לא שמעמידים אותה בידים דההיא אפילו עומדת לאו כלום היא עמידתה דמעשה עץ בעלמא הוא דקעבדי אלא שמעמידים אותה בגערה או במקל ואם עומדת מותרת עד כאן לשונו:

סימן יח - דין בדיקת הסכין ופגימותיו

(א) ספ"ק דחולין ע"א וסי"י אפי' מצא שקיימא הפגימה ארישא דסכינא דכיון דלא נזהר בה בשחיטה ודאי עשה הולכה והובאה ואע"ג דאמר ברי לי שלא עשיתי כ"א הולכה או הובאה לא מהימן דכל מילתא וכו' וע"כ נראה לפסול כל פגימה שנמצאת לאחר שחיטה כדפרישית ועוד שאין רגילות שתמצא ברישא דסכינא ממש מדברי מורי נ"ע עכ"ל. וכ"פ הרי"ף בהלכות שחיטה שחיבר דהא דמסוכסכת כשירה בדיעבד היינו ידיע הפגימה קודם ששחט אלא שהיה סבר דמותר לשחוט בה בהולכה או בהובאה אבל לא ידע בה טרפה עוד שם בהג"ה דאנו נוהגין להטריף כל מסוכסכת אפי' בדיעבד דאנו לא בקיאים ברישא דסכינא עכ"ל. וכ"מ דיט להחמיר ממרדכי דלעיל שפסק שאינו רגילות שתמצא ברישא דסכינא לגמרי וכן ראיתי כתוב בה' שחיטות ישנים מסוכסכת אינה כשירה אלא דקיימא ארישא דסכינא לגמרי שאין שום חוד למעלה ממנו וא"כ בזמה"ז דאין אנו בקיאים לידע שעורו כל מסוכסכת אפי' בדיעבד פסולה. מצאתי בשחיטות ישנים סכין שאין הברזל דבוק לקתא ויש בין סכין לקתא כמין פגימה אסור לשחוט בו: (ב) וע"ל ס"ס ו' דאינו יכול לשחוט בלא בדיקה וע"ל סימן ט' מדין סכין שנמצאת פגומה בצדדין לאחר

שחיטה : (ג) ובהלכות שחיטה שחיבר מהרי"ו שאנו נוהגין אחריהן כתב שלא יבדוק ב' צידי הסכין בפעם אחת שלא יוכל לבדוק יפה בענין זה : (ד) ולבסוף פסק להתיר ובמהרי"ל כתב לאסור דלמא יטלו משם מקצתן קודם שיבדוק הסכין וב"י כתב דרבינו ירוחם כתב לכתחלה אסור לשחוט אחרת עד שיבדוק הסכין. אמנם מדברי בעל המאור והרשב"א נדאה בדברי ת"ה עכ"ל מהרי"ל (ווי"ג עוד כתב מהרי"ל) כשבדוק בין בהמה לבהמה צריך לבדוק אג" רוחתא אבשרא לחוד ואטופרא לחוד עכ"ל אבל בשחיטת ישנים מצאתי וז"ל א"צ לבדוק ב"ב בדיקות בין שחיטה לשחיטה כי אין רוח חכמים נוחה הימנו להפסיק כ"כ בין ברכה לשחיטה שנייה : (ה) ובכלבו דאף בדיעבד אם נמצא פגימה מצדדי הסכין טריפה ולכך צריך גם בסוף השחיטה לבדוק אתלת רוחתא בבשרא וטופרא עכ"ל וכן נתבאר לעיל ס"ס ט' : (ו) וב"י פסק דנקטינן לחומרא וכ"כ הר"ן ד' תרע"ו ע"א ונ"ל דאף לדברי הרא"ש לא מכשיר אלא בנגע אבל מצא פגימה בעצם המפרקת ראשונה האחרונות טריפה דהואיל ונמצא פגימה חיישינן דלמא בראשונה בפגם אע"ג דלקמן לא תלינן בפגימת המפרקת היינו לקולא אבל לחומרא תלינן כנ"ל וכ"מ בהר"ן דלעיל ובאשר"י ריש השוחט משמע בהדיא דמ"ש שחיטתו כשירה ר"ל מותר בדיעבד ע"ל סס"ו : (ז) כלל כ' סימן י"ד דאם נאבד הסכין ואח"כ נמצא פגום ראב"ן מתירן ור' שבט אומר ודעת הרא"ש כדעת ראב"ן : (ח) ובמרדכי פ"ק דחולין ע"ג סכין שהיה קודם בדיקה בחזקת בדוק (יום) או יומים ושחט בה ק' בהמות ושבר בה עצמות ונמצאת בה פגימה נראה דכולן מותרות דתלינן בעצמות עכ"ל ונראה מזה אפילו לא בדקה קודם שחיטה רק שהיה בחזקת בדוק תלינן בעצמות ובב"י וז"ל אם לא בדק הסכין קודם ששחט אפי' שיבר בה עצמות בסוף ומצא בה פגימות כולן אסורות ופשוט הוא וצריכין למימר דמיירי שלא היה בחזקת בדוק מעיקרא בהר"ן פ"ק דף תרע"ו ע"א יש מחמירין דדוקא שיבר בו עצמות אבל אם חתך בו עצמות דרך הולכה והובאה טריפה וכ"ה בתא"ו נט"ו א"ה הי"ב : (ט) אבל במרדכי כתב להתיר ונראה מדברי ב"י דאנן נקטינן לחומרא ואין חילוק בין פגימה בעלמא לחתוך גמור שנמצא במפרקת בכל ענין טריפה : (י) בהגהות אלפסי פ"ק דחולין ומיהו נראה דאם נמצא סכיננו יפה ורצה החכם למחול על כבודו כבודו מחול ולא מנדין ליה עכ"ל : (יא) בשחיטת ישנים ואפילו האידנא דינא הכי עכ"ל מהרא"ק :

סימן יט - דיני ברכת השחיטה

(א) בא"ז הלכות כיסוי וה"מ דלא איתיליד ריעותא אבל אתיליד ריעותא שוחט בלא ברכה ובודק אחר הריעותא ואם נמצא כשר מברך דלא כרש"י שכתב בתשובה שעכ"פ מברך קודם הואיל ומטהרתה מידי נבילה. עכ"ל ועיין לעיל לענין כיסוי הדם סימן כ"ח: (ב) ובהג"א פ"ק דחולין אם שכח ולא בירך קודם שחיטה יברך אחר שחיטה ובהגהת שחיטת ישנים דהיינו דוקא כשנזכר לאלתר עוד כתוב שם בהגהות משם אגודה אם השחיטה במקום מטונף כגון בית המטבחים יברך חוץ למטבחים ברחוק ד"א במקום נקי ולא ידבר עד אחר השחיטה עכ"ל: (ג) ובמרדכי פרק כיסוי הדם בסופו דאסור לדבר בין שחיטה לכסוי ובס"ה מתיר ובאשר"י שם משמע כדברי ס"ה וכ"ה בתא"ו נט"ו אות ה' דמותר לדבר ומ"מ יזהר לכתחלה עכ"ל: (ד) ובא"ח סימן ר"י כתב סתם בדברי ב"ה שלא כדברי הרא"ש: (ה) ובכל בו אם שחט חיה ודעתו אח"כ לשחוט בהמה יכסה ואח"כ ישחוט הבהמה בלא ברכה דכיסוי לא הוה הפסק עכ"ל:

סימן כ - מקום השחיטה בצואר

(א) במרדכי פ' א"ט ע"ד דלכתחלה יש לשחוט למטה מטבעת הגדולה כדי להסתלק מן הספק כו' וכן פסק מהרי"ו בהלכות שחיטה שחיבר דלכתחלה יש לשחוט למטה מטבעת הגדולה בהג"ה שם בשם מהרי"י מולין מצוה שלא להכשיר כלל למעלה מטבעת הגדולה עכ"ל וכן פסק האגור בשם אביו שנהג להטריף אם לא שייר כמלא חוט הטבעת הגדולה בצד הראש על פני כולה וכן בהג"א בשם ראבי"ה אמנם מסקנת ב"י אינו כן דהסכמת כל הפוסקים להכשיר משיפוי כובע ולמטה וכבר כתבתי דאנו נוהגין כהלכות שחיטה שחיבר מהרי"ו: (ב) וכ"ה בהלכות שחיטה מהרי"ו: (ג) ואני מצאתי בא"ז שכתב כן וצ"ע וז"ל קצת פירושים הוא כן בשם רב ששון ז"ל ויש פירושים שאין כתוב בהם דברי רב ששון עכ"ל: (ד) עוד כתב בהגהת בשחיטת מהרי"ו הרמב"ם והמרדכי פסקו דשיעורו

כדי תפיסה בבהמה ב' אצבעות ובעוף הגס ירחיק אצבע או ישחוט לעולם באמצע הגרון עכ"ל וני"ל דלפי ערך שיעור זה לפי מ"ש מהרי"ו דכדי תפיסה הוי ד' אצבעות אם כן בעוף הגס הוא ב' אצבעות וטוב לשחוט באמצע הגרון בין בבהמה בין בעוף כדברי הסמ"ק דלעיל ראיתי בב"י תמוה מאד היא שכתב דביונה שיעור תורבץ הושט מבלעתה נראה שהבין מה שאמרו בגמרא יונה א"ר זירא דא מבלעתה שיונה הוא שם עוף וטעות הוא בידו ששם יונה הוא שם חכם שאמר השמועה מפי רבי זירא ופליג על שאר אמוראי דמפרשי התם פרק א"ט בענין אחר מהו תורבץ הושט ופ"ו משקלים מוזכר שם אמורא זה ע"ש וכן כתב הגאון מוהר"ר אברהם מפראג ז"ל בהגהתו בהלכות שחיטה יונה אמר משום רבי זירא מבלעתה והמדקדק שם בפירש"י ימצא כדברי ועוד ראיה דכל הפוסקים לא חלקו בין יונה לשאר עוף ולא אשתמיט שום אחד מהם לחלק בזו ואע"פ שהרב בעל המחבר ב"י יישב זו בדוחק מ"מ האמת יורה דרכו וכ"מ בפירוש בערוך ערך תרבץ: (ה) ובמרדכי פ"ק דחולין ע"ד דאפילו החזיר סימנים לשם לא ישחוט לכתחילה מן הצדדים וכ"כ ב"י בשם התוספות וכתב ונראה מדבריהם שאם לא החזיר אפי' בדיעבד פסולין והרא"ש כתב כדברי רבינו ולפי דבריהם נראה דאין לחלק בין החזיר ללא החזיר דכל שידע שחתך הסימנים קודם המפרקת כשר ואם לאו פסול עכ"ל:

סימן כא - שיעור השחיטה בכמותה

סימן כב - באיזו מין צריך לשחט הורידין

(א) וראיה לדבריו ממה שכו' הר"ן פ' השוחט ע"א ד' תר"פ דעוף מותר לצלות וא"צ לשאול אם נשחטו הורידין דהואיל וצריך לשחוט בעוף חזקתן שחוט אבל גדיים וטלאים אסור לצלות שלם עד שישאל אם

נשחטו הורידין עכ"ל: (ב) ולא ידעתי מאי קאמר דפשיטא דגם דעת הרא"ש שאין לשער רק נגד הדם דהא החוטין אינן אסורין רק צריך לשער נגד החוטין משום דלא ידענו שיעור דמא דנפק מיניה וא"כ גם הר"ן מודה בזה ודם החוטין דנקט לאו דוקא אלא דעיקר האיסור משום הדם ואם אפשר לשער הדם שבתוך החוטין גם הרא"ש מודה דא"צ לשער גם נגד החוטין והא דנקט החוטין משום דלא ידעינן לשער בלא החוטין כנ"ל. וז"ל האגור נשאל מהר"ר יעקב מולין על עוף שנמלח בלא חתיכה וניקוב ורידין ולא הוסר הראש מן העוף והשיב שיטלם ויקלוף הבשר סביב ובצלי בעו נטילה ואם נתבשל בהן שצריך ס' נגד הורידין והקליפה שנאסרה במליחה עכ"ל ונ"ל מה שהצריך לקלוף הבשר במליחה ולא אמרינן ביה בבולעו כך פולטו משום שבחוטין הוה דם כנוס בעין ולא מקרי פליטה ולא אמרינן כבולעו כך פולטו ולקמן בדיני מליחה יתבארו דינים אלו אי"ה וע"ל סימן ע"ב מדין זה: (ג) בהר"ן פרק השוחט ד' תרפ"א אם שחט ולא יצא מבהמה דם ולא שחט ורידין א"צ לנתחם אבר אבר דהא דבעי לנתח דוקא כשיצא מבהמה דם שהרי פירש הדם ואינו מוצא מקום לצאת והו"ל כפורש ממוקם למקום ואסור אבל כשלא יצא ממנו דם חרבה מוכח שלא פירש ממוקם למקום עכ"ל: (ד) ובכל בו כתב דאולי אנו נוהגין משום דס"ל דלא קי"ל כר' יודא דצדיך שחיטת ורידין והוא דעת הרבה פוסקים והרמב"ם מכללם ואע"ג דהרי"ף והרא"ש פסקו כר"י והוא דעת רוב הפוסקים ופסק ב"י דהכי קי"ל מ"מ אפשר נתפשט המנהג ע"פ המקילין וטוב להחמיר שלא לצלות או לבשל עוף שלם אם לא נקבו הורידין בשעת שחיטה או שהוסר הראש שאז מותר לכ"ע כדברי המרדכי והגה"א דלעיל: (ה) נ"ל דהואיל דקי"ל לאסור שהייה אפילו במיעוט בתרא כדלקמן סימן כ"ג אסור לחתוך מיעוט הנשאר דלא ליהוי כשהייה ואף לנקבן בקוץ דלית ליה למיחש משום שהייה לא ראיתי לשום אדם לחוש לזה ואפשר משום דשאר פוסקים לא הזכירו דין זה או משום דגם בורידין לא נהיגין כן כמש"ל:

סימן כג - דיני שהיה בשחיטה

(א) ע"ל ר"ס א' איזו דברים צריך לידע: (ב) והר"ן פרק השוחט ד' תרפ"א ע"א ומיהו בעור משערין דשיעור שחיטה כדרכה גמירי שהוא שוחט העור לכתחלה עכ"ל. ובתשובת הרשב"א קי"ו דלא משערין בכדי מריטת נוצה מן העוף או מריטת שער בבהמה אלא כדי שחיטה לבד: (ג) ומהרי"ו פסק בהלכות שחיטה דאנן נוהגין להטריף כל שהייה דאין אנו בקיאים בשיעור שהיות עכ"ל וכ"ה המנהג הפשוט: (ד) וז"ל מהרי"ו בה"ש ואנו נוהגין להטריף כל שהייה אפ"י במיעוט קמא דקנה אנו מטריפין לפי שדווקא בימיהם בימי חכמי התלמוד היתה שהייה כשירה במיעוט קמא דקנה מפני שהיו בקיאים בבדיקת הושט והיו בודקין הושט לאחד שחיטת הקנה אבל אנו אינם בקיאים בבדיקת הושט חיישינן שמא כששחט הקנה ניקב הושט ושהייה פסולה בין בקנה בין בושט בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא עכ"ל וכן פסק המרדכי פרק השוחט ובב"י ובמקום שאין מנהג פשוט סמכין אדברי הרמב"ם כו' ואין צורך לנו בפסק הזה כי כבר פשט המנהג בכל מדינות אלו שהם בני אשכנז וצרפת כדברי רש"י והמרדכי ומהרי"ו: (ה) במרדכי פ"ג דחולין ובהג"מ פ"ג וכן הגהת סמ"ק אם שחט ושהה מעט בעוף אל יחזור וישחוט אפ"י אם לא הגביה ידו רק מעט יש לחוש דהא שהיית עוף הוא זמן מועט מיד ואפ"י אמר ברי לי שלא חתכתי כ"א מעט מן העור ולא נגעתי בושט אין סומכין עליו דכיון שיצא הדם מעט אלא כיצד יעשה ישחוט הקנה ויהפוך הושט ויבדקנו מבפנים דושט אין לו בדיקה אלא מבפנים ואם אינו בקי ובו' ועיין בכ"י שסיים המרדכי: (ו) סי' קפ"ח וכו' דא"ל דלמא חתך הושט עם הגמי בבת אחת ושוה בשוה ממש וא"כ לא פסק חתיכת הסכין אפ"י רגע אחד מן הסימן נראה דאין לומר הכי דהואיל שהסימן מתוח בשעת השחיטה והגמי אינו מתוח כי אינו מחובר על הלחי והגוף ודבר ידוע שכל דבר רך מתוח נחתך מהר יותר משאם לא היה מתוח ע"כ הואיל והגמי רך ואינו מתוח שהה בו לחתכה יותר משחיטת הסימן ונמצא שלא נחתכו שוה בשוה והוי שהייה עכ"ל: (ז) ואין נוהגין כן וכ"כ מהרי"ו השוחט יונה ותלש הנוצה ויצא דם לא יגמור שחיטתו אלא ימיתנו וימכרנו לעכו"ם עכ"ל וכתב מהר"ם פדוה סימן פ"ג בתשובה דה"ה שאר עופות ולא נקט יונה אלא שדבר בהוה והטעם בכל משום דגזרינן שמא ישחוט העור ויצא מהם דם וישחוט דאז הוי טריפה וע"ש בתשובת מהר"ם שהאריך בזה פ"י דבריו דגזרינן שמא יהא עור נשמט מן הצואר ואז צריך בדיקה שלא יהא נקב בושט שיתבאר לקמן סימן נ"ז ומאחר שאין אנו בקיאים בבדיקה די ששהטריפו בזמן הזה ולכן אנו מחמירים אפ"י במריטת הנוצה אע"פ שידוע שע"י מריטת הנוצה לא ניקב הושט מ"מ אנו מטריפים משום גזירה

ולפי"ז הטעם אין חילוק בין נמרטו הנוצות בשעת שחיטה או קודם לכן לעולם אם יצא מהם דם יש להטריפו מטעם גזירה זו והוא חומרא גדולה בעיני ועיין לקמן סימן ל"ג ובתשובת מהרי"ק שהביא הבי"י באחד שהביא לשחוט שור וכו' וסיים שם בתשובה ואפי' חתך כל העור אם לא יצא הדם ליכא למיחש דלמא ניקב הושט הואיל ולא יצא דם עכ"ל ובבי"י החמיר אם חתך כל העור אע"ג דלא יצא הדם אבל מהרי"ו כתב בה' שחיטה כדברי מהרי"ק ונ"ל לומר דאע"ג דאנן לא בקיאינן בבדיקה הושט מ"מ יש לעשות כדברי מהרי"ק כי מ"ש דיש לבדוק נגד החתך חומרא בעלמא הוא דהואיל ולא חתך כל העור ליכא למיחש אבל לפי מ"ש לעיל דיש להטריף בדם היוצא ע"י מריטת הנוצות אע"פ שג"כ אינו אלא חומרא בעלמא ואפ"ה לא סמכינן אבדיקתינו משום גזירה ה"ה כאן כנ"ל ומ"מ לענין הלכה נראה דכל זמן שלא חתך כל העור כל זמן שלא יצא הדם כשר אבל אם יצא או שחתך כל העור אפי' לא יצא הדם יש לנו להטריף עוד נ"ל דיש ללמוד מדברי מהרי"ק דאפי' בבהמה נמי דינו כמו בעוף ואם יצא מקצת הדם טריפה ואע"ג דדברי מהרי"ק הם בששהה שהייה גמורה מ"מ לדידן דנוהגין להטריף כל שהייה אפי' בבהמה אין לחלק בין בהמה לעוף וכן משמע מדברי מהרי"ו בה' שחיטה שלא חילק בזה בין בהמה לעוף. כתב בא"ז בהלכות שחיטה השוחט העוף אפי' בחול לא ימרוט הנוצות מן הצוואר אם אפשר לו לשחוט בלא מריטה משום צעד ב"ח עכ"ל וע"ל בדיני חלדה:

סימן כד - דיני דרסה וחלדה הגרמה ועקור

(א) במרדכי פרק השוחט כתב וז"ל מה שפירש"י שלא יחתוך כל המפרקת לשנים לא נראה דכיון ששחט הסימנים אפי' שוחט אח"כ המפרקת מאי איכפת לן מיהו בתוספתא תניא חיה שוחט וחתך כל הראש בבת אחת אם נתכוין לכך שחיטתו פסולה אם לאו שחיטתו כשירה ואמר לנו הר"מ שמעשה היה שאחד שחט כל הראש ואסר ראבי"ה ול"נ לר"מ כו' וכ"כ הרמב"ם פ"ב מהלכות שחיטה שהוא כשר וכ"כ ב"י בשם הרמב"ן והרשב"א והר"ן ובעל העיטור דכשר אמנם מהרי"ו כתב בהלכות שחיטה לאסור דזה נקרא נמי דרסה בפרש"י

בגמרא פ"ק דחולין (ט.) וכן משמע בת"ה סימן קפ"ז דאע"ג דמדינא נראה דכשר נוהגין להטריף וכן הוא באגור ז"ל ובאשכנז נוהגין לאסור אם שחט רוב המפרקת ויש להחמיר כרש"י אבל רוב הפוסקים מתירין עכ"ל: (ב) וכ"כ בתא"ו נט"ו ח"ב א"ה שאין לחלק בין בהמה לעוף וע"ל סימן ח' וראיתי בשחיטת ישינים בזה בגימטריא י"ד אצבעות של אורך הסכין והוא בתו' דחולין ובשחיטת מהרי"ו פסק דבהמה אפי"א אם הוליד והביא בעינן שיהא אורך הסכין כמלא צוואר וחוף לצוואר משהו אבל אם הביא ולא הוליד או איפכא בעינן שיהא אורך הסכין כמלא ב' צווארים עם העור והמפרקת ובעוף אם הוליד והביא לא צריך אלא סכין משהו ואם הוליד ולא הביא או איפכא בעינן כב' צווארין ע"כ. וכתב עוד זו דרסה פסולה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בוושט עכ"ל: (ג) ושמעתי משוחטים שנוזהרים שלא להניח האצבע על הסכין בשעה ששוחט כדי להחזיקו שלא יבוא לידי דרסה אלא צריך שיאחז הסכין בקתא ולא יניח האצבע על הסכין: (ד) ובהר"ן פ' השוחט דף תר"פ ע"ב דה"ה לד' או ה' בהמות די אם צוואר אחד יוצא חוף לצווארין: (ה) בתא"ו נט"ו א"ח ח"ב ואם שחט ב' בהמות ואין הסכין ג' צווארין נכון להחמיר לפסול שתיהן אע"ג שאין כן סברת הרא"ש עכ"ל: (ו) וכתב מהרי"ו וחלדה פסולה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בוושט עכ"ל: (ז) אמנם מהרי"ו פסק דאפי"א במיעוט בתרא פסול וכדעת רש"י בסמוך: (ח) ואנן לא נוהגין כן אלא כדברי מהרי"ו: (ט) ועיי' לעיל בסי"ב כיצד נוהגין בשחיטות מהרי"ו כל הגרמה פסולה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בוושט עכ"ל: (י) ובתשובת הרשב"א סימן שס"ו דאפי"א למ"ד דשהייה וחלדה פסולה אפי"א במיעוט בתרא מ"מ מודה בהגרמה ועיקור לפי הגמרא אמנם מהרי"ו כתב דבין עיקור לדברי בה"ג בין לדברי רש"י פסול בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בוושט עכ"ל: (יא) פיי ששחט בב' מקומות עיי' גלגול ולכך נפרד וכשר ומצאתי הגהת בשם מהרא"ק וז"ל אני שאלתי פי מהרי"ו מולין זצ"ל סג"ל על טבעות הנמצאים בדורות פעמים רובן ופעמים מקצתן אחר השחיטה ממקום חיבורן בגרירת והשיב לי דעיקור גמור הוא בשעת שחיטה ואפי"א את"ל שנעקר אחר שנשחטה רוב הגרירת פסק הטבעת ממחברתו וכבר היתה אותה המקצת שחוטת אפי"א הוי עיקר ופסול מידי דהוי אניקב הושט במקום ששחט כבר דטריפה וה"ה לזה וכ"ש אם נעקר בהתחלת שחיטה עכ"ל. הגהת בשחיטות ישנים ושאלתי אח"כ זקן מומחה בשחיטה איך נוהגין בזה וא"ל שנוהגין להטריף ושמעתי מפי מהרי"ו כ"ץ גיסי שכן נהג הרב הר"ר משה יפה להורות ולהטריפה וכן אני

סימן כה - שצריך לבדוק אחר השחיטה

(א) בהגהת בשחיטת ישנים מצאתי אי בדקינן אי הוי שמוטה תוקף כאגודל על שיפוי כובע ויפלוט הסימנים מבחוץ ויסיר האגודל אם נשאר הסימנים בחוץ ודאי נשמט ואם יחזרו לאחוריהן לא נשמט וכעין זה יראה אם שחט הרוב עכ"ל ובבדיקה זו נוהגין כל השוחטים שראיתי: (ב) וז"ל מהרי"ו בהלכות שחיטה שלו כל ספק בשחיטה פסול כו' ומהרי"ל כתב בשם מהר"ש כל חלוקים הנמצאים בשחיטה ובדיקה שאינו יודע המנהג ילך אחר המחמיר ואם שעה דחוקה כגון בע"ש וכה"ג אז יש להקל ולפי שקול הדעת עכ"ל בהלכות שחיטה שלו: (ג) על סימן ל"א ובסימן מ"א באיזה ריעותא לא תלינן להקל אף בידוע שנשחטה:

סימן כו - דין נקב בושט או בבני מעים קדם

סימן כז - שלא לחתך אבר מהבהמה בעודה מפרכסת

סימן כח - דיני כסוי הדם

(א) ובהגהת שחיטת מהרי"ו השוחט כוי שקורין בופיל בל"א יפזר עפר הרבה קודם השחיטה כי ספק חיה הוא וצריך לכסות דמו מספק וכדי להוציא נפשו מן הפלוגתא ישחוט עוף על גבי דם הכופ"ל כדי שיוכל לעשות ברכה על הכסוי עכ"ל: (ב) בתשובת הרשב"א סימן תר"ך דאסור לכסות בסכין ששחט בו שמא יפגמו דאסור לעשות בסכין של שחיטה שום דבר ונ"ל דמיירי כאן בסכין אחד שאינו שוחט בו או בקתא של סכין ששוחט בו וכן נוהגין כל השוחטים שראיתי שמכסין בקתא מסכין ששוחטים: (ג) ובהג"מ פי"ד דהלכות שחיטה מ"מ אנו רואין שלא טוב עשה וצריך לפייסו עכ"ל: (ד) ואפשר דבהגהת מיי" לא מיירי ששחט הנבילה על הדם הכשירה ממש ולכך חייב לכסות הדם הראשון וקמ"ל אע"ג דשחט הנבילה באחרונה אפ"ה חייב לכסות ולא אמרינן דדם הנבילה כסה דם הכשירה מסתמא: (ה) ובמהרי"ל יש שוחטים ממהרים לכסות הדם ולא שפיר עושים טרם שיצא דם הנפש ומצאתי בשחוטות ישנים בשם מהרי"ש ומהר"א קלויזנר שצריך להמתין עד שיכלה כל דם הקלוח דהיינו עד שירדו טיפין טיפין עכ"ל: (ו) וכן פסק בשיטות ישנים שחיבר ה"ר משה ממידלינג וכתב מיהו אם יש טפח אחת בגומא של עפר א"צ לגרר השאר אלא מכסה מה שבגומא ודיו עכ"ל וכן משמע בב"י: (ז) וי"א שהגירסא בספרי רבינו הוא אם נסרך ולא א"נ והכל הוא ענין אחד דמפרש והולך כיצד בדקינן בסכינא דחליש פומא וקאמר אם נסרך אומא בדופן וצריך דקדוק בספרים ישנים ואין נפקותא לענין הדין ובת"ה סימן קפ"ו השוחט וחתך כל המפרקת אע"ג דאנו נוהגין להטריף ולהחמיר מ"מ הואיל ומדינא כשר חייב בכסוי: ומ"ש עוד שם הובא בב"י: (ח) וכ"כ בא"ז בשם גאון אחד דטעות הוא לכסות בשלג דלמחר יתחמם השלג ויהיה מים וא"כ כסה במים ע"כ ראוי שאין לכסות בשלג עכ"ל עוד שם בשם גאון א' שהוא טעות דלא מכסין בברזל שחוק ואם הולך בדרך שאין לו עפר לכסות רק שלג או ברזל שחוק אין לכסות בהם אלא ממציא דם בכלי וכשיגיע למקום עפר יכסה עכ"ל: (ט) ולא ידעתי מה קאמר מר דהא הגאונים לא כתבו אלא אם לא שוויא ההיא עופא זה הזהב דאז וודאי היא משום בל תשחית ולכך תקינו ליה שיכסה בכה"ג הואיל וא"א בענין אחר אבל אי ההוא עופא עדיף טפי מזהב ששוחק או טלית ששורף ליכא בזה בל תשחית כדאיתא בפרק החובל (צ"א:). גבי אילן מאכל שדמיו יקרים לבנין דמותר לקצצו כך פי' הרמב"ם בהלכות מלכים ולכך אסור לכסות בכה"ג דהא אפשר ליה לכסות בזהב ששוחק או בטליתו

ששורף הואיל ולית ביה משום בל תשחית ולכן לא תני התם האי תקנתא משום דהאי תקנתא אסור במקום דאפשר בענין אחר: (י) גם בזה אין דבריו נכונים דהואיל ומי ממצי ליה בבגדא הוא תחילת כסוי יכול לברך אע"פ שאינו גומר הכסוי עד לאחר זמן מידי דהוי אבדיקת חמץ דמברכין על ביעור חמץ אע"פ דלא מבערין עד למחר הואיל והבדיקה תחילת הביעור וה"ה בני"ר ולכ"נ דאין לדחות דברי הגאונים שכתב המרדכי בלא מחלוקת ויש לסמוך עליהם בשעת הדחק היכא דלא אפשר בענין אחר ומ"ש שהפוסקים השמיטו בזה אומר אני לא ראינו אינו ראייה כנ"ל ואח"כ מצאתי בא"ז הל' כסוי הדם שהביא דבריהם והאריך בטעמים וכתב דיש לסמוך על דברי רבותינו הגאונים עכ"ל: (יא) וכ"כ ר"ת וריב"א ואפי' קרא החזן לאחד והקדימו שני אין לראשון עליו כלום דלא אבד השני זכותו משום קריאת החזן עכ"ל ומ"כ במנהגים ישנים מי שלא שחט חיה ועוף מעולם ושחט אותנו מברך שהחיינו על הכסוי ולא על השחיטה דכסוי הוי מצוה כדאמרינן (סוטה יז.) בזכות שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר זכה לבי מצות כו' והוי כמו ציצית וסוכה דמברך שהחיינו כך מפרש מהל' שחיטה ר' ידידיה משפירא עכ"ל והטעם שמברכין על הכסוי ולא על השחיטה משום שבשעת שחיטה מקלקל בריה אחת אבל בכסוי הוי מתקן ע"כ מצאתי: (יב) אבל בשחטה לא מפקינן מיניה אי תפס וכ"ה בהר"ן פרק כסוי הדם דף תש"י וכן משמע במרדכי שם:

הלכות טרפות

סימן כט - שמונה מיני טריפות וסימנם

(א) ואין צריך להשיב עליו בדבר זה כי הוא נדחק מעצמו כ"א היה נכנס בכלל חסורה או נטולה מנ"ל לבעל המסדר התלמוד לדקדק מדברי עולא

שבא למעוטי דדלמא גם עולא הכניסו בכללן וס"ל נמי דלקותא טריפה ונ"ל לומר בישובו של דבר דדרוסה דחשיב באלו השמנה אינה עיקר דרוסה דהא דרוסה אינו הלכה למשה מסיני אלא היא מפורשת במקרא ואם הל"מ האי קרא למאי אתא אלא ודאי דרוסה זו דחשיב בשמנה אלו היא מלבד דרוסה הנאמרת בקרא והוא לקותא וקרי ליה דרוסה משום דאפשר דלקותא בכוליא באה מדרוסה ולכן אע"ג דלא ידעינן דרוסה (י"ג שנדרסה) אם לקתה בכוליא טריפה אז בוודאי נדרסה או אפשר דקרי לה דרוסה משום דדמיא לדרוסה שנתמסמס בשר הכוליא כאילו נדרסה וא"כ הכל בכלל אבל עולא דחשיב הכל ח' ולאיתי (י"ג תנא) תחלה שדרסה עצמה מדאורייתא ואי (וי"ג ודאי) על עיקר דרוסה קאמר וא"כ נתמעט לקתה ואף ישוב זה דחוק וצ"ע:

סימן ל - דין מכה בעצם הגלגלת

(א) וא"ל דמאי דבעי לאתויי הא דרב נחמן להיכא דנפחתה במקום אחד כסלע דמודה הרא"ש דטריפה ומ"ש הטור בשם הרא"ש דמכשיר היינו כשאין כסלע במקום אחד רק הם נקבים נקבים ובעי לצרופי לסלע דאין לחלק בזה דמאן דמכשיר לגמרי מכשיר מדלא חילק הרא"ש לפי דברי רבינו משמע דבכל ענין מכשיר ומאן דמטריף מטריף בכל ענין כנ"ל וכן דעת הר"ן פ' א"ט ע"א דף רצ"ב ע"י צירוף טריפה: (ב) בהג"ה ש"ד סי' צ"א פעם אחד בא לפנינו ראש מן הצאן והיה ליחה יוצאה מן הראש אצל הקרן משורש של הקרן והנה חלקנו וחתכנו הראש לשנים והוסרנו המוח מן הראש והיה העצם מן השרש שלם והכשרנוהו כי הליחה לא היה בא ויוצא רק מן השורש (ועצם הראש) היה שלם עכ"ל: (ג) ובשערים שחיבר מהו"ר איסרל שער ל"א וז"ל ושאר עופות אם נשבר העצם צריכין בדיקה ולפי שא"א בקיאין בבדיקה עכשיו לא חששתי לפרש כ"כ בא"ז עכ"ל וכ"ה באו"ה כלל נ"ד וז"ל א"ו בזמן הזה כל עוף שהכתה חולדה על ראשו ושבר עצם הגולגולת טריפה דהא צריך בדיקה בקרום ואנו לא בקיאין בבדיקה עכ"ל ומשמע דוקא עוף אבל בבהמה בה"ג נוהגין להכשיר אף בזמן הזה כי לא נצטרך בדיקת הקרום עכ"ל ושם בהג"ה ומסתמא גם בעוף מיירי דוקא שנודע לנו הבאת הולדה כגון שניכר הכאתו או המית

אחד מהן אבל בנפוח סתם לא מחמרינן כולי האי עכ"ל:

סימן לא - דין נקיבת המח וקרומיו

(א) ובאו"ה כלל נ"ד נראה דיש להטריף בכל ענין לפי שאין אנו בקיאים לראות אם מקצתו מגולה ומאחר שפתחו המוח קודם שידעו הריעותא ראוי לטרפו עכ"ל ואין נוהגין כדבריו אלא אם גלוי וניכר שהמוח מקיפו מכשירין ומעשה בא לידינו פה קראקא בראש בהמה שהיה בו מים וקודם שידעו הדבר חתכו הגלגולת לשנים ומקצתו מן המוח עם הגלגולת ולא היה נודע אם המוח הקיפן או לא ואסרנוהו ויש שהיו רוצים להכשיר מהא דתניא נשחטה הותרה עד שיודע לך במה נטרפה ולא דמי דהואיל והיה כאן ריעותא ברורה מחיים אין להכשיר משום זה וכן משמע בתוספות פ' ד' אחין דף ל' ע"ב וכן הסכימו כל חכמי העיר ונשאר טריפה ודבר זה יתבאר לקמן ס"י מ"ח: (ב) ולא דמי להתם דהתם אינו טריפה עד שינקבו שני הקרומים ולכן אי הוי ניקב מחיים היה שם קורט דם אבל ר"ח דסובר כדעת הרי"ף דבניקב התחתון טריפה וכמו שמסיק בהג"א שם דסובר קרמא תתאה א"כ אין ניקב טריפה בלא קורט דם דלא צריך קורט דם במקום דטריפה בניקב קרום אחד דחוט כנ"ל טעם האוסרין אך לקמן ס"י מ"ח משמע דאין לחלק וע"ש מ"מ לענין דינא כתוב באו"ה כלל נ"ד דאם נמצאו תולעים במוח טריפה והג"ה ש"ד סימן מ"ז דיש מחמירים וטורפים אם נמצא תולעים במוח עכ"ל:

סימן לב - דין מכה בחוט השדרה

(א) וכ"כ האשר"י אבל בהגהות שם פא"ט וז"ל ובא"ז פסק עד למטה מכנפיו אפי' במקום שאינו מחובר לגוף העוף אלא במקום שנכפל ושוכב שם דהיינו למטה מסוף העצם של כנף המחובר לגוף עכ"ל והמה דברי

התוספות וכ"פ המרדכי וכן משמע מדברי הרשב"א שהביא ב"י שדעתו להטריף עד למטה במקום ששוכבות על הגוף ויש לתמוה ארבינו שכתב בשם הרשב"א עד כלות מקום חבורן בגוף ובאו"ה פסק כלל כ"ה ס"י ב' דיש להחמיר כדברי א"ז וכ"פ בתא"ו נט"ו אות ד' דיש להחמיר ובב"י פסק הלכתא כדברי הטור וטוב להחמיר בדברי דאורייתא: (ב) נראה מלשון הטור דקאמר דנעקרה חוליא מן החוט דאין איסור עקירת החוליא אלא עד מקום שכלה הטריפות דחוט וטעמא משום דכשנעקרה שם חוליא שוב החוט לא יוכל להתקיים כ"נ מלשון הטור דקאמר נעקרה מן החוט וכן נמי נראה מדהביא דין זה כאן גבי פסיקת החוט דאל"כ לא היה לו להביאו רק בדיני שבורה לקמן ס"י נ"ד וצ"ע דהא הביאו ג"כ לקמן בדין שבורה וכן בגמרא סדרו דין זה בדיני שבורה אבל אפשר דאע"ג דאסור משום פסיקת החוט מ"מ בדין שבורה נמי איתא ולכן כתבו גם שם וצ"ע אמנם תוספות פ"ק דעירובין (ז.) כתבו דעקירה טריפה אפי' למטה ממקום טריפות החוט: (ג) צ"ע דבגמרא אמרינן שהחששא משום ריסוק איברים ואפשר דדעת הטור הוא מ"ש הר"ן דף תרפ"ט ע"ב וז"ל ואי אית ביה קשרים חיישינן לריסוק אברים והוא שלא הלכה וי"א דאפילו הלכה בכה"ג צריכה בדיקה בחוט השדרה עכ"ל. וכן פרש"י בגמרא חיישינן משום חוט השדרה וא"כ אפשר הא דכתב הטור היינו אף שהלכה צריכה לבדיקה בחוט: (ד) ובהגהת מרדכי בחולין דף תשמ"א ע"ב נשאל הר"ר טוביה מוינא על אחד שקנה אווזא ותרנגול מן העכו"ם ולא יכלו לעמוד והשיב דנ"ל היתר כיון שלא ראינוה שנפלה אין לאסרה מספק אימור שגרונא נקטה עד כאן לשונו וכן פסק בא"ו כלל נ"ה:

סימן לג - דין אם נטל הלחי, ומכה בושט

(א) וצ"ע מנלן דגם קורט הארס אינו עובר מחמת הדחה ואם קבלה היא נקבל אמנם לעיקר דינא כתב הוא בעצמו דהרשב"א והרא"ש מסכימים לדברי הטור: (ב) ולעיל סימן כ"ג כתבתי דאין אנו בקיאים בבדיקה זו: (ג) וכבר כתבתי לעיל דאין אנו סומכים על דעתינו ולכך נקטינן לחומרא ודבר זה יתבאר עוד לקמן ס"י נ"ז ונתבאר לעיל ס"י כ"ג: (ד) ודע דבעירנו

התקינו לבדוק בושט שמלעיטין וממרין אותן לעשות מהן שומן ותקנה טובה היא כי הטריפות שכיחא והמנהג להכשיר בישוב לו קוץ בושט אם לא ניקבו שניהם וגם אין קורט דם מבחוץ וסומכים אדברי הפוסקים כעולא וצריך להתיישב ולדקדק בדבר הרבה בו הוא איסור דאורייתא וע"ל ס"י מ"ח בדין נמצא קורט דם מבחוץ: (ה) וכ"ה בהגה"מ פ"ג דרש ומשמע שם דאף אם הקוץ מונה לארכו אם יש קורט דם מבחוץ טריפה: (ו) וא"כ למ"ד דטריפה בניקל אפי" כה"ג טריפה ובב"י פסק דיש להטריף בניטל דכן הסכימו הפוסקים. וכתב בסוף ש"ד אם ניקב המעי היוצא מן הזפק אל הקרקבן טריפה. כתב הרא"ש בתשובה כלל ב' ס"י ט' אם נמצא ב' וושטים או ב' גרגרות טריפה דכל יתר בניטל דמי ופי" אף אותו שדרכו בכך וא"כ הוי כמו שאין לו ושוט או קנה וטריפה עכ"ל:

סימן לד - דין מכת הגרגרת

(א) ואין זה נכון דהא שיעור איסור הוא פחות משיעור רוב הקנה דהא נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסור ושאין בהן חסרון מצטרפין לרובא וא"כ אפי" בפחות מרובא טריפה דשמא הוא כאיסור ואין ראייה מעוף לבהמה דרוב קנה בעוף הוא פחות מכאיסור ובבהמה יותר מכאיסור וע"כ למי שאינו בקי יטריף בבהמה אא"כ יודע שהוא פחות מרובו של קנה עוף דאז בודאי הוה פחות מכאיסור: (ב) מרדכי פ' א"ט בהגהות דף תשמ"א ע"א כתב כדברי הסמ"ק: (ג) וכ"כ באו"ה כלל כ"א: (ד) לעיל כתבתי בסימן כ"ג שאין אנו בקיאים בהקפה ולכן בכל ענין טריפה:

סימן לה - דין טרפות הראה ואנותיה

(א) מצאתי כתוב בשם הר"ר יודא חסיד שאמר שיש להעביר ולמשמש היד על גבי בהמה בעודה חי, אם תשפיל עצמה לארץ תחת ידו ודאי

כשירה, ואם לאו טריפה. ונתתי בו סימן "לב נשבר ונדכה" וכו' עד "ושפל רוח להחיות", עכ"ל תשב"ץ, ע"כ מצאתי. עוד מצאתי על זה סימנים אחרים ולא רציתי להאריך. וכתב דאין לסמוך על זה לענין בדיקות טריפות. ועיין לעיל סימן יא בדין בודק שבדק ולא היה בקי בהלכות בדיקה, ואיזה דברים צריך לדעת קודם שיבדוק: (ב) ובהלכות בדיקה של מהרי"ו עוד יש חילוק צורות דאונות של ימין אינן דומות לשל שמאל אם נתחלפו זה נקרא חליף וטריפה עוד יש חילוק אחר כשאונא אמצעית של ימין גדולה מהאונא התחתונה ויש מכשירים עכ"ל ובהלכות בדיקות של מוה' אברהם מפראג שזהו ג"כ טריפה ע"ש בהגהה אם יש פיצול? בחוד אונא העליונה בצד שמאל וכשנופחין הריאה אפילו נוטה הפיצול לצד קמא של הריאה ואינו ארוכה ועבה יותר מן האונא העליונה של ימין כשר אבל אם היתה ארוכה ועבה יותר מן האונא של ימין נקרא חליף וטריפה עכ"ל. מצאתי כתוב ואם האומא שבצד ימין גדולה משל שמאל חילוף הוא וטריפה עכ"ל: (ג) וכ"כ מהרי"ו וכ"כ בא"ז בשם ראבי"ה שקבל כך. עוד כתב מהרי"ו ויש כתבו בבהמה דקה כעובי אצבע אחד ובגסה כעובי ב' אצבעות עכ"ל. ובהגה"א פרק א"ט כתב סתם כעובי אצבע ובבדיקות ישנים מצאתי כתוב ואם נמצאו ב' אונות דוורדות בשורש אחד אחת הפוכה ואחת אינה הפוכה אם ההפוכה יותר גדולה משאינה הפוכה טריפה ואם לאו כשירא וי"א שאינה כשירה עד שההפוכה תהיה קטנה משאינה הפוכה ויש אוסרין אפי' בכה"ג עכ"ל וכבר בא מעשה לידי בזה והכשרתיה לפי שהקטנה היתה הפוכה. עוד מצאתי שם עינוניתא דוורדא המתחלקת בראשה ויש להן שורש אחד אע"פ שנראה בשורש סדק כשר דאין להקפיד בסדק להטריף עכ"ל עוד כתב מהרי"ו עינוניתא דרכה לעמוד למטה מן האונות ויש לה חריץ וכשנופחין הריאה החריץ מכוון כנגד החיתוך שבין אונא לאומא וגבה כנגד הלב ופניה נגד הכליות אם נהפכה כגון שהחריץ נגד הלב וגבה נגד החיתוך טריפה אבל אם החריץ הפוך מעט נגד האונות או למטה לאומא כשירה ואם העינוניתא שינתה מקומה אפי' פורתא טריפה ושיעורי' כחלמון ביצה בבהמה דקה ובגדול לפי גדלו ויש שכתבו שאם היא גדולה מעלה של הדם אז היא כשירה ואם היא גדולה יותר מאונא שאצלה דהיינו אונא התחתונה הסמוכה לאומא טריפה עכ"ל: (ד) ובהלכות בדיקות שחיבר מהרי"ו שכל בני אשכנז וכל המדינות הללו נוהגין אחריהן כתב אם נמצאו ב' עינוניתא דוורדא או שלא נמצאת שום עינוניתא כלל בשתייהן אנו נוהגין להטריף: (ה) ובהגהת ה"ש שחיבר מהרי"ו פסק דטריפה אבל אם יש לה כיס ולא נמצאת בתוכה ינפח הבודק את הריאה ויניחה תוך כיסה אם תשאר בתוך כיסה

ע"י נפיחה כשירה אבל אם לא תשאר בתוך כיסה ע"י נפיחה הוה כשינתה מקומה וטריפה עכ"ל ואם נמצאו ב' כיסין נראה דטריפה דכל יתר כנטול דמי וכן נמצאת בבדיקות ישנים וכן העיד בודק מומחה שכך עשו מעשה בק"ק ווירמשא משמע שם שכך פסק הגאון מוהר"ר שמואל מזי"א ז"ל: (ו) וכבר כתבתי שאנו נוהגין להטריף בבי' וורדות או שאין לה כלל גם אנו נוהגין להטריף כל יתרת שלא בדרא דאונא ואם כן יש לנהוג בכל הדברים שכתבתי וכן המנהג בכל הגדילות לנהוג אחר בתראי חכמי אשכנז בכל דבריהם מיהו יש מקילין אם נמצא הוורדא בתוארה למטה בשורש שלה כעובי אצבע אע"פ שבראשה שינתה צורתה מעט יש להקל מאחר שרבים מכשירין בכל ענין: (ז) ואני אומר שכבר כתבתי שאין לסמוך על דבריו בזו אלא שיש לפסוק בכ"מ כפוסקים אחרונים כ"ש במקום שכולם מסכימים יחד שהמרדכי והאשר"י וסמ"ק והגה"מ שחיבר תלמיד מוהר"ם והגה"א כולן בתראי נינהו ומסכימים כולן לדעת אחת ומכ"ש דרבים נינהו וכ"ש דמחמירים וכ"ש שהתוספות מסכימים עמהם דפסק מוהר"ם בכ"מ יש לפסוק כהרי"ף חוץ ממקום שהתוספות חולקים עליו ולכן אין לסמוך על הרב ב"י בזו וכיוצא בזה כלל. וכתב מהרי"ו בה"ב שחיבר וז"ל ויתרת העומד שלא בדרא דאוני טריפה יש מרבתינו שמטריפים יתרת אפילו עומדת מקמא ויש מכשירין ויתרת העומדת בדרא דאוני וכשנופחין אותה אז היתרת נוטה לצד גבה של ריאה אז היא טריפה אבל כשנופחין הריאה ונוטה לצד קמא של ריאה כשירה עכ"ל ומשמע מדבריו אפילו לדברי רבותינו האוסרים יתרת מקמא בכה"ג יש להכשיר או אפשר דאנו סומכין בזו על דברי המכשירים מיהו שמעתי מהרבה בודקים מומחים שאומרים שבמדינות אלו המנהג להכשיר כל יתרת מקמא ויש לילך בו אחר המנהג שהוא מנהג ותיקין: (ח) כתב מהרי"ו אם נמצאו ד' אונות בצד שמאל וג' מימין טריפה אע"פ שעומדים ממש בסדר האונות דלעולם צריך להיות יותר בצד ימין מבצד שמאל עכ"ל ובמקצת נסחאות כתב שלעולם צריך שלא יהא יותר בצד שמאל מבצד ימין לפי גירסא זו משמע באם הם שוה בשוה כשר וב"ה שם בהדיא בהג"ה. מצאתי בשם מהר"י מולין אם נתפצלת האונא לבי' ויש לה שורש אחר בעובי אצבע כשירה עוד מ"כ אם נמצאו ג' מימין וג' משמאל אע"פ שיש באחד סדק ניכר מעבר לעבר אין להטריף דאין חוששין בסדקים להטריף עכ"ל: (ט) וכ"כ מהרי"ו וי"א דאם נמצאת היתר באונא המתפצלת מן החרץ שיש באותה אונא ולצד עיקרה אז היא טריפה ואינה כשר אלא כשנמצא היתרת מן החרץ ולצד ראשה מהרי"ו עכ"ל: (י) וכ"כ מהרי"ו: (יא) כ"ה בה"ב שחיבר מהרי"ו וכתב שצריך שתתמלא

הגומא ולא יהא רחב יותר עכ"ל מעשה בא לידי בזו וכשהיו נופחין הריאה היה עולה בריאה הפיצול במקצת וכשהיו מניחין היד עליו היה יורד לתוך הגומא והיה שוה לשאר הריאה והכשרתי וכן הסכימו עמי רוב בקיאים שבעיר דטעמא מאי כשר בדאיכא שם גומא משום דיש לו מקום לנוח שם ואינו חוכך עצמו בדופני הבהמה ואין סופו להתפרק או לנקוב וכן ג"כ כאן דהואיל כשמניחין עליו ידו בנחת יורד לגומא הי"ה כשיגיע בדופני הבהמה ירד לגומא וא"צ להתחכך והנה אחד מן הבקיאים עשה לפני באותה ריאה עוד פיצול אחר שהיה כמו הראשון והיה גומא תחתיו וכשנפחו הריאה עלה ג"כ קצת מחמת הנפיחה וירד כשנגע בו בנחת ביד ולכן הסכמנו להכשיר שזו ברייתו ומצאתי בבדיקת ישנים דאין להכשיר באונא העליונה פיצול שגומא תחתיו דזו הגומא לא הוי משום פיצול אלא גומא בפני עצמה והקנה קשה ונופל תוך הגומא וסוף הפיצול להתפרק וכך אם היה הפיצול באומא של שמאל גם כן טריפא דאותה גומא נמי לאו משום פיצול אלא מן הלב ששוכב שם וסופו של הפיצול להתפרק ויש מכשירין וטוב לשאול לחכם עכ"ל ודעת מהרי"ו ובי"י משמע דאין לחלק בזו שכתבתי שכתבו סתמא להכשיר עוד מ"כ וז"ל קבלה מקמא אפילו ממלא הגומא טריפה כי אין הפיצול עומד כי נופל משם עכ"ל וטעמא דמסתבר הוא עוד מצאתי בשם מהר"י מולין וז"ל מעשה בא ליד ר' משה שחטן זצ"ל שנמצא יתרת תחת העינוניתא והיו מכשירין אותה הריאה כמה מומחין וגדולי ישראל וכך היו אומרים שהחריץ הזה הוא מגין על היתרת כמו גומא שאם היה נופל תוך הגומא היו מכשירין וגם כאן כשר עכ"ל ואף שאיני כדאי לחלוק על גדולי ישראל נראה לי דלא דמי טעמא דגומא לאו משום הגנה לבד אלא משום שאותו פיצול הוי מן הגומא ולא הוה יתרת כלל אלא נתפצל מן הריאה ולכן נשאר גומא תחתיו כמ"ש שעשה אחד פיצול וגומא תחתיו לפניו לכן כשר אבל בשאר יתרת מה מהני הגנת החריץ אי אמרינן כל יתר כנטול דמי ולכן נ"ל דאין לסמוך על טעם זה ומ"מ המיקל לא הפסיד שהרי כמה גדולים מכשירין כל יתרת מקמא כמו שכתבתי לעיל בכלבו אם נמצאת הריאה נפוחה תוספת משונה הוא ואסרינן מספק עכ"ל והמה דברי הרמב"ם פ"ח מה"ש וכן הביאו בב"י: (יב) בהל' בדיקות של מהרי"ו ושיעור כט"ד י"א שהוא כצפורן אגודל אדם בינוני וי"א שהוא כפרק אמצעי של אגודל עכ"ל ואני מצאתי קבלתי שאנו נוהגין להטריף הכל דאין אנו בקיאים בשיעורא ט"ד עכ"ל מהרא"ק: (יג) וכבר כתבתי דעתי בזה דהלכתא בבתראי וכ"ש במקום שהתוספות מסכימין ואין לך בתרא כדעת הטור שכתב דטוב להחמיר וכבר כתב מהר"י מינץ בתשובה בשם תלמיד מוהר"ם דיש

לפסוק כפוסקים אחרונים א"כ ראוי לפסוק כדעת הטור עכ"ל וכ"כ מהר"י קולון הרבה פעמים בתשובותיו ושאר אחרונים בתשובותיהם ויש לפסוק תמיד בבתראי ואין לנטות מזו: (יד) ומהר"י כתב וז"ל ריאה דדמיא לאופתא פ"י כבקעת טריפה פ"י שאין לה חיתוך אונות פירוש שלגמרי אין נראה בה חיתוך אונות אבל אם יש שם היכר שצד אחד ארוך יותר מחבירו כגון האונא הסמוכה לאומא דרכה להיות ארוכה ועבה מאונא האמצעית ואם היא דבוקה לאומא ואין בה שום סדק אם נמצאת ארוכה ועבה מאונא האמצעית אז הוא כשר ועוד האונא שבצד שמאל נמוכה מזו שבצד ימין זה הוי היכר כשדבוקה האונא בצד ימין לאומא ואם יש סדק בין מלמעלה בין מלמטה כשירה ודוקא שהסדק עומד במקום הראוי להיות אונא אבל שאר הסדקים אינן מועילין. בהגהות שם האומא דרכה להיות למעלה חדודה ולא רחבה ואין לה למעלה רק חור אחד והאונא שוכבת עליה ויש לה למעלה ב' חורים ורחבה בין ב' החורים בכבש בינוני כב' אצבעות אם היתה רחבה לשם זה מיקרי היכר עכ"ל. מ"כ בהלכות בדיקות ישנים ור' שמואל מכשיר בגדיים וטלאים אע"ג דלית להו חיתוכי דאוני דכשהם גדולים מתגדלים עמהם ואין להטריף אם אין להם חיתוכי דאוני דהכי ארחייהו דבקטנותם לית להו עכ"ל מ"כ וז"ל שמעתי מהרר"ק אונות הדבוקים להדדי ואין להם שום סדק יש לבדוק אחר הסמפון אם יש לו ב' סמפונות אז ודאי ב' נינהו וכשירה כי כל אונא יש לה סימפון בפני עצמה עוד מצאתי עינוניתא דוורדא החסירה ואינה שלימה כדרכה להיות אז תחפוש באונא או באומא מצד שמאל אם תמצא החתיכה שחסירה בה כשר כך מצאתי בגדיים וטלאים עכ"ל שמצאתי ובאמת שזו דין האחרון תמוה ואם קבלה היא נקבל:

סימן לו - כמה דיני טרפות בראה

(א) ובאו"ה כתב שהיא טריפה וכן מצאתי בשם מהרא"ק מצאת בהל"ב ישנים ואם בועה על הריאה ונקלף העור העליון טריפה לפי שנעשה קרום התחתון מחמת המכה וקרום שעלה מחמת המכה טריפה עכ"ל: (ב) ואני מצאתי בהל"ב הישינים בשם מהר"י מולין וז"ל קבלתי מתי שהנקב עגול ודאי נקב ישן הוי ולא תלינן ביד הטבח ואם הוא ארוך תלינן עוד יש

קבלה מתי שיוצא מן הנקב דבר אדום כמעט כדם ולא דוקא כדם גמור ודאי לאחר שחיטה נעשה אבל אם יוצא מן הנקב דבר לבן ולא דוקא לבן אלא אפ"י כמו מוגלא או כמו מים ודאי קודם שחיטה וטריפה עכ"ל וצ"ע בדין זה האחרון כי נראה שהוא בהיפך ממ"ש בב"י באם הנקב אדום שהוא טריפה ולכן צ"ע בדבר אם יש לסמוך ע"ז למעשה במרדכי פ"ק דחולין הגהות משמע דכל נקב שהוא פתוח ודאי קודם שחיטה נעשה: (ג) וכ"פ באו"ה כלל נ"א סימן ב' וכתב דה"ה לכל מקום חוץ מן המוח שאם נמצאו שם תולעים הבהמה טריפה עכ"ל ובהגהות שם אמנם רגמ"ה הצריך להניח הריאה בשמש עד שתתחמם אם יוצאין יותר כשר ואם לאו טריפה והיינו כשחותכין הריאה ומוצאים בה יותר תולעים שלא יצאו עכ"ל הגהות ונראה שאין לאסור מספק שמא עדיין שם דכיון דנשחטה הותרה ובחזקת היתר עומדת ואין להחזיק איסור ותלינן דלאחר מיתה פירשו כנ"ל לדעת הרגמ"ה אבל לדעת הפוסקים משמע להכשיר בכל ענין ולכן כתבו סתמא דכשר ואפילו בדיקת השמש לא הצריכו: (ד) ואני אומר אף כי ראוי להחמיר כדברי הרי"ף והרמב"ם מ"מ לענין הלכתא יש לסמוך אבתראי ורבינו: (ה) אבל מהרי"ו כתב בהל"ב וז"ל ריאה שחסרה ולאחר שנופחין אותה נראית חסירה כמין כף כפופה כזה? טריפה אבל אם היא חסירה כזה? כשירה עכ"ל ובבדיקות ישנים דיש לשער אם יוכל להכניס אצבע אגודל בתוך הפגם מקרי חסירה ואם לאו לא מיקרי חסירה וכן ראיתי מעשה בזה ושיערו אם לא היה החסרון שיעור אגודל ולא מצאו שיעור זה והכשירוהו וכתב הגה"א פא"ט דאין לחלק בזו בין אונא לאומא בין שיפולי לגגה: (ו) ונ"ל שזו היא דוקא לסברת הרמב"ם דפוסל בפגם בריאה אבל למאן דמכשיר מכשיר נמי בהאי: (ז) מ"כ בבדיקות ישנים אם הוא במקום אטום חוט אדום שהוא נמשך מעט במקום האטום אז ודאי אטום בריאה ואין מועיל לו בדיקה וטריפה עכ"ל: (ח) ולא ידעתי איך יש לבדוק בבדיקה זו חסירת האונות ואפשר דר"ל דנופחין אותה ואם רואין סדק או שאר היכר ע"י הנפיחה כשר וכמ"ש לעיל ס"ס ל"ה: (ט) וכתב מהרי"ו ה"ה אם קלה כעץ טריפה: (י) מצאתי אם משרטט בציפורן על בשר הריאה והיה נראה השרטוט בתוכו אז נקרא יבש וטריפה עכ"ל: (יא) וכ"ה בהג"מ פ"י וכ"ה באו"ה דעכשיו אנו מטריפין כל מחט שנמצא בריאה ואפילו היתה שלימה לפנינו ונפחיה כמו שהוא מנהג בכל קהלת קודש לנפוח כל ריאה אע"ג דלית בה ריעותא מ"מ אם נמצא אח"כ מחט טריפה דאין אנו בקיאים בזמן הזה בנפיחה ולא סמכינן אבדיקתינו בכל מקום דאיכא ריעותא ואין חילוק בין מחט קטנה לגסה שראשה עב ביותר הכל טריפה ואפ"י קופא לצד סמפון

דחיישינן שמא ניקב הריאה ועלה בה קרום מחמת מכה שאינו קרום
עכ"ל: (יב) וכ"ה בש"ד ובשערים דמהרא"י שער לי לאפוקי מדברי או"ה
דמטריף בחתוכה אפי" בכה"ג:

סימן לז - דיני אבעבועות וסרוכות הראה

(א) ואני אומר דאף לענין עכורים וסרוכים יש לסמוך אהרא"ש ורשב"א
ור"ן להכשיר דרבים ובתראי אינון וכ"ה במהרי"ל דכשר וז"ל דין פשוט
להתיר בועא הנמצאת שלא מעבר לעבר אפילו במים עכורים עכ"ל
ומצאתי כתוב בועא שמראיה כמראה קריטין שטיי"ן או כעין עין טריפה
עכ"ל וטעם הדבר לא נתפרש ואפשר הטעם משום דאז ודאי הוי ביה מים
עכורים וסרוחין ואנן לא נהיגין כן: (ב) וז"ל מהרי"ו ב' בועות דסמיכי
להדדי אם יש ביניהם הפרש כקש אז הוא כשר דלא מיקרי סמיכי: (ג)
ומהרי"ו כתב בהלכות בדיקות שלו וז"ל במים זכים יש מכשירין בשפולי
ריאה ובסמיכי ויש מטריפין וי"א דאפילו במקום שמכשירין מים זכים
היינו דוקא כשאינן סרוחים ואנן לא מכשרינן במים זכים אלא בשאלת
חכם והוא כשיהיו המים צלולין ומתוקין אבל אם עכורים או מלוחים
טריפה עכ"ל ובמהרי"ל כתב באוס"טרייך ומגנצא יש להכשיר מים זכים
בשפולי הריאה ולא בשאר מקומות עכ"ל ונ"ל דה"ה בסמיכי דחד טעמא
הוא כדלקמן עוד נ"ל דאם היה ביניהם הפרש ע"י נפיחה כשירה כמו
בשיפולי ריאה לקמן וכן מצאתי בבדיקות ישנים בשם מהרא"ק ובלבד
שיהא בזו שמפריש מראה ריאה עכ"ל ע"כ מהרי"ל כשחכם טועם המים
לא יטעום באצבעו כי האצבע ממרר אלא ישפכם לתוך הכלי וילחך שם
בלשונו וכן היה מקובל מרבו מהר"ם עכ"ל ע"כ מהרי"ו ומורסא של
ריאה וקרום הריאה מכסה עליה ואינה גבוה מבשר הריאה אינה בועא
לאסור בסמיכות עכ"ל ומצאתי בבדיקות ישנים בשם ראבי"ה בועא
שנמצא בה נקב אם יוכל לתלות ביד הטבח תלינן כמו בריאה עצמה
וכשירה וכ"כ ראבי"ה ובלבד שיעיין בצלעות נגד הבועא שלא ימצא
ריעותא בצלעות עכ"ל עוד מצאתי בועא באונא העליונה של ימין במקום
חריץ סביביו טריפה וכן כל בועא העומדת על הקמט טריפה משום דהוי
כתרי בועי דסמיכי להדדי. בועא שמשמעת קול טריפה. בועא בגבשושית

טריפה אבל משתנה למראה הריאה כשירה. בועא המתדלדלת טריפה בועא וטינרא דסמיכי להדדי טריפה משום דחדא מקלקל חבירתה וטריפה ובוועא העומדת על מקום דאוושא או על קמטיה או על ריעותא טריפה משום דהוי תרתי לריעותא וה"ה כל דבר שכשר במקום אחד אם עומד על הקמט טריפה עכ"ל ונ"ל דמ"ש בועא וטינרא דסמיכי טריפה ר"ל בענין שמצאתי אח"כ וז"ל אם היו בועות זה כנגד זה בין ב' אונות בלא סירכא כשרה אבל אם היה בצד א' בועא ובצד הב' טינרא טרפה לפי שהטינרא קשה דפצע הבועא כשמסללת זו בזו וינקב אותה עכ"ל וסברא נכונה היא: (ד) וכן משמע בבדיקות מהרי"ו דמשהו להו בדינייהו וא"כ נראה דטינרא הנמצא בשיפולי ריאה כשירה כמו בסמיכי להדדי אמנם לדברי הטור אפשר דג"כ טריפה וכ"פ מהרי"ו בהדיא בהל"ב שחיבר שהוא כשר: (ה) וז"ל בבדיקות שלנו אין חילוק בין שיפולי אומא לשיפולי אונא בכ"מ שיש שם חידוד הכל נקרא שפול אם יש שם בועא ואין חוט בשר מקיף טרפה ולמעלה במקום שהריאה דבוקה לשדרה נגד האונות אם נמצא שם בועא הוי זה בשיפולי וטריפה אבל נגד האומות אם נמצא שם בועא כשר דלא הוי שם שיפולי דבאותו מקום הוא רוחב עכ"ל. (ו) ומצאתי בבדיקות ישנים בשם מהרא"ק בועא בשיפולי ריאה או מעבר לעבר אם ע"י נפיחה עולה קרום של ריאה ומכסה הבועא שאין ניכרת כשירה ובלבד שיהא במכסה מראה ריאה עכ"ל. וכתב מהרי"ו בועא הניכרת מעבר לעבר למעלה במקום הסמפונות שהוא אצבע מן שפולי בבהמה דקה וב' אצבעות בבהמה גסה וי"א ב' בדקה וד' בגסה נוקבים אותה במקום אחר אם כל המוגלא יוצא ממקום אחד אז אחת היא וטריפה דחיישינן שמא נימוקו הסמפונות ואם לאו אז שתים הם וכשירה עכ"ל ומלשון מוגלא דנקט משמע דבמים זכים אין לחוש בבוועא הנמצאת מעבר לעבר וכ"כ מהרי"ל דאם הם מים זכים אין לחוש לסמפונות אמנם בתשובת מהרי"י קולון שורש ל"ו כתב דאפי' במים זכים טריפה וכן נראה מלשון ב"י דלא חילק בזו וכן נ"ל ג"כ דהא לעיל גבי ריאה שצמקה חיישינן לסמפונות אפי' במים זכים עוד כתב מהרי"ו עינוניתא דוורדא אצל החריץ במקום הדק יש לה סמפונות אם נמצא שם בועא מטריפין אפי' בשר מקיף דניכרת היא מעבר לעבר עכ"ל מ"כ בועא בצד עינוניתא דוורדא אצל אומא במקום שיורד הסמפון תוך עינוניתא טריפה וה"ה אם הגנב עומד על הבועא טריפה דהוי כמו מעבר לעבר עכ"ל מצאתי בבדיקות ישנים טינרא הניכר מעבר לעבר דינו כבועא עכ"ל וע"ל סימן מ"ב מדין ב' מרות דסמיכי להדדי ומשם נלמד לבועי סמוכות: (ז) וכן מ"כ בבדיקות ישנים בשם ראב"י וכתב בסוף ובלבד שיעיין בצלעות נגד

הבועות שלא נמצא ריעותא בצלעות עכ"ל וכבר כתבתי לעיל וע"ל בסימן שאח"ז בדין בועא שניקבה: (ח) אבל אני מצאתי בבדיקות ישנים בועא אחת על הסמפון שאצל הגרגרת טריפה עכ"ל וע"ל סימן מ' לענין סירכא וה"ה לענין בועא וע"ל ס"ס מ"ם:

סימן לח - דיני מראות הראה

(א) כתב מהרי"ו אף אם מראה דומה ללובן ביצה טריפה עכ"ל ומ"כ בשם מהרי"י מולין קבלה דמיירי בלובן ביצה או חלמון לאחר שנתבשלה ובב"י כתב לקמן סימן מ"ד בריאה לבינה כשירה דאין לובן שינוי מראה בריאה וכ"כ בעל העיטור עכ"ל אמנם לפירשיי דמפרש בגמרא דדמיה לבקעת דהיינו שהיא לבינה בבקעת עץ ש"מ דלובן פוסל ודלא כבעל העיטור: (ב) מ"כ בשם מהרי"י מולין דלפעמים יבש (י"ג שחור) כדין כשר כגון שבלעה הבהמה שער ואותה שער נכנס בריאה דרך הסמפון ומזה באותו המראה ותבדק אם תמצא שער באותו מקום או דם נצרר אותו מראה דיו כשירה עכ"ל ונ"ל מה דמכשיר בדם נצרר שהוא בסברת הרא"ה שכתב הר"ן וכמ"ש בב"י מ"כ שמעתי ממהר"ר אנשיל מראה פסול העומדת על הבועא כשר לפי שיש לה כיס לבד אפי' אם תנקב הבועא עדיין הקרום קיים מתחתיו עכ"ל ולא נהירא דהא בועא שנקב מחיים טריפה אך איפשר דמיירי בענין שמצאתי בשם מהרא"ק וז"ל כמדומה לי ששמעתי דדוקא בועא שיש לו מים זכים יש לה קרום בפ"ע ואין הרוח יוצא אפי' כשמנקבים אותה וקבלה איתא דוקא שהקרום לבן מבפנים כשירה אם ניקבה אם לאו טריפה עכ"ל וצ"ע אם יש לסמוך להכשיר אפי' בכה"ג מאחר שלא מצינו חלוק זה בשום פוסק מפורסם ועוד דהרי מצאתי ג"כ בסתמא גרב על הבועא טריפה אבל על טינרא מספקא ליה עכ"ל ואם כן נראה דכ"ש שינוי מראה הפוסל בריאה דפוסל בבועא ואפשר לדחות זה דמיירי ג"כ בבועא דאין לה קרום בפ"ע: (ג) וכתב מהרי"ו שהוא מראה שקורין בל"א בלא"ה דומה לרקיע: (ד) מ"כ בשם מהרא"ק דאין מכשירין במראה הכבד רק בהמת ישראל ושם דכמראה הטחול כשר: (ה) אמנם מהרי"ו פסק בדברי ר"ח דאפי' אדומה במקצת טריפה אף כי ליכא מכה בדופן אבל כשחוזרת ומתלבנת ע"י נפיחה אפי'

ר"ח מודה עכ"ל ומצאתי בהגי' י"א שצריך להתלבן לגמרי וי"א שצריכה להתלבן רק קצת עכ"ל ונ"ל דבאין לה מכה בדופן יש להקל ולהכשיר בדברי הטור וביש מכה יש להחמיר וכן כתב הרא"ש בשם ר"א והסכים לדבריו וכ"כ ב"י בשם העיטור והואיל והטור והרא"ש בתראי נינהו יש לסמוך עלייהו להקל ולהחמיר גם כי המה כמכריעים בין למאן דמכשיר לגמרי ובין הפוסל לגמרי ובמקום שיש מנהג יש לילך אחר המנהג:

סימן לט - דיני בדיקת הראה

(א) ובאשר"י פרק א"צ דאין להטריף הבהמה בכך וכ"מ בא"ח סימן תצ"ה: (ב) ובהגהת ש"ד סימן צ"ב אע"ג דנהגו לנפוחי הריאה ככל מקום אפי' ליתא ריעותא אי באבידה הריאה בלא נפיחה כשר הואיל וכבר בדק בפנים עכ"ל משמע הא לא בדקן בפנים טריפה וכ"מ בהלי' בדיקות ישנים דכתב אי הוציאו הריאה מן הבהמה והריאה עדיין בפנינו נופחין אותה אם עולה בנפיחה ואין נראה שום סירכא ולא שום חוטין המנותקין ולא שום בועא המטרפת כשירה עכ"ל משמע גם כן הא אילו נאבדה הריאה לגמרי טריפה מ"מ בגדיים וטלאים יש להכשיר דהא אפי' בעל התרומה מודה בהו דכשר: (ג) וכן כתב בתשובת בר ששת סימן ע"ז דחיה אינה נקייה מן סירכות יותר מגדיים וטלאים ולכתחילה צריך בדיקה כמו גדיים וטלאים אבל אם אין הריאה לפנינו משמע דיש להכשיר: (ד) לעיל סימן ל"ו כתבתי דהמנהג לנפוח כל ריאה אף על פי שאין בה ריעותא וכ"מ בהג"ה ש"ד שכתבתי בסימן זה מיהו אינו מעכב כמו שכתבתי בסימן זה לעיל סימן ל"ו דמדינא א"צ וכ"ה במרדכי דף תשל"א ע"ב דא"צ לנפחה אבל המנהג שנופחין אותה וע"ש: כתב בבדיקות ישנים ריאה שנופחין אותה ונשבר הקרום מחמת הנפיחה טריפה בין שנשבר במקום בועא בין בשאר ריאה עכ"ל: (ה) וכ"פ מהרי"ו בכסדרן כשירה אבל כתב דלא מקרי כסדרן רק כשנסרך מחציין ולמטה לצד עיקרון שעומדים באומא והמנהג במדינות אלו כדברי מהרי"ו: (ו) עוד כתב שם הגה"מ פ"א מה"ש ולפי זה פסק הרבינו שמשון בשם הר"י דבכ"מ שצריך בדיקה אין אנו בקיאים בבדיקה לפיכך אף כסדרן לא נכשיר לפי שצריך לבדקה בנפיחה עכ"ל. וכ"כ בכלבו דלדין דלא בקיאים בנפיחה

כל סירכא טריפה וכתב עוד בהג"מ פ"ג וכן סמוכה לדופן במיצר החזה וסרוך בבשרה מטריפין הואיל וצריך בדיקה עכ"ל. וכ"מ לקמן ס"ס זה דהמנהג להטריף אפי' סירכא בכסדרן וכמ"ש לקמן ובתשובת מהרי"ק שורש ל"ז פסק דיש להטריף כל סירכא אפי' בכסדרן אמנם אין למחות ביד עיר הנוהגים היתר כי למ"ד א"צ בדיקה אפי' לדין כשירה אבל כל בעל נפש יחוש לעצמו שלא לאכול מזה וכן אני נוהג שלא לאכול משום בהמה גסה שהסרכות מצויין בה אם לא ע"פ בקי שאני יודע בו שמטריף כל סירכא אפי' בלא חלון וכ"ש אונא הסרוכה לאומא עכ"ד: (ז) ונ"ל דאין להכשיר קרום אלא בין אונא לאונא כסדרן ובלא חלון אבל שלא כסדרן אין חילוק בין קרום לשאר סירכא וטריפה וכ"מ בתשובת הרשב"א ס"י"ב מ"כ בועא העומדת בין אונא לאונא כסדרן וסירכא יוצא משם כשירה דהיינו רביתיהו אבל ב' בועות העומדות שם וסירכא יוצאת מזו לזו טריפה עכ"ל ונראה דכל סירכא דלדין דנוהגין להטריף אפילו כסדרן בכל ענין טריפה: (ח) ואע"ג דאנו מטריפין אפילו בכסדרן מ"מ יש ללמוד ממנו לענין קרום שמכשירין בכסדרן או לענין אם נסרך לצד עיקר האונות לפי מה שנוהגין: (ט) וכתב מהרי"ו בבדיקות שחיבר ודוקא שנסרכו להדדי למטה מחציין לצד עיקרה של אונא אבל אם נסרכו למעלה מחציין לצד ראשם שלא כסדרן מקרי וטרפה עכ"ל ואין דברי הטור מסכים לדבריו דהרי כתב אפי' מראשה של זו לסופה של זו וכו' אך אפשר דמהרי"ו כתב כיצד אנו נוהגין להטריף ובאגור כתב דבקצת מקומות נוהגין להטריף חלון כדברי ר"ח וכבר כתבתי כי אנו נוהגין להטריף כל סירכא כדברי מהרי"ק דלעיל ויש מקומות שנוהגין בהן להקל כדברי מהרי"ו: (י) מהרי"ו כתב שיש לשאול אחר המנהג וכ"ה באגור באשכנז אוסרין ובאיטלי"א מתירין עכ"ל ונ"ל לפי מה שכתבתי לעיל דיש מחמירין בזמן הזה אפי' בתרי אונא דסריכי כסדרן כ"ש דיש להטריף אונא הסרוכה לאומא דלא עדיף מאונא לאונא וכן פשוט: (יא) ולדין אין נפקותא בזו דאנו מטריפין כל סירכא הדבוקה לדופן כדלקמן: (יב) גם בזו אין נפקותא לדין דאפי' באונא אחת הנסרכת לדופן מטריפין מ"מ כתב דינים אלו למקום שנוהגין היתר בסירכא הסרוכה לדופן: (יג) וכ"כ מהרי"ו במענץ נוהגין להכשיר ואנו נוהגין להטריף עכ"ל: (יד) טעם דברי אלו החכמים כדברי ר"י בן חביב להכשיר בעינוניתא הסרוכה למקום שאינו נטרף בנקב אף ע"ג דכל לגבי דידה לאו כסדרן כמ"ש בב"י עצמו בשם התוספות ורש"י וכל הפוסקים מ"מ מכשר ע"י בדיקה אף ע"ג דלא מהני בסירכא שלא כסדר שום בדיקה כדאיתא בהדיא בגמרא פא"ט ה"מ אם נסרכה למקום שנטרף בנקב אבל אם נסרך

למקום שאינו נטרף בנקב דומיא דריאה שנסרכה לדופן יש מכשירין וכמו שיתבאר לקמן ומ"מ לענין דינא אין נפקותא בדבר שכבר נהגו להטריף בסרוכה ריאה לדופן כדברי ב"י וכמש"ל. (טו) וכ"כ מהרי"ו בה"ב שלו וכתב עוד מהרי"ו אימא הדבוקה מעיקרה לסופה לסימפון שומן הדבוקה כשדרה כשירה דהיינו רבתייהו אבל אינה דבוקה עד לסופה אז היא טריפה עכ"ל ופי"י הרא"מ מ"ש מהרי"ו מעיקרה עד סופה דהיינו מהשלמת האונות ולמעלה עד סוף האומא עכ"ל: (טז) דבריו צ"ע שמותרין זו את זו דמתחילה משמע מדבריו להכשיר במקום שאין פילוש אם לא שצריכין לחלק דמ"ש ראשונה היא היינו לענין שמנונית הערוגה שבין האומות ששם הוא יותר מקום רבתייהו משאם דבוקה לטרפשא ומ"מ צ"ע דמשמע מדבריו לבסוף דאין להכשיר זולת מ"ש הרשב"א דהיינו אם האומא דבוקה לשדרה והיה לו להתנות ג"כ אם הערוגות דבוקות לשומן שביניהם וכמעשה דראבי"ה דהא משמע שם בתחלת דבריו דיש להכשירו והסומך על דברי מרדכי שהתיר בדבוקה שבין האומות וגם שמנונית שבין הערוגות וכ"פ כמה גאונים והסכים לזו מהרי"ו בה"ב שלו לא הפסיד כי כדאי הם לסמוך עליהם אך לא נלמוד ממנו לשאר דבוקות הואיל וכתב ב"י בשם הרבה אחרונים להחמיר בדבוק האומות לטרפשא א"כ ה"ה בשאר מקום אבל בשמנונית הערוגה יש להכשיר דאפשר דקים להו לגאונים זה הוא רבתייהו וכנ"ל שזו דעת הגאונים ולא כמו שהאריך בב"י לפרשה בדרך אחרת ואני תמה למה יש להתיר יותר הדבוק שכתב הרשב"א ז"ל בשם הגאונים שבזו הסכימו אחרונים ז"ל מהדבוק שכתב ראבי"ה ושאר הרבה פוסקים משום הגאונים דהיינו אם האומות דבוקות לשמנונית שביניהם אלו ואלו דברי קבלה מהם ויש לסמוך עליהם בשניהם כמו שפסק מהרי"ו שהיה ג"כ בתרא מאד והרוצה להחמיר יחמיר ותע"ב וכתב בא"ז בשם תשובת הגאונים היכא דדבוקה לדופן בלא סירכא וקורין לה פלמטרא והוא כעין עור ורקבובית המכסה את הריאה מוציאין הריאה ומפרידין אותה מן אותה הרקבובית ואם עולה הריאה ע"י נפיחה יש להכשיר וכ"פ ראבי"ה ורשב"ט עכ"ל וכבר כתבתי לעיל סי' ל"ז: (יז) וכ"כ מהרי"ו בבדיקות דמותרת וכתב מהרא"מ וה"מ כשסירכא אינה קצרה מבשר האונא או האומא שמתחלת הסירכא עד סופה לאחר שנופחין אותה אבל אם הסירכא קצרה יותר מן הבשר עד שאם נופחין אותה אז הסירכא מכח קצוותיה מקמץ הבשר שבינתיים שלא יכול לעלות בנפיחה אז הסירכא סופה לנתק שהבהמה בחייה ריאה שלה נפוחה וטריפה כן שמעתי עכ"ל וצ"ע דמה בכך שסופה להנתק דטעמא מאי סירכא תלויה כשירה

דאמרינן לאו סירכא גמורה היא וכן כשהיא נסרכה לבשר אותה האונא עצמה גם מכשירין דלא סירכא היא אלא דלדול וא"כ אף שסופה לנתק מה בכך מ"מ אינן אלא דלדול ומ"מ נ"ל כדברי הרב אבל לא מטעמיה אלא והואיל והסירכא מקמץ הבשר א"כ אין הריאה יכולה לעלות בנפיחה ולכן טריפה שאין הבהמה יכולה להתנשם כדרכה והוי כאטום בריאה וטריפה כנ"ל: (יח) וכ"כ מהרי"ו סירכא תלויה ועולה מתוך הבועה טריפה מתוך הטנרי כשירה עכ"ל מצאתי בבדיקה ישנים כל סירכא תלויה שעולה ג"כ כשנפחין הריאה טריפה דאז ודאי נקבה הריאה ולכן נכנס הרוח אל תוך הסירכא ועולה. עוד שם סירכא תלויה צריכה בדיקה נגד הצלעות אם יש שם ריעותא טריפה דודאי נתקה משם ע"ש דלדול היוצא מתוך הבועה בשנפחין הריאה עולה בשר הריאה עד שהבועה מתלבנת תחת הדלדול כשירה מהר"י זצ"ל עכ"ל כתב מהרי"ל לפעמים נמצאים בסוף הריאה בשיפולי דלדולין כעין סרכות גם זו כשר ונקראים דלדולי ריאה עכ"ל. וכתב מהרי"ל שאין להתיר סירכא תלויה רק אחד ולא יותר ובבדיקות מהר"ש ז"ל כתב היאך הדין כשהיו יותר מאחת והאריכו שם דברי האוסרים ודברי המתירין עכ"ל. וכבר כתבתי לעיל אם סירכא תלויה יוצאת מסירכא אחרת אף ע"פ שהסירכא כפולה כשירה: (יט) ונ"ל דאפילו לדין דמתירין כל הסירכות הנימוחים ע"י משמוש מ"מ כה"ג טריפה דדילמא העבירה בחוזק: (כ) ומהרי"ו כתב וז"ל אונא הסרוכה לשומן הלב טריפה ויש מקומות שנוהגין לנענע הריאה ג"פ אם מנתק הסירכא מחמת הנענוע אז מכשירין ודוקא בבהמות ישראל נהגו כך ולא בבהמות עכו"ם אבל אם נסרך האונא לשומן הגרגרת טריפה ואין בו מנהג לנענע והאריך עוד בדיני שאר סירכות וכתב לבסוף הסירכות שהם טריפה היינו שהם קשים אבל אם הם נימוחים במשמוש היד אז הם נקראים רירין וכשירה עכ"ל וכן המנהג במדינתנו שנהגו בהן למעך כל סירכא ואם נימוחים מכשירין ובאמת הוא תמוה באלו המיעוכים והמשמושים שנהגו בהן כי לא מצינו שום פוסק שמתיר למעך ולמשמש בכה"ג שנהגו למשמש לפעמים סירכות זמן רב ואם ניתק מכשירין רק מנהג אבותינו תורה הוא ולדעתי חומרותינו שנהגו להטריף כל סירכא אף במקום שהוא כשר מדינא במו שיתבאר גרמה קולא זו שנהגו למשמש ולמעך ולכן נראה דאם נסרכו האונות שלא כסדרן שמוזכר במרא שהוא טריפה אין להקל בו ולמעך אבל בשאר סירכות שיש בהן סברות רבות להקל יש לסמוך על המנהג כנ"ל וצריך עיון בסירכות שומן הלב דמלשון מהרי"ו משמע דממעכין גם בהם ואם אינם נימוחים ע"י מעוך אז יש לנענע בה דכן משמעות לשונו שכתב

לבסוף כל סירכא דמטריפין וכו' אי"כ ג"כ במה שמטריפין בשומן הלב או שומן הגרגרת אינה אלא אם לא נימוח במשמוש היד וא"כ הא דמנענעין בשומן הוא לאחר שראינו שאינה נמחית ע"י מיעוץ ומשמוש אבל מלשון ב"י דלעיל לא משמע כן דהרי כתב דמיעוץ הוא יותר קולא מנענוע ולא נהגו כן בנענוע אלא שלא למעך כמ"ש הר"ר דוד יחיאל ואולי דמהרי"ו חולק עליו בסברא זו וס"ל דענין הנענוע הוא קולא ואין מתירין אותו אלא בסירכא שומן הלב והטעם כי לפעמים מחמת רוב השומן נדבק שם ולא סירכא כמבואר בהרא"ש או אפשר הא דכתב לנענע בשומן הלב דמיירי במקום שדבוק לגמרי לשומן שא"א למשמש ולכן צריכין לנענע וכ"מ בב"י ומדברי רבינו ירוחם שהביא שזה שצוה מר יעקב לנענע הוא בענין ששאר גאונים התירו להפריד בידים דהיינו בשדבוק לגמרי לשומן מחמת רוב שומן וכן מצאתי בשם ספר א"ז וכן עשה ר"י הלוי מעשה שהפריד בידים בלא היה סירכא והכשירה וכמ"ל בענין מתירים דבק לגמרי ומ"מ נראה דלפי מנהגינו שאנו נוהגין למשמש בכל סירכא גם יש למשמש בסירכא שומן הלב אם יוכל דלא גריעי משאר סירכות כנ"ל ושמעתי דיש מחמירין שלא למעך בסירכא עינוניתא דורדא ויש ממשמשים גם בה וכדברי המחמירין נראה מלשון הר"ר דוד יחיאל דלעיל שכתב שאין נוהגין נענוע בורדא אף לאותן שנוהגין לנענע בשאר מקומות וה"ה דיש להחמיר מלמעך שם ואף שנוהגים למעך בשאר מקומות אמנם מל' מהרי"ו משמע דאין לחלק דהרי כתב סתמא כל סירכא שהוא טריפה היינו שהם קשים כו' לכן נ"ל דאף מקומות שמחמירין אינו אלא ענין נענוע וס"ל דנענוע דהיינו במקום שא"א למשמש שדבוק לגמרי וס"ל שהוא יותר קולא מענין המשמוש אבל במקום ששייך משמוש אין חילוק בין ורדא לשאר אונות הואיל דאנן תלינן דאינה סירכא הואיל ונימוח במשמוש וכ"כ הר"ר דוד יחיאל סוף הסימן בהדיא דכל מקום שנוהגין להקל בסירכות ע"י מיעוץ או שאר דברים אין חילוק בין ורדא לשאר אונות וכתבתי לקמן דבריו ס"ס זה מיהו לפמ"ש דיש להחמיר שלא למשמש אם נסרכו האונות שלא כסדרן א"כ גם בורדא יש להחמיר דהרי מוסכם מדברי הפוסקים דכל לגבי דידיה שלא כסדרן הוא ומ"ש מהרי"ו הנוהגין לנענע ג"פ מצאתי דה"ה דמותר לנענע יותר מג"פ דאי הוה סירכא לא היה מנתק אפי' כמה פעמים וכן עשה טבח א' מעשה בימי מהרי"ב ואמר שיפה עשה עכ"ל וזהו מה שמצאתי אבל במקום אחר מצאתי וז"ל כשתרצה לנענע תנפח הריאה תחלה כמו שהיתה בחיי הבהמה וקשור הגרגרת היטיב שלא תצא הרוח ומנענע ג"פ ולא יותר עכ"ל עוד מ"כ הא דמנענעין דוקא שסרוכה לשומן הלב אכל כשנסרך

למקום אחר לקרום המכסה הלב כלל לא עכ"ל: וכ"מ מדברי הטור דיכול לנענע יותר מג"פ ועוד מ"כ ולא נהוג לנענע בעינוניתא דורדא הסרוכה לשומן הלב וכבר הזכרתי סברא זאת דיש מקומות שנוהגין כך אך מדברי האחרונים נראה דאין לחלק בין ורדא לשאר האונות ונראה לי כדברי המחמירין וז"ל הגהה בבדיקות שלנו כשבא לחתוך חצר הכבד ולבדוק הבהמה יזהר שלא יחתוך שום סירכא אם ישנה שם וכיצד יעשה יחתוך נקב קטן סמוך לצלעות ויכניס אצבעו ויבדוק סביב הנקב באצבעו ואז ירחיב החתוך ויכניס ידו ויבדוק בנחת שלא במהירות אחר כל דבר עכ"ל ובכלבו טבח הממשמש בסירכות ממשמש מבפנים כי אז הבהמה חס ומה שהוא ריר נימוח אבל סירכא מתקיימת אבל כשנטל בחוץ אף ריר מתקיים ולא יוכל למשמש בטוב כמו בפנים עכ"ל מ"כ לא ימשמש ע"י עפר וחול אלא בידו לבד והעושה כן מאכיל טריפות לישראל עכ"ל. עוד מ"כ בשם מהר"ש ודוקא בהמות ישראל נהגו למשמש ולא בבהמות עכו"ם עכ"ל אבל מלשון הרי"ו משמע דאין לחלק מדלא חילק בזו כמו שחילק גבי נענוע של שומן הלב עוד מ"כ ודוקא בבהמה גדולים נוהגין למשמש אבל לא בגדיים וטלאים עכ"ל וכן שמעתי מבקיא עירינו שנוהגין כך והטעם דבגדיים וטלאים הסירכא עדיין רך ונמוחה ע"י משמוש ואמרו לי שמטעם זה נוהגין שלא למשמש בעגלים כך אמרו לי וכך עשו מעשה לפני שהטריפו סירכת עגל ולא רצו למשמש: (כא) ומהרי"ו כתב ריאה הסרוכה בב' צלעות הקטנות הסמוכות לצואר טריפה אבל אם אינה סרוכה מאותן ב' צלעות עד צלע חמישית וצלע חמישית בכלל יש מקומות שנהגו להכשיר אפי' בלא גרירה ויש מקומות שנהגו להכשיר דוקא בגרירה ובאלו הארצות נהגו להטריף הכל לכן לא הארכתי בו עכ"ל. במרדכי דף תשל"א ע"ד מעשה בריאה שלא היה לה חיתוכי דאונא רק הפרש מעט ושם היתה סרוכה לדופן והכשירו עכ"ל: (כב) ומהרי"ו כתב שבמקום נגד הכליות סמוך לחצר הכבד צריכה שתהא נפרדת לשם בעובי האצבע גודל ויש מכשירין בכל שהוא עכ"ל: (כג) ולא נראה דבריו לסמוך על דברי רשב"א בהא משום דנראין דבריו כדברי הרמב"ם ולדחות דברי הרא"ש שפסק בהדיא לאסור ואדרבא יש ליישב דברי הרשב"א כדי להשוותו לדברי הרא"ש לאסור ולמימר דמ"ש דבכמה מקומות נהג להכשיר היינו שלא למחות ביד הנוהגים היתר אבל לא שיסבור דדינא הכי וכ"נ שהוא דעת ר"י בן חביב שכתב בב"י משמו שכתב הא דמחמיר הרא"ש וכו' וא"כ נראה מדמדקדק דעת הרא"ש כיצד הוא מכלל דס"ל דנקטינן הכי: (כד) וכבר כתבתי לעיל בשם מהרי"ו דבאלו הארצות מטריפין הכל וכ"ש שיש להטריף אם נמצא נקב ודופן

סותמה : (כה) וכבר כתבתי לעיל בשם מהרי"ו דאנו נוהגין באלו הארצות להטריף הכל ואפילו אם ניקב או נסמך במיצר החזה כ"ש שמחמירין כמ"ש במרדכי דף תשל"א ע"ד דעכשיו מחמירין ואוסרים כ"מ שנסרכו האומות וסימניך אומ"ה הרשעה עכ"ל. וא"כ גם אני אומר שמנהג אבותינו תורה היא ואין לזוז ממנהג וא"כ כל סירכא לדין טריפה אם לא במקום שכתבתי לעיל בשם מהרי"ו שהכשיר דאחריו נוהגין באלו הארצות או במקום שמוסכם מדברי הכל שהיא כשר ואין מחלוקת בדבר והכלל דיש לילך אחר המנהג כתב הרשב"א בתשובותיו סימן ר"ב כל מקום שהבודקים רגילין להחמיר אפילו שלא כהלכה אני אומר כך הנהיגו חכמי המקומות ואסור לעבור על דבריהם עד שנודע שטעו ממש בהוראה שאם נשאר להם מתירין להם עכ"ל : , וכבר כתבתי לעיל שאנו נוהגין למשמש א"כ אם נמוחים ע"י משמוש יש להכשיר בין ורדא או בשאר אונות כי כל נמוח במשמוש אנו אומרים שאינו סירכא זהו הנ"ל ע"פ דעת הר"ר דוד יחיאל וכ"מ מדברי מהרי"ו כמש"ל וכבר כתבתי ג"כ דעתי שאין למשמש אף בסרכות האונות שלא כסדרן וה"ה בוורדא אבל במקומות שנוהגין למשמש אף בנסרך שלא כסדרן נ"ל דכ"ש בוורדא והמחמירין למשמש בוורדא ומקילין למשמש בשלא כסדרן עליהן נאמר הכסיל בחושך הולך נ"ל ודין אם נמצא סירכא בלב או בשאר איברים שנקובתן במשהו ע"ל סימן מ"א ומ"ב : (כו) ולדין אין נפקותא בדינים אלו לפי מ"ש לעיל בשם מהרי"ו דאנו מטריפין הכל :

סימן מ - דיני טרפות הלב

(א) אבל מדברי ראב"י שכתוב בסמוך לא משמע כן : (ב) אך יש לדקדק לפי"ז מ"ש דגבי כבדא טריפה אי קופא לבר דחיישינן שמא דרך ושט כו' כמ"ש לקמן סימן מ"א וא"כ ה"ה הכא גבי לב הוי לן למיטרף לכן נ"ל דגרסינן אי לא עיילא רק לסימפון רבא כו' ובוודאי דגם בלב אינו כשר רק בקופא לבר וגם נמצא בסימפונא רבא דכה"ג גבי כבד נמי כשר כמ"ש לקמן דמאחר שנמצא בסימפונא רבא תלינן דדרך סימפון אתי אבל בקופא לגיו אע"פ דנמצא בסימפון רבא טריפה דכל כמה דאתי נקיב וסוף הלב לינקב וה"ל כנקוב מהשתא משא"כ גבי כבד בכה"ג כשר דאיך נקב

מזיק בכבד כן נ"ל פ"י בה"ג וטעם דמסתברא הוא והכי הילכתא ועיין סימן מ"א דבמחטים שלנו אין חילוק בין קופא לגיו או לבר קנה הלב ע"ל ס"י ל"ד אם נמצא נקבים קטנים בזה הקנה אם טריפה או כשר: (ג) וכ"נ מדברי הר"ן והרשב"א כתב כפ"י הראשון וכבר נתבאר לעיל סימן ל"ד: (ד) ובאו"ה כלל נ"א מוסיף בשם ראב"ה דאם נצרר הדם בעובי הבשר הלב טריפה דיש לחוש לנקוב הלב עכ"ל. ונ"ל לדקדק ממעשה דראב"ה דאמר דאם היה ק"ד כשר דאם נסרך הלב למקום אחר כשר דהא כאן היה סרוך ורצה להכשירו אם לא היה מצא ק"ד וכ"כ ב"י ס"ס ל"ח דלא אשכחן בועא וסירכא אלא בריאה ולכן אם נמצא סירכא בלב כשירה עכ"ל ב"י וע"ל סי' מ"א וסי' מ"ב:

סימן מא - דיני טרפות הכבד

(א) ואין לשון הגמרא משמע כדבריו אלא טריפה מיד וגרע מניטל הכבד דסופה לרקוב כולה: (ב) בהר"ן דף תרפ"ד ע"א אוסר אם התליעה כולה ולא נשתייר כזית במקום מרה וכזית במקום חיותא: (ג) ואין להקשות דאדרבא אילו נכנס דרך הוושט א"א לכנס בקופא לגאו לתוך הכבד די"ל דכה"ג אמרינן שנפלה על דופן הכבד באלכסון ונכנסה ראש המחט תחילה ואח"כ נכנס הקופא ולכן קופא לגאו:

סימן מב - דיני טרפות המרה

(א) ותמיה לי מילתא שכתב ונ"ל שלמד כן ומהרא"י כתב הראיה בפ"י גם כתב שם הטור למד כן דין תרי מרות דשפכי אהדדי מדין ב' בועות דשפכי אהדדי וכתב ג"כ ב"י ונ"ל ומהרא"י כתב ג"כ באותה תשובה וא"כ היה לו לומר הדבר בשם אומרו: (ב) ואפשר דגם בבועות נוהגין כן כמו דין זה באו"ה כלל ס"ב סימן ט' במרדכי מרה הניכרת מעלי"ע של כבד כשר עכ"ל

ואינו במרדכי שלי ונ"ל לפרש דבריו דהיינו דכי שפכי להדדי דהו"ל מרה אחת ומ"ש שהוא במרדכי ר"ל שנלמד מדברי המרדכי הוא ממ"ש בבועה הניכרת מעל"ע וע"ל סימן ל"ז דאע"ג דהתם הוא טריפה מטעם הסמפונות שאני גבי כבד דליכא למיטרף משום סימפון ולכך יש להכשיר כאן כמו בבועה שלא במקום הסמפונות אבל אי לא שפכי להדדי טריפה דהוי כמו ב' מרות כן נ"ל: (ג) ובאו"ה כתב דיש להטריף במחט או שאר דבר חד במקום דחוק: (ד) ותמהני על ב"י שכתב דבר זה בלא מחלוקת והוא נגד דעת כל הפוסקים בין לאותן דמחלקין בין מחט שנמצא במרה למחט שנמצא בריאה או בין אותן דמחלקין בין גרעין למחט כמו שנתבאר ולכן כתב רבינו ירוחם שזאת לדעת רש"י דמשהו אותן בגמרא פא"ט בשמעתא דגרעין שנמצא במרה וכבר דחו שם הרא"ש והתוס' והמרדכי והר"ן ושאר מפרשים דבריו ולכן אין לסמוך על זה ועי"ל גבי ריאה סימן ל"ז דהשתא נוהגין אף בריאה להטריף א"כ כ"ש במרה:

סימן מג - דיני טרפות בטחול

(א) אמנם מ"כ בשם מהר"י מולין מעשה שנמצא ע"ג הטחול כמין חתיכת בשר כמו יד ובא לפני מהר"ר אליעזר מברי"ן והטריף עכ"ל וכ"ה בהגהת ש"ד סי' פ"ט ואפשר דהוא החמיר משום דיש מחמירין ואוסרין אם יש ב' טחולין דבוקים בסומכיהם וסוברים דכל יתר כנטול דמי היתר לבד וא"כ הוי כניקב הטחול בסומכיה וכ"כ הרשב"א בתשובת סי"ג ותא"ו נט"ו אות ז' בשם הרמב"ן אמנם לעיל כתבתי דאין זה הפי' עיקר ואף לפ"ז היה נראה להכשיר במעשה זו אפי' לדעת הרשב"א דהרי לא אמרינן יתר כניטל דמי אלא ביתר שהוא כיוצא בו בעומד אבל כה"ג לא מקרי יתר וע"ל בזו סי' נ"ה ואפשר דזו היד היה דומה במקצת לטחול ולכך היה מחשיב כיתר ולסברת הרשב"א הטריפו אמנם באו"ה כלל נ"ב הביא מעשה זו וכתב דאף הרא"ש מודה כשדבוק בסומכיה דטריפה וכבר כתב ב"י דלאותן הסוברים כל יתר כנטול דמי לגמרי אפילו דבוק שם בסומכיה כשר וכ"מ בתשובת הרשב"א דלעיל ובתא"ו בהדיא:

סימן מד - דיני טרפות בכליות

(א) ולא נ"ל דטעמא דרב הוא כמ"ש באו"ה שאין זו לקותא הואיל וכולה דם אבל בלא"ה לא ולכן יש להחמיר כדברי הרשב"א בתשובה: (ב) ונ"ל לסברת הטור דמכשיר במים זכים אפי' הגיע למקום חריץ וכ"מ בב"י וכן עיקר דיש להכשיר ג"כ במעשה הנזכר אפי' הגיע למקום חריץ: (ג) ואיפשר דזו היא סברת הטור דס"ל דירוקה לאו שינו מראה הוא אלא נוטה לאדמיות וכשירה:

סימן מה - דין אם נטל השליא

(א) משמע דה"ה ניקב דהא לקמן כתב הטור סימן נ' כל אבר שניקב טריפה ה"ה ניטל וא"כ אם היה ניקב טריפה גם ניטל היה טריפה אמנם בהגהת שערי דורא סימן פ"ה ובאו"ה כתב בשם א"ז ניקב טריפה נחתך כשר נימוק טריפה נימוק הולד במעיה טריפה ואם נעשית עצמות כשרה עכ"ל: (ב) וכן פסק בשערים דמהרא"י ובאו"ה פסק ג"כ כר"ח לאסור וכך הוא בשערי דורא בהגהת סי' פ"ח בשם א"ז: (ג) אמנם בשערי דורא בהגהה ובאו"ה כתב ג"כ בשם א"ז לאסור וכן ראיתי בא"ז כדבריהם:

סימן מו - דיני טרפות בבני מעים

(א) כתב באו"ה כלל נ"ב דוקא בדבר שנקובתו במשהו אבל בדבר שיש בו שיעור לנקובתו ולחסרונו אינו סותם כמו בטחול אינו סותם אם ניקב בסימניה דהא גם לנקיבתו שיעור שצריך להיות מפולש עכ"ל ולא ידעתי מה החילוק בין נקיבת הטחול לשאר נקבים דכולם צריכין להיות

מפולשים או ניקב לחלל אם יש לו חלל שהוא כמו מפולש כמו שמשמע בתוספות והר"ן והרא"ש ריש פרק אלו טריפות: (ב) וכ"מ לקמן סימן מ"ט גבי קורקבן שניקב ושומן סותמו: (ג) וז"ל האו"ח כלל סימן נ"ח מעשה בא לפני ראבי"ה אווזא שקרעוה ומצאו מעיה שלה מונחים בין עור לבשר ושאל אם הלכה בטוב סמוך לשחיטה דליכא למיחש לנפולה ולרסוקת איברים וגם שלא היה תפור מקום הקריעה והכשיר משמע דאילו נתפר מקום הקריעה היו חוששין שמא יצא לחוץ ונהפכו עכ"ל: (ד) ונראה דלמאן דמכשיר במרה כמו שכתבתי לעיל סימן מ"ב מכשיר גם כאן וזהו שכתב בש"ד סימן צ"ב ובאו"ה בלל מ"ב מעשה היה ונמצא המחט בדופן הדקים לארכן ולא ניקב לחוץ והכשירוהו זקני הדור דאורחיה הוא לכנס דרך חלל הוושט וכו' עד ונראה דאם נמצא באופן זו בדופן בית הכוסות באורך שאין יכולין להבין לאיזה צד פונה הקופה טריפה כיון דחללה רחב אי דרך הוושט עייל על הפרש מיבעיא ליה לאשתכוחי אלא ניקבן עכ"ל ובהגהת שם ובאו"ה וז"ל אמנם בתשובת הגאונים אינו אלא אם נמצא שם המחט לארכה אבל אינו תחובה בדופן הדקים עכ"ל וכל זה שלא בדברי הר"ן אמנם דעת או"ה צ"ע דלגבי מרה כתב שנוהגים להטריף במחט כמש"ל וכאן מכשיר: (ה) וע"ל סימן מ"ב שכתבתי דעתי בזה. כתוב באו"ה כלל נ"ח מעים או קורקבן התרגולת לפעמים יש בהן בועות כשר רק שלא ניקב הקורקבן ולא הדקים אבל אם הבועות כ"כ הרבה עד שנסתמו המעיים טריפה ויש לנסות ע"י קש או נוצה וגם עתה נוכל לבדוק זה מאחר שלא ניכר בו נקב מידי דהוה אכל בועא דרואה אע"ג דאינו מצוי כל כך כמו בועות הריאה עכ"ל. ובהגהות שם יש לחתוך הבועות ולראות אם יש בהן לחות אז הוה לקותה וטריפה והתרגולים שיושבים על הביצים להוציא אפרוחים יש להחמיר בהן יותר מבשאר עופות מכח חלישותן עכ"ל הגהה ע"ל ס"ס צ"ז:

סימן מז - דין אם נמצאו בני מעים יתרים

(א) ומסיים שם ואפשר דאם לא היה סותם בסופו והרעי נופל לגוף שהוא טריפה והכי מסתברא חדא דהואי כנקובת המעי ועוד מאחר דהרעי נופל

סימן מח - דיני טריפות בקבה ובכרס

(א) וכ"כ באו"ה כלל כ"ב בשם א"ו דאע"ג דבמקצת מקומות נהגו היתר בחלב שעל הכרס מ"מ אותן שנהגו בו איסור יש להחמיר דאפי' סותם אינו עכ"ל וכתב בש"ד סכ"ו פעם אחת נמצא תולעת בכרס של בהמה והסכמנו להתיר בהמה משום דאמרינן מן הפרש הוא גדל או בהמה אכלה אותם עם מאכלי עשבים עכ"ל: (ב) לכך ראוי להחמיר כשנשתנה הבשר ממראיתו והכל לפי הענין וכן שמעתי ממורי ממייץ ששמע מר"ת עכ"ל: (ג) ולי נראה כוונת רבינו דאם נקרע באורך בלא חסרון שיעורו טפח ואם נקדרה בחסרון משערינן כמו בעיגול וסברא נכונה היא: (ד) וכ"פ באו"ה דאנו נוהגים כרש"י: (ה) באו"ה כלל נ"א אם נקבה המחט מבי' צדדים כתב בא"ז דהאיזנא טרפינן אפי' היתה המחט יפה ולא העלתה חלודה וגם אין קורט דם סביבות המחט ואפי' לא נמלח ולא הודח דאין אנו בקיאים עכ"ל וכתב שם בהגהה דאנו נוהגין להחמיר כא"ז עכ"ל ונ"ל דדוקא אם נקבה מבי' צדדים אבל מצד אחד יש לבדוק אפי' בזמן הזה דאין זו בקיאות גדול לראות אם יש קורט דם נגד המחט לאפוקי אם נקוב מבי' צדדים שצריך לבדוק כל אורך המחט אם נמצא סביבות קורט דם טריפה דאין אנו בקיאים ותו דהרי הרמב"ם והרא"ש ס"ל דמצד אחד לא בעי בדיקה כלל: (ו) נראה לדקדק מלשונו מדקאמר אפילו אין עליו קורט דם ולא קאמר אין סביביו ק"ד דקאי אניקב מצד אחד ואפי' יש לאסרו אם מלחו והדיחו מיהו בהגהת סמ"ק משמע קצת דקאי אנקובה מבי' הצדדים ויש לדחות דהגהת סמ"ק נקט משני צדדים משום דס"ל דמצד אחד לא צריכה לבדוק אם יש קורט דם עליה ולא מטריפה אלא בנראה עליו קורט דם אבל לסברת רבינו דמצריך בדיקה אם הדיחו או מלחו טרפה כמו בבי' צדדין וכתב הרשב"א בתשובת סימן תש"ס דאם לקחו המחט משם בלא בדיקה טריפה דהוי כאילו הדיחו או מלחו דטריפה דכל שהיה בספק איסור הרי הוא באיסורו עד שתבדק עכ"ל: (ז) ובהגהות ש"ד סימן צ"ב כתב דמהרי"ו אוסר בכה"ג וכ"א באו"ה בשמו ונ"ל דהמיקל לא הפסיד דהרי תשובת הרשב"א טעמו

בדיקה מבחוץ אם אין לו על המחט קורט דם לדברי המצריך בדיקה
בנקבה
ממצד
אחר:
ונימוקו עמו אך טוב להחמיר אם לא במקום הפסד מרובה ומ"מ בעי

סימן מט - דיני טרפות בקרבן

(א) אע"ג דלעיל סימן מ"ג ומ"ד כתב דאין לעוף טחול וכליות מ"מ לא נקיט הכא אלא כרס והמסס ובית הכוסות לומר שיש לו נגדו זפק וקרבן: (ב) ואני אומר ודאי אם הספק הוא מחמת שאינו אפשר להתברר אם ע"י קוץ או מחמת עצמו אז יש להכשירו אבל אם הספק אפשר להתברר אלא שאין החכם שבא לפניו בקי לראות אם הוא ע"י קוץ או ע"י חולי זה לא מקרי ספק כלל כמו שיתבאר אי"ה סי' נ"ז א"כ אין כאן אלא ספק אי וטריפה וע"ל ס"ס נ"ז בדיני ס"ס: (ג) נראה מלשון הטור דדוקא לענין ניקב בפנים ולא ניקב כולו דינו כהמסס וב"ה אבל אם ניקב כולו אין דינו כהמסס וב"ה דאפי' לא נמצא קורט דם סביב טריפה וטעמא דהמסס וב"ה שעורן דק אפשר למתלי דילמא ניקב דבר מועט כזו בתר שחיטה אבל בשר קרבן הוא עב אין אומרים שמא ניקב בשעה מועטת כזו ולא תלינן דלמא ניקב בחיים כל בשר חוץ ממועט ואותו המועט נקב בתר שחיטה זה אין אומרים דהואיל על כרחינו צ"ל שניקב רובו מחיים תלינן גם המיעוט אחר רוב ואמרינן דהכל נעשה מחיים וכ"מ בת"ה בתשובה סימן קס"ה דלעיל דלא כתב שהיה ק"ד סביב המחט אפי"ה משמע דאילו היה זה הבשר המעט לא נחשב סתימה דהוה טריפה:

סימן נ - דינים כלליים בנקיבת האברים

(א) ואיפשר דמיירי נמי בטרפשא דכבדא דנטרף בנקיבת משהו ומ"מ לדידן אין נפקותא בדבר זה דאין אנו בקיאים בהקפה כמ"ש לעיל סימן

ל"ו וכ"פ בכלבו : (ב) וכ"נ דעת הר"ן פא"ט במשנה דאלו כשירות ובאו"ח
כלל ג' דק"ל כרמב"ם וכ"מ בת"ה סימן קע"ז :

סימן נא - דין מחט או קוץ שנמצא בבהמה

(א) ולפי מה שכתבתי סימן מ"ה דאם ניקב השלל טריפה אין אנו צריכים לטעם זו : וי"ל דהא התם מיירי שלא נמצא בה שום מחט או קוץ ובשערים דמהרא"י שער ל"א כתב כדברי ב"י כתב באיסור והיתר הארוך כלל נ"א דאם נקוב הכרס עד החלל אז בלא מחט נמי טריפה דהואיל וחזינן ריעותא חוששין שמא ניקב אחד מן המעיים והא דבעינן גבי כרס החיצונה ברובה היינו לדידהו שהיו בקיאין בבדיקות והיו בודקים נגד אותו נקב שלא ניקבו הבני מעים אבל עכשיו שאין אנו בקיאין בבדיקות יש להטריף אפילו בנקב קטן עכ"ל, ואין דבריו נראין דכל נקב שבא ע"י חולי לא חיישינן בו שמא ניקב יותר ולכן בעינן בכל הנקבים נקב מפולש ולא מצינו שום מקום שהצריכו לבדוק אם ניקב יותר וליכא למיחש אלא במחט וקוץ וזה ברור א"צ לראיה מ"מ הרשב"א כתב כן בהדיא בתשובותיו סי' ע"ז דבנקב הנעשה ע"י חולי יש להכשיר אמנם בנקב ע"י כלי כמחט או קוץ טריפה וכ"פ ב"י בשם תורת הבית ואפשר שגם בעל א"ו הארוך לזו נתכוין ולא אסר אלא מספק שמא ניקב ע"י קוץ או מחט אבל נ"ל בנקב שיש לספק בו אם נעשה מעצמו או ע"י קוץ א"ה כשר מטעם ס"ס כדלעיל סימן מ"ט ומ"כ מעשה באוואזא שהיה לה מכה בבטנה והיה תלוי בבטנה כמין שתי ביצים גדולים ופתחו בטנה וראו שהדקים שלמים והכשירוהו אע"פ שנקרע העור עכ"ל : (ב) ובשערים דמהרא"י ז"ל ובא"ו הארוך כלל נ"א כתב ממרדכי אם נמצאים מחט בלב או בבני מעיים מבחוץ אם יש ריעותא בדופן שכנגדו ולבין הצלעות כשירה כ"ש אם תקוע עדיין בדופן כו' והיה נראה אע"ג דבגירסת המרדכי שלנו משמע שלא תלינן בריעותא לחוד אלא צריכין להיות עדיין תקועות בדופן מכל מקום למידין מדברי מהרא"י ותלמידו שחיבר הא"ו הארוך טעם לדבר למה מכשירים כשתקוע בדופן דהואיל והוא נגד הלב לא חיישינן שניקב במקום אחר רק אומרים שניקב נגד מקום שנכנס שם והואיל ומצינו שעדיין תחוב בדופן ולא נפל למקום אחר לא חיישינן

שניקב שום דבר רק הלב והואיל ומצאנו אותו שאינו נקוב לחללו כשר זו היא טעם ראבי"ה ומעתה אני אומר דמה שכתוב בב"י דהרשב"א אינו מכשיר רק כשראינו מתחילה שניקב ללב וכו' דזה אינו נראה מלשון הטור כלל שהרי לא כתב רק ניקב לפנינו ואח"כ מצאנו תחוב וכו' ולא כתב דבעינן שראינו תחילה להיכן ניקב גם מ"ש הרשב"א חולק על ראבי"ה שכתב המרדכי דאם תקוע גם בזו אינו נראה לעשות פלוגתא במקום שיש להשוות דעותיהן ע"כ נראה דאין אנו צריכיו שראינו תחילה היכן ניקב אלא כל שראינו שנכנס המחט בחוץ נגד הלב ותחובה בלב תלינן דלא ניקבה רק נגדה ולא במקום אחר וכשירה כמשמעות לשון הטור ומה שצריך שתינקב לפנינו ולא די בתקוע עדיין בדופן משום דהרשב"א סובר דאם לא ניקבה לפנינו יש לחוש שמא ניקבה במקום אחר ואח"כ נתקע לדופן ולכן בעי שתינקב לפנינו מיהו אם ניקבה לפנינו די בכך ובזה מחמיר הרשב"א יותר מראבי"י דבעי ניקב לפנינו אבל לא בעינן שראו שנקב הלב לפנינו ומה שדקדק הב"י מלשון שכתב הרשב"א שניקב לפנינו ונתחב בלב אינו דקדוק דאין ונתקע בלב קאי אלפנינו אלא קאמר נתחב בלב על שם סופו לאחר שחיטה רואין שנתחב בלב ודקדוק לשונו כך הוא דאל"כ היה לו לומר ניקב ונתחב בלב לפנינו ותו דאם לא דכשיר הרשב"א אלא כדרך שהבינו ב"י א"כ מאי למימרא דודאי אם מוציאין לאחר שחיטה כמו שראינו שניקבה ודאי כשר דמה היה לנו לחוש עוד דפשיטא שאין לחוש שמא ניקבה בלב ויצא לחוץ וחזרה וניקבה בלב במקום הראשון לכך נראה מה שכתבתי דכן משמעות לשון הטור והוא יכריע:

סימן נב - דין עוף שנפל לאור, ושנוי מראה באיברים

(א) ולא נהירא חדא דהרי כל בתראי הרא"ש והמרדכי והר"ן הסכימו להתיר ופירשו דעת הר"י לדעתן ותו דמעשה רב שעשו אלו הגאונים שכתב המרדכי בשמו להכשיר וכן פסקו מהרא"י בשעריו שער ל"ה וא"צ להדר לשאול אם נפלו לאור אלא דמחזקינן להיתר כנ"ל: (ב) ולא אוכל להבין דעתו למה הניח כל הני רבוותא קמאי ובתראי דמחמירין ונלך אחר מקצת המקילין ע"כ נראה דאין להקל ולחלק בין בהמה לעוף וכ"פ

סימן נג - דין שבר או מכה בבהמה ובעוף

(א) ובא"ו הארוך כלל נ' דאין להטריף בשמוטה רק כשעברה המכה מעבר לצלעות ונצרר הדם בצלעות עכ"ל א"כ אין חילוק בין נשבר לנשמט ולפי מה דפסק ב"י לקמן לענין שבירת הגף שבעוף (נראה דגם) כאן אין לחוש לצרירת דם אמנם לכמה שנהגו אנו להטריף בעוף נראה דגם בבהמה יש להחמיר אם נצרר הדם וע"ל בסימן זה: (ב) וכ"נ ראיתי בהגהת ש"ד סי' פ"ו דיש לנהוג כן וכ"פ בא"ו הארוך כלל ג' וכן ראיתי מורים הלכה למעשה ולא ראיתי שחששו לעיין אם נצרר הדם אע"ג דמהרא"י כתב דיש לעיין אם נצרר הדם אפשר דלא קי"ל כוותיה בהא אלא כשאר אחרונים דכתבו סתמא להכשיר ברוחב אצבע מאחר דלענין הלכה כשר לגמרי מיהו נראה דאם רואה שנצרר הדם וטוב להחמיר ושלא כדברי ב"י דמכשיר אפי' בכה"ג וכתב האו"ח ואפי' נשבר סמוך לגוף אם יודע בוודאי שהעוף הובא לפנינו שלם לשחוט ומרגיש השוחט באצבעותיו שבשעת שחיטה נשבר גפו מחמת הפרכוס הרי שבור וכשר דאין לחוש בו לנקובת הריאת דהא הרגיש ויודע סיבת השבירה ואי משום שמא נשמט קודם גמר השחיטה ששמט גף כשר היכא דליכא למיחש לנקובת הריאה ועוד דהו"ל ס"ס דהיתר שמא נשמט אחר השחיטה ואת"ל קודם השחיטה שמא לא ניקב הריאה עכ"ל. ומהרי"ק כתב בשורש ל"ה אם נמצא שבור הגף ואינו יודע אם נשברה קודם השחיטה אם לאחר השחיטה טריפה ולא תלינן דע"י זריקה נעשה עכ"ל ואני אומר דהמיקל בנמצא הגף שבור ולא ידעינן אי קודם שחיטת או אח"כ לא הפסיד דהא הרבה גאונים מכשירים בנשבר בוודאי קודם השחיטה וכ"פ ב"י הלכתא כמו שכתבתי לעיל ואף כי נוהגין להחמיר היינו בוודאי אבל בספק יש להקל ותו דהואי ס"ס כמ"ש האו"ח וכ"ש היכא דזרקו בכח כשר כמ"ש הטור לקמן סימן נ"ה ועיין עוד בזו סימן נ"ו מיהו בנשמטה ולא ידעינן אי קודם שחיטה או לאחר שחיטה אין להקל הואיל ומהרי"ק לא רצה להקל מטעם ס"ס נראה דס"ל דאין זה ס"ס גמור דהספק הב' שכתב האו"ח דהיינו שמא לא ניקבה הריאה אותו ספק הוא מחמת חסרון ידיעותנו שאין אנו

בקיאהן בבדיקה ולקמן סימן נ"ו יתבאר שיה לא מקרי ספק אמנם לקמן סימן נ"ו יתבאר דלענין ס"ס לא בעינן בדוקה א"כ חסרון ידיעתנו אין מזיק לענין ס"ס ועיין לקמן (ג) וכבר כתבתי לעיל דאין אנו בקיאהן בבדיקה ויש להטריף בכ"מ שיש לחוש לנקיבת הריאה:

סימן נד - דיני טרפות בצלעותיה

(א) וטבחין בקיאהן הגידו לי שלפעמים נמצא להם בהמות וקצתם היה להם צלע יתירה בכל צד ולא שמעו פוצה פה ומצפצף לאסור הבהמה כולה רק קצת ב"א נמנעים מלאכול צלע היתירה מפני שקרובה היא לחלב הכליות ואע"ג דאם נעקרה צלע וחצי חוליא טריפה או חוליא אחת שלימה טריפה וכל יתר כנטל דמי והוי כאילו ניטל שני צלעות עם החוליא ובחוליא נמי איכא מנין קצוב שהם לעולם י"ח גדולות וקטנות אמנם כי דייקנן שפיר אשכחן דוקא נעקר החוליא טריפה דהיה לה ונעקרה אבל אם נבראת חסירה כשר וכ"ש דיתר כשר כמ"ש הרמב"ם דכל מקום שאמרו ניטל טריפה חסר כשר עכ"ל וצ"ע דא"כ לסברת הרשב"א שכתב הטור לעיל סימן נ' דמטריף בנחסר כ"מ שניטל טריפה א"כ גם בכאן הוא טריפה וא"כ תימא על הרב ב"י שלעיל פסק בהרשב"א וכאן פסק לפסק הלכה דברי ת"ה שכתב דאם נמצאו י"ז או י"ט חוליות דכשירה וא"כ דבריו סותרין זה את זה ולא הרגיש ובתשובת הרשב"א סימן שצ"ו בהמה שנמצאו בה ט"ו צלעות מצד אחד בתקנה כשירה דאף אי אמרינן כל יתר כנטול דמי צלע שנעקרה כשר עד שיעקרו רובן עכ"ל משמע דאי הוי חוליא יתירה טריפה לסברתו דמטריף בנחסר כמו ניטל ודוקא לדידן דקיי"ל כל יתר כנטול אף עוד אחרת עמו וכ"פ ב"י לעיל סימן מ"א אבל הרשב"א מכשיר גם בזה שכתב בתשובה דלעיל ועוד יש טעם אחר להכשיר שאני מפרש כל יתר כנטול דמי היינו אותו היתר בלבד עכ"ל וא"כ לפי אותו סברא בכל ענין כשר ואע"ג דלא קיי"ל בפירוש כל יתר כנטול דמי כדברי הרשב"א מ"מ כשר אם נמצאו יתר מ"י"ח צלעות ומ"י"ח חוליות דהא כתבתי לעיל לקיי"ל כהרמב"ם דחסר אינו כניטל ואף לדברי ב"י דמחמיר כרשב"א שחסר כניטל דמי מ"מ לרשב"א מותר מטעם אחר וא"כ לכ"ע שרי בכל ענין ואפשר דזו היתה כוונת ב"י במה שפסק כאן

סימן נה - דיני טריפות ברגל ובפרקיו

(א) ומסיים שם וה"ה בעוף למאן דבעי גם בעוף איעכול ניביה עכ"ל: (ב) וכתב א"ו הארוך ומטעם זו אנו נוהגים להטריף אם שף מדוכתא דאין אנו בקיאים אם נפסק או נתעכל וכ"ה לקמן סימן נ"ז לכן אפילו נשבר סמוך לגוף ד' אצבעות בגסה ובי' בדקה טריפה דחיישינן לעיכול ניביה ולכן אם נשבר שם אע"ג דחזר ונקשר טריפה דחיישינן לעיכול ניביה כמו שהדין אם נשברה ונתקשר במקום צומת הגידין טריפה משום פסוקת הגידין עכ"ל: (ג) ובתשובת הרשב"א סימן קט"ז אי לא ניתק ממקומו אלא שנשבר וניטל מעט מן העצם וגם קצת מן הניב נתעכלה אפ"ה כשר בעור ובשר חופין את רובו עכ"ל: (ד) ואני אומר שכבר גליתי דעתי שאין לשמוע לו בדברים כאלו לילך אחר המקילין במקום שרבים ובתראי חולקים עליהו והסכימו כולן להחמיר כ"ש כאן שדחו דברי המכשירין ולכן אין להקל כלל באיסור דאורייתא וע"ל סימן ס' אם נחתכו רגליה במקום שאין מטריפים אם הוא מקום שנחשים מצויין שם אין לאוכלו כי אם צלי: (ה) אמנם ראיתי מקצת ספרים דגרסי בין במקום צומת הגידין בין למעלה מהן: (ו) וכ"פ בשערים של מהרא"י סי' פ"ט וכא"ו הארוך להתיר כל שאינו נוגע בארץ אפילו במקומו או שלא עומד במקומו דלדול בשר בעלמא הוא וכשר עכ"ל: (ז) ואינו נכון דברגל אמרינן בהדיא פרק א"ט דחסר טריפה וכן כתב הרמב"ם בהדיא פ"ה מה"ש: (ח) וכ"ה בהנ"א ובשערי דורא ובמרדכי ובהגהות דף תשמ"א ע"ב דאם נשבר העצם האמצעי אף בשעור ובשר חופין אותו צריך לחתוך האבר אבל בא"ו הארוך כתוב דנוהגין כמו שכתב הטור: (ט) וכ"ה במרדכי בהגהות שצריך לחותכו קודם מליחה דהאבר אסור משום אבר מן החי עכ"ל: (י) ואני אומר דהמנהג הוא להטריף משום חשש פירש"י דפ"י אם יצא מחיים דרך נקב קטן טריפה ולכן אם חזר ונתקשר מכשירין דידוע דמעולם לא יצא לחוץ אך קשה דאף אם אגן חוששים לפי רש"י מ"מ בשעור ובשר חופין סביב השבר בכל צדדים היה לנו להכשיר דאז אין לחוש שמא יצא העצם דהא אין להחזיק ריעותא דלמא היה נקב וא"כ כשירה אף

לפירש"י וא"ב למה נוהגים להטריף בכל ענין ואפשר דנהגו להחמיר כדי שלא יבא להכשיר כשהשבירה קצתה מגולה ואז יש לחוש לדברי רש"י וכמו שנתבאר אי נמי שאין אנו בקיאים בבשר החופה אם נקלף מעל העצם שאז לא מקרי חיפוי ולכך נהגו להטריף בכל ענין אבל טעם אגור שכתב דבעוף הוא כל העצם האמצעי דין צומות הגידין אינו נראה כמו שאכתוב לקמן ס"י נ"ו אי"ה: (יא) ואינו נכון כי ראיתי בהג"א ואין בה ספק רק אם נשבר במקום צומת הגידין וכ"כ הרא"ש עצמו והטור לקמן ס"י נ"ו ויש לדקדק במה מיירי ענין זה שנקשר בעצם כי נראה לפרש דמיירי באין עור ובשר חופין את רובו ואפ"ה כי לא יצא לחוץ כשר וכ"כ ב"י דזהו דעת רש"י והרא"ש וכן בתשובות בר ששת ס"י רצ"ו וכ"כ הר"ן סוף בהמה המקשה אבל אי עור ובשר חופין את רובו א"צ שיהא נקשר דאין אנו חוששין ליציאת העצם לחוץ דרך נקב קטן לפי הרא"ש והתוספות כמו שכתבתי לעיל ואפילו לרש"י דחייש ליציאת העצם לחוץ דרך הנקב קטן מ"מ אם רוב השבירות מכוסה ורוב הבשר קיים נמי לא חיישין בשעור ובשר חופין אותן וא"כ לדידיה למה לן שיקשור העצם מיהו אפשר לומר דמיירי כאן אפילו בעור ובשר חופין את רובו ואפ"ה צריכין לידע דתמיד היה כן ומה שכתב הרא"ש דאין להקפיד ביציאת העצם מחיים היינו דוקא דידעינן שתמיד היה עור ובשר חופין את רובו אז אין לחוש אם יצאה דרך נקב קטן (בנ"א דמעולם לא יצא רובו לחוץ ע"כ) אבל אי לא ידעינן דתמיד היה עור ובשר חופה אותה רוב טריפה ולכן אין להכשיר רק כשנקשר וכ"נ סברת ב"י דלא חילק בזו כלל וכ"כ בא"ו הארוך דבאין עור ובשר חופין את רובו אפילו לא יצא מעולם לחוץ טריפה ואינו נראה רק כמו שכתבתי לעיל דמיירי כאן באין עור ובשר חופין את רובו ואפ"ה כשר בחזר ונקשר יפה ומהרא"י פסק ס"י קפ"ב כדעת הטור דאע"ג דאם רואין עדיין שבודאי נשבר הואיל וחזר ונקשר יפה כשר וכתב בא"ו הארוך דאע"ג דעדיין במקום השבירה עב ממקום אחר אפ"ה כשר עכ"ל: (יב) ובא"ו הארוך דוקא בעוף תלינן אבל לא בבהמה שעצם שלה חזק עכ"ל ונראה דהכל לפי ראות העין ואומדנות דמוכח לילך אחריה וכ"כ הר"ן פא"ט וכתב בא"ו הארוך דבזמן הזה לא בקיאים איזה מקרי הושחר פי המכה ולא מכשירין אא"כ רצצה או דרסה בכותל דבזו תלינן לקולא עכ"ל. נראה מדבריו דס"ל דבלאו הושחר פי המכה יש להכשיר בכל ענין ולכן כתב דלדידן דאין אנו בקיאים אין להכשירו אא"כ דרס וב"י לא כ"כ אלא דבשחור פי המכה בכל ענין טריפה ובלא הושחר מהני הא דרסה או רצצה בכותל ול"נ דאף דלדידן דאין אנו

בקיאתן בהושחר פי המכה אין לחוש א"כ רואה שהושחר:

סימן נו - דיני טרפות בצמת הגידים

(א) בשערי דורא כתב כדברי רש"י וכתב ובבהמה דקה שיעורן ברוחב אצבע: (ב) וזהו דעת הטור ומעתה נדחו דברי האגור שכתבתי לעיל בשמו דס"ל דלדעת הרמב"ם בעוף כל העצם האמצעי יש לו צומת הגידים דזה אינו כמו שמשמע כאן וכן פסק מהרא"י בכתביו סימן קמ"א דהוא היה משער צומת הגידים לפי מראית העין כל עוף לפי גדלו ולפי קטנו שכל זמן שהם קשים הם צומת הגידים כמו בבהמה ומהרי"ל ז"ל שיער ברוחב אצבע לעוף ממקום שמתחילין עכ"ל מהרא"י וברוקח כתב סימן ת"ר שם צומת הגידים מחציו ולמטה כיון שנשבר העצם אפי' לא יצא לחוץ צריך לבדוק בצומת הגידים מחציו ולמעלה אין שם תורת צומת הגידים עכ"ל ונראת דעל זה יוכל כל אדם לסמוך אף מי שאינו בקי: (ג) ולכן פסק באו"ה אם הוא נישוואלין בלי"א ונצרר הדם שאין שום ריעותא מבוררת לפנינו לחתוך ולראות ולבדוק אם נפסקו אחד מן החוטין ודוקא בבהמה שהם גדולים וניכרים לבדוק אף לדידין למי שבקי בבדיקת צומת הגידין אבל בשל עוף שהם דקים כ"כ ואדומים אפילו הוא שחור ונצרר הדם עליהם טריפה דאין אנו בקיאתן לבדוק כלל עכ"ל: (ד) ומשמע מדבריו דאם נשבר במקום צומת הגידין וחזר ונתרפא לא מהני בדיקה דאי ס"ל מהני בדיקה מאי קשיא ליה מההיא דלעיל דהתם אינו במקום צומת הגידין ולכן כשר מסתמא אבל בזמן דהוא במקום צומת הגידין צריך בדיקה שמא נפסק גיד אחד ולכן בעי בדיקה ולא היה צריך לחלק דכאן יש לחוש שמא לא נתרפא יפה אמנם דברי הטור אינן כדבריו דהרי כתב דיש אוסרין בלא בדיקה משמע דע"י בדיקה בצומת הגידין יש להכשיר לכ"ע ומ"מ לדידן יש להטריף בעוף בכל ענין דהא אין אנו בקיאתן כדלעיל ובשערי דורא סימן פ"ו דיש לנהוג כדעת הרא"ש להחמיר דכל ספק טרפות נהיגין להחמיר עכ"ל מהרא"י ז"ל: (ה) ולפי שנתבאר מוכח דלא קי"ל הכי דהא בנשבר ונקשר לא חיישינן דיצאה לחוץ אפי"ה חוששים שמא נפסקו הגידים ולכן יש לתמוה אב"י שכתב הדבר סתמא ולא כתב דלא קי"ל הכי כתב בהג"א פא"ט הוה מהו במקל בגידא נשיא או

בכוליתא כדי שיהא נופלת מאליה והיו שוחטים אותה אע"ג דאפי' אי לא
היו שוחטין אותה היתה מתה מחמת ההכאה והוי טריפה השתא כשר
כיון דאי בדרי לה מיהא סמא וחיי ודוקא במקל אבל בחץ לא דאיכא
למיחש לפיסוק צומת הגידין עכ"ל:

סימן נז - דין בהמה דרוסה מחיה הדורסת

(א) בא"ו הארוך כלל נ"ו סתם לול סגור ומ"מ שפיר נקרא יש לו מצילין
אותו שיכולין לברוח ממנו מעט תוך הלול מזוית זו לזו מדורס ואפילו
לספר התרומה יש לחוש בחתול דזו מיקרי יש לו מצילין עכ"ל וכ"כ ב"י
בכל מקום דהוא בורח מן הדורס מיקרי יש לך מצילין והכי אמרינן
בגמרא ונ"ל לומר אף על גב דמספר התרומה משמע דלול מיקרי מקום
אין לו מצילין היינו דוקא אם החתול נכנס לתוכו אבל אם עומד בחוץ
ומכניס ידו לתוכו גרע טפי כמ"ש הר"ן שכתבתי למטה ולכן כתב הא"ו
הארוך דבלול חשיב יש לו מצילין אף לדברי ס"ה: (ב) ובא"ו הארוך וכ"ש
לאחר מיתת הנדרס לגמרי דאין שייך בו דרוסה עכ"ל. ובתשובת
הרשב"א סימן קמ"ו אף אם מיהר ושחט העוף או הבהמה מיד שנדרס
שהיה לנו לומר שעדיין לא עבר הארס לפניו אפי' טריפה עכ"ל: (ג)
אמנם בהר"ן פא"ט דבכה"ג טריפה וצ"ע למה לא הביא ב"י דברי הר"ן:
(ד) ובא"ו הארוך כלל נ"ז ואפי' קטע ראשו של אחד מהן נמי לא אמרינן
שנח רוגזיה אלא כשלא הכה גם כן והמית אבל קטע ראשו של אי מהן או
אפי' שאכלו כולו והמית ג"כ קצת בדריסה גילה דעתיה שלא נח רוגזיה
וחוששין לכולו ומעשה שהכניס חתול ידה לתוך לול של עופות קטנים
שלוים והיו שם י"ט והוציא מהן ז' ואכלה אותן והנשארין מהם מקצת
מתו תוך הלול וששה נשאר חיים ואסרו גם הנשארים עכ"ל: (ה) וצ"ע
במה שכתב שם הרשב"א דבספק נכנס יש להתיר מכה ספק ספיקא דזו
לא הוי אלא ספק שציפורן זה הוא מן ארי או מן הכותל ואפשר דאינו
ר"ל דמותר מכה ס"ס כמו בשאר ס"ס איכא תרי צדדי להתיר אלא ר"ל
הואיל ואיכא תרי ספיקי בארי ובכותל אינו רק ספק אחד תלינן יותר
בכותל מבארי דזו מצוי יותר כנ"ל ליישב דברי הרשב"א ז"ל: (ו) ואין
דבריו נראין דמשמעות הטור אינו כן אלא נ"ל דאף על גב דבאותו שור

שנמצא הציפורן בגבו אין לחלק בו בין מקום רחב למקום צר כמו שכתב ב"י שמשמע כן מת"ה דהא ראינו שהארי השיגו דהרי הציפורן בגבו מכל מקום לשאר שוורים שעמו לא חיישינן אם הוא במקום רחב דהרי אמרינן שהם ברחו דלדידהו אינו מזיק מה שהציפורן נמצא בגבו של אחד מהן אלא שחוששין שמא דרס גם אותן ואם הוא במקום רחב אין לחוש ולכן כתב הטור דין זה דארי שנכנס בין השוורים כו' קודם בד"א כדי שבד"א כו' יהא קאי על אותו דין ג"כ כנ"ל: (ז) ובא"ו הארוך כלל נ"ו מסתמא סתם לול סגור מקרי מקום צר שאינן יכולין לברוח עכ"ל: (ח) יש לתמוה דהא ריש א"ט כתב וב"י הביאו לעיל סימן ל"ג דאם האדים הבשר נגד הסימנים אינו טריפה וצ"ע: (ט) וע"ל סימן מ"ג מה שכתבתי שם דאין אנו בקיאים איזה קרוי נתמסמס הבשר או שהרופא גורדו ולכן כל שיש בו ריעותא טריפה: (י) וצ"ע דהא כתב לעיל בשם הרשב"א דכשוודאי דרסה אפילו בדק מיד ולא מצא אדמומית לא מבפנים ולא מבחוץ טריפה ואם כן ע"כ מה שכתב כאן הוא בספק דרוסה ואם כן מאי ראייה היא שלא ניכר מבחוץ דלמא לאו נדרס כלל ותו מאי מייתי ראייה דהא חוששין לספק דרוסה דמכל מקום למה נחוש לתרי ספיקי ספק נדרס ספק לא נדרס ואת"ל נדרס שמא לא ירד וניקב ואם היינו יכולין לפרש דברי הרשב"א בכאן שבוודאי דרוסה מיירי הוי אתי שפיר אבל מדברי תורת הבית שהביא ב"י משמע דדין זה קאי אפי' על ספק דרוסה וצ"ע: (יא) וככר כתבתי לעיל בשם כל האחרונים דאין אנו סומכים על בדיקותינו בדבר הצריך בריקה וכ"פ הגה"מ ובמרדכי סוף בהמה המקשה וכתב שם דאי איכא ריעותא בצומת הגידים ולא ידעינן אי אפסיק או לא או נשמט הירך ואינו יודע אי איעכול ניביה או נשבר העצם ואינו יודע אם מחיים או לאחר מיתה או משום שאר ספיקות כתב בהג"ה דאין אנו בקיאים בבדיקה ויש לנו לאסור הכל ואין להתיר מדרב הונא דאמר נשחטה הותרה כו' דהיינו שיש דבר לתלות בו כמו דתלינן בזאב אבל במקום שתלוי בחסרון חכמה שאינו בקי לבדוק ויש ריעותא בדבר שהטריפה תלוי בו יש לאסור הכל כדברי הגאון עכ"ל וז"ל א"ז אומר אני יצחק בר משה הנה הגאונים שכתבו שאין לדיין אלא מה שענינו רואות הוא רש"י ז"ל ולדורו הוא דכתב ולכיוצא בדורו שהיתה בהם תורה גדולה וברורה והבמה יתירה והם ראויים להורות ובני דורם היו יכולים לסמוך עליהם אבל עכשיו בימינו שבעונותינו נתמעט התורה ואבדה החכמה משבח אני את העצלים שלא יסמכו על חכמתן לבדוק ואל יורו לאחרים להקל ויקבלו שכר על הפרישה יותר מעל הדרישה עכ"ל: (יב) וסיים שם כי לא נתנו שיעור של י"ב חודש אלא על ספק טריפה דרוב

טריפות אינן חיות י"ב חודש אבל אם רואין ודאי טריפה לא מהני י"ב חודש וע"ש בתשובה סימן צ"ה וכ"כ תא"ו נתיב ט"ו אות כ"א: (יג) ולעיל סימן כ"ג כתבתי בשם המרדכי והג"מ וסמ"ק דאפי' אחד אסור להשהותו דחיישינן לתקלה אלא צריך שימיתנו וימכרנו לעכו"ם וז"ל הג"ה ש"ד בשם מהרא"י ז"ל יראה היכא דאינו רוצה להשהותו זמן מרובה לא חיישינן לתקלה כו' עד ואפשר דגם המרדכי ורש"י לא החמירו אלא בטריפה שצריך להשהות י"ב חודש ובזמן מרובה כזו חיישינן לתקלה עכ"ל: (יד) וסיים שם ולא דמי להא דכתב המרדכי פרק השוחט היכא דשחט מעט והגביה סכינו דאסור למכרו לעכו"ם שמא יחזור וימכרנו לישראל אע"ג דהתם נמי תרי שמא נינהו שמא לא ימכרנו לישראל ואת"ל ימכרנו שמא לא חתך הוושט ולא נטרף העוף מעולם דבדבר דאית בה פלוגתא דאמוראי או דרבנותא לעולם אמרינן לענין מכירה לעכו"ם הולך אחר המיקל ולא דמי ספיקא דפלוגתא לספיקא דבגוף המעשה וק"ל וצ"ע בהרבה מקומות בתלמוד בענין זה עכ"ל ובשערים שער ע"ד הא דאסור למכור טריפה לעכו"ם היינו בטריפה שאיני ידוע אבל בטריפה ידוע יכול למכרו לעכו"ם עכ"ל: (טו) ובא"ו הארוך לא כתב כן וז"ל אנו נוהגין דכל ס"ס שהספק הראשון הוא מן התורה אינו נותר בספק ספיקא והיינו במקום שיש כאן וודאי איסור דאורייתא אלא שניתוסף בו ספק ממקום אחר אבל אם יש כאן שני ספיקות אם יש כאן איסור אם לא והספיקות הם בעניין אחד ובגוף אחד מתירין אפי' ספק דאורייתא כדאמרינן פ"ק דכתובות (ט.) ספק זינתה תחתיו ספק לא זינתה ואת"ל תחתיו שמא באונס שמא ברצון ולכן מותרת לבעלה אף על גב דאיכא חשש איסור דאורייתא מ"מ הואיל וע"י ס"ס נוכל לומר שאין כאן איסור כלל מתירין וכל כה"ג והא דמתירין בס"ס היינו דוקא שנודעו ב' הספיקות יחד אבל אי הוי בתחילה רק ספק אחד ואח"כ ניתוסף עוד ספק אחר אינו נותר בס"ס עכ"ל ומעתה אף ע"ג דמיירי כאן שנודעו ב' הספיקות יחד מ"מ לא יקשה עלינו משאר ס"ס שבתלמוד כמו שחלק בעל א"ו הארוך דודאי במקום דאיכא תרי ספיקי שאין כאן איסור אז מתירין מכה ס"ס אבל כאן דספק נדרס ספק לא נדרס ואת"ל נדרס א"כ הוה כאן ודאי איסור דאורייתא אלא שלא ידעינן איזה הוא דנתערב בכה"ג לא אמרינן ס"ס וכ"כ ב"י בסימן ק"י בהדיא בשם הרשב"א שזהו טעמו של ר"י גם הקושיא הג' אינו כלום דמה שהקשה הלא ספיקא דרבנן לקולא שהרי אפילו ודאי דרס כו' דלא דמי דודאי היכא דעיקר הספק הוא באיסור עצמו ומצד עצמו הוא דרבנן הולכים להקל אבל כאן מצד האיסור בעצמו הוא ספק איסור דאורייתא

אלא שמצד אחר שהוא מדרבנן הואיל ונתערב ומדאורייתא חד בתרי בטל אלא דרבנן גזרו בדבר חשוב שלא להתבטל זו לא מקרי ספיקא דרבנן לילך בה להקל וכ"כ בא"ו הארוך בהדיא כלל נ"ה דכל מקום שיש חשש איסור דאורייתא לא אמרינן ביה ספיקא דרבנן לקולא לכן נראה דיש להחמיר כדברי ר"י אפי' במקום שנודעו ב' הספקות ביחד כדברי א"ו הארוך וע"ל ס"ס ק"י מדינים אלו עוד כתב בא"ו הארוך דוקא שלא היה לו חזקת איסור אבל אם היה לו חזקת איסור אין מתירין שום ס"ס עכ"ל אמנם בתשובת הרשב"א סי' ת"א כתב דאנו מתירין כל ס"ס אפילו דבר שיש לו חזקת איסור עכ"ל וכתב בא"ו הארוך אע"ג דלא אמרינן ס"ס בדבר שיש לו חזקת איסור מ"מ היכא דיש לו תקנת בבדיקה מותר כגון אם נשבר הגף של עוף ולא ידעינן אי קודם שחיטה אי לאחר שחיטה ואת"ל קודם השחיטה שמא לא נקבה הריאה מותר מכה ס"ס הואיל ויש לו תקנה בבדיקה אי ניקבה הריאה או לא אלא שאנו מחמירין ואין בודקין מ"מ הואיל ואיכא ס"ס מותר עכ"ל ונ"ל דמ"מ הבדיקה בעי ומכח ס"ס סמכינן אבדיקותינו כנ"ל לדבריו דאל"כ מאי מהני דיש לו תקנה בבדיקה מאחר שאינן בודקים אותן אבל כבר כתבתי דהרשב"א פליג ומתיר כל ס"ס אפי' בדאיכא חזקת איסור וכן דין ס"ס זו שכתב הטור הוה ליה חזקת איסור דאבר מן החי הוא אפי"ה כ"ע מודו דאי הוה ס"ס מותר גם בענין ס"ס שפסק דבמקום שיש לה בדיקה יש לסמוך עליה פליג עליה מהרא"י ז"ל בפסקיו סימן מ"ז דכתב דכל ס"ס תלינן להקל אע"פ שיכולין לברר ע"י בדיקה עכ"ל א"כ משמע דהא דיכולין לברר גריעותא היא ואפי"ה אזלינן לקולא ושרי בלא בדיקה כלל ועיין שם וע"ל סימן מ"ט מה שכתבתי מדין ס"ס גם מה שכתבתי סימן נ"ג מדין ס"ס:

סימן נח - דין בהמה נפולה

(א) וסיים שם דשאני כשהבהמה נופלת דחי נושא את עצמו ולכן בעינן גובה י' וכ"ה בא"ו הארוך: (ב) אבל מלשון הטור משמע דאין לחלק לענין דין וגם ב"י בעצמו לא כתב אלא שהתנא נקט כי אורחיה אבל אם טרף בהמה לכותל או שדרסה ברגליו או בעוף שנפל על דבר קשה ואינו עומד והולך ודאי חיישינן לריסוק וכמו שיתבאר ס"ס זה: (ג) וכבר נתבאר

דאין אנו נוהגים כדברי בה"ג עוד משמע מדברי הכל בו וסמ"ק ומהרי"ק דלא מקרי הלכה אלא כשהלכה ד"א ובב"י דוקא שהלכה כדרכה אבל לא הלכה יפה כדרכה לא כן כתב הרשב"א בת"ה והר"ן וכ"כ א"י דארוך דעתה אין להתיר אלא בשהלכה ד' אמות בטוב כמו שהיתה רגילה מקודם ולא נראה שום שינוי בהליכתה ממה שהלכה מקודם או מדרך שאר בהמות אם לא ראה אותה מתחילה ואפי' בהמות של נכרי דליכא פסידא כולי האי מותרת אח"כ בלא בדיקה עכ"ל: (ד) ובשערים שער ל"ד הנה יתכן בשביל שרגליה קשורים אבל אם מקצתן מותרין נועץ אותן ומתחזק בהן ודמיא לחד גפא דכשר עכ"ל ובאו"ה כתב אפילו קשר כל רגליה ביחד והפילה נהגו בו היתר לכתחלה ודלא כהרא"ם שאוסר ומיהו היכא דאפשר נכון להחמיר לכתחלה כדבריו ומה"ט נהגו לתקן לשוורים מקום גבוה שקורין שראגי"ן וקושרין רגליהם ומטילין אותן עליהם וכשטבח נושא כבש על צוארו ומשליכו לארץ ודאי חוששין וה"מ שאחז רגלי הבהמה כשהפילה אבל לא אחז כולן אלא כשהפילה נשמט קצת רגליה כשירה עכ"ל וצ"ע למה כתב דנהגו להקל שלא כדברי הרא"ם דדבריו הם דברי טעם וגם הוא בעצמו כתב לבסוף דאם מפילו ואחז כל רגליו דיש לחוש ע"כ נ"ל דיש לחוש לדברי הרא"ם ואם קשר כל רגליו אפילו בדיעבד טריפה כנ"ל וכ"מ מדברי ב"י שהביא המרדכי בלא מחלוקת: (ה) וכ"ה באו"ה דכתב דגם בעוף לא חיישינן לריסוק אברים אא"כ נפל גובה עשרה כמו הבהמה עכ"ל:

סימן נט - בהמה שנפשטה בחייה

(א) וכ"כ בתא"ו נתיב ט"ו אות כ"א בשם הרשב"א להכשיר: (ב) וסיים שם ונכל לומר דרבי יהודה לא פסל אלא בניטל ע"י אדם או ע"י חולי אבל בכה"ג מודה דכשר הנה חלקתי באיסור דאורייתא בלא ראייה ברורה משום דסמכינן אהא דלא אשכחן להאי טריפות בכל פסקי הגאונים ואף בא"ז ליתא בהדיא עכ"ל וכ"כ בשעריו סימן ל"ה:

סימן ס - דין בהמה שאכלה סם המות

(א) וכ"פ באו"ה בהמה שבאה מן השדה ונפסקו רגליה במקום שאין עושה אותה טריפה מותרת דאנן לא חיישינן לנחשים דאינן מצויים בינינו ולהכי לא חיישינן לגילוי עכ"ל במרדכי ביבמות פרק אלמנה לכ"ג (קלא.) בהמה או תרנגולת שנתפטמה בדבר איסור או שרצים שריא אבל בתוספות דתמורה פרק כל האסורים (לא.) כתבו דאם לא נתפטמה כל ימיה רק באיסורים אסורה וע"ל סימן פ"א:

הלכות מתנות כהונה

סימן סא - דיני מתנות זרוע לחיים וקבה לכהן

(א) וכתב הרמב"ם פ"ט דביכורים המתנות עצמן אסור לישראל לאכלן אלא ברשות כהן ואם מכרן הקונה אותן אף על פי שאינו רשאי מותר לאכלן מפני שמתנות כהונה נגזלת עכ"ל: (ב) ועיין בזו סימן שט"ו וסימן צ' (ג) ובהגהת מרדכי דחולין כתב ראבי"ה דהקונה לחיים מן הנכרי והראש של ישראל או הזרוע פטור דכיון שהמנהג הוא שאם תמצא טריפה שמניחו לנכרי אימת מחייב משעת זביחה ובהיא שעתא לית ליה ברירה דתיהוי דידיה אע"ג דרוב כשרים הן הא קי"ל כשמואל דאמר ה"מ דאזלינן בתר רובא באיסורא אבל לא לענין ממונא והאי לאו איסור טבליס הוא ועוד דטריפת הריאה שכיח וכו' ע"ש שהאריך בדינים אלו:

הלכות איבר מן החי

סימן סב - דיני אבר מן החי

(א) ע"ל סימן נ"ה דאף למלחו עם שאר בשר אסור וכתב בא"ו הארוך אבר מדולדל אסור אפי' חזר ונקשר היטיב מאחר שנאסר פעם אחת אין לו היתר עוד חיישינן שמא לא הבריא יפה כל צרכו עכ"ל ולא נראה דאם אנו אומרים הואיל ונקשר דודאי לא יצא לחוץ לעניין היתר הבהמה כמ"ש הטור לעיל סימן נ"ה אע"פ שהוא חשש טריפה שהוא איסור דאורייתא ב"ש שאנו סומכין על זו לענין איסור אבר מדולדל שהוא דרבנן עוד כתב באו"ה ויתרת אם היא במקום שאינו אסור הבהמה אז היתרת מותר ולא אמרינן בזו דכניטל דמי עכ"ל ובתשובות הרשב"א סימן פ"ט דוקא נשבר אבל נשמט במקום שאינה עושה טריפה לא בעינן עור ובשר חופין את רובו להתיר האבר אמנם בא"ו הארוך כלל כ' כתב דאף בזו נהגו להחמיר

הלכות בשר שנתעלם מן העין

סימן סג - דין בשר הנמצא ולא נודע מהו

(א) ולא נהירא דהרי הרא"ש והמרדכי והגה"מ פ"ח דהמ"א כתבו דכל בני צרפת פסקו דבשר הנמצא שנתעלם מן העין מותר א"כ אין להחמיר וכן המנהג וכן פסק ג"כ ר"י בר ששת בתשובה והביאו בב"י ודיני בשר הנמצאים ביד עכו"ם או הם אצל עכו"ם בלא חותם יתבאר לקמן אי"ה סימן

הלכות חלב

סימן סד - דין איזו חלבים הם המתירין והאסורין לאכילה

(א) ויראה שמה שקאמר ששומן האליה סמוך לזנבו שרי היינו פני החצר שבחוץ והוא כולו שומן אבל לצד פנים כולו אסור כמ"ש לעיל בשם מהר"י בן חביב וכן נוהגים לנקר הכל לצד פנים עד שמגיעים לאותו שומן שהוא ג"ה בחוץ ושם הוא כמין קרום דק והוא הגיד המפסיק הנזכר שהוא כעין פ"י האלפס בחלב המתנים וב"י פ"י דברי הרי"ף בענין אחר כמו שיתבאר למטה: (ב) והמנהג בין מנקרי בשר לנקר כולו בכבש ובשור אין מנקרים רק קצתו כמנהג בני בודין ואומרים הטעם כי הבהמה מיפרקא יותר כבש משור ודע כי הלב זה הוא לצד חוץ הצלעות קטנות שנשארות באחוריים והוא בין השומן שנראה בחוץ ובין הבשר המונח על הצלעות אצל השדרה ונראה בראש אחוריים וכשמפרידין השומן מבחוץ מעל אותו בשר נראה אותו חלב עוד כתב הרשב"א שאותו החלב שהוא בראש הכסל תחת הקרום לבד לכ"ע הוה חלב דהקרום לבד לא מקרי חיפוי בשר עכ"ל תשובה סימן ש"ח וע"ל סימן ס"ה כיצד מנקרין חלב זו: (ג) בהגה"א פא"ט אחר שמסירים חלב שעל הכרס יש קרום על הכרס ותחת אותו קרום יש חלב דבוק בכרס ואסרו רבינו אפרים ור' יואל

התירו וכן נהגו גדולי רינו"ס לאכול הדבוק לכרס עד הטחול ומה שמצד הטחול אף ע"פ שדבוק לכרס אוסרים וראייתם בא"ז עכ"ל: (ד) ובא"ו הארוך כלל כי ובמקום שנהגו בו איסור דינו כשאר חלב לבטלו בסי עכ"ל: (ה) וכ"כ בא"ו הארוך בשם סמ"ק עוד כתב שם בהג"ה דחומרא יתירה הוא להצריך לחטט אחריהם וכן איתא בשאלות חלומות דר"ת להתיר עכ"ל וצ"ל דאינו ר"ל דמותר לגמרי דאיך יחלוק על הגמרא אלא דר"ל אם חטט אחריהם עד שמצאן במנין שוב אין צריך לחטט לאורך הגידין במקום דבליעותא: (ו) ובא"ו הארוך ונוהגים בקצת מקומות שנוטלים הגידין הסמוכים תחת ג' הצלעים התחתונים עד השדרה שצריך לחטט אחריהן עכ"ל: (ז) ונראה הא מיירי כשמנקר הדקין ואינו מושך אותן בעודן חמימין אבל כשמושכין אותן בשעודן חמין נוהגין כדברי המרדכי דהמנהג פשוט בהדורא דכנתא של עגל מסירין הקרום שעל כל הדקין ואין עושין כן לשור או כבש ונ"ל טעם משום דבעגל המנהג להניח הדקין עם השומן הסמוך שהוא בהכנתא דאוכלין הכל ביחד ועל כן מאחר שעכ"פ צריכין להסיר הקרום שעל השומן הסמוך לקיבה כי צריכין לגרור מן הדקין ראש מעייתא שאצל הקיבה ולפעמים נשאר הקרום שעליו עם שאר הקרום ואין הנשים בקיאתן בזו לכן נתפשט המנהג לנקר הכל וכמ"ש המרדכי דאם נסתפק צריך לגרור הכל אמנם בשור ובכבש שמסירין הדקין מן השומן והחלב נשאר בדקין וא"כ ניכר במקום שהיה דבוק אצל הקיבה לכן אין מנקרין רק המקום ההיא ואין חוששין למקומות אחרים והוא טעם הגון בעיני מזו נתפשט המנהג: (ח) ולדידן צריך לנקר הכנתא לצד הקיבה ולצד הכרכשא: (ט) והמנהג למדוד בזרוע ואין מקפידין שיהא אמה מצומצם וכ"ה במהרי"ל: (י) וסיים שם וכן צריך להסיר הקרום מן הבהמה מצד פנים סמוך לדופן החזה עכ"ל ובאשר"י ריש ג"ה דדברי ר"י עיקר ובאגור משמע דיש להחמיר כדברי רא"ם: (יא) וכ"כ בא"ו הארוך כלל ב' להתיר השומן שתחת הקרום עכ"ל: (יב) וכ"ה במרדכי שלנו ובאו"ה הארוך כלל כי כתב בשם המרדכי דאף לאחר שיצטננו שניהם כל צרכו אסור ואע"פ שנאמר וישימו החלבים על החזות שאני במקדש שהכהנים זהירים וזריזין אבל עתה שאין אנו נוזהרים כ"כ אין לנו להקל כי לפעמים יסמוך הטבח על דעתו ויסבור שנצטנן ויהיו עדיין הם עכ"ל ואפשר שהיה לו במרדכי נוסח אחר ממרדכי שלנו ונראה שאין לחוש דהא כתב הרמב"ם בסמוך דאפילו אם הוא חם בדיעבד שרי וא"כ אף לכתחילה מותר במקום שנאמר שכבר נצטנן: (יג) וכ"כ במרדכי פג"ה על הקרום הנאסר מטעם הלב אם נמלח עם חתיכות נראה דיש לו דין חלב כחוש וסגי לו בקליפה וכ"כ בספר הי"ג

ודלא כמו שכי' שם בשם ר"ב על יותרת הכבד שנמלח עם חתיכות נראה
דיש לו דין שנמלח עם הקרום והצריך סי' כמו בשאר חלב וע"ש ונ"ל דלפי
מאי דקיי"ל לשער בכל מליחה בסי' ואין אנו מחלקין בין חלב כחוש לשמן
כמו שיתבאר לקמן סימן קי"ה א"כ לפי טעם המרדכי היה לנו לשער בסי'
אך לפי הטעם שכתב הרמב"ם יש להקל בקרומין ובחוטין אף לדידן
וכדאי הוא לסמוך עליו במקום פסידא נ"ל אמנם בא"ו הארוך כלל י"ט
אוסר עד סי' וע"ל סימן ע"א וע"ה : (יד) וסיים שם המוכר טריפות בחזקת
כשרות ומת קודם שעשה תשובה היה אסור להתעסק בקבורתו ואפילו
כלבים אוכלין אותו ולוקקים את דמו אסור להבריח מעליו אבל אם עשה
תשובה אין לך דבר שעומד בפני התשובה עכ"ל הג"ה וע"ל בסימן קי"ט
דינים אלו ועיין בת"ה סימן ל"ד חזרת טבח שיצאה טריפה מידו : (טו)
ובתשובות מהר"י קולון שורש מ' דמנהג כשר הוא דטבח ינקר הבשר
בטרם ימכרנו פן יבשלו בו בני אדם ויש לזה ראיה מדברי רבותינו : (טז)
ובמרדכי משמע דאסור ובהג"ה ש"ר כתב מהרא"י קבלתי נוהגין להכשיר
ואפילו בחלב הרבה שעל הירך ועל האליה לא חיישינן ולא סמכינן בזו
אמרדכי והגה"מ דאסרי עכ"ל ובפסקים משמע דמ"מ לכתחילה אין
להשהות בשר בלא ניקור ג' ימים עכ"ל :

הלכות דם

סימן סה - חוטין האסורים משום דם ומשום חלב ודיני ג"ה

(א) ונוהגים ליטול חוטין אלו בעוף אף ע"פ שחתך הראש ועיי' לקמן בסדר
הניקור : (ב) ובא"ו הארוך כלל י"ט כתב דגם בצלי יחתכם לכתחלה וכתב
הר"ן פרק השוחט יש מי שאומר שאף לא נאמרו חתיכות ב' ורידין היינו

דידא ודלועא אלא בבהמה אבל בעוף אינו צריך שחוטי העוף דקין הן ודמן יוצא ע"י מליחה ואין כן דעת רבינו תם עכ"ל: (ג) ואני תמה על סברת ב"י דס"ל דהאי דקרום של מוח הויא דומה ממש לבשר שיש בו חוטים וא"כ אמאי כתב בבשר שיש בו חוטים דא"צ לצלי לכתחלה אפי' חתיכה וכאן פסק הקרום של מוח צריך לצלי לחתכה דמשמע אפי' לדברי הרא"ש ושאר גאונים דמתירין לעיל בלא חתיכה מצריכין כאן חתיכה אלא ע"כ צריכין למימר דבקרום של מוח גרע משאר בשר שיש בו חוטים ולכן אין לסתור דברי מהר"י בן חביב מטעם שכתב הוא וכן אני אומר כבודו במקומו מונח כי לפי דבריו דמיירי כאן שהוציא המוח מן הראש מאי קאמר לא הניחו על בית השחיטה דמאי שייך זה בקרום בלא ראש ועוד דמ"ש דכאן הקרום מיהו אסור ומ"ש מראש שלם שמניחו על בית השחיטה אבל נראה הקושיא מעיקרא אינו כלום כי מ"ש הטור לקמן סימן ס"ח איירי שהראש לא נמלח כלל ומטמינו ברמץ ולכן כל המוח אסור שהרי נתבשל בכל דם הראש שדם הראש נמשך לשם והוא דם רב והוא נתבשל בדמו ולכן כל המוח אסור אבל כאן מיירי שכל הראש נמלח ואין כאן איסור אלא שלא חתך לקרום ואסור משום דם שבקרום ובמוח ומשום דם מועט כזו לא הוי כנתבשל אלא כצלי ואינו אסור רק הקרום במו נצלו בשר עם החוטים דאינו נאסר רק החוטים גם כאן אינו אסור רק הקרום משום חומין שבו שאינו יוצא מהם אבל שאר הדם המועט יוצא משם וא"כ אף לסברת מהר"י ו' חביב אין צריכין לומר שטעות סופרים נפל בכאן ומ"ש שהרמב"ם והרשב"א ז"ל כתבו גבי רישא בכבשא דמוח כולו אסור משום דנתבשל בדם הראש לפי מה שכתבתי אינו ראיה לכאן כלל אמנם מצאתי הר"ר אברהם מפראג שכתב דטעות נפל בספרים ויש להיות המוח אסור והראש מותר וכתב דכן משמע באשיר"י עכ"ל: (ד) וכתב הר"ן פ' השוחט ופ' ג"ה דאף אם נשחטו הוורידין צריך להסיר כל חוטים אלו וכ"ה במ"מ פ"ז ובא"ו הארוך ומהחזה בפנים לצד הצלעות יש גיד דהיינו יורד מן צד הלחיים לכתף ולמטה במקום שמתחברים הצלעות לחזה ולכן צריך ג"כ להסירו וכ"ה לקמן בסדר הניקוד עוד מצאתי בסדר הניקוד שצריך להסיר החוטים אחורי האזנים שהם מליאים דם: (ה) וסיים שם וחוטין שבכתף בכלל דידא הם וחוטין של לשון בכלל דלועא הם עכ"ל בשם הראב"ד אמנם אני שאלתי ואמרו שלא נהגו מעולם ליטול מעוף רק חוטי הצואר אבל לא מן הגף ולא מן הלחיים וא"כ המנהג הוא כדעת הראשון שכתב הר"ן: (ו) צ"ע דלעיל סימן כ"א גבי חתיכות ורידין כתב הרא"ש דאם נצלו בלא חתיכה בעי נטילה סביב החוט ומ"ש דכאן הבשר מותר ומשמע דלא בעי נטילה כלל ואפשר לומר

דחוטים אלו הם עבים ביותר ואין פולטים כלל בבשר כלל ובא"ו הארוך כלל י"ט דמהרי"ל פסק צריך ליטול מן הבשר כדי נטילה והוא חומרא בעלמא הוא וכ"ש במליחה עכ"ל שם וכ"ה בהג"א פג"ה אע"פ שאינן צריך קליפה מ"מ המחמיר לקלוף תע"ב ואין נוגע בו שום פגע עכ"ל בא"ו הארוך דבמליחה אפילו לחומרא בעלמא א"צ לקלפו מיהו לעיל סימן כ"א משמע דאף במליחה צריך כדי קליפה וע"ל סימן כ"א אם נתבשלו אלו החוטים עם הבשר בלא חתיכה: (ז) ובא"ו הארוך כלל י"א משמע דלכתחלה אל יסמוך על החתיכה אלא צריך ליטלם משם אבל בדיעבד יש לסמוך על החתיכה כאילו הוסרו משם לגמרי וכן כתב הא"י אם לא הסירו גידי הצואר כמו שרגילין מותר בדיעבד אם נחתכו ובעוף אם רק הסירו הראש ממנו עכ"ל: (ח) דהמנהג להסיר המוח בין בעוף בין בבהמה: (ט) ובא"ו הארוך הביא דברי ר"י וכתב שם כלל ב' דמנהג הנשים לחתוך בארכובה ירכי העופות קודם מליחה בעבור החוטים אדומים שבתוכו מ"מ אם לא נחתכו ונתבשלו כך אין לאסור בכך כי לא הוזכרו בגמ' עכ"ל וכבר כתבתי לעיל? ריש הסימן דדעת הרמב"ם והר"ן דכל גידים שלא נזכר בגמרא אע"פ שהן אדומים אינם אלא שומן ושריא: (י) ובמרדכי ר"פ בהמה המקשה דכן פסק רש"י בתשובה דכל זמן שלא הפריס ע"ג קרקע אין צריך לנקרו לא חלבו וגידו וראבי"ה כתב משום רב האי לראב"ן דגיד הגשה נוהג בו וצריך לנקרו עם שומנו עכ"ל וכ"כ הרמב"ם וכ"ו בא"ו הארוך כלל כ"א ועיין סי' ס"ד מ"ש ב"י בשם מהרי"י בן חביב: (יא) וכ"פ בש"ד ושם בהג"ה וכן גידין האסורין משום דם אין חילוק בין בהמה לחיה עכ"ל מא"ו ופשוט הוא: (יב) ואיני מבין דבריו כי שמעתי כי בעל ספר הזוהר הוא סתם ר' שמעון המוזכר בתלמוד שהוא ר"ש בן יוחאי והוא פליג בתלמוד שלנו עם ר' יהודה שמתירו בהנאה ור' יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה כמ"ש הפוסקים וא"כ אין ראיה מספר הזוהר לענין הלכתא כן נראה לי וכ"כ ב"י בעצמו בס' א"ח סי' נ"ה וכ"כ הא"ו הארוך דמוכרין הגידין לאותם שעושין מלאכה בגידין עכ"ל: (יג) וכ"ה בהגה"א טג"ה ובעל נפש לא יסמוך אלא על טבח הבקי ויודע בטיב הניקור וכ"ה במ"מ פ"ה דהלכות מ"א: (יד) וכן איתא בהג"א דאין לסמוך על הניקור להכשיר בשר הנמצא ביד נכרי וע"ל סימן קי"ח מדינים אלו: (טו) לעיל סימן ס"ד כתב דדי בחיתוך הקרום בין בעוף בין בבהמה עכ"ל ואני כתבתי לעיל דלכתחילה נוהגים להסיר המוח כולו מן הראש: (טז) וכן נתבאר לעיל סימן כ"ד לענין ורידין ואני כתבתי לעיל סימן זה דלכתחילה נוהגים ליטלן: (יז) וז"ל סדר הניקור הנוהג בינינו ויקח בשר קטן מתוך הכסל שקורין דרי"ס וישליך משום מיאוס עכ"ל.

(יח) וכ"ה בסוף ש"ד בשם ספר הפרנס ובא"ו הארוך כלל א' כתב דאנו נוהגים לבשלו אף לכתחילה דלא כספר הפרנס עכ"ל: **(יט)** בא"ו סימן צ"ב כתב וז"ל ואמר מהר"ש שנהגו הנשים להסיר מן הדודא דכנתא שקורין מיטג"ר משל כבש דק קרום העליון בצד אחד ובשל הבקר מסירין גם התחתון פי' מבי' צדדין ולא אמר טעם בדבר וספק מה דין עגל עכ"ל ונ"ל דאין לחלק וגם בכבש יטלו ב' הקרומים וכעין זו כתבתי לעיל סימן ס"ד לענין חלב דכסלים וע"ש שכתבתי דיותר יש לנקר בעגל מבבקר ואפשר שזה טעם המנהג לנקר בבקר ב' קרומים ובכבש רק קרום העליון הוא ג"כ מטעם שכתבתי לעיל ולא רצו לחלק בין בקר לעגל אבל בכבש לא החמירו רק בקדום העליון וע"ל סימן י"ד: **(כ)** וראיתי בא"ו הארוך שכתב כלל י"ז דנהגו להסיר העינוניתא דורדא להשליכה ושלא לאכלה משום דמאיס או דמטמטס הלב אבל אין איסור בדבר עכ"ל וכן המנהג וע"ל סימן ס"ד שנוהגים להסיר הקרומים של חצר הכבד כו': **(כא)** וז"ל הא"ו הארוך כלל כ' וביצי זכר לאחר שמסירין הקדום החיצון נוהג להסיר ממנו ג"כ לכתחילה החוט הגדול שעליהם שהוא כמין אצבע ולחתוך בהן בקעים מחמת קצת הוורידין שעליהם והוא לחומרא בעלמא כי לא נזכר בגמרא עכ"ל ועוד כתב דאף ביצי גדיים וטלאים הפחותים מל' יום נוהגים לכתחילה לנקר משום לא פלוג עכ"ל וע"ל סימן ע"ה דין מליחה ובישול ביצה וכוליא " **(כב)** ואני כתבתי סימן מ"ד כשם א"ו הארוך דכתב להסיר החוטים שאחורי האזניים גם נוהגים לחתוך בין הפרסות רגלי הבהמה וידיהן ומולחין אותן אח"כ מיהו בדיעבד אין לחוש:

סימן סו - דברים האסורים משום דם

(א) וכ"כ בא"ו הארוך כלל מ"ב דלא נהיגין כן אלא אסרינן שמא גמרה רקימתה והוי שרץ: **(ב)** ובשערים דמהרא"י סימן כ"ג כתב בא"ז דהוא ראש הכד וכן הוא בהר"ן ומ"מ פ"ז: **(ג)** ונ"ל שהרא"ש שכתב שטוב להחמיר היינו לפי סברתו דס"ל בנמצא על הקשר יש חשש איסור דאורייתא ולפיכך פסק לחומרא והמנהג להחמיר כדעת הרא"ש והרשב"א וכ"מ באו"ה דהמנהג לאסור כשנמצא בקשר על החלבון אבל

כתב הטעם שנוהגין כן שלא נטעה בין קשר חלמון לקשר חלבון שעליו הוא איסור דאורייתא לכן יש לאסור אף כשנמצא על הקשר חלבון ולא נתפשט לחוץ ואין להתיר אלא כשנמצא על החלבון ולא נגע בקשר עכ"ל: (ד) וכתב בא"ו הארוך כשנוטל הדם מן הביצה יטול מעט מן הביצה עמו כדי קליפה והכי משמע בסמ"ג עכ"ל: (ה) ולפי מה שפסקו הגאונים דבכ"מ שנמצא על החלמון אסורה א"כ קי"ל כתשובת הרא"ש אפי' אם דם ביצה דרבנן דהא כשנמצא על החלמון אסורה ולכן כתבו הטור סתמא בלא טעמא דספיקא דאורייתא ואין מקום לדברי ב"י לענין תשובת הרא"ש שראו שהדם על החלמון ובא"ו הארוך כלל מ"ב כתב דאם נתבשלה או נצלה ביצה נוהגין לאסור בכ"מ שנמצב דם אמנם אם הם היות עדיין וטרופות בקערה ומעורבים ונמצא קורט דם ביניהם ואינו ניכר בקערה באיזה מקום היה כתב באגודה דהוה ספיקא דרבנן ולקולא והכי נהגין אפי' אם הם רק ב' או ג' זורק הדם והשאר מותר ומיהו ביצה אחת הטרופה אין להקל אבל אם ניכר הדם עדיין שהוא במקום האסור וביצים הרבה טרופות נוהגות כתשובת הרא"ש עכ"ל ונראה טעמא דאם הם ב' או ג' ביצים ינהגו להקל משום דהואיל דספיקא דרבנן הוא נוהגין להקל ומשום טיפת דם שצריך לזרוק האיסור אין לאסור דהרי הרשב"א כתב בתשובה אין דם ביצים אסור אלא בעינו אבל אינו אוסר תערובתו ואע"ג דנוהגין כתשובת הרא"ש שכתב שכולן אסורים היינו דוקא בידוע שהיה דם במקום האסור אבל בספק סומכין אדברי הרשב"א ולכן כתב דאם הם טרופות מותרין הואיל ולא ידעינן היכן היה דם אבל ביצה אחת אסור כנ"ל טעמו וא"כ נ"ל דגם בנצלה או נתבשלה דכתב דנוהגין לאסור היינו דוקא אותה ביצה אבל נתבשלה עם אחרים אין לאסור האחרים הואיל וגם באותה ביצה עצמה איכא לספוקי דלמא אינו על המקום האסור כן נ"ל אבל אם נתבשלה ויודע שהוא במקום האסור אוסר כל האחרות שנתבשלו עמו כמו שיתבאר לקמן סימן פ"ו: (ו) וכ"ה בהג"מ פ"ח דהמ"א בשם ר"י מקורביל ובא"ו הארוך דכן נוהגין: (ז) ואע"ג דלענין ביצים הטרופות נהגו כרא"ש היינו במקום דאיכא למיחש שהיה על הקשר דאז כל הביצה אסור ולכן אוסרים תערובתן דאיכא למ"ד דבנמצא על הקשר הוא אסור מדאורייתא ואפילו למ"ד שהוא מדרבנן מ"מ אסרו שמא הוא מריקום אפרוח ולכן נאסר כל הביצה ולכן אסור ג"כ התערובות אבל בידוע שאין הביצה אסור אלא הדם דאז אין לחוש שהיה על הקשר אלא שאסרו הדם משום מראית העין יש לנהוג כמ"ש ב"י: (ח) וכ"כ בא"ו הארוך דלכתחילה נוהגין לבדקן ביום אבל בלילה או בדיעבד אין לחוש עכ"ל: (ט) ובמ"מ פ"ו מה' מ"א יראה שמכאן אנו

לומדים שאין דמים אלו אוסרין ע"י תערובת שהרי הן עצמן מותרים כשיש בהן הוכחה כ"ש תערובתו כ"כ הרשב"א ופשוט הוא ושמעתי שמהר"ר שלמה לוריא למד מכאן לאסור בשר עוף בחלב שקדים א"כ הניח מן השקדים אצלו משום מראית העין ואין הכרח בדבריו דשאני דם שהוא איסור כרת מה שאין כן בשר עוף בחלב דאינו אלא מדרבנן וכן המנהג פשוט להתיר וע"ל סימן פ"ז ס"ק ב" מדין זה:

סימן סז - כמה דברים האסורים משום דם

(א) ובתא"ו נט"ו אות ד' דנכון להתיר: (ב) ובהר"ן ד' תרפ"א דה"ה החותך בשר מבית השחיטה אסור לאוכלו חי אע"ג דבעלמא הוא דם האיברים שלא פירש שרי הכא בעינן מליחה כיון דמבית השחיטה קא חתיך עד שלא תצא נפשה שהדם נעקר ממקומו ומתמצה דרך שם עכ"ל וכ"ה במרדכי ס"פ השוחט וכ"ה בתוס' ל"ג: (ג) וז"ל: בנימין זאב מצאתי תשובת גדול אחד מכאן שאסור לקרב מיתת הבהמה לאחר שחיטה ע"י הושטת הסכין בלבה כמו שעושין נכרים משום שמבליע דם באיברים ומיהו אין הבשר נאסר בכך אלא נדנוד עבירה הוא והזריז ה"ז משובח עכ"ל וכ"ב ב"י בשם ש"ל ולעיל סימן כ"ג משמע דשרי: (ד) ובאו"ה כלל א' דהמנהג כשר לקלוף בית השחיטה דהוי כאומצא דאסמיק דאסרינן למליחה כך בלא חתיכה עכ"ל וכ"ב לקמן בשם הכלבו: (ה) באו"ה משמע דנהגו לכתחילה לחתוך בו בקעים בקעים אף לצלו ובכלבו דה"ה בשר שסמוך לבית השחיטה צריך חתיכה קודם מליחה כמו אומצא דאסמיק:

סימן סח - דיני מליגת הראש והעופות

(א) ול"נ דדברי הר"ן הם כדברי רבינו ירוחם שכתב בספר א"ו נט"ו דוקא הטומן אבל לשומו ע"ג גחלים לחוד ולשנות מקומו תמיד סותר בכל ענין

עכ"ל ובזה לא מצינו דפליג הטור וכ"פ באו"ה כלל י"ז שמותר לחרוך הראש ולהסיר השער על האש דאפי' אותביה אצדדים הואיל ואינו מטמינו שמונה במקום אחד תמיד וכן ברגלים עכ"ל: (ב) ולא ידעתי למה כתב בשם רבינו ירוחם דגם הם דברי הרמב"ם שכתב הטור בסמוך ובב"י כתב דלקמן הוא טעות סופר דאין הרמב"ם כתבו אלא הרשב"א עכ"ל ואני מצאתי כדברי בספרי הרמב"ם: (ג) והנה כל דברי הר"ן אינו אלא במהבהב הרגלים על האש להסיר השער כמ"ש לעיל גבי ראש לכך לא מצריך להסיר הטלפיים אבל אי טומן הרגלים ברמץ אפשר דמודה לדברי הטור שצריך להסיר הטלפיים וב"י הבין כל דברי הר"ן לענין הטמנה ואינו נכון כמ"ש לעיל ואע"פ שקצת משמעות הר"ן כדברי ב"י מ"מ הואיל ויש ליישבו אליבא דהלכתא נכון לעשותו ומה שמשמע במרדכי ריש ג"ה דא"צ להסיר הטלפיים כשהורכן באש ואפשר דגם הוא דמודה לענין הטמנה ברמץ כמ"ש הטור ובהג"ה ש"ד כתב בשם מהרא"י דאנן נוהגין להסיר ראש הטלפיים ואם לא הסירן מה שבראש הטלפיים אסור והשאר מותר ולא דמי למולח בכלי שאינו מנוקב דהכל אסור דהתם המקום דחוק לדם מלצאת (אבל כאן סתם רגלים מונחים בחריכתן לארכן ויש ריוח לדם של כל הרגל שמחוץ למנעל לצאת) דרך ארכן ולמה נאמר כאן שהוא זב דדך המנעל כי דרך הדם שיזוב למטה ולא להתפשט לצדדין עכ"ל וכ"כ בא"ו הארוך דלכתחלה צריך להסיר ראשי הטלפיים ואם לא הסיר אף בדיעבד יש לאסור מה שבתוך המנעלים בין מונחים על צדדיהם בין זוקפין על מנעלים דמתוך דבר מועט שבמנעל לא נאמר שאינו מפליט כל הרגל עכ"ל והנה דברי הא"ו הארוך ע"כ איירי דוקא בהטמנה ברמץ דהרי כתבתי לעיל בשמו דבהבהב בעלמא אין לאסור אפי' בראש כ"ש ברגלים דעדיפי לסברת כל הפוסקים אמנם מדברי מהרא"י משמע דאין לחלק דהרי כתב דבריו אדברי ש"ד דמייתי דברי סמ"ג שהביא המרדכי ריש ג"ה וכבר כתבתי לעיל דאותן דברים הן לענין הבהוב וא"כ גם הוא מדבר לענין הבהוב ואפ"ה כתב המנהג לאסור מה שבתוך הטלפיים ואם נאמר דמהרא"י הבין דברי המרדכי כפשוטו כמו שהבין הב"י דברי הר"ן לענין הטמנה ופליגי אדברי הטור שכתב שצריך להסיר הטלפיים וא"כ אפשר לומר דמהר"י מודה דבהבהב בעלמא אפי' מה שבתוך הטלפיים שרי וצ"ע ובב"י פסק דאף לענין הטמנה לכתחילה ינקב ראשי הטלפיים ובדיעבד שרי הכל כן נראה מדבריו אמנם נ"ל בהטמנה יש לאסור מה שבתוך הטלפיים ובהבהב בעלמא הכל שרי מ"מ לכתחילה טוב להחמיר אפי' בהבהב להסיר ראשי הטלפיים כמ"ש הר"ן לעיל לדעתי שמיירי בהבהב ואפ"ה כתב דמנהג יפה הוא להסירן תחילה: (ד) ובא"ו הארוך

דמנהג זה הוא מנהג כשר ומ"מ נוהגין בקצת מקומות כדעת הטור ואפי' לכתחלה אין מולחין רק לאחר המליגה והרוצה לעשות רק מליחה אחת יעשה כן דמליחה שאחר המליגה הוא עיקר אמנם אם מלחו רק תחילה קודם המליגה ולא אח"כ מותר עכ"ל ובהג"ה שם משמע דנהגו למלחם קודם מליגה כתקון ואחר המליגה מולחן מעט עוד שם ומה שנהגו העולם לחתוך מתוך סדוק עצמות הרגלים בפנים בשר לבן ורך אינו אלא משום מיאוס עוד שם שזורקין בקצת מקומות העינונתא דוורדא עכ"ל: (ה) ואני כתבתי לעיל בשם מהרא"י וא"ו דאנו אוסרין מה שבתוך הקליפה בהטמנה וה"ה במליחה: (ו) ומסיים שם ותו אפי' גבי ראש הבהמה אין אוסר כי אם המוח אבל רישא גופה שדי דליכא איסורא אלא משום דם קרום המוח ובתרנגולת ליכא למימר הכי כי ראש התרנגולת אינו משים על הרמץ אלא חותכין אותו ומשליכין אותו ואם נתנו על הרמץ אינו אסור כי אם הראש עכ"ל וכ"ה בש"ד ובא"ו הארוך כלל י"ז ובמרדכי פג"ה דאם עשה כן בעוף הראש כולו אסור והכי נהגין משום דאין להבחין אז בקרום של מוח שלו והראש כולו אסור אפי' בדיעבד דלא כאותן המפרשים שמקילין יותר בעוף מבהמה עכ"ל דלא כתא"ו נט"ו אות ג' דמהר"ם התיר בראש של אווז כמו בבהמה וכתב בת"ה סימן רס"ה שלא נהגו עתה למלוג התרנגולת ברמץ כלל שמא ימלגו בעוד הבני המעים בתוכה והוי ככבדא עילוי בשרא דלכתחלה אסור עכ"ל: (ז) וכבר כתבתי לעיל בשם רבי ירוחם דאף לצלי יש לחוש ומ"מ כתב בא"ו הארוך כלל י"ז ונוהגין לכתחילה להדיח בית חשחיטה קודם הבהוב וגם להסיר חוטי הלחיים מיהו אם לא רחץ בית השחיטה וכ"ש החוטין נוהגין להתירו בדיעבד עכ"ל ונ"ל דגם הוא מודה דאין נוהגין למלוג ברמץ כמ"ש לעיל בשם מהרא"י אלא דהוא לענין הבהוב בעלמא קאמר ואפ"ה נוהגים לכתחילה להדיח בית השחיטה וליטול החוטין: (ח) ובארוך ומזה נהגו עתה להבהב באש של קש ותבן ואומרים שאין לו חמימות כ"כ ואינו מבליע הדם ומ"מ יזהר שלא ישהה הרבה במקום אחד שלא יבליע בבשר עכ"ל: (ט) ובארוך כלל י"ז כתב דאנו נוהגין כמ"ש המרדכי פ' השוכר בע"ז דף שפ"ד ע"ד שפסק בש"ד דכלי שני אינו מבשל כלל אפי' היד סולדת בו ולא כמרדכי שכתב פ' כירה בשם ראבי"ה ור"מ ותוספות שכתבו דאע"ג דאינו מבשל מבליע ומפליט וכ"פ במהרא"י שער י"ד וא"כ אף לכתחילה היה מותר למלוג אותה אמנם בהג"ה ש"ד כתב מהרא"י דטוב ליזהר לכתחילה אם היד סולדת בו אבל לצורך כבוד שבת או לצורך אורחים או כה"ג מותר אף לכתחילה לשרות בשר מלא קרח בכלי שני שהיד סולדת בו עכ"ל עיין עוד מדין זה ריש ס"ט עוד כ' בארוך כלל י"ז

ואין למלוג כלל ע"י עירו דאנן קי"ל עירו ככלי ראשון לחומרא לאסור כדי קליפה כמ"ש שם סימן ל"ו אלא מולגין בכלי שני שאין היד סולדת בו ודוקא ראש או רגלים של בהמה שעורן קשה אבל עופות אין המנהג למלוג כלל אפי מעירו דכלי שני ומיהו בדיעבד כל כלי שני שרי עכ"ל כתב ב"י סוף סי' צ"ג וז"ל כתב ר"י דכלי נחושת אינו בולע אפי"כ האש הולך תחתיו לכן אם עירה בשר לתוך כלי חלב של נחושת אפי"צ הגעלה וכתב שכן הסכימו הפוסקים ודקדקו מכמה דוכתי ומיהו לרשב"א דסי"ל דאף כלי שני אפי"ג שאינו מבשל מבליע ומפליט משמע דצריך הגעלה עכ"ל ומשמע מדברי הפוסקים שאין לחלק בין כלי חרס לשאר כלים ודלא כהגה"א פרק כירה דמחלקין וכתב דבכלי חרס מבליע וכן ראיתי בא"ו ישן בשם מהרא"י דלא ראה מורי הוראה מדקדקים בכך ונ"ל דסי"ל למהרא"י כדעת הפוסקים דלא חילקו אפי"פ שיש לפרש דברי מהרא"י בעניין אחר מה שנראה כתבתי וכ"נ מדברי תשובות מהר"ם לקמן סימן צ"ב שכתבתי דאף כלי חרס אינו בולע בכלי שני וכ"פ באו"ה כלל ל"ד בהדיא וע"ל סימן ק"ה עוד מדין כלי שני ובהג"ה ש"ד ואפילו במקום שנהגו למלוג תרנגולת בכלי שני כמו רגלי בהמה מ"מ נהגו ליזהר שלא להחזיר תרנגולת למי מליגה לאחר שהוציא לחוץ כי שמא כלי שני מבשל קצת ובשעה ראשונה אין קפידא משום שהיה עדיין הנוצה אבל כשהחזיר כבר נפלה קצת מן הנוצה אמנם בדיעבד שרי עכ"ל ועיין עוד מדין זה סוף סימן ס"ט וכן כתב ב"י בשם מהר"ם וכתב ש"ד ובארוך דאסור לכתחילה להשתמש באותן מים שמלג בהן רק כשירות אפי"ב צונן אסור להשתמש בהן לכתחילה עכ"ל ז"ל הג"ה ש"ד ואם נמלחו הרגלים תחילה מותרים אח"כ למלוג אפילו בכלי ראשון ומהר"ם הלוי אוסר לכתחילה אך היה מצריך לחתכו באמצעו עד עצם העליון הארוך כדי שיכנס המלח בפנים ואז מותר לכתחילה למלוג בכלי ראשון עכ"ל ולקמן סימן ע"א כתב הטור דמליחה מהני ע"ג שער ואם כן מותר למלוג רגלים אחר מליחה וצ"ע אי מלח תרנגולת עם נוצתן אי מהני בה מליחה כמו בשער או לא וראיתי שנוהגין למלוח התרנגולת עם הנוצות ולמלגן אח"כ: (י) ע"ל סימן ס"ט:

הלכות מליחה

סימן סט - דיני מליחה והדחה

(א) וכן הוא בשערי מהרא"י שער א' וכן הוא בארוך כלל א' וכתב הטעם כדי שלא ימס המלח מן המים ולא יוציא דם וגם לא ימתין עד שיתנגב הבשר לגמרי דאז לא ימס המלח מן המים ולא יוציא דם אלא ימתין מעט ומולח עכ"ל עוד כתב לכתחילה ישרה הבשר יותר מחצי שעה ואח"כ ישפשף הבשר במים הראשונים יפה עכ"ל כתב בא"ו הארוך דאסור להשתמש בכלי ששורין בו ואפילו לא שורין בו רק שעה אחת דחיישינן שמא לא הדיחו יפה מדמו ודוקא דבר לח בצונן או דבר יבש רותח מיהו בדיעבד שרי דהרי הכלי כשר אלא דגזרינן בתחילה שמא לא הדיחו יפה מדמו אך כלי ששורה בו מעת לעת נאסר הכלי מ"מ מותר לחזור ולשרות בו דהא אין שורין בו הבשר שני מעת לעת ואינו בולע עכ"ל: (ב) וכן פסק בשערים מהרא"י שער א' ובא"ו הארוך כלל א' וישרה אותה במים פושרים אבל לא בכלי שני מיהו בדיעבד אפי' בכלי שני שרי עכ"ל ובסי' ס"ח כתבתי לעיל דלכתחילה יש ליזהר אם לא לצורך שבת או כדומה לזו: (ג) ובא"ו הארוך כלל ד' ואף בדיעבד אסור דהוי כאילו לא הודח וכתב עוד שם וגם אינו מועיל אפי' בדיעבד מה שרוחצים הטבחים הצלעות שלמים אפילו לא חתכו הבע"ה אח"כ דאינו נקרא שהדיחו הטבח רק אם שרה אותו קצת כדרך בשר שרוצים לבשל עכ"ל עוד כתב בא"ו כלל י"ז ואפילו ברגלים שהדיחו ואח"כ הסיר הטלפיים הוו כלא הודח כלל אפילו בדיעבד אם מלחן כך טריפה עכ"ל כתב מהרי"ל בתשובה סימן קל"ד אסור לחתוך חתיכה לשנים אחר הדחה קודם מליחה: (ד) וז"ל ש"ר מהר"י טרושין כתב דנראה דברי רבותינו הצרפתים דאין תקנה לאותה בשר כו' אך בהדחה מועטת סגי להסיר הדם דדוקא בהדחה שאחר המליחה צריכין יפה יפה וכו' ואפשר דבמקום פסידא או לכבוד שבת מודה לדברי ב"י ובהג"ה שם ויראה לנהוג בו איסור אפי' בדיעבד כדברי סמ"ק ומהר"י טרושין דבתראי אינון מהרא"י ז"ל משמע שם באותו הג"ה דאף לצלי אסור ולא אמרינן כבולעו כך פולטו דהא מייתי ראייה שם לדברי המתירין שנצלה בלא הדחה קמייתא ונמלח דשרי לתירוץ ראשון שכתב כו' מכלל דלדברי האוסרים אף בצלי אסור וכ"מ מלשון אין לו תקנה דקאמרי האוסרים ודלא כמ"ש בהג"ה ולא נזכר שם אמרת דלצלי שרי אף לדברי האוסרים כן נ"ל וכ"כ

בהדיא בא"ו הארוך כלל כי דאף לצלי אסור וכתב דוקא דשהה שיעור מליחה אבל בלאו הכי לא נאסר לצלי אבל בבישול אסור עכ"ל ובכלל יי כתב דאפי' לא נמלח רק לצלי אסרו דאין אנו בקיאים עכשיו להכיר בין זו לזו עכ"ל עוד כתב בהג"ה ש"ד בשם מהרא"י נראה דמיירי בדליכא סי' בחתיכה נגד הדם דאי בדאיכא סי' אמאי אסור טפי משאר איסורים שנמלח עם הי? דקיימא לן דמשערין בסי' עכ"ל ובא"ו הארוך כלל ד' ואין בשום חתיכה סי' נגד כל הדם שעליו וגם אין המלח מפליט כל הדם שבתוכו מאחר שלא נתרכך הבשר תחלה בהדחה עכ"ל ונראה מדבריו לפי טעם זה השני אפי' בדאיכא סי' מן החתיכה נגד הדם אסור דאין המלח מפליט הדם מתוכו הואיל ולא נתרכך הבשר היטב והדם פירש במקצת ממקום למקום וחזר ונבלע בתוכו כמו שפ"י הרא"ש טעם האוסרים ולכך אפי' בדאיכא סי' נגד הדם טריפה ונ"ל דגם מהרא"י לא מכשיר אלא בדידעינן כמה דם הוה עליו אבל מסתמא אסור דהאיך ידעינן דהחתיכה היתה סי' נגד הדם ועוד אפשר לומר דמהרא"י דמכשיר בסי' אזיל לטעמיה דתופס עיקר טעם דהדחה קמייתא משום דם שעל הבשר ולא משום שיתרכך הבשר כמ"ש בשער ה' בשערי דורא משמו ולכן מתיר בסי' אבל למאן דס"ל דטעם הדחה משום שיתרכך לא סגי בסי' כדברי הא"ו הארוך כנ"ל עוד כתב בהגהת ש"ד בשם מהרא"י שער ח' למ"ד דהדחה ראשונה משום דם שעל הבשר בהדחה מועטת להסיר הדם סגי בדיעבד אבל למ"ד כדי שיתרכך הבשר לא סגי ויראה להתיר בדיעבד עכ"ל וכבר נתבאר ריש סימן זה איזה טעם הוא עיקר בא"ו הארוך כלל ד' ואם נמלח שאר חתיכות שהודחו אצל בשר שנמלח ולא הודח האחרים מותרים אע"פ שנוגעים בחתיכה שנמלחה ולא הודחה מכל מקום לגבי האחרים מקרי דם פליטה ומשריק שריק או כבולעו כך פולטו ואם נתבשלה זו החתיכה אח"כ בעינן סי' נגד כל החתיכה ואותה חתיכה אסורה לעולם ועיין לקמן סי' ע"ה דין בני מעים שנמלחו בלא הדחה: (ה) ובהג"ה ש"ד בשם מהרא"י דנוהגין כרש"י למלוח בין במלח גס בין דק אלא שהגס צריך ניפוץ קודם הדחה אחרונה ובדקה אין צריך עכ"ל. ובא"ו הארוך כלל א' קבלתי מלח שאינו גס יותר ממלח שעושים ממי הים אין צריך להדקו אלא מולח בו כמות שהוא אבל מלח שגס יותר צריך להדקו שאינו נדבק בבשר עכ"ל: (ו) ובא"ו הארוך כלל א"ב פסק כדברי ב"י דבדיעבד שרי ומשמע מדברי ב"י לדברי הר"ן ודברי המתירין דאפילו לא נתבשלה עדיין שרי הואיל וכבר נמלחה מצד אחד די בכך אלא שלכתחילה מולחים בבי' צדדים למצוה מן המובחר אמנם בא"ו הארוך כלל ז' פסק דאסור אף בדיעבד אפי' אם נתבשל בך ואם לא נתבשל עדיין

אין לו תקנה לחזור ולמולחו מצד השני אלא צריך לצלותו דנורא משאיב שאיב וכ"כ מהרא"י בהג"ה ש"ד דהכי נוהגין ומ"מ אי לא עבר עדיין יום שלם שנמלחו מצד אחד או מבפנים או מבחוץ בעוף יכול למלחו עדיין צד הב' דכיון שהחתיכה פולט ציר יום שלם אינו בולע ומ"מ אם נמלח לפני זמן מרובה אע"ג שר"ת מתיר אם מלח עליו שאר בשר מטעם משריק שריק גבי חד חתיכה לא שייך האי טעם כ"כ מהרא"י ז"ל ונ"ל דבמקום פסידא מרובה או לכבוד שבת כדי הם המתירים לסמוך עליהם ואף שב"י שהוא בתראה הוא פסק כן לפסק הלכה כן נ"ל: (ז) וכ"פ א"ו הארוך כלל א' ובדיעבד יש לסמור אשיעור מיל אפי' בלא אורחים: (ח) ובהג"ה ש"ד משום מהרא"י דלכתחלה יש לנהוג כדברי א"ז להדיחו ג"פ ובדיעבד יש לנהוג כדברי הסמ"ק להתירו בהדחה אחת וכ"פ בא"ו הארוך כלל י"ב ודלא כדברי האגור דכתב דאם לא הודח רק פעם אחת הוי כבלא הדחה כלל וכתב הר"ן פ' השוחט ד' תשל"ג ע"ב דיכול להדיח הבשר לקדירה במי פירות וא"צ להדיח במים: (ט) וכ"מ במרדכי ומשמע שם דא"צ ליזהר רק בהדחה ראשונה אבל לאחר ששטפו פעם א' אין צריך ליזהר וכ"ה בהדיא בהר"ן פרק כ"ה דף תשכ"א וע"ל סוף סימן זה מאלו דינים: (י) בהר"ן פרק כ"ה ע"א דף תשכ"א דהמלח מותר ואמר הרמב"ן דטעמא משום דהמלח שורף הדם ואין בולע דם שנשרף ומיהו דוקא בדם אמרינן הכי אבל לא בשאר איסור עכ"ל ואין כאן דעת הפוסקים דא"כ בשר שנתבשל בלא הדחה האחרונה למה צריך ס' נגד המלח הלא אין המלה אסור וכ"מ בא"ו הארוך כלל י"א דהמלח הוי כדס גמור ובכלבו מלח שנמלח בו פעם א' אסור ולא אמרינן שמלח שורף הדם ור"י בעל המנהיג בשם הר"ם כתב המלח שמלח בו כבר יכול לחזור ולמלוח בו פעם שני עכ"ל: (יא) וכ"פ בב"י הלכתא ומשמע דבין אם נתן מים מועטים או מרובים בדיעבד מותר ויש אוסרין במים מועטים וכן הוא בתשובת מהרי"ו סימן נ"א דהחמיר לאסרו בנתאדמו המים מן הבשר ואין נוהגין כן וכ"כ באו"ה כלל ו' דבדיעבד מותר אף במים מועטים וכן הוא בהג"ה ש"ד דמהרא"י דנוהגין להתיר בדיעבד וכ"ה בת"ה סימן קע"ד וכן דעת ב"י ועיין לקמן סוף סימן ע': (יב) וכ"ה במרדכי ובהג"ה וכ"פ בא"ו הארוך כלל א' וכלל י' דנהגו העולם להתיר בשעה מועט כזו שעוסקים בהדחה עכ"ל ועי' סוף סימן זה מה שכתבתי מדין זה: (יג) אמנם בא"ו הארוך פליג וכתב הוואיל והמים מבטלים בה המלח א"כ לא מחשב כרותח ומותר אפי' הכלי עדיין מלוכלך בחלב עכ"ל וכן נ"ל ולקמן סימן ק"ה יתבאר בע"ה דין מליח כרותח: (יד) זכ"ה בהג"ה ש"ד משום א"ז דבחתיכה עבה דדמה מרובה ומלח מועט היה ס' בחתיכה נגד הדם שעליו

וכ"כ בנימין זאב יטרף סימן של"ב אמנם שאר הפוסקים אינן סוברין כן לבן אין להתיר רק בדאיכא שאר דבר ג"כ בקדרה המצרף לבטל ובא"ו והארוך כלל י"א כתב דאי יש בקדרה שאר דברים כ"כ כמו הבשר אז הוה ודאי ס' עם הבשר ושרי עכ"ל ובמרדכי פג"ה דף תשל"ט ע"ד מסתפק לאוסרו אפילו לא הושם רק בכלי שני שהיד סולדת בו וכתב בא"ו הארוך אע"ג דבעלמא נהיגין דכלי שני אינו מבשל והכי קי"ל שמא הכא מבשל משום רתיחת המלח עליו נהיגין לאסרו עכ"ל: (טו) ונראה דעת ב"י הסכים להתיר כדעת רוב הפוסקים אמנם בא"ו הארוך כלל י"א משמע דיש נוהגין לאוסרו ונ"ל דהמיקל לא הפסיד דהרי אפילו בבשר לח ס"ל למקצת רבוותא דאין לך חתיכה שאין לה ס' נגד מלח שעליה ולכן יש להתיר בבשר יבש דאפילו לא נתייבש לגמרי מ"מ ודאי איכא ס' כנגד דם ומלח שעליו כנ"ל וע"ל שכתבתי אם כבוש הבשר לאחר מליחה במים מעת לעת הוי כמבושל וכ"ה בא"ו הארוך בהדיא עוד כתב בארוך וטוב שידיחו הדחה אחרונה לבשר יבש במים פושרים שחזק יותר להסיר הדם והמלח שנתייבשו עליו ממים צוננים עכ"ל: (טז) וכ"פ בש"ד שער אי להתיר אם יש ס' נגד דם ומלח שעליו וכתב שם בהגה"ה בשם מהרא"י דהכי נוהגין להתירו בס' וב"פ בא"ו הארוך כלל י"ב: (יז) וכ"ה בהג"מ פ"י דהמ"א בשם סמ"ק ונ"ל דבלא טעם שכתב דיש ס' נגד דם אפ"ה שרי דהא כתבתי דאפ"י בבשר לח המים מבטלים כח המלח ואינו נבלע תוך הבשר ואי מיירי שמונח שם מע"ל דהוי ככבוש או מיירי ששראו במים חמין ולכך היה ראוי לאסור אי לאו דאיכא ס' גם משמע שם דאיירי בכה"ג מ"מ אין דבריו נראין דאם כן הוא כמבושל וצריכין לבטל כל המלח כמו שאכתוב בסמוך ולא דם שבמלח בלבד כן נ"ל: (יח) ולא היה צריך לכתבו לרוב פשיטתו וכך הם דברי המרדכי בשר יבש שלא הודח באחרונה וכמו שכתבתי דבריו לעיל: (יט) ונראה דלא צריכין לטעמיה דמליח הוא הרוחת ואפ"ה אינו אסור אלא בדרבנן דהרי הוא מבושל לפנינו ומהאי טעמא אם מלגה תרנגולת ולא ידעינן אי בכלי ראשון או שני נמי נאמנת דאף אי עבדה בכלי ראשון אינו אלא אסור דרבנן ולכך נאמנת כנ"ל: (כ) ובהג"ה ש"ד וכ"ה בא"ו הארוך כלל כ"כ ואם הזהיר את הנכרי שלא ירחץ רק בפני ישראל והחציף ורחץ ולא נטל רשות מישראל אפילו יוצא ונכנס אסור דהא חזינן דלא מירתת מישראל עכ"ל הג"ה: (כא) ונראה דעת הטור להתיר דאלי"כ היה למכתב דעת היש אוסרין אלא צריך לטעימה דקפילא ומדלא פירש דעתו נראה דכ"ל דלית הלכתא כוותיה וכן דעת ב"י לעיל גבי מליגת תרנגולת דמותר אפ"י ישראל יוצא ונכנס וה"ה כאן ובא"ו הארוך כתב דנוהגים להתיר אפ"י בלא יוצא

ונכנס משום דנהי דאאיסורא לא קפדי אנקיותא קפדי וכ"כ הר"י מאורליינש עכ"ל ונראה דאין להתיר רק במסיח לפי תומו או יוצא ונכנס כדעת ספר המצות שהביא הטור ודלא בר"י מאורליינש מדהשמיטוהו הטור דבריו: **(כב)** וכ"כ בהגש"ד וכ"פ באו"ה: **(כג)** ונ"ל דאע"ג דשאר פוסקים לא חלקו בו ואדרבא כולם הושוו דבעינן לשער כנגד כל החתיכה דלא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה מ"מ נ"ל שיש ללמוד מכאן דאע"ג דנוהגין בשאר ימות השבוע לאסור אותה חתיכה אפילו בדאיכא ס' בע"ש דאיכא דוחק יש להתיר אותה חתיכה ולסמוך על דברי המתירין: **(כד)** וכתב בא"ו הארוך דחתיכה שנמלחה ולא כראוי ונתבשל יפה כאילו לא נמלחה כלל עוד כתב אע"ג דאותה חתיכה אסורה אפי' בדאיכא ס' מ"מ אם נתערבה אח"כ באחרות מתבטלת ברוב אע"ג דהיא חתיכה הראויה להתכבד הואיל ואין איסורה מעצמה אלא מחמת דם שנבלע בה עכ"ל ודבר זה יתבאר לקמן אי"ה סימן קי"ט: **(כה)** ובא"ו הארוך כלל ב' דראוי דאף לצלי ימלחנו תחלה ומיהו אם צלאו כך מותר עכ"ל אמנם מנהגינו לצלותו כשאר בשר ועוד כתב דיש מסומות דאי לא נקרו מגידי הדם דאוסרין אף בצלי אמנם מהר"י מולין התירו הלכה למעשה: **(כו)** ובא"ו הארוך מתיר לבשלו אחר צלייה ונ"ל דמלשון הטור מוכח כדעת מהרא"י שהרי כתב בסתמא דאין לאכלו מבושל ולא חילק בין קודם צלייה ובין אחר צלייה: **(כז)** וכ"כ בנימין זאב סימן שכ"ה דכך המנהג באשכנז וכן כתב בא"ו הארוך כלל ב' דאם שרו אותו קצת שעה תוך ג' מותר לבשלו אבל אין די לו בהעברת מים עליו כמו שרגילין לעשות בבית המטבחים ודוקא שלא ניקר מגידי דם שבו דבדיעבד יש לסמוך על אותו השרייה אם הוא מנוקד מגידי דם שבו עכ"ל וכן כתב ר"י מדורא בשם ר"י חוזה דאם נשרה שרי אמנם בהג"ה במהרא"י כתב כמדומה לי שקבלתי שלא נהיגין הכי וכן יראה קצת ממרדכי דמיא מטרשי ליה פירוש מחזקי ליה ויש לסמוך עליהם שלא להתיר בכה"ג עכ"ל: **(כח)** ונראה לכתחלה יש לחוש לדברי מהרא"י אמנם בדיעבד אין לחוש כי רבו המתירים ואף כי האגור ובנימין זאב והארוך היו בתראי ופסקו להתיר ועוד כי כבר כתבתי דאותה סברא דמיא מטרשי ליה והביא מהרא"י ממנו ראיה לאסור אינו אליבא דהלכתא: **(כט)** ובא"ו הארוך דאין לסמוך על זו להתיר על ידי שריית פושרים אחר ג' ימים וכ"מ מדברי הטור דאין תקנה לאכלו מבושל: **(ל)** כתב בא"ו הארוך התרנו מעשה בבשר שהיה ספק אם היה ג' ימים משחיטתו אם לא היה עדיין ג' ימים עכ"ל: **(לא)** ובאו"ה כלל ב' כתב אפי' בצלייה אסור אחר מע"ל: **(לב)** ונ"ל דלא בעינן ס' בכל החתיכה מטעמא דלא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה

כמו בבישול דהא הדחה אינו מוציא דם ואין לחוש אלא למעט דם שעליו עכ"ל הא"ו הארוך ואין דבריו נכונים דהואיל ושהה מע"ל הוי כבוש כמבושל ומוציא דם ומבליע דם לכן בעינן ס' נגד כל החתיכה כמו חתיכה שנתבשלה בלא מליחה וכ"ה בהדיא בהגש"ד בשם מהר"י טרושין: (לג) וכ"ב בשערים: (לד) בהג"א פכ"ה וכ"ה בא"ו הארוך כלל אי דאף בכלי מנוקב יש ליתן קש וקסמין בשולי הכלי כדי שיהא מפסיק שלא יגע הציר בבשר וכדי שלא יסתום הבשר הנקבים והוי ככלי שאינו מנוקב עכ"ל ונ"ל שלזו נהגו להשים הסל שמולחים בו על גבי כלי מנוקב או עצים דאילו יניחו על קרקע בכלי הקרקע יסתום הנקבים והוי ככלי שאינו מנוקב וכתב הארוך כלל ה' בשם ר"י מפרי"ש מסתפק אי שוה קרקע ככלי מנוקב או לא ומאחר שנסתפק ראוי להחמיר עכ"ל עוד כתב כלל ג' כשמולח בשר צריך לראות שלא יהא הנקבים סתומים מציר שמלח בו כבר בשר עכ"ל ונ"ל דכל זה לכתחלה הואיל והכלי מנוקב אין לאוסרו בדיעבד דהא רוב הפוסקים לא הזכירו חומרות אלו ובהגש"ד ומנהג כשר למלוח על דף מיוחדת לכך עכ"ל מהר"י מטרשין: (לה) אמנם בהגש"ד במהרא"י ז"ל דאנו נוהגין כהרא"ש דמותר לאכול בקערה מנוקבת אפילו היא של חרס הואיל והיא מנוקבת עכ"ל ובאו"ה כלל ג' כ' דנוהגין להחמיר לכתחלה: (לו) ונראה שדעת הג"ה זו כדעת מרה"ף דמתיר בשל עץ בכלי מנוקב אבל למאי דמחמירין בכלי עץ מנוקב ה"ה לדברי הג"ה נמי אסור ולכן לא ידעתי למאי כתב ב"י הג"ה זו דהא לא למידין ממנה כלום וע"ל סימן ע' דין ציר הנוטף על הכלי: (לז) וכ"פ בהגש"ד בשם מהרא"י וכן נוהגים וכ"פ בא"ו הארוך כלל י' דכן נוהגין לאסרו אפ"י לא שהה שיעור מליחה ולא מלח רק מעט כדרך שמולחין לצלי אם שהה מעט עד שנראה רק מעט ציר בקערה הכל אסור בין הבשר בין הכלי ואפ"י לצלי אסור ואין חילוק בין בשר כחוש לשמן ואין חילוק בין איכא ס' בבשר נגד הציר שיצא או ליכא ס' דאין האיסור משום דם שיצא אלא משום דם שבתוכו שפירש ממקום למקום ולא היה לו מקום לצאת ושוב לא יצא לא ע"י מליחה או צלייה וכתב עוד ומ"מ אינו אסור כשמולח בכלי שאינו מנוקב אלא אותה חתיכה שנוגעת קצת בציר אבל אם נמלחו הרבהה חתיכות יחד בכלי שאינו מנוקב אותן שלמעלה שאינן נוגעין בציר אלא שמונחים על אותן שנוגעין קצת בציר לא נאסרו ומותרין הם דלגבי דידהו הוי ככלי מנוקב דאין חתיכה תחתונה מונעת העליונה מלפלוט והעליונה אפילו קליפה לא בעי אף שהתחתונה שמינה דלא החמירו בכה"ג וכ"כ הכלבו: (לח) ומימי לא ראיתי ולא שמעתי איש מי שהיה חושש לזו: (לט) ובא"ו הארוך כלל י' דמנהג לאוסרו אפ"י בדיעבד ואפ"י לא שהה בתוכו

רק מעט הכל אסור וכן נהגו העולם לאוסרו הכל ולא סגי ליה בקליפה עכ"ל: (מ) וכן מצאתי כתוב בשם מהר"ב ומהר"ש וכ"נ מסקנת ב"י וכן ראוי לדון דהא רש"י וראב"י ורא"ש מתירין לגמרי ולכן די לנו שאנו מחמירין לאוסרו כדי קליפה כן נ"ל ועוד כתב בארוך דאין לאסור אלא מה שנמצא תוך הציר דלא גרע מאילו נפל לציר גמור הואיל וכבר שהה שיעור מליחה בכלי מנוקב וגם הכלי אסור ואין חילוק בין איכא בבושר סי' נגד הציר שיצא ממנו או לא עכ"ל וכתב עוד ודוקא שנמצא למטה בכלי ציר אבל אי מצא ציר בגומות שבבושר שרי וכ"ה לקמן סימן ע' בטור וכ"כ רא"ם דאפי' צלעות של איל וכבש שלמים או בשר שיש לו בית קבול ונמצא בו ציר מותר אך לכתחילה טוב להפוך הצלעות וכל בית קיבול החתיכות כדי שיזוב הדם עכ"ל: (מא) ואיני יודע אי ר"ל הואיל ודרכן לטגן צריך למולחן קודם כל צלייה אע"פ שאין דעתו עכשיו לטגן דחיישינן שמא ימלך ויטגן הואיל ודרכן בכך או אי ר"ל אם דעתו לטגן עכשיו ולכן צריך למולחן קודם הצלייה דדרכן לטגן קודם גמר צלייה וצ"ע ולקמן סימן ע"ז כתבתי דמיירי דוקא כשרוצה לטגן: (מב) ול"נ דאע"ג דכתב רבינו סתם כדברי רש"י מ"מ אין להוכיח דלא כתב דברי ר"י דאפשר כתב דין זה ללמוד ממנו שאם חתך בסכין קודם ששהה שיעור מליחה ואע"ג דמדברי ר"י משמע דקאי על אחר ששהה שיעור מליחה מ"מ לא חשש הטור בזו כי כבר גילה דעתו לעיל שהוא סובר כמעשה דרש"י א"כ לא בא ללמוד רק אם חתך בסכין תוך שיעור מליחה שהסכין נאסר כן נ"ל אמנם בעיקר הדין כתב בדרשות מהר"ל שאוסר לכתחילה אם לא בבשר יבש אמנם בת"ה סימן קס"ב כתב דמותר וראייה כו' עד ובקצת טופסי יורה דעה כתב לאסור אבל במדויקים ליתא עכ"ל ונ"ל להביא ראיה לדברי הת"ה (שהוא מהרא"י ז"ל) דהרי לקמן סימן ע"ו כתב הטור דהסכין מותר אפי' בצלי כ"ש במליחה ומשמע שם דאפי' לכתחילה מותר וכ"כ בת"ה שם וכ"ה בהגש"ד סימן י"ט דמותר לכתחילה לחתוך בסכין בשר מליח שלא הודח עדיין דאין מליחה למתכת כלל ושרי וכן פסק הא"ו הארוך כלל ל"ו דלכתחילה מותר לחתוך בסכין בשר מליח אך הדחה צריך הסכין אח"כ ה"ה אם נחתך בסכין של איסור מקונח בשר מליח דשרי דעץ או מתכת אינן פולטין על ידי מליחה ועיין לקמן סימן ק"ה וכתב עוד ודוקא בעוד הציר לח על הסכין די לו בהדחה אבל אם נתקשה על הסכין צריך נעיצה בקרקע עכ"ל כלל נ"ח ועיין לקמן סימן קכ"א דין נעיצה ועוד לקמן סימן ק"ה תמצא הרבה דיני מליחה:

סימן ע - דין מליחת הרבה בשר ביחד

(א) בפסקי מהרא"י סימן ס"ו וז"ל דה"ה אם מלח חתיכה אחת ב' פעמים לא חיישינן שמא המלח השני יבליע הלחלוחית הדם שנשאר ממליחה ראשונה עכ"ל דלא כא"ו הארוך דאוסר בשער ו' : (ב) וכן משמע סברת הטור דהרי כתב דפולטין כל צירן קודם שיפלוט עוף את דמו ומשום שהתחיל העוף לפלוט בעוד הדגים פתוחים לא מהני וזהו כסברת הרשב"א : (ג) וכ"פ בהגש"ד שער י' וכ"פ בא"ו הארוך בלל י"ג דהמנהג כן וכתב הא דדגים אסורות היינו שמונחים אצל העופות או תחתיהן אבל אי מונחין על העופות גם הדגים מותרים דדם אינו מפעפע למעלה ול"ד לאיסור שנמלח עם ההיתר דאפי' ההיתר למעלה נאסר דאיסור מפעפע למעלה אבל לא דם ולא גרע מחתיכה שחצייה בציר דמה שלמעלה מן הציר שרי עכ"ל : (ד) וע"ל סימן צ"א כיצד נוהגין בזו : (ה) וגם אנן לא נהיגין כן אלא ס"ל דרותח דמליחה משערים בסי' כמו שיתבאר סימן ק"ה וא"כ כל הדגים אסורים וכ"כ באו"ה כלל י"ג וכתב שם אע"ג דאנו משערים במליחה בסי' ולא די בקליפה אם לא ניטלו הקשקשים והדג שלם הכל מותר דהואיל והקשקשים עליו לא מקרי רפו קרמייהו והוה כב' חתיכות בשר שנמלחו זו בזו דשרי עכ"ל וכן באשיר"י דאם לא נטלו קשקשים מקרי קמיטי ולא בלעו מן העופות מידי דהוה אב' חתיכות בשר אמנם דברי הטור לא משמע כן אלא שהקשקשים הן כדי קליפה : (ו) מדברי ב"י משמע דזהו הדין שכתב למעלה אבל לא מלחן יחד אלא שמלח הדג אצל העוף מותר והטעם דהדג מלוח והעוף תפל ואינו בולע מן העוף דהעוף אינו מפליט עכ"ל וראיתי בקצת ספרים שמחקוהו למעלה ול"נ דזהו הדין דלעיל אבל כאן מיירי ששניהם מלוחין ואפי"ה הדג מותר דמיירי דלאחר ששהה העוף שיעור מליחה הניח הדג אצלו ולכך הדג מותר דכבר פלט העוף דמו וז"ל הא"ו הארוך כלל י"ג ולא דמי לטהור וטמא דאם שניהם מלוחין ונתנו זה אצל זה אע"פ שלא נמלחו יחד דאסוד דכאן אין איסור רק משום דם וכששהה העוף שיעור מליחה אין כאן עוד איסור ואע"ג דמחמירין במוהל שאחר שיעור מליחה היינו דוקא אם המוהל בעין והבשר מונח בתוכו כדלעיל אבל משום לחלוחית בעלמא שעל הבשר בזה לא נהגו איסור וסגי לדגים בהדחה בעלמא כמו לבשר ואין לאוסרו משום סכנה דנמלחו יחד וקשה לדבר אחר דאין סכנה במליחה עכ"ל וטעם דבריו דגבי דם דוקא חשבינן לאחר שיעור מליחה

למוהל בעלמא כמעשה דרש"י סימן ס"ט דאמרינן ציר הוא אבל אם הניח
בשר טמא אצל בשר טהור לאחר שיעור מליחה טריפה דעדיין חשיב
כרותח כמו שיתבאר למטה: (ז) ואני אומר דלא דמי כלל דהתם הוא
טמא ולכך אמרינן דהטהור נאסר אבל כאן שהדג תפל אינו בולע רק דם
אמרינן הואיל ועדיין פולט דם דידיה פולט נמי דם שבולע ממקום אחר
כמו שיתבאר למטה גבי בשר שלא נמלח שהונח עם הבשר שנמלח וכ"מ
בא"ו הארוך כלל י"ג ע"ש: (ח) וכבר כתבתי לעיל דאין נוהגין כן וגם ב"י
כתב בשם הרבה פוסקים לאסור וע"ל סימן ק"ה שיתבאר בע"ה: (ט)
ונ"ל לדקדק טעמא דדגים ועופות דאין להם דם מגופן אלא אותו שבלע
דהדגים נמלחו כבר ופלטו דמן דהא אדגים שנמלחו עם עופות קאי אבל
אי היו הדגים תפלים שיש להם ג"כ דם מגופן גם הדגים מותרין שכמו
שפולט דם דידיה כך פולט דם שבלע כמו בבשר ומיהו יש לדחות דל"ד
לבשר דלא אמרינן כמו שפולט דם דידיה כך פולט דם שבלע אלא אם יש
לו כ"כ דם כמו שבלעו דאז אמרינן כל זמן שפולט דם דידיה פולט נמי
מה שבלע וגומר פליטת מה שבלע בעוד שגומר פליטת דם דידיה אבל גבי
דגים שלא נמלחו שבלעו דם מבשר לא אמרינן כמו שפולט דם דידיה
פולט נמי מה שבלע הואיל ואין לו דם דידיה רק דבר מועט ולא יכול
לגמור פליטת דם שבלע בעוד שפולט דם דידיה דלא אמרינן שפולט דם
שבלע רק בעוד שיוכל לפולטו עם דם דידיה אבל דברי הר"ר יונה לא
משמע כן דהרי כתב דהתם דאין להם דם כלל מגופן אלא אותן שבלעו
כו' משמע דאין להם כלל מגופן אלא אותן שבלעו דכבר נמלחו אבל אי
הוה להם קצת דם מגופן משמע דהוה שרי וכ"פ בא"ו הארוך כלל ה' וז"ל
לאו דוקא בשר תפל שנפל לציר אלא ה"ה בשר מליח קודם ששהה שיעור
מליחתו וכן נהג מהר"ש עכ"ל. משמע דאע"ג דכבר פלט מקצת דמו
הואיל ונשאר בו קצת דם אמרינן ביה הואיל ופולט דם דידיה פולט נמי
מה שבלע וראייה ג"כ מעופות שנמלחו עם הבשר דשרי וא"כ דה"ה דגים
תפלים המונחים עם בשר מלוח נראה דמהני בהו מליחה אח"כ דאידי
דפלט דם דידיהו פולט נמי דם שבלעו דלא כדברי ב"י דלעיל שדמוהו
לטהור תפל וטמא מלוח לאו ראייה הוא כמו שכתבתי לעיל ובא"ו הארוך
כלל ה' כתב דגים תפלים המונחים עם ציר בשר אסורין דלא גרע מאילו
נמלחו עמהם עכ"ל ואין נראה אלא כמו שכתבתי ואמת דלא גרע מאילו
נמלחו עמהן אבל עדיף הואיל ופלט דם דידיה פולט נמי מה שבלע כן נ"ל:
(י) ולמאי שכתבתי לעיל סימן ס"ט דהמנהג דלא כרש"י אלא ס"ל דעדיין
אע"ג דשהה שיעור מליחה אפ"ה תורת דם עליו וחוזר ונבלע בבשר וכ"כ
מהרא"י לעיל בתשובה שכתבתי שאין להתיר אלא במקום פסידא מרובה

א"כ גם כאן אסור להשהות בשר במלחו לאחר פליטת כל צירו ויש לעשות כמ"ש הטור לעיל סוף סימן ס"ט אמנם מ"ש לעיל בשם הא"ו הארוך דאע"ג דאנו מחמירין דלא כרש"י היינו כשהציר היא בעין אבל בלאו הכי חשבינן ליה לציר ולא לדם א"כ כאן אין לחוש דאף אם חוזר ונבלע בו חשבינן ליה לציר כן נ"ל כתב בהג"א דממעשה שעשה רש"י יש להתיר בשר הנופל לתוך ציר היוצא מן הבשר אחר ששהה שיעור מליחה שהדם נדבק במלח ואין לו כח ליכנס בבשר עכ"ל וכבר כתבתי דנהיגי להחמיר בזה: (יא) ובהג"ה ש"ד ובס"ה כתב ר"י שהחתיכה פתוחה לפלוט ציר יום או יומים אבל לאחר יום או יומים אסור והכי נהוג וכן כתבו רוב הגאונים ואפי' בדיעבד יש לאסור כו' מהרא"י ז"ל: (יב) ובא"ו הארוך כלל ו' דאם מלח בשר ושהה שיעור מליחה ואח"כ מלח אחרת עליו הראשון טריפה אם לא שהניח השני למטה אבל אם מלחו תוך שיעור מליחה הראשון כשר דהואיל ועדיין פתוח לפלוט דם דידיה פולט גם דם שבלוע מעליון מיהו צריך להשהותו עד שיעור מליחה לעליון דאז גם התחתון פלט מה שבלע מן העליון עכ"ל והוא סברת ר"י מאורליינש שהביאו התוס' והפוסקים דסובר דהא דמולחין בשר ע"ג בשר הוא מטעמא דהואיל והתחתון עדיין פתוח לפלוט פולט ג"כ מה שבלע אבל רוב הפוסקים הסכימו לסברת הטור דטעמא הואיל ופולט ציר שאינו בולע וא"כ כ"ז שפולט ציר אם נמלח שאר בשר עליו שרי לכן דברי מהרא"י ז"ל הם עיקר: (יג) כל זה הוא מדברי הרשב"א כמ"ש ב"י לשונו מ"מ שמעינן דאי לא נמלח עדיין שרי אף לדברי הרשב"א וכ"כ בש"ד וה"ה אם נפל לציר או נפל ציר בשר מליח עליו קודם שנמלח מותר אבל אם נמלח כבר אסור עכ"ל כ"פ ב"י דלכתחילה יש לחוש לדברי המחמיר אבל בדיעבד שרי וכתב שם בהג"ה ונהגו העולם לאסור אף בצלי אם נפל לציר לאחר שפלט כל צרכו מהרא"י ז"ל עכ"ל וכ"כ ב"י בשם הרא"ש והתוס' עוד שם בהג"ה בשר שלא נמלח שנפל לציר שיש לו תקנה ע"י מליחה שצריך להדיחו מן הציר קודם שימלחנו דאלי"כ הוה כבשר שלא הודח ונמלח דאסור עכ"ל ובא"ו הארוך כלל ה' מיהו בדיעבד כה"ג שרי דציר אינו אלא מדרבנן ואמרינן ביה כבולעו כך פולטו עכ"ל עוד כתב בהגש"ד חתיכה שלא הודחה ולא נמלחה שנפלה לציר אסור כיון דמסקינן לעיל שחתיכה שלא הודחה ונמלחה אסור ולא אמרינן בו כבולעו כך פולטו אפי' לגבי מליחה ולא לתר כ"ש גבי כבוש שהוא כמבושל שהוא חמור מרותח דצלי ועוד שכאן הוא הפליטה לאחר זמן הבליעה שאסור עכ"ל ובא"ו הארוך כלל ה' כ' דשרי וכ"כ בשם המרדכי עוד כתוב בארוך כלל ה' בשר שלא שהה שיעור מליחה ונפל עליו דם בעץ טריפה

ולא אמרינן איידי שיפלוט עוד דם דידיה יפלוט נמי דם שבלע דזה לא אמרינן גבי דם בעין רק אצל ציר אמרינן האי סברא מיהו אם נפל דם בעין על בשר תפל לגמרי שרי דהא שניהם צוננים עכ"ל והאי דין האחרון פשוט הוא עוד כתב בארוך הא דשרינן בשר שלא נמלח ונפל לציר לחזור ולמלוח לא שרי אלא שלא שהה שם שיעור כבישה אבל אי שהה שם שיעור כבישה פשיטא דאין לו תקנה עוד דלא עדיף מבשר ששרו במים מע"ל דאין לו תקנה מטעם כבוש כמבושל עכ"ל וע"ל סימן ס"ט חתיכה שנפלה לציר כמה צריך להשהות בתוכה שנוהגין לאוסרה וע"ש גבי מעשה דרש"י וע"ל סי' ק"ה דין חתיכה שמקצתה תוך הציר ומקצתה בחוץ ובמרדכי פכ"ה ד' תשל"ט ע"א ואפי' בשר שלא נמלח רק לצלי שאינו חשוב רותח מ"מ ציר שנוטף ממנו על הכלי חשוב רותח דציר חשוב אינו נאכל מחמת מולחו כ"א ע"י טבול עכ"ל וכ"ה בש"ד ובהג"מ פ"ט ובא"ו הארוך כלל י' אם נטף טיפת ציר על הכלי קולף נגד מקום הטיפה ואין חילוק בין איכא ס' בקערה או לא דאין מבטלין איסור בכלי ולכן בעי קליפה עכ"ל וכ"כ ב"י בשם הג"ה ש"ד וכתב מיהו נ"ל דצריך הגעלה בכלי ראשון ולא סגי בערוי עכ"ל בשם הג"ה וכתב בש"ד וא"ו הארוך ואם הוא כלי חרס לא מהני ביה הגעלה וצריך שבירה ובהג"ה בש"ד אם נתערבה חתיכה תפילה עם חתיכה שנמלחה בכלי שאינו מנוקב כולן אסורות אם קבלו טעם מן החתיכה שלא נמלחה עכ"ל וכבר כתבתי לעיל סימן ס"ט בשם ב"י שכך הוא במרדכי נראה סברתן דאין לו תקנה לחזור ולמלחו הואיל ובלע מחתיכה שנמלחה בכלי שאינו מנוקב נבלע בו כ"כ שאינו חוזר יצא ממנו ע"י מליחה כמו לחתיכה הנמלחה בעצמה וכמו שמשמע לעיל מדברי המרדכי שכתב ב"י אבל הוא תימה דאמאי גרע מחתיכה תפילה שנפלה לציר דכתבתי לעיל דיש לו תקנה אם חוזרין ומולחין אותה וצ"ע ונראה דמיירי בבשר תפל לאחר שנמלחה אבל קודם שנמלחה לא גרע מחתיכה שנפל לציר דשרי בדיעבד כן נ"ל: (יד) וע"ל סימן ע"ב:

סימן עא - דין מליחת הראש והטלפים והמח

(א) וע"ל ס"ס ס"ח אם מותר למלוח על שער הבהמה או נוצת התרנגולת :
(ב) וכ"ה בהג"ה מרדכי דף תשמ"ב ע"א דאם לא חתך הטלפים הוה כמולח בכלי שאינו מנוקב ומה שבתוך הפרסות אסור עכ"ל סמ"ק מיהו ר"ת כתב במולח בכלי שאינו מנוקב הכל אסור אפילו מה שחוץ לציר עכ"ל המרדכי וע"ל סימן ס"ה כתבתי טעם למה אין אסורין יותר אלא מה שבתוך הפרסות וע"ל אם יש לחלק אם עמדו זקופים או על צידיהן :
(ג) ובהר"ן פג"ה דף תש"ט ע"א וכ"ה במרדכי ריש ג"ה אבל אם בשלוהו ולא ניקב נגד הקרום אע"פ שמלחו הכל אסור וצריך ס' נגד כל המוח עכ"ל וכ"ה בהגש"ד כתב דאם התרנגולת מחוברת בראש התרנגולת מסייעא לבטל המוח ואם לאו צריכין ס' מן התרנגולת בגד הראש כי הראש נעשה חתיכה דאיסורא עכ"ל מיהו לעיל סימן ס"ח כתבתי דיש חולקין וס"ל דכל מה שבקדרה מסייע לבטלה וע"ל ס"י ע"ב וע"ג כיצד נוהגין וכתב הא"ו הארוך כלל י"ז אם נמלח הראש כך שלם המוח אסור ושאר הראש מותר אפילו בעוף וכ"ה בש"ד בשם מוהר"ם דלא כמרדכי פג"ה דמתיר אף המוח בשל עוף וכ"פ ב"י לעיל סימן ס"ח וע"ל ריש סימן ס"ח כתבתי דינים אלו : (ד) ואני אומר דתמוה לדחות דברי טעם בלא טעם כי מה שהוקשה לרבינו להתיר הראש ע"י מליחה ולא ע"י צלייה אין זו קושיא דמליחה כמו שמניחן מתחלה תשאר מונח ולכך מותר ע"י נקב כשהוא למטה אבל צלי דמהפכין כל רגע על האש שלא יחרוך יש לחוש לדידן כמו שאנו צולין שהשפוד מונח לארכו שיתהפך צד של מטה ויבא למעלה ולאן אדעתיה דצולה לראות תמיד שיהא הנקב למטה וה"ה לבה"ש אף כשהן למטה יש לחוש שמא ע"י היפוך השפוד יבא למעלה ודוקא בימיהם הוא ליכא למיחש כי השפוד היה זקוף ותמיד צד של מטה נשאר למטה וגם מ"ש דלכך השמיטו רבינו ג"כ תימא שהדי כמה דינים כתב ב"י בעצמו בשם תשובת הרא"ש שלא הביאן הטור ולא דחאן משום שהשמיטן הטור ואפשר שאותן תשובות לא ראה הטור ולכך לא הביאן ואפי"ז זה לא כדאחת מהן ועוד תימא שכאן דחה ב"י דברים אלו ולק' סימן ע"ג כתב הטור חילוק זה בעצמו לענין כבדא עלוי בשרא ולכן אומר אני שגם כאן אין לדחות דברי הרא"ש כי נכונים הן בטעמן ואילו לא נכתבו ראויין לכתוב כנ"ל : (ה) וכ"ה במרדכי פכ"ה דף תשל"ח ע"ב וכן נוהגין וכתב בא"ו הארוך כלל ו' ולכתחלה צריך לחתוך הראש וליטול המוח למלחו בפנים ובחוץ ובדיעבד אפילו בבישול אם רק ניקב העצם נגד הקרום קודם מליחה כשר והכי נהגין עכ"ל :

סימן עב - דין מליחת הלב והראה

(א) בארוך כלל ט"ו ולאחר שקרעו מותר אף לכתחלה לבשלו עם בשר אחר וכן מעשים בכל יום דלא כש"ד שכתב שאין המנהג לבשלו משום שמא יבשלו בלא קריעה דהיינו לדידהו דס"ל דבמליחה וצלייה כשר הלב אבל לדידן דק"ל דבין במליחה ובין בצלייה אם לא קרעו הלב אסור ליכא למימר שמא יבשלו בלא קריעה דהא אין בישול בלא מליחה ומיד היה נאסר במליחה אם לא נקרע עכ"ל ולפי מה שכתבתי למטה דאין הלב נאסר במליחה נראין דאין לשנות מדברי ש"ד וכן לא ראיתי מימי לבשלו רק אחר צלייה אך שמעתי מרבים שמקילין נוהגין לבשלו אחר מליחה: **(ב)** בהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל שמעתי להקשות הא לא אמרינן כבולעו כך פולטו אלא גבי דם פליטה ודם שבלב הוה כדם צלול שנופל על החתיכה ויש ליישב קצת דכיון דדרך של דם חלב להתייבש תוך הללו מה שזב הוי כדם פליטה ואמרינן ביה כבב"פ ולפ"ז צ"ל דגם במליחה מתייבשת הדם ודוחק קצת עכ"ל: **(ג)** אמנם בש"ד פסק דהלב אסוד דהוה כנתבשל בדם חללו עכ"ל כתב שם בה"ג הכי נהוג וכ"פ הארוך וכ"ה לקמן סימן ע"ג לענין כבד ולב וע"ל: **(ד)** וכן כתב בש"ד וכתב שם מהרא"י ז"ל ולא אמרינן שלא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה משום דאיתא בתשו' מיימוני משום דדם הלב כנוס במקום אחד ונוכל לשער ודם שבבשר הלב כבר יצא ע"י מליחה ולא אמרינן דהלב חתיכה נעשה נבילה ונבעי סי' נגד כל הלב וי"ל דאפי' לר"ת כ"כ מהני שיעותא דלא נימא דממהר לבלוע טפי משאר העוף אע"ג דדבוק הדם בלב עכ"ל אמנם בא"ו הארוך פי' כלל ט"ו דבעינן סי' נגד כל הלב ואם אין סי' נגד כל הלב הכל אסור דהלב כיון שכבר נמלח כבר נעשה נבלה ונאסר ולכן צריך סי' נגד כל הלב עכ"ל והמנהג כדברי הארוך וכדברי הטור לשער נגד כל הלב ונ"ל דהיינו מטעמא שכתב הטור דלא ידעיי כמה דמא נפק מיניה ולא מטעם הארוך דכבר כתבתי לעיל דאין הלב נעשה נבילה משום המליחה: **(ה)** ובש"ד הג"ה בשם מהרא"י דנוהגים כר"ת וכן מסיק בסמ"ק עכ"ל וכ"כ הארוך: **(ו)** ואני אומר במרדכי שלי אינו כן ואדרבה פסק דחתיכה נעשה נבילה וכ"פ בש"ד וכ"ה הארוך כלל ט"ו וכן נוהגין וכ"כ מהרא"י בשעריו שער י"ב וב"י לקמן סימן ע"ג וסימן צ"ב לא פסק כן: **(ז)** וכ"פ ר"י מינץ בתשובה דיש לסמוך על זה להתיר וכ"פ בארוך וכ"ה דוקא בעוף אבל בבהמה אין לך שום בהמה שיש בה סי' נגד לבה עכ"ל וכ"ה בא"ו הארוך ובש"ד ובהג"ה

דאף אי איכא ס' נוהגין לקלוף מקום דבוק בלב ולא כתב טעם לקליפה
זו ואולי חומרא בעלמא וטעמו דהואיל ונמלח כבד נאסר סביב הלב כדי
קליפה וצריך להסיר הקליפה שנאסרה תחלה דלא חזר והותרה וכל זו
אינו אלא חומרא בעלמא דאין דם אוסר במליחה דכבכ"פ וע"ל סימן ע"ח
מדין לב הנמצא בפשטיד"א : (ח) וצ"ע דא"כ הלב עצמו למה מותר מטעם
דכבכ"פ שא"א לומר דהמחמירים סברו תירוצו של מהרא"י דלעיל דאם
כן מטעם זה גם שאר בשר שעמו היה להיות שרי ונ"ל לומר דס"ל דמהני
שיעותא של לב לעמוד נגד הדם שלא לבלעו ממנו רק מעט והוה לענין
הלב כדם פליטה אבל לענין שאר בשר נקרא דם בעין ואע"ג דלדידהו לית
להו שאני לב דשיע דהא לא התירו אלא מטעם דכבכ"פ מ"מ אפשר
דלהאי סברא אית להו דמהני שיעות הלב כמו שחילק מהרא"י ז"ל כמו
שאכתוב למטה וכן משמע קצת במרדכי פכ"ה לאסור שאר בשר שנמלח
עם הלב דקאמר שם מעשה בא לפני ר"י שנמלח התרנגולת עם לב שבה
והשיב נראה בעיני שהגאונים לא אסרו אלא בישול שמפעפע אבל
במליחה אינו מפעפע א"צ רק קליפה במקום הדבוק וכ"כ ראבי"ה ורמ"ה
דבמליחה אין משערים בסי רק כדי קליפה עכ"ל א"כ לדין דקי"ל
דבמליחה משערין בסי כמי שיתבאר סימן ק"ה היה נראה לאסור הבשר
שנמלח עם הלב אם אין בו סי נגד הלב אמנם בא"ו הארוך פסק בהדיא
להתיר בין במליחה בין בצלייה ממעט דכבכ"פ וכתב דנהגו לקלוף סביב
הלב במקום הדבוק עכ"ל וכן הוא בהדיא באגרת מהר"א כ"ץ שנדפס
בסוף ש"ד וכן מטיס דברי מהרא"י ז"ל דהואיל וכתב דקרוי דם פליטה
מכח שדרכו להתייבש א"כ אין לחלק בין שאר בשר ללב עצמו וכן נראה
דעת רבי בעל הטור מדלא חילק אם נמלח עם שאר בשר כמו שמחלק
לקמן בכבד וכן נ"ל להוכיח דזו לא מקרי רק דם פליטה ולא בעין כמו
שמצינו לעיל סימן ס"ה וסימן כ"ב גבי חוטין שבלחי ושביד אם נצלו או
נמלחו עם בשר דלכ"ע הבשר שרי מכח דכבכ"פ ולא אמרינן שהוא דם
צלול אף ע"ג דגם בחוטים הדם כנוס מיהו לעיל סימן כ"ב כתבתי דאף
בחוטין יש מחמירין לקלוף סביב החוטין לכן גם כאן צריך קליפה מועטת
עוד כתב בארוך דלב שנמלח או נצלה שלם הלב עצמו אסור כולו
דהמליחה והצלייה פרשו הדם שבו ממקום למקום ואין לה כח להפליטו
לגמרי דרך בשר הלב הואיל וסגור בכ"מ מידי דהוה אחוטין שבלחי
ושביד שאם צלאו כך החוטין אסורין הי"נ גם הלב ודוקא שסגור גם
למעלה אבל אם פתוח למעלה שרי בדיעבד דזו מיקרי פתוח ומה שנהגו
לחתוך ערלת הלב ולפתחו לגמרי ולחתוך גידים שבפנים אינו אלא
חומרא בעלמא עכ"ל ואני אומר דאין לסמוך אהוראה זו דהרי כל

הפוסקים פוסקים גבי לב דמותר לאחר צלייה וה"ה במליחה ולא חילק בין אם הוא סגור או פתוח למעלה גם ב"י לא חילק בזו ויש מתירין הלב אפי' בבישול ולכן אין לדברים אלו עיקר ומה שהביא ראיה מחוטין של לחי ויד לא דמי דחתם בחוטין עצמן אין בהם דם רק הכנוס בהן לכן מה שבלעו נשאר בהם אבל גבי הלב דיש דם בבשר אמרינן ביה איידי דפולט דם דידיה פולט נמי דם שבלע ואמרינן ביה שפיר כבכ"פ וע"כ צריכין לומר חילוק זה ס"ס ע' לענין בשר שנגע בציר ותו דגם בחוטים אינן אסור רק מצד הדם שבהן ולא מחוטים עצמן אלא שאין דרך לקרען ולהוציא דמן ולאכול החוטים קאמר החוטים אסורים ור"ל משום דם שבהן ואף ע"ג דבסימן כ"ב דלעיל הצריך כדי נטילה סביב חוטים אף התם אינו אלא חומרא בעלמא או גבי ורידין שאני כמו שנתבאר כל זה סימן ס"ה אבל גבי לב שקרעו אחד צלייתו ומליחתו ואסור הדם שבתוכו ודאי הבשר שרי דבמליחה וצלייה אמרינן כבכ"פ כנ"ל עוד כתב דאם הוא פתוח למעלה ומלחו בך ובשלו מותר בדיעבד דזה מיקרי פתוח עכ"ל גם בזו צ"ע דהא לשון קורע לא משמע הכי אלא שצריך לקרוע ממש וכל זו לא מקרי קריעה:

סימן עג - דין צלית הכבד

(א) בתא"ו נתיב ט"ו אות ח' דוקא כשהיא שלימה אבל כשהיא חתוכה לא בעינן קריעה ש"ו עכ"ל: כתב בהג"ה ש"ד בשם מהרא"י ז"ל הנשים בארצינו אינן נוהגים לחתוך ש"ו אפי" כשרוצים לבשל אח"כ ואפשר שסמכו אמה שרגילים בכל פעם שרוצין לצלות ליטול ולחתוך ממנו הגידין והקנוקנות באותו צד שהמרה תלויה וחותכין מעט מן הכשר הכבד עמהן ואפשר לדם לצאת דרך אותו חתך עכ"ל ובא"ו הארוך פסק דבעינן חתיכה ש"ו אם רוצה לבשלו אחר צלויה או לנקוב בו נקבים דקים הרבה ואם לא עשה נוטל הסמפונות לאחר הצלייה ומבשלה עכ"ל ועוד כ' דוקא שהיא שלימה אבל חתוכה אינו צריך עכ"ל וע"ל סימן אם צריך להדיח בין צלייה לבשול: (ב) וכתוב הארוך כלל ט"ו דאין לבשל כבד אא"כ נצלה תחלה שתהא ראויה לאכילה עכ"ל: (ג) וכתב הרשב"א בתשובה סימן תפ"ב דוקא כשנחתכה והיה חיתוכה למטה בשעת מליחה

עכ"ל בהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל וקבלתי דאף בדיעבד אסור ודוקא אי אשתלי ופסק כר"ת דלא מהדרינן עובדא עכ"ל וכ"מ בארוך כלל י"ז דאוסרין אף בדיעבד ואפילו נתבשל הכבד לבדה הכל אסור הכבד והקדירה אמנם הקערה שאכל ממנו שרי וכ"מ בהג"ה ש"ד בשם מהרא"י וכ"כ ב"י בשם הרי"ף והרמב"ם דאפילו הכבד לבדה הכל אסור: (ד) וכ"פ המרדכי פכ"ה דכבד אינה נאסרת אפילו אם נתבשלה עם שמנונית של איסור אינה בולעת עכ"ל וכ"ה באשר"י אבל בהר"ן שם משמע דנאסרת משמנונית של איסור ולעיל בסמוך כתבתי דנוהגין כרמב"ם והרי"ף דאף הכבד לבדו נאסר אפילו ע"י פליטת דם דלא אמרינן אידי דטריד לפלוט אינה בולעת וכ"ש לענין שמנונית: (ה) כתב בארוך שאינה צריכה מליחה כלל קודם צליה אפי' רוצה לבשלו אח"כ ולא הדחה קמייתא דצלי אינו צריך הדחה קמייתא אפילו בשאר בשר כ"ש בכבד שהוא מדרבנן עכ"ל: (ו) וכ"כ בש"ד בשם מהר"ם: (ז) ובא"ו הארוך כלל ט"ז ויש מחמירין שאף במליחה אין למלוח כבד תחת בשר משום דלפעמים מתהפך והוא עילוי בשרא ובדיעבד בכל ענין שרי עכ"ל ובהג"ה ש"ד הכי נהוג שלא למלוח הכבד אפי' לבדה כ"א כאשר היא תחובה בשפוד עכ"ל וכ"כ האגור בשם אגודה וז"ל ונוהגין לצלות כבד מיד אחר שנמלחה ואין להשהותה במליחה: (ח) ובא"ו כלל ט"ז דאנו נוהגין לקלפו ואין חילוק בין דבוק לעוף בין תלוש ובמליחה נוהגין נמי לקלפו בדבוק בה עכ"ל: (ט) וע"ל סימן ע"ב אם הוא דבוק בעוף אי אמרינן חתיכה נעשית נבילה דדינו כמו בלב וכתב תא"ו נתיב ט"ו ח"א דאפי' איכא ס' נגד הכבד מ"מ הכבד אסור כמו בלב עכ"ל ובארוך כלל ט"ז בשם אגודה עוף שנצלה עם הכבד ומלאוהו בביצים אסור אפי' בדיעבד אם אין בעוף בלא ביצים ס' נגד הכבד דהוא כמבושל ודוקא בביצים שהם נקרשים מיד אבל אם מלאוהו בבשר אפי' תפל בהא קי"ל דמולייתא שרי דכבכ"פ ודוקא כבד אבל לב אין לאוסרו בצלייה אפי' נמלא בביצים ואם העוף שלם מאחר שיש בכל עוף ס' כנגד לבו ולא גרע מאילו נתבשל. בתשובת בר ששת סימן קס"ד הריאה היא כשאר בשר וסגי לה במליחה בלא חיתוך כלל וראיתי שנהגו לקורעה ולפתוח הקנוקנות הגדולים שבה ומנהג יפה הוא עכ"ל וכבד הנמצאת בפשטידא ע"ל סימן ע"ה: (י) וכ"פ באו"ה מיהו בדיעבד שרי אם לא הודה וכדברי הראב"ה וכתב האגור בשם מהר"י מולין דלזה נהגו לשפוך מים על הכבד אף כשרוחצין לאכלה בלא בישול משום מלח הנדבק בה: (יא) וכ"כ בארוך דלכתחלה אין להשהותו במלח ובדיעבד שרי עכ"ל ואני ראיתי בהג"ה א"ו הארוך והטעם משום היכרא שאינו דומה לשאר בשר שלא יבא לבשלו עם שאר בשר עכ"ל: (יב) וע"ל סימן

סימן עד - הטחול דינו כשאר בשר

(א) דלא כהג"ה מרדכי דכתב הא דמותר לבשל טחול היינו בלא בשר וכן המנהג כדברי הטור : (ב) ובא"ו הארוך כלל א' כתב דנוהגין כרוקח דאין מבשלים כוליא משום רוב דם שבה וכן ביצי זכר מיהו בדיעבד שרי עכ"ל :

סימן עה - דין מליחת המעים

(א) בארוך כלל ד' וכן כרכשא יש בו שומן וגידים ואסורה אף בדיעבד אם לא נמלחה וכתב המרדכי פכ"ה ושומן אווז שנמלח ולא הודח והושם בקדרה אסור דבשומן יש דם וצריך הדחה אחרונה עכ"ל : (ב) וכתב בא"ו הארוך כלל א' בשם א"ז דאין למלחן לכתחלה עם בשר וכן נוהגין אמנם בדיעבד מותר דלא כר' יואל עכ"ל ועוד כתב וביצי זכר אע"פ שיש בהן רוב דם מותרין למלוח עם שאר בשר לאחר שהסירו הקרום עכ"ל : (ג) כתב בא"ו הארוך בשם הרשב"א דאף לכתחלה א"צ למלוח רק בצד החיצון לבד ואפי' בדיעבד אם בשלה ולא מלחה בצד החיצון טריפה ומיהו אם נזכר קודם שבישלה מאחר שאינו מוחזק כ"כ בדם אין לדמותו לבשר אחד שנמלח בצד אחד ויכול לחזור ולהדיחו ולמלחו בצד החיצונה ולבשלו עכ"ל ונ"ל הא דכתב דטריפה אם בשלה בלא מליחה היינו בדאיכא שם שומן אבל אי ליכא שם שומן פשיטא דבשר דהרי אין מחזיקין דם בבני מעיים :

סימן עו - דין בשר לצלי

(א) וז"ל הג"ה ש"ד בשם מהרא"י ז"ל ולכתחלה נוהגין להדיחה בתחלה אפ"י עופות דליכא חששא דנתקנח בהו דם ויראה הטעם משום דנהיגין מליחה קצת לצלי כרש"י והואיל ומולחין בעינן הדחה מפני הדם בעין שעליו שלא יבלענו המלח והאשר"י והתוס' שכתבו דלא בעי הדחה משום דס"ל דלא בעי מליחה כלל אמנם אנו דנוהגין כרש"י לכתחלה למלחו קצת בעי ג"כ הדחה והכי נוהגין למולחו כשכבר נתחב בשפוד ומניחים השפוד אצל האש מיד ואין שוהין בדבר שלא יתמלא המלח דם עכ"ל ומשמע דאם צלאו בלא מליחה והדחה דכשר בדיעבד וכ"פ בא"ו הארוך כלל ה' וכתב עוד אפ"י לא שפסף כלל כשר בדיעבד דלא מחזקינן איסור שמא חתכו בסכין של חלב ואפ"י קנאו מן הנכרי ומיהו לכתחלה בעי הדחה וימלחנו בשפוד וישימנו מיד על האש ובדיעבד מותר כשמלחו בשפוד בלתי הדחה כלל הואיל וצולחו מיד או תוך שיעור מליחה אבל אם שהה באותו מלח שיעור מליחה אסור כדלעיל סי' ס"ט עוד כתב כלל ט' בשר שצולין בלא שהה שיעור מליחה לקדרה אסור להפך השפוד תמיד בשעת הצלייה דאז מתגלגל הדם עליו ונשאר על הצלי אלא צריך להניחו לפעמים כדי שיזוב דמו מיהו בדיעבד נוהגין להתיר אפ"י אם הפכו כל שעת צלייה עכ"ל: (ב) וכ"ה בהג"א פ"ק דביצה וכ"ה במרדכי סוף חולין ובהג"מ פ"ו דהמ"א אמנם בא"ו הארוך דכל צלי יצלה לכתחלה כחצי צלייתו כדי שיזוב דמו ואז מותר לבשלו אח"כ ולא כמהר"ם דהצריך מליחה אם רוצה לבשלו אח"כ שמא לא יצלה כל צרכו עכ"ל: (ג) באגודה כתב פרק כיצד צולין דצריך להדיחו ג"פ כמו אחר מליחה עכ"ל וכ"כ באגור דצריך להדיחו משום דם הנדבק בו בא"ו הארוך כלל ח' כתב דא"צ הדחה רק שהעולם נוהגין להדיחו אם רוצה לבשלו אח"כ עכ"ל אמנם בש"ד כתב שנוהגים להדיחו אפ"י לא בשלו וכ"ה בשערים שער ב' וכן כתבתי לעיל סי' ע"ג בשם מהר"י מולין וכן המנהג ובדיעבד אפ"י אם בשלו כך שרי כמו שנתבאר סי' ע"ג לענין כבדא: (ד) ובתא"ו נתיב ט"ו אות כ"ה דאפ"י בדיעבד צריך הבשר קליפה ובא"ו הארוך כלל ט' כתב כדברי מהרא"י להתירו בדיעבד: (ה) ובהגש"ד כתב מהרא"י ז"ל דנוהגין אף לכתחלה לצלותו בלא מליחת קדרה וכ"כ שם בשם מהר"י טרושין והביאו מהרא"י בשעריו וז"ל יש נשים שממלאין תרנגולין ביצים ואין שוהין בשיעור מליחה אין זה נכון עכ"ל משמע הא אי לא מלאוהו בביצים מותר לצלותו בלא מליחה אמנם בתשובת מהר"ק משמע לאסור וכתב עוד במהר"ק שורש ל"ט דאין לחלק בין דיעבד לכתחלה אלא בדבר הבא

באקראי אבל אם נתיר דבר ואח"כ חוזר ונעשה לכתחלה פשיטא שיש לאסור וא"כ גם כאן זו הואיל והני נוהגין היתר ואין לנו כח למחות בידן הואיל והרבה פוסקים מתירין מ"מ לדידן דנוהגין לאסור יש לאסורן אף בדיעבד הואיל והורגלו לעשות לכתחלה עכ"ל ובא"ו הארוך כלל ה' דלכתחלה טוב ליזהר אמנם בדיעבד שרי וב"י פסק גם כן דמותר לכתחלה וכ"ה המנהג בהר"ן פג"ה כתב אע"ג דצלי לא בעי מליחה מ"מ החותך מבית השחיטה קודם שתצא נפשו שהדם נכנס לשם צריך מליחה עכ"ל: (ו) וז"ל הגה"א ור"י שירליא"ן כתב שאם היד סולדת בו סכין אסור ותימא שכל העולם נוהגין היתר עכ"ל ובש"ד דבין הסכין בין השפוד אסור ואמנם אין העולם נזהרים בזה ומתירין בדיעבד עכ"ל וכן פסק שם בהג"ה בשם מהרא"י ז"ל ליזהר לכתחלה אמנם בדיעבד שרי בין בשר בין כבד שנצלה בשפוד עכ"ל וכ"פ בא"ו הארוך כלל ל"ו ובב"י וכן עמא דבר להתיר בין השפוד בין הסכין עכ"ל ואנו נוהגין כדברי מהרא"י ואו"ה: (ז) בב"י מסתפק בדעת הרשב"א דדי בכאן כשהגיע למב"ד כי יש לדקדק מדברי הרשב"א לאסור ולהתיר ולדעת הר"ן די כמב"ד עכ"ל אמנם מדברי הטור לא משמע לחלק בין זו להאי דחתכוהו על הככר ולהכי סתם כאן וכתב שנצלה כדי צרכו מיהו אפשר דסמך וכתב סתם דנצלה כל צרכו כי כבר ביאר לעיל סימן ס"ט דזו היא כשנצלה כדי חצי צלייתו כנ"ל:

סימן עז - עופות שנמלאו בשר שלא נמלח

(א) וכ"פ במרדכי פכ"ה בשם התוס' אמנם מסתפק שם בדבר אי יש להכשיר בה"ג: (ב) ומשמע מלשונו דמסקנתו כדברי התוס' אמנם בערוך פסק לחומרא ומשמע שם מדבריו כלל ט' דאם הפנימי נמלח ולא החיצון דמותר בדיעבד ונ"ל טעמו משום דנורא מישאב שאיב מן החיצון שלא יבלע ממנו הפנימית ולכך מתירו בדיעבד כנ"ל טעמו אבל לא משמע טעם זה כתב המרדכי פכ"ה דלרש"י דבעי מליחה מועטת לצלי אין להתיר מולייתא עד שיהיו שניהם מלוחים במקצת דלא עדיף משאר צלי וכן פירש"י בהדיא פכ"צ וכבר כתבתי לעיל סימן ע"ד דאם נוהגין כרש"י לכתחילה וכתב בהג"א פכ"ה בשם א"ז והואיל ונפיק מפומיה דרש"י אין

אנו בקיאין להתיר בכל אלה אא"כ יהא לכל הפחות נמלח כמליחת צלי עכ"ל ובאגור ואני המחבר ראיתי בבית מורי למלוח מקודם בכל מיני מולייתא עכ"ל ובארוך כתב הא דאמרינן במולייתא כבכ"פ היינו במולייתא דבשר או דעשבים או כה"ג אבל אם מלאוהו בביצים ובתערובות משוי ליה באגודה כבישול וכ"כ בנימין זאב סימן של"ו וכן כתבתי לעיל סימן ע"ג אמנם במ"מ פ"ו דהמ"א משמע הא דמתירין בגמרא מולייתא מיירי אף במלאוהו בביצים עם הבשר ולעיל סימן ע"ו כתבתי כדברי האחרונים וכתב בא"ו הארוך כלל ט' ובנימין זאב ס"י של"ו דאם צלו כשר שנמלח עם בשר שלא נמלח בשפוד מותר בדיעבד כבב"פ אבל לכתחילה אסור עוד הוסיף בארוך אפילו אותו בשר שלא נמלח ולא הודח הדחה ראשונה אפ"ה הכל כשר ולא הוה מה שנוטף ממנו על המלות רק כדס פליטה דאמרינן ביה שפיר כבולעו כך פולטו עכ"ל:

סימן עח - דין שלא לדבק בצק בבשר שלא נמלח

(א) וכ"פ מהרא"י בשעריו בשער י"ב אם נמצא לב או כבד בפשטיד"א משערינן בס' וזורק אותו חתיכה והשאר מותר דלא כפירוש ר' ברוך דכתב דחיישינן שמא מתחילה נאסרו ב' או ג' חתיכות ע"י שומן שטפטף שם לכתחילה ויצטרך ס' כנגד אותן ב' או ג' חתיכות לא נהיגין הכי אלא כמ"ש רש"י בתשובות עכ"ל וכ"פ הא"ו הארוך כלל ט"ו דפשטיד"א יש לו כל דין קדרה בין לקולא בין לחומרא עכ"ל ובנ"י מסתפק בדבר: (ב) וכ"כ בא"ו הארוך כלל ט' דיש ליזהר שלא לטוח בבצק שום בשר לצלי קודם מליחה משום דהקמח מעכב מלצאת אבל אם רק משהו בשומן אווז וכה"ג ביצים (נ"א בציר) מתובלת אפילו קודם שנצלה כמב"ד מותר בדיעבד עכ"ל:

הלכות בהמה וחיה טהורה

סימן עט - סימני בהמה וחיה טהורה

(א) וא"ל דהטור אינו אומר שהמקרא אמר להבדיל בין וכו' אלא ר"ל כתיב שאנו צריכין להבדיל בין טמאה לטהורה נקט טמאה וטהורה ולא קאמר מיד להבדיל בין האסורה כו' כדי להביא לשון המקרא כנ"ל ליישב דברי הטור: (ב) כתב הרמב"ם פ"ב דמ"א דבשר אדם הוא אסור בעשה והשיגו שם הראב"ד ז"ל וסובר שמותר לכתחלה וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל אלא שבשר מאדם מת אסור לכ"ע שאדם מת אסור בהנאה ובמגיד כתב דברי הרמב"ם עיקר וכ"כ הר"ן פרק אף על פי:

סימן פ - דין חיה טהורה

(א) ובהג"מ פ"ח מהמ"א והראמים שלנו מין בהמה דראם שהוא חיה גדול הוא מאוד עכ"ל:

הלכות דברים היוצאים מן החי

סימן פא - שכל היוצא מן הטמא, טמא, (ודברים היוצאים מן החי והם מתרים)

(א) במרדכי פ"ח שרצים כתב דמותר לשתות מי רגלים של אדם משום רפואה אף לחולה שאין בו סכנה וא"כ בדיעבד מותר אם השתין תינוק לקדרה עכ"ל: (ב) וצ"ע דכאן ס"ל לרשב"א דהואיל ורוב בהמות טהורות הם מיקרי חזקה ואמרינן העמד בהמה אחזקתה והשתא הוא דנטרפה ומאי שנא דלעיל ס"י א' גבי שוחט כתב בתשובת הרשב"א רלא אמרינן הואיל ורוב מצויים אצל שחיטה מומחין הן דמקרי חזקה ואפשר לחלק בין רוב בהמות טהורות שהרוב הוא לכל בהמה שבעולם ולכן מיקרי שפיר רובה אבל התם דוקא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אבל רוב בני אדם אינן מומחין ולכן לא מיקרי חזקה מחמת רוב זו כן נ"ל ועוד אפשר דלא דמי דכאן איכא למימר דלא יצאת מחזקתה מחיים כי השתא סמוך לשחיטה נטרפה כמו שאכתוב למטה משא"כ בשוחט ולכן לא מוקמינן שם אחזקתו כנ"ל: (ג) ובהג"מ פ"ג דמ"א פסק כדברי הסמ"ק וכתב דטריפות הבא מן הבטן כל גבינות שעשה מעולם כולן אסורות עד כאן לשונו וכן פסק באגור דהמנהג כן וכ"פ בש"ד ובהג"ה שם בשם מהרא"י זכרונם לברכה לנהוג כן וכ"פ בא"ו הארוך כלל מ"מ וכתב נמצא ג' דינים בדבר טריפות דאיכא למימר סמוך לשחיטה נעשה כגון נקב הכל מותר ואם הוגלד פי המכה תוך ג' ימים אסור קודם ג' ימים שרי וטריפות הבא מן הבטן הכל אסור מיום שנתחלבה עכ"ל ובהג"ה ש"ד משמע דאף בטריפות הבא מן הבטן מה שנתחלב ממנה קודם י"ב חודש לשחיטתו כשר דטריפה אינה חיה י"ב חודש ול"נ דברי הארוך דהואיל והוא טריפה הבא מן הבטן כגון יתרת או חסרת לא סמכינן במה שחיתה י"ב חודש כמ"ש לעיל סימן נ"ז בשם הרשב"א: (ד) וכ"פ בא"ו הארוך כלל מ"ט דאם חתיכה חמאה או גבינה דבר חשוב שעשאו מבהמה טריפה ונתערב באחרות אינו בטל ועוד כתב דאם היה ס' בהמות בעדר בלא זה הבהמה ונתערב חלבה עם חלב אחרות בטלות בס' אע"פ שלא בדקנו האחרות עכ"ל וצ"ע דנ"ל קולא גדולה דלפעמים שבהמה אחת חלבה מרובה מבהמות אחרות ואיך נשער בס' בהמות דלמא מזו שנטרפה היה חלבה מרובה משאר בהמות וע"כ נ"ל דאין להתיר בזו אא"כ נודע בודאי שהיה ס' מן החלב הטהור נגד הטמא מיהו יש לומר מאחר דשיעור ס' הוא מדרבנן כמו שיתבאר לקמן ס"י צ"ט אזלינן מספיקא לקולא וי"ל מן הסתם שהיה ס' מאחר שיש ס' בהמות לא מחזיקין דלמא הטרפה נתנה יותר חלב מן האחרות אבל אי ידעינן בודאי לא מועיל ס' בהמות כן נ"ל:

(ה) וכבר כתבתי לעיל בשם האחרונים דבהוגלד פי המכה אין נוהגין לאסור קודם ג' ימים ולכן כתב בא"ו הארוך דאין סירכא פחות מג' ימים ולכן תוך ג' ימים אסורה ומה שנחלב קודם ג' ימים מותרת כמו בהוגלד פי המכה עכ"ל: (ו) ולא ידעתי מאי קאמר דהטור כתב וכן נוהגין לעניין שאנו שותין אותן דלמא קאמר וכן נוהגין להתירן וא"ל למנ"מ דא"כ גם ר' אליעזר האוסר למאי נ"מ אלא ע"כ צ"ל אע"ג דלא חשיבי לשתות מ"מ איכא נפקותא אי אסורין או מותרין לענין אם נתערבה בשאר דברים או לענין כלים שנתבשלה בתוכן או כדומה לזה משאר טריפות א"כ גם הטור שכתב וכן נוהגין אאלו דברים קאי וכ"ה לקמן סי' פ"ז דנסיובי אינו בכלל מי חלב: (ז) ואני אומר דאינו חולק על המנהג במקום שנהגו להקל הואיל ויש להם חכמים גדולים לסמוד עליהו אבל במקום שאין מנהג אין ראוי להקל נגד המחמירין שהם המרובין ובתראי ובפרט התוס' מסכימין להחמיר וכבר כתבתי למעלה דברי הרי"ף מכרעת נגד דברי התוס' כמ"ש מהר"ם ולכן אין להקל כלל במקום שאין מנהג וכתב המרדכי פכ"ה דהלוקח גדי מנכרי קיבתו מותרת ולא חיישינן שמא ינקה מטריפה או טמאה עכ"ל וכתב בא"ו הארוך בהמה שינקה מן הטמאה פשיטא ובהמה עצמה מותרת מידי דהוה אתרנגולת שנתפטמה בשרצים אבל לכתחלה אסור לקנותה אם ידוע הוא משום מראית העין עכ"ל וע"ל סימן ס' וכתב בש"ד מיהו גם בזו יש שיעור להעמיד בקיבת טריפה ויש לנו להתרחק ממנו לכתחלה משום דנראה כמאכיל נבילות וטריפות לישראל אבל בדיעבד או שנתערבה בשאר קיבות אז פשוט דשרי ובהג"ה שם בשם מהרא"י ז"ל דכן נוהגין להעמיד בקיבה טריפה ונבילה שינקו מן הכשירה עכ"ל וכ"ה במרדכי פכ"ה ובהגה"מ פ"ו דהמ"א: (ח) ועיין בא"ע סימן י"ג: (ט) כתב הרי"ן פרק אין מעמידין ובסוף פרק חרש ביבמות דיש אוסרין להניק תינוק מן הנכרית במקום שיש מינקת ישראלית דחלב עכו"ם כחלב בהמה טמאה אבל כשאין מינקת ישראלית מותר דסתם תינוק מסוכן אצל חלב אבל הרשב"א ז"ל כתב דמדינא חלב כותית כחלב ישראל אלא לפי שממדת חסידות הוא שלא להניק מן הכותית שלפי שטבע של ישראל רחמנים וביישנים אף חלבן כיוצא בהן ולכן אין להניק מהעכו"ם עכ"ל וז"ל הגה"א פ"ב דע"ז להזהיר המניקת שלא לאכול נבילות וחזיר וכ"ש שאין להאכילו דברים טמאים וראיה מאחר שאכלה אמו ממין עכו"ם וזה גרם לו לעת זקנתו שיצא לתרבות רעה עכ"ל:

הלכות עופות

סימן פב - סימני עוף טהור

(א) נ"ל לומר אע"ג דכתב לעיל דהסכימו האחרונים לדברי רש"י שאין לאכול עוף אלא במסורת היינו שאינו יודע שיש לו סימני טהרה והכי משמע מדברי הרשב"א שהביאו ב"י אבל אי אית ליה ג' סימני טהרה שבגופו וגם כף רגלו רחב וחרטומו רחב דאז בודאי אינו דורס אז פשיטא דיש להכשירו דליכא למיחש למידי אמנם בא"ו הארוך כלל ג' כתב דאין לאכול שום עוף אלא ממסורת עכ"ל וכן נ"ל לפסק הלכה דהרי בתא"ו נתיב ט"ו אות כ"א כתב באותו הסיגואיני"ה המקוננות בבתים הגבוהים וכולי שהביא ב"י ומצינו שכתב הרא"ש בתשובה כלל כ' והביא ב"י שהיא טמא הרי לך דאע"ג דאנו רואין בה כל סימני טהרה אפ"ה הוא טמא ולכן אין להתיר שום עוף על הסימנים רק כמסורת ואע"ג דיש לדחות זו לומר דלמעט בא לא חיישינן וכמ"ש לעיל סימן נ"ז לענין טריפה אינה חיה מ"מ נראה דיש להחמיר בדבר: (ב) וכ"פ בא"ו הארוך כלל נ"ו דבשאר מקומות אין לאוכלן רק בעירם שקבלו בו שהוא טהור ומי שהלך לשם אפי' דעתו לחזור מותר לאכלו שם עכ"ל:

הלכות דגים

סימן פג - דין סימני דגים ודגים מלוחים

(א) ואני אומר הואיל והר"ן והמ"מ מסכימין לסברת הר"י והרמב"ם והמה בתראי טובא יש לפסוק כוותייהו ומיהו טוב להחמיר שהרי הרא"ש והרשב"א ובעל הטור הסכימו גם כן להחמיר בדעת אחד שבעיני מקום מיוחד דהיינו בשלשה מקומות הנזכרים ולא עוד אלא דהטור משמיט דעת הר"י והרמב"ם מכלל דפשיטא ליה דאין לסמוך על אותה הסברא לכן טוב להחמיר באיסור דאורייתא: (ב) נמצא דעת ב"י לפסוק לגמרי כדברי הטור דאפילו מונחים מלוחים עם הטמאים מותר לקנות מהם דדלמא לאחר שפלטו כל צירן הניתן יחד כמ"ש הרא"ש אמנם בת"ה סימן קע"ד וכן הוא בהג"ה ש"ר דהמנהג כש"ר וא"ז שנמנעים מלקנותן מהן אם רואין דגים טמאים אצלן אפי' אינן נשרים עמהן בעריבה רק שמונחים ביניהם על השולחן כשמוכרים אותן אבל א"צ להחמיר ולפשפש תוך הדגים אם יש בתוכן דגים טמאים דאחזוקי איסורי לא מחזקינן אפי' היכא דאיכא לברורי אמנם הרינג"ש אפי' אם רואים דגים טמאים ביניהם לוקחים מהן כמרדכי דלעיל סבר דאין דגים טמאים נמלחין עמהן וכיון שידוע שאינן נמלחים עמהן מה בכך שמולחין עמהן עכ"ל וכ"פ באו"ה דאסור לקנות מהן אם מונחין יחד אא"כ היה ס' מן הטהורים נגד הטמאים ולא מחזקינן איסור שמא מכר כבר מן הטמאים עכ"ל עוד כתב בהג"ה ש"ד בשם מהרא"י ז"ל וכן אין לקנות אפי' הרינג"ש שרואין שרויין עם הטמאים אמנם אם היא ספק אם נשרו בחביות לא חיישינן דציר דגים דרבנן ואפי' חזינן לפעמים ששורין יחד לא מחמירים להזהר דאימא אקראי בעלמא הוא עכ"ל וכ"כ רבינו ירוחם לאסור בנשרו יחד: (ג) וכן בא"ו הארוך מתיר אם נשרו יחד במים קרים אם לא נשרו יום שלם דאז הוי ככבוש כדעת ב"י עוד כתב בארוך אמנם עם הארץ ואשה שקנו דג הנוגע בטמא אפילו בלתי מים אע"ג דעדיין לחים ע"י מליחתן מאחר שלא ידעו מהאיסור יש לסמוך כדברי רבותינו המתירין דשמא לא נמלחו תחלה ביחד אע"פ שעודן הרבה לחין ולחלוחית עליהם הואיל וציר דגים דרבנן ואינו אלא זיעה בעלמא דממהרים לפלוט כל צירן אין לאסרן אלא בעת מליחתן ודוקא בדגים כחושים אבל יש בהן שמנונית אסור מדאורייתא דהוה כגופו כמ"ש בסמ"ק וספיקא לחומרא ורוב דגים מלוחים אין בהן שמנונית ואם ספק אם יש בהן שמנונית אם לאו ואם נמלחו יחד אם לא אפי' שרויין יחד במים קרים ובדיעבד אפי' בלא מים מותרין מכח ס"ס שמא אין בהם שמנונית את"ל יש בהן שמנונית שמא לא נמלחו יחד ומותרים עכ"ל

וראוי להורות כדברי הא"ו הארוך דמחמיר לכתחלה כדברי מהרא"י ומיקל כדברי ב"י עוד כתב מהרא"י בת"ה בדגים יבשים שמעתי שנוהגין הנכרים שמוציאין אותן מן המים וקורעין אותן ומולחין כל אחד לבדו ותולין אותן מפורדין זו מזו כדי שישלט בהן הרוח והחמה יפה ויתייבשו מכל צד לפיכך היה נ"ל להקל אפי' היה גם ביניהם דגים טמאים אמנם כמדומה שנהגו לאסור ג"כ ויראה הטעם משום דרגילות הוא דשמנונית הרבה ניכר בהן ואפשר שחוששין לדברי הסמ"ק דכתב דהיכא די שמונונית איכא חששא דאורייתא עכ"ל וכ"ה בהגש"ד: (ד) ואעתיק לך הגירסא נכונה וכן ראוייה להיות והרמב"ם כתב דרך אחרת שדג טהור משוטט בו מותר שאנו תולין לומר שכל הציר מדגים טהורים ואם היה סתום בעינן שיהא שנים דגים טהורים כיצד החביות רבים וכולן פתוחות ודג טהור באחת מהן מותרין היו סתומות פתח אחד ונמצא בה דג טהור היא טהורה שנייה ונמצא בה דג טהור כולן מותרות עכ"ל הגירסא וכ"כ ב"י ובתוספות פרק אין מעמידין דף מ' כתב גירסא זו מפני שבפתוחות נוכל לומר שים באחרות היה ונפל לחוץ משא"כ בסתומות שאין לו מקום ליפול עכ"ל: (ה) נ"ל דהיינו להתיר הדג עליו הואיל ואנו רואים שאין לו קשקשים אבל אם אין הדג בפנינו ס"ל לטור דמהני סימנים אלו ליקח הקרביים ואמרינן בודאי גם הדג היה טהור הואיל ולא חזינן ריעותא ולכך כתב דאם הם שלמים נקחים מן כל אדם ע"פ הסימנים ובב"י האריך הרבה ומסקנתו כמ"ש שהיא דוחק וצ"ע ולי"נ שאינו דוחק כלל מטעם שכתב ב"י והיא האמת בסברת הטור: (ו) ר"ל שאנו מכירין שהוא טהור אבל אין סומכין אדברי המוכר ולעיל שכתב אבל אם אמר של דג פלוני וטהור הוא לא מהימן פ"י שאין אנו מכירין אם הוא טהור ולכך לא מהימן ואין הרשב"א חולק בסברא זו וצ"ע דרבינו היה לו לפרש עכ"ל:

הלכות תולעים

סימן פד - דין שרצים הנמצאים במים, בפרות, בקמח ובגבינה

(א) וכ"ה באו"ה כלל ס"א: (ב) נ"ל ראייה לדבריו מדלא אסר אלא לסנן חיישינן שמא יפרוש על הקשים או עצים ויחזור לכלי אבל להא לא חיישינן שיפרוש בכלי שני לדופני הכלי: (ג) ובמרדכי פרק אלו טריפות ובש"ד כתבו דאם חורו נקוב לחוץ אסור חיישינן שמא פירש וכתב שם בהג"ה בשם מהרא"י ז"ל וכ"ה בת"ה סימן קע"א דהכי יש לנהוג ודוקא מתולעים אבל מספק אם יש בהם תולעים יש לעשות כמ"ש הרא"ש ליתנם במים צוננין עכ"ל: (ד) ומצאתי כתוב בא"ו הארוך בהג"ה כלל מ"א אבל תולעים הגדלים בכמיהין ופטירות כגון הנמצאים בנקבים שלהן ולא ניקבו לחוץ דינן כאותן שגדלים בבשר ובגבינה מחמת סירחון אע"פ שבאין כתובה כשהן מחוברים דלא מחשב גדולי קרקע אלא (מאור הם גדילים ואין נקהין בכסף מעשר ואין מברכין עליהם בפה"א אבל אם ניקבו לחוץ ודאי) אסור דיש לחוש דמעלמא אתו עכ"ל ול"ג דאע"פ שלא מיקרי גדולי קרקע לענין קנין מעשר ולענין בפה"א מ"מ מיקרו מחובר לקרקע וקרינן בה שרץ השורץ על הארץ דבחיבורו תליא מילתא ולא בגדולו מן הארץ גם הנודר מגדולי הקרקע אסור בכמהין ופטירות כדלקמן מי רי"ז ש"מ דמיקרי קצת גדולי קרקע רק שאינן גדולי קרקע לגמרי ועוד אמרינן פ' כיצד מברכין (מ.) (דרביתן מן הארץ רק דלא ינקי מן הארץ לכן יש להחמיר כן נראה לי: (ה) וכ"פ באו"ה כלל מ"א: (ו) וכ"כ הרשב"א בתשובה סימן ק"ט דכן עושין מעשים בכל יום דהואיל והוחזק תבשיל זו בתולעים וצריכה בדיקה ולאחר ששלקה אין לה בדיקה אבל מי השלקה מותר דאפשר לסננו והטעם בטל בסי' נגד הרוטב וכן אם בשל בשר באותן קטניות ירחץ הבשר היטיב ויבדקנו והבשר מותר: (ז) ובא"ז הארוך דכן נוהגין דלא כהגמ"ר דמתירין: (ח) ואדלעיל קאי שכתב בין עור לבשר שרי וא"ה כתב הכי נהוג כו' וכנ"ל: (ט) וכ"פ בא"ו הארוך כלל מ"א דאפי' פירשו ע"ג הגבינה אם לא פירשו על השולחן מותרין ואם פירשו על השולחן נראה דאסורין משום מראית העין עכ"ל וכתב עוד דאין אוסרין מאכלבפליטתן ואם לא נמצאו במאכל כל מאכל שרי ולא ידעתי מנ"ל דהא לא גרוע מאותן הגדלים בשכר דאסורין לאחר שסינן: (י) אמנם המנהג הוא פשוט להקל בעודן בקערה: , וע"ל סימן ק"י ובתא"ו נט"ו אות כ"ה דקליפות איסור מעלין ההיתר כמו בעצמות של איסור עכ"ל וע"ל סימן צ"ט כיצד נוהגין וע"ל סימן צ"ח: , וכ"כ בשערים דמהרא"י ובאו"ה כלל מ"ט וע"ל סימן ס"ו בב"י

בשם הרשב"א: , וכ"כ בתא"ו נט"ו אות כ"ה וכתב באו"ה כלל מ"ב
ובהגש"ד דאם הוא נקוב דינו כקלוף: , וכ"כ באו"ה כלל כ"ג: , ובאו"ה
כתב דלא נהגינן כן עכ"ל ולא ידעתי טעמו גם ב"י כתב דין זה בלא
מחלוקת: , וכתב בארוך בשם סמ"ק כלל מ"ד דעכשיו דאין אנו נוהרין
מפת של נכרי אסור למוכרו לנכרי אא"כ הנכרי בשלו לפנינו דחיישינן
שמא יערבנו בפת וכלל מ"ב כתב הנוהגין כן עכ"ל:

סימן פה - סימני חגבים

הלכות ביצים

סימן פו - סימני ביצים ודיניהם

הלכות בשר בחלב

סימן פז - באיזו בשר נוהג דין בשר בחלב, והיאך

נקרא בשול

(א) במרדכי פא"מ דף שפ"ו ע"א יש להוכיח דאם נאסר ב"ב ע"י מליחה או ע"י כבוש דדוקא באכילה אסור ולא בהנאה ויש דוחין הילכך המתיר בהנאה אין מוחין בידו כל כמה דלא אשכחן ראייה לאיסור עכ"ל ובמ"מ פ"ט מהמ"א כתב דיש אוסרין בשר עוף בחלב בהנאה אף ע"ג שהוא דרבנן ולקמן פסק הטור דשרי וכ"כ הארוך כלל ו' שכל דבר שהוא מדרבנן מותר בהנאה וכתב מהרי"ו אין מערבין מים שהודחו בהם קערות של בשר עם מים שהודחו בהן קערות של חלב וליתן אותם לפני בהמתו דהוי בשר בחלב ואסור בהנאה עכ"ל וכתב באו"ה כלל ל' דאין להקפיד כולי האי אמנם המתע"ב כתב בפסקי מהרי"ו הקדרות שהן עשוין בתוך התנורים בית החורף ומחממין בו מים אין להסתפק מאותן מים לא לבשר ולא לחלב משום דלפעמים משימין קדרות עם בשר לתוך התנור ומתיז ממנו על אותן קדרות או צולין בו בשר ולפעמים משימין לשם קדרות של חלב ומתיז עליו עכ"ל ובמדינות אלו נוהגין בהן היתר והטעם נ"ל משום דאין לחוש להחזיק ריעותא בדבר רלא חזינן ובפרט במדינות אלו שאין רגילין כ"כ לבשל ולצלוח באותם תנורים במקום שהקדרות עומדים שם כנ"ל ובמהרי"ל מים שחופפין בו הראש אסור לתקן בכלי כשר משום דהקיטמא שעושין בו המים רובן נוטלין מן הכירה אצל האש ונתבשלו שם קדרות חלב וקדירות בשר נמצא בשר וחלב מעורבין בה ופעם אחת רצו לבשל בסיר של נחשת שעושין בו אלו המים וצוה מהרי"ל להגעילו עכ"ל בהגהות מרדכי פרק ג' דע"ז תשובת ר' ברוך שאסור לבשל בשר אסור בבית ישראל בקדרה של נכרי שמא יחתה ישראל בגחלים תחתיה ושמא בישל בה הנכרי ב"ב או בשר וחלב לבדו ובחיתוי עובר על לא תבשל והיה מצריך לשפחה היושבת ברשות ישראל ב' קדרות אחד של חלב ואחר של בשר עכ"ל: (ב) וצ"ע דהדי אפילו בחלב בהמה טמאה מותר לבשל ואפילו בשר חיה ועוף בחלב טהורה הואיל ואינו אלא מדרבנן כ"ש בחלב אשה ולית ביה משום מראית עין בבישול מידי דהוה אחלב בהמה טמאה וצ"ע וע"ל סוף סימן ס"ו ומ"ש בזו: (ג) וכ"ה בש"ד וכ"כ במרדכי וכתב מהרא"י ז"ל בהג"ה ואפילו נגמר קליפתה החיצונה רק שהיא רכה מולחין אותו כשאר בשר וכמדומה שנוהגין הנשים איסור אפילו אם

הקליפה קשה לגמרי ואפשר משום דאמרינן (כתובות ס.) אפילו ביעתא בכותתא לא לישרי אינש קמיה רביה מפרשים התוס' דר"ל בכה"ג מש"ה היו נמנעים לפעמים להורות בו לפי שנזכר בתלמוד בהדיא וע"י כך נשתרבב המנהג עכ"ל ובאו"ה כלל מ"ב כתב דכל זמן שאינה גמורה שכמוה נמכרת בשוק צריכה מליחה ואסורה לאכלה בחלב עכ"ל ונ"ל דטוב למולחה לבד בלא שאר בשר : (ד) ולא ראיתי מימי נזהרין בזה וגם בא"ח סימן קע"ג אינו אלא שלא לאכלו בבשר משום סכנה אבל בחלב שרי ועי"ל סימן קי"ו ולכן נראה שנתערב להרב בשר בחלב : (ה) באו"ה כלל ל"א ואם נפל חלב זכר על בשר או בקדרה של בשר אינו אוסר דלא מיקרי חלב אפי' מדרבנן לאסור תערובתו אבל מי חלב וחלב טמאה דינו כשאר חלב וכן חלב שחוטה לאסור תערובתן עכ"ל, ומ"ש דחלב טמאה אוסר תערובתה לא ידעתי למאי נ"מ ת"ל דאוסרת משום טמאה וצ"ע : (ו) ע"ל סי' פ"א כיצד נוהגין בזה או כהרי"ף והרמב"ם או כר"ת ואשר"י או כרש"י : (ז) וכ"מ בש"ד : (ח) ונראה שמה שדימה זו לדגים שעלו בקערה דלא דמי כלל דהתם לא קיבל טעם מן הבשר עצמו אלא מן הקערה שקבלה טעם מן הבשר והוי נ"ט בני"ט לאפוקי כאן שקיבל טעם מן הקבה הוי טעם ראשון אלא נ"ל טעם המתירים משום דלא מיחשב טעם הואיל והחלב הוי פירשא גם הטעם שקיבל מן הבשר הוי פירשא כן נ"ל. ועוד נראה דמ"ש סתם בדיעבד שרי היינו לפי סברתו דס"ל דנקטינן כרי"ף ורמב"ם כמו שפסק בהדיא אבל לפי מ"ש לעיל סי' פ"א דיש להחמיר כר"ת אם היה צלול טריפה ואם העמיד בה גבינות אם יש בהן בני"ט אסור מיהו אם יש ס' לבטל שרי דלא כמרדכי פכ"ה ד' תשי"מ ע"ב בשם הרשב"א דאינו בטל בס' דהואיל והוא מעמיד אינו בטל ואף ר"ת דס"ל דבטל לא אמר כן להלכה למעשה עכ"ל וכ"פ באו"ה ובהגש"ד סי' פ"ג כתב דבדיעבד יש לסמוך אד"ת ולהתיר אם העמיד בקבה אסורה אם אינו בני"ט עכ"ל ונ"ל דדברי הטור צ"ע דכאן פסק דבטל בס' ובא"ח סימן תמ"ב דבר המעמיד חשוב בעין ואינו בטל ובב"י האריך בזה והביא הרבה פוסקים שס"ל דבדבר המעמיד לא בטיל ואפי' איכא ס' נגדו מלבד בשר בחלב דאפילו העמיד בעור קבה עצמה בטל בס' דב"ח בטעמא תלה רחמנא דדרך בישול אסרה תורה משא"כ במעמיד בעוד נבילה דאזלינן בתר מעמיד ואינו בטל כ"כ הרשב"א והר"ן פא"מ והרמב"ם פ"ג מהמ"א עכ"ל, ונראה שזו היא סברת הטור ועוד נראה לתרץ ממ"ש המרדכי דלעיל בשם ר"ב להתיר וכתב טעמא דמסתמא לא העמיד הגבינה מקבה שכולה אסורה דהיינו הצלול אלא גם מן הקרוש ואין רגילות שיתנו קבה להעמיד החלב שלא יהא בה מקבה הקרוש וגם פעמים יהיה קרוש יותר

והו"ל זה וזה גורם כו' דנראה דר"ל מטעם זה אין להחשיבו דבר המעמיד דהא זוז"ג ומיהו ס' צריך נגד הצלול ובזה מיושב דברי הטור דכאן פסק דבטל בס' היינו מטעם שפ"י ר"ב כנ"ל: (ט) כ' באו"ה כלל י"ח כתב בא"ז פ"ב רע"ז וכ"ה בהג"א שר' שמחה אוסר קבה שנשתהא בתוכה חלב עד לאחר שנצטנן בתוכו משום בשר בחלב אפי' לא נמלח עמה לפי שהחלב המוץ וחרוף שהרי מעמידין בו עכ"ל אמנם בדיעבד יש לסמוך אדברי הפוסקים דלא אסרי אלא ע"י מליחה וכתב בשם מהר"י טרושין דלאחר שהוציאו החלב מן הקיבה מותר למלות אח"כ לכתחלה עם הבשר ואין לו דין כחל רק שאר בשר לאחר שהודח מחלבו עכ"ל: (י) ועי"ל סי' ק"א:

סימן פח - שלא להעלות בשר על השלחן כשאוכלין

גבינה

(א) בב"י בא"ח סימן קע"ג דיש חולקין אבל נוהגין כדברי הטור בא"ו הארוך כלל מ' וצריך שיהא ההיכר דבר שאין אוכלין אותו וקצת גבוהה כגון מנורה וקנקן וכ"ה בהג"א פכ"ה משום א"ז וכ"פ ב"י בא"ח סימן קע"ג דאע"ג דשותין מן הקנקן שביניהם אפ"ה הוי שפיר הפסק אם אין רגילין לשום הקנקן על השלחן ועכשיו שמו ביניהם משא"כ בלחם שדרכו להיות תמיד על השלחן ועוד כתב בהג"א וז"ל כתוב בתשובה מנהג של ר' קלונימוס ור' יהודא שלא היו שותין מכוס אחד כשאוכלין בשר וגבינה אע"פ שהיו מחולקין על השלחן ומיהו איסורא ליכא אלא משום הרחקה היה עושין וצריך נמי שיהיה מפה בפני זה ובפני זה עכ"ל וכ"פ באו"ה כלל מ' דיש לנהוג כן דאפילו ב' אכסנאים אל ישתו מכוס אחד משום שנדבק ממאכל שבפיו בכוס עכ"ל עוד משמע בארוך דבעינן היכר וגם ב' מפות ולא די באחד מהן אמנם המנהג כדברי הטור: (ב) ובב"י בא"ח סימן קע"ג דלית הלכתא כ"א:

סימן פט - שלא לאכל גבינה אחר בשר

(א) ובהר"ן ומיהו שוב א"צ לשהות עוד דשיעור ו' שעות מאכילה ראשונה חשבינן ליה ומיהו קינוח הפה מיהו משמע דבעינן עכ"ל: (ב) במרדכי ריש פכ"ה תשובת מהר"ם פעם אחת מסעודה לסעודה מצאתי גבינה בין שינים גזרתי להחמיר ע"ע בבשר אחר גבינה כמו בגבינה אחר בשר ובבשר עוף אני מיקל עכ"ל וז"ל האו"ה כלל מ' אכל גבינה רך קורם שעברו עליו ששה חדשים או שאר מיני חלב מותר לאכול בשר מיד באותו סעודה ע"י קינוח והדחה לידי ולפיו אבל אם אוכל גבינה ישנה לאחר שעברו עליו י"ב חודש או גבינה המתולעת אע"פ שאין איסור בדבר מ"מ מידת חסידות שלא לאכול אחריו בשר באותו סעודה בתשובת מהר"ם עכ"ל וכן הרבה נוהגים שלא לאכול בשר אחר גבינה קשה המדובק בין השיניים כמו שאין אוכלים גבינה אחר בשר וב"י כתב בא"ח סימן קע"ג ויש מחמירין שלא לאכול בשר אחר גבינה באותו סעודה וכן יש בזוהר דיש להחמיר בדבר ולכן יש להחמיר אף בבשר עוף אחר גבינה ואילו ראה מהר"ם דברי הזוהר לא היה מיקל בבשר עוף עכ"ל שם והביא שם דברי הזוהר בזה: (ג) בב"י סימן קע"ג בא"ח וכן כתבו הרא"ש והרי"ף והרמב"ם והרשב"א ס"ל דסגי בקנוח לבד והעולם נהגו לקנח ולהדיח וכן נכון לעשות כדברי המחמיר שאין בו טירחא עכ"ל: (ד) במרדכי ריש כ"ה ובהר"ן שם אכל בלילה שאינו רואה אם תדבק שום דבר בידי צריך נ"י וכ"ה בש"ד וכן בהג"א ובהג"מ פ"מ דמ"א: (ה) ובמרדכי ריש כ"ה והתוס' פ' בסעודה אחרת אבל לא בסעודה שרגילין לעשות בבוקר ובערב אלא אפי' לאלתר אם סלקו וברכו מותר דלא פלוג רבנן, וכ"כ ראבי"ה עכ"ל וכ"ה בהג"א ובהג"מ פ"ט דמ"א ובהגש"ד רבים נוהגין להקל ועושין להם פשרה מדעתם להמתין שעה אחת אחר סעודת בשר וסלקו וברכו ואז אוכלין גבינה אע"ג דלא אשכחן טעמא ורמז לשיעור זה מי ימחה בידיהם הואיל והתוספות והראבי"ה מתירין אמנם הצנועים מושכין ידיהם עד מסעודת שחרית לסעודת ערבית עכ"ל וכ"כ בארוך ונוהגים העולם להמתין שעה אחד מכ"ד ביום אחר ברהמ"ז ואז אוכלין גבינה אפילו בלא קנוח והדחה אפי' אחר בשר בהמה וממתנינים ג"כ השעה אחר בשר חיה ועוף ואפילו אם לעס להתינוק ואם יודע שעדיין בשר בין שיניו צריך לקנחו ולהסירו עכ"ל עוד כתב בשם מהר"ח דלדברי התוספות וראבי"ה אין לו לברך ברהמ"ז ע"מ לאכול גבינה עכ"ל ונ"ל דלאחר שסלקו וברכו הוא דמהני שעה אבל באותו סעודה קודם ברהמ"ז פשיטא דלא מהני שיעור שעה ומדברי או"ה משמע דהמתנת שעה צריכה

להיות אחר ב"ה אבל אם המתין קודם ב"ה אע"ג דבירך לא מהני דהא קאמר ונהגו להמתין שעה אחר ב"ה אמנם לפי הטעם שכתב מהר"א דאין למחות בידם משום דהואיל ועבדי כתוספות וראב"ה יראה דאין לחלק בהא ואפשר דאף הארוך לא קאמר אלא אורחא דמילתא וה"ה אם המתין קודם ובירך וסילק דשרי: (ו) ובהג"מ פ"א מהמ"א כתב בשם הסמ"ק דמרק של בשר יש לו דין בשר עצמו והר"ר יונה כתב פרק אלו דברים שיש לו דין תבשיל של בשר וכתב ב"י בא"ח סימן קע"ג בשם ר' ירוחם דכן נהגו רבותיו במרק כדין תבשיל של בשר הואיל והוא דבר צלול אבל עב כגון עם ירקות יש לו דין בשר וכן בתשובות הרשב"א סימן ש"ז אוסר שומן בשר כבשר עצמו וכן במרדכי ריש פכ"ה ראיתי מורי שאוסר לאכול גבינה אחר ביצים מטוגגין בשומן משום גזירת בשר בחלב עכ"ל ובהגש"ד כתב כשם המרדכי דאוסר אפילו בשומן אווז אטו שאר שומן וכ"כ בארוך בשם המרדכי וכתב שכן המנהג אמנם במרדכי שלנו אינו וגם שמעתי שרבים מקילין בשומן אווז אבל בשומן בהמה מחמירין כמו בשאר בשר אע"ג דבסמ"ק הביאו הגה"מ פ"ט דמ"א כתב דאפילו בשומן של בהמה שרי דהוה כתבשיל של בשר ואח"כ גבינה ולכן מותר ע"י קנוח והדחה וכ"כ בהגש"ד משום הסמ"ק וכתב באו"ה ונהגו עכשיו להחמיר אפילו לא אכל בשר עצמו אלא אפילו תבשיל של בשר או שומן של בשר כבשר עצמו עכ"ל וכ"כ ב"י בא"ה סימן קע"ג שנהגו העולם שלא לאכול גבינה אחר תבשיל של בשר כלל ואין לפרוץ גדר מיהו אם אין בשר בתבשיל אף על פי שנתבשל בקדרה שמבשלין בו בשר לא נהגו להחמיר ומותר לאכול אחריו גבינה עכ"ל: (ז) הטור לטעמיה אזיל כמו שכתב בא"ה סימן קע"ג אבל יש סוברין שבין תבשיל גבינה לתבשיל של בשר חובה ליטול ידיו כמ"ש בא"ח סימן קע"ג וכ"כ בשערים בשם א"ז וכ"ה בהגש"ד שאם אכל תבשיל של גבינה ורוצה לאכול תבשיל של בשר צריך נטילה אפילו ביום מפני שתבשיל נדבק בידיים יותר מגבינה עצמו וכ"כ בש"ד וכן נהגו ליטול ידים אחר כל תבשיל של חלב ואם יש להקל שלא להצריך נטילה זהו דוקא בגבינה עצמה שהיא קשה ויבישה ולא בשום מאכל חלב ולא בתבשיל עכ"ל מהר"א ז"ל ובהג"ה אחרת שם דהוא הדין בין תבשיל של בשר לתבשיל של גבינה עכ"ל וכבר כתבתי דנוהגין בתבשיל של בשר כמו בבשר עצמו וכמ"ש הארוך לעיל:

סימן צ - דיני כחל

(א) ובהגש"ד בשם ראבי"ה דאסרו עם בשר אפי' בדיעבד וכ"כ א"ז עכ"ל וכ"כ האו"ה ול"נ דאין להחמיר בדיעבד ויש לסמוך אדברי המתירין וראבי"ה יחיד הוא בדבר זה וכתב מהרא"י בת"ה פי' קרעו כריעה א' לארכו וא' לרחבו וכבשו בכותל ונראה מה שנוהגין לחתכו ש"ו וכמה חתיכות על פני כולו עדיף מכובש בכותל דבהכי כל הגומות שהחלב כנוס בהן נפתחות ונתכות עכ"ל: (ב) בא"ו הארוך כלל י"ח ונהגו העולם אף בצלי לעשות קריעת ש"ו ולטחו בכותל עכ"ל ובב"י משמע דנכון חומרא זו לדעת רש"י: , ונ"ל דהא דקאמר דבדיעבד אין להחמיר לא קאי על צלי דבצלי אפי' בלא קריעה כלל שרי בין לרש"י ובין לר"ת אלא נראה דהכי קאמר דבדיעבד מקרי קריעה מועטת ונ"מ לר"ת אם בשלו עם בשר בקריעה זו שרי ואו"ה כתב דלרש"י אפילו לצלי אינו מותר בדיעבד אם לא קרעוהו כלל ואינו נכון דהא בהג"מ פרק ט' ובש"ד כתבו בהדיא דאפילו לרש"י בצלי בדיעבד אפי' בלא קריעה כלל שרי וכ"כ הטור בשמו: (ג) ול"נ דדברי הר"ן הם כדברי הרשב"א דמדתלה טעמא שלא נאסר תחלה רק מכח מראית העין דמשמע דוקא שהיה בתחלה ס' בקדרה אבל אם היה בתחלה פחות מס' דנאסר הכחל ממש אינו מצטרף בקדרה שניה כדברי הרשב"א וכן עיקר: וכתב המרדכי פרק כ"ת ראב"ן כתב כדברי ר"ת ובסוף דבריו החרים ונידה כל הסומך על דבריו לנהוג היתר ולפרוץ גדר הראשונים עכ"ל ובש"ד והיכא דנתייבש הכחל מאוד ונתבשלה עם בשר הורה רש"י להתיר אפי' לפירש"י דחלב שחוטה דרבנן ביבש לא גזרו ובהג"ה שם דלאחר לי' יום מקרי יבש עכ"ל מהרא"י ז"ל: (ד) ובאו"ה כלל י"ח דאפי' יבש אין לבטל כלל לכתחלה: (ה) ובש"ד בתשובות הגאונים דנהיגי בישראל שלא לבשל כחל כלל אלא צולין לה וכתב מהרא"י בהגה"ה שם דכן נהיגין שלא לבשלו אפי' בלא בשר כלל אך בפשטי"דא בכחל בלא בשר נהגו רוב העולם היתר דק ת"ח המדקדקים ומושכים ידיהם שלא לאכול בפשטי"דא אפי' קרעו ש"ו וטחו בכותל אם לא ביבש ואף ע"ג דהאידינא נוהגים במדינתנו לאפות במחבת ואיכא למיחש שמא יאפה אח"כ בה בשר מ"מ לא חזינן בקמאי דהוה מוחין בנהיגי היתר לאחר שקרעוהו ש"ו כמה פעמים על פני כולה וגם מחתכין אח"כ לחתיכות קטנות ובמחבת אין להקל מהרא"י ז"ל: (ו) ובהגהות מרדכי מעשה היה ששמו מולייתא של בשר חם על מולייתא של כחל חם והתירו בדיעבד עכ"ל. וכ"כ בא"ו הארוך כלל י"ח דמותר לאפותה עם פשטי"ד של בשר אפי' בתנור קטן עכ"ל: (ז) וכ"ה במרדכי פכ"ה דאסור אף

בדיעבד וכ"פ בא"ו הארוך וכתב דדוקא הכחל אסור ודלא כדעת הרשב"א והר"ן שכתב ב"י שמתירין תותי בשרא אפי' בלא קריעה כלל וכתב עוד הארוך אבל בשר שעליו שרי בדיעבד אע"ג דבשפודים שלנו אין לחלק היינו לכתחלה אבל בדיעבד לא מחזקינן איסור לחוש שמא יתהפך עכ"ל: (ח) והארוך כלל י"ח כתב דמליחה הוא כצלייה ואם לא נקרע כלל ומלחוח עם בשר או בלא בשר אסור בדיעבד כמו בצלי ואם נקרע קצת בדיעבד שרי ולכתחלה בעינן ש"ו וטחו בכותל ואם מלחו עם בשר הבשר שתחתיו אסור והבשר שעליו מותר בדיעבד ולכתחלה אין למלחו עם בשר כלל עכ"ל ואני כתבתי למעלה דאפי' בצלי שרי בדיעבד בלא בשר אפי' בלא קריעה כלל כ"ש במליחה ואפי' עם בשר נראה דאין להחמיר במליחה בדיעבד כדברי הרשב"א והרמב"ם ז"ל ואע"ג דהתוספות והרא"ש מחמירין בצלי בלא קריעה כלל וכמו שנתבאר בסמוך מ"מ במליחה אין להחמיר שהרי כתב הרא"ש דאין המלח מוציא חלב וא"כ לפי דבריו נמי שרי וכתב בהג"ה מרדכי מעשה בכחל ובשר שנמלחו יחד בכלי מנוקב ולאחר כך שמוהו בכלי שאינו מנוקב והתיר מהר"ם שניהם עכ"ל וצ"ע תשובה זו דמ"ש כלי מנוקב או אינו מנוקב דלענין חלב הנפלט אין לחלק דלא שייך משרק שריק או כבולעו כ"פ רק בדם ולא בשאר איסורין ואפשר דמשום דם היוצא מן הכחל והבשר נקיט כלי מנוקב אבל לענין חלב אין לחלק וכתב באו"ה כלל י"ח דאם צלאו או מלחו לאחר קריעה אפי' נמצאו גומות מלאות חלב אין לחוש מאחר שקרעוהו תחלה עכ"ל: (ט) ובמרדכי פכ"ה ד' תשל"ח ע"ב פסק לאיסור לצלות בשפוד שצלו בו כחל אמנם בהר"ן ד' תשי"ח ע"ב משמע דמותר אף אם נאמר דאסור לחתכו בסכין של בשר לאחר צלייתו ובתוס' ובאשר"י משמע נמי להיתר וכ"כ מהרא"י בת"ה סימן קפ"ב דמותר לכתחלה לחתכו בסכין של בשר ולהניח תוך כלי בשר לאחר קריעה וטיחה וכן פשט המנהג ואף שגדולים מחמירין מתמיה אני למה נחמיר כולי האי עכ"ל וכ"פ באו"ה כלל י"ח דמותר להניחו לאחר צלייתו אצל שאר בשר חס ולאכול בשר עם הסכין שחתך בו כחל בלא קינוח והדחה דלאחר צלייתו יש לו כל דין שאר בשר בין לקולא בין לחומרא וכ"ש דא"צ לחטט שיניו אם רוצה לאכול אח"כ בשר ודלא כמרדכי דכתב דף תשל"ו ע"ד בשם רש"י דבעי חטיטה. עוד שם הואיל וחלב שחוטה דרבנן לא גזרו ביה למימר כבוש כמבושל ומותר להניח הכחל יום או יומים לאחר שחיתת הבהמה אע"פ שחלב שבתוכה בעין וצלול עכ"ל עוד כתב מיהו אם שהה הכחל בחלב שפירש לאחר מיתה פשיטא דאסור עכ"ל כתב בתא"ו אות י"א דמותר

לחתוך כחל בסכין בעוד חי אע"פ שלא קרעוהו עדיין עכ"ל:

סימן צא - דין בשר וחלב שנתערבו

(א) ויש להקשות דהא אמרינן פרק כ"ש כלי שנשתמש בו חמץ (וי"ג צונן) משתמש בו מצה וכ"כ הטור א"ה סימן תנ"א א"כ ש"מ דמותר להשתמש בצונן בכלי איסור אע"ג דלא ידיחו לבסוף ולכן נ"ל דלא אסור להשתמש בו אלא בשר וכיוצא בו דאית ביה לחלוחית אבל דבר יבש כגון מצה בכלי חמץ שרי וצ"ע ואפשר לחלק בין חמץ לשאר איסורין ועוד כתב דיש לחלק בין דבר שבלע איסור בחמין אז אסור להשתמש בו צונן כדאיתא לקמן סימן קכ"א אבל דבר שמשתמשין איסור צונן דומיא דחמץ ומצה מותר וזה התירוץ נ"ל עיקר ועי"ל סימן ס"ט דמותר לאכול צונן בלא הדחה ככלי שמולחין בו: (ב) ובתשובת הרשב"א סימן ע"ו ואסור לאכול גבינה על מפה שאוכלין עליה בשר או להיפך משום שנדבק בו מן המאכל הראשון ואח"כ חוזר ונדבק בשני וכ"ש שאסור לחתוך גבינה אפי" צוננת בסכין שחותכין בו בשר ולא עוד אלא אפי" לחם שאוכלין עם הגבינה אסור לחתוך בסכין של בשר כי רוב סכינים השומן קרוש בהם ונדבק עליהן עכ"ל: (ג) וכתב בהגש"ד בשם מהר"א ז"ל אנו נוהגין כריב"א ולא כדבדי המתירין לגמרי עכ"ל אמנם בהג"ה או"ה משמע דאנו מתירין בדיעבד עכ"ל וכ"כ באו"ה כלל כ"ט דנוהגין להתיר וכתב דה"ה דבר יבש שנאסר בו כדי קליפה ובשלו אותו אח"כ בלא קליפה דאינו נאסר בדיעבד ע"ש: (ד) ועי"ל סי' ק"ח דאנו נוהגין לשער בכל מליחה בסי' ואין חילוק בין שמן לכחוש: (ה) כתב המרדכי דף תשל"ט ע"א בשר חי או צלי שנפל עליו חלב בין יש מלח בשניהם או בבשר לבדו הכל אסור עד סי' כיון שהאיסור הוא צלול רק שיהא מליח כראוי שיחשוב כרותח מחמת אותו מלח עכ"ל וכ"ה בהגמ"י וכ"ה בש"ד וב"י כתב סימן צ"ג דיש חולקים בזו כתב באו"ה בשר המונח על התיבה והוא מלוח ובתוכו היה גבינות ויש לחלוחית עליהן אפי"ה לא מחזקין איסורא אלא אמרינן דחלחלוחית מן הגבינות עכ"ל: (ו) אמנם באו"ה כלל י' סימן ז' ואפי" במליחת צלי יש להחמיר ולאסרו עתה שא"א בקיאים להבחין בין מליחה למליחת עכ"ל וכתב בת"ה סימן קצ"ט דיש לנהוג כל זמן שהמלוח לח מחמת מליחתו

אף על פי שהוא זמן רב שנמלח אפיי הכי חשוב רותח אמנם לצורך גדול ואיכא הפסד יש לסמוך אדברי המקילין לאחר זמן פליטתו וע"ל סימן ע"י כתבתי התשובה וע"ש וגם ע"ל סימן ע"י דין ציר אימת מיחשב רותח: (ז) ובהגש"ד שם פסק דא"א נוהגין כטור ואין אנו חוששין בחי לבקעים או תבלין עוד כתב שם בהג"ה בשם מהרא"י ז"ל דאפוי ומבושל דינו כצלי דהטעם בצלי אסור משום דדרך שממהר לבלוע ועינינו רואים דדבר אפוי ומבושל יותר רך מצלי עכ"ל ומשמע דבצלי מיהו נוהגין לאסור כולו ע"י בקעים ותבלין אמנם בב"י כתב דהר"ן והרשב"א חולקין אף בזו אבל לא הכריע הלכתא כמאן ועיין בהר"ן דף תש"ח דנמצא סברתן וע"ש דכסברת הטור הוא סברת בעל התרומות דאסר צלי אפיי צונן משום דע"י צלייה רכיך וכ"ה בהג"מ ודין כבוש ע"ל סי"י ק"ה ולעיל סי"י פ"ז בתחלתו אם נתערב בשר בחלב ע"י מליחה או כבוש אי אסור בהנאה:

סימן צב - דיני אם נפל חלב לקדרה של בשר

(א) אמנם במרדכי דף תשל"ו ע"א פכ"ה לא משמע כן דכתב שם דמיירי שמקצתה מגולה וע"ש וכתב באו"ה כלל כ"ח דאנו נוהגין כדברי ר"י דאם מקצתו ברוטב כל הקדרה מהני לבטל ודוקא בטיפת חלב או שאר איסור שנפל על החתיכה שהאיסור אינו דבוק אבל אי לב או כבד או חלב מחובר לחתיכה אין הקדרה כולה מהני לבטל דחיישינן שמא פעם אחת הוה כולה חוץ לרוטב או דילמא האיסור נשאר לבדו בקדרה עכ"ל: (ב) ויש להסתפק בדבריו מה ר"ל בזה שאמר אבל אם היתה נוגעת בחבירתה כו' אי ר"ל דוקא לסברת ר"י דלכתחלה היה מונח כולה חוץ לרוטב ונאסר ולכן אם מונח אח"כ מקצתו ברוטב נאסרו כולן אפיי בלא נייער וכיסה דהא ר"י ס"ל דאפיי ע"י מקצת רוטב מתפשט בכל הקדרה אבל לדברי רש"י אין שאר הקדרה נאסר ע"י שמונח מקצתו ברוטב או אם ר"ל דאפיי לדעת רש"י אף ע"ג דמתחלה נאסר החתיכה ולא מתפשט בכל הקדרה שיצטרף הקדרה לבטל הטיפה מ"מ לאחר שאסרה החתיכה אוסרת כל הקדרה אפיי בלא נייער וכיסה הואיל ומקצתו ברוטב וכ"כ הר"ן סוף פכ"ה דלדעת רש"י גרע לא נייער משנייער דבלא נייער החתיכה נאסרה תחלה ואוסרת כל הקדרה אח"כ אפיי לא נייער כלל וכ"כ המ"מ פ"ט

דמ"א לדעת קצת המפרשים ובמרדכי בכ"ה דף תשל"ז ע"א משמע דאין לאסור בלא נייער לבסוף דמשמע שם דלרברי רש"י אין לאסור באותו חתיכה רק זה שחוץ לרוטב אבל זה שבתוך הרוטב שרי כיון שפעפוע גוף החלב אינו מגיע לשם אפי' משהו דאי מגיע לשם למה לא יצטרף כל הקדרה לבטל וצריך להמתין עד שיצטנן ולחתוך מה שחוץ לרוטב עכ"ל ואם כן הואיל וס"ל דאף באותו חתיכה שרי מה שבתוך הרוטב כ"ש שאר הקדרה וכ"כ בהג"מ פ"ט כדברי המרדכי ונ"ל להוכיח קצת מדברי הטור כן מדכתב אח"כ (והיכא) שנאסרה מחמת חלב נעשית כל החתיכה אסור ואם בשלה עם אחרות צריך לבטל כולה והשתא יקשה למה ליה למימר ואם בשלה עם אחרות הלא יכול לאשמועין דין זה בשאר חתיכות שבאותה קדרה דהכי הל"ל והיכא שנאסרה החתיכה מחמת חלב נעשית כל החתיכה אסור ובעינן ששים מן השאר שבקדרה לבטל כולה מדלא קאמר הכי ש"מ דאין שאר הקדרה נאסר אא"כ חזר ובישל אותה חתיכה וגם האחרות דהיינו שנער או כיסה לבסוף וכן נ"ל ועוד נראה דלדברי הטור ושאר פוסקים אותה חתיכה כולה אסורה לדעת רש"י מדלא חלקו בה כמ"ש המרדכי אלא ס"ל דבאותה חתיכה מתפשט בכולה אבל אינו יצא לחוץ הואיל ואינו כולו ברוטב כנ"ל: (ג) וע"ל סימן צ"ט דמשמע דנהיגין דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה בדבר יבש הנתערב ביבש: (ד) ובהר"ן ס"פ כ"ה דאין נוהגין איסור בכל אפשר לסוחטו ואמרינן בכל חני"נ וכ"ה במרדכי ס"פ ג"ה ע"א וכ"כ בהג"מ בשם סמ"ג פ"ט דאין להקל לעשות מעשה כדברי ר"א כי כל הקדמונים חולקים עכ"ל וכן פסק באו"ה כלל כ"ד דכן נוהגין וכ"כ אגור דכן נוהגין בכל איסורים וע"ל סימן ע"ב. כתב המרדכי פרק ג"ה בסופו דא"א חני"נ אלא כשאין יכול להפריש איסור משם ומהאי טעמא בכלי עץ או מתכת שאפשר להסיר משם ע"י הגעלה או ליבון א"א בו חני"נ ונ"ל לומר דוקא בלי עץ או מתכת דאפשר להן הגעלה או ליבון אבל כ"ח דאין לו תקנה אלא שבירה אמרינן חני"נ ומוכרחת סברא זו דהא לקמן בסימן זה גבי טיפת חלב שנפלה ע"ג דופן הקדרה אמרינן ביה חני"נ אמנם באו"ה כלל כ"ד ולי"א פסק סתם כדברי המרדכי דא"א בכלי חני"נ ואפי' בכלי חרס עכ"ל וההיא דטיפת חלב שנפלה על הקדרה קשיא לפי דבריו וצ"ע ונראה לומר דס"ל דגם לקמן גבי קדרה אין הקדרה נעשית נבלה והא דצריכים ס' פעמים ס' נגד הטיפה משום מה שבלוע שבתוך הקדרה דזהו נעשה נבילה והואיל ולא ידעינן כמה בלע צריכים ס' פעמים אבל כלי שאינו בלוע נעשית נבילה וע"ל סימן צ"ה אם זו היא סברת הטור ושם הארכתי בזו וע"ל סימן צ"ט מדין חתיכה נעשית נבילה: (ה) ובאו"ה כלל ל"א דהמנהג בס"ה דכנגד רוטב

לא בעינן אלא סי' נגד הטיפה מ"מ טוב לערות הקררה מיד לקדרה אחרת שלא כנגד הטיפה אלא בצד אחר ושלא כנגד הרוטב המנהג לאסור ואין להקל וה"ה אם בישראל אח"כ מאכל כזו הקדרה דדינו נמי הכי עכ"ל ולא נראה כן וכ"כ בהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל ועוד כתב בארוך כלל ל"א והגש"ד בשם מהרא"י אבל אם היה כנגד האש אפי' אין סי' מן הרוטב נגדו הכל מותר דאפי' הקדרה עכ"ל וב"י כתב בשם האגור דלצד האש אפי' שלא כנגד הרוטב שרי עכ"ל ופשוט הוא וע"ל סימן ק"ה מדין טיפה רותחת שנפל על הכלי: (ו) וכ"פ באו"ה כלל ל"א דהקדרה לעולם אסור ואם עבר ובישל בקדרה אח"כ צריך סי' נגד הטיפה אם ידעינן כמה היתה ואז מותר ואע"פ שאין סי' נגד הקדרה דלא נעשית הקדרה נבילה עכ"ל וזהו לפי סברתו דלעיל דר"ל דאף בכלי חרס לא אמרינן נ"י וכבר כתבתי דדבריו צ"ע דא"כ גם בראשונה שנפלה הטיפה עליו למה בעינן ס"פ סי' אם אין הקדרה נ"י בסי' לחוד מן התבשיל נגד הטיפה היה סגי וכ"כ ב"י בהדיא הא דבעינן סי' פעמים סי' היינו מטעמא דקדרה נ"י וכ"י דאין לחלק בין אותו תבשיל בין אם בישראל אח"כ בו מאכל אחר: (ז) באו"ה כלל א' הכי נהוג עוד כתב וה"ה אם נפל לארץ חלב והקרקע לחה והושיבו בו קדרה רותחת צריך סי' נגד מה שאומרים שהיה חלב תחת הקדרה וה"ה אם היה תחתיו שאר איסורין וכל הקדרות דין א' להן להקל עכ"ל ובהגש"ד כתב סימן נ"ה מעשה בא לפני הר"ם שנשפך רוטב חס מקדרה בשר רותח ושוב נתישבה קדרה של חרס חולבת לתוך אותו רוטב על הקרקע והתירו כי אמר אפי' היה אותו רוטב בכלי והושמה קדרה חולבת בתוכו קי"ל כלי שני אינו מבשל כ"א היכא שנבלע רוב רוטב בקרקע עכ"ל וזה שלא כדברי האו"ה גם צ"ע במה שחלק בין היכא דנבלע רוב רוטב בקרקע דמה בכך מ"מ הואיל ומחשבו לכלי שני אינו מבשל ומה לי בין רב או מעט ואח"כ מצאתי בא"י בדפוס חדש שלא היה כתוב בו כ"א היכא כו' רק כ"ש הכא דנבלע רוב רוטב כו' והוא הגי' הנכונה ולשון כי אם היכא הוא ט"ס ועוד נ"ל דדוקא בכה"ג מחשיב ככ"ש אבל אם שאר הקדרה ג"כ אצל האש או בלא אש רק שהיה שם בשעה שנשפך הרוטב אסור דהוי כעירווי כמ"ש בת"ה סימן קפ"א והביאו ב"י סימן צ"א וכ"מ בשבת פ' כירה דף מ' ע"ב בפירש"י דכה"ג מקרי כ"ר: (ח) ומידי כגון שיש חלב במחבת דאל"ה לא היה ריח הכלי של חלב אוסר ולכ"י שאם היה ששים בקדרה של בשר כנגד החלב שלמטה בכלי שרי כדין טיפת חלב שנפלה על הרוטב דדי בפעם א' סי' גם כאן די בכך. והרא"ש הצריך ס"פ סי' אזיל לסברת מוהר"ם מרוטנבורג דלעיל דכתב כן גבי טיפת חלב שנפלה על הקדרה אבל לפי מה שאנו נוהגין די בפ"א סי' כן נ"ל: (ט) וסיים

שם ותדע שהרי תולין בשר לייבש למעלה מן הכירה שמבשלין עליו תדיר אע"פ שהזיעה עולה מן התבשיל של חלב הואיל ואין היד סולדת בבשר מחמת אותו הזיעה אינה אוסרת עכ"ל ובאו"ה כלל ל"ב הא דאסור במחבת שתחת הקדרה ה"מ שהמחבת מגולה אבל כשהוא מכוסה אע"פ שיושב עליה ממש ושניהם רותחין אינו נאסר דהוי כבי קדרות שנוגעין זו אצל זו דשרי עכ"ל וז"ל המרדכי פכ"ה דף תשל"ז ע"א בקדרות שאצל האש א' של חלב וא' של בשר והן רותחות אין נבלע מזו לזו אע"פ שנוגעין כך פסק מהר"ם עכ"ל וכ"כ בהג"מ פ"ט מהמ"א אמנם בהגש"ד בשם מהרא"י משמע דיש להחמיר בכה"ג וע"ל סימן צ"א גבי דגים שנמצא בהם דגים טמאים ע"ל סימן צ"ג כל דיני כיסוי שעל הקדרה: (י) וכ"כ באו"ה כלל ל"א דאם נפל טיפה על כיסוי קדרה דינו כדין נפל על הקדרה והיינו אם התחיל להרתיח פעם א' דאז עולה הרתיחה עד הכיסוי עכ"ל: (יא) ואין דבריו נראין אלא אפי' בדליכא ס' מיירי ומה שלא כנגד החלב שרי משום דהוי חם לתוך צונן דלא בעי דק קליפה ולכן מה שכנגד החלב אסור ר"ל כרי קליפה והשאר שרי ומ"מ הקדרה אסורה כמו אם נפל טיפה על הקדרה דאע"ג דאיכא ס' הקדרה אסור כדלעיל ואפי' קליפה אינו צריך דהקדרה הוי יותר מכ"ק כנ"ל:

סימן צג - קדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב

(א) כתב בהגש"ד קדרה של חרס שהיה בתוכה חלב צונן ואח"כ בישל בו בשר אם נשתמשו בו בקדרה קודם ששמו החלב לתוכו אינו בולע מהחלב ואם לאו בולע דה"ל ככסוי דאמרינן לגבי י"נ פעם אחת ובי' אסור עכ"ל וע"ל סימן קל"ה דאף בי"נ לא נהיגין כן וע"ש: (ב) ע"ל סימן ק"ג מדין נט"ל בהגש"ד כסוי מקדרה של בשר ושמוה על קדרה של חלב אסור הכל ואין שייך נט"ל שהרתיחה עולה ונוגע בכיסוי תדיר ונעשית ב"י העתק מקובץ עכ"ל ואני ראיתי כל רבותי נוהגין כהגהה זו וכן המנהג פשוט במדינתנו שאין פוסקין ט"ל בכיסוי ואני אומר כי דבר זה גורם הפסד ממון ישראל כי הוא דבר רגיל ושכיח והוא חומרא בלא טעם כי מי גרע אותו רתיחה שעולה למעלה אצל הכיסוי מן הרוטב וגוף המאכל עצמו שבתוך הקדרה ומבשל בו ואין לדחוק ולומר דדוקא בקדרה מותר נט"ל

דאפשר דאע"ג דפגום פולט מעט דמיד שנפלט נתבטל במאכל ולכן הפליטה אינה מתקבצת הרבה יחד עד שתחשוב לדבר חשוב ומקרי לפום ושרי אבל גבי הכיסוי דמה שנפלט מן הכיסוי אינו פולט מיד למאכל ואינו מתבטל מיד ומתקבץ יחד על הכיסוי נחשב דבר חשוב כאילו היה בן יומא דזה סברא דחוקה מאוד ואינה כלל דאם כן הוי טעמא נט"ל דשרי משום דמיד שנפלט מתבטל ולא מכח שהוא פגום ואינו נותן טעם ואנן סוף מסכת ע"ז למידין דמשום פגום שרי ולא משום ביטול ופרכינן שם דאפילו לכתחלה לשתרי ומשני גזרה אטו ב"י ודבר ידוע דאילו הוה טעם משום דמיד שנפלט מתבטל לא היה פריך לכתחלה לשתרי דהרי אין מבטלין איסור לכתחלה אלא ודאי דנט"ל הוא שרי משום דהוי כנבילה סרוחה שמותר ועוד יש להוכיח דאין לחלק בין קדרה לכיסוי דאם כן אמאי משני גזירה אטו בת יומא ולא משני גזירה קדרה אטו כיסוי אלא ש"מ דאין לחלק ותו דלא נמצא מקום לחומר זה לא בגמרא ולא בשום פוסק ומחבר בספר ב"י לא חילק בזו ואדרבה באו"ה בלל ל"א כתב בהדיא דאם הכיסוי אינה ב"י אפילו מסירו עתה מקדרה מים נקיים או ירקות רותחין המאכל והקדרה מותר דהרי הכיסוי אינו ב"י והכיסוי אסור דהרי בלע מן הקדרה ע"י הרתיחה עכ"ל הרי לך בהדיא דאין לחלק בין כיסוי לקדרה וגם על הג"ה מקובץ לאו מר בר רב אשי חתים עליה דידעינן דיש לסמוך עליה ולכך אומר אני דהמיקל לא הפסיד והמחמיר בשלו תע"ב אבל אין להחמיר בשל אחרים כלל וכל זה אני אומר במקום שאין מנהג אבל במקום שנהגו להחמיר אין לשנות אבל אם יש צד בעולם להקל עם הטעם של נט"ל אני מיקל בו כי אף שנהגו בחומרא גדולה הזאת הבו דלא להוסיף עליה ואי איישר חילי אבטל המנהג כי מנהג טעות הוא ואין לו טעם לסמוך עליו כן נ"ל עוד כתב באו"ה כלל א' כיסוי קדרה של בשר שהוא על קדרה של בשר רותחת ונתנוה על קדרה של חלב שלא התחיל עדיין להרתיח ולא דקדק בכיסוי מתחלה אם היה לחלוח בשר דבוק מבפנים הכיסוי או ראה עליו מעט לחלוחית מבשר שעדיין דבוק בו מ"מ אם נזכר מיד והסירו משם קודם שמתחיל הקדרה חולבת להרתיח הכל מותר דהוי דם לתוך צונן ואפילו הקדרה עצמו שרי לכתחלה כשמקנהו או מדיחו למעלה במקום שנגע בכיסוי ואע"פ שהלחלוחית היה הם מ"מ שרי שמה שנפרש מן הכיסוי על הקדרה הוי ככ"ש ולא דמי לעירווי דהוי ככ"ר דטיפה אחת כח חמימתה פוסק ואינו ככ"ר ולא חיישינן שמא נפל מעט מן הלחלוחית לקדרה דאף אם נפל שם מעט בטל בסי' וכ"ש שהכיסוי שרי דאין איסור מפעפע מכלי אל כלי אפילו שניהם חמים כדלעיל סימן צ"ב אמנם אם עשה בהיפך שלקח כיסוי צונן

ונתנו על הקדרה רותחת של חלב ודאי אם זוכר והסיר ממנו קודם שהתחיל להרתיח ועדיין הכיסוי יבישה מבפנים שלא התחיל עדיין להזיע הכל מותר ואפילו הכיסוי ב"י אבל אם שהה מעט על הקדרה שיש לחוש שמא התחיל כיסוי להזיע וחזר ונתייבש מהחום וכ"ש כשהכיסוי עדיין לח מבפנים הכל אסור אם הכיסוי ב"י דבעינן סי' נגד כל הכיסוי דלא ידעינן כמה נפק מיניה עכ"ל ובהגש"ד דאף אם הכיסוי נקוב למעלה דינו כשאר כיסוי עכ"ל עוד כתב בהג"ה שם דאם לקח כיסוי מקדרה של בשר רותח וכיסה על הקדרה חולבת צוננת אפ"ה אסור הכיסוי והקדרה דכיון דרותח הוי א"א שלא בלע הקדרה חולבת מן הבשר מידי דהוי אטיפה רותחת שנפלה על הקדרה שבלעה אע"פ שצוננת והתבשיל שבתוך הקדרה שרי הואיל והוא צונן אך נ"ל שיודע בודאי שלא נפל הטיפה מן הכיסוי לתבשיל עכ"ל וכן הביאו ב"י ולא השיג עליו והנה מבואר שהג"ה זו פליג אדברי או"ה בתרתי חדא דהיא אוסרת הקדרה אף על פי שהוא צונן מידי דהוי אטיפה רותח שנפלה על הכלי ובזו נראה דברי הארוך דהרי כתב טעם הגון דל"ד לשאר עירווי טיפת רותח שנפל על הכלי ולקמן סי' ק"ה מבואר בשם מהר"ם כדברי או"ה השנית דהג"ה זו מצריך דבעינן לידע שלא נפל מן הכיסוי לקדרה והארוך כתב מסתמא דשרי דודאי איכא כי נגדו ובזה נראה דברי ההגדות דבהם על הצונן לא שייך סי' אלא קליפה ולכן בעינן לידע שלא נפל לשם כלום ואי לא ידעינן סגי בקליפה אי התבשיל הוא דבר יבש ואפשר דאף קליפה לא צריך אבל לא מטעם הארוך אלא דלא מחזקינן לאיסור לחוש שמא נפל לשם דבר דלא ידעינן ואי הוא דבר לח שאין שייך בו קליפה נתבאר לעיל סי' צ"א: (ג) במרדכי ספג"ה כי ראבי"ה כיצר משערינן נגד כלי האיסור מביאין כלי מלא מים וממלאין הקדרה האסורה באותן מים עצמן ויתן הקדרה האסורה באותו כלי גדול והמים היוצאים הן שיעור דופני הקדרה האסורה ואח"כ ימדוד המים המבטלים אותו אם יש בהן סי' או לאו עכ"ל ולפ"ז נראה ת"י אחרון של ב"י הוא העיקר דהרי ס"ל לראב"י דמשערינן בכל דופני הכלי ואפ"ה ס"ל דמצינו סי': (ד) ולכן לא מתמיה רבינו בעל הטור על הרשב"א כמו שמתמיה על ב"ה וזה הישוב הוא העיקר: (ה) ונ"ל דמ"מ בעיקר דינא אפשר דל"פ ע"כ לא הביא הטור רק דברי הרשב"א:

סימן צד - דין התוחב כף חולבת בקדרה של בשר

(א) כתב באו"ה כלל ל"ז דכ"ז מיירי דידיעין שנשתמש בו חלב רותחת תוך מע"ל אבל אם לא נשתמש עמו רק בכלי שני לא בעינן כלום עכ"ל ופשוט הוא: (ב) וכ"כ המרדכי והגש"ד דהכי יש לנהוג וכן פסק בארוך כלל ל"ז: (ג) וכ"ה בשערים דמהרא"י ול"נ דאין לחוש בדיעבד כמש"ל סימן י: (ד) ול"ד לכלים בפסח דאמורים להשתמש בו כמ"ש בא"ח סי' ת"ן משום דרוצה בקיומו של איסור ע"י ד"א די"ל דשא"ה דרוצה ליהנות מן האיסור אחר הפסח משא"כ כאן: (ה) כתב באו"ה כלל ל"ז דאם תחב כו' ב"י לקדרה של ירקות או מים והקדרה אינה ממין הכף ואינה ב"י או להיפך הכל שרי דהוי נ"ט בני"ט ועדיין היתר הוא הואיל וכלי אחד אינו ב"י וכ"ה לקמן סי' צ"ה. ועוד כתב דאפילו הכף וגם הקדרה ב"י אם יש ס' נגד הכף גם הכלי שרי דהקדרה פשיטא דשרי דהרי יש ס' נגד הכף וגם הכף שרי דהרי טעם הקדרה הוי נ"ט בני"ט ועדיין היתר הוא הואיל ואיכא פ' נגד הכף וצריך לאכול המאכל כמין הכלי שהוא בתוכו עכ"ל: (ו) וצ"ע דהואיל והקדרה היה חדשה דהוי נ"ט בני"ט ממאכל בכף והכף לקדרה או אפי' איכא למימר הכף למים והמים לקדרה והוי ג' נותן טעם ועדיין היתר הוא ואמאי אינו מותר לבשל בו בשר להדיא מ"ש מדגים שעלו בקערה דמותר לאכול בחלב כדלקמן סי' צ"ה ואפשר דסמ"ק מחלק בין עלו לנתבשלו וע"ל סי' צ"ה אם נוהגין כן גם למטה משמע דהסמ"ק ס"ל נ"ט בני"ט אפי' בבישול וכ"ה בהדיא בהג"ה פ"ט להתיר בדיעבד מטעם שכתבתי אבל לכתחלה משמע דאסור וצ"ע מ"ש מדגים דמותר לכתחלה הואיל והסמ"ק אינו מחלק בין עלו לנתבשלו כמו שאכתוב למטה סי' צ"ה ואפשר דהמחמיר לכתחלה בנתבשלו משום דיש מחמירין בנתבשלו וע"ל ובארוך כלל ל"ז כתב קדרה חדשה שמבשל בה ירקות או כיוצא בו ותחבו בו כפות אחד של בשר ואחד של חלב אם הכפות שתיהן ב"י ויש ס' נגדן מותר לאכול המאכל מאיזה מן שירצה וכן יוכל להשתמש בקדרה לאיזה מן שירצה אבל אם שניהן ב"י ואין ס' נגדן אם תחבו בבת אחת הכל אסור ואם תחבן בזו אחר זו המאכל יאכל כמין האחרון וגם הקדרה ישתמשו בו ממין האחרון עכ"ל וזה שלא כדברי הסמ"ק שכתב ב"י ובהג"מ פ"ט כתב ג"כ דאם תחבו הכף השני לאחר מע"ל של הכף הראשון מותר להשתמש במין האחרון ומשמע הא תוך מע"ל אסור כדברי הסמ"ק ונ"ל דיש יותר טעם לדברי הסמ"ק והגמ"י מלדברי הארוך משום דהסמ"ק והג"ה ס"ל דנ"ט בני"ט תוך מע"ל הוי כנט"ל דלכתחלה אסור בדיעבד שרי ומש"ה לא יבשלו בו אח"כ

לכתחלה לא בשר ולא חלב אבל דברי הארוך צ"ע דהואיל ומתיר להשתמש במין האחרון אי"כ ס"ל דני"ט בני"ט לא הוי כנטי"ל אי"כ היה להיות מותר להשתמש בו מאיזה מין שירצה דהרי הטעם האחרון אינו אלא ני"ט בני"ט כנ"ל: (ז) ומשמע דלסמ"ק ס"ל ני"ט בני"ט ועדיין מותר אפ"י בבישול אי"כ קשה אמה דכתב לעיל וצ"ע כתוב באו"ה כלל ל"ז דאם בישלו בקדרה של חלב בשר ואח"כ תוך מע"ל חזר ובישלו בו בשר אחר לא אמרינן דהואיל ונאסר מתחלה מבשר וחלב יחשב ב"י מבישול של בשר אלא הואיל ואינו ב"י מבישול החלב אינו אוסר בשר שני עכ"ל פשוט דר"ל דכשבשלו בו בשר הראשון לא היה ב"י מן החלב ומ"מ ס"ד למימר דהואיל ואנו מחמירין בקדרה שלא לבשל בו לא בשר ולא חלב יחשב ב"י מבישול הבשר קמ"ל דאינו והמה דברי הטור דכתב לעיל גבי הכף מ"מ בדיעבד אינו אוסר כו' אבל אין להבינו דבשבשלו בו הבשר הראשון היה ב"י מן החלב דבזו פשיטא דטריפה והקדרה נעשה נבילה וחשבינן ב"י מבישול שני ופשוט הוא: (ח) ועיין לעיל כיצד נוהגין: (ט) וע"ל סימן ק"ה כיצד נוהגין בד"ה זה:

סימן צה - דגים וביצה שנתבשלו בקדרה של בשר אם מתר לאכלן עם גבינה

(א) כתב באו"ה הא דנוהגין לאסור לכתחלה בבישול וצלייה היינו לאכול עם חלב עצמו אבל ליתן בכלי חולבת שרי וכן אם לא היה הקדרה שנתבשלה בה ב"י אף לכתחלה שרי דהואיל והוא נט"ל וגם ני"ט בר ני"ט עכ"ל ועיין באו"ה סימן תנ"ב מד"ה זה עוד כתב כלל כ"ד ותבלין שדכו במדוך של בשר ואח"כ נתנוהו בחלב צריך לשער נגד כל התבלין אפ"י לא היה המדוך ב"י עכ"ל ונ"ל טעמו דס"ל דבדבר חריף אינו מועיל ני"ט בני"ט כמו שאינו מועיל בו נט"ל כמו שיתבאר לקמן סימן קכ"ב וכתשובת הרשב"א סימן תמ"ט משמע כדברי שכתב שם במעשה שדכו ביצים עם תבלין במדוך חולבת שאינו ב"י ושמו בתרנגולת ופסק דשרי דמשום מעט תבלין שבו לא מקרי דבר חריף וא"כ הוי ני"ט בני"ט ובטלה עכ"ל משמע הא אי הוי דבר חריף אסור וכ"כ ב"י בשם ספר התרומות: (ב) ואני אומר כי ניים ושכיב אמר להאי מילתא דמאי אבל בעל התרומה כתב כו' שהרי

גם הסמ"ק לא אמר אלא לכתחלה אסור להעלותן בקערה כדי לאכלן עם חלב אבל אם כבר העלה פשיטא שמותר לכתחלה לאכלן עם חלב דהא לא פליג על הגמרא דקתני דמותר לאכלן בחלב ומותר לכתחלה משמע ועוד דאם לא כן מ"ש בשם הסמ"ק דבין נצלה בין נתבשל דוקא דייעבד אבל לכתחלה לא וכו' סותר דבריו הראשונים שכתב בשם הסמ"ק לחלק בין צלייה לבישול וע"כ לומר דהא דאינו מחלק בין צלי לבישול היינו לענין לכתחלה אסור לעשות ע"מ לאכלו בחלב אבל אם כבר עבר פשיטא דיש לחלק בין בישול דמותר לאכלו ובין צלי דאסור לפי סברת הסמ"ק וכ"ה בהדיא בהגהות סמ"ק ואם כן מאי אבל בעל התרומה דכתב וכבר כתבתי לעיל סימן צ"ד דאע"ג דדעת הסמ"ג להתיר בנתבשלו מ"מ מחמיר לכתחלה בנתבשלו משום הואיל ויש מחמירין וכ"פ באו"ה כלל ל"ד דלכתחלה יש להחמיר אפי' בבישול אמנם בדיעבד יש לסמוך אדברי המקילין אפי' בצלי ונ"ל דמ"מ בדגים שעלו בקערה שלא נתבשלו ולא נצלו מותר אף לכתחלה לאוכלן בחלב דבהא לא מצאנו מאי דפליג: (ג) במרדכי דף תשל"ה ע"ג כתב פרק כ"ח וכן הסכים הר"ן דף תשי"ט ע"ב וכ"פ מהרא"י בפסקיו סימן צ"ז דאין נוהגין בס"ה וב"פ בארוך כלל ל"ד וכתב שם דה"ה אם הדידו קערות של בשר ושל חלב בכלי ראשון דאסור ודוקא שהדיחן בפ"א אבל בזו אחר זו אם היו יפים בלא שומן שרי דהוי נ"ט בני"ט דבדיעבד שרי עכ"ל: (ד) וכל זה הוא ג"כ באו"ה כלל ל"ד: (ה) ואני כתבתי למעלה סימן ס"ח דאנו נוהגין היתר בכ"ש בדיעבד וב"פ בהגש"ד דבכ"ש יש להתיר וכתב דלכן טוב ליזהר תמיד שלא יתן הקערות תחלה באותן כלים שרוחץ אותן מתוכן אלא בנותן המים תחלה ואח"כ נותן הקערות לתוכן דהוי כ"ש עכ"ל ועוד כתב שם דאם עירה על קערות של בשר ושל חלב נאסרו דאנן ס"ל עירווי ככ"ר אמנם באו"ה כלל ל"ד כתב דאף ע"י עירווי שרי דודאי עירווי ככ"ש אלא שאנו מחמירין בו להחשיבו ככ"ר ודוקא כ"ק בדין תתאה גבר ודוקא קילוח הראשון שיורד מן כ"ר אבל לאחר שהורידו על הכלי לומר שפליטת אותם המים יוצא מכלי אחד ויבליע בכלי אחר זהו לא אמרינן דמיד שנחו המים על הכלי הוי כ"ש ושוב אין מבליע ולא מפליט ואין להחמיר אלא בדבר שנהגו עלמא איסור ולכן אפי' כל הכלים מלוכלכים בכ"ה"ג שרי עכ"ל עוד כתב בארוך שם דאין חילוק בין הדיח קערות עם קערות או כפות עם כפות ולא אמרינן דכפית אין תשמישן אלא בכ"ש ולא בלעי דחיישינן דילמא השתמש עליהו בכ"ר וכן מה שקורין בל"א טעלר עכ"ל ומיהו נ"ל שאם ברי לו שלא השתמש עם הכלי תוך מע"ל אלא בכ"ש דאינו אוסר כנ"ל והוא פשוט עוד שם דאע"ג דהיורה אינה ב"י והקערות ב"י נוהגין שלא

להשתמש באותן מים כלום דהואיל ואינו מאכל מים גרידא הוי לכתחלה ואסרינן הואיל ובלוע מאיסור פגום עכ"ל כתב בהגש"ד אם נמצאת קערה של איסור או של בשר תוך קערות של חלב ולא ידעינן אי הודחה בהן או לא יש להתירן דלא מחזקינן איסורא דילמא הודה בהן בב"ר עכ"ל: (ו) ובארוך כתב דכן נוהגין אפ"י אם אינו ב"י אין אנו מתירין עד שיאמר ברי לי שלא היה מלוכלך עדיין עכ"ל ונראה דדוקא אם הדיחן עצמו אבל אם עידה עליהן אין לחוש דהא יותר מזו מתיר בארוך בעירווי כמ"ש לעיל: (ז) ובהגש"ד מיהו בדיעבד שרי דלא מחזקינן איסור עכ"ל מהרא"י ז"ל וכ"ה בארוך כלל מ' ושם דוקא כותח שהוא עבה וניכר אם נתזו ניצוצות במלח אבל חלב צלול שרי לכתחלה ואפילו בכותח אינו אסור אא"כ הכלים מגולים עכ"ל: (ח) ובארוך ובשערים דמהרא"י ז"ל כתב בשם א"ז דאפ"י בבשר בחלב יש להחמיר לכתחלה עכ"ל: (ט) וצ"ע הואיל ומהרא"י מביא דברי א"ז בשעריו משמע דס"ל דהכי נקטינן לכתחלה:

סימן צו - דין מאכל חריף שנחתך בסכין של בשר

(א) כתב באו"ח הא דנוהגין לאסור לכתחלה בבישול וצלייה היינו לאכול עם חלב עצמו אבל ליתן בכלי חולבת שרי וכן אם לא היה הקדרה שנתבשלה בה ב"י אף לכתחלה שרי דהואיל והוא נט"ל וגם נ"ט בר נ"ט עכ"ל ועיין באו"ח סימן תנ"ב מדין זה עוד כתב כלל כ"ד ותבלין שדכו במדוך של בשר ואח"כ נתנוהו בחלב צריך לשער נגד ואפשר להחמיר החמירו אבל בתמכא שקורין קרי"ן שרובו חתוך לא חששו להחמיר ואוקמוה אדינא כנ"ל עוד כתב הארוך ודוקא בדבר שהוא חריף ולח קצת אבל בדבר יבש דגמרי אפ"י חריף מותר בהדחה ומטעם זה מתיר בסמ"ג הזנגביל שעשאו נכרי בסכין שלהם מטעם דסתם כלי של נכרים אינו ב"י עכ"ל וצ"ע דהרי קורט של חלתית אין בהם לחלוחית יותר מזנגביל ואפ"ה אסור ע"כ נראה דמאן דמתיר זנגביל מטעם דסתם כלים של נכרים אינן ב"י ס"ל דדוקא קורט של חלתית ולא שאר דברים חריפים כסברת מהר"ם ושאר גדולים אבל לדברי ס"ה דמדמי כל דברים חריפים להדדי אין חילוק ג"כ בין בדבר שיש בו לחלוח לאין לו וע"ל סימן קכ"ב

בטור ובמרדכי פ' כיצד מברכין הטעם שאוכלין זנגביל מרוקח משום שיש להם כלים מיוחדים לכך או מטעם שסתם כלים של נכרים אינם ב"י ובודאי לא נחתך בסכין של נכרי אלא נתלש כך דלא גרע מקורט של חלתית עכ"ל משמע בהדיא כדברי דאם נחתך בו אסור רק שתלינן שנתלש ומה שהוצרך לטעם דסתם כלים אינן ב"י היינו באותן שמבשלים בהן המרקחת אבל זו לא מהני לענין אם נחתך בסכין של נכרים ואפשר שגם דעת הסמ"ג כן ולא כמו שהביא בעל הארוך כן נ"ל: (ב) וכתב בארוך כלל ל"ח ומה שאנו אוכלין שומין ובצלים ודומיהן שנחתכו זנבותיהן בסכין של נכרים לפי שהזנבות אינם חריפין ולא בלעי מהסכין כ"א קצת ובקליפה סגי וכן צנון שנחתך בסכין של נכרי רק למעלה בירק שלו שהוא רק קצת חריף אם נשאר בירק על הצנון אפי' כרוחב קש חטין זורק הירק והצנון עצמו מותר עכ"ל משמע מדבריו דאם נחתך הצנון או הבצלים עצמן שנאסר כולו ואפשר דהוא לטעמיה אזיל דפי' בצנון שחתכו בסכין של בשר שכולו אסור לאכלו בכותח ולכן גם כאן כולו אסור אבל לדברי ב"י שכתב לעיל דסומכים להתיר בנטילת מקום גם כאן די בני"מ אמנם חמנחג שראיתי הוא לאסור כולו ועוד כתב בהגהת או"ה וז"ל ולפעמים מביאים הנכרים לשוק צנונות שנראין חתוכות אף למעלה מזנבותיהן ואומרים שחותכין בברזילי המרה וחצינא כשחופרין אחריהן ומוציאין אותן מן הקרקע ונראה שכל החתיכות שהן לצד הזנב אפי' אינו בזנב עצמו אלא אף למעלה ממנו עד שליש או מחצה בצנון ואפי' בצדדין עד מחצה תלינן בברזל כשחופרין דדרכן לחותכן בהא אבל למעלה מזו לא תלינן עכ"ל: (ג) וכן כתב בארוך דדגים מלוחים שחותכים הנכרים בסכינים לאחר המליחה צריך קליפה מיהו אם הם הרבה חתיכות הראשונים בטילים ברוב כתב מהרי"ו בתשובה סימן מ"ט וכל הכרוב דפרמי נכרים הוא אסור והנכרים אינן נאמנים לומר דיש לחם סכינים מיוחדים לכך דלהשביח מקחו אומר וכרוב שלם דשלקו נכרי במקומות הנוהגים בו היתר צריך לחתך או למגרר בי פסקי ובניר"ן בער"ג נוהגין לאכלו היכא דשלקו שלם אבל דפרמי נכרים נוהגין בו איסור עכ"ל וכן המנהג במקומות וראיתי במקצת מקומות שנוהגין בו היתר אף באותו הפרום ואפשר דסמכינן על דברי ש"ל וארוך דס"ל דהראשונות שבלעו איסור בטילים ברוב כנ"ל אמנם בכלבו בשם הראב"ד כתב כדברי מהרי"ו וז"ל פת שחתכו בסכין של נכרי צריך לגרר מקום החתך ואם חתך בו בשר דק אסור דלא יוכל להדיחו או לגררו יפה עכ"ל מיהו יש ליישב דברי הראב"ד דמיירי שלא חתך כ"כ הרבה דהאיסור בטל בהיתר כנ"ל וע"ל סימן קי"ד מדינים אלו: (ד) וכתב בארוך דאנו נוהגים לאכול

תפוחים יבישים מחותכין בסכין של נכרי אפיי בלא הדחה דהואיל ואינם חריפין מותרין כולם ואפיי הראשון והשני דבעי הדחה בטל ברוב המותרים:

סימן צז - שלא ללוש עסה בחלב

(א) דלא כהר"ן פרק כ"ש דף רל"ו ובפרק כל הבשר דף תשי"ו ע"ב דקיננה מהני: (ב) וכ"ה בארוך כלל מ' אבל כתב טעם אחד משום דנשתנו צורתן משאר פת וכן נוהגין לעשות פת מרובה עם החלב אם נשתנו צורתן משאר פת וכן פלאדין או פשטיד"א מאחר שניכר בהן הבשר או החלב א"צ היתר יותר וא"צ להשים עליהם גבינה או עצמות לסימן עכ"ל: , וכ"פ באו"ה כלל ל"ט דאף בדיעבד דפת אסור אף ע"ג דאין התנור משופע אלא א"כ היה הפשטיד"א במחבת עכ"ל: (ג) ובהגש"ד סימן ל"ה משמע דיש מקילין אפיי בלא מחבת אם התנור משופע ונתן הפת למעלה והפשטיד"א למטה בעניין שלא יכול לזוב שם עוד שם דיש מקילין ועושין היכר לפת ולכן אופין אותם לחמים של שבת עם הפשטיד"א אבל נאסרין לאכלן עם החלב עכ"ל וכ"ה בארוך סימן ל"ט:

הלכות תערובות

סימן צח - דין אסור שנתערב בהתר ואפן בטולו

(א) ובאגור כתב לא ראיתי ולא שמעתי בשום מדינה דנוהגין שיהיו מטעימים קפילא אלא משערין הכל בסי עכ"ל מיהו דבר דעביד לטעמיה לא בטיל כדלקמן סי' ק"ה: (ב) וכתב באו"ה כלל ל"ו דאפי' נפל חלב לבשר עוף דהוא מדרבנן אפי"ה אם נשפך אסור עכ"ל: (ג) עיין במרדכי דף תשל"ה ע"א וע"ד פי' ב"ה ובהגהות חולין ובהר"ן דף תש"יב ע"ב ובמרדכי פרק השוכר דף תשפ"ט ע"ד גם האשיר"י בפרקים הנזכרים כל דין מין במינו איזה דבר מקרי מין במינו ולא רציתי להאריך בזה הואיל ואנן ס"ל כר"ת במ"ש למטה ואע"ג דאיכא קצת נפקותא אף לר"ת לענין שאם נשפך ההיתר וכי' גם איכא נפקותא בדבר יבש כמו שיתבאר לקמן סימן ק"ט מ"מ לא חשתי להאריך בזה כי הוא מילתא דלא שכיחא: (ד) וכ"כ במרדכי פי' ג"ה דף תשל"ה ע"א בשם ס"ה דאנו נוהגין כר"ת וראבי"ה כתב דהמנהג כרש"י וכן היה נוהג אביו ר"י הלוי עכ"ל ובהג"מ פט"ו בשם סמ"ק ונהגו העם כר"ת בין במין במינו דבטל בסי' בין בטעם כעיקר שהוא דאורייתא וכ"פ בש"ד ובאגור ובאו"ה וכ"פ בב"י וכן המנהג: (ה) וכתב האו"ה כלל כ"ג כל דינים אלו וכתב לבסוף וה"מ כשהן שלימים אבל החתוכים הכל מקרי חתיכות דג או חתיכות עוף עכ"ל נראה מדבריו דס"ל דבכה"ג הוי מין במינו דבתר שמא אזלינן הואיל וכולהו מקרי חתיכות דג או עוף אם כן שמן שוה אין דבריו נראין דאין זה שמן העצם שנלך אחריו לענין מין במינו כן נ"ל: (ו) היכא דמכיר האיסור פשיטא דצריך לזורקו אע"ג דאיכא סי' ונ"ל דלהכי כתב המדדכי בהגהת חולין דף תשמ"א ע"ג בשם הרוקח דאם נפל חלב לתוך התבשיל דיתן לשם מים צוננין והשומן צף למעלה והשאר מותר עכ"ל ונראה דמיירי שיש בקדרה סי' ואפי"ה צריך לעשות כן להסיר כמו אם היה מכירו שצריך להסירו הואיל ויכול לבדלו מן המאכל אבל אי ליכא סי' פשיטא דלא מהני תקנה זו דאף ע"ג דמסיר החלב עצמו מ"מ הטעם נשאר שם ולבן ודאי לא מידי אלא בדאיכא סי' כן נ"ל ואחר שכתבתי מצאתי בארוך כלל כ"ג שפי' דברי המרדכי כמ"ש: (ז) ובארוך כלל כ"ד אפי"ה החתיכה עבה כמו בראשונה ואפי"ה נפלה לקי' קדרות בזה אח"ז צריך לשער בכל הקדרה נגד כולה אבל אם נפל ב"פ לקדרה אחת אין צריך לשער רק פ"א נגד כולה עכ"ל ולעיל סימן צ"ד כתבתי אפי"ה נודע בנתיים א"צ רק סי' אחד וע"ל: (ח) ואני אומר שזו אינו נכון דמ"ש הטור מסכים לסברא הראשונה דהרי כתב לקמן סימן ק"ז בהדיא כדברי הרמב"ן ותו דגם כאן משמע דס"ל כרמב"ן מדכתב אבל כף ישנה דניער בו כמה פעמים משמע שניער בו חלב כמה פעמים ולא ידעינן כמה בלע מן החלב ולכן משערינן בכולו אבל אי הוי כף ישנה בלוע מבשר ולא ניער בו רק כזית חלב א"צ לשער רק מה שבלע

מן החלב ואין להקשות לדברי דאם כן אמאי נקט בתחלת דבריו כף חדשה דהא לפמ"ש כף ישנה נמי י"ל דרבינו לא נקט כאן רק מילתא דפסיקא כף חדשה כ"ע מודים שלא משערים נגד כולו אבל אם הוא כף ישן ולא נייער בו רק כזית חלב מזה לא דיבר כאן כלום עד לקמן סימן ק"ז גלה דעתו בזה ולפ"ז דעת רבינו כדעת הר"ן והרמב"ן וכ"ה דעת המרדכי כמ"ש לעיל סימן צ"ב אך צ"ע מ"ש מטיפת חלב שנפלה על הקדרה שנתבאר לעיל סימן צ"ב דאמרינן חני"נ ואפשר לחלק בין כ"ה לשאר כלים וע"ל סימן צ"ב וכתב באו"ה כלל כ"ד הא דמצרכינן ס' נגד כל הכלי בכף ישנה היינו דוקא אם נאסר הכלי מחמת בליעת איסור ע"י האור שאז שולט הבליעה בכל הכלי אבל אי נאסר ע"י מליחה אין המלח יכול לאסור מן הכלי רק כ"ק וא"צ ס' רק נגד קליפת הכלי מבפנים עכ"ל וכ"ה במרדכי פכ"ה דף תשל"ה ע"ג תשובת ר"י עוד כתב ואם מלח בכלי מנוקב ונפל ליורה א"צ לשער כלל נגדו אף ע"ג דלכתחלה אסור לאכול בו רותח מ"מ בדיעבד אינו אסור הואיל והוא מנוקב וה"מ בשל עץ אבל בשל חרס אף ע"פ שהוא מנוקב צריך ס' נגד כולו ולא די בכדי קליפה עכ"ל הארוך: (ט) משמע דאין לחלק בין איסור לאיסור דהכל בטל בס' חוץ מאלו שחילק בהן רבינו ואף בשר בחלב שנפל אח"כ לקדרה בטל בס' כתשובת רש"י שכתבו הג"מ דף תשמ"ב ע"ג ובמרדכי עצמו דף תש"א ע"ד ודלא כמ"ד דאוסר במשהו לאחר שנעשה בשר בחלב וכ"פ בארוך כלל כ"ג דאין לחלק ומשערין בס' גם משמע מכאן דאין לחלק בין ציר לשאר איסורין והכל בטל בס' דלא באו"ה שם דפסק דציר נבילה וטריפה שהיא מדאורייתא שנתערבה במינה דלא בטילה רק במאתים עכ"ל וכ"פ המרדכי דף תשל"ה ע"ב תשובת מוהר"ם דאין לחלק ודלא כרמב"ם שכתב גבי דג טמא שכבשו עם דגים טהורים במאתים ובש"ד בשם מהרא"י ז"ל דאף למאן דבעי מאתיים היינו דוקא שכבשו דאז יוצא גוף הדג עם הציר אבל בשאר מיני ציר מודו עכ"ל וכסברא זו דברי הארוך דהואיל ויוצא גוף הדג בעי מאתיים הואיל וגוף הדג אסור מדאורייתא וה"ה לציר נבילה וטריפה שהוא נמי דאורייתא ומדברי רבינו משמע דאין לחלק כדברי המרדכי: (י) ובארוך כלל ב"ד דה"ה כזית גבינה וכזית בשר שנפלו לני"ט זיתים ירק דכל אחד מבטל חבירו הואיל ולא נתערב עד שנפלו לקדרה אפי' נטל אח"כ איסור אחד משם שרי הואיל וכבר נתבשלו שניהם עכ"ל עוד כתב אפי' ב' כפית אחת של הולכת ואחת של בשר או של ב' איסורים שנתחבו בקדירה ואין בקדירה לבטל אחד מהן כל כף מועיל לבטל דאין סברא לומר דאחד פולט והשני אינו פולט ולא דמי לקדירה של היתר דאינו מצטרף לתבשיל האיסור לבטל אף כף של איסור

הנתחב לתוכו דשם ב' מיניס הם הקדירה של חרס והכף של עץ ואיכא למימר דהכף פולט ולא הקדירה ועוד דהרי הקדירה בלוע מן האיסור שבכף עכ"ל ודבריו אלו אינן מובנים לי חדא רמ"ש דהקדירה בלוע מאיסור מה בכך דאדרבא משום זו היה לו להועיל לבטל דאין לומר דהואיל ובלוע מן האיסור חיישינן שמא נתמעט האיסור דהרי משערים נגד כל הכף גם מ"ש וחילק בין אם הכפות ממין אחד או הם מבי מינין כגון לקדירה עם כף הוא טעם חלוש מאוד ולכך אין לסמוך עליו בזו כן נ"ל: (יא) ז"ל רש"י פכ"ה דק"ח והיכא משערינן יין או חלב וכל משקה לשערו בכזית מביא כוס מלא משקין ומביא זית ונותן לתוכו והמשקה יוצא לחוץ וההוא דנפיק הוי שיעור זית וכך היא שנויה בתוספתא דנזיר פרק נזיר שאכל עכ"ל:

סימן צט - דין העצמות אם מצטרפין לבטל אסור, ושלא לבטל אסור לכתחלה

(א) משמע דס"ל דהכי נקטינן וכן בהגש"ד כ"כ מהרא"י בדברי הרא"ש אמנם באו"ה כלל כ"ח בשם א"י בדעת י"א וכתב כלל ל"ז דהבי נקטינן לבטלן גם בהג"ה אחרת מש"ד סימן מ' כתב דברי א"י בגירסא אחרת שס"ל שאין עצמות איסור מצטרפין לא לאיסור ולא להיתר אמנם עצמות היתר מצטרפין להתיר וכתבו אם שום אדם יורה שעצמות של איסור מצטרפין להיתר לא עבר על דברי חכמים אבל אין להקל כולי האי עכ"ל: (ב) וצ"ע למה כתב סתם דא"צ לחקור אח"ז דהרי לפי דבריו במקום שחנ"נ כגון בבשר בחלב צריכין לחקירה זו והיה לו לפרש ועוד דלפמ"ש לעיל סימן צ"ב אנו נוהגין בכל איסורים חנ"נ וא"כ אנו צריכין לחקור אחר חקירה זו בכל איסורים לפי דבריו אבל נ"ל דאין דבריו נכונים משום דהא דכתב רבינו דק"ל כל האיסורים שריבה עליהן בשוגג מותרין קאי אכל איסורין אפילו בבשר וחלב אע"ג דלכ"ע חנ"נ ס"ל דאפ"ה אם ריבה שוגג אע"ג דאין ס' לבטל כל הקדירה אפ"ה שרו דמצרף כל ההיתר יחד לבטל האיסור הראשון שנפל הואיל ונתרבה בשוגג והא דאמרינן חנ"נ היינו אם ערבו במזיד דאז אמרינן חנ"נ ובעינן ס' נגד כל האיסור ואם לאו לכ"ע אסור אף לאחרים דלא מתכוין לבטל בגינייהו

אלא לדידיה או למי שמכוין לבטלו בשבילו אפילו בלא חני"נ אסור כדלקמן או איכא למימר דאף אם נתערב בשוגג איכא למימר חני"נ ואע"ג דקיי"ל כל איסורים שריבה עליהם שוגג מותרין היינו דוקא היכא דלא נודע התערובות קודם שריבה אבל לאחר שנודע התערובות לא מהני מה שריבה אח"כ ולכן אמרינן חני"נ וזה התירוץ נכון וכ"כ באו"ה כלל ל"ז הא דמצטרף אם ריבה בשוגג היינו אם לא נודע בנתיים אבל אם נודע בנתיים אינו מצטרף ולכן צריך החכם לחקור אחריו עכ"ל ואין להקשות לפי דברי דא"כ למה כתב רבינו דא"צ לשאול הלא צריך לשאול שמא נודע בנתיים דאז לא מהני מה שנתרבה י"ל דס"ל דילמא לא חיישינן דמסתמא אילו היה נודע בנתיים מיד היה בא לחכם לשאול מה דינו והארוך שכתב דמטעם זו צריכין לשאול פ' כסמ"ג שצריך לשאול וכדי לתרץ דברי הסמ"ג שלא יקשה עליו הא דקיי"ל כל האיסורין שנתרבו שוגג מותרין לכן חילק בין נודע בנתיים ולא נודע ובזה מתורצים דברי הספר המצות בלא תירוצו של ב"י ועוד נראה דאפשר דהטור מחלק בין הא דאמרינן חלב נעשה נבלה להא דאמרינן כל איסורין שריבה עליהם כו' כמו שמחלק בתשובות הרשב"א סימן תצ"ה שכתב דוקא אם נתערב לח בלח או יבש ביבש אמרינן דאם ריבה עליהם שוגג כו' אבל כל שאסור משום בלוע כגון איסור שנפל על החתיכה ויש בה בני"ט ואח"כ נתרבה ההיתר לבטל אינו מועיל דאמרי' חני"נ ואפשר לסוחטו אסור עכ"ל וכן היה נ"ל ליישב דברי הטור דכתב סתם דקיי"ל כל איסורין שרבה עליהן מותרין משמע אף בבשר בחלב דלכ"ע חני"נ גם כי לא ראיתי מרבתי מימי ששאלו אחר חקירה זו אע"ג דאנו נוהגין בכל איסורין חני"נ אמנם בהגש"ד מצאתי בשם מהרא"י ז"ל דוקא בדבר יבש יש לנהוג הכי דאם נתרבה ההיתר מותר אבל לא בדבר לח דקיי"ל חני"נ עכ"ל ומשמע דכ"מ דאמרינן חני"נ צריכים לשאול אחר החקירה זו והוא כדעת ב"י ותימא דלא נהיגי לחקור בדבר זה וצ"ל דאע"ג דמחמירים אם נודע שנתרבו ההיתר מ"מ לא מחמירין לחקור אחר זאת וע"ל סימן צ"ב באיזה דבר אמרינן חני"נ: (ג) וכתב באו"ה כלל כ"ד דה"ה באיסור דרבנן כתוב ואסור למוכרו לישראל אחר לאכלו דהא אסור ליהנות ממנו אע"ג דגם האיסור בעצמו היה מותר בהנאה ומותר למכרו לנכרי מ"מ לא ימכרם לישראל דלא יהנה הוא עצמו ממעשיו הרעים עכ"ל: (ד) וכ"כ בש"ד ובארוך:

סימן ק - בריה אפלו באלף לא בטיל

סימן קא - דין חתיכה הראויה להתכבד

(א) (כתב בהארוך דרגלים של בהמה גסה מיקרי ראוי להתכבד ושל דקה מיקרי דבר שבמנין ושניהם אינם בטילים עכ"ל וביי כתב בשם הסמ"ק) דרגלים של בהמה דקה יש לאוסרן משום חתיכה הראויה להתכבד אבל אין לאוסרן משום דבר שבמנין דאת שדרכו למנות שנינו עכ"ל וע"ל סימן ק"י מדין דברים שבמנין עוד כתב בארוך דעור שומן של אווז אם נטרפה אחת ונתערבה באחרות הוי חתיכה הראויה להתכבד ואינה בטילה ומיהו אם יכולין להכיר שהוא מן הטריפה כל האחרות מותרין עכ"ל וע"ל סימן ק"י על איזה דבר יש לסמוך שאחת מהן היא הטריפה כל האחרים מותרים בהגש"ד דכל דבר שאינו נאסר רק כדי קליפה הואיל והחתיכה עצמה אינה אסורה אע"ג שהיא חה"ל דדבר האסור בה דהיינו הקליפה אינה ראויה להתכבד עכ"ל והוא סברת התוס' מצאתי כתוב חתיכה שלא ניקרה מגידים וחלבה מקרי ראויה להתכבד דהא ראוי לנכרי עכ"ל ואין אנו צריכים לטעם זה דהא אפילו באיסור הנאה אמרינן דין חתיכה הר"ל: (ב) כתב באו"ה כלל כ"ה הא דחתיכה הר"ל ובריה לא בטילה דוקא במינו אבל שלא במינו הוי בני"ט דומיא דשיל"מ עכ"ל וכב"י בסימן ק' בשם תשובת הרשב"א על בריה שנפלה לירקות דאינה בטילה וזהו שלא כדבריו וכ"מ בש"ד גבי טיפת חלב שנבלע בבשר שכתב דלא הוי ראויה להתכבד בבשר משמע הא אי הוי ראויה להתכבד לא בטיל ע"כ הארוך אם הוא ספק אם היא חה"ל או בריה או לאו אזלינן לקולא דספיקא דרבנן לקולא עכ"ל ופשוט הוא עוד כתב הא דמהני נתרסקו דוקא שלא נודע התערבות אבל אם נודע התערבות אסור דלא מהני שוב ביטול עכ"ל וע"ל סי' צ"ט די שחולקין וסי"ל דאין לחלק בין נודע ללא נודע:

סימן קב - דין דבר שיש לו מתירין

(א) וכ"כ הר"ן דף ש"פ ע"ד והוא סברת התוספות ולכן כתב בהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל דאם לבנו בו מאכל או מלחו בו תרנגולת אסורים והכי נוהגין דהואיל והקדירה מתוקן בכך דהא ממלאים התרנגולת לבשם אותו וכן אם לבנו המאכל בה הכל מקרי מין במינו כדאיתא בביצה פרק בתרא ולכן נהיגים לאוסרו עכ"ל אמנם מדברי רבינו לא משמע שזה מיקרי מין במינו דהרי כתב דהתבשיל מותר לפי סברת ר"ת ובודאי בכל התבשיל אין נותנין הביצה רק לבשם ואפ"ה כתב דבטל ובאו"ה כלל כ"ה כתב דאם לבנו בו מאכל אסור דהואיל ולחזותא עביד אינה בטילה וכן נהג מהר"ש עכ"ל וכבר כתבתי דין זה בא"ח סי' תקי"ג: (ב) כתב הר"ן פג"ה דף תשכ"ג ע"א דשיל"מ דאוסר מינו באלף אם נפל חתיכה שיש לו היתר לתוך רוטב אי חוזר אותה רוטב ונפל לתוך רוטב אחר מיקרי מין במינו ואוסר אף באלף עכ"ל אמנם לפמ"ש הטור בא"ח סימן תקי"ג דשיל"מ אינו אסור אא"כ האיסור שם בעין אבל טעמיה בטילה וכ"פ האו"ה כלל כ"ה א"כ גם כאן הרוטב אינו מיקרי דשיל"מ הואיל וטעם החתיכה עצמה בטל ב"ש הרוטב ותו נראה דלפירוש דברי הר"ן צ"ל דאף דבר שאין איסורו מחמת עצמו אם יש לו מתירין אוסרין באלף ומהרא"י ז"ל לא כ"כ בת"ה סימן ק"ע דכתב על החתיכה שלא נמלחה ג' ימים שאסורה בבישול אם נתערבה באחרות בטילה ולא אמרין דהוי דשיל"מ הואיל ושרי לצלי דלא מיקרי דשיל"מ אא"כ הותר לאותו דבר שהיה אסור תחילה משא"כ כאן דלצלי לא נאסר מעולם וכן איתא סברא זו במרדכי פג"ה ובהר"ן פ' הערל אבל הר"ן פ' הנודר מן המבושל פ"י דכה"ג מיקרי דשיל"מ וכתב שזהו דעת הר"ף בפג"ה וע"ש שמאריך בזה ועוד כתב מהרא"י דחתיכה זו שלא מלחה לא הוי איסורה מעצמה ולכן יש לה ביטול עכ"ל משמע בהדיא דדבר שאין איסורו מחמת עצמו לא מיקרי דשיל"מ עוד כתב הר"ן ריש אין צדין ע"ב דס"ס מותר בדשיל"מ כגון ספק ביצה ביי"ט שני עכ"ל ולקמן סי' ק"י כתבתי דלא נהיגין כן כתב באו"ה כלל כ"ה דמי שנדר מיין זה ונפל ממנו טיפה לחבית גדולה אינה בטילה דלדידיה מיקרי דשיל"מ דיוכל לשאול על נדרו עכ"ל וכ"ה במיימוני פ"ה דהל' נדרים והב"י הביאו לקמן בסי' ר"י וכ"ה בהר"ן פ"ק דנדרים והאריך שם בדיני דשיל"מ וע"ש גם בפרק הנודר מן המבושל והאריך הר"ן בדין זה עוד כתב באו"ה דבר שלא היה ניכר האיסור פעם

אחת בפני עצמו לא מיקרי דשיל"מ עכ"ל: (ג) אין להקשות הלא לעיל סימן פ"ו כתב דביצה אינה בטילה די"ל דהכא בטרופות מיירי ולהכי פסק דבטל הואיל והוא דבר שאין לו מתירין ושאר דיני דשיל"מ עיין בא"ח סימן תקי"ג: ^ בס"א כתוב אע"פ שאם תטעון -- ויקיעורך

סימן קג - דין נותן טעם לפגם

(א) אמנם בפ"ב דביצה משמע במרדכי דחתיכת נבלה בדבש עצמו לא הוי פוגם ובתשובות מהרי"ל כתב דתשובת ר"י מיירי במשקה הנעשה מדבש אבל בדבש עצמו יכול להיות דהוי לשבח ומעתה אין אנו צריכים לחילוק של ב"י גם מיושב מרדכי דביצה דהתם מיירי בדבש עצמו כתב האו"ה כלל ל"ב דוקא במאכל מותר נט"ל אבל הקדירה אסורה ואם בישל בו אח"כ תוך מע"ל דבר שהאיסור נותן בו טעם לשבח נאסר התבשיל השני עכ"ל ועוד כתב ואפי" לא נפל האיסור הפוגם בעצמו לקדירה אלא שבישל בו הבשיל שנפל לתוכו איסור פגום הקדירה אסור אבל אם תחב כף שניער בו איסור פגום לתבשיל שבקדירה הקדירה נמי שרי הואיל והתבשיל שרי דה"ל נ"ט בנ"ט דהיתרא דהרי גם כאן הכף נ"ט פגום לתבשיל ומתבשיל לקדירה ועדיין הטעם פגום וכתב עוד דיורה שמתיכים בו דבש אע"פ שיש בו רגלי הדבורים אפ"ה היורה מותר דאין טעם ברגלי הדבורים לאסור היורה עכ"ל עוד כתב תבשיל שנפל בו איסור פגום ונפל אותו תבשיל לקדרה אחרת ובאותו תבשיל היה האיסור לשבח אילו היה האיסור בעין א"צ בקדרה שני רק ס' נגד האיסור שבקדירה דלא שייך לומר דהקדירה הראשון נעשה נבילה דהא מישרי שרי עכ"ד: (ב) ונ"ל דה"ה אם לאחר בישול המים עבר עליו הלילה נמי הוי דינא כאילו עבר קודם בישול ועוד נראה דאע"ג דכתבתי סימן צ"ב דאנו נוהגין בכל איסורים חנ"נ מ"מ לענין זה יש לסמוך אמקילין ולכן בשאר איסורים אפי" קודם לינת הלילה יש להתיר ולסמוך אמקילין: (ג) כתב באו"ה הא דאיסור פגום בטל היינו כשנמחה האיסור אז הוא בטל בין במינו בין שלא במינו אבל אם האיסור קיים אינו בטל שלא במינו רק בששים דמין שלא במינו אינו בטל ברוב עכ"ל שם וצ"ע דלמה מחלק בין טעם לעיקר דהרי טעם כעיקר הוא דאורייתא לפי דברי ר"ת וקי"ל כוותיה כמ"ש בסימן

צ"ח וטעמא דמין שלא במינו אינו בטל כתב הוא מכח טעם כעיקר א"כ מה לי אם הוא ימחה או האיסור בעצמו הלא שניהם הם איסור דאורייתא עוד כתב בא"ו הארוך כלל ל"ב דאפי' בריה או שאר דברים חשובים אם הם פגומים הם בטילים שפיר דמאחר שהאיסור פגום בטל חשיבתן אבל אם הם חשובין בעצמן אלא שנותנים טעם לפגם במאכל שנתערב בו אינן בטילין אם אינן מכירן כאילו היו נ"ט לשבח: , וכ"כ הר"ן בשם גאון על שמן שנפל בו עכבר אסור להדליקו בב"ה הואיל ואסור באכילה משום הקריבהו נא לפחתך מ"מ לענין הלכה נקטינן כרמב"ם ורשב"א ורבותינו הצרפתים עכ"ל וכ"פ האו"ה כלל ל"ב ויש להכשיר בין ושמן דלא כאגור שכתב שלא ראה לנהוג קולא זו

ג(BBB)ומשמע(B)מדברי(B)כ"י(B)דפשיטא(B)דנקטי(B)בדברי(B)הרשב"א(B)ג(B)ס(B)לא(B)הביא(B)שום(B)חולק(B)רק(B)ש"ד(B)ור"י(B)שכתבו(B)בשם(B)הר"ם(B)ו(B)הרא"ש(B)לאסור(B)ואדרבא(B)כתב(B)שהר"ן(B)וא"ח(B)הסכימו(B)לדבריו(B)וכ(B)תבו(B)דדברים(B)המאוסים(B)דיני(B)כעכברא(B)וגם(B)כתב(B)עליהם(B)דדבריה(B)ם(B)מיוסדים(B)על(B)אדני(B)פז(B)וכ"כ(B)ריב"ה(B)בתשובות(B)וכ"נ(B)מדברי(B)הסמ"ג(B)והמרדכי(B)ודלא(B)כאו"ה(B)דכתב(B)כלל(B)ל"ב(B)דלא(B)קיי"ל(B)הכי(B)דאע"ג(B)הוא(B)דבר(B)מאוס(B)אם(B)אינו(B)נט"ל(B)אסור(B)דהא(B)עכברא(B)בשיכרא(B)אוסר(B)אע"ג(B)דמאוס(B)עכ"ל(B)וע"ל(B)סימן(B)ק"י(B)ז(B)כיצד(B)נו(B)הגין."<

(ד) ומשמע מדברי כ"י דפשיטא דנקטי בדברי

הרשב"א גם לא הביא שום חולק רק ש"ד
ור"י שכתבו בשם הר"ם והרא"ש לאסור
ואדרבא כתב שהר"ן וא"ח הסכימו לדבריו
וכתבו דדברים המאוסים דיני כעכברא וגם
כתב עליהם דדבריהם מיוסדים על אדני פז
וכ"כ ריב"ה בתשובות וכ"נ מדברי הסמ"ג
והמרדכי ודלא כאו"ה דכתב כלל ל"ב דלא

קי"ל הכי דאע"ג דהוא דבר מאוס אם אינו
נט"ל אסור דהא עכברא בשיכרא אוסר אע"ג
דמאוס עכ"ל וע"ל סימן ק"ז כיצד
נוהגין.!" <אינו נ"ל נוסחא אמיתית דמ"ש אם
השומן קשה צריך כ"כ ושאר שומן אם יש בו
ס' מותר וזה טעות נפל בספרים דאי היה בו
ס' אפילו השומן רך שרי ועוד דכשהשומן
קשה לא שייך בו ס' רק כדי נטילה לחוד דלא
שייך ס' רק בכבוש ובישול כדלקמן סי' ק"ה
ועוד דאי הוי מבטלין בס' נטילה זו למה אלא
ודאי זו הנוסחא מוטעת וכן המרדכי והגמיי
לא כתבו רק ואם הוא קשה צריך כ"ג וכ"ה
באו"ה אמנם בב"י הביא תשובת הרא"ש
כמ"ש ולא השיג עליו ומה שכתבתי נ"ל ועוד
תשובה זו צ"ע דלמה כתב דאם שפכו עליו
שומן רותח הכל אסור הלא הוי חס לתוך צונן
דאינו אסור רק כ"ק כמו שנתבאר לעיל סימן
צ"א ויתבאר סי' ק"ה דאין לומר דהעירו
נאסר תמיד משום העכבר וכל מה שעירו שם
נאסר מ"מ אם העכבר בשולי הכלי היה לנו
להתיר מה שלמעלה מקליפה שעל העכבר
דשם לא נגע העירו ונ"ל לחלק דגבי שומן
שאני דידוע כשמערין עליו רותח מחמת החום

נמס הכל ויעשה הכל רך ולכן כל פעם שמערה
נעשה רך והערוי מגיע אל העכבר ונאסר
ומתערב בשאר שומן שהיה שם בתחילה
ונאסר הכל א"ג דהואיל ועשה רך ע"י שפיכות
אלו ששפכו עליו היה ככבוש בתוכו דסתמא
דמילתא דלא חזר והוקשה תוך שיעור כבישה
ולכן אסור כן נ"ל ליישב דברי הרא"ש וכ"כ
הר"ן פרק כירה דף קי"ח לענין עירווי כעין
חילוק זה וע"ש גם בתוס' פ' כירה (מב:)
משמע דבדבר המתערב יש לחלק וע"ש
ובאו"ה כלל ל' כשבא לפנינו (קשה אף ע"פ
שידוע שהיה שם העכבר גם כשהיה רך)
אפ"ה מותר דאמרי' שמא נתקשה קודם
שיעור כבישה ולא נאסר דמחזיקים איסור לא
מחזקינן הואיל ובא לפנינו כך לא צריך אלא
נטילה עכ"ל דלפמ"ש בתירוץ האחרון ליישב
דברי הרא"ש אין זו נכון במ"ש להתיר אם
הוא נודע שהיה רך כשנפל העכבר לתוכה
דהרי כתבתי דבכה"ג אוסר הרא"ש ואפשר
לומר דאף הארוך לא קאמר אלא שלא היה
כ"כ רך שאפשר להתקשות תוך שיעור כבישה
ואפשר גם כי או"ה לא ס"ל כתירוץ האחרון כו
תירוץ ראשון נראה עיקר אמנם מ"מ דבריו

צ"ע דהא כתב דאחזוקי איסורא לא מחזקינן
אע"ג דבודאי העכבר היה שם כשהיה רך
והרא"ש כ' בתחילת התשובה דאף אם הוא
רק ספיקא אם העכבר היה שם אפ"ה אסור
ולא אמרינן דלא מחזקי' איסורא לומר
שבאותו פעם ששפכו עליו רותח לא היה
העכבר שם ותו דלקמן סי' ק"ה כתבתי בשמו
דספיקא דכבוש אזלינן ביה לחומרא וכאן כתב
לקולא ולכן נ"ל דאין להקל במ"ש להתיר אם
ידוע שהיה שם כשהיה רך: (ד) ומשמע מדברי
כ"י דפשיטא דנקטי' בדברי הרשב"א גם לא
הביא שום חולק רק ש"ד ור"י שכתבו בשם
הר"ם והרא"ש לאסור ואדרבא כתב שהר"ן
וא"ח הסכימו לדבריו וכתבו דדברים
המאוסים דיני כעכברא וגם כתב עליהם
דדבריהם מיוסדים על אדני פז וכ"כ ריב"ה
בתשובות וכ"נ מדברי הסמ"ג והמרדכי ודלא
כאו"ה דכתב כלל ל"ב דלא קי"ל הכי דאע"ג
דהוא דבר מאוס אם אינו נט"ל אסור דהא
עכברא בשיכרא אוסר אע"ג דמאוס עכ"ל וע"ל
סימן ק"ז כיצד נוהגין.

סימן קד - דין עכבר שנמצא בין או בשכר

סימן קה - דין אסור שנפל לתוך התר

(א) כתב באו"ח כלל ל' כל כבוס כמבושל דאורייתא וספיקא לחומרא אבל כבוס בשר בחלב הוי דרבנן וספיקא דרבנן לקולא עוד כתב חתיכה שנפלה מקצתה לחלב ומקצתה חוץ לחלב מה שבתוכה אסור ומה שבחוץ מותר דאין חלב מפעפע למעלה בצונן עכ"ל. ובהגהת שם בשם מהרי"ש דכולה אסור דכבוס כמבושל ומתפשט שפיר בכולו אפילו ע"י צונן עכ"ל וע"ל סימן ס"ט מדין זה: (ב) וכ"כ הר"ן פי' כ"ש ד' רל"ז דכ"ר מקרי לאחר שהוסר מן האור: (ג) ע"ל סימן ס"ח דין כלי שני ועירו כיצד נוהגין בהם גם ס"י צ"ה וע"ל ס"י צ"ב אם נשפך כ"ר ע"י רתיחה אי מקרי כ"ר או שני כ' בשערים דמהרא"י בשם תשובת מוהר"ם שאם נפלה טיפת חלב רותחת על סכין או על כלי אחר שהוא צונן שא"צ רק לגרר במקום שנפלה הטיפה הואיל ופסקה הטיפה מן הקדרה כשנפלה עליה והאי דאמרינן עירו ככ"ר היינו כשנפלה עליו בקילוח אבל כה"ג לא ודוקא שנפלה על הקתא אבל נפלה על הברזל של סכין נועצה י' פעמים בקרקע ודיו עכ"ל וכתב באו"ח כלל נ"ח דהכי נהיגין דלא כסמ"ק דאוסר עכ"ל וכן הוא במרדכי פי' גיד הנשה דף תשמ"ב ע"ב שכתב אם נפל טיפת חלב רותח על להב הסכין כולו אסור דחם מקצתו חם כולו עכ"ל וכבר כתבתי לעיל ס"י צ"ד גבי כף דלא קי"ל כן וכתב בהגש"ד אמנם אם נפלה טיפה מנר דולק למקום האסור לו יש להחמיר טפי אבל פתילה של חלב או שומן כרוך סביביו ונקרש כמו שרגילין לעשות עינינו רואות שטיפה הנוטפת מאותו נר אינו שורף כ"כ כטיפה הנוטפת מקדירה רותחת עכ"ל מהרא"י ז"ל וכ"כ ב"י בס"ס צ"ב בשם ת"ה דטיפה הנופלת מנר דולק בעי הגעלה הכלי שנפלה עליו ואם נפלה טיפה מנר שהחלב בו ושומן נכרך סביביו די בגרירה עכ"ל. (ד) ובהר"ן פרק כ"ה וזה מיירי שנטלו מן האש דאי עדיין על האש בין האיסור בין ההיתר הוי כחם לחוד חם אלא מיירי שנטלו מן

האש ועדיין חם עכ"ל ונראה מדברי הר"ן דדוקא כשנטלו מן האש אבל עדיין הוא כ"ר אבל אם שמוהו כבר בכ"ש ודאי אינו אוסר כלל לפי מאי דקי"ל דכ"ש אינו מבשל ואינו מבליע ומפליט וכמו שנתבאר לעיל סימן ס"ח ואף ע"ג דאם נפל חם על דבר צונן אסור כדי קליפה היינו משום דהוי כמו עירווי ואדמיקר בלע פורתא הואיל ולא היה מעולם עדיין בכלי שני וזהו טעם דגים שעלו בקערה דאינן מותרים רק מטעם נ"ט בני"ט וכן לקמן סימן ק"ז גבי דגים טמאים שנתערבו בקערה שהיו אוסרים אי לאו מטעם דבטלים ברוב אבל אם כבר מונח בכ"ש הם אף ע"פ שהיד סולדת בו אינה מבליע כמו שאר כ"ש או דבר עב כגון חתיכת בשר שהניחו בכ"ש דלא גרע דבר שהוא גוש מדבר לח וכ"מ מדברי הרשב"א שמדמה ענין כ"ש לחום חלב הכסלים שהוא דבר עב גם שנראה לעינים שרוטב רותחת יותר שומרת חומו מדבר עב ודלא כמו שראיתי מהר"ש לורי"א שחילק בהכי ואין דבריו נראין: (ה) כתב באו"ה כלל כ"ט אם מונחים זו אצל זו אם שניהם חמין הכל אסור ואם אחד מהן צונן סגי בקליפה במקום שנוגעים עוד כתב סימן ל"ו אם הניח איסור חם לתוך קערה דינו כמו שאר חם לתוך צונן וכן אם הניח בשר חם לתוך קערה חולבת הבשר צריך קליפה וגם הקערה צריכה קליפה במקום שנגע בבשר או יגעילנה עכ"ל. ועוד כתבו דוקא שהוא בקערה שאין שם דוחקא דסכינא אבל אם חתכו בשר רותח בסכין חולבת בן יומו הכל אסור אם אין סי' כנגד הסכין ואם אינה ב"י צריך קליפה אפי' הצונן משום דבודאי יש שמנונית על הסכין אם אינו יודע בבירור שלא היה בו שמנונית וכ"כ הטור לעיל סימן צ"ד ופשוט הוא דכ"ז מיירי בחתך בשר רותח שהיד סולדת בו אבל בלא"ה אפי' הסכין ב"י אינו אוסר רק כדי קליפה והסכין נעיצה בעי בקרקע משום השומן הדבוק בו וכן המנהג. במרדכי פ' כ"ה דף תשל"ט ע"א מצאתי דאסור לשפוך מכלי כשר שיש בו שומן לתוך נר דולק ובו חלב או שומן טריפה דתניא פ"ה דמסכת מכשירין המערה מחם לחם מצונן לצונן טהור מצונן לחם טמא ר"ש אומר המערה מחם לחם כחו של תחתון יפה משל עליון אלמא כ"ע צונן לתוך חם טמא וה"ה לאיסור והיתר עכ"ל וכתב באו"ה כלל כ"ט דבדיעבד אין לחוש וע"ל סימן ק"ד כתבתי דשומן חם לתוך שומן קר הואיל ונמס מתוך החום כולו אסור: (ו) וכ"ה במרדכי פרק כ"ה דף תשל"ט ע"א שמה שחוץ לרוטב דינו כצלי וצ"ע דכאן פסק הטור דאינו אוסר רק כ"נ ולעיל סי' צ"ב משמע דכל החתיכה אסורה ואפשר דלעיל מיירי באיסור המפעפע כמו טיפת חלב שנפלה על החתיכה והוי כמו חלב שמו שמפרש בסמוך. (ז) ומשמע שם בהדיא דה"ה חם ע"י בישול אם אינה ברוטב נמי דינא הכי דכתב סתם בכל חם לתוך חם או

צונן לתוך חם דאם האיסור מפעפע בעינן פי ונטילה גם כבר נתבאר לעיל דבישול בלא רוטב דינו כצלי וכ"כ המרדכי פרק כ"ה דף תשל"ז ע"ג ובהגש"ד בשם מהרא"י דיש לאסור אף בכדי כחוש עד דאיכא סי' דאין אנו בקיאים איזה מקרי כחוש וכ"ה בהגמ"י דלעולם בכל ענין איכא ששים שרי ליכא סי' אסור וכ"פ באו"ה כלל י"ד דהכל משערין בסי' ואפ"ה קולפין דלמא אינו מפעפע ואין חילוק בין אם החלב דבוק או אינו דבוק: (ח) ונראה דבכה"ג אף המהרא"י ז"ל מודה דיש להקל וכמ"ש לעיל כתב הרשב"א והרמב"ם דיש להקל בחלב דרבנן כגון הקרומין והחוטין שהם דרבנן מיהו מדקאמר בקרום שעל היותרת משמע דאין חילוק: (ט) ובפסקי מהרא"י ז"ל סימן צ"ה שאין לסמוך על דברי הטור דבסמ"ק כתב דלא סמכינן עליה גם לפי דברי הטור היה צריך לבדוק אם לא נקרע הקרום קודם לכן דינו כשאר חלב שנצלה או נמלח עם בשר וה"ה אם נתבשל בכוליא נעשה נבלה וצריך ששים נגד כולה וכן הוריתי הלכה למעשה כמה פעמים וה"ה בקרום שעל היותרת עכ"ל וכ"ה בהגש"ד כשם מהרא"י ז"ל. (י) וע"ל סימן ס"ד: (יא) ודברי ב"י צ"ע דפסק במליחה בסי' וכתב שכן דעת רבי' וזה אינו דהרי רבי' פסק דא"צ אלא כדי קליפה ועוד דלעיל סימן צ"א וסימן ע' פסק בהדיא דמליחה דינה כקליפה ע"כ נ"ל דדעת ב"י לפסוק כדעת רבי' דדוקא אם הוא שמן משערין בסי' דאז מפעפע אבל בכחוש סגי ליה בקליפה אמנם בתשובת מהרי"ו פסק סתם דקבל מרבו דמליחה בסי' וכ"פ הארוך כלל י"ד וכ"פ האגור סימן אלף קע"ו בשם מהרא"י מולין שחלק במליחה בסי' בין להקל בין להחמיר וכ"ה בהגש"ד בשם מהרא"י דמשערין בסי' ואי איכא סי' אפ"י קליפה לא בעי בין כחוש בין שמן ובארוך כלל י"ד מצריכו לקלוף כדעת ב"י והמנהג כדעת מהרא"י ז"ל מיהו נראה דוקא בחלב שמפעפע יש להחמיר להצריכו סי' במליחה אבל לא לענין שאר איסור ולכן פסק ב"י לעיל סימן ע' וסימן צ"א לענין שאר איסורים דסגי בקליפה וכ"מ קצת בדברי האחרונים מהרי"ו ובהגש"ד בשם מהרא"י ובאגור וכן מבואר בגמרא פרק ג"ה גבי הנהו אטמהתא דאימלחו בגיד הנשה דקאמר התם דאינו אוסר רק כ"ק ומדברי או"ה נראה דאין לחלק וע"ל סימן ע' וכן בהגש"ד ריש שער ב' מדברי מהרא"י משמע דאין לחלק וכ"ב בש"ד דאף בשר נבילה משערים בסי' מיהו נראה דס"ל בציר נבילה או כה"ג נמי מפעפע דומיא דחלב אבל איסור שודאי אינו מפעפע אינו אוסר רק כ"ק דודאי לא יחלקו על הגמרא: (יב) ובש"ד כתוב במעשה זו דמהר"ם דאם לא נודע החתיכה שנגע חד בתרי בטיל אף ע"ג דהוי חה"ל הואיל ואין איסור החתיכה מחמת עצמו אלא מחמת החלב הדבוק בה וע"ש ג"כ במרדכי האריך בזה

והמנהג אינו כן אלא מצטרפים הכל לסי' כל החתיכות שנמלחו יחד ואפשר שסומכין אדברי א"ז דלעיל דס"ל דהכל מצטרפין דהרי כתב דאם חלב דבוקה בו נ"נ משום דבודאי נמלח תחלה לחוד אבל בלא"ה הוי כולן מצטרפין לבטל החלב א"כ אם אין החלב דבוק בחתיכה אלא שנמלח החלב עם בשר הכל מצטרף לבטל החלב בין חתיכה הנוגעת בחלב בין אינה נוגעת וכ"ה בהגש"ד דלפי מנהגינו בישול ומליחה וצלייה הכל שוה וכ"מ ל' האגור שכתב דמשערין בס' בין להקל בין להחמיר וכ"כ בש"ד בשם מהרא"י בהדיא דמליחה כבישול ולכך אין לחלק אלא הכל מצטרפין לסי' אם אין האיסור דבוק לחתיכה דאז יש להחמיר כדעת א"ז אבל לא משמע כן מדברי או"ה סי' ב' דמשמע דאין מצטרפין כל החתיכות גבי מליחה ומ"ש נ"ל כי מדינא לא היה מצריך במליחה רק קליפה שהוא דעת רוב הפוסקים אלא שאנו מחמירים לשויה בבישול ודי לנו בחומרא זו ולא להחמיר בו יותר מבבישול ומטעם זה השיב לי מוהר"ם פאדווי ז"ל כתוב בתשובה דמנהגו להתיר ע"י קליפה במקום הפסד מרובה ועיין בא"ח סימן תס"ז כתבתי קצת דבריו: (יג) ואני כתבתי למעלה דהמנהג אינו כן רק אומרים בכל איסורין חנ"נ וכ"פ מהרי"ו דקיבל מרבו דנוהגין כדעת א"ז. (יד) ובארוך כ' דטוב להחמיר לכתחלה דלמא היה שומן בקערה אבל בדיעבד פשיטא דמותר עכ"ל כלל ג': (טו) ונ"ל ללמוד מכאן דאין חילוק בין כלי נקוב לשא"נ דלעולם אין כח מלח להפליט מכלים וכ"מ ג"כ מדברי המחבר שכתב דמותר ליתן בחלב מלח שהיה בקערה של בשר וסתם קערות אינם מנוקבים דלא כא"ו דכתב דהא דאין מליחה לכלים היינו בכלי מנוקב אבל אם אינו מנוקב אסור עכ"ל דזה אינו דאין לחלק בין מנוקב לשאינו מנוקב בהא גם ב"י לא חילק בדבר זה וכ"נ: (טז) דלא כאו"ה כלל ג' דפסק דיש להחמיר כדברי ראבי"ה דאנו נוהגין כן עכ"ל וכתב בהגש"ד דאף לדברי ראבי"ה היינו דוקא בדפוסי נכרים משום דמלחו בו הרבה פעמים אבל בשאר דברים מודה עי"ל סימן ס"ט בסופו: (יז) וכתב באו"ה כלל ג' דכתב המרדכי פ' כ"ה דמ"מ טוב להחמיר וליזהר לכתחלה דיש לחוש שמא נפלה טיפת בשר לקערה של בשר ובדיעבד אין לחוש עכ"ל ול"נ דאין לחוש רק במקום דנשתמש בשר אצל קערה וכה"ג אבל בלא"ה אין לחוש כלל והתוספות פכ"ה והסמ"ג כתבו דהמחמיר תע"ב. (יח) וכתב בארוך כלל י' ולא חיישינן הואיל ומקצת החתיכה נגעה בציר קודם ששהתה שיעור מליחה לא היה לו מקום לפלוט ודומה למלוח בכלי שאינו מנוקב דלא חיישינן להא דאף בכשא"מ חומרא יתירה הוא לאסור הכל עכ"ל: (יט) ול"נ דלק"מ דגבי חלב שטבעו שהוא מפעפע אלא שאינו מפעפע

כשהוא כחוש ע"כ כשהיתר שמן בקל עביד דהחלב הכחוש מפעפע ולכך אסור לעיל דהאיסור בעצמו מפעפע למרחוק ע"י קצת שומן שקיבל מן ההיתר אבל בשאר איסורין שאין מפעפעין כטבען אין השומן של היתר מוליך עמו האיסור אלא במקום שהאיסור יכול לילך לשם כנ"ל פשוט. (כ) כתב בהגש"ד בשם ר"י מאיבר"א דלא אמרינן סברא זו דאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור יכול לילך לשם אלא במאכל שיש לו טעם מעצמו אמנם כלי שאין לו פליטה מעצמו פולט שפיר מה שבלע אף בלא רוטב וראיה מדגים שעלו בקערה דמותר מטעם דהוי נ"ט בר נ"ט ולא התיר מטעם דאין הנבלע בקערה הולך בדגים בלא רוטב עכ"ל וכ"פ בארוך כלל ל"ו הלכה למעשה ופשוט דאינו אוסר רק כ"ק בלא רוטב כמו שנתבאר לעיל: (כא) ואני כתבתי לעיל דנותנים בכל איסורים חנ"נ וה"ה כאן צריכים לשער נגד כל המלח ומיהו אי משערינן בכל המלח שרי כדעת ס"ה וכ"פ הטור לעיל סי' ס"ט וכ"ה בהגש"ד בשם מהרא"י וכש"ד דנהיגי כס"ה דכל מקום שאין איסור יכול לילך אין הנאסר אוסר בכל האיסורים שבעולם ואפי" בדבר דעביד לטעמא או דבר חריף דאינן בטילין אם אין איסורן מחמת עצמן בטילים עכ"ל כתב בארוך כלל כ"ה כל דבר דעביד לטעמיה אפילו באלף לא בטל בין במינו בין בשלא במינו ודוקא שנותן טעם באותו קדרה לתוכו אבל אי נפל לקדרה ואינו נותן טעם באותה קדרה אע"פ שרגילין ליתן לטעם בשאר תבשילין שרי וכן אי נפל דבר דעביד לטעמיה בדבר דעביד לטעמיה מתבטל שפיר דהא באותו תבשיל אינו נ"ט עכ"ל וצ"ל הא דמין במינו אינו בטל מיירי בשאין שוים בטעמן ושוים בשמן דקי"ל דבתר שמא אזלינן כמ"ש לעיל סימן צ"ח בב"י סימן קי"ב דדבר דעביד לטעמיה אפילו איסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה אין בטל.

סימן קו - דין היאך מבטלין בששים

(א) ונ"ל לפרש דבריו דס"ל דגבי טיפה שנפל לא חיישינן להא דהא אילו ניער וכיסה מיד אז החתיכה ג"כ מותר כדלעיל סימן צ"ב ולא חיישינן שמא נשאר מן האיסור בחתיכה והוא הדין כאן כנ"ל ליישב דברי רבינו: (ב) ולפי מ"ש דנהגו בכל איסורים חנ"נ דבר פשוט שאסור להסיר משם

דבר עד שיסיר תחלה לכל החתיכה אלא מסיר האיסור ואין צריך
להמתין עד שיצטנן:

סימן קז - דין המבשל ביצים, ודבר מאוס הנמצא בתבשיל

(א) וכ"כ במרדכי ס"פ א"מ ובהג"מ פ"ב ובש"ד. (ב) וכ"ה בהגה"מ וכתב בהגש"ד דאף המתירין לא התירו אלא ששפך המים שנשארו דרך המחבת ולא עירה לתוך הדגים או לתוך הביצים אבל אם עירה אותן מים על הדגים כולן אסורין דאז ע"י הרוטב מוליך האיסור מחתיכה לחתיכה עכ"ל ופשוט הוא הא דקאמר אף המתירין לא התירו כו' היינו דוקא לסברת המתירים מטעם דאין האיסור יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב כו' ולכן אם עירה עליהן הרוטב אסור אבל לסברת ר"ש שאכתוב בסמוך בכל ענין שרי וכמו שאכתוב לקמן דנראה מדברי הגש"ד דכן נוהגין וכתב בכלבו בשם הר"ף וז"ל וטוב ליזהר שלא לאכול מן הביצים עד שיקלוף את כולן לדעת אם היה דם באחד מהן עכ"ל וע"ל ס"י ס"ו דאין לחוש לזה וכן המנהג. (ג) ובגהש"ד בשם מהרא"י הביא דברי המתירין שכתב רבינו וכתב עליהן הכי נהוג דמשום חששא אין לאסור מספק עכ"ל וצ"ל דדעתו לפסוק כר"ש ובכל ענין שרי מאחר דכתב דמשום חששא אין לאסור והיינו טעם ר"ש וא"כ אפ"י עירה עליהם מים לבסוף שרי ומ"מ מסיק לבסוף והמחמיר תע"ב לכן טוב לצנן הביצים או הדגים תחלה קודם שיערה לחוץ. (ד) בהג"ה מרדכי דחולין דף תשמ"ב ע"ג דאף הכף עצמו מותר דיש בו ששים נגד הזבוב עכ"ל ולעיל ס"י צ"ב גבי טיפה שנפלה על הקדירה משמע דאין משערין בקדרה בששים וה"ה בכף ומ"מ א"צ לשער ס' נגד כל הכף דל"א חנ"נ לגבי כלי כמ"ש לעיל סימן צ"ה וצ"ב ולכן מאחר דידיעין כמה הוא האיסור הבלוע לא בעינן רק ס' נגד האיסור אמנם לענין עיקר דינא פ' ב"י דזבוב אינו אוסר כלל: (ה) וכ"ה במרדכי דע"ז פרק השוכר ע"ב ז"ל ומצאתי בסופר רוקח דזבוב לית ביה טעם עכ"ל וכ"ה בהג"מ פט"ו דהמ"א ובאו"ה כלל כ"ז כתב דאנן לא נהיגין הכי אלא הכף אסור וצריכה ס' נגד כל הזבוב דלא כהמרדכי שכתב בפרק בתרא דע"ז ופרק כל הבשר דא"צ אלא ס' רק כנגד הזבוב מלבד הפרש

שבה אמנם אם נמצא זבוב בקערה שרי דאמרינן דלקערה נפלה שהיא כלי שני עכ"ל וכ"פ מהר"ם פאדווה בתשובה שאנו נוהגין לשער בששים נגד הזבוב אמנם המיקל הסומך אדברי חזקה לא הפסיד עכ"ל ומיהו אם הוציא עם הכף הדג טמא או שאר איסור שיש בו טעם אסור להחזיר הכף לקדירה אבל אם עבר והכניסו שם א"צ לשער סי' כנגד כל הכף רק נגד האיסור שהוציא בו דלא אמרינן גבי כלי הנ"ל כמי שנתבאר לעיל מיהו אם מן התבשיל היה בכף כתב באו"ה כלל כ"ז דנעשה נבילה וצריך סי' נגדו :

סימן קח - שלא לאפות התר ואסור בתנור אחד

(א) כתוב בהגהת סמ"ק הלכות חמץ ומצה (סימן רי"ט) אף דריחא לאו מילתא היא היינו דוקא לענין דלא מחשב נתינת טעם מכל מקום משהו מיהו איכא מיהו לא שייך ריחא אלא בתנור המכוסה למעלה כו' והאריך שם וע"ש וכ"ה בתוס' ע"ז דף ס"ו ע"ב ומחמירים לאסור אפילו בדבר דלא שייך ביה ריחא כגון בחמץ עם מצה אמנם במרדכי פרק כל שעה משמע דאין חילוק לענין ריחא מילתא בין חמץ בפסח לשאר איסורין וע"ש ובא"ח סוף סימן תס"א: (ב) כתוב בתשובות מהרי"ו סימן מ"ז דאסור להטמין תבשיל של בשר עם תבשיל של חלב דחיישינן שמא יזוב מאחד מהן תחת חבירו אמנם בדיעבד אין לחוש לזה כיון שהקדרות מכוסות עכ"ל וכ"ה בהגש"ד וז"ל ונ"ל מהר"ם שראה בחמין הטמונים ונמצא טריפה באחד מהן והתירו האחרים ודוקא שהיו האחרים מכוסים דאם לא כן אסורים כמו פשטיד"א ופלאדיין עכ"ל משמע דאם התנור סתום מכל צד יש בו משום ריחא מילתא אפילו בקדרה דהוי כמו פשטיד"א ופלאדיין שכתב המרדכי ריש גיד הגשה ובש"ד דאסור לכ"ע וכן כתבתי לעיל בשם הארוך וא"כ צ"ל דמה שכתב הרשב"א דבקדרה לית ביה משום ריחא מילתא היינו כשהתנור פתוח אבל כשהתנור סתום כמו שטומנין אסור אף בבישול וכ"מ באו"ה כלל ל"ט עוד כתב שם דאף כשהתנור מגולה או ע"ג כירה אסור לבשל ב' קדרות זו בצד זו דחיישינן לניצוצות שנתזו מזו לזו אמנם בדיעבד אין לחוש עכ"ל ובמרדכי פרק אין מעמידין דף שפ"ו ע"ב כ' דאסור לצלות ב' שפודין אחד של נבילה ואחד

של שחוטה כדאמרינן פרק כיצד צולין (ד' עו.) אין צולין ב' פסחים זה אצל זה משום תערובות גופין עכ"ל אבל לקמן ס"ס קי"ח יתבאר דאף ב' קדרות זו אצל זו אף לכתחלה אינו אלא חומרא בעלמא: (ג) לעיל סימן צ"ז כתב ב"י ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם ורוב המורים מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן להתיר בדיעבד אבל לכתחלה אסור לצלותו בתנור צד עכ"ל ונ"ל מדבריו דאף בפת שאפאו עם בשר מותר לאכול בחלב דזו מקרי דיעבד כמו שכתב רבינו לעיל סימן צ"ז בשם הרשב"א ואע"ג דב"י כתב בשם הרי"ף ורמב"ם לעיל סימן צ"ז דס"ל דזו מקרי לכתחלה הואיל ואפשר לאכול הפת עם בשר מכל מקום משמע דלענין הלכתא נקטינן דאין לחלק בין זו לשאר איסורין וכדעת המתירין בכה"ג כמו שנתבאר לעיל סימן צ"ז מדכתב סתמא דבדיעבד שרי ועוד דכלל יחד דעת הרי"ף ורמב"ם עם דעת שאר מורים וכתב שהם מסכימים לדעת רוב המורים דהיינו שבדיעבד שרי אבל באו"ה כלל ל"ט פסק דפת הנאפה עם פשטיד"א אסור לאכלו בכותח דזה מקרי לכתחלה והאגור כתב בשם מהר"י מוליין דאנו נוהגין דריחא לאו מילתא היא בדיעבד אכן אם נכרי אפה עם דבר איסור אסור לקנות אותו פת דהוי כלכתחלה אבל אם אין לו פת אחר מותר לקנות מזו עכ"ל ול"נ כדברי ב"י שכתב בסימן צ"ז על דברי אגור זו ואין דבריו נראין בעיני דבדיעבד מותר גמור הוא ואפילו פת אחרת לפניו מותר לאכול מזו עכ"ל ולכ"ע בדיעבד מיהו יש להתיר ולקנות מן הנכרים מקרי דיעבד כמו שיתבאר לקמן סימן קי"ג וקי"ד וקכ"ב וכן פסק בהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל ומהר"י מינ"ץ בתשובות (סימן כ"ו) והאריך דאנו נוהגין להתיר ריחא מילתא בדיעבד אבל לכתחלה אסור ואין חילוק בין תנורים שלנו לשלהם דלעולם לכתחלה אסור ובדיעבד שרי אמנם בדברי ב"י משמע דאף לכתחלה אין לאסור אלא בתנור צר במרדכי פ' ג"ה דף תשל"ה ע"א דבדבר חריף כגון בצל שנצלה עם איסור לכ"ע אסור דהואיל והוא דבר חריף שואב האיסור אצלו עכ"ל וכ"פ באו"ה כלל ל"ט וכתב דה"ה אם האיסור חריף אפי' בתנור פתוח וגדול עכ"ל ועוד כתב המרדכי שם דאם הוא מכוסה בבצק מותר עכ"ל אמנם באו"ה בתב דטוב להחמיר לכתחלה גם בזו ומשמע מדברי רבינו שכתב אפילו בשר נבילה כחוש והשחוט שמן כו' משמע דאם שניהן כחושין לכ"ע שרי דריחא כי האי לאו מילתא היא וכ"כ ב"י בשם תשובת רשב"א ובפסקי מהרא"י סימן ע"ו דבדם לית ביה משום ריחא מילתא היא דדם הוי כדבר כחוש שאינו מפטם ולכן אם נצלה כבד או חתיכה שלא נמלחה עם היתר אינו אוסר לכ"ע וב"י כתב בסימן צ"ו דאינו נראה בעיניו אמנם מהר"י מינ"ץ פסק בתשובה סימן ט"ו כדברי

מהרא"י ז"ל כתב או"ה כלל ל"ט הא דנהגינן להתיר ריחא בדיעבד היינו שהתנור פתוח מעט אפילו אינו פתוח רק הנקב שהעשן יוצא ממנו אבל אם הוא סתום לגמרי מכל צד ריחא מילתא היא אפי' בדיעבד אסור ואין חילוק בין שנצלה עם האיסור דאורייתא או דרבנן וכ"ע הא דמתירין ד"מ דוקא שאפה פשטיד"א מכוסה בבצק עם פלאדי"ן או פשטיד"א שאינה מכוסה עם פלאדי"ן מכוסים בבצק אבל אם שניהם מגולין או שצלה צלי איסור עם צלי של היתר לא מהני האי פתוח עד שיהיה פתוח מן הצד דהוי כפת חמה וחבית פתוחה דלכ"ע ר"מ היא ואפי' אם שניהם מכוסה אם משח הכיסוי בשומן או שלשו בשומן דינו כמגולה ואין חילוק בין תנור של בית החורף שגבוה הרבה לשאר תנור ואין חילוק בין הפסד מרובה למועט עכ"ל וכתב שם דאם פתוח למעלה הנקב שהעשן יוצא ממנו יש להקל ולומר דהוי כפתוח מן הצדדים כב"י בשם התוס' דתחת המחבת שלנו שקורין טרפי"ד שאופים פשטיד"א ר"מ היא כמו בתנורים שלהם עכ"ל משמע דמ"מ לא גרעינן מתנורים שלהם ובדיעבד מיהו משרא שרי אמנם באו"ה אוסר בכה"ג אפילו בדיעבד אם היא ריחא של איסור אבל פת שנאפה כה"ג עם בשר מותר לאכלו עם בשר עכ"ל אמנם בש"ד סימן ס' ובהג"ה שם בשם מהרא"י דבכה"ג אפי' פת שאפאו עם פשטיד"א אע"פ שאינה נוגע אסור לאכלו אפי' עם בשר שמא יבא לאכלו עם חלב ובתשובת מ"י השייכים להלכות מ"א תשובה אפו על כירה פשטיד"א וכפו עליו כלי של ברזל ושוב אפו תחתיו פלאדי"ן בלא ליבון או להיפך השיב ר"י להתיר כי לא מצינו פיטום ור"מ בכלי שיחזור ויפטם לאוכל גם לדברי הפוסקים ר"מ היא ואפילו בכלי ב"י רק שלא יגע ממש עכ"ל ואין להקשות ע"ז מ"ש הרא"ש בסי' צ"ב דמחבת שתחת קדרה אוסר משום הזיעה די"ל דהתם היה מאכל חלב בתוך המחבת אבל הכלי עצמו אינה מפטם לאיסור ממש עכ"ל כנ"ל מ"מ צ"ע דמ"ש מכיסוי שעל הקדרה שאוסר כמו שנתבאר לעיל סימן צ"ג מיהו יש לחלק בין דבר מכוסה כגון פשטיד"א ופלאדי"ן ובין דבר שלא היה מכוסה ואפי' אם היו מגולה אין בהם לחלוחית וזיעה כמו בקדרה וכתב או"ה דע"ג כירה אין בו משום ריחא מילתא הואיל והוא במקום מגולה עכ"ל ופשוט הוא כתב באו"ה הא דר"מ היינו שאין ס' מן ההיתר נגד האיסור אבל בדאיכא ס' שרי דלא גרע מאילו נתבשל בו ומיהו בכל חתיכה צריך להיות ס' נגד הריח דאין מצטרף אחד לחבירו לבטל ואפשר דכל מה שנכנס בספק מהני לבטל כדלקמן סימן קי"א ואע"ג דבשאר איסורין לא קי"ל כן בריחא יש להקל עכ"ל עוד כתב (דאם נצלה איסור והיתר) זו אחר זו פשיטא דאין בזו משום ריחא מילתא היא עכ"ל ופשוט הוא: (ד) צ"ע דלעיל סימן צ"ז

כתב רבינו חילוק אחר אם התנור גדול מחזיק י"ב עשרונים ולפמ"ש לעיל בשם הארוך דמחלק בזו מין בשר בחלב לשאר איסורין אפשר ליישבו ולומר דלענין לענין בשר בחלב נראה לרבינו סברת הסמ"ק דמחלק בין תנור קטן לגדול וכאן לענין שאר איסורין כתב סברת הרא"ש ותוס' דמחלקין בין תנור שפתוח והוא גדול לתנור מכוסה ולא סגי בתנור גדול לחוד עד שיהא פתוח ג"כ: (ה) כתב באו"ה כלל ל"ט דוקא שמונח ממש נגד המגופה. (ו) ובתשובות ריב"ש סימן רפ"ח דאסור לטעום דבר איסור אף אם אינו אכלן דלא גרע מריחא מילתא עכ"ל ובשערים של מהרא"י ז"ל בשם הג"א פרק השוכר הזולף יין האסור בהנאה חשוב הנאה ורובא (צ"ל וריחא) אוסר ובאו"ה כלל ל"ט כתב בשם המרדכי פרק בתרא דע"ז דמותר לזלף בסתם יינם אפילו אדם בריא וע"ש:

סימן קט - דין יבש ביבש שנתערב

(א) ובהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל דאף מדאורייתא אינן בטלים ואי הוי ספיקא הוי ספק באיסור דאורייתא ולחומרא אמנם באו"ה כלל כ"ו כתב דהא דאינו בטל אינו אלא מדרבנן: (ב) וכן כתב בארוך כלל כ"ג דטוב להחמיר לאכלו ב' בני אדם וע"ל ס"י קכ"ב דין נתערבו כלים בכלים: (ג) בארוך כלל כ"ג כתב דבכל איסורי הנאה קיי"ל ברש"י לבד מחמץ בפסח דלא נהיגין הכי משום דהוי דבר שיל"מ עכ"ל וע"ל סימן ק"ב אי חמץ מיקרי דשיל"מ ועיין בא"ה ס"י תמ"ז דין זה: (ד) ולעיל כתב דעת הסמ"ק כדעת הראשונים כי הרשב"א דאוסר אזיל לטעמיה דס"ל דצריך לאוכלן אחד אחד וא"כ לא אמרינן דהאיסור חזר להיות היתר אלא מתירין לאכול ב' בני אדם משום דכל אחד י"ל שהוא אוכל היתר ושרי מספיקא כמו שביאר ב"י בארוכה וא"כ דין זה תלוי בסברא דלעיל והואיל וכתב לעיל בשם האחרונים דהמיקל לאוכלן אדם אחד לא הפסיד ה"ה גם כן כאן המיקל כדברי הרא"ש לא הפסיד כנ"ל: (ה) וכן הוא בש"ד:

סימן קי - דין ספק טרפות שארע בבשר

(א) כתב באו"ח כלל כ"ה דבר שאינו בטל מחמת חשיבתו מדרבנן הוא דמדאורייתא בטיל הוא ברוב ולכן ספיקו לקולא וכ"כ הרמב"ם פי"ו מהמ"א: (ב) בארוך כתב דאין נוהגין כן אלא כל שדרכו למנות לפעמים אינו בטל עכ"ל ודעת ב"י אינו כן אלא משמע מדבריו דנקטינן כר"י וכן נ"ל מלשון מהרא"י ז"ל שכתב בת"ה סימן ק"ג דנר חנוכה שנתערב בשאר נרות אינה בטילה דהוי דבר שבמנין דהואיל וכל לילה מדליקין נרות במנין הוי דבר חשוב אע"פ שכשמוכרים אותו מוכרים במשקל מ"מ הואיל ונתערבו לאחר שהודלקו ואז הוי דבר שבמנין אינם בטילים עכ"ל ומדכתב אע"פ שלפעמים מוכרים כו' משמע דס"ל כר"י וכנ"ל דהא כתב רבינו דברי ר"י בלא מחלוקת וכ"ש לדעת הרמב"ם שמיקל עוד יותר. (ג) ובאו"ח כלל כ"ה כתב דמיירי כאן בב"ה קטנים שלאחר שנשחטו אינם ראויים להתכבד: (ד) יש מקשין ומתמיהין דכאן פי' רבינו דבדברים חשובים אפי' פירש אחד מהן אסור דלא אמרינן מרובא פריש וכ"כ עוד לקמן ס"ס זה וה"ה כתב בהדיא להיפך בסימן ט"ז ובס"ס ג"ז גבי ב"ח שנתערבו פסק דלכבשינהו דניידי וכל דפריש מרובא קא פריש ובב"י סימן נ"ז הקשה קושיא זו ורצה לתרצה אבל לא הועיל לו התי' דמ"ש בסימן נ"ז היינו לדברי הסמ"ג קאמר דכתב שם דספק דרוסה שנתערב שרי מכח ס"ס והוא דעת ר"ח ור"ת ס"ל דמהני דנכבשינהו דניידי ולכן קאמר שם הטור דלדברי הסמ"ג דרצה להתיר ספק דרוסה לדעת ר"ת א"כ גם ודאי דרוסה יש להתיר לדעת ר"ת מכח דנכבשינהו דניידי ומ"ש הטור כאן הוא סברת ר"י דס"ל דלא מהני דניידי וכמ"ש בארוכה דעת ר"ת ור"י בתוס' ואשר"י פג"ה זהו העולה לדברי ב"י אבל כל זה לא מהני לתרץ קושיא זו דהרי גם בס"ס ט"ז כתב הטור דמהני כבישה דניידי ושם לא הזכיר כלל דברי הסמ"ג רק פי' שם סתמא בלא מחלוקת כך וכאן פי' להיפך ע"כ אומר לך שהאמת הוא מה שתירץ לי הגאון מורי חמי מוהר"ר שכנא ש"ן בישוב קושיא זו דמ"ש הטור כאן היינו בעוד שהדברים חשובים נשארם במקומן רק שפירש אחד מהן או ב' ולכן לא אמרינן דפריש מרובא קפריש דהואיל ועדיין מונחים במקומן הו"ל עדיין קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי אבל אם פירשו וניידי כולן ממקומן שלא נשאר שם קבוע ואחד פירש מהן אותו שפירש שרי דליכא למיחש שמא יקח מן הקבוע דהרי לא נשאר שם קבוע דהרי פירשו כולן כן השיב לי מסברתו ואני מצאתי בהדיא בטוא"ח סימן שכ"ט שזו היא דעת הטור וע"ש ובב"י כתב הרשב"א חילוק זה ולא ידעתי מה הוצרך לדחוק את עצמו ביישוב

הקושיא הואיל וגלוי חילוק זה כתב באו"ה כלל נ"ו דתרנגולת טריפה שנתערבה בין שאר תרנגולות ונמצא ביצה ביניהן הביצה מותר דאמרינן כל דפריש מרובא פריש ולא גזרינן שאם יקח הביצה יקח התרנגולת מן הקבוע עכ"ל: (ה) וכאו"ה כלל כ"ה דלא נהיגין כן הואיל ונעשה הספק לפנינו הוי איסור דאורייתא דכל שנעשה הספק במקום הקביעות הוי איסור דאורייתא כדאיתא בתוספות והמרדכי פ"ק דפסחים א"כ הואיל והוא איסור דאורייתא לא מהני ביה ס"ס אמנם אם פירש מן התערובות שאינו קבוע אע"פ שבעצמו אסור דחיישינן שמא יקח מן הקבוע מ"מ הואיל ואינו אסור אלא בדרבנן אם נתערב אח"כ באחרים מותר מטעם ס"ס עכ"ל: (ו) ובכל זאת לטעמיה אזיל שר"ל שהספק הוא שנתערבו החתיכות זו בזו ולכך כתב דפשוט הוא דחד בתרי בטיל אבל ל"נ דהטור הבין מדברי הרשב"א שמ"ש לפיכך מי שלקה כו' עד ולא נודעו חתיכות הטריפות בין שאר החתיכות דר"ל בנפל טריפה במקולין ולא נודע איזה מהן מקולין היא טריפה ולכן נשאר הטריפות בקביעותו והוי כמע"מ ולכן כתב הטור שאינו מבין דברי הרשב"א ולכן ג"כ כתב הרא"ש דכל מה שלקח אחר הספק אסור ובאמת שדברי הרשב"א בספר ת"ה שהביא ב"י מבוארין כפי מה שהבינו הטור ולא כפי מה שהבינו ב"י: (ז) וכ"כ הרא"ש בתשובה ודלא כדברי הרשב"א דכתב בספר ת"ה דלמאן דאמר אם פירש לאחר שנודע התערובות ה"ה אם פירש קודם לכן אסור וב"י האריך לתמוה על רבינו מכח דברי הרשב"א ואין בדבר זה ממש כי פליג עליו בסברא זו וכדברי הרא"ש ז"ל. (ח) כתב בת"ה סימן קע"ט על ראש כבש אחד נמצא טריפה ולא נודע מאיזה כבש הוא והקיפו הראש לצוואר של אחד ונמצאו חתיכות דומים ומכוונים יפה יש לסמוך ע"ז ולהתיר אחרים דיש לסמוך על דמיון זה אפילו דאורייתא וכן בהג"מ ה' שחיטה בשם ראב"ה שעשה מעשה כזו בקורקבן שנתערב וכתב באו"ה כלל כ"ב דבעינן שיהא ניכר היטב ונדמו לגמרי. (ט) ובאו"ה כלל כ"ו פ' דאם האיסור הראשון כשנתערב בתחלה היה ודאי אסור נקטינן כהרמב"ם דאם היה ספק אסור נקטינן כרשב"א: (י) כבר כתבתי כל דיני ס"ס בסימן נ"ז ע"ש וכתב בארוך כלל כ"ח דגבינות של נכרים אע"פ שעיקר איסורם אינו אלא מד"ס שאסרוהו מכח ספק שמא נתערב בו מחלב טמא מ"מ חשיב כגופו של איסור ודאי אם נתערב באחרות אינו נותר מטעם ס"ס לומר שמא לא נתערב בו דבר טמא ואת"ל שמא נתערב שמא אינו זה שאוכל עכ"ל. (יא) ובארוך כלל כ"ה דהכי נהיגין להכשיר כל איסור ע"י ס"ס חוץ מדשיל"מ.

סימן קיא - דין כלים טריפות שנתערבו בכשרות

(א) ובפירוש ר"ן פרק הערל דף תל"א וז"ל ואפשר דלענין איסורי משהו החמורים לא תלינן לקולא אפי" באיסורי דרבנן בפחות מרבייה דהיינו שיהא בהיתר רוב נגד האיסור שנפל בו עד כאן לשונו. (ב) ונראה דכאן מיירי שאין בהקדרות מין אחר ולכך לא מצטרפי ביחד לבטל האיסור אבל כשהן מין אחד ועומדים להתערב ביחד שניהם מצטרף לבטל האיסור אם הן של אדם אחד וכמו שיתבאר סוף סימן זה ומדברי ת"ח שכתב ב"י יש לפרש בתירוץ אחר דלא אמרינן שבי' הקדרות מצטרף אלא כששניהם בספק איסור דהיינו שאין בכל אחד לחוד לבטל האיסור אבל כשיש באחד מהן לבטל לא אמרינן דמצטרפים כן תירץ הרשב"א דהרמב"ן כתב דכאן מיירי בבי' בני אדם כן נראה מדברי ת"ה שהביא ב"י: (ג) בב"י לשון ת"ה הארוך ומשמע שם הא דאינו מצטרף בבי' בני אדם היינו שאחד בבית ואחד בעליה אבל בעליה אחת מצטרפים אפילו בשני בני אדם אמנם באו"ה כלל כ"ו השיב מהר"ש דאנן לא נהיגין לפסוק כן אפילו באדם אחד ואפילו למאן דמתיר אין לאוכלו רק לאחר שעירבו יחד שכבר נתבטל טעם האיסור עכ"ל ובב"י משמע דדברים אלו בלא מחלוקת וא"כ יש לתמוה אמאי אין לנו לפסוק כן וכ"כ האו"ה כלל י"ב דלא קי"ל כי"ד דפ"י דכל דבר שנכנס בספק מצטרף לבטל ולא ידעתי טעמו ואם קבלה נקבל:

דיני פת ושלקות וחלב וגבינה של עובדי

כוכבים

סימן קיב - דיני פת של עובדי כוכבים

(א) ואיני יודע למה פ' כרמב"ם ורשב"א ולא פ' כהר"ן ורבינו דבתראי וגם שדברי רשב"א בת"ה משמע כדבריהם ובארוך פ' כב"י ואפשר שהקילו באיסור דרבנן ועיין למטה בסימן זה. (ב) בתשובת הרשב"א סימן רמ"ה יש טועים לומר דוקא בעו"ג דאית להו בניס ובנות אבל פת כומרים שרי וטעות גדול הוא בידם דלא חלקו חכמים בגזירתן בין העו"ג שיש לו בניס או אין לו עכ"ל כתב הר"ן פא"מ דף שני"ח ע"ב האוכל פת של עו"ג אין מלקין אותו ואין משמתין אותו אלא מוכיחין אותו ואין אומרים בב"ה דבר שמועה מפיו כן נמצא בתשובת הגאונים עוד שם ע"א דאף בזמן הזה אם יסכימו חכמי ישראל וגדוליהן ומתירין הפת מותר אף ע"פ שאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו עד שיהא גדול ממנו בחכמה ובמנין שאני גזירת הפת הואיל ולא נתפשט איסורו ברוב ישראל והוא גזירה שאין רוב הציבור יכול לעמוד בה ע"כ יכולין כל ב"ד להתירו עכ"ל: (ג) וכ"פ באו"ה כלל מ"ד ובשערים מדורא ואותן נילושין גובלא בעלמא הוא ואינה בגזירת הפת דהא מברכין עליהו במ"מ ואסורים משום בישולי עו"ג עכ"ל ובאגור כ"כ בשם התוספות פ"ב דיי"ט (טז): אמנם ר"י מפרי"ש מתיר מפני שדרך פת אופין אותן ואי קבע סעודתא עליהו מברך עליהו המוציא כ"כ ב"י בסימן קי"ג וכתב עוד שם וה"ר עזא מניישטא"ט היה אוסר אותן קיכלי"ך שאפאם עו"ג על ברזל משום דכשמימין הלחם על הברזל אז מושחין הברזל עם חלב כל שעה שלא ישרף הלחם ותדע כשיגיע הברזל אצל הנר אז נדלק הנר משם עכ"ל וכ"ה בארוך ועי"ל סימן קי"ג מדין מיני מתיקה. (ד) וזהו כסברת המקילין אבל למאן דאוסר אסור אפי' בכה"ג אלא צריך להמתין עד שמגיע לפת כשר וב"מ מדברי ב"י. (ה) ונ"ל לפי דבריו דהא דחילק בין פת פלטר לב"ה היינו בסתמא דסתם פת פלטר למכור וסתם ב"ה לאכול בעצמו אי"נ דכל שעשאו לעצמו מקרי ב"ה וכל שעשאו למכור מקרי פלטר. (ו) וכ"פ המרדכי פא"מ דף שפ"ו ע"ב וכ"כ מהרא"ו בשעריו שער כ"ה וכ"ה באו"ה כלל מ"ג וכ"ה בשערים מדורא ובאגור בשם מהר"י מולין דאם נפח באש מועיל כחיתוי עכ"ל וכ"ה לקמן סימן קי"ג כתב בשערים מדורא דכל פת שאסור משום פת של עו"ג אסור למכרו לעו"ג במקום שיש לחוש שמא יחזור וימכרנו לישראל עכ"ל וכ"ה במרדכי פא"מ וכתב באו"ה דמטעם זה נהגו במקום שהרבה ישראל דרים דאסור לקנות פת חתוך מן העו"ג שמא קנאו מישראל. (ז) ואפשר דמיירי בענין שכתב האו"ה דהיינו שלא עמד יום שלם בלי היסק: (ח) ובא"ו הארוך משמע דאסור וכ"מ מלשון

התוס' והמרדכי פא"מ והסמ"ג והג"א פא"ט דכתב אהא שריותא דפת שנילוש בביצים ולא דמי לשמנונית דגים שעל הפשטיד"א משום דהביצים נתערבו ונתבטלו בעיסה קודם שנאסרו משום בישולי עו"ג משא"כ פשטיד"א דהשמנונית בעין על העיסה וגם נאסר תחלה משום בישולי עו"ג ואח"כ נבלע בעיסת הפשטיד"א עכ"ל משמע דאם הביצים נכרין בעין על הפת נמי אסור וכ"מ באשיר"י פא"ט וכן נוהגין ליזהר בהן כשהביצים שטוחין על הפת והן בעין: (ט) בהגש"ד דדוקא אם הוא מעורב בדיעבד אבל אסור לערב לכתחלה דהוי כמערב בידים עכ"ל ובאו"ה פת של עו"ג שנתערב בטל ברובא דעלמא בין לח בין יבש בין דבר חשוב בין אינו חשוב אבל אסור לערב לכתחלה עכ"ל וכ"ה בהר"ן פרק הערל דף תר"ל ע"א ועי"ל סימן צ"ט מדין ביטול איסור ונ"ל דמ"מ יוכל להיות שמתירים לאכול בקערה אחת וליכא למיחש משום הטעם שנתערב ולא אסרו לערב לכתחלה אלא לאכול הפת עצמו אבל משום טעמא ליכא למיחש אך הגהות ש"ד שכתבתי אוסרת לכתחלה. (י) ובאו"ה כלל מ"ד הוסיף להתיר דאפי' עמד התנור פנוי בין היסק להיסק אם הוא עדיין תוך מע"ל להיסק שהכשיר ישראל את התנור כל הפת מותר דעדיין היסק ראשון מועיל לפת האחרון רחום הראשון מועיל גם עתה דדבר הנראה לעינים שתנור נוח להתחמם אם הוסק גם אתמול ואפי' לא הכשירו ישראל התנור רק ביום אחד ובכל יום ויום אפה עו"ג פת שלא עמד התנור יום שלם בלתי היסק כל הפת מותר מכח היסק הא' עכ"ל:

סימן קיג - דיני בשולי עובדי כוכבים

(א) ובא"ה כלל מ"ג כתב ודוקא לכתחלה אבל אם בישלה שפחה בבית ישראל בדיעבד סומכין על דברי ר' אברהם שמתיר בישול עו"ג בבית ישראל עכ"ל ובהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל בכמה מקומות נוהגין להתיר להניח שפחות עו"ג לבשל ולצלות בשבת ואין שולחין יד בתבשיל או בצלי כלל ואפשר סמכו אהא דא"א שלא יחתה אחד מבני הבית בגחלים עכ"ל ושמעינן מכאן דחיתוי מהני אפילו לא כיון להתיר על ידי חיתוי זו אלא עשאו בלא כוונה וכ"פ בכלבו. (ב) וכ"ה בהג"א פ"ב דע"ו ולכן נוהגין

לאכול קומפשיט של עו"ג אע"פ שמבשלין אותו עכ"ל ובאו"ה כלל מ"ג דאין לחלק בין נשתנה ללא נשתנה עכ"ל. (ג) וכן מצאתי בהגהת מוהר"ר אברהם מפראג שהתיר קטנית שקורין בל"א ערבי"ס שקולין העו"ג בכליהם שאין בהם משום בישולי עו"ג וכתב דכן משמע בסמ"ג הלכות י"ט סימן ע"ה דנוהגין היתר כתורמוס של עו"ג וגם ליכא למיחש שבישלו אותן בכליהם דסתם כלי עו"ג אינן ב"י וכ"ע בארוך דכל שהוא נאכל כמות שהוא חי ע"י הדחק לא מקרי נאכל כמות שהוא חי וכל שעולה עש"מ לפרפרת מקרי עעש"מ דדרך אדם להזמין חבירו עליו וקרביים אע"פ דאמרינן (נדרים נד): אוכליהן לאו בר אינש ולא הוי חתיכה הראוי להתכבד מ"מ אסור משום בישולי עו"ג וכן כמהין ופטרויות וכל כיוצא בו עכ"ל ונ"ל ללמוד מדברי הר"ן דלעיל ושאר פוסקים דלא חילקו בין דבר שנשתנה ללא נשתנה דאפילו נשתנה שרי דזה המאכל שעושים מגודגדניות וקורין אותן פאו"דלא שהוא מותר ושאינן בו משום בישולי עו"ג דהרי הגדגדניות נאכלין כמות שהן חיין ואע"ג דנשתנה ונמחה גופן ואינו ניכר כלל שהיו גודגדניות אפ"ה שרי וכן המנהג פשוט וראיה ג"כ מדברי הרמב"ם פ"ז דשמן של עו"ג מותר מפני שנאכל כמות שהוא חי עכ"ל ש"מ אע"ג דלכתחלה היו זיתים ואח"כ שמן אפ"ה שרי וה"ה כאן וכתב המרדכי פ"מ ע"ג סוף הפ' ומטעם זה פירות שכבשו עו"ג בדבש מותרים דאפילו שמנונית בעין בדבש הוי לפגם ומשום בישולי עו"ג ליכא שנאכל כמות שהוא חי עכ"ל וכ"ה במרדכי ריש כיצד מברכין ומצאתי הגהת אלפס פ"מ בשם הר"מ מע"קולי אותן אגוזים גדולים שמרקחים עם קליפתן הירוקה וגרעינין שלהם אסורין משום בישולי עו"ג דאין נאכלין חיין ועולין עש"מ עכ"ל. (ד) ונ"ל דס"ל לכל הני רבוותא דחיתוי נמי אסור כמו הדלקה ומה שאמרינן בגמרא דאם היפך בבשר או הגיס שרי אינו ר"ל היפך בגחלים היינו חיתוי אלא קאי אבשר כמ"ש הרמב"ם היפך בבשר או הגיס הקדרה שרי עכ"ל אמנם מדברי מהרא"י שכתבתי לעיל שכתב דנוהגין להתיר בישולי השפחות עו"ג משום דא"א שלא יחתה א' משמע דפשוט להתיר ע"י חיתוי וכ"פ בארוך להתיר ע"י חיתוי והשלכת קיסם וכתב שם בשם מוהר"ם דאם הדליקה עו"ג האש מאש של ישראל ובישלה התבשיל מותר וכ"ה במרדכי פ"מ דף שפ"ו ע"ב דחיתוי מהני וכ"ש עשיית האש מהני. (ה) ומאוד החמיר בדבר זה לחוש לספיקא דרבנן וגם לעיל נתבאר מדברי מהרא"י דאין לחוש אף בצלי וגם רבינו כתב סתם להתיר בסמוך ולא חילקו בין צלי לבישול. (ו) נ"ל דהואיל וכתב דנפיחה הוי כאילו עושה ביד א"כ לדידן דקי"ל דחיתוי או חשלכת קיסם מהני אע"ג דלא מהני כלל לקרב הבישול ח"ח הנפות כנ"ל: (ז)

וכ"ה במרדכי פא"מ דף שפ"ו דאם נתבשל כמב"ד ביד עו"ג וחתה בו ישראל שרי עכ"ל. (ח) ותמהני עליו שכתב כיון דהרא"ש הוא יחיד בדבר זה אחרי שבעצמו כתב דרבים הסכימו עמו להתירו וכ"ש דמוהר"ט והר"ף והמרדכי שדרכן בכ"מ להחמיר והכא מקילין והמה בתראי נינהו שיש לסמוך עלייהו באיסור בישולי עו"ג מדרבנן וכ"פ האו"ה דכן נוהגין: (ט) ונ"ל דלא קאמר רק במיני מתיקה שבלילתן רכה ולכן יש לחוש כמו בהרסנא אבל מיני מתיקה דבלילתן עבה ויש בהן תואר לחם דפת גמור הוא לענין המוציא ולענין חלה כמ"ש בא"ה סימן קס"ח ואע"ג דיש בהן דבש הרבה וכן בשמים הרבה ואיכא למימר דדינן כפת הבא בכסנין דמברכים עליהם במ"מ אם לא שקבע סעודתא עלייהו מ"מ נראה דלענין פת של עו"ג חשבינן הסולת עיקר ולא אזלינן בתר הבשמים והדבש וגם יש ללמוד להתיר מדיני נילוש שנתבאר לעיל סי' קי"ב גם מדברי הגש"ד בשם מהרא"י שער א' משמע בפשיטות להתיר ומימי לא ראיתי שום אדם חושש לדברי תשובה זו גם הרמב"ם פ"ז מהמ"א כתב להתיר מיני מתיקה.

סימן קיד - דיני שכר ושאר משקין של עובד כוכבים

(א) ובמקומנו פשוט היתר לשתות שכר של תבואה וגם משקה העושין מדבש אף בבית העו"ג ואולי סומכים אדברי ראבי"ה וכתב באו"ה כלל כ"ג דאע"ג דהעו"ג מושחין היורה בשומן חזיר כמו שרגילין אפ"ה שרי דנט"ל שרי ועוד דבטל בסי' עכ"ל וכ"ה במרדכי פא"מ ע"ג עוד כתב באו"ה וכל דבר שמותר ובני המקום נהגו בו איסור אי אתה רשאי לנהוג היתר לפנייהם ואפילו שלא בפניהם אסור תוך תחום העיר וכ"ה בהג"מ פ"ז מהמ"א בשם ראבי"ה והוא פשוט. (ב) וכתב באו"ה כלל כ"ב אבל אי רגילין לתת בו יין ולהחמיצו או להטעימו אינו בטל בסי' דהוי דבר דעביד לטעמיה דאינו בטל עכ"ל וכ"ב ב"י בשם תשובת הרשב"א בסימן קל"ד. (ג) וכ"ה סברא זו דאומן לא מרע נפשיה במרדכי ריש כיצד מברכין: (ד) וז"ל האו"ה כלל כ"ב כל דבר דליכא למיחש לבישולי עו"ג לוקחין מהן מבושל דליכא למיחש שמא בישלו בכלי איסור דלהא לא חיישינן דמתוך שדרכן לבשל אותן דברים כל השנה ודאי יש להם כלים מיוחדים לזה

ועוד דסתם כליהם אינם ב"י ומטעם זה לוקחין מהן אותו ירק שקורין בל"א קומפשטא"ט אע"ג דמבשלין אותו תחלה דלא נגמר בישולו ע"י עו"ג דהרי כשחוזרים ומבשלים אותו משביח ולא חיישינן שמא עירב בהן חומץ או יין להחמיצו אבל אם דרכן בכך יש לחוש ואמר מהר"ש אפילו במקום שדרכן בכך אם יש עו"ג אחר בעיר שידוע שאותו עו"ג אינו נותן בו יין או חומץ. מותר לקנות בסתם מן העו"ג שבעיר שאנו תולין שמא זה הוא שאינו מחמיץ כמו (כתובות כז.) בשבויה שהקילו בה לומר שאם יש מחבואה אחת מצלת על כל הכהנות עכ"ל והכי נהיגין עכ"ל הארוך ועוד יותר מזו כתב המרדכי פא"מ ע"ד וז"ל ועתה בזמן הזה שמתקנין להם בשמרי יין ובביצים כתב ר"ב אפילו לר"פ האוסר שמרי יין מותר הלחם כי אינו יכול להיות שלא יתקן עו"ג א' משמרי שכר ואמרינן בכתובות פ"ב שאם יש מחבואה אחת כו' וכל היכא דאיכא למיתלי לקולא תלינן כהאי דפרק השוכר (ע.) אימא מגבא דחביתא שקלה וכדברי הטור לא משמע כן בדברי המרדכי ודברי הטור המה דברי הגמרא פא"מ ומשמע דדבר שדרכן לעשות אסור ולא אמרינן דא"א שא' לא יעשה והוא יציל על כולו ובאמת שהוא קולא גדולה דאין ללמוד מדין שבויה לשאר איסורין דבשבויה הקילו ואדרבא נ"ל דאם יש עו"ג אחד שבודאי מערב יין וכל העיר אינו מערב אפ"ה אם הולכין לבית העו"ג אסור לקנות מכל העיר משום דהוי קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי אבל אם מביאין הכבשים למכור תוך העיר ולא בבתיהם אזלינן בתר רובא דכל (דפריש מרובא קפריש) וכיוצא בזה איתא באו"ה סימן ו' ואפשר לומד דהואיל וסתם יינן דרבנן הקילו בו כמו בשבויה וצ"ע וע"ל סימן קכ"ג מדין זו וע"ל סימן צ"ד אם קונין ירקות ומרוב דפרמי עו"ג ושאר דברים הנחתכין ונכבשים. (ה) ע"ל סימן קל"ד בשם הרשב"א. (ו) ול"נ דברי רבינו מכוונים והראיה שהביא הוא אינו מכוון דש"ה דידעו בודאי שבאותה דרך היה מקום אחד שהיין היה בזול ולכן פריך דלמא אידי דצור אתא כלומר אחרי שידענו שהלך באותה דרך מנ"ל דלא אזל סמוך לצור שהיה יכול לקנות יין ולערבו ומשני דלא היה יכול לילך על שפת הנהר דהיינו סמוך לצור ואע"ג דעבר באותה הדרך מ"מ סמוך לצור לא אתא אבל במקום דלא ידעינן אי עבר דרך מקומות שהיין בזול ודאי לא חיישינן שמא הלך במקומות שהיין בזול והמה דברי רבינו כנ"ל.

סימן קטו - דין חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל

רואהו, וגבינה וחמאה

(א) משמע דהטעם דצריך להיות בתחלת החליבה הוא מטעם שיראה שלא היה דבר טמא בכלי והכל חדא מילתא הוא אמנם באו"ה כלל מ"ה כתב לכתחלה יש לנהוג בדעת הסמ"ק ובדיעבד מותר אי ראה תחלת החליבה עכ"ל משמע מדבריו כי תרי מילי נינהו ולכן לכתחלה בעינן שיראה ג"כ שלא היה דבר טמא בכלי וגם צריך להיות בתהלת ההליבה אמגם בדיעבד אם היתח בתחלת ההליבה ולא ראה בכלי שרי עוד כתב באו"ה ונוהגים שאין מניהין הנכדים להלוב לכלי המיוהד לו להליבה דהיישין שמא נשאר בו דבר טמא ומותר אפילו לכתחלה לשלוח שפחתו עו"ג לחלוב פרתו בביתו אע"פ שאין ישראל רואהו דכל פעם לירתתא עתה יבא והכי איתא בתוספות פא"מ אבל אם הרפת אחורי הבית אע"פ דאין בית עו"ג מפסיק כתב בש"ד דמכוער הדבר לכתחלה להניח שפחתו לחלוב אבל מהרא"י כתב בהגש"ד דנוהגין היתר בזה עוד כתב באו"ה ואם בית עו"ג מפסיק ביניהם אפ"י דיעבד אסור אם לא היה שם ישראל ואפ"י קטן או קטנה שהם בני הבנה דהיינו בני ט' שנים מהני עכ"ל: (ב) ועיין במ"מ פ"ג מהמ"א שהאריך בזה ומשמע ממרדכי פ"ח דף תש"מ ע"ב דאפילו אם רואה הישראל תחלה שחלבה עו"ג עד שעשאם גבינות אפ"ה אין נוהגין ללוקחן מן העו"ג אבל באגודה פ' השואל כתב וז"ל התירו הגדולים אדם הקונה י' גבינות או סכום אחר והעו"ג מתקנס בשבת וישראל רואה ושומע ואינו מדבר אך דבר מכוער הוא עכ"ל: (ג) וכ"פ באו"ה כלל מ"ה להתיר בדיעבד אפ"י לא ראה החליבה ואפ"י לא עשה עדיין הגבינות מ"מ נקרא דיעבד הואיל והחלב כבר נחלב וכ"ע הא דמתירין בדיעבד היינו שהעו"ג מכר הגבינות לישראל במשקל או מנין דודאי אינו מערב בו דבר טמא הואיל ואינו עומד אבל אי מוכר לו החלב במדה אפ"י בדיעבד אסור דחיישינן שמא עירב בו דבר טמא להרבות המדה והא דמתירין בדיעבד דוקא לאכול הגבינות אבל לאכול החלב אסור הואיל ולא ראה החליבה חיישינן שמא עירב בו דבר טמא ואם ראה ישראל החליבה והניח ביד העו"ג לבד יום או יומים אין לאסור בדיעבד אא"כ ידוע דיש לעו"ג דבר טמא בעדרו שאז חיישינן לחלופי דחלב טמא גרוע מחלב טהור וחיישינן שמא החליף העו"ג וכן אסור לחלב אבל אם היה לו חותם אחר בחלב די בכך הואיל ורוב מן הלב כשר אף אם עירב בו דבר טמא אינו אסור רק מדרבנן ולכך די לו בחותם אחד כדלקמן סי' קי"ח עכ"ל ע"ל סי' ק"ה אי עשה גבינות בדפוסי ע"ג ועי"ל סימן קי"ח

ממי לוקחין גבינות ואי הניח גבינות בבית עו"ג. (ד) וכ"ה בש"ד מיהו בהגש"ד כתב מהרא"י משמע דבדיעבד יש להתיר בזמן הזה דאין שכיח לנו דבר טמא רק חלב שחלבו העו"ג מבהמה שלו אין להתיר כלל. (ה) ובא"ו ובש"ד הא שמותר לקנות חמאה מבושלת מן הנכרי דוקא במקום שמרעה של בהמות הרבה אין עוסקין לשם אלא במאכלות חלב אבל במלכיות הללו שאין כאן רוב בהמות ומאספים החלב מעט מעט בבתיים ואין נזהרים מלערב בהכשירו קערות שאין מקונחות מאיסור אין נוהגין לאכול חמאה של עו"ג כלל וכבר פשט המנהג זו ברוב המקומות ומ"מ אין למחות ביד הנוהגים היתר כי כ"מ לפי מנהגו ההולך ממקום שאין אוכלין למקום שאוכלין אוכל עמהם אף ע"ג דדעתו לחזור משא"כ בשאר איסורים ואם הובא חמאה ממקום שנוהגים בו היתר למקום שנהגו איסור אסור לאוכלה משום מראית העין אא"כ ידוע וניכר לכל ויש בה סימן מיוחד שזהו החמאה ממקום היתר שאז ג"כ בכאן מותרת דבודאי במקום שנוהגין בה היתר יודעים שם שמתקנים בכשרות אבל אם הובא ממקום איסור למקום היתר אסור דבודאי במקום שנוהגים איסור חוששין שמא מתקנים אותם באיסור ואפי"ה ההולך ממקום היתר למקום איסור אסור והנזהרים מהמאת נכרים אין צריך לחוש על פליטת הכלים עכ"ל וכתב בתשובת מהרי"ל סימן ל"ה דאף מי שנוהג איסור מותר לאכול עם המתירין ע"י תערובות וע"ש דמחמיר ג"כ אם הובאה ממקום היתר למקום איסור ובמרדכי פא"מ דף שכ"א ע"א דאף מי שמתיר החמאה אם חלבו החלב לצורך אכילת חלב א"כ נאסרה משום חלב שחלבו נכרי ואסורה החמאה הנעשית ממנה אבל אין לחוש זה בסתם חמאה

סימן קטז - דברים האסורים משום גלוי

(א) וכן הביאו בתא"ו נ"ט ח"ל וכתב עוד שם וה"ה לכלים משום סכנת שברירי וכן אסור לעבור תחת קיר נטוי או לישן בבית יחידי או לילך בכל מקום של סכנה עכ"ל: (ב) כתב באו"ה כלל כ"ג בשם מרדכי ואשר"י פא"מ דכל דבר של סכנה בטל בס' כמו שאר איסור ומיהו גם ביבש בעי ס' ודבר תמוה הוא דהא חיישינן לגילוי אפילו במ' סאה מים וא"א שלא

יהא ס' אף אם נחשים שתו ממנו וע"ל מסימן קנ"א עד סימן קנ"ו עוד דברים האסורים משום סכנה: (ג) במרדכי בהגהות דף תשמ"ב ע"ג משמע שאין סכנה בבשר ודגים רק לבשל ביחד ולאכלן אבל לאכול זה אחר זה בלא קינוח לא באו"ה כלל ל"ט כתב דלכתחילה אסור לצלות בשר עם דגים יחד משום ריחא מילתא אבל בדיעבד שרי דלא הוי סכנה רק דרך בישול ואם הם סמוכים שהשומן זב מהם אסורין אף בדיעבד כדאיתא בפרק כ"צ: (ד) בהגש"ד לא ראיתי אפילו פרושים וצנועים נוהגין בו אלא עושין קינוח הפה לחוד והדחה ע"י שתייה עכ"ל: (ה) ע"ל בא"ח בהלכות נטילה סימן ד' אחר ז' דברים צריך לרחוץ משום סכנה כתב הרד"א מ"כ שיש ליזהר בכל תקופה שלא לשתות מים בשעת התקופה משום סכנה שלא יתנזק ויתנפח והטעם כי טיפה דם נופלת בין תקופה לתקופה למים אכל החכם בן עזרא כתב שאלו חכמי קירא"ון לרב האי למאי נוהגין ישראל שבמערב להשמר שלא ישתו מים בשעת התקופה והשיב כי ניחוש בעלמא הוא בעבור שהוא תחילת השנה או רביעית ולא ירצו לשתות מים שימצאו בחגם ע"כ יאכלו בה כל מינים מתוקין להיות שינתם מתוקה ואני אומר מתוקה שנת העובד הש"י הבוטח בו לבדו והנה היודעים תקופת האמת לא אמרו כי תזיק בו אכילה ושתיה ודבר ניפוח שיחות הזקינות ויש מהגאונים שאמרו כי לא נחש ביעקב אלא הקדמונים אמרו אלו הדברים להפחיד בני אדם מהש"י ולא יוסיפו הרשעים לרשוע וישובו כדי שיצילם הש"י מד' תקופות השנה עכ"ל כתב מהרי"ל בתשובה סימן ל' דטוב לברוח בשעת הדבר ב"מ ויש לברוח בתחילתה ולא בסופה וע"ש שהאריך וכ"כ הזוהר פ' וירא דיש לברוח מן העיר ואע"ג דאמרינן בגמ' (ב"ק ס'): דבר בעיר כנס וכו' נ"ל דכ"ש לברוח עדיף טפי אלא שאם יוכל לכנס באין יוצא ואם לא חייב לברוח ומנהג של ישראל תורה הוא: (ו) בגמרא פא"ט (מה): והוא בהג"א שם בהמה שהורה בה חכם בעל נפש לא יאכל ממנה ודוקא שהורה בה חכם מכח סברא אבל גמרא גמירי יאכל:

סימן קיז - שלא לעשות סחורה מדבר אסור

(א) בת"ה סימן ר"כ דיש לספק אם מותר להלוות עליהם או אסור או י"ל דאת"ל דמותר מ"מ מכוער הדבר להלוות על כתלי חזירי אבל חלב משמע בהדיא מדברי מהר"ם דמותר לקנותו ולמוכרו אפילו עומד לאכילה ולא לתקן נרות אבל בתוס' פרק מרובה לא שרי אם עומד לאכילה וע"ש. (ב) ובהר"ן פי ג"ה דף תש"י ע"ב והואיל ובסתם שרו על זו נהגו בכל המקומות שמוכרים נבילות וטרופות לנכרים וליכא למיחש שהוא ימכור לו בפני ישראל ואין ישראל חוזר וקונה ואין המנהג עכשיו שישראל קונה בשר מנכרים עכ"ל. (ג) ע"ל סימן קכ"ג מדין סתם יינן אי מותר
לסחור
בו:

סימן קיח - דין חתיכת בשר או דבר מאכל הנשלח על ידי עובד כוכבים

(א) ובאו"ה כלל כ"ב דנהיגין בדיעבד כרבי' תם ודין י"נ דרבנן ע"ל סימן ק"ל: (ב) וע"ל סימן ק"ל וע"ל סוף סימן זה דלא חיישינן רק במקום שנהנה בחליפים אבל לא חיישינן שמא כיון להכשילו: (ג) בתשובת הרשב"א סימן ק"ס והדפוסים אע"פ שיש בהן כמה אותיות אינו אלא כחותם אחד כיון שקובעת אותם בפעם אחת עכ"ל ובמרדכי פרק ר"י דף שפ"ח ע"ג משמע דב' מפתחות הוי כמנעול וחותרם וב"י כתב לקמן בשם הרשב"א ושאר פוסקים דב' מפתחות לא הוה כחותם בתוך חותרם: (ד) וכ"ה במרדכי ספ"ק דחולין בשם רש"י גם בהג"א שם ובאו"ה כתב הא דניקר הוי סימן דוקא בדיעבד אבל לכתחלה אסור לשלוח ע"י ניסור אבל מהר"ן פג"ה דף תש"י ע"ב ובכל בו משמע דאף לכתחלה יש לסמוך על הניקור כתב בת"ה סימן ר"ו הא דאמרינן כל החתיכה שהניקור היה ניכר בהן שרי הא אחרים אסורים דוקא בבשר משום דחזי ספיקא דאורייתא ועוד איכא למימר שהנכרי החליף דוקא חתיכות שאינן מנוקרות כדי שלא ירגישו אבל אם שלח אחד לחבירו גבינות בשק חתום והנכרי פתחוהו והישראל מכיר במ"ע מקצת גבינות הטובות שהם שלו כולן מותרים דאם איתא דהחליף ודאי היה לוקח הטובים מהן עכ"ל: (ה) וכ"מ באו"ה כלל כ"א ופי' דוקא בעברו ושפחתו דיריאים לזייף אבל בשאר נכרים אסור בדיעבד עכ"ל ואינו נ"ל דבכל נכרים אמרינן שהוא

אדם שאסר עצמו בדבר המותר לאחרים והם יודעים שמחמיר על עצמו פשיטא שסומך על אחרים ואין לחוש שמא יאכילוהו דלא עברי אלאו דלפני עור הואיל וידעו שהוא אסרו עליו בנדר ואפי' ראובן שפירש ממאכל לפי שנראה לו איסור ושמעון נוהג בו היתר ונראה לשמעון שראובן טועה בדבר אפי' יכול לסמוך ראובן אשמעון ואין צריך לחוש שמא יאכילוהו מזה הדבר דודאי שמעון מגיד לו עכ"ל: (ג) עיין לעיל סימן ס"ד: (ד) ובתשובת ריב"ש סימן קי"ג דמוכר דברים האסורים אין לו תקנת עד שילך למקום שאין מכירין אותו כו' היינו שהוא מוחזק לכך או שמעשיו מוכיחים שעשה במזיד אבל אי הוציא טריפה מתחת ידו ואינו מוחזק לכך לא מחמירין כולי האי והכל לפי ראות עיני הדיין. וכ"מ מתשובה הרא"ש כלל כ' סימן כ"ט וכתב שם הרא"ש דוקא שנראה דעושה מתוך רשעות אבל אם טעה שלא היה בקי בהלכותיהן יש לו תקנה ילמד ויתחכם ויכול לבדוק הואיל ולא עשה מתוך רשעה עכ"ל: (ה) וכ"כ הרמב"ם בתשובות סימן ק"מ דאף בשבועה אינו נאמן אע"ג דאינו חשוד על השבועה מ"מ באותו דבר החשוד לא מהני שבועה דהרי חשוד לעבור שבועת הר סיני באותו דבר עכ"ל וכ"כ הרשב"א בתשובה סימן ס"ד וכן כתבתי לעיל סי' ב' בשם ספר אהל מועד: (ו) וכבר נתבאר בסימן קי"ח וסימן ק"ל דישראל חשוד דינו כנכרי וכדברי הרשב"א:

הלכות הכשר כלים

סימן קכ - דיני טבילת הכלים

(א) ולא ידעתי מאי קשיא דרבינו לדברי ס"ה קאמר דכתב אע"ג דמעייין מטהר בכל שהו כו' ולהכי כתב דלדבריו לא נהירא שיהא טבילה זו חמורה מטבילת טמאה כנ"ל והוא פשוט ולענין דינא כתב ב"י דהתוספות והרשב"א כתבו בשם ר"ת כדברי ס"ה. (ב) ובמרדכי פרק השוכר ע"ב סוף

הפרק כתב הר"ר אביגדור כהן צלוחית הטעונה טבילה אע"פ שאין בפיה למעלה כשפופרת הנוד שפיה צר למעלה אפי"ה סלקא לה טבילה ור"מ היה מודה להטביל כלי תוך כלי ובלבד שיהיו המים צפין ע"פ החיצון (ושיהא פי החיצון) כשפופרת הנוד גם הורה שיש ליזהר אם מגעיל כלי זכוכית מלא ויתנהו בדלי מלא מים והדלי שקוע בבור שלא יושיבהו על שוליו פן יהיה חציצה מפני כובד הכלי וחוצץ אלא יטהו על צדה ויתגלגל הנה והנה בתוך הדלי בבור וא"ל מ"ש מפרסת רגל האדם העומד בקרקע במקוה ואינו חוצץ דהתם אמרינן דמי מקוה באין לשם טרם יתן רגלו בארץ ודוקא מי מקוה אבל כאן כי נותן הזכוכית בדלי אפילו מלא מים אינו מועיל כי הם תלושין עכ"ל משמע הא דמהני אם לחלח ידו במים היינו דוקא במי מקוה אבל במים התלושין לא ובאו"ה כלל נ"ח כתב דאסור ג"כ לנעוץ סכינים תוך הדלי רפוי ויטבילם אלא יקשרם בדלי רפוי ויטבילם ועוד כתב דהא דמותר להטביל כלי שאין בפיו כשפופרת הנוד היינו שמלא הכלי מים תחילת אפילו שאובים ומהני ע"י נשיקה אבל בלא מים לא עלתה לו טבילה עכ"ל כתוב במרדכי ס"פ השוכר ע"א בת"כ יליף דצריך להעביר החלודה ובסא"ז דאם לא העבירו לא עלתה לו טבילה אמנם מצאתי בתשובה אחרת שאם אין יכול להעביר כל החלודה המעט שנשאר הוי כדבר שאינו מקפיד עליו שאינו חוצץ עכ"ל וכ"ה בהג"מ פ"י דהמ"א וע"ל סימן קצ"ט ור"ב תשלום דינים אלו. (ג) שלא יהא במשמע שאר כלים שאינן חייבים בטבילה עכ"ל וכ"כ בהג"א: (ד) וכ"כ באו"ה וכתב דהברזל שקורין בל"א שמו"ף אייזין שמתקנין בהם המצות וכדומה לזה א"צ טבילה הואיל והדבר שמתקנין בו צריך עדיין אח"כ תיקון אבל סכין המיוחד לקלפים אסור לאכול בו עראי אם לא טבלן עכ"ל ובהגהה שם דסכין של שחיטה נהג מהר"ש לטבול וכ"ה בתשב"ץ וטוב לאכול בו מתחילה וה"ה בסכינים שמפשיטין בהם הבהמות עכ"ל. (ה) ובאו"ה כלל נ"ח דכן נוהגים להטביל בלא ברכה אף אלו המחופים בפנים עכ"ל: (ו) ובמרדכי רחיים של פלפלין שבתוכו מתכת צריך טבילה עכ"ל וז"ל הג"מ ומיהו החסרון המקבל התבלין א"צ טבילה עכ"ל וכתב באו"ה דוקא כגון רחיים של פלפלין שהמתכת בתוכו הוא עיקר (י"ג אבל משפך של עץ ויש בו שפופרת של ברזל א"צ טבילה אע"פ שמשתמש בו דרך הברזל דמאחר שאינו מעמידו בטלה אצל המשפך) אבל משפך של ברזל צריך טבילה וגם ברזאות של מתכת אע"פ שאין שותה מהן עכ"ל: (ז) האגור בשם מהר"י מולין: (ח) אמנם באו"ה כתב דא"צ לחזור ולטבול אלא א"כ הוסיף לנכרי מעות וקנאו ממנו דאז צריך לחזור ולטבולו דאדעתא דהכי לא טבלו לכתחלה עכ"ל: (ט) באו"ה כלל כ"ח דדוקא

כשהחתיכה של מתכת היא של נכרי אכל אם היא של ישראל רק שהנכרי תקנו אפילו אם יתן עליו חתיכת מתכת א"צ טבילה עכ"ל נראה דהוא מפרש דהא דקאמר הכל הולך אחר המעמיד דר"ל הואיל והנכרי נותן המחבת המעמיד חייב באכילה אבל ב"י דחה פ"י זה וכתב דעיקר הפירוש הוא הואיל והנכרי מעמידו חייב בטבילה אע"פ שהכסף שתקנו בו הוא של ישראל והביא ראיות הרבה דזה הוא עיקר פ"י ובעיני הוא פשוט כדברי ב"י בדברי הריצב"א אמנם המרדכי פרק השוכר כתב דדוקא אם נתן עליו חתיכת מתכת לסתמו אבל תפרו בפתיל מתכות אין בכך כלום שאין זה כי אם מחבר חתיכותיה עכ"ל ומשמע דמיירי דמתקנו בכסף של נכרי דאי אפ"י כשהמתכת של ישראל מה בין זו לתפרה בפתיל מתכת מ"מ המעמיד הוא דנכרי וכ"כ ב"י בהדיא דדברי המרדכי מיירי שהמתכת של נכרי עוד כתב המרדכי בשם מהר"ם דכלי שנשבר בין למטה בין מן הצד וניקב בכונס משקה נתבטל לגמרי מתורת כלי ואם תקנו נכרי צריך לחזור ולטובלו עכ"ל: (י) כתוב באו"ה כלל נ"א נכרי הנותן כסף לנפח ישראל והישראל קונה ממנו קודם שיגיע ליד הנכרי אפ"ה צריך טבילה ודוקא למ"ד שאם נתן ישראל לאומן נכרי (אין) צריך טבילה אבל לדברי ריצב"א דכתב דצריך טבילה דהולך אחרי האומן נראה דכאן א"צ טבילה עכ"ל: (יא) ובאו"ה אפ"י היה דעתו לשוקעו ביד נכרי וישראל ונכרי שקנאו כלי בשותפות א"צ טבילה ושר ומושל שאנס כלים מיד ישראל ואח"כ החזיר אפ"י בחנם צריך טבילה דהואיל ולקחם ממנו בחזקה ואונס הוי כשלו וכשהחזיר הוי כאילו קנה הישראל ממנו אבל אם נגזל ממנו בשדה או נגנב אע"פ שנתייאשו לגמרי מאחר שגנב וגזלן אין רשאי להחזיק בו בפירסום לא נקרא שם נכרי עליו וא"צ טבילה: (יב) ונראה דלא עדיף מקטן דלא מהימן עליה רק אם ישראל ראה שטבלן הנכרי עלתה לו טבילה.

סימן קכא - סדר הכשר כלים הנקנים מן העובד

כוכבים

(א) באו"ה כתב ראבי"ה דבכלי כסף וזהב ושאר כלים הנקחים מן הנכרים טוב להחמיר להגעילן דשמא חממו בו יין ואפילו לשתות בו צונן

שחוששין שמא יחמם בהם המין אבל לשתות בהן בבית הנכרי דרך עראי שרי ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד מותרים בלא הגעלה וכלי חרס שאין שייך בהו הגעלה הוי כדיעבד ומותרין על ידי מירוק ושטיפה עכ"ל עוד כתב דאפי' שלחנות ותיבות נוהגין להגעיל שמא נפל עליהן מרק חם עכ"ל וכבר הארכתי בדינים אלו בס"ד בא"ה הלכות פסח. (ב) ע"ל בהל' פסח בא"ה דין כלי עצם כתב הרשב"א בתשובה סימן תצ"ו מי שנכנס לבית נכרי ויש שם כלים קרובים לחדשים ונסתפק אם הם חדשים והנכרי מל"ת אם נאמן שורת הדין נראה שכל שהוא אומר שהוא חדש לפי תומו ונראה כמו שהוא אומר שמותר לפי שאף אם נשתמש בהן מ"מ סתם כליהם של נכרים אינן ב"י ומורי הר"ר יונה ז"ל היה נזהר שלא ליקח אלא במקום שיש שם כלים מיוחדים אחרים קדירה מתוך קדירות וסכין מתוך סכינים. וכן מעשים בכל יום שאנו לוקחים כלים מן האומן והולכין בזו אחר הרוב ורוב קדרה של קדר או שאר כלים של אומן הן חדשים עכ"ל ובבנימן זאב ס"י שמ"ו כתב שאין לקנות אף מאומן אלא כלי מתוך שאר כלים עכ"ל ובאו"ה כלל נ"ח בכלי חרס שיש לספק בו שמא נשתמש בו צריך שבירה אבל שאר כלים ואינו יודע בודאי שנשתמש בהן נכרי או אפילו כלי חרס מן השוק א"צ לספק בו דילמא נשתמש בו דכל כלי העשוי למכור אין משתמשין בו כלל עכ"ל וצ"ע דמ"ש כלי חרס משאר כלים לענין זה וע"ל ריש ס"י קל"ה עוד מדין זה ולקמן ס"ס קכ"ב כתב הכלבו הלכות איסור מאכלות שמעתי בשם הראב"ד ז"ל כי קערות של חרס שקערורות ירקרקות או אדמדמות שמביאין מעבר לים אסור להשתמש בחמין לעולם וכן כל דבר לח אפי' בצונן מפני שאינם חדשות כי הוא שמע מאדם גדול שמנהגם שכל מי שעושה סעודה שוכר מן האומניות הקערות כדרך שאנו עושין בכלי זכוכית ואחר כן מחזירין אותן להן ואין הדבר ניכר והלכך חדשות נינהו וכ"כ ב"י בשם א"ה. (ג) ובהר"ן פ' השוכר דף שפ"ג ע"ב ובפ' כ"ש דף תרל"ז ע"א דלכתחילה יגעילנו תחילה מיהו אם לא הגעילו תחילה מהני בדיעבד: (ד) וכ"כ רבינו לעיל סימן צ"ד דאף בכלי חרס מותר להשתמש בצונן בלא הגעלה אמנם בהר"ן פרק כ"ה דף תשי"ט בכלים שדי להם בהגעלה אז מותר להשתמש בהם צונן בלא הגעלה אבל כלי חרס אסור להשתמש בו צונן בלא הגעלה וכ"ה במ"מ פ"ה דחמץ ומצה אבל במרדכי ע"ד ריש כל שעה דאף בכל הכלים שתשמישן בחמין אסור להשתמש בהן בצונן בלא הגעלה גזירה שמא ישתמש בהן בחמין עכ"ל וראיתי מקצת ב"א מקילין בחומץ ליתנו בכלי איסור ואומרים דחומץ אינו נוח לפלוט כמו שאמרו (חולין קיא.) חלטו בחומץ כו' וליתא דאדרבה בכלי חומץ מפליט יותר משאר דבר כמ"ש

הטוא"ח סימן תמ"ב וגבי כבדא שאני כנ"ל ומיהו ע"י הדחה ושטיפה ודאי שרי כמ"ש הרשב"א בסימן זה לענין צנון או שאר דברים החריפים. (ה) ואם לא יוכל להעבירו כתב באו"ה דאף אם לא נשאר רק מעט אין לו תקנה בהגעלה עכ"ל ובמהרי"ל כתוב דאם החלודה מבחוץ על הכלי או בשפתו ולא יוכל להעבירו מותר להגעילו עכ"ל כתוב בתשובת הרשב"א סימן שע"א כל כלי שיש בו סדקים אין מועיל בו הגעלה רק ליבון חיישינן שמא נכנס האיסור בסדק ואינו יוצא ע"י הגעלה עכ"ל: (ו) וכתב באו"ה ומיהו קנקנים בשוליהם רושמיין אותן האומנים כשהם חדשים ומותר להגעיל וכן כל כיוצא בזה דודאי נעשה מחדש: (ז) ובאו"ה כתב נוהגין להחמיר דאפילו כלי שאין משתמשין בו רק ע"י עירווי נוהגין להגעיל בכ"ר ולכן תיבות ושלחנות דחיישינן שמא נשפך עליהן רותחין לא די בעירווי אלא מלבנין אבנים ומניחם עליהן ושופכין עליהם הרותחין אפילו מכ"ש דהא נרתחין מן האבן והרי הוא ככלי ראשון ויזהר לכתחילה להוליך האבן המלבן בכ"מ על שלחנות וישפוך מים רותחין עליו עד שלא נשאר מקום שלא עבר שם מים עכ"ל: (ח) ובאו"ה כתב דכן נוהגין להגעיל מדוכה של איסור אם אין בו פרקים חוץ במדוך של חמץ ומצה אין נוהגין להגעיל והיינו דוקא בשל מתכת ואבן אבל בשל עץ יש להחמיר לכתחילה אף בשאר איסורים שלא להגעילו רק קולפו מבפנים בכלי אומנות ולהגעילו אח"כ דחיישינן שמא יש בו גומות וקערה ששורין בה קיבה כל השנה אין להתירו ע"י הגעלה להשתמש בה בשר הואיל ועיקר הדבר האוסר הוא דבר חריף משא"כ במדוכה שדבר האוסר במדוכה לא הוי דבר חריף: (ט) וכ"כ הטור למטה וכתב הר"ן בחולץ דף תשכ"ג ע"ב דאם הגעיל במים הרבה כלים עד שמרוב פליטה נשתנו המים ונעשו כציר אסור שוב להגעיל באותן מים עכ"ל: (י) וכבר נתבאר זה בא"ח סימן תנ"א ותנ"ב כל דינים אלו וכתב באו"ה דלא ישתמש במי הגעלה אף אי איכא סי' נגד כלי שמגעילין בו עכ"ל: (יא) וצ"ע ל"ל שיתכסה בו כל הכלי הלא כתב לעיל דמגעילין כלי לחציין וא"כ אפי' אינו מתכסה נמי יכול לחזור ולהגעיל אח"כ מה שלא היה נכנס תחילה למים: (יב) ע"י בא"ה סי' תנ"א דין כלי זכוכית וכלים צבועים: (יג) בא"ח סימן תנ"א במרדה שקורין שויב"ל דינו ככלים שתשמישן ע"י האור ואין להם תקנה וכתב בת"ה סימן ק"ל דאפילו אם קולפו בכלי אומנות ואח"כ מגעילו לא מהני וכ"מ במרדכי והביאו הגש"ד שער ו' דקליפה בכלי אומנות אינו אלא כמו קליפה בעלמא בשאר איסורין ולכן במקום דבעינן הגעלה לא מהגי תיקון זו: (יד) וכ"פ באו"ה ובת"ה סימן ק"ל משמע דשיעור שנתן הר"ר אביגדור הוא השיעור דשל סמ"ג וע"ש. (טו) ומטעם זה כתב בהר"מ פ"ז

דהמ"א בליבון אין חילוק בין כלי שהוא ב"י לבין אינו בן יומו וכ"ב באו"ה דאין חילוק בין איכא עליו טלאי לליכא עליו טלאי, ובת"ה סימן קל"ב פסק כדעת בעל הטור והר"ן ובא"ו כלל נ"ה פסק דלכתחלה יש להגעיל היד של מחבת וכל כדומה לזו אמנם בדיעבד אין לחוש אי לא הגעיל רק הכלי עצמו דכבולעו כ"פ דלכתחלה טוב להגעילו דהרי נוגעים בה כל השנה בידים מלוכלכות ומיהו ע"י עירווי אף לכתחלה עכ"ל משמע שפוסק ג"כ כדעת הטור והר"ן וראיתי רבים מקילין אפי" לכתחלה שלא להגעיל יד במחבת וטוב להגעילה לכתחלה כדעת הארוך.

הלכות נותן טעם לפגם

סימן קכב - דין נותן טעם לפגם בכלים

(א) דלא כהר"ן שכתב בסוף ע"ז בשם הרמב"ן דאפילו באיסור בעין אמרינן נט"ל וע"ל סימן צ"ה דמ"מ אם יש ס' נגד הדבוק מותר משום נט"ל? תשובת הרשב"א ס"י תצ"ז דאין חילוק בין דבר חריף ושאר דברים דבכ"ע נט"ל הוא ושרי ומ"מ בדעת הטור דאין לחלק אבל במרדכי ס"פ א"מ כתב ראב"ה בשם רבי טוביה דאם בישל דבר חריף בקדרה שאינה ב"י דאסור דאגב חורפא מחליא ליה ועושה הכלי נ"ט לשבח דהוי כקורט של חילתית כו' וכ"ה בא"ח ה"ל פסח סימן תמ"ז וכ"מ קצת בתשובת רשב"א סימן תמ"ט וכתבתי לעיל סימן צ"ח ונ"ל להביא ראיה ממרדכי והסמ"ג שכתבתי לעיל סימן צ"ו דמרקחת של נכרים אף בדבר חריף מותר משום דסתם כלי נכרים אינן ב"י ש"מ דאף בדבר חריף אמרינן נט"ל שרי ואפשר לדחות דשאני מרקחת דהדבש מבטל חריפות המרקחת ולכן שרי וכ"כ בא"ח סימן תמ"ז והאגור הביא דברי המרדכי שאסור וכן הביא הב"י דברי האגור בסימן ק"נ ולא חלק עליו ובאו"ח דכן נהג מהר"ש וכ"ה בש"ד בהג"ה וע"ל סימן צ"ח דמעט תבלין שבמאכל לא

משוי ליה דבר חריף (כתב או"ה אם בישלו בקדרה של בשר דבר חריף) והקדרה אינה ב"י ואח"כ בשלו בה חלב המאכל מותר דלא אמרינן דהחריפות שבקדרה שהיא אינה ב"י עושה שהקדרה פולטת עכשיו לשבח וכן אם הוא בצונן לא אמרינן שהקדרה פולט משום דבר חריף שבתוכו עכ"ל: (ב) ובהגש"ד משום מהרי"ש דבשל ישראל יש לו תקנה בשאלה ואי אינו יודע נקנסיה עכ"ל ונראה לומר דלא שייך קנס אלא באותו ישראל דהקדרה שלו והוי ליה לידע אבל בישראל אחר לא שייך קנס כדלעיל סימן צ"ט ובארוך כתב דלא נהיגין לפסוק בשל ישראל סתם כלי אינו ב"י ולא נ"ל כיון דפסק הטור לעיל סי' צ"ד בשם הר"ף וגם כאן דאין לחלק בין של ישראל לשל נכרי ולא הביא שום חולק בזה גם ב"י לא הביא שום חולק בזה משמע דהכי נקטינן: (ג) ואו"ה כלל ל"ג כתב אדברי המרדכי אלו שאף לענין דיעבד קאמר ואם הניח כליו בבית נכרי כלי חרס צריך שבירה וכן אם נשתמש בהן בלא הגעלה המאכל אסור ואין נראה כן מדברי הרא"ה שכתב (בב"י כתב בתשובת הרא"ש כלל י"ט מאני דקוניא ששהו) בבית נכרי אם ניכר המאכל בו ששלח הישראל בתוכו מותר ואם לאו אסור אם רגילין להדיח הכלים בחמין דחיישינן שמא הודח עם כלי אסורים של נכרים עכ"ל.

הלכות יין נסך

סימן קכג - כמה דינין מיינן נסך

(א) ול"נ דהלשון מדוקדק ונכון כי הפוסקים חולקים בטעם דאסור בהנאה סתם יין כי יש סוברים טעמו דהואיל וי"נ אסור בהנאה אסור ג"כ סתם יין בהנאה דאם היה מותר בהנאה יבואו ג"כ להתיר יין נסך בהנאה ולכן גזרו על סתם יין אסור בהנאה כמ"ש הר"ן וי"מ טעם איסור הנאה כמו שמפרש הטור דהואיל והיה יין נסך אסור בהנאה גזרו על סתם

ינם נמי אסור בהנאה והשתא לפי טעם הטור אף בזמן הזה אסור בהנאה דכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו דהא לא הוה טעם איסור משום חשש יי"נ אלא הואיל ומצאו שיי"נ גמור אסור בהנאה אסרו גם זה בהנאה ואם כן אין היתר לאותה גזירה אבל לטעם הר"ן דהאיסור היה משום חשש יי"נ א"כ כשבטל הטעם הותרה הגזירה ממילא מידי דהוי אגילוי דמותר בזמן הזה הואיל ואין נחשים מצויין בינינו וה"ה בסתם יינן הואיל ואין יי"נ גמור מצוי בינינו ולכן כתב הטור אבל רשב"ם כתב וכו' וא"כ מדמתיר בזמן היה מכלל דסבירא ליה טעם אחר ממה שפירש בתחלה ולכן שייך לומר ל' אבל וזו ברור כתב בתשובת הרא"ש כלל י"ט סימן ט"ז על השותה יין נסך בשוגג במה יתכפר שמעתי אומרים בשם החסיד שיתענה ה' ימים כנגד ה' פעמים גפן שבחומש עכ"ל במרדכי פרק קמא דפסחים בשם ראבי"ה דהיכא דמונח חבית של יי"נ עם חביות כשירים דצריך לעשות הכירא דלא בדילי אינשי מיניה עכ"ל. (ב) משמע מדברי הטור דדוקא ללקחו בחובו משום פסידא התירו אבל לקנות אסור וכ"ה בהגמ"י פ"ה דהמ"א וז"ל מכאן התיר מהר"ם לאדם שגבה בחובו יין נסך או שאר דבר איסור לחזור ולמוכרו אכל לקנות בתחלה לחזור ולמוכרו או ליתנו לנכרי אסור עכ"ל וכ"ה בהג"א פ' רבי ישמעאל דדוקא משום הפסד מותר אבל כל מה שאפשר להרחיק ירחיק ולזה כתב שם דלא ישהנו בחבית אצלו ליישנו ואפי' בבית נכרי אסור לשהותו עכ"ל וכ"ה בהג"ה בחידושי מרדכי וששאלתם אם מותר לשכור מרתפתו להניח שם סתם יינן אסור כדתנן השוכר את החמור להביא עליו יי"נ שכרו אסור ואין חילוק בזמן הזה לחכמי התלמוד אלא לענין ללקחו בחובו מפני שהוא כמציל מידם עכ"ל וכ"ה בכלבו ובתא"ו נ"ו ח"א והר"ן פ' רבי ישמעאל ד' ש"ע ע"ב כתב בשם הרמב"ן דאין להתיר בהנאה רק מגע נכרי אבל סתם יינן אסור בהנאה אפי' בזה"ז וכ"כ ב"י בסימן שאחר זה בשם הרמב"ם כהרשב"א שכתב בפ"א דאין להתיר בהנאה אלא בישמעאלים דלא פלחי לעכו"ם עכ"ל והר"ן בשם הרמב"ן אוסר אפי' בגר תושב וריב"ש בסימן רכ"ו כתב כדברי הר"ן דאין להתיר רק במגע נכרי אבל לא בסתם יינן ושאיירי מהר"ם פאדו"א השיב בתשובה על אחד שנתקשר נגד נכרי לשלוח לו יי"נ מכנדיא"ה ולא היה יכול לפטור מן הנכרים אם לא בהפסד מרובה ורצו מקצת החכמים למחות בידו והשיב ודאי נכון הוא למחות בידו שלא יעשה עוד לקנות ולהרויח לכתחלה במקום דליכא פסידא אבל במאי דכבר עבר ונתקשר כנגד הנכרי אין למחות בידו הואיל והוא הפסד גדול ואם כן יש לסמוך אדברי המקילין דהוא הרשב"ם בשם גאוניס ורבותינו הצרפתים שמביא הסמ"ג

והאגור מיירי ביין של נכרים ולא במגע יין ישראל ולא נזכר בדבריהם שום מקום הפסד גם דברי התוס' והאשר"י שהביא דברי הרשב"ם בשם הגאונים אין מחלקין דוקא לקבל חובו כי דינא קאמרי ואינן מסופקים כלל אך פוסקים שאין בזה"ז איסור הנאה ומה שמסיימים וע"ז סומכין לגבות וכו' הוא סיוס דברי התוס' והאשר"י לא דברי הגאונים דהמה לא היו מסופקים אך הבאים אחריהם בהיותם מסופקים לא הלכו אחריהם רק במקום הפסד ואף שהרשב"ם הזכיר בדברי הגאונים מגע נכרי מכל מקום נראה דל"ד קאמר דהא בסמ"ג לא הזכיר מגע נכרי בדבריהם ומה שנקט מגע הוא בדרך העברה להיות מקום היתר מן הראיה של תינוק דמיירי במגע ואם כן יש לסמוך אדברי הגאונים הואיל וסתם יינם הוא דרבנן יש לסמוך אמיקל בהפסד כדאמרינן פא"ט (מט:) והא רב דמחמיר באיסור דאורייתא ואת אמרת התורה חסה על ממונם של ישראל כו' משמע הא אי הוי איסור דרבנן יש לסמוך אדברי המיקל בהפסד ותו דאין לקנוס לסוחר זה להיות כי בפוסקים מפורסמים בינינו בתוספות והרא"ש וטור ראה ההיתר בסתם והוא לא ראה מגילת סתרים שאוסרים רק (מתירים) במקום הפסד ולכן אין לקונסו אבל לא יוסיף לעשות עכ"ל לקמן ס"ס קל"ב משמע דבזה"ז אפי' בסתם יינן שרי וע"ל ס"י קנ"ה אם מותר להתרפאות בסתם יינן של נכרים: (ג) ויש לתמוה דאף דאין בדבש ס' כנגד היין מכל מקום לא גרע מתבשיל שיש בו יין ואפשר ור"י ס"ל כדעת ה"ר ישראל דאוסר אכל מכל מקום אי הוי ביה ס' הוי החי בטל במבושל ובהג"א פ"ב כ"ב ע"א ה"ל יין חי כשר שנתערב במבושל ובדבש אם יש כ"ב דבש הרבה ומעט יין חי שאם היה היין חי מעורב בדבש לא היה נאסר כי היינו מדמין אותו לאלונתית שאין נאסר במגע נכרי ואפילו בלא דבש אם יש במבושל כ"כ הרבה שאם היה המבושל מים לא היה היין חי המעורב בו מחשבו יין לענין מגע נכרי אע"פ שיי"נ ביין מבושל מיקרי מין במינו מכל מקום אין להחשיבו אותו לענין מגע נכרי ואין להתיר בלא דבש כ"א בהפסד מרובה או אם יש מנהג ילכו אחריו עכ"ל. (ד) ול"נ דאפי' אם הרוב יין ונשתנה טעמו משום השכר או משום שאר משקים דשרי דמ"ש מיין שיש בו פלפלים או דבש דשרי ע"י נשתנה טעמו וכ"ש לדברי הרמב"ם דמתיר אפי' במעט דבש דשרי גם כאן וכתב בחידושי אגודה פ"ק דפסחים יין שנקרש ונגע בו נכרי אין בו משום יי"נ ובהג"א פ"ב חרס הבלוע מיין ונגע בו נכרי מותר בשתייה ויין שהגליד השיב ר' שמחה דבטיל מתורת משקה ולית ביה משום יי"נ ויין שנקרש אין בו משום מגע נכרי ואם חשב עליו למשקה יש בו משום מגע נכרי וכן אם נגע בו לאחר שנמחה עכ"ל. (ה) ודלא כה"ר ישראל שכתב המרדכי

ריש א"מ ע"ב בשמו שנהגו לאסור: (ו) כתב באו"ה סוף כלל כ"ב יין צימוקים פירוש שנתן מים על הענבים היבשים ה"ז כ"ן ומתנסך עכ"ל וכ"כ בתשובות רלב"ח סימן מ"א וע"ש: (ז) ומדברי ה"ר יונה שכתב רבינו משמע דאסור בכה"ג כתב ריב"ש סימן רנ"ה אותן המים שעושין הרופאים מתערבות י"י"נ עם שאר סממנים ושורפין היין עד שאין עצמות היין בהן אלא זיעה בעלמא העוברת דרך הסימפונות ואותו יין שהיה אדום נעשה לבן ונעשה למים ואפ"ה אסור כמו י"י"נ עצמו דזיעה היוצא מהמשקין החמין הרי הוא כמשקים עצמן עכ"ל וכן לעיל ס"ס צ"ב אסור זיעה כעיקר האיסור ולפ"ז היין השרוף מיי"נ או משמריו אסור: (ח) ובכלבו כתב נכרי הדורך ענבים לחבית אף על פי שהיין צף על ידיו אינו עושה י"י"נ ועפ"ז פשט המנהג שהנכרים עושים המשואות ודורכים אותן לתוך השלמא"ש ואע"פ שהיין צף על ידיהן. (ט) ובאו"ה כתב כ"ה שנוהגים כר"ת. (י) ובהר"ן סוף ע"ז דהרמב"ן סובר דהטיחה שעל החבית אם אינן בני יומן אינן נאסרין ולכן כתב דבדיעבד אם יש שם י"י"נ בכלי יין של נכרי האוסרים אם אינם בני יומן אינם נאסרים ויש חולקים וס"ל דאין טיחה נפגמת הואיל והאיסור בעין ונראה דאף לדעת הרמב"ן לא אמרינן דהוי נטל"פ אלא בדאית ביה טיחה ע"ג כלי דאינו אלא זוהמא לפגום היין משום כך אין הטיחה אסור ואף הרב לא קאמר אלא להלכה ולא למעשה עכ"ל ואפשר דגם הר"ן מודה דלאחר מילוי ועירווי שרי כדברי הרשב"א וכ"כ רי"ו בני"ז ח"א: (יא) וכבר כתבתי לעיל סימן קי"ד שדעת רבינו בעל הטור שלא כדברי המרדכי ע"ש. (יב) וכ"ה בכלבו דאף אם דרך הנכרים אין היין אסור בדיעבד עכ"ל. (יג) כ"כ המרדכי פרק ר"י ע"ב בשם תשובת ר"ת ומשמע שם דאפילו בגיגית אוסר ר"ת לדרוך עם הנכרי דלא עדיף מגת פקוקה ומליאה ואפ"ה אסור משום גזירה וה"ה בגיגית: (יד) וכ"כ המרדכי פרק ר"י בהג"מ פ"א:

סימן קכד - מי הוא העושה יין נסך, ודיני נגיעת הגוי בחבית

(א) וכתב הר"ן פרק ר"י דף ש"ע אע"ג דנכרים בזה"ז כל מגען הוי כמגע תינוק שאינו יודע בטיב כו"ם מ"מ מגעו אוסר בשתייה לכ"ע דהואיל

וראוי לנסך חמור מקטן עכ"ל: (ב) וכ"כ המרדכי פי רבי ישמעאל דף שפ"ז ע"ד בשם ר"י והר"ן פרק השוכר דף שע"ה ע"ב כתב כדברי הרשב"א ומשמע שם דאם לא טבל טבילה ראויה הוי כלא טבל וכ"ה בהג"ה ביבמות פרק החולץ מעשה בגר שמל וטבל לפגי ג' קרובים יש מתירין היין ויש אוסרים: (ג) כתב ריב"ש בסימן ד' בשם הרשב"א דמי שהמיר א"ע מחמת יראה אע"פ שהי"ל ליהרג ולא לעבור מ"מ אם עבר ישראל הוא ושחיטתו מותרת ואין אוסרין במגען יין עכ"ל הרשב"א אמנם צריך להבין אם בצינעא שלא במקום יראה עובד אז הוי מומר גמור אף על פי שמתחילתו אונס ולכן אלו האנוסים הנשארים באיזה ארצות דינן נמי הכי אם הם מתנהגים בכשרות בינו לבין עצמו ושאין בידם לצאת ולהמלט על נפשם הרי הם כישראלים גמורים ואם עוברים ברצון על אחד מן העבירות הרי הוא מומר לאותו דבר ואם עובדים כו"ם או מחללים שבת בפרהסיא דינן כשאר עכו"ם עכ"ל וכ"כ לקמן סי' קנ"ו בשם הרמב"ם דלא כתשובת הרד"ך שכתב דאם המיר א"ע תחלה מחמת יראה ונשאר אח"כ ביניהם אע"ג דיכול להבריא את עצמו אינו רק מומר לתיאבון הואיל ולהנאתו קא עביד (וע"ל סי' קי"ט בב"י מ"ש בשם הרשב"א מפ"י ה"ר יונה): (ד) וכ"ה בהג"ה פרק ג"ה. (ה) ואני תמה ע"ז דא"כ צריכין למימר לפי סברתם דשימשוך הוא יותר גדול ממה שמנענע כשיוצק לחוץ וזה תימא דאין לך נייענוע יותר ממה שיוצק לחוץ וכן כתבתי למטה בשם הרשב"א ע"כ אין דבריו נראים במה שהוכיח מדברי הרמב"ם דמ"ש הרמב"ם אע"פ שלא שיכשך אינו משום שלא נענע הרבה אלא מצד שלא נגע ביין עצמו דהר"מ נקט סתם שיכשוך ור"ל שנגע ביין עצמו אע"ג דהרמב"ם ס"ל דאף ע"י כלי הוי שיכשוך כמו שיתבאר למטה מ"מ סתם שיכשוך אינו אלא כשנוגע ביין וזה פשוט לפי דעתי: (ו) כתב הר"ן פי ר"י דף שע"ב ע"א דאם הוציא הברזא שלא בכוונה ואינו עבר השוליים אף מה שיצא לחוץ שרי דה"ל כחו של נכרי שלא בכוונה דשרי עכ"ל וע"ל סי' קכ"ה מדין כח נכרי. (ז) ואפשר דרב פפא לא אסר אלא כהניח ידו על הנקב דוקא וכ"מ לשון הגמרא בדברי רב פפא ולשון הפוסקים בדין זה אבל אם הניח ברזא עליו דהו"ל מגע נכרי ע"י ד"א שלא בכוונת ניכוד לכ"ע מה שתהת הברזא שרי בשתיה ומה שלמעלה אינו אסור אלא בשתיה כמו בהוציאו כנ"ל. (ח) ונ"ל שכל דברים אלו אינם מוכרחים דמה שכתב דרמב"ן וריב"ם ס"ל כהרמב"ם ולהכי כתב דברי רבינו הטור שכתב דלא נראה דברי הרמב"ם להרא"ש זה אינו קשה כלל דאפשר דאינהו לא ס"ל דאין לחלק בין הגביה ללא הגביה וסבירא להו דבלא הגביה לא מקרי שכשוך דלא כהרמב"ם ומ"ש עוד דנענוע כל

דהו לא שמיה שכשוך כבר כתבתי למעלה דתימה הוא שזה יקרא נענוע כל דהו מה ששופך חוץ לכלי דדברי הרשב"א יכריע שכתב בהדיא שזה מקרי שכשוך ולקח הדבר למושכל ראשון שכתב וע"כ א"א שלא ישכשך כו' ודברי הרמב"ם שהביא ב"י ראייה מהם לעיל אינן מוכרחין ג"כ כמ"ש למעלה ולכן המיקל כדברי הרשב"א והראב"ד והרא"ש שכתב הטור בשמו דלא ס"ל דברי הרמב"ם לא הפסיד דאפשר דגם הריב"ם והרמב"ן מודים בדין זה הואיל ולא הגביה דלא מקרי דרך ניסוך ובתשובת ריב"ש סימן ש"י משמע נמי דס"ל דדברי הרשב"א עיקר דאין דרך ניסוך עם הכלי וע"ל שהעתקתי תשובתו ומ"מ לדברי הכל למידין דאם לא שכשך אלא נגע בכלי ולא הגביהו פשיטא דשרי ולכן אני תמה על קצת מחמירים ומפסידים ממוניהם של ישראל לאסור יין ע"י שיגע הנכרי בכלי בלא שום שכשוך ולכן נראה דאין לחוש כלל וע"ל סי' קכ"ה אם שפך מן הכלי לחוץ מה דינו. (ט) ול"נ דהואיל והוא איסור דרבנן הלכה כדברי המקילין ותו דבתראי נינהו וידעו טפי דברי הראשונים ופסקו להתיר ואף רבינו הטור לא זכר כלל דברי הראשונים מכלל דפשיטא ליה דהלכה להקל: (י) וכ"ה במרדכי פ' השוכר ד' שפ"ט ע"ב ובסמ"ג דאם נגע ברתיחה כאילו נגע ביין עצמו עכ"ל: (יא) וסיים שם וה"נ אמרינן כשנוגע בכלי שאין זה נקרא מגע נכרי ביין ע"י ד"א אלא הוא נוגע בכלי והכלי נוגע ביין וגם בקנה אפשר לומר כן שכל שקדמה נגיעת הקנה ביין לנגיעת אדם בקנה אין זה מגע נכרי ע"י ד"א דמשמע שהוא מגיע ד"א ליין אבל זה אינו נוגע אלא בקנה שנוגע ביין אבל צריך להתיישב בדבר זה עכ"ל: (יב) ובהר"ן פרי"י ד' שע"ב ע"ב ומיהו דוקא שלא נגע הנכרי ביין לצורך עצמו עכ"ל: (יג) וכ"ה בהגהות מיי" פ"ב: (יד) ובמרדכי פ' רבי ישמעאל ע"ג פסק כרשב"א. עוד כתב שם מעשה בנכרי שהיה הולך ונגע בכנף בגדו אל היין שלא בכוונה זה היה מעשה והתיר ר"ת דאין דרך ניסוך בכך עכ"ל ודבר זה יתבאר לקמן גבי מגע נכרי ע"י ד"א שלא בכוונת מגע. (טו) ואני אומר דאילו לא הוי שמיע ליה מאביו הרא"ש דס"ל דעה שהביא באחרונה שהיא מסקנתו לא היה רב בעל הטור כתבו ולכן אין לנו אלא דבריו שכתב דמסקנת אביו כדברי הראב"ד: , וז"ל פא"מ שמעתי שדרס הנכרי היין הנשפך לארץ והתירו משום דהוי כזורק מים לטיט עכ"ל ומשמע דס"ל דניצוק כה"ג אינו אוסר אמנם אם נגע בקילוח קודם שירד לארץ כתב המרדכי לאסור למ"ד ניצוק חיבור. (טז) וכ"ה בפסקי מהרי"ו דפ' כן הלכה למעשה ואפשר עוד לומר דאפילו נגע בידו אם לא כיון ליגע שרי דהואיל ואפי"ן אם כיון ליגע אינו אוסר רק בשתייה הואיל ואינו עובד כו"ם א"כ שלא בכוונה אפילו בשתייה שרי מידי דהוי אישמעאל שנגע

שלא בכוונה דשרי אף בשתייה במה שכתוב לעיל וצריך להתיישב בדבר כן נ"ל וימים רבים אחר שכתבתי זה מצאתי בתשובת ר' לוי חביב שנדפסו שנת ש"ס סימן מ"א על כיוצא בזה ומשמע שם דבכה"ג נמי יש להתיר רק שאין לפרסם הדבר שלא תיפוק חורבה מיניה וע"ש: (יז) כתב המרדכי פרי"י דף שפ"ח ע"א כתב בא"ז נכרי שנגע ביינו של ישראל וכוונתו של הנכרי להכעיס הישראל ולהפסידו ההוא יין שרי אפילו בשתייה וכתב אבי"ה שפעם אחד נגע אנס נכרי ביין של ישראל להכעיס והיה שם זקן אחד ירא שמים שנהרג על קדושת השם ולקח מן היין ושתה ממנו בפני האנס שלא יהא רגיל לעשות כן לישראל עכ"ל וכ"ה בהג"א וכ"כ ב"י בסימן קל"ב בשם התוספות וכתב בת"ה סימן ר"ג ולא בעינן שיאמר להדיא שביון להכעיס ולקלקל אלא אפי"י אי ליכא רק אומדנא והדברים נראין מורגשים שכיון להכעיס שרי ע"ל ריש סימן קל"ב דהרמב"ם חולק בזה:

סימן קכה - דין יין הבא מכח עובד כוכבים וכח כחו

(א) בב"י לעיל סימן קכ"ד דאין איסור מה ששופך לחוץ רק כשהגביה הכלי ושפך לחוץ אבל בלא"ה אלא שמטהו על צידו ושפך לחוץ בלא הגבהה שרי וכ"כ הרמב"ם והר"ן והרא"ש עכ"ל וצ"ע מ"ש ממה דנתבאר לעיל סימן קכ"ד גבי הוציא הברזא דאע"ג דלא שיכשך ולא הגביה מה שיצא לחוץ הוא אסור מחמת כחו של נכרי ויש לומר דשאני הכא דדרך הוא בכך להוציא יין מן החבית. (ב) ואף על גב שכתבתי בכ"מ דהלכה כבתראי מכל מקום יש להחמיר כאן דהרשב"א ג"כ בתרא הוא כהרא"ש ור' ירוחם הוא הביא דברי הרא"ש בכ"מ אם כן הוא ג"כ בתראה טובא וכתב שכן נהגו רבותיו ע"כ יש להחמיר ועי"ל סימן קכ"ו אם קי"ל דנצוק חיבור: (ג) וכ"כ המרדכי פרי"י דף שפ"ה ע"א: (ד) כתב בהג"א פרי"י דאם המשא כבר שאין אחד מהן יכול לעשותו לבד אפילו לכתחלה שרי עכ"ל ובדברי הרשב"א שבסמוך משמע שחולק ע"ז וכמו שנתבאר בסמוך: (ה) וכ"כ במרדכי פרי"י דף שפ"ח ע"א. (ו) ונראה דאף על גב שכתב ב"י דדעת התוס' שלנו כדעת הרשב"א להתיר בדיעבד בנכרי יכול וישראל אינו יכול אפי"ה בתינוק שמסייע לנכרי מודים דאסור דמאחר שניכר שהנכרי הוא

עיקר הוא אסור עוד כתב המרדכי בשיטת הר"ר פרץ יש דמשמע מפיי ריב"ם למ"ד ניצוק חיבור אם היה מערה מכלי אל כלי והנכרי מנענע ידו של ישראל אסור מה שביד ישראל דהוי כאילו נוגע בקילוח עכ"ל ולפמ"ש בשם הפוסקים דאין לחוש למסייע שאין בו ממש אין לחוש ג"כ לזה שנענע ידו של ישראל דהא בלא"ה היה היין מקלח ואפשר דמיירי ג"כ שהיה מעט יין בכלי שלא היה יוצא לחוץ אלא ע"י נענוע זו ולכך אסרו כתב המרדכי פרק השוכר את הפועלים במסכת ב"מ תשובה בנכרי שהגביה החבית ובעודו הגביה משך ישראל מן היין ה"ל ככח נכרי לאסור כל היין מה שיצא לחוץ: (ז) ודברי הרשב"א בדברי התוס' שהביא הר"ן לאסור לכתתלה בזה אינו יכול וזה אינו יכול ודלא כהג"א דלעיל דהכי כתב בד"א כשגלגלו ישראל ונכרי את הגלגל ולא היה הנכרי יכול וכו' ש"מ שאע"פ שהנכרי אינו יכול אפ"ה אסור לכתתלה דהא בד"א לא קאי רק אמה שמותר בדיעבד: (ח) והביאו המרדכי פר"י והגמ"י פ"ב בשם סמ"ג. (ט) וכן כתב המרדכי פרק ר"י בשם ר"ן: (י) וכ"כ הגמ"י פרק י"ב וכ"ה במרדכי דף שפ"ח ע"א ע"כ המרדכי בשם ראבי"ה שצריך שיסייע הישראל להכניס החוט בנקב האוזן הכובא ואם ע"י שצידד ניתן היין על הנכרי וחזר וניתן ביין מותר דאין דדך ניסוך בכך עד כאן לשון המרדכי.

סימן קכו - דין יין שנתערב ביין נסך, ודין ניצוק חבור

(א) ותו דלא שייך הכא למחשביה הפסד מועט משום דאפשר למוכרו לנכרי דהומרא דאתי לידי קולא הוא דכמה רבוותא אסרו למכור יין הנאסר במגע נכרי לנכרי עכ"ל. (ב) וכ"כ בהגמ"י פ"ב ומהרי"ו בתשובה. (ג) וע"ל סימן קצ"ד מ"ש שם בנכרי שנגע בקילוח או ביין שנפל לטיט: (ד) ונראה דכל קושיות אלו אינם קושיות רק אם נאמר שחיבור ועירוב הוא דבר אחד אבל לפי האמת בכוונת הטור שאנו רואין כאילו הוא מעורב יחד היא אינה חיבור לבד אלא שרואין כאילו מעורבים זו בתוך זו א"כ כל קושיות אלו אינן כלום דמ"ש דהרשב"א נתן טעם בדבר כו' היינו דוקא אם נאמר דניצוק חיבור ולא עירוב אז מהני אותה סברא דלא החמירו לומר דהוי חיבור אלא כשג"כ היה יין בתוך כלי התחתון

אבל בשאין שם יין מה יחבר יחד ולכן ס"ל להרשב"א דאם מערה לתוך כלי שלא הודה לא אמרינן ניצוק חיבור ואם כן גם הרשב"א אינו טועה דאף אם אין סובר דהוי עירוב מ"מ חיבור הוי וא"כ הקושיא הנ"ל אינה כלום דהואיל ורואים כאילו מעורב יחד צריך ג"כ להוליך הנאתו או למכור בלא דמי י"נ שבו אילו היה מעורב כנ"ל סברת הטור גם נראה דהמרדכי ס"ל דטעמא משום עירוב דהרי כתב פי השוכר דף שפ"ט ע"ג אם ישראל מושך יין מן החבית לכלי שיש בו י"נ ודאי מותר דלא גרע מאילו היה כל היין נסך שבכלי מעורב בחבית דאז הוי בטל בס' בסתם יינם לדעת ר"ת וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל י"ט סימן מ"ז וכ"כ ב"י בשם התוס' והדבר גלוי שאין שייך ביטול בס' אלא בדבר המעורב יחד אבל לא בדבר המחובר יחד כל אחד בפני עצמו וכצ"ל ג"כ דעת הטור אך יש לדחות דהא הרשב"א ס"ל הטעם משום חיבור לפי מ"ש למעלה ולמטה ס"ס כתב רבינו בשמו דרואין כאילו מעורב יחד לענין ביטול האסור אך דברי רבינו הטור יש ליישבו במה שכתבתי וב"כ ב"י בשם תשובת הרשב"א דטעם דניצוק הוי דרואין כאילו נתערב זו בזו ומדין תערובות יין נגעו בה ולא משום נגיעה עכ"ל אך לפ"ז קשה תשובה זו לדברי שכתבתי דטעמא של רשב"א משום חיבור ולא משום עירוב ואפשר דתשובה זו לא ראה אותה רבינו הטור ולכן הביא דברי הרשב"א בת"ה וחלק עליו ומה שפסק דסתם יינם בטל בס' ע"ל סימן קל"ד אם נוהגין כן: (ה) ובמרדכי פרק השוכר ד' שפ"ט ע"א כדעת הרשב"א דאין ניצוק אסור מכלי שלא הודח הואיל ואין היין בעין עכ"ל ואע"ג שכתבתי לעיל דהמרדכי ס"ל דטעמא דניצוק הוי משום עירוב נראה דמ"מ ס"ל כדעת הרשב"א וס"ל דלא אמרינן דהוי כמעורב כשאין היין בעין דלא כדברי הטור שכתב כיון שהטעם משום עירוב דאף אם אין יין בכלי אסור:

סימן קכז - אם נאמן האדם לאסור יינו של חברו

(א) וכי בהגמיי פי"א דמ"א בשם סמ"ק כשבעלים שותקים אסור לכ"ע אפי' בא אחר והכחישו לא מועיל אפילו להתיר לעצמו עכ"ל וכתב באו"ה כלל י"ג דוקא שהבעלים שם אבל אם אין הבעלים שם ואחד מכחישו מהני עכ"ל וכתב הרשב"א בתשובה סימן תקמ"ה דעד אחד בהכחשה

לאו כלום הוא : (ב) וכי באו"ה כלל י"ג שיש להחמיר כדברי ראבי"ה אבל ביי"ב שאין מדקדקים בו כ"כ נהיגין כדברי ר"ת דמלמדן אותו להכחישו עכ"ל ע"כ שם ראובן שבא לשמעון ואמר שראה דגים מלוחים טמאים בין טהורים אם שתק הוי בהודאה ואם אמר איני מאמינך מותר לשמעון לקנותן וה"ה בכל שאר איסורין דרבנן ומיהו בעל נפש יתרחק גם מזה וכן השיב מהרי"ש עכ"ל ונראה דמיי"ר דנאמן היה עליו כבי תרי ולכן כתב דמהני דוקא לגבי איסור דאורייתא (י"ג דרבנן דאלי"ת אפילו לגבי איסור דאורייתא) מהני כדאיתא פרק הניזקין ועוד דמאחר שלא היה בידו אינו נאמן כלל להחמיר כמ"ש בב"י סימן א' בשם תשובת הרשב"א שנשאל על טבח ישראל ששחט בהמות לקצב נכרי ובא ישראל א' לקנות מא' מהן ואמר לו הטבח לא תקנה ממנו כי לא שחטתיה והיה שם עדים ואמרו בפנינו שחטת אותה והשיב אע"ג דהטבח יש לו מיגו שהיה יכול לומר שהחליד או שהה או דרס או שאר מיני טריפות מ"מ כיון שטוען לא שחטתיה ועומד בדיבורו שלא שחט כלל אינו נאמן משום מיגו דהוי מיגו במקום עדים ומיהו לדידיה אסורה דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא עכ"ל כתב הרשב"ץ טבח שעשה סימן בראש הכבש השחוט שהיה נראה כאילו היה טריפה והיה אומר שהוא טריפה ואח"כ אומר שכשר היה ולא עשה כן אלא כדי שלא יקחו אותו וישאר לו ליקח ממנו כיון שנתן אמתלא לדבריו נאמן עכ"ל ב"י וצריך דיקדוק לקמן סימן קפ"ה גבי נדה שלבשה בגדי נדתה דלא מהני אמתלא ואולי יש לחלק וצ"ע כתב המרדכי פ' האשה רבה ואשיר"י פ' הנזקין י"ד חלוקים הם בענין נאמנות באיסורין. א' בכל דבר שלא איתחזק לא איסור ולא היתר ע"א נאמן עליו בין לאסור בין להתיר וכתב הר"ן שם דף תל"ג ע"א ומכאן ראייה דבמקולין שהיה שם טריפה וכשירה ואמר לן ע"א חתיכה זו כשירה נאמן אע"ג דאיתחזק איסורא במקום הזה מ"מ כיון דלא איתחזק איסורא בחתיכה וכן מעשים בכל יום. ב' היכא דאיתחזק היתר אין אחד נאמן עליו לאסרו אא"כ הוא בידו. ג' היכא דאיתחזק איסורא אין ע"א נאמן עליו להתיר אא"כ בידו לתקנו. ד' כל אדם נאמן על שלו אפ"י היכא דאיתחזק איסורא. ה' החשוד על הדבר אינו נאמן ולעיל סי' קי"ט נתבאר דינו. ו' האומר לחבירו טבל שלך מתוקן וא"ל האיך שאמרתי לפלוני לתקנו והוא אומר לא תקנתי אינו נאמן ואע"ג שכל מקום שהאמינה תורה. לא' האמינתו לו כשנים אינו נאמן כיון שזה מודה שהוא בעצמו לא תקנה אלא אמר לאחר לתקנו והוא אומר לא תקנתי ובקצת ספרי מרדכי אינו כן הגירסא אבל בספרים ישינים ובאשר"י הכי איתא ומעשה בא לפנינו בראובן שתיקן חמאה לשמעון ושמעון מכר חמאה הרבה בחזקת כשרות

ואמר שראובן תקנה לו ונתנה לו כולה בחזקת כשרות וראובן אומר שלא נתן לו בחזקת כשרות רק מקצתו והשאר אי"ל בהדיא שהיה טריפה ושמעון מכחישו והקלנו בדבר הואיל וחמאה של נכרים רבו מתירין בהו ובקצת מקומות נוהגין בהן היתר אבל בשאר איסורין נ"ל שהוא אסור דדמי להא דפלוני תקן לי הכרי שאם אמר לא תקנתו שראשון אינו נאמן דאין לחלק דדוקא בדבר דאיתחזק איסורא אבל בשאר דבר דלא איתחזק איסורא לא דאין סברא לחלק בהא לענין זה דאי"כ היה להם למנות ט"ו דינים באלו הדינים ולא י"ד אלא נראה דאין לחלק בהא לענין זה. ז' אשה נאמנת לומר אשת איש אני וגרושה אני כיון דלא איתחזק איסורא אמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר. ח' אשה נאמנת לומר מת בעלי. ט' חבר שמת כל פירותיו מתוקנים חזקה אינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. י' אינו נאמן לומר כהן אני להאכילו תרומה, י"א כל דבר שהוא בידו ע"א נאמן עליו אפי' מכחישין אותו. י"ב אם הוציאו מתחת ידו שוב אינו נאמן עליו אם מכחישו ומלמדין אותו להכחישו. י"ג אם אמר לו בפעם ראשון נאמן, י"ד ע"א שאמר לו נתנסד יינך והוא שותק שתיקה כהודאה דמיא ואע"ג דאמר אח"כ איני מאמינך עכ"ל וכ"ה בתשובת הרשב"א סימן תתל"ז כתב הר"ן בקידושין פ' האומר ד' תרנ"ד ע"א וריש חולין דאף נשים נאמנות אף באיסור דאורייתא רק באיסור שיש צדדים להקל אינן נאמנות אבל שאר איסורין אף שיש דברים שהם טרחא מרובה אשה נאמנת ובסמ"ג כתב והביאו באו"ה כלל כ' דכל דבר שהוא ודאי איסור אשה נאמנת כגון ניקור חלב וגיד אבל ספק איסור כגון לראות אם יש דגים טמאין בין טהורים אינה נאמנת דאשה דעתה קלה ולא בדקה שפיר עכ"ל כתב הר"ן סוף לולב הגזול יש ללמוד שסומכין על הקטנים לשמור דברים המותרים ומיהו דוקא בידו ממש אבל ביד נכרי לא עכ"ל והריב"ש כתב בתשובה סימן רמ"ה אין קטן נאמן לאסור יין שהיה בחזקת היתר דע"א נאמן באיסורין אמרו ולא קטן כ"ש בדרבנן ומה שאמרו (פסחים ד:) המנוהו רבנן בדרבנן היינו להקל ולא להחמיר עכ"ל ובתשובת הרשב"א כתב סימן ר"ד אע"ג דקטן אינו נאמן באיסורין כשאר עד מ"מ יש להחמיר בדבר ולאסור ע"פ קטן בדבר שהקטן חריף ובקי לידע ולכוין הדבר בדבר דאיכא קצת רגלים לדבר עכ"ל כתב ב"י סימן ק"ל כתב הרשב"א נשאלתי אם סומכין בשמירת הפעוטות כששלחן לאוצרות יין עם השפחה תשובה נראה כי בזה סומכין לפי שאין זה תלוי בדעת הקטן לבד אלא לפי שהשפחה מירתתה שאם תגע ביין התינוק שיש בי דעת לשאול יגלה עכ"ל כתב הרשב"א בתשובה סימן תקמ"ד דשני אחים לא הוי אלא כע"א לענין איסורין בין לקיים דבר בין לענין הכחשה

עוד כתב הרשב"א ס"י ת"ל דאף הפסול לעדות ממון נאמן להעיד באיסורין אם אינו חשוד באותו דבר עכ"ל. מ"כ בהגהת אלפסי דף תרנ"ב ע"ב פ' האומר וז"ל נראה בעיני שאם היה היין של ב' שותפין ואמר להן אי נאסר היין שלכם והאחד מכחישו והאי שותק זה ששותק אסור בו זה שמכחישו מותר בו וכן שאר בני אדם מותרין בו אף על פי שאין יודעין להכחישו דהא אין הדבר שלהם שיהיו צריכים להכחישו והרי הכחישו זה שהוא שותף בו עכ"ד. (ג) ונ"ל דלדעת התוס' לכ"ע שרי מדהוצרכו לומר דלדידיה אסור מכלל דלאחריני שרי וכ"פ באו"ה כלל י"ג: (ד) וצ"ע דע"כ צ"ל הא דעד דעלמא נאמן היינו כששתק הבעלים מטעם שתיקה כהודאה דמיא ומה לי פעם ראשון או שני דדוקא אם אנו מאמינין לשומר אז יש לחלק בין פ"א לשני דפ"א עדיין הוא שומר שלו במקצת ונאמן עליו הואיל והוי בידו אבל במקום שאין אנו מאמינים לעד אלא שאוסרים משום שתיקות הבעלים פשיטא דאין לחלק בין פ"א לפ"ב כנ"ל:

סימן קכח - דין מקום שיש בו יין ונתיחד עובד כוכבים שמה

(א) במרדכי פ' השוכר ע"ב דכל פעם תלין בדבר ההוה ולכן אם הנכרי תפס ברזא בידו והיין מקלח מן החבית היין אסור ולא אמרינן ברזא מנפשיה נפל והנכרי מגביהו עכ"ל: (ב) כתב בהג"א פ' השוכר היכא דעל נכרי למרתף אפי' אחדיה לדשא ואית ליה לאשתמוטי מיניה אין לחוש בזה"ז שאין הנכרים מנסכים אא"כ יש לחוש לשתיה או לשום הנאה שלו וכ"כ מהרי"ל עכ"ל וע"ל סימן קכ"ט כתבתי עוד מזה: (ג) ובסוף סימן ק"ל לענין שוכר בית מנכרי יתבאר דיש להחמיר בלילות ע"ל סימן קכ"ט דר"ת ומהר"ם וריב"ש סוברים דאין אוסרים כל החביות מטעמא שכתב הרשב"א ז"ל: כתוב בת"ה סימן ר"ב ישראל שהניח הבית חתום ביד נכרי ובא נכרי ואמר שהחבית שלו היה מטפטף והוא הדקו אינו נאמן דנכרי אינו נאמן לא לאיסור ולא להיתר ואפי' ניכר מעט יין מבחוץ דיש אומדנא דמוכח כדברי הנכרי אפי'ה אין הנכרי נאמן ונאמר שיין זה בא מעלמא עכ"ל וע"ל סימן קכ"ט תשובת המרדכי כדבריו:

סימן קכט - דין המניח יין ביד עובד כוכבים וישראל

יוצא ונכנס

(א) ובמרדכי פי' רי"י ע"ב בשם ראב"ן מיהו לכתחלה לא יניח אדם בביתו אצל הנכרי לא יין ולא חומץ בלא שמירה משום הרחק מן הכיעור עכ"ל: (ב) ובמרדכי דף שפ"ח ע"ב פרק רבי ישמעאל ואם יש חלון או סדק בכותל או אילן או אשפה בחוץ שיכול לראות משם היין כפתח פתוח דמי ושרי וכ"ה בסמ"ג: (ג) גם לעיל ס"י קי"ח כתבתי כיצד נוהגין: (ד) ת"ל דכולהו ס"ל כר"י דאפילו בפתוח לגמרי שרי או דמיירי שהיין בחנות או בספינה דשרי לכ"ע אף בפתוחות לגמרי ולכך מחלק בין נקב צר לרחב אבל לפי מאי דפסק לעיל דלא שרי רק בפקוקה אין לחלק בין צד לרחב דהא כשהוא פקוק אין לחוש שמא יגע בו דרך מתעסק כן נ"ל: (ה) והמרדכי דף שפ"ח ע"ב פר"י בשם הרמב"ן ובת"ה סימן ר"ו ובתשובת ריב"ש סימן תכ"ד הביאו דברי ר"ת משמע דס"ל דנקטינן כן: (ו) דלא כהר"ן דכתב פרק השוכר דף שע"ו דמיירי כאן כשהיין פקוק בפקק: (ז) והוא ס"י תכ"ד וכתב דוקא בחביות שהיו סתומים ובודאי נפתחו אבל בספק מגע ישמעאלים אין לחוש ואפילו בשאר גנבי אין אוסרין מספק עכ"ל ויתבאר למטה: (ח) וכ"ה בהדיא בגמרא ובהג"א פרק השוכר משמע דלא תלינן לקולא רק כשפתחו הרבה חביות יותר מכדי צרכי שתיה ודוקא אם ניכר שבאו על עסקי שתיה כגון חיל שבא לעיר שדרך לאכול ולשתות אבל בסתם גנבי מודה כי לא יחלוק על הגמרא: (ט) ול"נ דהמרדכי ס"ל דהואיל ויש כאן גנב ידוע מישראל ומן הנכרים אין גנב ידוע תלינן בידוע ומה שהצריכו בגמרא רוב גנבי ישראל היינו כששניהם ידועים או שניהם אינם ידועים לפ"ז אפשר דכל הפוסקים כדעת המרדכי ס"ל כנ"ל: (י) וסיים שם וכ"ש הכא בסתם יין דתלינן לקולא במידי דמוכח טפי דמן החבית מליאה לקחו כל צרכם ולא מן האחרים ורגלים לדבר שלא לקחו מן האחרים שהרי מן החבית הזה שהוא טוב השאירו ולמה להם מן האחרים עכ"ל וכ"כ ריב"ש בתשוכה סימן תכ"ד דלא מחזקינן איסורא ולא נאסר אלא אותן שפתחו הגנבים ודאי ודלא כתשובת הרשב"א לעיל סימן קכ"ח בסופו. (יא) וזהו לא כדברי ריב"ש אבל דלתשובת מוהר"ם שכתבתי למטה משמע כדברי ריב"ש דהא כתב דאי לא משתכח ריעותא שרי והיינו כדברי ריב"ש: (יב) משמע הא אם מצאה פתוחה אסורה

דחיישינן שמא נגע בה נכרי וכ"ה בתא"ו נייט ח"ג : (יג) וכבר נתבאר לעיל
סי קכ"ח דאין לחלק בין גדול לקטן א"כ גם כאן חמרא שרי מיהו לעיל
ריש סימן קכ"ח משמע דלעולם תלינן בדבר הרגיל ולכן נראה דאין
להתיר בכה"ג רק בזמן הזה דאין הנכרים מנסכים וכמו שנתבאר לעיל
סי קכ"ה קכ"ה (י"ג) קכ"ח):

סימן קל - דין חתימת היין

(א) ונראה דדוקא לכתחלה הכי נקטינן אבל בדיעבד יש לסמוך אדברי
המתירין וכ"כ באו"ה כלל כ"ב וחומץ אפי' לכתחלה די בחותם אי עכ"ל:
(ב) וכ"כ הר"ן ור"י : (ג) ועיין בתשובת מהרי"ל סימן ל"ח שהאריך בזה :
(ד) אמנם במרדכי ריש פא"מ ע"ב כתב בשם רש"י דאין לחלק בין חבית
של עץ לשל חרס עכ"ל וכ"כ ב"י בשם ס"ה וסמ"ג ורשב"א דאין לחוש
שמה ינקוב וכ"פ באו"ה כלל כ"ב מיהו אם מצא אח"כ קוץ תחוב שם
היין אסור עכ"ל ומ"ש דהיין אסור כשמצא קוץ תחוב ע"ל סימן קכ"ד
וקכ"ט דיש להקל וע"ל סימן קכ"ז אם מותר לשלוח נכרי לאוצר יין עם
תינוק שרואה שאינו נוגע : (ה) וע"ל סי קי"ח מדינים אלו : (ו) וכ"כ
באו"ה כלל כ"ב דהכי נהיגין : (ז) וע"ל סימן קל"א וע"ל סי קכ"ח דבשאר
מקומות אין חילוק בין יום ולילה :

סימן קלא - דין יין כשר שנעשה ברשות עובד

כוכבים

(א) בהר"ן דף שע"ח ע"א כתב הראב"ד דוקא שמונח בבית אבל בחצר
לא עד שישב שומר דכיון שיש לו שייכות ביין ובחצר נוגע ולא מירתת כו'
עד וראוי להחמיר כדבריו עכ"ל : (ב) הא דאמרין דאין אנו בחזקת
שומרי שבתות אינו אלא במקום דאיכא פסידא לישראל אבל אין רוכלים

מחזירים בעיירות בשבתות ולכן לא מירתת מהם (כנ"ל):

סימן קלב - שלא להנות מיין נסך

(א) וע"ל סימן קכ"ד בדין נכרי שנגע להכעיס ועיין סימן קכ"ג כל נגיעת יין בזה"ז מותר בהנאה: (ב) ופשוט הוא כדברי רבינו דהרי אפילו יש עכבת יין בפיו מותר בדיעבד אם כן כשאינן עכבת יין בפיו שאינו נאסר מיד מותר לכתחלה: (ג) ונראה מדבריו שסבירא ליה דדברי רבינו חמור הם בכאן כשמודד נכרי ולכך חילק במאי דנפק לברא דאסור משום כח נכרי ול"נ דאפי" במודר ישראל מיירי כאן ואפי"ה אסור בהנאה דחיישינן שמא נגע הנכרי אחר שימשכנו ועדיין לא נקנה לו כו' ומ"ש רבינו לעיל דאם מדד בכלי שיש בו עכבת יין בפיו בדיעבד שרי היינו במקום שכלי של נכרי קונה לו בלא משיכה כגון בחצירו של נכרי או שהנכרי תופס בידו או שעומד בחצירו של ישראל וא"ל יקנה לך כליך אבל במקום שאין הכלי של נכרי קונה כגון בר"ה או בסימטא או שאין הכלי של נכרי בענין שאין קונה עד שימשוך אסור אפי" בדיעבד אף כשמודד ישראל וכ"ש כשמודד נכרי כנ"ל ברור ופשוט לדעת הטור דלא כדעת הב"י שרצה לעשות שלום בין החכמים וכתב ז"ל כתב רשב"א הרי שלא פסק דמים ומדד ישראל לתוך כלי של נכרי והיה הכלי מונח בחצירו של ישראל וע"ג קרקע מותר לו ליקח דמי יינו שאין סתם יין אוסר כל תערובותיה בהנאה אלא ימכר כולו לנכרי חוץ מדמי יי"נ שבו עכ"ל הרשב"א ורבינו לא חשש להאריך בכך לפי שסמך עמ"ש לעיל בסמוך ומיהו בדיעבד מותר דקיי"ל יין שנתערב בסתם יין מכרו כו' עכ"ל הרי שהביא דברי הטור דמיירי דוקא כשמדדו נכרי ולכך הוקשה לו שהיה לו לפרש מהו דין אם מדדו ישראל כמו שפי' הרשב"א ז"ל וכתב דסמך אמ"ש לעיל ואין דבריו נראין כלל שזהו דעת הטור הדא דנאמר דסתם כאן דבריו וסמך אמ"ש לעיל ותו דלפי"ז היה לו להשמיענו לעיל דסתם טפי דאפי"ה אינו מודד לכלי של נכרי אלא לכלי שאינו של נכרי דצריך משיכה אפי"ה בדיעבד שרי למוכרו ולא חיישינן שמא יגע קודם שיהא קנוי לו ועוד אני תמה דמ"ש בשם הרשב"א המה הדברים עצמן שכתב רבינו לעיל היה מודד לתוך כלי של נכרי כו' א"כ למה כתב שרבינו סמך אמ"ש לעיל אבל האמת שאין ענינו שייך

לכאן כלל דהכא הואיל וצריך משיכה ומ"ה לא קנה הואיל ולא פסק חיישינן שמא יגע אבל לעיל דהכלי קונה לו מיד ואף אם יגע אח"כ מה בכך הלא לא נעשה יי"נ ברשותו של ישראל ולכן גם הרשב"א מודה בדין זה שכתב רבינו הטור בכאן ותו דניזיל בתר טעמא דהואיל והטעם דאסור בדיעבד משום דחיישינן שמא נגע הנכרי א"כ מ"ל מדד נכרי או ישראל מ"מ איכא למיחש שמא יגע אחר שימשכנו ועדיין אינו קנוי לו עכ"ל: (ד) וכ"כ בכלבו ויש מחמירים שלא לשלוח שם שליח דהוי כאילו נטלו ונתן ביד דאסור עכ"ל: (ה) ובכלבו והר"ן כתב דוקא שאין לו לאותו נכרי דבר אחר לשלם שיוכל לגבות ממנו חובו אבל יש לו מותר וכ"מ במרדכי ריש פרק השוכר:

סימן קלג - שלא להשתכר ביין נסך ולא לעשות ממנו סחורה

(א) כ"ה בכל בו ובתשובת מהר"ם פדווא הביא הג"ה מרדכי שבזמן הזה מותר למזוג לנכרי בסתם יינן עכ"ל: (ב) כבר נתבאר בסימן קכ"ג כיצד נוהגין בזה. (ג) וכ"כ הכלבו.

סימן קלד - דין יין שנתנסך ונתערב

(א) ובמרדכי פרק השוכר ע"ג דף שפ"ט די"נ בזה"ז בטל בסי' וכ"ה באו"ה כלל כ"ג דכן נוהגין: (ב) ובהר"ן פרק השוכר ע"א ר' שפי"ח די"נ כשאר איסורין והאריך כזה שם ע"ד וע"א ד' שע"ד: (ג) וכתב הר"ן פרק השוכר דף שע"ח ע"א וטעם דמחלקין בין נפל ההיתר לתוך איסור או איסור לתוך היתר משום שאותו דבר שעומד במקומו הוא חשוב יותר מן הבא עליו עכ"ל: (ד) ואיני יודע מני"ל דהרשב"א קאמר לפי ענין עירוב המים ביין דלמא הא דאסור לכתחילה היינו ליתן היין בכלי של איסור ולסמוך

שהמים יבטלו היין הבלוע כנ"ל דברי הרשב"א לא שיאסור ליתן מים
ביין גם לעיל ריש סימן זה כתבתי בשם ר"ת להתיר: (ה) וע"ל בכ"י
בסימן קי"ד בשם הרשב"א. (ו) וכ"כ בכלבו וכ"כ לעיל ס"י קי"ב בשם
או"ה דאין לוקחין חתיכות פרוסות מנכרים: (ז) גרסי' בגמ' פא"מ האי
נכרי דשרי חמרא בבי מלחי שרי וכתב שם המרדכי ע"ד וז"ל נראה לפרש
דמיירי שזורק חמרא למקום שעושין מלח שמתייבש והולך לאבוד ומכאן
יש ללמוד היתר על המלח שנותנין בו הדם כשמרתיחים אותו כדי
שיתלבן דשרי מה"ט דהוי כזורק מים לטיט לפי שהוא מתייבש ואין לו
הנאה מיניה אלא שמתלבן ע"ל סימן ק"ח נכרים שנותנין בשמים ביין
נסך אי מותר להריח באותן בשמים וע"ל בס"י קנ"ה אם מותר
להתרפאות מדברים שיש בהם י"נ או ביי"נ עצמו וע"ל ס"י קכ"ג בב"י סוף
הסימן:

הלכות כלי היין

סימן קלה באיזו כלים יש לחוש משום נסוך

(א) במרדכי פא"מ? ע"ש בשם ר"י דוקא זפת אבל שעוה אינו בולע כ"כ
כמו זפת ולבן דינם ככלים שאינם זפותים עוד כתב בשם ר"ת דכלים
מנוקבים וסתמן בזפת הואיל ואינן עשוין לשמירת היין שלא יתקלקל
אלא שלא ישפך אין דינו ככלים הזפופים וכ"ה בהג"א שדינו ככלי שאינו
מזופף וכ"ה בתוס' סוף מסכת ע"ז ע"ד: (ב) בתשובת מיימון מהלכות
מאכלות אסורות כתב בשם הרשב"א דנכרי נאמן במל"ת שהכלי עדיין
חדש אבל אם הנכרי מבין מתוך דברי הישראל שיש איסור בדבר אם היה
בו יין תו לא מהימן והחכם יכול להבחין ולהכיר בט"ע אם הכניס יין תוך
יב"ח עכ"ל וריב"ש סימן תל"ג כתב דאפילו במל"ת אין הנכרי נאמן וע"ל
בס"י קכ"ח: (ג) וכל זה דלא כדעת רבינו דס"ל דאם שם הנכרי בו יין

בפעם ג' שרי דכבר שבעו מב"פ וכ"כ ריב"ש בהדיא ס"י כ"ו ומשמע מדברי
ב"י דהכי נקטינן ודלא כמרדכי שם ריש הפרק ובהגמיי דכתב דפעם ג'
נמי אסור מכאן ואילך שרי והם תפסו שיטתן כדברי סה"ת דפ"י הא
דאמרינן בגמרא פעם ג' שרי דקאי לענין נתינת מים וכתב עוד המרדכי
שם ע"ד דאם הושם י"ג בכלי של חרס אין לו תקנה רק בחזרת כבשן
עכ"ל: (ד) וכ"כ המרדכי: (ה) וכ"כ בכלבו וכ"ה באו"ה כלל נ"ח: (ו)
ובאו"ה פסק כהמרדכי: (ז) ולפ"ז אפשר דאף שכשוד בין לא מהני ודלא
כמרדכי פ"ב דע"ז דלמד מדברי הירושלמי דשכשוד מהני בין אך אפשר
דבשיכשוד יש להקל ולכן כתב רבינו דעירווי לא מהני בין ולא כ"כ גבי
שכשוד וצ"ע ועי"ל ס"י קל"ז: (ח) וכ"ה בסמ"ג ובמרדכי פא"מ בשם
התוס' ורש"י והרמב"ם פ"א ובהכי נקטינן ובהגמיי אם קלף הזפת הוי
כאילו לא היה מזופף ואם הוא דבר שאין מכניסו לקיום די לו אח"כ
בשכשוד וכ"ב הר"ן פא"מ דף שכ"ה ע"א דהזפת אינו עושה שהכלי בולע
יותר ולכך אם קלפו הוי כאילו לא נזפת מעולם עכ"ל וכ"ה בתשובת
הרא"ש כלל י"ט סימן ז' וכ"כ ב"י בשם התוס' והרא"ש: עוד כתב
המרדכי פא"מ ע"ג הכלי שמכניסו לקיום ע"י זפת ובלא זפת אין מכניסו
לקיום אם קלף הזפת זהו הכשירו עכ"ל אמנם בתשובת הרא"ש לא
משמע כן ועי"ל גבי הכשר חביות:

סימן קלו - שהשולח כלי יין ביד עובד כוכבים צריך לחתמו

(א) ובכלבו כ' דה"ה אם שהה זמן מרובה מותר דאין דרך להשתמש בהן
מפני שגדולים הן ובמרדכי פרק השוכר דף שע"ט ע"ג דמ"מ נכון להחמיר
ולהחתימו ככל היכולת עכ"ל:

סימן קלז - דין יין כשר שהושם לתוך כלי שלא נכשר

(א) ובהר"ן פרק השוכר דף שע"ט ע"ב דהרמב"ן כתב דאם שפך במשפך שלא הודח מותר אף בשתייה ודוקא משפך שאין היין מתעכב שם אבל שאר כלים לא עכ"ל וכתב המרדכי פא"מ ע"ג וע"ד ריש הפרק דכלי הצריך שיכשוד ושכשכו ביין אף על פי שהיין אסור מ"מ הכלי שרי אחר כך אבל בתשובת הרשב"א סימן תקע"ה ובתשובת הרא"ש סימן ד' כלל י"ט דהכלי אסור ע"ל סימן קל"ח מדין זה: (ב) ואע"ג דכלי שאינו בן יומו מותר בשאר איסורין דהוי נט"ל הכא אסור וכן כתב הר"ן סוף ע"ד וז"ל כלים שהיין נבלע בתוכם אין אותו בליעה פוגמת היין כלל אדרבה הנסיון מוכיח שכל הכלי מיושן הרבה בתשמישו של יין הוא משביח היין שנתן לתוכו כל שתדיח יפה להעביר ומה שנדבק מהיין על פניו ולפיכך אין להתיר יין שנתנו בכליהם במכניסו לקיום ואע"פ שאינן בני יומן עכ"ל:

סימן קלח - דיני הכשר כלי היין

(א) במרדכי דף שפ"ט ע"ג פ' השוכר ואפ"י לרב זביד דאמר דנעשה כזורק מים לטיט מ"מ אסור שמא נתן בהן יין לאחר זפיתה לפיכך אינו ניכר ודוקא בימיהם כו' כמ"ש הטור ריש סי' קל"ט: (ב) ע"ל סי' קל"ה בב"י מ"ש בשם א"ה ובשם סמ"ג בענין ניגוב ועירווי גם מ"ש בשם מר"ד ס"ס קל"ז: (ג) וכ"ה במרדכי פרק השוכר דף שפ"ט ע"ד דסגי להו בהדחה בצונן ואפילו נפל עליהן י"נ רותח או שאר איסור רותח וכ"ש בכיבוס שלנו דהוי כמו אפר וחובטין אותה כמה פעמים וכ"ה בהג"א פ' השוכר: (ד) ובמרדכי פ' השוכר דף שפ"ט ע"ד ופרי"י דוקא אפר שהוא חזק אבל עפר או ד"א לא ופעם אחד הגעילו גת ואח"כ מצאו בו ענבים והצריך ר"י להגעילו פעם אחרת שאין לומר אחר הגעלה נפלו שם עכ"ל:

הלכות עבודת כוכבים

סימן קלט - דיני אלילים ובטולם ומשמשיהם וכליהם

(א) בהג"א פר"י ישראל שזקף לבינה להשתחוות לה ולא השתחוה לה אסורה ואין לה ביטול אבל זקף נכרי אחרת משל ישראל והשתחוה לה אינה נאסרת דשמא לא ניחא ליה אלא בזו שזקף עכ"ל: (ב) ודוקא מלבושי כומרים אבל מה שמלבישים לעכו"ם עצמה אסור משום נוי וכ"ה בסמ"ג ובהגהות מיי" פ"ז: (ג) וכ"ה בתא"ו נתיב ט"ז ח"ז???

סימן קמ - דין תקרבת עבודת כוכבים שנתערב

סימן קמא - דין הצלמים והצורות (של עבודת כוכבים)

(א) כתב הרמב"ם בפ"י המשנה וז"ל אין ענינו שימצא עגול ויאמר זה עגול שמש או קשת עגול ויאמר זה עגול לבנה אלא שבעלי הצלמים הנקראים טלאיס"ם מיחסים לכוכבים צורות עד שאומרים צורת שבתאי כו' עד וצורת השמש צורת המלך מעוטר יושב על עגלה וכן מיחסים לכל הכוכבים והמזלות צורות ואמרו צורת חמה י"ל צורות המתייחסים לחמה וכן אמר צורת לבנה כו': (ב) כתב הר"ן פ' כ"ה דף שפ"ג כתב הרשב"א בזה"ז שחוקקין בכלים ומציירים בהם דמות אליל אף המוצא כלים שיש בהם דמות אליל אסורין ועוד שכן דרכן ברברבי לצייר בסייף כלי מלחמתם ומגפפים ומנשקים בשעת מלחמה עכ"ל וצ"ע שהיום אין

עובדין לצורה כלל אלא לזכר בעלמא עושין כן עכ"ל: (ג) ובמרדכי פ' ח"ה מתיר היכא דשכיחי רביס דליכא חשדא היכא דאחרים עשו לו בין לעשותן בין להשהותן כו' וזהו לא כדברי הר"ן דכתב משוקעים אינן אסורות רק לעשות אבל להשהותן משוקעים שרי אפי' בחמה ולבנה כו': (ד) וכ"פ פ' ח"ה ופ"ד דר"ה אמנם בהר"ן כתב בשם רב אלפס והרמב"ם דכל צורה שאסור לעשותן אסור להשהותן אם אחרים עשו לו כדעת הטור וכתב הר"ן עוד ואפי' באינן בולטת לא שרי אלא בחמה ולבנה וכוכבים ומזלות אבל צורות שבמדור העליון אפי' בשקוע אסור וזהו שלא כדברי רבי' הטור דמשמע דכל הצורות אינם אסורות לעשות אלא בבולטות ובהג"א פ' כ"ה דטבעת שיש עליו צורת עכו"ם אפי' בולטת אסור לחתום בו מא"ז: (ה) וכתב המרדכי פ' ה"ה בשם מהר"ם דשום צורה אסור לעשות אלא בולטת וכ"ה במכילתא אבל לצור בצבעונים מותר אפי' לישראל עצמו לצור אבל חותם בולט או שקוע ודאי אסור לישראל לעשות כן ומשמע מדאסור לעשות חותם שקוע דמיירי אפי' בצורת חמה ולבנה ואפי' ע"י צבעונים שרי וכ"ה בתשובת מהר"ם במרדכי פ' כל הצלמים דלא שייך לומר דלא תעשה לך בצר במיני צבעונים שאינו לא בולט ולא שקוע ולכן אותם המציירים צורות במחזורים ותפילות ליכא למיחש משום איסור עכו"ם אבל אסור לעשות כן משום שמסתכלים בהן בשעת התפילות ואין מכוונים לבם לשמים עכ"ל: (ו) עיין בא"ח סימן צ':

סימן קמב - שהאלילים ותשמישיהם אסורים

בהנאה

(א) וצ"ע מ"ש מתנור חדש אפי' באותו היסק דשרי לדעת הרמב"ם וע"ש בדברי הרמב"ם: (ב) וכ"כ הרא"ש ומצאתי הג"ה בשם ר' ישעיה האחרון ז"ל וז"ל וכן אם היה רואה נוי אליל או שום נגינת הכומרים המנגנים לפני אליל אם אינו מתכוון להנאה שאינו חפץ בהנאה זו וא"צ לה מותר ואם מתכוין להנות אסור שאף הקול והמראה אע"פ שאין בהם ממש אסור להנות מהן עכ"ל:

סימן קמג - שלא לבנות ביתו סמוך לבית עבודת כוכבים ובאיזה אופן מתר להנות מעבודת כוכבים,

סימן קמד - דמי עבודת כוכבים מה דינם

(א) צ"ע דהא לעיל סוף סימן קל"ב משמע דאם אינו ידוע שרי וכ"פ במרדכי ריש פ' א"מ: (ב) וכ"פ המרדכי ריש השוכר:

סימן קמה - איזו עבודת כוכבים של עובדי כוכבים המתרים בהנאה

(א) ובהר"ן פ' כ"ה דף שס"ג ע"ב דאם נתדלדלו אסורים וכ"פ הרא"ה ז"ל וכ"פ בתא"ו ני"ו ח"ד וכ"כ הראב"ד בהשגות והרמב"ם פ"ח כתב כדברי רבינו: (ב) בתא"ו ני"ו ח"ד וכלים שעובדים בהם להרים אסורים כציפוי ותקרובות מותר בהנאה אבל כלים תקרובות של כ"ח הכל אסור אע"ג דכ"ח עצמן אינם נאסרים עכ"ל:

סימן קמו - איזו עבודת כוכבים יש לה בטול ואיזו אין לה בטול

(א) ולא ידעתי מאי תמיהא דשאני התם דלא ידעינן בוודאי שבטלה אבל כשבטלה אפילו באמירה בעלמא מהני כדברי המרדכי: (ב) וכ"פ בתא"ו ני"ז ח"ד: (ג) ות"י ראשון כתב בתא"ו ני"ז ח"ד ומרדכי ר"פ כ"ה כתב בשם ראבי"ה דאע"ג דנשברה כולה ואינו מן העיקר כלום קיים בהא קי"ל כר"י דאסורה עד שיבטלה העכו"ם אבל היכא דעיקר קיים ואחר שנשברה עובדין לעיקר בהא קי"ל כרב דצריך לבטל כל קיסם וקיסם עכ"ל ונראה דזו להיפך מדעת התירוץ הראשון דהא לדעת המרדכי גרע כשמקצת עדיין קיים משנשברה כולה ולפי דעת הר"ן ת"י קמא היא להיפך: (ד) כתב הר"ן פרק רבי ישמעאל דף שס"ח ע"א דעכו"ם שביטל אליל ומשמשיו ביד ישראל אפי"ה בטלה וכ"כ הראב"ד ז"ל עכ"ל ובהר"ן פרק לולב הגזול דף של"ו ע"א מסתפק בדבר:

סימן קמז - שלא להשביע בשם עבודת כוכבים (של עובדי כוכבים), ודיני הזכרת שמה,

(א) כתב הרמב"ם פ"ה דגיטין בפ"י המשנה דמותר לומר לעכו"ם אלקיד יהיה בעזרך או יצליח מעשיך: (ב) כתב המרדכי בספ"ק דע"ז ואבי"ה מפי הקבלה הא דאסור לזכור לשם אליל דדוקא בימיהם היה שם אליל משמע ל' שררה ואלהות אבל עתה ששם קדשים שלהם כשם ב"א אין קפידא בהזכרה והקרא מוכח אלהים אחרים לא תזכירו עכ"ל וכ"ה בהגמ"י פ"ו ובתא"ו ני"ז ח"ד דוקא שלא בלשון חשיבות אלא בלשון ב"א אבל לקרותן קדשים כמו שמזכירין אותו האי"י וכו' ע"ש:

סימן קמח - דיני חגי העובדי כוכבים

(א) ובמרדכי רפ"ק דע"ז התיר מט"א וז"ל ומותר להלות לעכו"ם בזה"ז אע"ג שהם נותנים תקרובות אליל לכומר ביום אידם לפי שאין נותנין לכומר כ"כ שלא יכול למצוא אותו דבר מעט ללות מעכו"ם אחרים אע"פ שאנו לא היינו מלוין אותו עכ"ל וכ"ה בהגמ"י פ"ט וכתב בת"ה סי' קצ"ח דאף בזמן הזה אם רצה לשלוח לו ביום אידם ישלח לו מבע"י מבערב ולא ביום האיד עצמו ואם חל יום שלפני האיד בשבת ישלח ביום האיד עצמו דאית ביה איבה אם ישלח לו אח"כ או קודם זמן רב מפני שיש לעכו"ם לסימן אם שלחו להם ביום אידם עכ"ל:

סימן קמט - דיני יריד מעובדי כוכבים

(א) ויראה לפ"ז דאף לחצר שיש בו אליל מותר לילך הואיל והר"ר יונה והרא"ש ס"ל דאינו אסור אלא כשעושים יריד ביום האיד הא בלא"ה שרי ואפילו למ"ש הרשב"א דאסור לילך שם ומשמע דאפי' אין יריד שם אסור לילך שם מ"מ משמע דלא אסור רק כשאין עובר דרך משם למקום אחר אבל עובר דרך משם למקום אחר שרי דלא גרע מעיר שיש בה אליל אמנם בסי' חסידים כתב דכל ההולך דרך שם אין תפלתו נשמעת תוך ל' יום אבל לא מחמירים בכך כ"כ. (ב) ע"ל סימן קמ"ג מ"ש שם בשם המרדכי. (ג) במרדכי דפ"ק דע"ז אוסר בכה"ג:

סימן קנ - להתרחק מדרך עבודת כוכבים ושלא לשחות בפניה

(א) אבל בהר"ן פ"ק דע"ז דף שמ"ו ע"א ואפשר דבמקום סכנה שרי ולא [חיישי'] משום מראית העין והא דאמרינן דאי דלא שתי מאית לאו דוקא

מאית ודאי אלא אמרינן שאפשר לבא לידי סכנה וכ"כ הרא"ש ז"ל עכ"ל וכתב מהרא"י בת"ה ס"י קכ"ו דאותן כומרים או שרים שיש להן דמות אליל בבגדים או בכובעים יראה טוב ליזהר למנוע בכל היכולת להשתחוות נגדם בכה"ג דהשתחוויה הוא מן העבודה שחייבים עליו כרת בכל אליל שבעולם והוי כאילו נתפזרו לו מעות לפני אליל דלא ישוח ליטול המעות כו' ור"י מאופנהיים התיר לקום מפניהם ולסור כובע מפניהם אבל מ"מ יעצים עיניו בכל היכולת או לקום טרם בואם עכ"ל. והאריך שם בזה וקצרתי ומהר"ו כתב דר"י מאופנהיים כתב הטעם הואיל וגם הנכרים אינן נוהגין להסיר הכובע מפני הדמות וא"כ גם כשישראל מסירו אינו נראה שמסירו לפניו עכ"ל. כתב בתא"ו נ"ז ח"ה מה שנוהגין בארצות ידוע לערוך בשלחן ולשום עליו מיני מאכל בלילה שלמחרתו מלין התינוק ואומרים שעושין אותו למזל התינוק ראיתי רבותי שנהגו בו איסור ומוחין בידם ואומרים שזהו בכלל העורכים לגד שלחן כדאמרינן פרק חלק (צב.) עכ"ל וכתבו האחרונים דוקא שולחן אבל לערוך מטה שרי וזהו שאמרינן בגמרא ערסא שרי:

סימן קנא - דברים המצרכים לעבודת כוכבים אסור לישראל למכרם

(א) אבל אם היהודים דרים שם מותר לשכור אף ג' בתים וכ"ה במרדכי פ"ק דע"ז ע"ד ופשוט הוא: (ב) וכ"כ המרדכי פ"ק דע"ז ובהג"א ספ"ק השוכר בית מעכו"ם אסור להניח בו אליל דשכירות קונה במקצת כדברי ר' אפרים כר"י ואינו נראה מ"מ יש להחמיר הואיל ויצא מפי הגאונים עכ"ל:

סימן קנב - שלא יאכל הישראל עם העובד כוכבים, אף על פי שאוכל משלו

סימן קנג - דיני יחוד ישראל וישראלית עם העובד כוכבים

(א) וכ"כ הר"ן פ' אין מעמידין כתב בפרקי ר"א פכ"ט דאסור לרחוץ עם העכו"ם. וכתב המרדכי ריש כל הצלמים אם נכנס ישראל למרחץ ואח"כ נכנס העכו"ם מותר לרחוץ עמו שהרי בא בגבולינו. אבל אם קדם לו העכו"ם אסור לרחוץ עם העכו"ם כדאיתא בפרקי ר"א עכ"ל. ואין אנו נוהגים להחמיר בזמן הזה דלא אסרו אלא בימיהם שהיו רגילים לילך בלא מכנסיים כמ"ש האגודה בפ' מקום שנהגו אבל השתא לית לן בה:

סימן קנד - דיני מילדת עובדת כוכבים וישראלית

(א) עיין סימן פ"א אם חלב נכרית עוברת כו"ם מותרת להניק: (ב) במרדכי ר"פ א"מ ומיהו אם היהודית יש לה חלב הרבה ומצערת מרוב חלב מותר לה להניק בן כנענית ובהג"א פא"מ הא דישראלית לא תינק בן כנעני משום דנותנת לו חיים א"ר אסי הדא אמרה שאסור ללמדו אומנות עכ"ל מא"ז:

סימן קנה - אם מתר להתרפאות מעובד כוכבים

(א) וטעמו דהתם באינו אומן מיירי וע"כ הוצרך לומר שהק"ז לו ישראל ולא מצי למימר דהק"ז לו עכו"ם אומן משום דאי הק"ז לו אומן אין דרכו

לכאוב המקום עד שיצטרך לרפואה ולכן הוצרך לומר שהקיו לו ישראל שאינו אומן והואיל ולא היה בקי במלאכה לא כיון יפה וכאב לו המקום כ' האוי"ח (כלל נ"ט) דכל רופא שרגיל לרפאות רוב חולים שבעירו מקרי מומחה: (ב) ובהגהת מרדכי ריש א"מ מכאן אמר רבי דאין ללמוד שום לחש מהם דשמא עכו"ם הם עכ"ל: (ג) ובהר"ן פ' כ"ש דף קל"ח ע"א וע"כ בכל האיסורי הנאה מתרפאין שלא כדרך הנאתן במקום דליכא סכנה חוץ ב"ב וכלאי הכרם דאסור אף שלא כדרך הנאתן אם לא במקום סכנה ואף באיסור הנאה דרבנן אסור להתרפאות ממנו במקום דליכא סכנה אלא שלא כדרך הנאתו ויש מתירין באיסור הנאה מדרבנן אפי' בדרך הנאתו עכ"ל וכ"פ להתיר באיסור דרבנן בתשובת ריב"ש סימן רנ"ח וכ' דוקא הנאה אבל לאכול ולשתות אסור דסתם יינן של נכרים אסור להתרפאות מהם ויש מתירין בסתם יינם במקום סכנה מ"מ בדליכא סכנה אסור אם לא שלא כדרך הנאתן עכ"ל וכב"י בשם תשובת הרשב"א סימן קכ"ג וז"ל אמרת אם מותר לעשות מרחץ מסתם יינם או לא וכו' ע"ש באריכות ע"ל סוף סי' זה דבמקום סכנה מצינו מקום להתירו ובאו"ה סימן ל"ט כתב וז"ל במרדכי פ' בתרא דע"ז שיי"נ בזה"ז מותר לזלף אפי' לאדם בריא ואין חילוק בין הוא יין של נכרי או של ישראל ונגע בו נכרי אז חולה מותר לרחוץ בו ידיו ורגליו אבל לא אדם בריא עכ"ל והיינו שאפי' אין בו סכנה ומ"מ בריא אסור דסיכה כשתיה וחמור מריח עכ"ל הא"ו כב"י סוף סימן פ"ד בשם א"ח מותר לשרוף שרץ ולאכלו משום רפואה דעפרא בעלמא הוא עכ"ל וכ"פ הארוך כלל ל"ב דמותר לשרוף איסור ולאכלו משום רפואה אפי' חולה שאין בו סכנה משום דכל הנשרפים אפרן שרי מיהו באיסורי הנאה יש לספק עכ"ל ובתשובת בר ששת סימן קנ"ה מתיר אף באיסור הנאה חוץ מאיסורי אליל עכ"ל כתב הגמ"י פא"מ פי"ד דנכפה הוי חולה שיש בו סכנה ומותר לבשל לו שרץ להאכילו אם הוא רפואה ידועה אבל רפואה שאינה ידועה אסור עכ"ל ובאו"ה כלל נ"ט דה"ה כל רפואה צריכה להיות ידוע קודם שנתיר לו לאיסור עכ"ל ונראה דע"פ רופא מומחה יש לסמוך: (ד) וא"כ לפי דברי המתירים נ"ל דגם ביי"נ מותר להתרפאות במקום סכנה במקום דליכא למגזר לאמשוכי אבתריה כגון דא"ל הבא יין סתם וכ"מ בתשובת הרשב"א לעיל דמדמים להדדי וכב"י סוף סי' קל"ד בשם הרשב"א בתשובה וז"ל ברופאים שאמרת שנותנין לחולי אותם המשקים שנעשו בידי נכרים מחומץ שלהם לא ידעתי להם מקום שיסמכו בו וכו' וע"ש באריכות:

סימן קנו - אם מתר להסתפר מעובד כוכבים

(א) ובהג"א וסופרים המעמידים מראה בפניהם ומתכוונים להסתכל בו שלא יחשכו עיניהם שרי עכ"ל וכ"ה בהגמ"י פ"ה מה' ע"ז ובסמ"ג מתיר אם רואה בו להאיר עינו וכ"פ מהר"ר זעלקיל ז"ל דאם רואה במראה משום שיש לו נוצות בשערות או כתמים בפניו ומסירם כדי שלא יתגנה בין הבריות מותר הואיל ואין כוונתו ליפות רק שלא יתגנה וק"ו לת"ה דלא גרע מרבב שעל בגדו דאסור לת"ח (כדאיתא שבת קי"ד.) וכ"מ בתוס' פרק במה טומנין (נ.) דאמרינן גורר אדם גילדי צואה בשביל צערו ואם בשביל ליפות אסור וכתבו שם התוס' אם אין שם צער אחר אלא שמתבייש לילך בין הבריות שרי דאין לך צער גדול מזה עכ"ל וה"ה האריך בזה ולבסוף כתב סוף דבר רחמנא ליבא בעי והארכתי בזה כי אינם נזהרים עכ"ל ובמרדכי פא"מ כתב ד"א דמותר לראות במראה אם לא במלקט לבינות מתוך שחורות: (ב) וכ"כ הכלבו:

סימן קנז - על איזה עברות יהרג ואל יעבר

(א) כתב הר"ן פי' לולב הגזול דף של"ו ע"ב דאף דמצוה שיעבור ואל יהרג מ"מ יתן כל אשר לו קודם שיעבור ודוקא לעבור אל"ת אבל לעבור אעשה שב ואל תעשה שאני עכ"ל וכתב מהר"י בתשובה סי' קנ"ז אע"ג דאמרינן כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס על אותו דבר מה שאנו אין מוחין משום דרבו פריצי עמינו המלעיגים בתורה ובלומדים ואינם שומעים למוכיחים אם היינו מוחים בידם איכא למיחש לסכנה שהיו עומדים על גופינו ומאודינו והא דאמרינן כל מי שבידו למחות כו' היינו במקום דליכא סכנה ואין אדם חייב להוציא ממונו ע"ז עכ"ל: (ב) וכ"פ בתא"ו ובת"ה סימן קצ"ט כתב דלפי הענין מורין לו: (ג) וב"כ הר"ן בפ"ב דיומא והמרדכי פא"מ כתב הר"ן ר"פ כ"ש ופא"מ דף שני"ב ופ' ב"ש דף רפ"א ע"א וביומא דף שי"ז דה"ה לאו של אליל כגון ליהנות מאליל או

לאו של ג"ע יהרג ואל יעבור דהא אמרינן סוף בן סורר ומורה מעשה באחד שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא ואמרו הרופאים אין לו תקנה עד שתבעל לו ואמרו חכמים ימות ואל תעמוד לפניו ערומה תספר עמו מאחורי הגדר ימות ואל יספר עמה מאחורי הגדר ובודאי דברים אלו אינן משום ג"ע אלא עובר בלאו דלא תקרבו לגלות ערוה שהוא לאו דג"ע. ומשמע בהר"ן פ' כ"ש ובפרק כ"ש דדוקא לאו שהוא מיוחד אבל לאו דלפני עור כגון שאנסו להשאיל לו דבר לכו"ם הואיל ובלאו זו כלולים גם שאר מצות יכול לעבור. (ד) ובהג"מ פ"ח מה' יסודי התורה דצריכים לחזור תחילה על כל צדדים קודם שימסרנו עכ"ל: (ה) ומסיים שם לפי שצורבא מרבנן יודע לכוון לבו נגד הסב"ה שהוא אש אוכלה אש וי"מ עבדא דנורא עבד לכומר העובד אש וה"ה לאליל אחרת ומ"מ אין ספק שאין מחשבין אותו כיהודי אחר שעובד לכומרים: (ו) ומשמע מפ"י זו דמותר לומר דבר דמשתמע לתרי אפי כדי שלא יכירוהו כ"כ (נ"י וכתב) שם עוד אההיא מעשה דאחזו ליבא טינא דאם היו יכולים להטעות דשאשתו יספר עמו אחורי הגדר והיא יוסבר שאותה אשת שרי עכ"ל וכ"כ ת"ה סימן קצ"ו דמותר לעשות מעשה שהעכו"ם יסברו שהוא עושה איסור והוא עכו"ם ולא עשה כדאמרינן (ע"ז יח:) גבי ר"מ טמש בהא ומצץ בהא עכ"ל הא דכתב הב"י מותר ללבוש בגדים שלא יכירוהו כ"כ מהרי"ק שורש פ"ח בשם הגהות סמ"ק דמותר ללבוש בגדי עכו"ם או להתנהג בדבר שלא יכירוהו בדרכים או כדי להעביר המכס מותר ובלבד שלא יהיו כלאים ויש חולקים ואוסרים בגדי עכו"ם ללבוש כדי שלא יכירוהו בדרכים עכ"ל מהרי"ק וכ"מ פ"ה דיסודי התורה בהגהות דאסור ללבוש בגדי עכו"ם כדי להעביר המכס וכ"כ בחדושי אגודה פ' במה טומנין דמותר ללבוש בגדי עכו"ם ובלבד שלא יהיו כלאים ודוקא משום צורך גדול עכ"ל. ובת"ה סימן קצ"ו מתירו ג"כ ודוקא במקום סכנה אבל שלא במקום סכנה דהיינו כדי להעביר המכס וכדומה אסור ובס"ה מתיר להולך בדרך סכנה להלביש בגדי עכו"ם ובלבד שלא יהיו שעטנז וזה צ"ע כי זה לא חשוב סכנה הואיל ומתחילה מכניס עצמו לכך להעביר דרך ההוא עכ"ל מהרא"י ז"ל. ע"כ מהרא"י שם דאפי' בשעת השמד אין אסור אלא כשהעכו"ם מכירים אותו ורוצים לכופו כדי להעביר אבל ללבוש בגד העשוי כבגדי עכו"ם אז ליכא חילול השם שהרי אין העכו"ם מכירים אותו ומיהו מדברי נ"י דלעיל אינו משמע דמחלק בהא דהא משני דאסור לשנות ערקתא דמסאנא בענין אחר: (ז) ובכלבו ומיהו בשעת השמד אסור:

סימן קנח - דין עובדי עבודת כוכבים להצילם מהמות

הלכות ריבית

סימן קנט - שמתר להלוות לעובד כוכבים ולמומר ברבית

(א) וכ"פ הר"ן פ' אי"נ דף נ' והמ"מ הל' מלוה ולוה אבל המרדכי פ' הנזקין דף תרי"א ע"ג עתב והואיל והתירו משום כדי חייו אין חילוק בין צורבא מרבנן לאחר אלא בכל התירו משום כדי חייו אפילו ביתר מכדי חייו דהואיל והתירו התירו לגמרי: (ב) ומשמע דאפי' במומר שכפר בעיקר אי ידעין דעבד לתיאבון אסור להלוות לו בריבית כגון אם עשה על ידי אונס וכן משמע במרדכי דלעיל שכתב אף לדברי המתירין אינו מותר אלא במומר להכעיס אבל במומר לתיאבון אסור להלוות לו בריבית ונראה דמייירי נמי בכה"ג שעשה תחילה ע"י אונס אבל בלא אונס הוי סתם מומר להכעיס כדלעיל ס"ס קנ"ח וע"ל ס"י קכ"ד אי נשתמד לעבודת כוכבים ע"י אונס ויכול לברוח דינו כשאר מומר ובמהרי"ל פסק כרש"י וראבי"ה וסמ"ג דאסור להלות למומר ברבית ובמרדכי פרק החולץ בסופו מומר הבא על הכותית הבן כמוה אבל ישראלית שנשתמדה ויש לה בן עם הכותי הבן כמוה ואסור להלוותו ברבית עכ"ל ב"י ונ"ל דזהו דעת ראבי"ה ודעת רש"י דאסרי להלוות למומר (א"י אפילו להמתירין) היינו

דוקא למומר עצמו שיודע רבונו ומכוין למרוד בו והוי מזיד דמותר להלוותו ברבית אבל בן מומר כיון שנתגדל בין העכו"ם הוי כשוגג ואסור להלותו וכ"מ שם קצת במרדכי אמנם נ"י כתב פרק א"נ דף ק' ע"ב כ' ר"ת דאף לבן מומרת מותר להלות בריבת כמו למומר עצמו דאין לומר כשוגג הוא דכי אמרינן הכי בתינוק שנשבה בין העכו"ם דלא הכיר תורת ישראל מעולם אבל זה שעומד בין ישראל והולך ומדבק בחקותיהן ש"ע מזיד הוא עכ"ל ודעת ב"י לאסור דכתב ולענין הקראים נ"ל דלהרמב"ם וכו' עד לא שבקינן דברי הרמב"ם המפורשים בשביל נ"י עכ"ל א"כ הואיל והקראים יש להם דין תינוק שנשבה ה"ה לבן מומרת ואסור להלוותו כדעת המרדכי דלעיל: (ג) בני"י פא"נ דף כ' ע"ב דגם הלוח עובר בלאו וא"כ אמאי שרי להלוותו דהרי ג"כ מכשילו שאני התם דהלוח אינו עובר אלא משום איסור המלוה שמכשילו ובמקום שהמלוה אינו עובר גם הלוח אינו עובר

סימן קס - גדל אסור הרבית ועד היכן צריך לזהר ממנו

(א) ובה"מ פ"ד מלוה ומלוה דריבית אסור בין להלוות לעשיר או לעני והכי איתא פרק המקבל גבי השבת העבוט ופשוט הוא וע"ל סי' קע"ג מדין זה: (ב) כתב הר"ן פ' ז"ב דף רס"ט ע"א ובני"י פא"נ ד' צ"ז הא דלוח עובר דוקא ברבית דאורייתא אבל בריבית דרבנן אינו אסור רבית ללוח רק שהוא עובר על לפני עור וגו' וכ"כ רבינו ירוחם כס' מישרים נ"ח ה"א: (ג) כהר"ן דקדושין פ"ב דף תרמ"ד ע"א דאף מתנה ע"מ להחזיר אסור: (ד) וע"ל סי' קס"ו אי מותר ללמוד מספרי הלוח: (ה) ומסיים שם כי תנאי ממון זו קיים וצריך ללוות אותו ג"כ כשיעור אותם מעות עד שירווח בהן כמו שהוא הרויח במעותיו ומשום רבית אין כאן וראיה מהא דתניא נכש עמי וכו' ומיהו מצאתי כתוב לרבינו הלוני ואני אלוה לך שהוא רבית קצוצה ול"ד לנכש עמי כו' דהתם השני חייב לראשון דינר בשכרו ומה לי פורע לו במעות ומה לי פורע לו בניכוש אבל הלוני ואני אלוה לך לא נתחייב הלוח למלוה מאומה אלא שכר מעות מה לי שנותן אליו שכר על מה שהלויהו או שחוזר ומלוה לו עכ"ל המרדכי וכ"פ

בתשובת הרא"ש כלל ק"ח ס"י י"ד לאסור ובב"י כתוב בשם ס"ה להתיר ובלבד שלא יחזור וילוח לו יותר או זמן ארוך יותר ממה שהלוחו עכ"ל: (ו) וכתב שם דף קל"ט ע"ד אבל אם לוח מעצמו ממלוח אלא ששולח הרבית עם שליח אסור: (ז) ואני אומר דראיות ב"י אין ראיות לדחות דברי רש"י דמ"ש רבינו וגם לא יחזור ויקחנו מהלוח ושכן כתבו הרבה פוסקים זו הראיה איני מכיר דכל הפוסקים לא דברו אלא כשהלוח לוח בעצמו מן המלוח אלא שהשליח נותן הרבית ובזו פשיטא דאסור כמ"ש בשם המרדכי לעיל גם מה שהביא ראייה מסימן קס"ט אינה ראייה כמו שאכתוב לקמן בס"ד ומ"מ טוב להחמיר שלא לעשות מעשה לכתחילה כרש"י וכ"פ בנימין זאב: (ח) וק"ל דהא בגמרא משמע להדיא אפי' פסק עמו תחלה דקאמר א"ל שמואל לאבוה בר איהי הלויני ק' פלפלין בק"כ ואריך וצ"ע (לע"ד) אבל ראיתי בב"י שכתב וז"ל והא דא"ל הלויני בק"ך לא שיאמר לעשות כן אלא שאם הוסיף לו בשעת פרעון עד חומש מותר דכל כיוצא בזה לת"ח דרך כבוד הוא ושרי אבל לע"ה דרך רבית הוא ואסור עכ"ל וכ"כ תלמידי הרשב"א בשם רב עמרם וכ"כ המ"מ פ"ד מה"מ בשם הרמב"ן וכ"ע דמשמע מדברי הרמב"ם דדוקא בלוח סתם אבל אם התנו ר"ק הוא עכ"ל אמנם דברי רבינו הטור משמע דלכ"ע שרי בדבר מועט ואפי' לקצוץ תחלה כ"ה דעת המ"מ וכ"ה משמע בהג"א שכתב ושאל ת"ח אפי' אם התנה מתחלה לתת לו בתורת מתנה אסור עכ"ל משמע הא בת"ח אפי' אם התנה מתחלה שרי: (ט) יישב הג"ה זו בפ"י דחוק אשר אינו ראוי לכתוב ואקושייתו אני תמה דמ"ש דמשמע מדבריהם דכי התנה כו' הנה אפי' דמאמר הג"ה זו אטעיתו דהוא סבר דלשון אפי' קאי אהתנה (לבד ובאמת קאי אהתנה) לתת לו במתנה וה"ק הג"ה זו אע"ג דת"ח מותרים ללות ברבית הואיל וגמר לתת במתנה מ"מ מי שאינו ת"ח אפי' התנה בפירוש לתת לו במתנה אסור גם מה שהקשה דמשמע מדברי הג"ה זו דאין לחלק בין דבר מרובה לדבר מועט גם זו תימא מנ"ל הא דהגהות לא דברו מהחילוק זה כלום אלא באתה לומר דמי שאינו ת"ח אפי' אם התנה בפירוש במתנה אסור מה ששרי בת"ח ואפי' בדבר מועט אסור בע"ה כמ"ש בב"י דלעיל ואם כן אפי' אם ס"ל להג"ה זו בת"ח נמי לא שרי רק דבר מועט מ"מ שפיר אמרה אבל מי שאינו ת"ח כו' ולכן דברי ב"י בכאן צ"ע: (י) ובת"ה ס"י ש' משמע דס"ל לענין הילכתא כדברי המרדכי וכ"מ בח"מ ס"י ר"צ: (יא) וכתב המרדכי פרק הנזקין ד' תרי"א ע"א שהאפוטרופוס שלוח מעות יתומים בר"ק פסול לעדות ולשבועה: (יב) וכן איתא תשובה זו בהגהות מרדכי דקידושין דף תרס"ה ע"א: (יג) ועיין בתשובת מהרי"ל סימן ל"ז שחילק

בחילוקים רבים בדין זה ועיין בח"מ סימן ר"צ אי האפוטרופוס מעיד ואי
הוי כשליש בין היתומים ובין הלוה: (יד) ע"ל ס"ס קס"ט מי שאמר שנתן
רבית ליתום והוא אומר שלא קיבל: (טו) ומשמע דאע"ג דאפוטרופוס
עדיין לא נתנו לעניים וע"ל בדין מעות של הקדש שכתבתי תשובתו: (טז)
ובתשובות מהר"ב זאב סימן שס"ו כתב דיש לסמוך אדברי המתירין
לכתחילה להלוות ברבית קצוצה ודוקא הגזבר עצמו לזה שניכר שהוא
של הקדש אבל בלא"ה אסור עכ"ל ואינו נראה רק יש להחמיר כתשובות
הרשב"א דלעיל: (יז) וע"ל ס"י קע"ו: (יח) ע"ל ס"י קס"ט אי מותר ללות
ברבית לצרכי ציבור גם לעיל ס"י זה כתבתי מזו וע"ל ס"י קע"ז הרבה
דרכים ללות ברבית ובהרבה מקומות נהגו להקל ללות לצורך קהל אפילו
בר"ק ואפשר דחושבין זה לפיקוח נפש אבל אין לעשות כן אלא לצורך
גדול: ^ כוונת רבינו, שהנושא הקודם היה הלכות נכרים. ולכן כתב בסימן
הקודם דיני רבית מנכרי ולנכרי. ואגב זה נמצא מקום להיכנס לכל דיני
רבית במקום זה. ^ במהדורת הטור שהדפיס בעל בית יוסף, חסר להלן
סימן קסז. כדי לסדר בעיה זו, בחלק מהדפוסים הראשונים במקום זה
סיימו את סימן קס ומתחיל סימן קסא. בדפוסים שלנו מחובר כאן
לסימן אחד, והסימן הבא שהוא קסב במהדורה ההיא נקרא אצלינו
קסא, וכך עד סימן קסט המקורי, שאצלינו קראו לו המדפיסים קסח-
קסט, ומסימן קע חזרו הסימנים בכל המהדורות לסימונים הנכון. [וכך
הוא גם בשולחן ערוך שלפנינו]. עם זאת אין אפשרות לתקן זאת, מאחר
שהרבה ספרים הדנים בדברי הטור והשו"ע מציינים לקבוצת סימנים זו
לפי מה שהיה לפנייהם בטעות, על כן טעות לא זזה ממקומה. יש ספרים
רבים שציינו בסימנים אלו לפי החלוקות האחרות שהיו לפנייהם. ראה
במבוא לטור מהדורת המאור שהאריכו מאד בנושא זה בכלל. [הערת
החוקר ישראל ש.]. ^ "לבית המקדש", או "לבדק הבית".

סימן קסא - דין אבק רבית ואיזו נקרא רבית דאורייתא

(א) ובתוס' פ' נערה שנתפתתה (מו.) כתבו בהדיא דאין רבית בקרקע ולא
בפחות מש"פ ובדברי הרא"ש והר"ן פ' נערה שנתפתתה דף תפ"ה ע"ב

דמדרבנן וודאי אסור אף בקרקע ואפ"י בפחות מש"פ דלא גרע מרבית דברים עכ"ל: (ב) וכ"כ ריב"ש סי' ש"ה: (ג) וז"ל הר"ן דא"נ דצ"ב ע"א מיהא אם רוצה לצאת ידי שמים יחזור עכ"ל אבל ד' צ"ו ע"ב פסק דא"צ לחזור אלא בבא לצאת ידי שמים וצ"ע: (ד) ואם נתן אבק רבית למלוה ועדיין הקרן ביד הלוה אם מנכין אותו אבק רבית מהחוב ע"ל סימן קע"ז: (ה) ובריב"ש סימן ש"ה כתב רב האי גאון דוקא שהמקח נקנה בדבר שקנין נקנה בו אבל אי ליכא אלא דברים יכול לחזור ואפ"י מי שפרע ליכא וכ"כ בניי דף צ"ד ע"א פ' הרבית ובמ"מ ספ"ח דמלוה וע"ל ס"ס קע"ה ובח"מ סי' ר"ה: (ו) וכ"ה במרדכי ס"פ א"נ כתב בהגהות מרדכי פ' הרבית דף קמ"ט ע"ג דאפ"י הלוה מודה בקרן אפ"י מבני חרי לא גבי אף הקרן אם כלל הקרן עם הרבית משום דקנסינן ליה עכ"ל וכ"מ דעת הטור דפ"י סתמא אבל מהרי"ק כתב שורש י"ז דבני חרי גבי אם הלוה מורה או יש לו עדים על הקרן אלא שאינו גובה מכח השטר ונ"מ שלא יגבה משועבדים עוד כתב דאם הלוה לחבירו ע"י שליח והשליח קצץ עמו וכלל הקרן עם הרבית בשטר דלא קנסינן לבעל המעות וגובה הקרן דמצי אמר לתקוני שדרתיך אבל לא לעוותי לכלול הקרן עם הרבית עכ"ל:

סימן קסב - שלא להלוות סאה בסאה

(א) וכ"כ הגהות מרדכי: (ב) וכתב הרא"ש בתשובה דלעיל הא דיוכל להקנות ללוה היינו דוקא אם דעת הלוה מרוצה אבל אי דעת הלוה אינו מרוצה בזו כגון שהלוה אומר שלא היו לו חטים והלוה לו באיסור והמלוה אמר שהקנה לו ע"י אחר לא מהני דאין מקנין לאדם (בע"כ וכ"מ שם סי' ט"ו אם הלוה) טוען לא היו לו חטים והמלוה טוען היה לו הלוה נאמן בשבועה עכ"ל וכ"כ רבינו ס"ס זה כתוב בהגהות מרדכי דא"נ דף קמ"ו ע"ד דאם הלוה אמר שיש לו מותר להלוותו ואינו צריך להביא ראיה עכ"ל: (ג) וז"ל באריכות ואשר שאלת על מה שרגילין העולם ללוות זהב בזהב הואיל וזהב הוא פירי נראה חדא דהתוס' לא ס"ל הכי ועוד יש לחלק כיון דבזמנינו זה רוב בני אדם יש להם מטלטלין ברשותם דשוא זהב ואם היו רוצין למכור בזול אי לא מזדבן בהאי מתא מזדבן במתא אחריתא וא"כ הוי כמו שלוח סאה בסאה ויש לו מעות מזומנים דשרי

משום דיכול לקנות חטים עבור הדמים הי"ה הי"נ יכול למכור מיד מטלטלין עבור הזהב ואם יש לו רק זהוב א' יכול ללוות עליו כמה זהובים כמו סאה בסאה ודוקא גבי זהובים בזהובים מהני מטלטלין אבל סאה בסאה לא מהני ממלטלין רק במזומנים דאין דרך לקנות פירות רק במזומנים עוד טעם אחר לחלק יפה דאשר"י פ' הזהב כתב דהא דכספא טבעא הוי לגבי זהב היינו משום דאיהו חריף וגם חשוב אבל נחשת אע"ג דחריף מ"מ הואיל ולא חשוב כזהב לא הוו טבעא לגביה וא"כ בזמנינו שכל המטבעות שלנו רובא דרובא נחשת הן ומעט כסף בהן לא חשיבי כלל לגבי דהכא דליהוי אינהו טיבעא ודהבא פירי אבל בימי הגאונים ואפ"י רק קודם מאת שנה היו המטבעות כסף טוב מאד ורובן כסף ומעט נחושת ואפשר בזמנים ההם נהגו איסור בדבר עכ"ל:

סימן קסג - דין הפוסק חטין לחיבו כשער של עכשו

(א) וע"ל סי' קס"ב אי מותר להאמין למוכר שיש לו או אם צריך להביא ראיה: (ב) וע"ל סימן קע"ה מדין זה: (ג) ובנ"י דף צ"ג ע"א פא"נ דא"צ לפרעו המין שלוח ממנו אלא הי"ה אם פרעו בשאר פירות שרי:

סימן קסד - הממשכן שדה לא יחכירנו

(א) אמנם בתשובת הרשב"א שהביא אח"כ ב"י משמע דאפ"י אחר באמצע אפ"ה אסור וכ"ה לקמן בשם הרא"ש סימן קע"ב וכתב הרשב"א בתשובה סימן תשל"ו אפ"י משכנתא בנכיתא דהפירות למלוח אפ"ה אסור להשכיר ללוח וריב"ש סימן ש"ה כתב דאף במשכנתא דסוריא אסור להשכיר ללוח עצמו ויש מתירין במשכנתא דסוריא והיינו דלא התנה מתחילה כך אבל אם התנה מתחילה כך אסור לכ"ע עכ"ל: (ב) וע"ל סימן קע"ב מדיני משכנתא דסוריא: (ג) וכ"ה מבואר לקמן סימן

קע"ב אמנס משמע שם דהרא"ש ס"ל אפי" בכה"ג לא הוי אלא אבק
רבית:

סימן קסה - דין המלוה על המטבע והוסיפו עליו

(א) ואם הוזלו הפירות בלא התוספת קאמר בגמרא דבעי שלומי ליה
ממטבע חדשה: (ב) וחילוק זה בין קצץ עמו תחלה או לא ע"ל סימן קס"ו
דעת הפוסקים:

סימן קסו - המלוה לחברו לא יעשה מלאכה בעבדו ולא ידור בחצרו

(א) ומ"ש דאם מחל לו השוכר לא הוה אלא אבק רבית יתבאר לו בסמוך
דרבים חולקים בזו וס"ל דהוה רבית קצוצה: (ב) עיין בב"י סימן קע"ט
על שאלת בחור אחד וכו':

סימן קסז - באיזה אפן מתר להלוות מעות בתנאי שיתעסק בו לרוח

סימן קסחקסט - כמה דיני רבית הנעשות באמצעות

העובד כוכבים

(א) וכן פסק המרדכי פא"נ דף ק"ס ע"ג וראובן שלוח מן הצדקת ומצאו שמעון וא"ל תנה לי המעות ואני אפטור אותך מן הצדקה והובא בב"י ס"ס זה: (ב) ובהג"א מסתפק בדבר ובנ"י דף קע"ב כתב דאם נתברר בעדים אסור ליטול ממנו הרבית אע"ג דעובד כוכבים שני בשליחותיה עכ"ל: (ג) ולא ידעינן מה חילוק יש בין לוח למלוח אלא נראה דהואיל ושני בשליחותיה לא הוי שלוחו של ישראל וגם למלוח מותר להלוות לו אע"ג דידיע מלוח שהוא לצורך ישראל ודע דכל זה לא איירי אלא ישראל ששלח לעובד כוכבים דזהו אסור לרש"י דס"ל דיש שליחות לעובד כוכבים ולא שייך לומר אין שליח לדבר עבירה הואיל והעובד כוכבים אינו עובר בשליחותיה כי אין איסור רבית לב"נ אבל אי ישראל שלח לישראל חבירו מותר לקבל הרבית מן השליח כמ"ש לעיל סימן ק"ס בשם המרדכי ורש"י דהואיל ואין שליח לדבר עבירה לא מקרי רבית הבא מלוח למלוח במו שמבואר לעיל דלא כדברי ב"י שדחה דברי רש"י מהכא דל"ד להדדי כמ"ש לעיל סימן ק"ס ליישב דברי רש"י: (ד) והמרדכי כתב פרק הרבית דף ק"ס ובהג"א שם וז"ל כתב ספר אביאסף בשם ר"ת וזה לשונו נ"ל היתר גמור ומצוה מן המובחר לתת מחיה לבני ברית שמותר ללוח לתת משכונות ביד עובד כוכבים ואפי" לעבדו ושפחתו ויאמר לו לוח מפלוני ישראל במשכונות ברבית כפי אותו רבית שיקצוב והעובד כוכבים לוח מן היהודי ומיד העובד כוכבים יקבלן לוח ויסולק הלוח מן המלוח שהעובד כוכבים אם ירצה היה תובען והלוח לא יוכל לתובען והמלוח יכול להפקיד המשכונות ביד הלוח וישתמש בהן הלוח או ימכרם ויתחייב בדמיהן למלוח והרחקה טובה היא זו ואינה הערמת רבית אלא דין גמור: (ה) ומשמע דכ"ז לדעת ר"ת אבל לדעת רש"י אסור אם לא בענין שכתב הרא"ש והטור לדעת רש"י וכתב שם המרדכי שאם ישראל יודע מתחלה שאחריות ההוא על ישראל אסור ליטול הרבית מישראל ע"י העובד כוכבים אבל אם לא ידע מתחלה כתב רש"י המונע מליקח רבית מישראל בענין זה הרי זה חסיד שוטה וכ"כ ב"י בשם הכלבו ומה שהוצרך המרדכי לדעת ר"ת דוקא משכון הוא דעת ריב"א וכבר כתבתי לעיל דהרא"ש והטור מתירין אפי" בלא משכון: (ו) וכתב בתשובת הרשב"א סי' תשס"ד ישראל שהיה חייב לעובד כוכבים ברבית ואח"כ הקנה העובד כוכבים אותו החוב לישראל אם העובד כוכבים מקבל הרבית מישראל ונותן לישראל שרי אבל אם הישראל נותן הרבית לישראל אסור משום חומר

רבית עכ"ל וע"ל בתשובת דיב"ש בזו: (ז) וכ"כ הגמ"י דא"נ וע"ל אימתי צריך להחזיר לו: (ח) כתב המרדכי דף ק"ס ע"ג עובד כוכבים שהשכין אצל ישראל וחזר ומכרו לישראל אחר מותר לקבל הרבית מישראל הקונה דהא לא הלואה כלום לישראל רק לעובד כוכבים עכ"ל וכ"ה בהג"א אפי' שהה הישראל לפדותן צריך לתת לו כל הרבית עכ"ל וכ"ה במיימן פ"ז דמלוה ולוה ובמרדכי דף קמ"ט ע"ג לא משמע כן: (ט) וכ"ע והרשב"א כתב בתשובה סימן קכ"ב שדעתו נוטה לדברי ר"י להלכה אבל למעשה אינו מורה להקל וליטול לכתחלה עכ"ל וכבר כתבתי דדעת המרדכי להתיר ובכלבו כתב דהמנהג כדברי ר"י גם מסקנת הרא"ש נראה להתיר ולכן כתב דיש לסמוך להקל כדברי ר"י כ"ש דלדעת ר"ת בכ"ע שרי וכבר כתב הגמ"י פ"ה מה"מ שבכל צרפת נותנין היתר בדברי ר"ת במלוה ע"י עובד כוכבים על המשכון ואע"ג דבב"י פסק לעיל כרש"י מ"מ על דברי ר"י יש לסמוך כן נ"ל: (י) וצ"ע דהא דבריו סותרין זה את זה דהרי כתב לעיל דלדברי שו"ת זו והמרדכי משמע דס"ל דיש זכייה לעובד כוכבים דלא כס"ה שכתבתי לעיל וכאן פירשו בע"א וצ"ע: (יא) וכ"כ בהג"א פרק א"נ: (יב) ואינו נראה לי דבריו שיצטרך המלוה לקבל האחריות המשכון קודם ההלואה שאז הסרסור עדיין לא נעשה שלוחו ואין המלוה צריך לקבל אחריות אלא שמהלואה ואילך. ומ"ש רבינו הטור בשם הרא"ש שצריך שיאמר המלוה לשליח אתה תהיה שלוחי להביא המשכון מיד העובד כוכבים נראה דמייירי לאחר הלואה וכגון שהמלוה נתן המעות לשליח ומלוה המעות לעובד כוכבים ואח"כ נוטל המשכון או שאני התם דהואיל והישראל שלחו כדי להלוות לעובד כוכבים מיד נעשה שלוחו וצריך המלוה לקבל עליו האחריות אבל בכה"ג שבב"י שהסרסור מביא משכון למשכן בלא שליחות המלוה פשיטא דא"צ להחזיר ולהביא לעובד כוכבים כדי לקבל המלוה אחריות עליו כי אין הדעת נוטה לסברא זו כנ"ל: (יג) ומשמע מדברי הטור דס"ל דאם אמר מלוה איני מאמינך אלא לדברים הראשונים דאפי' שבועה אין המלוה צריך שא"ל תחילה הוא של עובד כוכבים אפי' הלואה מכחישו וכ"פ הרא"ש בתשובה סימן ט' כלל ק"ח וכ"כ הרשב"א סימן תתע"א וכ"ה במרדכי פרק השולח דף תר"י ע"א וז"ל מעשה באי שתבע מחבירו ב' מאות זקוקים והלה משיב שאיני חייב לך אלא ק' כי הלויית לי ק' בר' ברבית קצוצה והמלוה השיב חלילה לי אך שאלתני להלוות ק' זקוקים שהיית רוצה ליתן לעובר כוכבים במאתים ריוח לשנה והמותר יהא שלך והשיב ה"ר יחיאל דהמלוה נאמן בלא שבועה דהלואה לו בהיתר משום דלא שביק התירא ואכיל איסורא וכ"מ בסמ"ג דאפילו במקום מגו

שיכול לטעון פרעתי או לא הלוייתי אינו נאמן דאין אדם משים עצמו רשע אמנם בתשובות הרא"ש סימן ז' משמע דהלוה נאמן אע"ג דבאלו תשובות הרא"ש לא חתים עליהו ואפשר דב' דיעות הן מ"מ צ"ע דכאן משמע מדברי רבינו הטור שאפי' שבועה אין צריך והרא"ש כתב בתשובה כלל ק"ה סימן כ"ג דהואיל ומשכון ביד המלוה נאמן בשבועה ואפשר דגם הטור לא מיירי כאן אלא כשאין הלוה מכחישו אבל כשהלוה מכחישו בעי שבועה וכ"ה לקמן גבי משכונו של עובד כוכבים ביד ישראל ולקמן ס"ס זה מבואר הכל וע"ל דשם משמע דאם המלוה אומר שאמר לו שהמשכון של עובד כוכבים פטור אפילו בלא שבועה וע"ל ס"ס קס"ב כשאין ביד המלוה משכון הלוה נאמן בשבועה שהלואה היתה באיסור: (יד) ואפשר דמיירי המרדכי שהזכיר לו העובד כוכבים ולכך אין צריך לתת לו מכיסו ומ"ש דישבע היסת כב"י ותימה דלמה ישבע הא אינו טענו בבירור ואין לו עליו רק חרם סתם עכ"ל. וכ"ה בתשובות הרשב"א סי' תרנ"ו דאין עליו רק חרם סתם: (טו) וע"ל סימן ק"ע מדין אם נעשה שליח ערב כתב הכלבו בשם הר"מ ראובן שהלוה לישראל על המשכון והלך ראובן ולוה ע"ז המשכון מהעובד כוכבים ברבית ראובן עצמו חייב לפרוע הרבית אפילו התנה עם שמעון כשאצטרך אלוה ברבית עליך לפרוע אין התנאי מועיל אבל אם אמר מתחלה לעובד כוכבים קודם שעלה שום רבית שהמשכון אינו שלו אלא של פלוני מותר. וכתב ב"י בשם רבינו בסוף סימן ע"ג בתה"מ שאם הלוה צוה למשכנו הלוה חייב לפרוע הרבית בכ"ע וכ"פ הרשב"א בתשובה עכ"ל. וכ"ע בשם הרשב"א ואם המלוה אמר שצוהו והלוה כופר ישבע המלוה: (טז) וכן מבואר בת"ה סימן ש"ג: (יז) ונ"ל לדבריו דה"ה אם לא רצה הלוה לתת לו המשכון אלא שהמלוה מניחו בידו שרי הואיל ומעות קונות ד"ת נקנה למלוה המשכון שביד לוח וקצת משמע בדבריו בתשובת מ"י סוף הל' מלוה ולוה סימן ל"א דאוסר שם במלוה על פה שיש לו אצל עובד כוכבים דלא יוכל להקנותו לישראל חבירו כמו שאכתוב למטה מתשובות מוהר"ם ומשמע אבל במשכון אמרינן דמעות קונות ד"ת וקנוי למלוה אע"ג דמדרבנן אינו קונה מ"מ מילתא דל"ש היא ולא גזרו ביה רבנן כך משמע שם אבל מד' מהר"ק שורש קי"ט משמע דאין לחלק בין אית ליה משכון ללית ליה משכון דכתב וז"ל ויש שמלויים מישראל ברבית וסומכין על משכנותיהן של עובד כוכבים שבידיהם למלוה בעד סך המלוה הלא צללו במים אדירים והעלו חרס בידיהם דבר פשוט הוא שאינו מועיל קנין זו שהרי השיב מוהר"ם והביאו המרדכי פרק מי שמת מעשה באפוטרופוס שנתן חובות הערבונות לראובן ושמעון ליקח קרן ורבית מן הערבונות ופסק הר"מ דלא קנו

הערבונות ואין יכולין ליקח מן החוב הרבית שעלה עליהן דאין אדם יכול להקנות לחבירו חוב שיש לו על העובד כוכבים ואפי' בקנין ואגב קרקע ומעמד שלשתן וא"כ כל רבית שעלה עליו כל היכא דאיתא של בעליו הוא ואסור ללקחו וא"כ מחל המוכר ללוקח בפירוש את הרבית דבהכי שרי כיון דלא קיבל עליו המוכר אחריות החוב מותר אם לא חזר בו המוכר עכ"ל מהרי"ק נראה מדבריו דאפילו בחוב על המשכון ומקנה לו המשכון לא מהני אם לא מסרו לו המשכון ליד המלוה דאז בודאי שרי כמ"ש הטור ואע"ג דכתב ב"י על דברי מהרי"ק דצריך לדחוק ולפרש דמאי דקאמר שמקנין ללוה המשכנות היינו מחובות המשכנות אבל המשכנות עצמן לא היו מקנין נ"ל דדברים אלו אינם נכונים כלל לכיון דברי מהרי"ק לדעתו דהא גלוי בתשובת מהרי"ק דלעיל דבכל ענין אסור דהא חזר שם על כל הצדדים למצוא היתר לדבר ולא מצא ואי ס"ל כדברי ב"י היה כותב דמקנה לו המשכנות שרי ונ"ל פשוט אף לדברי ב"י אינו מותר אלא בשאחריות המשכון על המלוה דהואיל והוא נקנה לו הוי באחריותו אבל אם אחריות המשכון על הלוה פשיטא דאסור ואפשר דאם התנה עם הלוה שיהיה עליו כשואל שרי דהא תנן מתנה ש"ח להיות כשואל ואפשר שהלוה נאמן בכך שיש לו משכון מעובד כוכבים וא"צ ראייה לדבריו כמ"ש לעיל סימן קס"ב ואע"פ שמהרי"ק מחמיר בדבר המנהג פשוט להקל כדברי ב"י וכפי מה שכתבתי ותשובה זו דמהר"ם שמביא מהרי"ק כתב המרדכי פרק מי שמת דף רנ"ה ע"ג וע"ד וכתב שם שהר"ר מנחם אמר דאם הגיע רבית ליד הקונה זכה ואין בו משום רבית ע"כ: (יח) ונ"ל דהרא"ש לטעמיה אזיל דכתב כאן דא"צ למכור לו אלא מוסרו וכו' ולכך אסור בכה"ג הואיל והוא של ישראל אבל לדברי ר"ח דהתיר מטעם דמכרו לו אפילו בכה"ג שרי דהרי מכירה הוי כן נ"ל: (יט) ולקמן סימן ק"ע יתבאר דאם נזקף הרבית דינו כעיקר וע"ל סימן קע"ג כיצד יוכל לעשות בהיתר למכור חובתו לחבירו: (כ) ואם יש חוב לעובד כוכבים על ישראל מותר לקנותו ממנו ע"ל ס"ס זה: (כא) וכ"כ נ"י וכ"כ המרדכי ריש איזהו נשך ובהג"מ פ"ה דמלוה ולוה ואפילו הוא באחריות ישראל למ"ד אין שליחות לעובד כוכבים נראה דהא דאסור מיירי בלא משכן אלא שמלוה באשראי וטעמא כיון דישראל תבע לעובד כוכבים להוציאם ולגבות חובו מישראל והולך העובד כוכבים ונוגש לישראל לפרוע מחזי כמאן דשקיל רביתא אבל מלוה על המשכון שאין ישראל המלוה ולא העובד כוכבים נוגשים את הלוה בשום דבר ואין להם כלום אלא כ"א על המשכון שרי עכ"ל. כתב הריב"ש סימן ל"ה ואם המעות על האחריות ישראל ה"ה רבית קצוצה עכ"ל. (כב) וע"ל תשובת הרשב"א בזו: (כג)

וע"ל מדינים אלו באריכות ועיין בב"י סי' קע"ז במי שקיבל עליו לזון יתום: (כד) צ"ע דבמאי קמיירי דממ"נ דאי אחריות על ישראל אסור ואי על העובד כוכבים פשיטא דשרי ואינו אסור רק משום מראית העין ואפי' מראית העין נראה דליכא היכא דישאל הראשון הוה שלוחו של ישראל השני וכמו שנתבאר לעיל: , וע"ל סי' ק"ע שישראל נותן לו משכנות בעד הקרן וערב לו בעד הרבית או איפכא: ^ לפשר המיספור הכפול לסימן זה, ראה הערה לעיל בסימן קס.

סימן קע - שלא יוכל ישראל להיות ערב לישראל שלוה מן העובד כוכבים ברבית

(א) וכן פסק המרדכי פא"נ דף ק"ס ע"ג וראובן שלוה מן הצדקת ומצאו שמעון וא"ל תנה לי המעות ואני אפטור אותך מן הצדקה והובא בב"י ס"ס זה: (ב) ובהג"א מסתפק בדבר ובנ"י דף קע"ב כתב דאם נתברר בעדים אסור ליטול ממנו הרבית אע"ג דעובד כוכבים שני בשליחותיה עכ"ל: (ג) ולא ידעינן מה חילוק יש בין לוח למלוה אלא נראה דהואיל ושני בשליחותיה לא הוי שלוחו של ישראל וגם למלוה מותר להלוות לו אע"ג דידע מלוה שהוא לצורך ישראל ודע דכל זה לא איירי אלא ישראל ששלח לעובד כוכבים דזהו אסור לרש"י דס"ל דיש שליחות לעובד כוכבים ולא שייך לומר אין שליח לדבר עבירה הואיל והעובד כוכבים אינו עובר בשליחותיה כי אין איסור רבית לב"נ אבל אי ישראל שלח לישראל חבירו מותר לקבל הרבית מן השליח כמ"ש לעיל סימן ק"ס בשם המרדכי ורש"י דהואיל ואין שליח לדבר עבירה לא מקרי רבית הבא מלוה למלוה במו שמבואר לעיל דלא כדברי ב"י שדחה דברי רש"י מהכא דל"ד להדדי כמ"ש לעיל סימן ק"ס ליישב דברי רש"י: (ד) והמרדכי כתב פרק הרבית דף ק"ס ובהג"א שם וז"ל כתב ספר אביאסף בשם ר"ת וזה לשונו נ"ל היתר גמור ומצוה מן המובחר לתת מחיה לבני ברית שמותר ללוה לתת משכונות ביד עובד כוכבים ואפי' לעבדו ושפחתו ויאמר לו לוח מפלוני ישראל במשכונות ברבית כפי אותו רבית שיקצוב והעובד כוכבים לוח מן היהודי ומיד העובד כוכבים יקבלן לוח ויסולק הלוח מן המלוה שהעובד כוכבים אם ירצה היה תובען והלוח לא יוכל לתובען והמלוה

יכול להפקיד המשכונות ביד הלוח וישתמש בהן הלוח או ימכרם ויתחייב בדמיהן למלוה והרחקה טובה היא זו ואינה הערמת רבית אלא דין גמור: (ה) ומשמע דכ"ז לדעת ר"ת אבל לדעת רש"י אסור אם לא בענין שכתב הרא"ש והטור לדעת רש"י וכתב שם המרדכי שאם ישראל יודע מתחלה שאחריות ההוא על ישראל אסור ליטול הרבית מישראל ע"י העובד כוכבים אבל אם לא ידע מתחלה כתב רש"י המונע מליקח רבית מישראל בענין זה הרי זה חסיד שוטה וכ"כ ב"י בשם הכלבו ומה שהוצרך המרדכי לדעת ר"ת דוקא משכון הוא דעת ריב"א וכבר כתבתי לעיל דהרא"ש והטור מתירין אפי' בלא משכון: (ו) וכתב בתשובת הרשב"א סי' תשס"ד ישראל שהיה חייב לעובד כוכבים ברבית ואח"כ הקנה העובד כוכבים אותו החוב לישראל אם העובד כוכבים מקבל הרבית מישראל ונותן לישראל שרי אבל אם הישראל נותן הרבית לישראל אסור משום חומר רבית עכ"ל וע"ל בתשובת דיב"ש בזו: (ז) וכ"כ הגמ"י דא"נ וע"ל אימתי צריך להחזיר לו: (ח) כתב המרדכי דף ק"ס ע"ג עובד כוכבים שהשכין אצל ישראל וחזר ומכרו לישראל אחר מותר לקבל הרבית מישראל הקונה דהא לא הלוח כלום לישראל רק לעובד כוכבים עכ"ל וכ"ה בהג"א אפי' שהה הישראל לפדותן צריך לתת לו כל הרבית עכ"ל וכ"ה במיימן פ"ז דמלוה ולוח ובמרדכי דף קמ"ט ע"ג לא משמע כן: (ט) וכ"ע והרשב"א כתב בתשובה סימן קכ"ב שדעתו נוטה לדברי ר"י להלכה אבל למעשה אינו מורה להקל וליטול לכתחלה עכ"ל וכבר כתבתי דדעת המרדכי להתיר ובכלבו כתב דהמנהג כדברי ר"י גם מסקנת הרא"ש נראה להתיר ולכן כתב דיש לסמוך להקל כדברי ר"י כ"ש דלדעת ר"ת בכ"ע שרי וכבר כתב הגמ"י פ"ה מה"מ שבכל צרפת נותנין היתר בדברי ר"ת במלוה ע"י עובד כוכבים על המשכון ואע"ג דבב"י פסק לעיל כרש"י מ"מ על דברי ר"י יש לסמוך כן נ"ל: (י) וצ"ע דהא דבריו סותרין זה את זה דהרי כתב לעיל דלדברי שו"ת זו והמרדכי משמע דס"ל דיש זכייה לעובד כוכבים דלא כס"ה שכתבתי לעיל וכאן פירשו בע"א וצ"ע: (יא) וכ"כ בהג"א פרק א"נ: (יב) ואינו נראה לי דבריו שיצטרך המלוה לקבל האחריות המשכון קודם ההלואה שאז הסרסור עדיין לא נעשה שלוחו ואין המלוה צריך לקבל אחריות אלא שמהלואה ואילך. ומ"ש רבינו הטור בשם הרא"ש שצריך שיאמר המלוה לשליח אתה תהיה שלוחי להביא המשכון מיד העובד כוכבים נראה דמייירי לאחר הלואה וכגון שהמלוה נתן המעות לשליח ומלוה המעות לעובד כוכבים ואח"כ נוטל המשכון או שאני התם דהואיל והישראל שלחו כדי להלוות לעובד כוכבים מיד נעשה שלוחו וצריך המלוה לקבל עליו האחריות אבל בכה"ג

שבביי שהסרסור מביא משכון למשכן בלא שליחות המלוה פשיטא דא"צ להחזיר ולהביא לעובד כוכבים כדי לקבל המלוה אחריות עליו כי אין הדעת נוטה לסברא זו כנ"ל: (יג) ומשמע מדברי הטור דס"ל דאם אמר מלוה איני מאמינך אלא לדברים הראשונים דאפי' שבועה אין המלוה צריך שא"ל תחילה הוא של עובד כוכבים אפי' הלוה מכחישו וכ"פ הרא"ש בתשובה סימן ט' כלל ק"ח וכ"כ הרשב"א סימן תתע"א וכ"ה במרדכי פרק השולח דף תר"י ע"א וז"ל מעשה באי שתבע מחבירו ב' מאות זקוקים והלה משיב שאיני חייב לך אלא ק' כי הלויית לי ק' בר' ברבית קצוצה והמלוה השיב חלילה לי אך שאלתני להלוות ק' זקוקים שהיית רוצה ליתן לעובר כוכבים במאתים ריוח לשנה והמותר יהא שלך והשיב ה"ר יחיאל דהמלוה נאמן בלא שבועה דהלוה לו בהיתר משום דלא שביק התירא ואכיל איסורא וכ"מ בסמ"ג דאפילו במקום מגו שיכול לטעון פרעתי או לא הלוייתי אינו נאמן דאין אדם משים עצמו רשע אמנם בתשובות הרא"ש סימן ז' משמע דהלוה נאמן אע"ג דבאלו תשובות הרא"ש לא חתים עליהו ואפשר דב' דיעות הן מ"מ צ"ע דכאן משמע מדברי רבינו הטור שאפי' שבועה אין צריך והרא"ש כתב בתשובה כלל ק"ה סימן כ"ג דהואיל ומשכון ביד המלוה נאמן בשבועה ואפשר דגם הטור לא מיירי כאן אלא כשאין הלוה מכחישו אבל כשהלוה מכחישו בעי שבועה וכ"ה לקמן גבי משכוננו של עובד כוכבים ביד ישראל ולקמן ס"ס זה מבואר הכל וע"ל דשם משמע דאם המלוה אומר שאמר לו שהמשכון של עובד כוכבים פטור אפילו בלא שבועה וע"ל ס"ס קס"ב כשאין ביד המלוה משכון הלוה נאמן בשבועה שהלואה היתה באיסור: (יד) ואפשר דמיירי המרדכי שהזכיר לו העובד כוכבים ולכך אין צריך לתת לו מכיסו ומ"ש דישבע היסת כב"י ותימה דלמה ישבע הא אינו טענו בבירור ואין לו עליו רק חרם סתם עכ"ל. וכ"ה בתשובות הרשב"א סי' תרנ"ו דאין עליו רק חרם סתם: (טו) וע"ל סימן ק"ע מדין אם נעשה שליח ערב כתב הכלבו בשם הר"מ ראובן שהלוה לישראל על המשכון והלך ראובן ולוה ע"ז המשכון מהעובד כוכבים ברבית ראובן עצמו חייב לפרוע הרבית אפילו התנה עם שמעון כשאצטרך אלוה ברבית עליך לפרוע אין התנאי מועיל אבל אם אמר מתחלה לעובד כוכבים קודם שעלה שום רבית שהמשכון אינו שלו אלא של פלוני מותר. וכתב ב"י בשם רבינו בסוף סימן ע"ג בתה"מ שאם הלוה צוה למשכנו הלוה חייב לפרוע הרבית בכ"ע וכ"פ הרשב"א בתשובה עכ"ל. וכ"ע בשם הרשב"א ואם המלוה אמר שצוהו והלוה כופר ישבע המלוה: (טז) וכן מבואר בת"ה סימן ש"ג: (יז) ונ"ל לדבריו דה"ה אם לא רצה הלוה לתת לו המשכון אלא שהמלוה

מניחו בידו שרי הואיל ומעות קונות ד"ת נקנה למלוה המשכון שביד לוח וקצת משמע בדבריו בתשובת מיי" סוף הל' מלוה ולוח סימן ל"א דאוסר שם במלוה על פה שיש לו אצל עובד כוכבים דלא יוכל להקנותו לישראל חבירו כמו שאכתוב למטה מתשובות מוהר"ם ומשמע אבל במשכון אמרינן דמעות קונות ד"ת וקנוי למלוה אע"ג דמדרבנן אינו קונה מ"מ מילתא דל"ש היא ולא גזרו ביה רבנן כך משמע שם אבל מד' מהרי"ק שורש קי"ט משמע דאין לחלק בין אית ליה משכון ללית ליה משכון דכתב וז"ל ויש שמלויים מישראל ברבית וסומכין על משכנותיהן של עובד כוכבים שבידיהם למלוה בעד סך המלוה הלא צללו במים אדירים והעלו חרס בידיהם דבר פשוט הוא שאינו מועיל קנין זו שהרי השיב מוהר"ם והביאו המרדכי פרק מי שמת מעשה באפוטרופוס שנתן חובות הערבונות לראובן ושמעון ליקח קרן ורבית מן הערבונות ופסק הר"מ דלא קנו הערבונות ואין יכולין ליקח מן החוב הרבית שעלה עליהן דאין אדם יכול להקנות לחבירו חוב שיש לו על העובד כוכבים ואפי"ן בקנין ואגב קרקע ומעמד שלשתן וא"כ כל רבית שעלה עליו כל היכא דאיתא של בעליו הוא ואסור ללקחו וא"כ מחל המוכר ללוקח בפירוש את הרבית דבהכי שרי כיון דלא קיבל עליו המוכר אחריות החוב מותר אם לא חזר בו המוכר עכ"ל מהרי"ק נראה מדבריו דאפילו בחוב על המשכון ומקנה לו המשכון לא מהני אם לא מסרו לו המשכון ליד המלוה דאז בודאי שרי כמ"ש הטור ואע"ג דכתב ב"י על דברי מהרי"ק דצריך לדחוק ולפרש דמאי דקאמר שמקנין ללוח המשכנות היינו מחובות המשכנות אבל המשכנות עצמן לא היו מקנין נ"ל דדברים אלו אינם נכונים כלל לכיון דברי מהרי"ק לדעתו דהא גלוי בתשובת מהרי"ק דלעיל דבכל ענין אסור דהא חזר שם על כל הצדדים למצוא היתר לדבר ולא מצא ואי ס"ל כדברי ב"י היה כותב דמקנה לו המשכנות שרי ונ"ל פשוט אף לדברי ב"י אינו מותר אלא בשאחריות המשכון על המלוה דהואיל והוא נקנה לו הוי באחריותו אבל אם אחריות המשכון על הלוח פשיטא דאסור ואפשר דאם התנה עם הלוח שיהיה עליו כשואל שרי דהא תנן מתנה ש"ח להיות כשואל ואפשר שהלוח נאמן בכך שיש לו משכון מעובד כוכבים וא"צ ראייה לדבריו כמ"ש לעיל סימן קס"ב ואע"פ שמהרי"ק מחמיר בדבר המנהג פשוט להקל כדברי ב"י וכפי מה שכתבתי ותשובה זו דמהר"ם שמביא מהרי"ק כתב המרדכי פרק מי שמת דף רנ"ה ע"ג וע"ד וכתב שם שהר"ר מנחם אמר דאם הגיע רבית ליד הקונה זכה ואין בו משום רבית ע"כ: (יח) ונ"ל דהרא"ש לטעמיה אזיל דכתב כאן דא"צ למכור לו אלא מוסרו וכו' ולכך אסור בכה"ג הואיל והוא של ישראל אבל לדברי ר"ח דהתיר מטעם

דמכרו לו אפילו בכה"ג שרי דהרי מכירה הוי כן נ"ל: (יט) ולקמן סימן ק"ע יתבאר דאם נזקף הרבית דינו כעיקר וע"ל סימן קע"ג כיצד יוכל לעשות בהיתר למכור חובתו לחבירו: (כ) ואם יש חוב לעובד כוכבים על ישראל מותר לקנותו ממנו ע"ל ס"ס זה: (כא) וכ"כ נ"י וכ"כ המרדכי ריש איזהו נשך ובהג"מ פ"ה דמלוה ולוה ואפילו הוא באחריות ישראל למ"ד אין שליחות לעובד כוכבים נראה דהא דאסור מיירי בלא משכן אלא שמלוה באשראי וטעמא כיון דישראל תבע לעובד כוכבים להוציאם ולגבות חובו מישראל והולך העובד כוכבים ונוגש לישראל לפרוע מחזי כמאן דשקיל רביתא אבל מלוה על המשכן שאין ישראל המלוה ולא העובד כוכבים נוגשים את הלוה בשום דבר ואין להם כלום אלא כ"א על המשכון שרי עכ"ל. כתב הריב"ש סימן ל"ה ואם המעות על האחריות ישראל ה"ה רבית קצוצה עכ"ל. (כב) וע"ל תשובת הרשב"א בזו: (כג) וע"ל מדינים אלו באריכות ועיין בב"י סי' קע"ז במי שקיבל עליו לזון יתום: (כד) צ"ע דבמאי קמיירי דממ"נ דאי אחריות על הישראל אסור ואי על העובד כוכבים פשיטא דשרי ואינו אסור רק משום מראית העין ואפי' מראית העין נראה דליכא היכא דישראל הראשון הוה שלוחו של הישראל השני וכמו שנתבאר לעיל: , וע"ל סי' ק"ע שישראל נותן לו משכנות בעד הקרן וערב לו בעד הרבית או איפכא: ^ לפשר המיספור הכפול לסימן זה, ראה הערה לעיל בסימן קס.

סימן קעא - דין עובד כוכבים שהלוה ברבית ונתגיר

(א) וק"ל דממ"ש הטור למעלה גבי ישראל שלוח מכותי ואם כתב לו לדון בדיננו שלא לתבוע לערב תחלה שרי כו' יש להוכיח להיפך דלא ס"ל כרשב"א אלא ברש"י וצ"ע: (ב) ול"נ דאף אי לא הוי ספק אין מוציאין ממנו דודאי לא נדע מאבק רבית ונראה דדעת ב"י היכא שלא פרע שלא נתחייבנו לפרוע דל"ת כיון דלפי דעת הרשב"א יכול להיות ערב בכה"ג אפי' לכתחלה א"כ כ"ש דבדיעבד נכוף אותו לפרוע למלוה לזה כתב המע"ה דשמא אין הלכה כרשב"א אלא כרש"י נ"ל דאין מוציאים וכ"כ רבינו הטור דפליג אר"י קרקוזא למה נתחייבו לפרוע באיסור משמע אבל אי כבר פרע פשיטא דאין מוציאים ממנו כן נ"ל: (ג) והתוס' כתבו פ' א"נ

בשם ר"ת כדברי ראב"ן והאשיר"י לא כתב רק דברי הראב"ן משמע דהכי נקטינן וכתב בת"ה סימן ש"א דמותר להיות ערב בעד הקרן ודוקא כשהעכו"ם מקבל המעות מיד ישראל אבל אם ישראל מקבל מידו משמע דאסור וע"ש וצ"ע אם נתנו לו משכנות בעד הרבית וא"ל שיש לו עוד משכנות אצלו בידו בעד המותר אם יוכל לומר המלוה שיתן לו משכנות שבידו או יתן לו על קרן שלו ויחזיק מה שבידו ברבית כי כבר כתבתי לעיל סימן קס"ט דבמשכנות יש להקל ועיין לעיל ואם נתן לו משכון בעד הקרן והישראל ערב לו נגד הרבית עיין לקמן ס"ס זה: (ד) וכ"כ בנימין זאב סימן שפ"ד בשם האגודה דצריך להחזיר לו המשכון או שוויו עכ"ל וכ"מ בתשובת ר"ת שכתבתי לעיל סימן קס"ט: (ה) וכ"מ לקמן בטור סימן קע"א: (ו) ונ"ל דאם היה לישראל משכון בעד הקרן וישראל נעשה ערב בעד הרבית לבד ושרי אפי' לכתחילה דהרי כאן לא יבא לידי מלוה לישראל כלל דהא לא נתערב בעד הקרן אלא בעד הרבית והוי כמו שאמר הא לך זוז והלוה לפלוני דשרי כן נ"ל וכ"מ לעיל סימן קס"ט דבאין אחריות הקרן על ישראל מותר להיות שלוחו של עכו"ם שילוה לו הישראל ומיהו נראה דדוקא היכא דהמלוה נותן המעות ליד עכו"ם דומיא דהילך זוז והלוה לפלוני כמ"ש לעיל סימן ק"ס אבל כשהישראל מקבל ממנו אף הקרן אף ע"ג דאינו ערב בעד הקרן והוא שלוחו של עכו"ם ממש נראה דאסור דהוי כרבית הבא מיד לזה למלוה ומיהו נראה דאם נתן לו משכון של עכו"ם בעד הקרן מותר לערוב בעד הרבית דמה שמלוה על משכון של עכו"ם לא הוי הלואה שייכות לישראל רק סומך על המשכון כמ"ש לעיל סימן קס"ח כנ"ל דינים אלו:

סימן קעב - דין הממשכן בית או שדה על מנת שיאכל פרות

(א) ע"ל ס"ס קע"ג אי מה שלא עלה עדיין חשוב נמי כקרן לאחר זקיפה:

סימן קעג - הרבה פרטי דיני רבית

(א) ובניי ע"א כתוב ובר ששת סימן שס"ה דאף אם המלוה לא יכול לכופו רק הלוח יכול לסלק המלוה מקרי אתרא דמסלקי עכ"ל וכ"כ ב"י בשם המ"מ פ"ד: (ב) דלא כדברי נ"י אמנם במרדכי פ' אלו מציאות אם הלוח לו על ספריו אסור ללמוד בהן ואפי' התנה עמו שילמוד בהן אסור מיהו בנכייטא שרי ובפ' א"נ ע"ב כתב דלרש"י דאוסר בבית ובחצר בנכייטא ה"ה דבספרים אסור אפי' בנכייטא עכ"ל: (ג) וע"ל סימן קס"ד בב"י מ"ש בשם הרשב"א אם אמר הלוח כל זמן שמעותיך אצלי וכו': (ד) וע"ל סוף סימן קע"ד דרך היתר לשכור בית או שדה בפחות: (ה) בניי דף צ"ד ע"א אע"ג דלא מסלקינן ליה בלא זוזי מ"מ אי אמר לוח לא בעינא דתיכול תו אדעאי וכי הוה לי זוזי פרענא לך מסלק ליה מפירי שכיון שזה מוחה בו שלא יאכל גזל הוא הילכך אפי' אכלן לאחר מכאן משלם לו ומ"מ מוציאים מן הלוח למלוה חובו כדין כל ב"ח כ"כ הרשב"א והר"ן בשם הראב"ד ז"ל עכ"ל וכ"ה בתשובת הריב"ש סימן ש"ה בשם הרמב"ן דכיון דהמלוה אומר אין רצוני שתאכל עוד פירותיה באבק רבית אם אכלן אח"כ מוציאה מידו דהוי גזל אלא אם הוא באתרא דמסלקי מסלקינן ליה וגבינן לב"ח חובו ואם הוא באתרא דלא מסלקי לא מסלקינן ליה לגמרי דהא מקנין לו מ"מ מסלקינן ליה מלאכול פירות בתורת פירי אלא אכיל לפירי בשומר ומנכינן ליה דמי כולה פירות כמה דשיימי להו בי דינא עכ"ל: (ו) ובר ששת סימן ש"ה וסימן תס"ו פסק כר"ת ורב אלפס: (ז) ובר ששת סי' ש"ח כ' דבמשכנתא דסורא אפי' בבית שרי עכ"ל: (ח) ולי"נ דאף דהוזכרה טענה זו בתוס' מ"מ לא הוזכרה שמשום זו בלחוד נתיר בבית נכייטא אלא הוזכרה לענין סניף לשאר דברים כגון שריפת הבית או נפילתה אבל כשלא שייך חששת שריפה או ניפול גם מכח הטענה זו לא נתיר נכייטא רבית כן נראה לי דברי רבינו: (ט) דברי נ"י דף צ"ז ע"א כדברי הרמב"ם: (י) ואין דבריהם נראין במ"ש דטעם ב"י משום גזל ולא משום רבית אלא דאחר שתא דיכול לסלוקי לית הוי ביה משום רבית משא"כ גו שתא וכמו שאכתוב בסמוך וע"ל סוף סימן קס"ד דמשמע כדברי ר"י ולא כדברי הרשב"א: (יא) ובמרדכי דף קמ"ח ע"ג ובניי דף צ"ו ע"ב ובמ"מ פ"ז דאף לאחר מתן מעות אי אמר לא מסתליקנא והודה לו הלוח מהני מטעם מחילה דלא בעי קנין: , ונראה הא דכתב דבעינן משלם זמניה דוקא באתרא דלא מסלקי דבתוך זמנו לא מצי לסלקו אבל באתרא דמסלקי אין חילוק בין משלם זימניה ולכן כתבו רבינו סתם דין זה באתרא דמסלקי: (יב) וכ"פ ריב"ש סימן

ש"ה דהוי ר"ק ודוקא לאחר שהוברר הדבר שבא לכלל רבית אבל קודם
זו אינו אסור אלא מדרבנן שמא לא יבא לכלל רבית עכ"ל. ובמדכי דף
קמ"ח ע"ב בהגהות רא"נ דוקא בהלואה אבל דרך מכירה צד אחד מותר
ברבית דהלכה כר"י דס"ל שם פא"נ דף ס"ג דשרי אמנם בבר ששת סימן
ש"ה ותס"ד כי דהילכתא כרבנן דאוסרין וע"ל סימן קע"ד מדין זה: (יג)
וע"ל סימן קס"ט כתבתי דין הממשכן דבר אחר ומוכרו לישראל
והישראל פודאו אי צריך לתת כל הרבית:

סימן קעז - דין המוכר לחברו על מנת להחזיר

(א) עיין במ"ש סימן ר"ח ולקמן ס"ס קפ"ה: (ב) וז"ל הגהות מרדכי דף
קמ"ח ע"ב אם אמר לוקח למוכר מכור לי ק' חביות של יין שכל זמן
שאקח היין אתן לך הדמים כפי שער של אותו שעה שלוקח בו היין אע"פ
שבשעת מכר לא היו שווה כ"כ מותר אבל אם קצץ שאומר שכשלקחו
יהיה שוה י"ב זוז ועכשיו היה שוה י' זוז אע"פ שבזמן שלקחו יהיה שוה
י"ב אסור והואיל וקצץ כ"פ רב האי עכ"ל ונ"ל דאם המוכר קיבל עליו
אחריות עד אותו זמן שלקחו שרי וע"ל בסוף סימן זה: (ג) ובמדכי דיש
א"נ ע"ד ה"ה בהלואה אם הלוח לו לזמן יכול לומר תן לי בפחות קודם
הזמן עכ"ל: (ד) וכ"ה בתשובת מיימוני השייכיים לה"מ ולוה וע"ל סימן
קס"ט כתבתי מדין מכירת חובות של עכו"ם: (ה) ובת"ה סימן ש"ג פ'
ג"כ דאם המוכר מקבל עליו אחריות אסור וכ"כ המ"מ פ"ח דמלוה ולוה
אפ"י לא מקבל עליו רק אחריות הדמים שקיבל מחלוקה אסור דלא כנ"י
דכתב דף ק' ע"א דאף שאחריות על המוכר שרי וכתב בת"ה סימן ש"ג
דאין חילוק במוכר מקצת חובו למוכר כל חובו: (ו) נראה דוקא כה"ג
שהלוה נותן למלוה עצמו בפחות ממה שחייב לו לפטור מחובו זהו שרי
דהוי כלוקח ממנו אבל הלוח אסור ליתן לאחר פחות מחובו כדי שישלים
הוא למלוה חובו כשיגיע הזמן דזה הוי רבית גמור כמ"ש לעיל סימן
קס"ט וכ"כ הרשב"א ס"י תרפ"ו על אחד שמשכן בית לחבירו באלף זוז
דאסור לומר לחבירו הרי לך חמש מאות ועשה עם המלוה שישחרר ביתי
ולא אמרינן דילמא זה יפייס המלוה בפחות ולא דמי להא דתניא
בתוספתא לא יאמר אדם לחבירו הא לך מאתים זוז ושקיל ע"י לאומנתו

אבל אומר פטרני מן האומנות ופיי בו הרמב"ן ז"ל שנותן לו עכשיו מאתים זוז שיכנס תחתיו לאומנות המלך שהוא עליו בשוה שייך זוז משום דמקדים ליה המעות פורע בשבילו יותר אבל פוטרני מן האומנות מותר דילמא מפייס ליה בר' או פחות לא דמי דהתם אינו חייב למלך כלל מחמת שום ממון שהלוחם ממנו אלא שהמלך מטיל על בני המדינת אומנות ולכך שרי דהוי כמו שנתן מעות לחבירו שימלטהו מן האונס אבל בנדון זה שלוח אלף ומשכן ביתא באלף ונותן לאחר ה' מאות שישחררנו זהו ודאי אסור משום רבית עכ"ל: (ז) ובנ"י דף פ"ה פרק הזהב דדרך מקח וממכר אף בשהמעות של בעל הבית טבועות עכ"ל ומדברי הרא"ש והתוספות לא משמע כדבריו ודע כי יש במקצת ספרי רבינו שכתב בשם הרא"ש שצריך שיהיו לו מעות כל הדינר וכ"כ ב"י בש"ע שלו ובקצת ספרי רבינו שא"צ שיהא לו מעות כל הדינר והוא הנכון לדעתי כי הרא"ש והתוס' מדמין דבר זה להלוואת סאה בסאה ושם א"צ שיהא לו כל הסאה וע"ל סימן קע"ב: , ובהגהות מרדכי ריש א"נ דף קמ"ז ע"ד ואם המוכר אמר שיש לו מותר וא"צ לראיה: (ח) וכ"כ נ"י פרק א"נ: (ט) כתב בנימין זאב סימן שס"ד בשם רש"י ז"ל על מה שנהגו במלכות שנותנין ביריד של קלונא זקוק של כסף שהוא י"ב אונקיות ומקבלין בוורמש או במגנצא כשחוזרין י"ג אונקיות ושאל רבינו יעקב בר יקר אח רש"י וא"ל אינו שרי א"כ יקבל המלוה הסחורה שהלוח קונה באותו כסף ויוליכנו המלוה או שלוחו באחריותו של מלוה עד מקום שיקבל שם המעות ויתן לו י"ג פשיטים כלומר אונקיות אבל בלא"ה אסור עכ"ל:

סימן קעה - דין הפוסק על הפרות כפי השער

(א) וע"ל בח"ה סימן ר"ז יתבאר בס"ד אי מהני תנאי הלוקח דס"ס רבית אוכל:

סימן קעו - איזה השכרה מתרת ואיזו אסורה

(א) ול"נ הואיל ואיסור דרבנן הוא יש לילך בתר המיקל כ"ש דבתראי הסכימו כן דהם הרא"ש ובעל הגהות ורבינו וגם דרביס נינהו כנ"ל: (ב) וכ"ה בתשובת ריב"ש סימן ש"ה ובני"י דף צ"ד ע"א פא"נ ובמ"מ פ"ח דמלוה ולוה:

סימן קעז - שלא לקבל צאן ברזל מישראל, וכמה דיני משא ומתן האסורים משום רבית,

(א) ולא ידעתי היאך משמע מדבריו כן וע"ל סימן קע"ז כתבתי תשובתו ומה שמשמע מדבריו: (ב) וכ"ה בהגהות דף קמ"ח ע"ד להתיר אך לא נ"ל דדעת רבינו כן דהרי כתב וגם הוא נפחת כו' משמע דטעם שמחזיר לו בעין אינו מהני לחוד להתיר ולכן כתב ג"כ שמשערין כמו שיהיה שוה בשעת שבירה: (ג) כהג"א פא"נ אבל אם כבר הגיע הזמן שחייב ליתן לו השכירות וא"ל אם תעכב המעות יותר תן לי בכך וכך אסור דהוי רבית גמור דלאחר שנתחייב לו השכירות הוי כשאר הלואה וכ"ה בהג"מ פ"ח דה"מ דלא כר"א ממ"ץ וע"ל סימן קס"א וגדולה מזו כב"י בשם תלמידי רשב"א דשכירות נמי משכחת לה דאסור כגון אם השכיר לו חצירו מעכשיו במנה והחזיק בה ואח"כ א"ל שאם ימתין בפרעון חדש בחדש יתן לו בשכירות סלע בחדש רבית גמור הוא עכ"ל ויש לספק מאי ר"ל כרבית גמור אי ר"ל ר"ק או אבק רבית עכ"ל: (ד) אמנם במ"מ כתב שם בשם הרשב"א דאע"ג דאינו דר מיד בחצירו שרי הואיל בשכירות קרקע זוכה בו מיד ומעתה משא"כ בשכירות פועל הואיל ופועל אינו משתעבד מהשתא עכ"ל ודין פועל עיין ס"ס זה וע"ל סוף קע"ד השוכר בית (לכ"ו שנה) ומקדים לו בשכר:

הלכות חוקות העובדי כוכבים

סימן קעח - שלא ללבש כמלבושי עובדי כוכבים

(א) ובמרדכי דיש המקבל ופלגא של מלוה כל דין מלוה יש לו עליו לענין המקדש במלוה ולענין הקונה במלוה ולענין שמיטה עכ"ל ועיין בזו בתשובת מיימוני סוף ספר משפטים סימן י"ב: (ב) בב"י האריך כאן והכלל העולה מדבריו דדעת כל הפוסקים דאם פסק עמו תחלה שיקח משכרו אפילו דינר אחד סגי בין יש לו עיסקא אחרינא בין לית ליה עיסקא אחרינא ואם לא פסק עמו תחלה ולית ליה עיסקא אחרינא צריך ליתן לו שכר כפועל בטל או תרי תילתי באגר ופלגא בהפסד או פלגא באגר ותילתא בהפסד אבל אם יש לו עיסקא אחרינא אפי' לא קצב לו השכר אם נותן לו שכר דינר כשבאים לחלוק סגי בהכי ואמרו בגמרא דאם יש לו עיסקא אחרינא מותר לומר כשבאו לחשבון קח מותר שלישי הריוח בשכרך ותמיהני על רבינו למה לא כתב דמותר שלישי בשכרך ואפי' אם אין לו עסק אחר אם פסק עמו שיהא מותר שלישי בשכרו סגי בהכי ע"כ דבריו: (ג) וכ"כ בהגהת מרדכי: (ד) ובמרדכי פרק הגזול בתרא דף קמ"ח ע"ג והג"א פ' אי"נ מיהו המקבל אינו נחשב גזלן במה שמשנה אותה לדבר אחר ממה שצוה הנותן מאחר שאינו מכוין לגזול רק להנאת חבירו כדי שירויחו הרבה עכ"ל וכ"כ ב"י בשם הר"ן דמותר למקבל לשנות עכ"ל דלא כמישרים ח"ג שכתב דאסור לשנות וכו' עוד שם דאם אמר בפירוש המשנה לעצמי אני עושה קונה הכל לעצמו דקנינהו בשינוי כגזלן: (ה) ודברי ת"ה סימן ש"ב כדברי מהרי"ק והתיר אפי' להלוות רבית קצוצה בלא נתינת עיסקא אם המלוה מקבל עליו כל האחריות אפי' דגניבה ואבידה וכתב עוד וז"ל ומעתה יש תקנה למי שרוצה להלוות ברבית שהמלוה יקבל עליו כל האחריות בין אונסים ובין דגניבה ואבידה ויפריז על המדה דאפי' אם פשע הלוח יהיה באחריות המלוה רק שלא יזיק המעות בידיים או יפשע בהן פשיעה שדומה למזיק בידיים גם הלוח יקבל עליו שלא יהא נאמן אפי' בשבועה דאורייתא דאפי' על פי ק' עדים שלא פשע בהן פשיעה גדולה שהיא כמזיק בידיים רק אם יעידו רב שבעיר או

ש"ץ שבעיר וכה"ג יושב אוהלים שהן יהיו נאמנים להעיד בראיה וידיעה גמורה ובזה המלוה יהיה בטוח בקרן שלו וכה"ג אשכחן קצת שדקדקו רבותינו למצוא היתר ע"י תנאי ואף ע"ג שבודאי אין דעת שניהם שיתקיימו התנאים ואין מתנין אותו אלא כדי ליקח הרבית בהיתר כי הא שכתבו תוס' ב"ק (קב.) דמותר לתת לו המעות למחצית שכר ויתנה שלא ילוה רק אכסף וזהב ואף ע"ג שלא מצינו שהתירו הראשונים רק ברבית דרבנן אבל להלוות בר"ק ע"פ דקדוקדים האלו לא מצינו שהתירו מ"מ כתיבנא כדי לחוייה מילי דאורייתא עכ"ל ומשמע דוקא באיסור דאורייתא החמיר קצת אבל אי הוי רבית דרבנן מותר לעשות מעשה עוד משמע בכה"ג אסור ברבית דאורייתא אבל אם היה בענין שאפשר שהמלוה יבא לידי הפסד קרן שלו כגון שי"ל עדים יהיו נאמנים עליו או הלוח בעצמו אפי' רבית דאורייתא שרי אמנם בריב"ש סימן ש"ח כתב נראה ברור שאסור להלוות לישראל דינר זהב ששנה עשרים דינרין על אחריות ספינה ההולכת מעבר לים ושיתן לו בשובו כ"ד דינרין לפי שזו הלואה וקוצץ לו דבר קצוב ברבית ואף ע"פ שהמלוה מקבל עליו אחריות המעות כל זמן הלואה עדיין לא יצאו מידי הלואה ואף ע"ג דכאן הזיקו מצויה הרבה אין בכך כלום ומה שנוהגים לתת כ' ליטרות למי שיבטיח ק' ליטרין שיש לו בספינה זו דרך אחרת הוא ושרי שהוא דרך מכירה שמקבל עליו אחריות מעות בעד סך הנותן לו ושרי אפי' נותן לו מעות הכ' ליטרות קודם אין חשש בזה עכ"ל. כתב ב"י משמע מדברי מהרי"ק שכתב שם קי"ט דמלוה למחצית שכר ואחר כך קצב עם המקבל שיהא כולן מלוה גביה ויתן לו ריוח מהם אף ע"ג דחצי אחריות על המלוה אסור משום רבית קצוצה אף ע"ג דמתחלה בא לידו בהיתר כ"ש להלוות מתחלה שאסור במקום רבית אבל ברבית דרבנן מתיר מהרי"ק כמ"ש לעיל בשמו: (ו) ע"ל ריש סימן זו מ"ש שם מדין זה ומשמע בב"י באיש דעלמא אי כתב פלגא באגר ותרי תילתי בהפסד או פלגא בהפסד ותילתא באגר י"א שיד המקבל על העליונה וי"א שיד הנותן על העליונה כמ"ש לעיל ונ"ל דדינו שוה לאדם גדול במקום שדנין להתירה וכפי דעת הטור שתלוה בלשון השטר ה"ה כאן כנ"ל: (ז) ואני תמה על דבריו אם לא יוכל להיות שנתקבל העדות בחיי אביהן דכה"ג נפרעין מקטן כדאיתא בח"מ סי' ק"ח כתב המרדכי פרק הגוזל דף מ"ט ע"ד וריש פרק המקבל פי' ר"מ על הנותן מעות למחצית שכר ומת הלוח ואינו רוצה להניח המעות ביד אלמנותו אם הלוח לוי בסתם סתם הלואה לי' יום והאי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון ואם הלוח לו לזמן קצוב ועדיין לא הגיע הזמן נראה דאין יכול להוציאם מידם דכל המפקיד ע"ד אשתו ובניו הוא מפקיד

וישאו ויתנו בהן כל זמן משך העיסקא והמיי פליג סוף פ"ה דהלכות שלוחין ויש מסתפקים בדבר וע"ש במרדכי לעיל ובח"מ סימן קע"ו כתבתי דרוב הפוסקים ס"ל כדברי המיי והכי נקטינן וע"ש כתב המרדכי פרק הגוזל בתרא דף כ"ב ע"ב דמי שמלוה מעות למחצית שכר צריך ליתן מחצית המעשר לבעלים והוא יביא אל בית האוצר וכ"ש מי שהלוה טעות של חבירו בשכר הכל לנותן שצריך להביא לו מעשר שלו וע"ל הלכות צדקה מדין זה: (ח) ובמרדכי פרק המקבל דף קמ"ד ע"א מכאן פסק הר"ר שמואל מבונבר"ק אדם שהלוה למחצית שכר שצריך להשלים מן הריוח אם יתן מס ואינו יכול לומר כך וכך נתתי למס ואקח חצי ריוח מלפנים אלא ישלים מן הריוח חסרון המס ומה שישאר יחלקו ביניהם אבל אם התנו אקח מן הריוח שלישי מה שארצה והריוח ליטרא ולקח חצי ליטרא לחלקו ואח"כ נתן מס לא ישלים החסרון ממה שלקח כבר אלא מה שנחסר נחסר מחלקו עכ"ל: (ט) עיין מדינים אלו בפ"ה סימן קפ"ג:

הלכות מעונן ומכשף

סימן קעט - שלא לכשף, לעונן ולנחש

(א) וכתב הר"ן פ"ק דע"ז דף שמ"ה דלא אסרה תורה אלא חוק עובדי כוכבים או דברים של הבל ובטילה וכולן יש בהן צורך עבודת כוכבים אבל דברים של טעם שרי ולכך שורפין על המלכים ולית ביה משום דרכי האמורי דיש בזה כבוד למלך לשרוף כלי תשמישו שלא ישתמש בהן אחר עכ"ל ומהר"ק כתב בשורש פ"ה דאין משום חוק אלא באחר בשני פנים הא' הוא הדבר שאין טעמו נגלה דכיון שהוא עושה דבר משונה שאין בו טעם נגלה אלא שהם נוהגין כן אז נראה ודאי שנמשך אחריהם ומודה להם דאם לא כן למה יעשה בדבריהם התמוהים ולכך המנהג שהנהיגו

האומות שכל אחד שהוא נעשה מומחה ברפואות בתחלה לובש מלבוש כמין קא"פ אין איסורא לישראל דהרי טעם לבישתם ידוע לסימן היותו ממשיגי החכמה ההיא ואין לתלות לבישתיה רק לתועלת הנמשך ממנה הן הכבוד הן הממון שמתוך כך יצא לו שם באותו החכמה ומאן דכאיב ליה אזיל לבי אסיא והמנהג השני אשר יש לאסור משום חוקות העובדי כוכבים הוא הדבר אשר שייך בו פריצותא ונהגו בו העובדי כוכבים גם זה אסור כי ההיא (סנהדרין עד:) דאמרינן לא תשנה ערקתא דמסאני ופירש האלפסי שמנהג של עובדי כוכבים שרצועותיהן אדומות ושל ישראל שחורים דזה המנהג הוא משום צניעות דאין דרך ישראל להיות אדום לבושו וצבע השחור הוא מורה על ההכנעה ושפלות כמו שאמר (חגיגה טז.) מי שיצרו מתגבר עליו ילבש שחורים כו' אבל מנהג שנהגו ישראל במלבוש והעובדי כוכבים במלבוש אחר אם אין אותו של ישראל מורה יותר על הצניעות מאותו של עובדי כוכבים אין שום איסור לישראל ללבוש במלבושי העובדי כוכבים מאחר שהוא דרך כשרות וצנועות כאותו של ישראל עכ"ל והאריך בתשובה משמע דכל האיסור אינו אסור אלא כשהוא עושה כדי להדמות אליהן בלא תועלת אחרת אבל ע"י תועלת שרי כדלעיל:

הלכות כתובת קעקע וקריחה

סימן קפ - אסור כתבת קעקע וקריחה על מת

(א) ונ"ל דאף הרמב"ם לא קאמר אלא בענינים שאין להם מבוא ברפואות אבל לענין השעות שזו השעה ראויה יותר לקבל רפואה מבשאר ימים ושעות שרי דהא אמרינן סוף מפנין (קכט:) יום ג' לא יקיז משום דקאי מאדים בזוגי כו' ואמרינן פרק במה אשת (סז.) כל דאית ביה משום רפואה לית ביה משום דרכי האמורי וכתב הרשב"א סימן תי"ג דכל שיש

בו משום הרפואה מותר אפי' מה שמועיל בסגולה בין בעצמו בין בדבורים אע"פ שאין לו טעם לפי ענין הטבע ומשום רפואה הכל שרי לעיין השעות וכן אפילו עשאו לו כישוף מותר לעשות כישוף להציל עצמו וע"ש כי האריך מאוד באותה תשובה: (ב) והר"ר דוד מקמחי האריך בזו בפירוש שמואל במעשה דיהונתן וכתב דמותר ליקח לעצמו סימן באי זה דבר רק אם כבר נעשה הדבר אסור וע"ש שהאריך בזו שלא כדברי הרמב"ם למטה שכתב שאם לקח סימן במה שהיה שרי טפי ודעת הרד"ק כדעת הראב"ד ז"ל ודעת הסמ"ג כדעת הרמב"ם: (ג) כתב הר"ן ס"פ במה אשה ואפשר שאף לחשים שאין אנו יודעים אם יש בהם משום רפואה מותרים מספק ולא אסרו אלא אותן שבדקו ואין מועילים כתב הרשב"א ז"ל שכן נראה בתוס' אלא שראיתי להר"ר יונה ז"ל שחשש בכל קמיעות שאינם מומחה משום דרכי האמורי עכ"ל ובמרדכי סוף הפרק שם פסק כר' יונה דכל נחש שאינו ידוע שהוא מומחה אסור משום דרכי האמודי עכ"ל ודעת הרמב"ם לאסור כל קמיע אם לא שנשכו נחש ועקרב שאז כולם שרי כדי שלא תטרוף דעתו: (ד) אבל אין ראייה לדבריו ואדרבא דברי רא"ם נראין מוכרחים ממעשה דשמואל דאזיל לחצר מות לשאול מאבא על מעות יתומים וכמו שהביא הרא"ם ראייה מדבריו ואף ע"ג שדחאו ב"י שזהו הוה ע"י השבעה ולכן הוי שרי זה הדחוי אינו כלום לפי המסקנא שהביא ר' ירוחם שכתב שע"י השבעה נמי אסור וא"כ ע"כ צ"ל שמה שעביד שמואל היינו משום דלא דרש אלא לרוח ולא לגוף כדברי הרא"ם: (ה) ול"נ דא"כ תלי תניא בדלא תניא דספר יצירה מוזכר בהדיא בגמרא דשרי בפרק ד' מיתות ומעשה שדים לא הוזכר ואיך יאמר שדין ס"י כמעשה שדים אלא ברור שטעות נפל בספרים תא"ו שכתבו בשם רבינו ירוחם דברים שאין לנו עוד בהן שום דילמא לומר שספר יצירה הוא מעשה שדים וכמעט אסור לאומרו וצ"ע בגמ' ובאשר"י פ' דיני ממונות דמשמע שם קצת שהוא מין כישוף אך שמותר וע"ש: (ו) נראה מזה דאף למ"ד דמעשה שדים בכלל כישוף מ"מ ע"י השבעה שרי דהשבעה לא מקרי כישוף:

סימן קפא - אסור גלוח הפאות

(א) וני"ל דמ"מ איסורא איבכא:

הלכות לא ילבש גבר שמלת אשה

סימן קפב - דברים האסורים משום לא ילבש גבר שמלת אשה

(א) ואני אומר ג"כ חס ליה לרבינו שיחשוד בכשירות כמו הרמב"ם למיסבר עליו שיסבור שאם לא יודעים טעם המצות לא היינו מצווים לעשות וגוי לא מצינו בשום חכם ישראל שיאמין בזה אלא הוא רק דרך הפוקרים בתורה שאין מאמינים רק מה שיסכים אליו השכל ולכן א"א שחשב רבינו זאת על הרמב"ם אלא מ"ש וזה אינו מפורש כו' ר"ל שלא נדרש טעמיה דקרא לומר שאינו אסור אלא בדרך שעשו עובדי כו"ם וכומריהם אבל בכל ענין אבור הואיל ואין הטעם מפורש במקרא אין להתיר במקום שאין הטעם שייך זהו נ"ל בדעת רבינו לא כמה שחשב עליו החכם בעל ב"י כי פירש דבריו בענין שאינו כדי שיוכל להשיג עליו: (ב) ובהר"ן דף רצ"ד ע"ב פ' אלו הן הגולין דעכו"ם מותר להקיף קטן: (ג) ואני תמה על דבריו אלו כי הואיל וקאמרה התוספתא דאם תולש ב' שערות חייב אף ע"ג דבסתם פיאה הם שערות הרבה ומניח יותר מד' אפ"ה חייב ולדברי הרמב"ם כשמניח ד' שערות פטור ואם כן אמאי א"צ להתיישב בדברי הרמב"ם הואיל והתוסי קשים עליו ולמה קאמר הרב

שאינו יודע מה שהוקשה לסמ"ג ואפשר שהוא מפרש דתוספתא מיירי שאין בפיאה רק ד' שערות ולכן קאמר שחייב בבי' שערות ולכן פירש שאין ענין דברי התוספתא לדברי הרמב"ם וצ"ע: (ד) וכ"כ בכלבו בשם רבינו מאויבר"א: (ה) וכן המנהג כתוב בת"ה סימן רצ"ה דנכון ליזהר שלא לגלח פאת הזקן במספריים שהוא חדוד מאוד דאיכא למיחש שמא יעשה כולו בתחתון ולא יעשה בעליון כלום והוי בתער ובגליון התוס' כתוב דמשום זה יש נזהרין כשמסתפרים שלא יעשו בתחתון כלום אלא בעליון דגזרינן פן יעשו הכל בתחתון ולא בעליון אבל מספריים שאינו מחודד כל כך שא"א לתחתון לחתוך בלא עליון שרי ונראה דאין לחוש בזה רק במקום עיקר הפיאה אבל לא תחת הגרון:

הלכות נדה

סימן קפג - אשה שרואה טפת דם צריכה לישב ז' נקיים

(א) כתב המרדכי פרק במה טומנין דבני אדם שיש להם ריבוי שער בידיים ובושין להראות בין אנשים מותר להסירן דאין לך צער גדול מזה וע"ש כזה כתבתי לעיל סימן קנ"ו: (ב) ומשמע דאיסורא מיהו איכא ובהר"ן כתב פ"ב דע"ז ד' שני"ב ע"ב בשם הגאונים דמותר לכתחלה מיהו כתב שחבירים נמנעים בכל מקום וכ"כ ב"י בשם נ"י סוף מכות והמגדול עוז כתב בסוף הל' ע"ז וז"ל אבל כתבו רבותינו נ"ע (ומשעמדנו על דעתינו לא היינו מניחים) ברזל על בשרינו אפי' מספריים כלל לא בראש ולא בגוף מן השפה ולחוץ עכ"ל ואפשר דאף מספרים כעין תער קאמר אבל לגלח במספרים לא ראיתי חושש בזה: (ג) וכתב ב"י דה"ה בגד אחר אסור אע"ג דבשאר דברים ניכר שהיא אשה וכתב הרמב"ן דאשה שגלחה שער

ראשה כאיש היא לוקה וכתב הכלבו בשם הרמב"ם טומטום ואנדרוגינוס
אסור להתעטף כאשה:

סימן קפד - שצריך לפרש מהאשה עונה קדם לוסתה

(א) ועיין בהרב המגיד פרק ו' מהלכות איסורי ביאה באריכות. (ב) ועיין לקמן סימן קצו כיצד נוהגין בזמן הזה.

סימן קפה - דין אשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני

(א) ובהגהות מ"י פ"ד בשם רבי שמחה דדוקא לאחר תשמיש לא תבדוק אבל קודם תשמיש מצוה עכ"ל וז"ל האגוד בשם מהרר"י מולין דלבעל א"צ בדיקה כלל והמחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד ובא"ז כתב דטוב להחמיר וה"מ לפני תשמיש אבל לאחר תשמיש לא שלא תהא לבו נוקפו עכ"ל מיהו מרדכי ריש ה"ל נדה ע"ב פסק כרבי דאף קודם תשמיש לא תבדוק דלבו נוקפו ולא יאמין לה שהיא טהורה וכ"כ ב"י בשם התוספות וכתב בסימן קפ"ו וכן דעת רוב הפוסקים: (ב) ועיין בס"ס זה מ"ש בית יוסף בשם הראב"ד: (ג) כתב הגהות מ"י פ"ה דהלכות א"ב אשה שאין לה ווסת קבוע אם היא אשת שמשנית וסתה לאחר או להקדים ב' או ג' ימים יפרוש ממנה בזמן הגעת הווסת ב' או ג' ימים קודם או אחריו: (ד) ובהגהות ש"ד בהלכות נדה ספק בשם סמ"ק כדעת המרדכי ופסק דוסת דשינוי הגוף כגון פהוק עטוש ודינו כוסת: (ה) וכ"פ בהגש"ד: (ו) וצריכים למימר דאף דהא דחייב לפוקדה ג"כ אין ענין להלכות נדה דהא אף בלא יציאה לדרך שרי לדעת ר"ת דפירוש דמיירי בדברי רצוי וא"כ לא אתיא לאשמועינן אלא דחייב לפקוד אשתו וזה גם כן אינו שייך להלכות נדה מ"מ כתבו כאן משום הי"א דס"ל דאף בתשמיש שרי בני"י פרק הבא ע"י

דף תכ"ה ע"ב פי' הא דחייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך
וכמה עונה פירוש אם היא נדה ותטבול (תוך עונה) צריך לעכב בשבילה
עונה ולא יצא לדרך וע"ש: (ז) וכן מבואר לקמן סי' קפ"ח ובמרדכי הי"נ
דף שלי"א ובמיי' פי"ד דא"ב:

סימן קפו - דיני בדיקת אשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש

(א) דכתב מהרי"ו סימן כ"ב דאם היתה בקטטה עם בעלה ואמרה לו
טמאה אני ואח"כ אמרה טהורה אני ומה שאמרתי תחלה מחמת
הקטטה שהיה ביני ובינך עשיתי נאמנת ולא עוד אלא בסתם אם היא
באה ושוכבת אצלו א"צ לפרוש דודאי הואיל ושוכבת אצלו ודאי טהורה
היא ותחילה מחמת קטטה עשתה עכ"ל: (ב) ובפסקי מהרא"י סי' ס'
משמע דהו"ל גירסא אחרת בתשובת מהר"מ בדין זה כי משמע שם
שצריך להתענות כל שבוע ב' ימים וצריך ליתן בכל יום י"ב פשיטים אם
אינו רוצה להתענות ואסור בבשר ויין ע"ש:

סימן קפז - דיני אשה הרואה דם מחמת תשמיש

(א) ואין דבריו נראין לא מלשון רבינו ולא מלשון הרי"ף עצמו גם מלשון
הראב"ד והרשב"א שהביא ב"י דס"ל כדעת הרי"ף לא משמע כדבריו:

סימן קפח - דיני מראות הדם

(א) וכ"כ הרשב"א סימן תתל"ט (ב) והוא ברמב"ם פ"ד ופ"ה דא"ב וכתב בהגה"ה שם פ"ד דאפ"י לא נמצא כלל על השפופרת תוכל לשמש אח"כ די"ל נתרפא כי ע"י שפופרת רגילה לראות כמו על ידי תשמיש עכ"ל הגה"ה: (ג) בב"י כתב דברי המרדכי בלא שום מחלוקת וצ"ע דהרי הפוסקים כתבו שתמא וסתם אשה יש לה וסת ואפ"ה משמע דחיישינן וע"ל בסמוך אם יש לסמוך על דברי המרדכי: (ד) וכ"כ הר"מ פדו"ה סימן י' בתשובותיו דבודקין בזמן הזה: (ה) ואין דבריו נראין בזה דאם ס"ל לפוסקים כדברי הרמב"ן לא היו להם לכתוב דין בדיקת השפופרת דלא סמכינן עליה בזמן הזה לדעת הרמב"ן כמו שאין סומכין על הפלת חררת דם וכמו שכתבו התוספות והג"מ בהדיא לדעת הרמב"ן אלא לזה השמיטו הפוסקים דין דהפלת חררה משום דאין אנו בקיאים בדין ההוא דוקא ועוד דאפשר למיקם עליה דמלתא ע"כ בדיקת השפופרת מהני בזה"ז לדעת הפוסקים וכמו שנתבאר: (ו) ונראה לי דלפי מה שכתבתי לעיל דהסכמת הפוסקים דמותרת לישאר אצל בעלה על ידי (בדיקה) גם כאן שרי על ידי בדיקה ופשוט הוא ומה שכתב דאסור לשהות אף אם אינו רוצה לבא עליה עיין בא"ע סימן קי"ז: (ז) ובתשובת מהר"ם פדוא"ה סימן י' כתב להיתר אפ"י ארבעה וחמשה פעמים מחמת תשמיש אינה נאסרת משום זה לבעלה דתלינן תמיד בבתולים מה שתראה בשעת תשמיש כל זמן שלא תפסוק פעם אחת מלראות בשעת תשמיש אכן ראוי למורה לדרוש ע"פ נשים אם בבתולים אין לה צער כלל והיא כשאר כל הנשים וא"כ חיתה המכה ואין לתלות עוד בבתולים עכ"ל ואע"ג דבגמ' דפ"ק דנדה (יד:) ופרק בתרא (סה:) מהלק בין נשתנו הדמים או לא ומשמע שם דצריכין למבדק אחר זה וא"כ לדידן דלא בקיאים הוה לן להחמיר מ"מ נראה דאין להחמיר דכל דם שהיא רואה מכח תשמיש אין לחלק בו בין נשתנה דאמרינן מכח תשמיש נתערבו הדמים דאיתא התם דהא דמחלק גמרא היינו לענין הדמים שהיא רואה אח"כ ויש לתלות במכה בלא תשמיש וע"ש. ובתא"ו נתיב כ"ז כתב דאם בעל ולא מצא דם ואח"כ בעל ונמצא דם דינה כנדה לגמרי עכ"ל וכ"ה בגמ' פ' התינוקות (סד:) כתב בהגש"ד תשובת רבי יוחנן בן מהר"ר מתתיה על דבר האשה שסמוך לאחר לידתה כששמשה ראתה מחמת תשמיש ושוב לא ראתה יותר ואח"כ חוזרת וראתה שנית לאחר טבילה וראתה מחמת תשמיש וכן בפעם ב' וגי' לאחר טבילה ג' שבועיים פרסה וראתה מעצמה וטבלה ולא ראתה יותר מחמת תשמיש וכן אירע לה לגי' ולדות בענין זה בלא שינוי ולא בא השואל לשאול עד אחר לידה גי' עכ"ל השואל תשובה הנני תמיה על מהרי"ל שמחמיר בזה שהרי כתב ר"ת שלא הצריכו חכמים

בדיקת שפופרת אלא באשה שמיד אחר נישואיה נתקלקלה שלא היו לה ביאות של היתר אבל אם הורגלה בביאות של היתר משמע דשרי אע"ג דראתה אח"כ ג' ביאות רצופים של איסור ואע"ג דכתבו הפוסקים דאין לסמוך בזה אר"ח היינו דוקא שבתחלה היו ביאות של היתר ואח"כ היו ביאות של איסור דאמרינן שמא נתוספו כוחות בביאות ולכן הוחזק עכשיו באיסור אבל בכה"ג דלאחר שנתוספו הכוחות והוחזקו באיסור דהיינו אחר לידות הראשונות שבו וחזרו ביאות של היתר וכן אחר לידה ב' שאין חולק שנתלה הביאות של תשמיש בגרם כחות ויש לתלות להתיר ולא אמרינן שיחלקו כ"כ על ר"ח כל שכן הכא דיש לתלות במכת הלידה ונתחלשו והוכו הצדדים ונכאב ואיכא למימר דע"י תשמיש עד זמן שהיתה המכה יוצא דם ולא דם טמא הוא דהרי הרשב"א פסק דתלינן במכה אע"ג דלא ידעינן דמכה מוציא דם אע"ג דהמרדכי פליג מכל מקום באשה זאת שהוחזקה בביאות של היתר ולא בא לה דם אלא אחר לידה ידעינן דכל לידה ראויה להוציא דם ודאי תלינן בלידה שע"י כן ראתה מחמת תשמיש ולא נ"ל דראה מהרי"ל דברי ר"ח דאי ראה לא היה מחמיר בזה אע"ג שדרכו להחמיר ואף אני אילו לא ראיתי דברי ר"ח לא הייתי מיקל בזה עכ"ל ונ"ל לומר דזו השאלה היתה כדי להתיר לאחר לידה ד' ושלא אמרינן דהוקבע לה וסת לראות אחר הלידות או מיירי בלידת הקודמים שבא עליה בפעם ד' דאי כבר בא עליה פעם ד' ולא ראתה נ"ל פשוט דמותרת לו עד לידה ד' בלא טעמים דלעיל דאע"ג דקא עביד איסורא שבא עליה מ"מ לא גרע מבדיקת השפופרת דע"י מותרת לבעלה כ"ש ע"י ביאה ממש ואפ"י לרש"י ולרמב"ם דס"ל דלא בדקינן אצל בעל הראשון מ"מ הרי כתב המ"מ דדוקא לכתחלה אבל אם עבר ובדק מהני כ"ש בביאה גמורה דאם עבר ובא עליה ולא ראתה דשריא אח"כ משום נדה אך צ"ע אם קנסינן ליה אם בא עליה במזיד אבל בשוגג פשיטא דלא שייך קנס ואף במזיד נ"ל דמשום זה לא מוציאין אשה מבעלה ולא אמרינן בזה שלא יהא חוטא נשכר כנ"ל: (ח) כ"כ בהגש"ד בשם מהרא"י סג"ל: (ט) עיין באבן העזר סימן קי"ז אימת צריכה לצאת מתחת בעלה:

סימן קפט - דיני אשה שיש לה וסת קבוע ושאין לה

וסת קבוע

(א) וכ"ה במרדכי דף של"א ע"א דמראה בל"א (גע"ל גרי"ן) כולן הן ירוק וכשר עכ"ל (וכ"כ) ב"י בשם שאר הפוסקים: (ב) וכ"ה בדברי הטור די' להכשיר אפילו בסמוך ועב הרבה ולכן נראה די' לסמוך עליהו להכשיר. גם מה שכתב מהרא"י דהרגשה דאורייתא כדמשמע פרק הרואה כתם (דף נ"ז) צ"ע דבגמ' די' הרואה כתם לא קאמר דהרגשה דאורייתא אלא במצאה כתם עם הרגשה או שמצאה דם במי רגלים אבל בלאו הכי לא משמע שם דטמא גם לא ראיתי לאחד מן הפוסקים שכתבו לטמאותה בהרגשה בלא ראיה כלל ולכן דבריו צ"ע: (ג) ומ"ש דאם המכה במקור עצמו איכא למימר דמטמאה לה כו'. יש לתמוה דהא נתבאר לעיל סימן קפ"ז דאף דאם המכה במקור תלינן בה כשידוע שהמכה מוציא דם וא"כ גם כאן למה לא נתלה ג"כ הדם בחתיכות כפשט משמעות דברי הטור ורבינו ירוחם ואע"ג דקאמר בגמרא ריש פ' המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה כו' נראה דשאני זו שהיה ידוע שנעקר טהורה בכל ענין מאחר שאין דרך ראיה בכך וצ"ע: (ד) ולפמ"ש דמיירי כאן דידוע היה שנעקר המקור שלה וכדמשמע המעשה א"כ גם כאן אין דברי ב"י נכונים דאף בלא בדיקה היה ידוע שאין זה דם קפוי רק שהמקור נעקר ולא הוצרך להתיר אלא שלא נאמר דזה עצמו דרך ראיה היא כן נ"ל: (ה) כתב מהרא"י בפסקיו סימן מ"ז דאין לסמוך על המיעוץ אלא אם לא נימוחו כל השערות כ"ש שאם יצא גם דם שלא תלינן הדם בשערות עכ"ל:

סימן קצ - דיני כתמים ובדיקת האשה

(א) ואין דבריו נראין חדא דהא אמר לקמן בסמוך וכן חוששת לשניהם עד כו' ש"מ דקודם שתקבע וסת אחת ג' פעמים חוששת לשתייהן ועוד דהא קאמר בסמוך ראתה בט' או לא ראתה כו' ש"מ דאע"פ שראתה ב' פעמים להפלגות עשרים אפ"ה חוששת לימי החודש וצריכה לחוש לכ' באייר וה"ה בכאן אע"פ שראתה באחד באייר אפ"ה צריכה לחוש לכ' בו משום ראיות כ' בניסן והא דנקט לא ראתה באחד באייר נ"ל דלרבותא קאמר דאע"ג דנעקר וסת של ר"ח מ"מ צריכה לחוש לשני כל זמן שלא נעקר פעם אחת ועוד האריך ב"י בפ"י הרמב"ן ודברי גמגום בהן הרבה

והן כפשוטן כאשר כתבתי דלעולם חוששת לשניהם אם לא נעקרה אחד מהן פעם אחת עד שתקבעה אחד מהן ואז אינה חוששת לשני כל זמן שלא קבעה אותו ג"פ הן שתקבע תחילה וסת הפלגות כגון שראתה פעם אחת בהפלגה קודם שמתחלת וסת ימי החודש דאז וסת הפלגה קודם כגון שראתה ר"ח ניסן ולא ראתה בר"ח אייר וראתה יום ב' בו דאז הפלגה ליום ל"א ובר"ח סיון חזרה וראתה וגם ראתה בו יום ד' דאז יש לה ב' הפלגות ל"א ובר"ח חזרה וראתה בו ביום ה' תמוז דאז קבעה וסת הפלגות ולוּסַת החודש עדיין לא נקבע ואינה צריכה לחוש עוד לר"ח אב רק לז' באב שהוא וסת הפלגות אבל כל זמן שלא נקבע אחד מזו חוששת לשניהם כל זמן שלא נעקר אחד מהן פעם אחת וה"ה אם קבעה תחלת וסת ימי החדש קודם שתקבע וסת ימי ההפלגה שאינה חוששת לוּסַת הפלגה לאחר שקבעה וסת ימי החודש כן נ"ל הדברים כפשוטן ולא הארכתני רק שראיתי לב"י שהאריך בזה בקושיות ותירוצים גם כתב שא"א שתקדים וסת הפלגות לוּסַת ימי החודש או שתעקרנו פעם אחת וכו' ואינו נכון בעיני ועוד דיותר בנקל נוכל למצוא שתקבע הפלגות קודם לוּסַת החודש כגון שהיא רואה בר"ח ניסן וי"ד בו וחזרה וראתה לאחר י"ד ורואה ג"כ בר"ח אייר בי"ב בו דאז קבעה וסת להפלגות ווסַת החודש עדיין לא הוקבע וא"צ לחוש לר"ח סיון כנ"ל והוא פשוט: (ב) ופשוט הוא ממה שנתבאר לעיל מדברי הרמב"ן גבי וסת החודש ווסַת ההפלגה ועיין לעיל בסימן זה: (ג) ע"ל ר"ס שאח"ז איזו נקרא קטנה לדבר זה:

סימן קצא - דין אשה שמצאה דם בהשתנה

(א) ומבואר שם העדשה הוא ד' שערות שנים ארוך וב' רוחב נמצא ל"ו שערות הם ט' עדשים פי' כמו שהן קבועות בראש דחוקים זו מזו: (ב) ע"ל סימן קצ"ו אם מצאה כתם בימי ספירת ז' נקיים מה דינו: (ג) ומבואר בדברי הרמב"ם והרא"ש דדוקא במאכולת לא תלין בבשרה ואין חילוק בין גריס לפחות מגריס אבל במקום דאפילו כגריס ועוד נמי טהור בחלוקה ה"ה בבשרה נמי טהור כגון דאיכא למתלי במכה שבגופה אבל במידי אחרינא לא תלין כמו שיתבאר לקמן סימן זה: (ד) כתב הגהות מיימוני פ"ו ובמרדכי ח"ג דף ש"ל ע"ב בשם סמ"ג דלפ"ז אם

ישבה בבית הכסא ומצאה עליו דם טהורה עכ"ל: (ה) ובמרדכי דף ש"ל ע"ג בה"נ ובש"ד ואם אשה שכבה אצלה דינה כמו כנה או בעלה עכ"ל ועיין בב"י ס"ס זה מ"ש בשם הרשב"א במי שיצא ממנו דם דרך פי האמה כו': (ו) ונראה דדוקא שנמצא הדם על הדבר המקבל טומאה אבל אם נמצא על הקרקע או על דבר אחר שאינו מקבל טומאה אין בו משום כתם כמו שנתבאר ר"ס זה: (ז) וזה דעת הרא"ש שכתב רבינו וכתב ובזה ראוי להורות וראיתי בקונטרס שמתוקן בלשון אשכנז כל הלכות נדה לא כדי שיאמרו הנשים מתוכן וכתב שם דאם הכתם עגול ובתוך חלק בלא דם כשירה אף שלא ראיתי חילוק זה בכל הפוסקים נראה דאין לסמוך עליו וכ"כ המ"מ פ"ד מהא"ב הרמב"ן והרשב"א פסקו להקל להלכה ולמעשה הורו להחמיר עכ"ל עוד כתב דבהניחתו בקופסא אחר הבדיקה עסקינן וכן מוזכר בגמרא וכתבו רבינו ירוחם וזהו לשונו בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה אפי' הניחתו שמור בתיבותיה ומצאה עליו דם טמאה משום כתם ולפיכך צריך שיהיה בו כגריס ועוד עכ"ל ונראה מלשון רבינו ירוחם במקום משומר נמי דינא הכי ולהכי קאמר אפי' הניחתו כו' מיהו אם הניחתו אח"כ במקום ששכיח דמים ביש לתלות שבאו מעלמא נראה דתלינן כמו שאר כתם כנ"ל וכ"מ מלי הרשב"א שהביא ב"י דאם נטלה עד במקום דשכיח דמים כגון אשפה וכיוצא בו ובדקה עצמה בו ומצאה בו דם דתלינן שהיה בו מתחלה אפי' יותר מכגריס ולא מקרי עד שאינו בדוק לטומאתו כגריס ועוד אלא כשלקחה עד בינוני ר"ל שאינו בחזקת בדוק ולא בחזקת שאינו בדוק וכן נ"ל: (ח) ובהגמ"י פ"ט ודוקא שמצאה הכתם בשעודן שוכבות במטה או שמצאה אותו כשהן עומדות ממנו אבל אם עומדת משם ואח"כ מצאו כתם ואח"כ בדקה אחת מהם ומצאה טהורה או טמאה כולן טמאות עכ"ל וזהו נמי כדברי הרמב"ן:

סימן קצב - דיני כלה הנכנסת לחפה

(א) במרדכי דף ש"ל ע"ד פסק בה"נ בשם מוהר"ם דאפי' ביושבת אם נמצא דם על שפת הספל טמא ובעומדת אפי' אם נמצא בתוכו טמא ואינה טהורה אח"כ יושבת על שפת הספל ונמצא הדם בתוך הספל עכ"ל וכ"כ ב"י בשם הג"מ פ"ח וכתב בהגמ"י וכתב בהגש"ד דכן עשה מהר"ש וכ"פ

בנימין זאב סימן ק"ז : (ב) כתב המרדכי בה"י דף ש"ל ע"ד תשובה על אשה שהיתה רגילה לראות דם על המים לאחר שעשתה צרכיה כמין קרטין קרטין כמין חול ואינה אדום אלא דיהה וכתב מוהר"ם חזרנו על כל הצדדים ולא מצאנו לאשה זו היתר אם בכל פעם שבדקה עצמה רואה דם על העד שמקנחה לאחר שעשתה צרכיה דזהו טמא לכ"ע דאפי' מאן דמטהר אפי' בעומדת היינו דוקא שהדם נמצא בתוך מי רגלים ואינו רואה אח"כ אבל כה"ג (דבתר דתמו) מיא היא רואה טמאה לכ"ע : (ג) וכ"כ באגור בשם מהר"י מולין : (ד) ותמיהני עליו בזו דהא אמרינן בגמרא בהדיא דלא סמכינן אדברי רופאים לחוד אלא בעינן ג"כ בדיקה במים פושרין כמו שנתבאר לעיל סימן קפ"ח וא"כ הוצרך הר"ן לכל הני טעמים כדי להתיר בלא בדיקה או אפילו כשנמחו במים וכן נראה לי : (ה) גם כאן דבריו אינן נראין במה שחלק בין כמין חול לחול ממש. ומה שכתב עוד דבנידון הר"ן הוא חול ממש זה אינו דהרי הר"ן כתב גם כן כעין חצץ גם כי לא נוכל לידע שהוא חול ממש בלא בדיקת מים פושרין והר"ן התיר בלא בדיקה כמו שנתבאר אלא העיקר כאשר כתב באחרונה דשאני במעשה דמרדכי שהיתה רואה ג"כ דם ממש כן נ"ל : (ו) ובהגש"ד פסק ג"כ על האשה שראתה דם בתוך צרכיה וקודם לכן ואח"כ לא ראתה מחמת החולי הר"ן וינ"ד היא טהורה אכן אני רגיל לומר לנשים כה"ג לבדוק דבר זה כמו שהעתיקתי בשם גדול וז"ל האשה שרואה דם ואמרה שבא מנקב של מי רגליה צריכה להכניס מוך על מקום המקור ותשתין אם המוך נקי הוכחה דאינו מן המקור וכן בדקו מקצת הנשים ע"פ ומצאו נקי והזהרתי הנשים שקודם שתכניס המוך יבדקו היטיב בחורין ובסדקין כדין בדיקה ואח"כ תכניס המוך לפני המקור ותשתין ואח"כ תקנח יפה לפני המקור ואם צריך לה תרחץ באותו המקום שמקנחו דהיינו מקום הכתלים או בית החיצון כי הנשים יודעות באיזה מקום מגיעים מי רגלים לרחוץ ואותו מקום תקנח מחמת שנתלכלך במי רגלים ודם ואח"כ תנגב יפה יפה ואח"כ תוציא המוך ואם הוא נקי הרי הוא הוכחה ברורה שלא בא מן המקור וכל זה לנשים שהיו להן וסת ושלא בשעת וסתה אבל אשה שאין לה וסת א"כ יש להחמיר דאל"כ וכי לעולם לא תהיה טמאה אע"פ שיש להקל אפי' בזה כמ"ש מוהר"ם דאפי' בשעת וסתה תלינן במכה אי וסתות דרבנן מ"מ לא מלאני לבי להקל הואיל ויש מרבנותא דפסקו דוסתות דאורייתא ועוד דבנדון דידן אין לה מכה מבוררת וכ"כ מהר"י ווי"ל סימן כ"ה דיש לעשות בדיקה כי אשה יש לה ב' נקבים אחד שיוצא ממנה השתנה והוא למטה סמוך ליציאתה והאחד שיוצא ממנה דם נדות שהוא למעלה בעומק הרבה וכתב עוד דאשה

שאמרה שדס שראתה אינו בא אלא מן הנקב של מי רגליה קרוב הדבר
בעיני שנאמנת וע"ש שהאריך בתשובה זו:

סימן קצג - דין דם בתולים

(א) משמע דאין צריכים שיהיו אלו הז' ימים סמוכים לחופה אבל המרדכי דה"נ דף של"א ע"ד כתב רשב"ם וז"ל ואם טבלה קודם נישואיה ז' ימים או יותר אותה טבילה לא מהני כלל כי מה אנו חוששין אם ראתה קודם חופה או לאו אבל ז' ימים הסמוכים לבעילת מצוה שהיא ליל ראשון לחופה חוששין שמא ראתה דם ולא מהני טבילה דקודם בעילת מצוה כו' עד והאידנא שהנשים שלנו טובלות ביום ד' דהיינו ג' ימים קודם בעילת מצוה משום דמתחילה היה המנהג בתולה נשאת ליום רביעי וצריך שבעה נקיים קודם יום רביעי ודקדק הר"מ מלשון הרשב"ם שאם דחו הנשואין כגון שאין יכולין להתפשר מחמת הנדוניא או שאר דברים אע"פ שכבר ספרה ז' נקיים צריכה לחזור ולישב משום דלא מסקא אדעתה דהנך ז' נקיים הואיל ודחו הנשואין אז אינה חוששת להנך ז' נקיים עכ"ל: (ב) וכ"כ התוס' בפ"ק דיומא: (ג) ובתוס' פ"ק דיומא דף י"ח משמע דאין לחוש אלא בבחור שלא בעל כל ימיו אבל בנשוי שנושא אשה אין לחוש וע"ש: (ד) ובמרדכי דה"נ דף של"א ע"ד משמע דאם אחד בחדר די בכך: (ה) עיין באה"ע סימן ס"א דינים אלו יותר מבוארים שם:

סימן קצד - דיני יולדת ומפלת

(א) ע"ל סימן קצ"ו מאלו הדינים:

סימן קצה - דברים האסורים בזמן נדותה

(א) ובתא"ו נתיב כ"ו ח"ג דאפי' ספרה שבעה נקיים אח"כ אינה יכולה לטהר קודם ז' לזכר וי"ד לנקבה שזה אינה תולה בדם אלא טמאה משום לידה עכ"ל: (ב) וכ"כ האגור ואני לא ראיתי מעולם באשכנזים וכן מכל רבותי שהנהיגו לבעול בדם טוהר וכן אנו נוהגין: (ג) אמנם ל"נ דמר"ת החמירו על עצמן כך דהסמ"ג והגה"מ כתבו אע"פ שכל הגאונים חולקים על ר"ת נהגו בצרפת להחמיר כר"ת לומר דאין עולין הואיל והדבר יצא מפיו עכ"ל וא"כ הואיל ואינן עולין ימי הלידה אע"פ שאינה רואה בהן א"כ לדידן שאין נוהגין בבי' טבילות א"כ פשוט שצריכה להמתין מלספור ז' נקיים עד אחר מ' יום לזכר ולנקבה פ' יום ומזו נשתרבב המנהג ולכן אין למחות כלל ביד הנוהגין להחמיר כדעת ר"ת ואע"ג דמטעם זו של ב' טבילות אין חילוק בהן אם הוא תוך פ' או אח"כ דלעולם היא בנדתה עד שתהא במים מ"מ אפשר דאותן שנהיגי מנהג זה ס"ל דאין ראוי להחמיר כדברי ר"ת רק תוך עיקר ימי לידתה דהיינו תוך מ' יום לזכר ופ' יום לנקבה אבל לא אח"כ וכ"פ מהרי"ל דיש להחמיר ולהרחיק אתר לידת פ"א יום עכ"ל ונראה דמהרי"ל ס"ל ג"כ טעם משום גזירה דלפי טעם שפירשתי צריכה להמתין לספור ז' נקיים אחר פ' יום דפ' יום אינן עולין לה בנקיים כנ"ל ליישב המנהג מ"מ פשוט הוא דאין להחמיר במקום שמקילין הואיל וכל הפוסקים חולקים על ר"ת וכ"מ בתשובת ת"ה סימן רנ"ה דאין להחמיר בדבר:

סימן קצו - דיני לבישת הלבון ובדיקתה

(א) כתוב בבנימין זאב סימן קנ"ט ועל אותן המתירין לעצמן וזורקין מפתח או דבר אחר מידו לידה וכו' ראוי לגעור בהן עכ"ל וכ"ה בש"ד בהגהות בשם מהר"ם ז"ל: (ב) ובמדינות האלו הוא המנהג בכל מקום שראיתי שאוכלת עמו על שלחן אחד אבל לא בקערה אחת: (ג) מצאתי הג"ה באלפס מסכת שבת בשם ר"י אם רגילין יחד כשהיא טהורה לאכול

שתייהם בקערה אחת אז בנידותה יש שינוי שאוכלת בקערה אחת לבדה אבל אם רגילה כשהיא טהורה לאכול בקערה לבדה אז צריך לאכול בשלחן אחר לעשות היכר בימי נדותה ע"כ. וכ"ה בהג"ה אשר"י (בשם ר"י) הכי וכתב שם דאם הלכה אשה לאחר ששתה או אכלה מותר לבעל לאכול או לשתות המותר ממה ששתה או ממה שאכלתה דאין כאן חיבה לבעל עכ"ל: (ד) ומנהגינו כדעת ספר המצות להפסיק אדם אחר ביניהם ולא מצריכין לכוס הדחה ואפי' אי ליכא אדם אחר שיפסיק מ"מ יורק הכוס לכלי אחר ויחזור וישפכנו כדלעיל וכתב בקונטרס של הל' נדה ה"ה באכילה דינא נמי הכי וכתב שם דאם הלכה האשה לאחר ששתתה או אכלה מותר הבעל לאכול או לשתות ממותר דאין כאן חיבה עכ"ל: (ה) ומשמע מדברי ת"ה דלא התיר אלא בשאינם נוגעים זה בזה אלא אחד יושב בפנים ואחד יושב לאחור מיהו לטייל אפי' בכה"ג אסור ובספר אגודה פרק התינוקת מצאתי בתשובה דבזמן הזה יכול האיש לישב עם האשה בקרון או בספינה ואפי' בספינה הנודדת רק שיפסיק אדם ביניהם או תיבה או שום דבר אחר עכ"ל: (ו) אמנם בשערי הדורא בהג"ה כתב דיש מתירין אפי' היא חולה עכ"ל ואני מצאתי ההג"ה במרדכי פ"ק דשבת שכתבה וז"ל כתב הר"ם אותן שנוהרין ליגע בנשותיהן נדות כשהן חולות שזהו חסידות של שטות מפי הר"ר טוביה מפראג עכ"ל ההג"ה שם: (ז) ע"ל סימן קנ"ז מדין זה: (ח) וכבר כתבתי כן ריש סימן זה אמנם מצאתי ההג"ה בשם אבי"ה וז"ל אחר ימי ליבון ליכא הרגל עבירה וטוב לאכול עמה כדי שתרצה לטבול אם יכולה לטבול עכ"ל וע"ז ראיתי מקילין בימי ליבונה ואין נראה לסמוך ע"ז וראבי"ה יחיד הוא בדבר זה כתב בהגמ"י פ"ד דתפלה כתב ראבי"ה הנשים נהגו טהרה ופרישות בעצמן בעת נדותן שאין הולכין לבה"כ ואף כשמתפללה אין עומדות בפני חבירותיהן וכן ראיתי דברי הגאונים וכשר המנהג ע"כ זה לשון שערי דורא וגם אין לה להחמיר ולהזכיר את השם כל ימי נדותה ולא ליכנס לבה"כ כל ימי ראייתה עד שתתלבן ורש"י מתיר ליכנס לבה"כ עכ"ל ובהגהות שם והא"ז כתב דיש נשים נמנעו מליכך לבי"ה ומליגע בספר כל ימי נדתה ויש שאין מתפללין כשהן אחורי נדות ויפה הן עושות ע"כ: וז"ל מהרא"י בפסקיו סימן קל"ב ועל הנשים בשעת נידתן אמת התרתי להם בימים נוראים וכה"ג שרבות מתאספות לבי"ה לשמוע תפלה וקריאה שילכו לבה"כ"נ וסמכתי על רש"י שמתיר משום נחת רוח לנשים כי היה להן לעצבון רוח שהכל מתאספים להיות בצבור והמה יעמדו חוץ עכ"ל ובאגור ואני מחבר ראיתי במדינות נוהגים ליכנס לבה"כ"נ ומתפללים ועונים כל דבר שבקדושה רק נזהרות שלא לראות בס"ת בשעה שהחזן

מראה לעם עכ"ל וכ"ה בזאב סימן רנ"ג והאיזנא במדינותינו המנהג כדברי שערי דורא אבל ב"י כתב בא"ח סימן פ"ה והשתא נשי דידן לא נהיג להמנע כלל מלכנס לבהכ"נ וכתב רבינו ירוחם בנתיב כ' ח"ג שראה אנשים ונשים טועים לומר שהיולדת צריכה ליזהר מליכנס לב"ה עד שיעברו מ' לזכר ופ' לנקבה ומנהג בטעות הוא וצריך למחות בידם עכ"ל ולקמן סימן רפ"ג מתיר לנדה לקרות בתורה וכ"כ הרי"ף והרא"ש סוף מי שמתו נדות חייבות בתפלה אבל המנהג במדינות אלו כאשר כתבתי:

סימן קצז - שלא תטבל האשה ביום

(א) במרדכי דה"נ דף ש"ב ע"ג ואם סופרת תוך ז' ימים נקיים מסתברא מג' ימים ואילך הכתמים טהורים אם יש במה לתלות במכה או בחבורה או בציפור ואינה סותרת אבל צריכה לידע בודאי שפסק דם המקור לגמרי לכך צריך שיהא שלשה ימים הראשונים של ספירת נקיים טהורים לגמרי עכ"ל. וכ"ה פ"ט דא"ב בהגה"מ והא דכתב שם במרדכי דף של"א ע"א דאם מצאה כתם ביום ז' סותרת הכל היינו דליכא למיתלי במידי ונ"ל דהא דלא תלינן במכה ג' ימים הראשונים דוקא במכה שאינו ידוע שמוציא דם דתלינן בה שאר כתם כמבואר לעיל סימן קפ"ז וע"ז קאמר המרדכי והגהות דלא תלינן בספירת ג' ימים הראשונים וכ"מ ל' המרדכי דע"ז קאי אבל במכה שידוע שמוציא דם נ"ל דתלינן בה אף ג' ימים הראשונים דהא אפי' רואות ממש תלינן במכה שידוע שמוציא דם כדלעיל סימן קפ"ז כ"ש כתמים דרבנן וא"ל שאני ברואה ממש דהוה תחילת ראייה ולכך תלינן במכתה ואמרינן דמעיינה סתום עדיין ולא ראתה מעולם אבל תוך ספירתה שמעיינה פתוח כבר דלמא לא תלינן במכה כלל דזה אינו דהרי כתבתי לעיל סימן קפ"ז דיש סוברים בשעת וסתה תלינן במכה הואיל ווסתות דרבנן א"כ בכתמים נמי שהן דרבנן תלינן במכה ואפילו למאן דמחמיר בשעת וסתה היינו דהואיל ואיכא למ"ד וסתות דאורייתא אבל בכתמים שהן דרבנן לכ"ע תלינן במכה שידוע שמוציא דם כן נ"ל לצדד להקל משום דלא חילקו שאר הפוסקים בין כתם שרואה בימי ספירה לשאר כתם א"כ משמע דס"ל דאפי' תוך ג' ימים תלינן כתם לכל מקום שיש לתלות וכן כתבתי לעיל סימן ק"צ בשם

ביי שכתב כן בשם הרשב"א דאין לחלק לענין כתם בין בימי טהרתה לימי ספירתה דבכל מקום דאיכא למיתלי תלינן ואפשר דסה"ת והמרדכי לא החמירו אלא לחומרא בעלמא דהא כתב בת"ה סימן רמ"ט דטעם דלא תלינן בגי ימים הראשונים הואיל ואפשר ליזהר כו' ואם היה אסור מדינא לא שייך לחלק משום דאפשר ליזהר אלא ודאי שסה"ת החמיר משום דאפשר ליזהר אבל במקום דא"א ליזהר אין להחמיר ולכן התירו בכתם בפחות מגריס שתלינן בכינה ע"כ נ"ל דאין להחמיר במכה שידוע שמוציא דם כנ"ל להלכה אבל למעשה יש להחמיר לכתחילה במכה עוברת בימים מועטים דאפשר ליזהר מקרי: (ב) וע"ל סימן קפ"ג בדברי הרמב"ם:

סימן קצח - דיני טבילה וחציצתה

(א) וכתב מהרי"ק שורש ל"ה דבזה"ז אין טבילה בזמנה מצוה דהא השתא מחמירין טובא שלא להתחיל לספור ז' נקיים אלא אחר ו' ימים או ז' ימים ואין כאן טבילה בזמנה ע"כ וכ"ב ב"י: (ב) כ"ה בפסקי מהרי"ו (סי' מ"ח) שאסור לאשה לטבול בליל שבת בליל ט' או י' לספירתה היכא דבא בעלה מן הדרך ולא היה בביתו בעת שהיה לה לטבול בזמנה: (ג) וכ"כ מהרא"י ז"ל בת"ה סימן רצ"ה וז"ל אשה שרוצה לטבול אחר לידתה בשבת והיתה יכולה לטבול קודם לכן אפי' לר"ת דפסק דהואיל ואין טבילה בזמנה מצוה אסור לטבול בשבת היינו דוקא כשאין בעלה בעיר אלא שרוצה לטבול משום טבילה בזמנה אבל כשבעלה בעיר מותר לטבול בשבת אפי' שלא בזמנה משום מצות פריה ורביה או מצות עונה דאין איסור טבילה בשבת דאדם נראה כמיקר מ"מ כשהיתה יכולה לטבול בחול אלא שהמתינה על שבת משום דיותר קל תוכל לרחוץ לא שרי דהאידינא בזמנינו כ"ע זהירי שלא לרחוץ בשבת אפי' להקר בין בנהר בין במקוה ומטעם זה נראה דנהגו הנשים ליזהר שלא לטבול בשבת כלל אא"כ בעלה בעיר ולא היה אפשר קודם לכן ונ"ל דאע"ג דדברי הבי"י נראים בטעמן מ"מ אין להקשות מההיא דפ"ט דביצה אדברי המרדכי דאפשר לומר דאע"ג דמתיר התם לטבול בשבת משום דנראה כמיקר דוקא טבילה בזמנה אבל שלא בזמנה לא מ"מ מאחר דנהיגי לטבול

בשבת א"כ ש"מ דלא קי"ל כדברי המרדכי בהא א"כ הוי לן למישרי בכל ענין אפי' היתה יכולה לטבול קודם לכן ומ"מ נראה ליישב המנהג ולומר דכל שלא היתה יכולה לטבול קודם לכן אפי' ע"י חומרא שנהגו אנשים בעצמן מקרי טבילה בזמנה וטובלת בשבת אבל במקום דאפשר לא ומ"מ לא נ"ל להחמיר בזה במקום דלא נהגו להחמיר כנ"ל: (ד) אמנם במהרי"ל פסק בדברי אגור וזה לשונו אלמנה שנשאת ואירע ליל טבילתה בשבת מאחר דלא מצי לבא עליה ביאה ראשונה בשבת דאין חופה קונה באלמנה דלא מצי טבלה בשבת אלא דוחין טבילתה עד ליל ב' דאף במ"ש לא תטבול והורה כן הלכה למעשה עכ"ל כתוב מהרי"ו ובפסקיו (סימן נ"ד) על מי שהלך מאשתו והיה ד' שנים ותוך שנה ראשונה ילדה אשתו וקודם שחזר פסקה מלהניק וכשחזר אירע לה ליל טבילתה בשבת התרתי לה לטבול אע"ג דהנשים נהגו שלא לטבול בליל שבת אחר הלידה משום דהוי טבילה בלא זמנה היינו דוקא כשטובלת אחר לידה ולא ראתה דם טמא אז הוי טבילה בלא זמנה אבל האשה הזאת כיון שראתה דם טמא וזמן טבילתה בליל שבת מותרת לטבול משום דהוי טבילה בזמנה עכ"ל: (ה) וכתב מהרי"ל ז"ל הכלה בשעת חופתה יכולה לטבול ביום דהא אינה באה אצל החתן עד הלילה ודוקא שקודם החופה אבל אם הטבילה אירע לאחר הנישואין דינה כשאר נשים עכ"ל: (ו) אמנם בהגה"מ פי"א דמהר"מ החמיר להצריכה טבילה אחרת בלילה עכ"ל כתוב בתא"ו נתיב כ' ח"ה נדה שטבלה באונס רב אמר טהורה ורבי יוחנן אמר טמאה יש מי שפוסק כרב ויש מי שפוסק כר' יוחנן וכן עיקר ופשוט הוא בפ"ב דחולין (לא.) עכ"ל וב"י כתב סוף סימן קצ"ח בשם הרמב"ם ובשם הר"ן להקל ובשם הרשב"א והג"א להחמיר כתב באגודה פרק כיצד מעברין והוא שם בהג"א יושבי צריפין כיושבי קברים ועל בנותיהן הוא אומר ארור שוכב עם בהמה שמרגישין זה בזה בטבילה ונראה דבשביל זה נהגו נשים להיות צנועות בליל טבילתן שלא לילך במהומה עכ"ל וזה לשון שערי מדורא ואשה היוצאת מן הטבילה חבירתה תפגע בה פן יפגע בה עכו"ם או חזיר או כלבים כי בספר המקצעות כתב ואם טבלת ופגעה בכל דבר טמא אם האשה יראת שמים לא תשמש עם בעלה עד שתחזור ותטבול כדי שיהיה לה בניים ראויים עכ"ל:

סימן קצט - שצריכה האשה לבדק בית הסתרים

ודיני חפיפה בשבת ובחל

(א) ולקמן בסימן זה כתבתי דברי המרדכי שכתב בהדיא שחוצץ: (ב) וכתב בהגש"ד אף דברים שאינם חוצצין לא תטבול בהן לכתחילה גזירה אטו דברים שחוצצין: (ג) וכ"ה באגור ובהגש"ד: (ד) וכתב הרוקח נראה מין כינים שדבוקים בבשר ונושכים בעור במקום שיער ונדבקים בחוזק בבשר שצריך להסירן ע"י חמין ולגוררן בציפורן למטה בעת הטבילה אבל אם אינה יכולה להסירן הוי כטיט שתחת הציפורן או בצק מועט שאינו מקפיד ואינו חוצץ אבל בטבילה הם מחמירין משום חומרא עכ"ל סי' שע"ו: (ה) המרדכי כתב דף של"ג ע"ג בה"נ ופי' טעמו משום דשל מתכת אינו נדבק כ"כ ועיילי ביה מיא טפי מבשל עץ אי"נ בשל מתכת איכא סכנה טפי כשמוציאו והו"ל דכר שאינו מקפיד ואינו חוצץ וא"כ למה לא חילקו הרא"ש והרמב"ם בזו לפי מה שפי' ב"י דבריהם שלהם ס"ל דתוספתא זו מיירי באינו נראה וא"כ ע"כ ס"ל דהלכתא כרבי דהא כתבו באינו נראה אינו חוצץ ואם כן היו להן לחלק בזו אבל לדברי רבינו והסמ"ג וסה"ת ס"ל דתוספתא מיירי בנראה לא קשה מידי דאז הלכתא כרבנן ודברי ב"י מגומגמים בכאן וצ"ע: (ו) יד משמע מלשונו שהולך אדברי הטור אמנם לי נ' דדברי הטור הם הסמ"ג וסמ"ק שכתבו בשם ר"ת דאפי' בטיט ובצק אם יש ממנו כ"כ מעט שאין מקפיד מיעוטו שאינו מקפיד אינו חוצץ עכ"ל וכתב ב"י אדבריהם ונ"ל דה"ק אם הוא כ"כ מעט שאין דרך בני אדם להקפיד עליו אינו חוצץ אבל אם דרך בני אדם להקפיד בכך כו' ר"ל אם הוא כ"כ מעט שאין דרך בני אדם להקפיד הלכך מי שאינה מקפידה אינה חוצץ כלל כנ"ל ליישב דבריו וב"י כתב עוד בשם התוספות והמרדכי והסמ"ק דס"ל דצואה שתחת הציפורן אינת חוצצת כלל אלא ביבש אבל לא בלח דאין דרך להקפיד בכך וא"כ (י"ל) דגם זה כוונת הטור דמה שכתב דאין דרך להקפיד בלח מיירי: (ז) כתבו התוספות והביאו בהגש"ד ואם שכחה ולא נטלה ציפרניה קודם טבילתה אינו חוצץ רק שלא יהיה בתוכן טיט ומ"מ טוב להחמיר ותטבול פעם שנייה משום דא"א שלא יהיה בתוכן טיט עכ"ל ודין אשה שאירע טבילתה בחול המועד אם תחתוד ציפורן עיין בא"ח הל' חה"מ: (ח) ובעיני פירוש השני דחוק ואין הלשון מורה עליו כלל והמרדכי הכריע שפירוש הראשון הוא עיקר: (ט) עוד כתב בשם הרמב"ם פ"א דהלכות מקואות היתה בו שער א' או שתים חוץ למכה ראשו מודבק למכה או שהיה ב' שערות בריסי עיניו ראשם מודבק בטיט או בצואה או שהיה ב' שערות בריסי עיניו

מלמטה ונקבן והוציאן בריסי עיניו מלמעלה הרי אלו חוצצין והוא בתוספתא בלא מחלוקת וכל בו כתב היו בו שערות ריסי עיניו שלמטה מודבקים בריסי עיניו שלמעלה הרי אלו חוצצין עכ"ל (והובא בב"י ס"ס זה) ונ"ל דדברים אלו במקפיד ואז חוצצים לדעת מקצת רבוותא כמו שנתבאר ריש סימן זה דאי לאו הכי הוי מיעוט שאינו מקפיד אינו הוצץ או אפשר דכה"ג רוב בני אדם מקפידין והוה מיעוט המפיד עליו וחוצץ לכ"ע וזה הנראה לי עיקר: (י) כתב עוד הואיל ובית הסתרים צריכין לביאת מים על כן כתב הרמב"ם נכנסו צרורות וקסמים ברגלה ובסדקי רגליה מלמטה חוצצין ואיספלנית מלוגמא ורטייה שעל בית הסתרים חוצצין עכ"ל כתב בשערי דורא אשה לא תתקן נרות של שעה ולא תתעסק בבצק בערב יום טבילתן פן תדביק בה עכ"ל: (יא) בהגש"ד וצריכה לכתחילה לפתוח פיה מעט כדי שיהיה ראוי לביאת מים עכ"ל ולא משמע כן לקמן ס"ס זה: (יב) וכ"כ בתשובות מהר"ם פאדווא"ה סימן ל"א: (יג) ועיין בתשובות הרשב"א סימן תתכ"ח (יד) ול"נ דרבינו ירוחם לא מחמת הבושה קאמר דאם כן פשיטא דאין לחלק בין נכרים לישראל אלא כל שירא מן הנכרים לא (יקילו כנ"ל): (טו) ועיין לקמן סימן ר"א כמה הוא שיעור המקוה שתוכל לטבול בה כדרך גדילתה: (טז) וכ"כ בש"ד: (יז) עיין לקמן סימן ר"א אם אשה מותרת ליכנס למרחץ או לרחוץ בחמין אחר טבילה:

סימן ר - אימתי תעשה ברכת הטבילה

(א) ול"נ דדברי רבינו וכוונתו על פי הרא"ם שכתב המרדכי בה"נ דף של"ג ע"ב וזה לשונו כתב הרא"ם קמטיה פירוש תחת אצילי ידיה ותחת שוקיה שלא יהיה דבר חוצץ ובית הסתרים היינו לפנים כגון נקבי החוטם ואזנים ולפנים מן השפה עכ"ל: (ב) כתוב בש"ד ואשה צריכה להטיל מים קודם שטובלת אם היא צריכה כדמסיק פרק יוצא דופן גבי זבה שנעקרו מימי רגליה וירדה וטבלה מהו תיקו וגם יש לבדוק ולנקות עצמה במקום גדולים וקטנים ולהסיר הצואה שבחוטם ובאזנים עכ"ל ובהג"ה שם כתב רבי עובדיה בצפנת פענח בשם ראב"ן אשה שטבלה ולא הטילה מי רגליה לא עלתה לה טבילה וראייה מזבה שנעקרה מי רגליה וכו' וכתבתי לו ואני

תמה בעיני אם יצא זה מפי הגאונים מעולם דבעיא היא משום מעיינות הזב ולענין טהרות אבל אינה נאסרת משום זה לבעלה ואי משום צריכה לעצור עצמה ולא יהיה אותו מקום ראוי לביאת מים אין ראייה מקמצה שפתיה עכ"ל הגה"ה כך מצאתי בהגה"ה אך נראה דמוטעה וכך יש להיות הגירסא א"כ אין ראייה מזבה שנעקרה מי רגליה אלא מקמצה שפתיה: (ג) ואע"ג דכתב לעיל בשם מהרי"ק דאסור להדיח קמטיה ביין רק במים כבר חילק מהרי"ק באותה תשובה בין חפיפה להדיח קמטיה והאריך בזו וקצרתי: (ד) וכבר נתבאר דין זה לעיל סימן קצ"ז באריכות: (ה) ועיין בדברי הרמב"ם פ"ב דמקוואות: (ו) כתב ב"י ומשמע מדבריו אבל אם היה ב' עונות כגון שחפפה סוף היום וטבלה תיכף בלילה לא הוי טבילה דכיון דחפיפה להטביל לא היה בעונה אחד ויש פוסקים דבעינן סמוך ממש טבילה לחפיפה ואין חילוק בין עונה אחת לב' עונות ותלוי מחלוקת בגירסת הגמרא: (ז) בהגש"ד בשם אשר"י והמרדכי מ"מ אם אמרה בדקתי עצמי אחר הנתונה שלא נדבק בי כלום אינה צריכה טבילה אחרת עכ"ל: (ח) כתב בהגש"ד משום מורי אשר כתבת על הנשים שלובשות בגדים אחר חפיפה ודמיתה לנתנה תבשיל לבנה ויש לחלק בבגדים למאי נחוש שאין רגילות להיות על הבגדים דבר לח לדבוקי משם בגוף האשה וכנים ופרעושים אין נדבקין בגוף והמים נכנסין בהם ולא חייצי כמו טבעות שהן רפויים שלא חייצי עכ"ל:

הלכות מקוואות

סימן רא - דיני המקוה ומימיו

סימן רב - דיני דברים החוצצים בטבילה

(א) ואין החשבון נכון אלא הוא מ"ד אלף קי"ח אצבעות: (ב) וכ"ה במרדכי בה"נ דף של"ב ע"א וכ"כ ב"י בשם הרא"ש והרשב"א שכתבו כך בשם הראב"ד עכ"ל ע"כ המרדכי דלעיל דאין מעיין מטהר פחות מרביעית אבל רבי' שמחה כתב אפי' פחות מרביעית עכ"ל: (ג) וכ"כ מהרי"ו בתשובותיו סימן ע' דאנו נוהגין בכ"מ דליכא מקוה טובלין בנהר סומכים אדברי ר"ת וכ"פ בנימין זאב דבמקום שיש מקוה אין לטבול בנהר כלל משמע הא במקום דליכא מקוה שרי עכ"ל: (ד) ואני תמה בזו דהואיל ודברי מהרי"ק הם כסברת הרמב"ם מה שייך לומר דליתנהו מכה דברי הר"ן והרמב"ן ואפשר דלא כיון ב"י במאי דקאמר דליתנהו אלא אמה שכתב שכן דעת הראב"ד אבל לא על עיקר דבריו הואיל ומהרי"ק יכול לתלות עצמו באילן גדול הוא הרמב"ם ז"ל וגם רבינו ירוחם כתב בהדיא כדברי מהרי"ק שבמקום שלא היה מהלך בתחלה אסור לטבול שם אף ע"ג דלא רבו הנוטפים אבל אי רבו הנוטפין אף במקום שהלך מתחילה לטבול שם אסור. (ה) ואני אומר דכל מעיין בס' ב"י יראה ויבין דמה שהוכיח מדברי הרא"ש וממרדכי ורבינו שמשון אינו מוכרח כלל וכלי אדם יכול לקעקענו ולסותרו אלא שאין רצוני להאריך ולהעתיק דבריו ולדחותן ולכן נ"ל דאין לדחות כלל דברי מהרי"ק ורבינו ירוחם המבוארים מכח משמעות שרצה להוכיח ב"י מדברי האשיר"י והמרדכי ורבינו שמשון ואי משום דברי הראב"ד שהביא הר"ן הרי הרמב"ם חולק עליו ולכן טוב להחמיר כתוב במרדכי פ"ב דף של"ג בה"נ באירות ומעיינות שאין זחילת הארץ זוחלות בו לא חיישינן לרביית נוטפין עכ"ל. (ו) וכתב ב"י סוף סימן בשם המרדכי הקשה ראבי"ה אמאי טובלין בנהרות והלא קטפרס דרך ירידתן ואינו חיבור וי"ל דהא דאמרינן קטפרס אינו חיבור וכי' עד אלא כשהוא משופע ביותר עכ"ל ודבריו צ"ע והם בהיפוך ממש ריש סימן זה דהמעיין מצרף מתחילתו לסופו למי סאה והביא מן התוספתא ראייה לדבריו וכמו שכתבתי לעיל וא"כ מוכרה הוא כדברי ראבי"ה ומיהו אפשר לומר הא דמעיין דמצטרף היינו דוקא במקום שאינו משופע וצ"ע: (ז) ודע שדבריהן אינו אלא בנוטפין ודאי שזוחלין על הארץ והם פסולי' מדאורייתא אבל איסור טבילה בנהרות שמא ירבו הנוטפין אינו אלא חששא דרבנן וכמו שכתב המרדכי פרק במה אשה והוא פשוט לכל מעיין ולא כתבתי אלא לאפוקי מדברי ב"י שכתב

המרדכי סובר שפסול זחילה הוא מדרבנן ואינו נכון כלל שהרי בת"כ לומר דין זחילה מהקרא בהדיא וכדברי מהרי"ק: (ח) אמנם בתוספתא פ"ה דמקואות משמע דחוששין שמא נכרים מלאוה ופ"י ב"י דהיינו דוקא במקום שיש לחוש שמא נכרי מלאוה מים כדי לרחוץ בה וא"כ דברי הר"ש בר צמח מיירי בענין דליכא למיחש להא כגון דיודעין שנתמלא לשם מקוה ולכן אמרינן דבודאי נעשה בהכשר וכנ"ל ועיין לקמן סוף סי' זה בדין ספק שאובים אימת אזלינן להקל ומהרי"ק כתב שורש קט"ו דאין עד א' נאמן לומר שהמקוה תקנה בכשרות ואם עדים יהודים אומרים שתקנה בכשרות ונכרים אומרים שלא נתקנה בכשרות לפי תומם אלא שנתקנה בפיסול פשיטא דיש להאמין בישראל דאין נכרי במל"ת נאמן אלא בעדות אשה עכ"ל וע"ש דבמקומות שבידם לתקנו עד אחד נאמן: (ט) ועיין לקמן באריכות: (י) כב"י ואיכא למידק אדברי רבינו דכמאן ס"ל דלסברת הרא"ש לא בעינן כשפופרת הנוד לבטל מן הכלי תורת כלי אלא דוקא נקוב מן הצד סמוך לשוליה שעדיין יכול לקבל מים מנקב ולמטה אבל אם נקב שוליו ממש אפילו בחודו של מחט נתבטל מתורת כלי שהרי אינו יכול לקבל מים וכ"כ רבינו ירוחם בשם הגאונים ואי ס"ל כדברי הרמב"ם לא בעינן כשפופרת הנוד אלא בכלי עין אבל בכלי חרס די לו במוציא מים ונראה דס"ל ר"ת הרא"ש ודאי בנקוב למטה כל שהוא נתבטל מתורת כלי שאין המים שבתוכו נקראים עוד שאובין ואם נפלו למקוה אין פוסלין אבל מ"מ לטבול בו אסור עד שיהא נקוב כשפופרת הנוד כמו שמשמע מדברי תשובות הרא"ש שכתב רבינו למטה שאין עושין למקוה לכתחילה ע"י כלי נקוב למטה כ"ש לטבול בתוכו לא מהני נקוב מיהו בנקוב כשפופרת הנוד סגי ומדכתב רבינו ירוחם נראה לטבול בתוכו לא מהני נקוב כשפופרת הנוד לסברת הרא"ש וכנ"ל סברת הרא"ש עכ"ל: (יא) ומשמע מדבריו שנהגו כמדירתו כדעת הרשב"א. (יב) וזהו כדברי הרמב"ם והרא"ש דס"ל דלא מהני חיבור לטבול בתוך הכלי וכתב הרא"ש פ"ה דמקואות הא דתנן פ"ו דמקואות השידה והתיבה שבים אין מטבילין בהם א"כ היו נקובים כשפופרת הנוד שאני התם דהים מקיפן אבל אם היו עומדין על שפת הים ומחוברות לים כשפופרת הנוד לא עכ"ל ונראה לי שכל זה מיירי כשאין הכלי נקוב בשוליו כשפופרת הנוד אבל ניקב למטה כשפופרת הנוד אין לו דין כלי ומטבילין בתוכו לדעת רבינו כמו שנתבאר ואפי' עומד בשפת הים ואפי' לדעת רבינו ירוחם וב"י דחולקים וס"ל דלא מהני שפופרת הנוד לטבול בתוכו לדעת הרא"ש כמו שכתבתי לעיל מכל מקום אם ניקב כמוציא רימון ודאי מהני וראיה מים שעשה שלמה ועיין בסמ"ג שהאריך בזה

כתב הרשב"א בסימן ת"ת על מקוה הנעשה בגג כשירה דאין חילוק בין היא בארץ או על הגג ואם היא תוך אבן אחת וחקקו ולבסוף קבעו מ"מ פסולה ואם אין אבן אחד אלא שנעשה בבית כנוס ממים מבנין אבנים כשר עכ"ל. (יג) וסיים שם אבל אם הומשכו המים לתוכה מן המעיין אע"ג דהופסקו מן המעיין ואינה זוחלת אפ"ה יש לה דין מעיין הואיל ותחלת עשייתה בא מן המעיין עכ"ל. (יד) וכ"ה בריב"ש ס"י רצ"ב. (טו) וכ"כ בשורש קנ"ו וכתב שם מיהו אם עמד שם פ"א מזחילתו אף על גב דחזר אח"כ לזחול אפ"ה הוי דינו במקוה וע"ש אמנם ב"י כתב בשם תה"ד המעיין מטהר אפי' בזוחלין בד"א בזמן שלא הפסיק זחילתו מן המעיין הפסיקוה מן המעיין הרי הוא כמים הנוטפים לכל דבריו עכ"ל משמע דאם הופסק מן המעיין אע"ג דזוחל עדיין אפ"ה דינו כמקוה דלא כדברי מהרי"ק: (טז) ולא ידעתי מה היה לו לרבינו לכתוב עוד אי מטהר בזוחלין שזה מבואר לעיל שמעיין שרבו עליה גשמים אין מטהר ע"י זחילה ולכן אין לטבול בנהרות לדעת ר"י כל זמן הפשרת שלגים ואפי' לר"ת אינו מותר אלא מטעם דנהרא מכיפיה מיברך אבל אם היו מי הגשמים הרוב לכ"ע אין מטבילין בו דרך זחילתו כ"ש כשמרבה עליו שאובים שאסור לטבול בו דרך זחילתן ופשוט הוא: (יז) וכ"כ בתה"ד ס"י רנ"ח: (יח) ע"י במהרי"ק שורש קנ"ו (יט) במרדכי דף של"ב ע"ב פי' ריב"א דמי פירות הוי מדרבנן ולא נראה לר"י דודאי כולה מי פירות פסול מדאורייתא אע"פ שכולה שאוב מדרבין עכ"ל: (כ) ולקמן סימן זה כתב ב"י דאין נראה מדברי הרמב"ם ולא מדברי שאר הפוסקים כדברי השאלות אלא ס"ל דהמקואות שהמשיכו כולה פסולה כמו שיתבאר לקמן ולא מהני לה אח"כ רביית מי גשמים ולכן נראה דפירוש הראשון בתוספתא נראה שהוא עיקר אליבא דהלכתא כנ"ל. (כא) וז"ל שם מעשה בא לפני רבי שמריה משפיר"א באדם אחד שאנס אשתו והטביל אותה בשלג שאינו מופשר ומחזיק מ' סאה והורה שעלתה לה טבילה. (כב) וה"ר שמעיה כתב דאין לחוש שמא המים התחלחלו ועשאו גומא דאינו אסור אלא כשהוא חקק בעצמו דגילה בדעתו דניחא ליה בגומא זו עכ"ל וכדעת ה"ר שמעיה משמע בהר"ן דה"נ ד' ש"א ע"ב ובתשובת הרא"ש כלל ל"א סימן ז' והוא דעת רבינו דהרמב"ם ושאר פוסקים וכ"מ מדברי ב"י. (כג) וכ"פ המרדכי בה"נ ד' שלי"ג ע"א בשם מהר"ם וראבי"ה וריא"ז ז"ל וכתב וכבר היה מעשה ברעגנשפור"ג שהיו מנקים המקוה וכשנחסר ממי' סאה נשפך מן הכלי למקוה ופסלו ה"ר משה בר חסדאי וצוה להוציא כל המים לחוץ לנקותו ולא נודע ראייה מנין שהרי מקוה שברעגנשפור"ג מעיין הוא עכ"ל ושם בע"ג בשם השאלות דפליגי וס"ל דאף במעיין צריך ליזהר

ולכן אם רוצה לנקות את המקוה פוקקים ניקבי המעיין עד שאין מצויים ממים הראשונים כי יש לחוש לאחד שהוציא כל המים ונחסר ממ' סאה שלא יפול שם מן הכלי ג' לוגין ופוסל המקוה וכו' וכבר כתבתי לעיל בשם ב"י דרוב הפוסקים ס"ל דאין שאובין פוסלים במעיין: (כד) ובתה"ד סימן רנ"ה הביא דברי רוקח: , וכ"מ במרדכי דף של"ב ע"ד דה"ג דאין חילוק בין ממשיך ממי המקוה או מן המעיין או ממשיך ממי גשמים דרך דבר המקבל טומאה פסולים ודלא כרא"מ שסובר דמותר לעשות מקוה ע"י דבר המקבל טומאה אלא אם נמשך ממעיין אין לו דין מעיין אבל יש לו דין מקוה לטהר באשבורן עכ"ל: (כה) ובמרדכי דף של"ג ע"ב פסק לאסור וכתב האגור בשם אביו דיש לחוש לדבריו ובתשובת ריב"ש סימן רצ"ב הא דפסול דוקא דלאחר שיצאו המים מן המקוה אינם חוזרים לשם אלא זוחלין אבל אם המקוה במקום נמוך שהמים יוצאים לחוץ. ושבין אח"כ למקוה מקרי אשבורן ולא זחילה ומותר לטבול בה אפי' במה שיצא לחוץ דהוי כעודה במקוה עכ"ל: (כו) ומ"מ בזה"ז אין לנו תרומה וקדשים אין מקום לגזירה זו. (כז) ע"ל סימן קצ"ח בב"י מ"ש בשם הרמב"ם האומר לחבירו כבוש ידיך וכו': (כח) ובהגהות מרדכי דף ש"ס ע"ב בשם ראבי"ה וריב"א דמותר להטיל מים חמין למקוה מפני החורף וכתב בנימין זאב בסימן קכ"ח בשם האגור דטוב להחמיר הואיל ור"ת אוסר ומ"מ המקילים לא מפסידים ואין למחות במקום שנהגו היתר עכ"ל ובסמ"ג הל' נדה משמע דמותר: (כט) וכתב האגור דר"י מטרונני כתב ג"כ להתיר וכ"כ הש"ד בהלכות נדה להתיר והמנהג להחמיר ובסמ"ג דהלכות נדה משמע דמותר וכתב הגהות מרדכי ולי ההדיוט נראה דבמרחצאות שלנו של זיעה בהא ליכא מאן דפליג דהוא מותר לכתחילה דאפילו לתרומה לא גזרו עכ"ל.

הלכות נדרים

סימן רג - איזה דברים משבחים ואיזה הם מגנים

(א) עיין בפ"מ דמקואות בפ"י הרא"ש הביא התוספתא שמחלק עוד בדין זה:

סימן רד - דין המתפיס בנדר

(א) בתא"ו נתיב י"ד ח"ג דאפילו בדיבור בעלמא דאמר אשנה פרק זה הרי נדר כמו גבי צדקה ובסמ"ג אינו כן וי"מ דבעי שבועה ולא נראה עכ"ל עוד כתב שם הא דמצוה לנדור לקיים מצוה היינו שיודע שיכול לקיימה אלא שמתירא שיתרשל מותר לנדור ולשבע וכ"ש במצות לא תעשה עכ"ל.

סימן רה - דין האוסר דבר עליו באסור תורה

(א) כתב הגהות מרדכי דשבועות דף ש"מ ע"ד שאלו למהר"ם מי שנשבע בשולחן הקודש או באחד מכלי הקודש או (בשולחן) סתם אי צריך לקיימן והשיב אם אמר ככר זה עלי כשלחן של מקדש או כשאר הוי נדר גמור אבל כה"ג ג שנדר בשולחן לא אמר כלום ומ"מ ראוי לקונסו שלא יהא רגיל בנדרים עכ"ל.

סימן רו - דיני ידות הנדרים

סימן רז - דין כנוי נדרים

סימן רח - דיני סתם נדרים והנודר בחרם

סימן רט - השומע שחברו נודר ואמר אמן

(א) ומ"ש דאם עבר על חרם אין מתירין לו עד שינהוג איסור ל' יום חולק בזה הריב"ש משום דנידוי הוא דרבנן ולא החמירו לקונסם רק בנדרים דאורייתא אבל לא בנדרים דרבנן ועיין לקמן סי' של"ד בדינים אלו כדיני נדוי ובמרדכי ריש שבועות שתיים פסק אדם שנדר שלא לשתות יין ועבר ובא לשאול עליו אין נזקקין להתיר נדרו עד שינהג איסור כימים שנהג היתר ומיהו אם לא יוכל לעמוד עליו מותר ומוטב שיתירו לו ולא יבא לידי איסור דאורייתא וכ"ה בתשובת הרמב"ן סימן רנ"ה ע"ש:

סימן רי - שצריך לפרט הנדר בשפתיו

סימן ריא - המתנה שנדריו לא יהיו נדרים

(א) ולקמן סימן רי"ח מבואר דפת שעורין נמי פת סתם מקרי ודינו כשל חטים. (ב) וע"ל סימן רל"ב. (ג) כוונת הראב"ד שאם הפסיקו אחרים במחאתן יותר מכדי דיבור בין הנדר והחזרה שוב אינו יכול לחזור ולא נאמר מאחר שחזר תכ"ד ממחאתן והן מיחו בו תכ"ד לנדרו דזה יחשב תכ"ד וכה"ג אמרינן פרק שבועת העדות (לב.) לענין חזרת וכפירת העדים וכאן אינו כן מאחר דאין אחרים שייכים לנדרו ואיך יחברו נדרו לחזרתו שיחשב תכ"ד ואפשר שאף הרמב"ם ורבינו לא כיונו שיוכל לחזור אלא כשהוא תכ"ד לנדרו וכ"מ מדברי הרמב"ם אלא שהראב"ד הבין דבריו בכל ענין ולכן השיגו וכל זה שלא כדברי ב"י והבנתו דברי הראב"ד וכתב עליהן שלא ידע להם טעם:

סימן ריב - דין הנודר בתורה

(א) וכ"כ סמ"ג בשם רש"י וכתב מהרי"ו בתשובה סימן ב' לא חזינא מרבני קשישאי להתיר נדרים ושבועות בלא התרת חרם מטעם כל נדרי שאומרים בליל י"כ ושמא טעמייהו דלא מהני זה אלא בדיעבד היכא דאיכא צורך גדול אבל לכתחלה לא ובשבועות בנקיטת חפץ לא אתברר לי דמהני כל נדרי וכ"מ במי"י עכ"ל ובנימין זאב כתב ס"י רע"ז דאין חילוק בין נדרים ושבועות וכ"כ ב"י וכמו שנתבאר לקמן סימן רל"ד.

סימן ריג - שאין הנדרים חלים על דבר שאין בו ממש

(א) כתב הכלבו הנודר בשמים וכוכבים או בנביאים וכתובים אינו נדר מיהו צריך התרה שלא יקילו בנדרים וכ"ה בסמ"ג ועיין בסימן רל"ז בדינים אלו.

סימן ריד - לעבר על מנהג צריך התרה

(א) וכתב רבינו ירוחם בתא"ו נתיב י"ד ח"ג האומר נטילת אבן עלי יש מי שכתב דהוי כנדר ואסור ואע"ג דנטילה לית בה ממש כיון שהזכיר החפץ חל הנדר עד כאן לשונו:

סימן רטו - שהנדרים חלים על דבר מצוה

(א) ועי"ל סי' רכ"ח בדיני החרם מי שיצא ממקום שנהגו שלא לישא ב' נשים או שאר איסור למקום שמקילין מה דינו:

סימן רטז - חלוק בין האומר פרות אלו או לא אמר אלו, ודין הנודר מהמבשל, (וכיצד הולכין בנדרים אחר לשון תורה)

(א) כתב המרדכי ריש שבועות ע"ג וע"ד כתב ר"ת מי שנדר להתענות כל ב' וה' ולא נזכר בעת נדרו חוץ מ"יט ילך אצל ב"ד וילקה בפניהם על

שנשבע לעבור על המצות והם יתירו לו נדרו ואם אינו עושה כן קאי באיסור וראבי"ה כתב שאם נשבע לבטל המצות אי"צ התרה לשאול עליו אך לוקח משום שבועת שוא ואם בלשון נדר צריך התרת חכם ואינו לוקח כ"מ בסי' ראבי"ה אבל במקומות אחרים מצאתי בשם ראבי"ה דבנדר נמי לוקח שצוה להלקות את שנדר שלא יחזיר ההלכה לאחיו והתירו בפתח וחרטה וצוה להלקות לאחר שהתיר נדרו עכ"ל ודעת הרא"ש והר"ן פ"ק דנדריים דלא שייך איסור בנדר שוא וע"ש גבי קונם שאני ישן. (ב) ועיין בטו"ח סימן תי"ח: (ג) כתב הראב"ד בתשובה סימן תרצ"ט מי שנדר להתענות ואמר חוץ מי"ט אין חנוכה ופורים בכלל אבל אם אמר גם בדעתי היה על חנוכה ופורים נאמן עכ"ל. (ד) כתב ב"י בא"ח סימן תי"ח דאף ע"ג דר"ח ועיי"כ נמי אינן אסורין רק מדרבנן מ"מ מאחר שיש בהן אסמכתא מן המקרא לא הוצרכו לעשות בהן חיזוק: (ה) וכ"ה בהר"ן פ' שבועות שתים דף ש"פ ע"א כב"י סימן רכ"ה וז"ל כתב סוף ספר הדינים שבסוף ספר חזה התנופה מי שנשא אשה שאינה בת בניס ונשבע לה שלא ישא אשה אחרת עליה אין יכול להתיר שבועתו שלא מדעתה כדי לקיים מצות פריה ורביה מאחר שכבר ידע בה שפסקה מלדת ונשאה כ"ש אם מחמת רוב ממון נשאה שלא נשאה למצות פריה ורביה וז"ל הריב"ש לא נסתפק לי אם יש חלות לשבועה זו אפי' זקנה היא בשעת השבועה ונתחייב לישא אשה כיון שאין לו אלא בן אחד אעפ"כ השבועה חלה עליו שהרי כלל בשבועתו דברים אחרים שנתחייב שלא יגרשנה כו' וכתב עוד בשבועות הנשים לבד כלל בהן הנשים שאינו מצווה בהן משום פריה ורביה כגון קטנה זקנה ואילונית עכ"ל. ואע"פ שהרשב"ץ חולק בזה נ"ל דברי ריב"ש עכ"ל ב"י עי"ל סי' רכ"ח מדין הנשבע שלא לישא על אשתו ועבר ונשא וע"ש עוד סימן רל"ו מדינים אלו:

סימן ריז - דין הנודר מהמבשל, מהמליח, ממעשה קדרה, ודומיהם, וכיצד הולכין בנדריים אחר לשון בני אדם

(א) כתב הרשב"א קהל שהחרימו שיפרעו חובותיהם ויבנו בהכ"נ מהמעות שיגבו ברבית מסתברא שמחצה לזה ומחצה לזה כההיא (יומא

יז:) דמחצה לאהרן ומחצה לבניו ואפי' לא גבו שיהיה להם די לשניהן יתנו מחצה לזה ומחצה לזה עכ"ל: (ב) עיין במרדכי סוף פרק ב' דגיטין אם נדר דלא ילך לבית אביה או אמר לה קונם בית אביך עלי אסור לו אף לאחר שמת האב דכל יוצאי חלציו קרויין בית אב לאחר שמת כך משמע שם וכ"ה בתוס' פרק המגרש וכן באה"ע סימן קמ"ג: (ג) ועיין בתשובת הרשב"א סימן תשנ"א היא תשובה זו ועי"ל סימן ק"ב מי שנדר מיין זה ונתערב ביין אחר אינו בטל בתשובת הרשב"א וכתבו הב"י בסימן רכ"ה ראובן שצוה לחנוך בנו שלא ילוח לשום אדם ממונו יותר מסך פלוני כ"א ברשות שמעון וכו' עוד כתב ב"י שם בשם תשובת הרשב"א אחד שנשבע למשודכת שלא ישא אחרת בחייה ובתוך הזמן נפלה לו יבמה וכו' ע"ש:

סימן ריח - כיצד הולכין אחר כונת הנודר

(א) ובתא"ו נתיב ט"ו ה"ה האריך בזה ע"ש: (ב) בהר"ן פ' שבועות שתיים דף ש"ה ע"ב מי שנדר ואמר פת חיטין וכוסמין עלי אינו אסור אלא בפת חיטין פת כוסמין דפת ראשון קאי על הכל והרמב"ם כתב שדינו כסתם נדרים שדינן להחמיר דאסור בכוסמין לגמרי אבל אי אמר לא נתכוונתי אלא לפת חטים נאמן ומיהו אם לשון ב"א ידוע כלל גדול אמרו בנדרים הלך אחר לשון בני אדם עכ"ל: (ג) וכ"ה בתא"ו נתיב כ"ו: (ד) ובתשובת הרשב"א סימן תרצ"ו מי שנדר שלא לידור עם חבירו אסור לידור אפי' דירת עראי דהולכים אחר לשון ב"א ודירת עראי מקרי דירה עכ"ל ועי"ל סימן רי"ח הנודר מדירת פלוני כיצד דנין כתב המרדכי פ' המקבל דף קס"ו ע"ב תשובה שגזרת הקהל שלא לקנות בתים מן העכו"ם דפסק מהר"ם דחילוף בתים בבתיים זבינה מיקרי ואסור להחליף עמהן עכ"ל. כתב הרשב"א בתשובה והביאה הב"י סימן רכ"ח מי שנשבע לדור בשכונת יהודים אע"ג דשלשה בתים מיקרי שכונה מ"מ בלשון ב"א אינו מיקרי שכונה רק שכונה גדולה שנוהגין הכל לקרות שכונה עכ"ל: (ה) כתב הר"ן ד' קצ"ח פ' המוכר את הספינה הנודר מן האדום אסור ליהנות מן החמה דהחמה נמי אדומה היא עכ"ל (ו) ובתשובת הרא"ש כלל ג' ס"ט קהל שהסכימו חרם שלא להתפלל במנין עבור איזה ענין אסורים לקרות בס"ת בשבת ולומר קדיש אחריה דכל דבר דבעי מנין מקרי תפלה ואפי'

סדר קדושה עכ"ל כתב מהרי"ל מי שנדר שלא לקבל פקדונות אסור
להלוות על משכון ישראל עכ"ל:

סימן ריט - הנודר בלא קביעות זמן

(א) ומדברי רשב"ץ שכתב ב"י לעיל על מי שנשבע שלא יעשה יין וכו'
נראה בודאי שאסור למכור מה שהיה לו קודם התקנה:

סימן רכ - חלוק שבין קונם יין להיום או לזמן, ודין הנודר על דבר שאינו קבוע

(א) בהגהות מרדכי דשבועות דף ש"ס ע"ד הקשה וא"ת מ"ש מנזירות
דאמרינן סתם נזירות ל' יום ומשני י"ל דגבי נזירות איתסר מן חפצא
הילכך סברא הוא שלא שיעבד עצמו אלא בפחות שיוכל אבל נדרים
שאסר חפצא עליו הילכך לא גמרינן מנזירות עכ"ל ולפ"ז אוסר את עצמו
בשבועה? בדבר אחד למידים מנזירות דלא ליתסר אלא ל' יום ומדברי
הרא"ש פרק שבועות שתיים משמע דאין לחלק בין נדר לשבועה והקושיא
מנזירות אינו כלום דשאני נזירות דיש לו קצבה דסתם נזירות ל' יום
משא"כ בשבועה ?ונדר:

סימן רכא - דיני הנודר הנאה מחבירו

(א) כתב ב"י בשם הריב"ש מי שנשבע לפרוע בר"ח צריך לפרוע ביום ראשון של ר"ח דבלשון ב"א יום ראשון הוא עיקר ר"ח. (ב) כתב בא"ז מי שנדר להתענות או נדר צדקה בעבור חולה ומת החולה או נתרפא צריך לקיים נדרו וכ"ה מבואר במסכת תענית (י.) וכ"ה בא"ח סימן תקפ"ט ונ"ל דכל זה לא מיירי אלא בנודר סתם אבל אם אמר בפירוש אם יחיה אתענה או אתן צדקה ודאי פטור מנדרו דהא לא גרע מכוונת הנודר דאזלינן אחריו כדלעיל סימן רי"ח ועוד דלא בעינן תנאי כפול בנדריס כדלעיל סימן רי"ח ואין מזה ג"כ משום לא תנסון לה' (דברים ו.) אלא דוקא באמר אתענה כדי שיחיה בני דהוא דרך נסיון ולכן אמרו דאסור אבל אם אמר דרך נדרו ותלאו בתנאי ודאי שרי דהרי יעקב אמר אם יהיה אלקים עמדי וגומר ועיין לעיל סימן רכ"ט בדין העובד ע"מ לקבל פרס ונודר דרך תנאי אם צריך לקיימו:

סימן רכב - מי שחתנו מדר הנאה ממנו ורוצה לתן מעות לבתו

(א) כתוב בתשובת מיימון השייכה להלכות נדריס שאם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו וכ"כ הכלבו בשם הר"ן (ב) עוד כתב סוף פ' משילין (לט.) המודר הנאה מחבירו אסור בגחלתו ומותר בשלהבתו פי' מותר לו להדליק נר בשלהבת חבירו עכ"ל:

סימן רכג - דין המדיר בנו לתלמוד תורה

סימן רכד - מי שאמר נכסיד עלי חרם

סימן רכה - דין האוסר פרות פלוני על חברו

סימן רכו - שתפים שהדירו זה את זה

סימן רכז - דין מי שאסר עצמו מכל ישראל

סימן רכח - דיני התרת נדרים, וההבדל שבין פתח
לחרטה, והיאך נקרא על דעת רבים,

סימן רכט - דין נדר שהתר מקצתו, או מי שנדר על

דבר אחד שני פעמים

(א) ודברים אלו הן בנתיב י"ד ח"ז וכתב עוד דמתירין בשבת אפ"י בג' הדיוטות ולא מיתחזי כבי דינא ופשוט הוא נ"ל. (ב) ועיין בתשובת בר ששת סימן רנ"ד שהאריך בזה וחילק בחילוקים ואין להאריך בזה בדבריו כי עיקר נ"ל כדעת ב"י ולפי דבריו אין מקום לחלוקים בר ששת. (ג) ונ"ל דבריו בדברי תשובה זו מיירי שנשבע נמי שלא יהנה מן העיר ולכך אם נשבע על הנדר אין נשאל לחכם על הנדר שנשבע א"כ שלא יהיה מחכם שבעיר דהרי נהנה בהתרתו שיהא גבאי צדקה וזה לו הנאה אבל אם נשבע בלחוד שלא יהיה גבאי למה לא ישאל מחכם שבעיר הואיל והוא נהנה מה בכך שיהא נהנה הלא לא נדר הנאת בני עיר עליו אלא דוקא שלא יהיה גבאי מיהו אפשר לומר דלעולם מיירי בלא נדר אלא זה הנדר בלחוד שלא יהיה גבאי או נאמן לבני העיר ואפ"ה לא ישאל לחכם שבעיר דהרי אסר עליו הגבאות או הנאמנות הבאה לו הנאה מהעיר וכוונתו על הנאת הגבאות ועל הנאת הנאמנות והואיל וע"י התרת חכם באה לו הנאה זו הרי עבר על נדרו וכן נ"ל עיקר: (ד) ואיכא למידק טעמא דגבינה היא רעה לו הא לאו הכי היה מתירו ע"י חרטה ואפ"י בנדר גבינה עליו כתב דיש להתירו ע"י פתח משמע שיש היתר לנדר בעת צרה דהא נדר זה בעת צרה היה שהרי נדר בחליו אמנם סוגיא דעלמא אזלא שלא להתירו אם לא לדבר מצוה כמ"ש למטה ס"ס זה: (ה) וכ"כ המרדכי פרק שבועות שתיים דף ל"ה ע"ב: (ו) וכתב עוד שם המרדכי פרק שבועות שתיים דף של"ה ע"ג שלאחר שמצא לו פתח להתחרט צריך לחזור ולשאול אם מתחרט כלומר אינך עוקר אלא מתחרט עכ"ל ומ"ש או הדיוטות אומרים לו לאו דוקא אלא הגדול שבהדיוטות אומר כן וכ"ה בכלבו בהדיא גם ברמב"ם פ"ו מה"ש (שהביא ב"י) וכן נהגו ומשמע גם כן מדברי המרדכי דאין להתיר נדר אלא בפתח וחרטה אבל אין מתירין בחרטה בלבד וכן כיוצא בזה כתוב שם בהדיא ע"ג ע"ד סוף הפרק בשם הר"י בכור שור ולבסוף כתב בשם מהר"ם וז"ל אף ע"פ ששיטת התוס' וסוגיא דעלמא להתיר הנדר בלא פתח אלא בחרטה בעלמא כדו תהית ותו לא גם ראיתי רבותינו הנהיגו כן ונהגתי אחריהן עד עתה חזרני כדברי הר"ר יוסף שלא להתיר שום נדר בלא פתח וחרטה והרבה גימגומים מתיישבים לפי דבריו והמתמיר תע"ב הועתק מפי הר"ם פ' הדר עכ"ל מיהו לענין הלכה דעת הר"ן והרא"ש בדעת התוספות דמתירין בחרטה בלא פתח וכמ"ש רבינו בעל הטור וכ"ה דעת הרשב"א והרמב"ן ובלבד שיתחרט

מעיקרא עוד משמע שם ע"ב במרדכי דפותחין לו בחרטה ושואלין לו אם מתחרט אף ע"פ שאינו אומר מתחלה להתחרט ובב"י משמע דכן דעת התוס' והרא"ש והר"ן אמנם מדברי הרמב"ם פ"ו מה"ש משמע שאין חכם רשאי לפתוח ולומר נדרת אדעתא דהכי אלא הנודר הוא יתחרט תחלה ויאמר לו לא לדעת כן נדרתי והוא פותח תחלה ומשמע בב"י דכ"ד רש"י: (ז) וכ"כ במרדכי שם: (ח) וכ"כ המרדכי בדף שלי"ה ע"ב: (ט) וכל דברי ר"י הם במרדכי פ' שבועות שתיים וכדעת הר"י הוא דעת רבינו ודעת הרא"ש והתוספות והוא דעת הרמב"ם והסמ"ג ולכן לא ידעתי למה כתב ב"י שהם חולקים על כל הני רבוותא כו' כי אין מחלוקת בדבר זה וכל הפוסקים שווין דאין פותחין בנולד אפילו אם מתחרט מחמת הנולד רק שאין מתחרט מעיקרא כדרך שביאר הב"י דברי הסמ"ג והמרדכי שהביא דברי הרמב"ם ודלא כתשובת הרמב"ן דס"ל דפותחין בכה"ג וזה שנקרא בחרטה מחמת נולד ונראה מדברי ב"י דס"ל דדעת הרמב"ן ודעת רבינו יונה שהביא בתשובה כדעת הרא"ם והסמ"ג וס"ל דדברי ר"י בכור שור ומהר"ם חולק בזה ואינו נראה רק כאשר כתבתי וכ"נ מדברי המרדכי שהביא הדברים בלא מחלוקת וכנ"ל כתוב בהגמ"י פ"ו תשובת הרשב"א אם א' נודר לעלות לא"י ונעשה אשתו מעוברת והוי סכנה לתינוק להוליכה בדרך פותחין בנולד זה דרגילות לאשה להתעבר עכ"ל כב"י בשם הרמב"ם נדר בנזיר בקרבן ובהקדש ובשבועה או שנדר באחד מהן ולא ידע באיזה פתח אחד לכולו עכ"ל: (י) כב"י בשם תשובת הרא"ש כלל י"ב מי שנדר ללכת לא"י יש לאותו נדר התרה כמו לשאר נדר וכ"ה בהג"מ פ"ו מה"ש כתב המרדכי ריש שבועות שתיים ע"ג שלא להתיר נדר של משחקים בקוביא וב"ה במרדכי פרק השולח וכ"פ תוספות וכ"ה בתשובה הריב"ש סימן תל"ב בשם הרמב"ן והרשב"א וכ"כ הב"י בשם סמ"ק והג"מ פ"ו מה"ש ובהגהות מרדכי דשבועות דף ש"ס ע"ד כ"כ בתשובת ריב"א אמנם רבי טוביה כתב דעתה בזה"ז יש להן היתר נדר של קוביא כי כמו שגגה היא שאין יכולין להתאפק ולמשול ברוחם עכ"ל המרדכי: (יא) אמנם הר"ן פ"ו דנדדים משמע דכ"ש ע"י שליח דשרי וכ"כ בתשובת הרשב"א סימן תקנ"ד דיוכל להתיר ע"י שליח והשליח יכול לכנוף ג' כדי להתיר לו ובמרדכי ס"פ השולח בשם ר"ת דמותר ובשם הרשב"א לאסור בתשובת מהרי"ו לא הביא רק דברי הרמב"ם ורשב"ם וכ"ה בתשובת הריב"ש דלעיל דראוי לחוש לדברי הרמב"ם וכתב הר"ן פ"ק דנדדים דף ט' דלכ"ע מתירין ע"י מתורגמן וכ"כ ב"י בשם הירושלמי: (יב) וכתב בתא"ו נ"ד דכ"ה סברת הראב"ד אבל הר"מ חולק ואומר דכיון שאינו תולה נדרו בד"א אלא בזמן מתירין אותו מיד שהרי

חל מעתה כשיבא הזמן ורבנן קשישי הכי עבדי וכן עמא דבר אבל אם תלה נדרו בתנאי אין מתירין עד שיחול הנדר עכ"ל וכב"י מחלוקת זו הובא גם בספר הכלבו והסמ"ק כתב בשם הר"ם דכל נדר דאתי ממילא יכולים להתיר קודם שיגיע יום הנדר ודעת הרמב"ם לאסור וכן דעת ה"ר יונה והכי נקטינן: (יג) וזהו כדעת המרדכי שכתבתי לעיל דבעינן שהכריחם לכך אבל לא נראה כן דעת הפוסקים אחרים: (יד) כתב המרדכי בהגהות דשבועות דף ש"מ ע"ג בשם מוהר"ם דאיש ואשה שקיבלו בחרם לישא זה את זה ובאה האשה להתיר לה החרם אין מתירין לה אלא בפניו או שלא בפניו ומדעתו הואיל ועושה לה טובה שקיבל בחרם לקחתה עד כאן לשונו הר"ם כתב מהרי"ק שורש נ"ב על אשה שקבלה קדושין ט לאשה אחרת ונדר לה המקדיש דבר מה עשתה לו טובה לאיש ולכך גם האיש צריך להתיר בפניה דליכא למימר דמשום טב למיתב טן דו (יבמות קיח:) לא היה טובה לגבי האיש דאם כן אזלה לה טובה שעשה יתרו למשה בתתו לו בתו על סמך שבועה דהא פשיטא דהיה טובה גדולה ליתרו ולבתו להזדווג עם משה עכ"ל ומהר"ם פדו"ה כתב אדברי מהר"ם דלעיל דלא אמרינן האיש שקיבל לקחת אשה דמקרי טובה אלא שקיבל עליו בחרם אבל אם היא נשבעת לו והוא לא נשבע לה לא מיקרי הטבה דאינה סמכה דעתה עליו ויכולה להתיר שלא בפניו וכן מצאתי בשם הרשב"א בתשובה ישינים דאשה ששידך אותה אביה לאיש ואח"כ נשבע לה שיכול להתיר האיש שבועתו אפי' שלא בפניה דהיא לא עשתה לו טובה ע"כ תשובת הרשב"א ואם כן קשיא אתשובת מהר"ם אלא ע"כ צריך לחלק כמו שכתבתי דלא מיקרי הטבה אלא כשיקבל עליו בחרם אז בשבועה או יש לחלק דדוקא איש עושה טובה לאשה כי לזכר מצויות נשים הרבה דטב למיתב טן דו כו' ולאשה אינם מצויים אנשים ולכך היא צריכה היתר לפניו אבל לא הוא בפניה ובזו מקיימין ב' התשובות עכ"ל: (טו) וע"ל סימן רל"ב כתבתי מי שנשבע לחבירו אם חבירו יוכל להתיר לו בלא התרת חכם עיין בסימן רל"א ומי שנשבע ותלה נדרו באחר אם יוכל להתיר לו בלא התרת חכם: , וכ"כ בתא"ו ני"ד ח"ג וכ"פ הר"ן פרק השולח דף תתקע"ב ע"א די שפוסקין כן והריב"ש פסק דאם התיירו בדיעבד מותר כר"ת והוא שפרט הנדר וידע החכם הנדר ושנעשה ע"ד חבירו אבל אם העלים מן החכם אין התיירו היתר דהא קי"ל דצריך לפרוט הנדר ובהא אפי' בדיעבד לא מהני עכ"ל וכתב במרדכי פרק השולח בשם ר"ב ובשבועות דף של"ה ע"ב בשם ר"י דבדיעבד מותר ומ"ש הריב"ש אם לא פרט הנדר דאפי' בדיעבד לא הותר אם נדר ע"ד חבירו הוא דלא כתשובת ה"ר דוד שכתב דבדיעבד אע"ג דלא הודיע למתירים

שנשבע על דעת חבירו אפשר דהותר הנדר: (טז) ומהר"ם פדו"ה סימן ס"ח כתב ג"כ דאם רבים אומרים שלא להתיר אין מתירין לדבר מצוה כב"י בשם תשובת הרשב"א באחד שנדר ע"ד רבים שלא ליהנות מאביו ונתחרט ופסק דזה מיקרי דבר מצוה ומתירין לו עכ"ל: (יז) וכתוב בתשובת הריב"ש סי' תל"ב דע"ד המקום אין לו התרה כלל לדעת הרמב"ן והרשב"א אבל דעת התוספות כדעת הי"א שכתב הר"ן וע"ל סי' רכ"ט וכתב הב"י בשם הרשב"ץ דכתב בשם רש"י דע"ד המקום דאין לו התרה היינו משום שהוא כעל דעת הרבים ובמקום דאיכא בע"ד הרבים התרה יש ג"כ התרה בעל דעת המקום והאריך בתשובה עוד וכתב בתשובת הרמב"ן בסימן ר"ן על אשה שנשבעה לבעלה שלא תנשא אחריו ועכשיו מתחרטת ופסק דהואיל דנשבעת על דעת המקום אין להתיר דזה לא מיקרי לדבר מצוה הואיל ונשבעת ע"ד דדבר עצמו ולא הוי כנשבע לבטל המצוה ומ"מ המיקל לא הפסיד עד כאן לשונו ולעיל גבי מי שנשבע שלא ליהנות מאביו משמע דאפילו נשבע על המצוה עצמה מתירין. (יח) אמנם הרא"ש כתב כלל ז' סימן ט' דאפי' התנה בהדיא שלא יהא לחרם זה התרה ולא התרה להתרה עד סוף כל העולם מכל מקום לא הוי אלא בנדוי וגזירה לבד ונמצא שהקהל החרימו וגזרו שלא יעשה התרה ויתירו החרם האחרון שהחרימו שלא להתיר ואח"כ יתירו החרם ואין מכשול בהתרה זו עכ"ל: (יט) וכ"ה ברבינו ירוחם נ"י ח"ב: (כ) וכתב המרדכי פרק השותפים דף רמ"ד דא"צ לענות אמן אחר חרם הקהל ועוד כתב בתשובת הריב"ש סימן תס"א הקהל שנשבעין יחד ולא נשבעין ע"ד רבים כל אחד יכול להתיר שבועתו לפני חכם כשאר נדר אף על פי שאין חביריו מתחרטין אבל בשאר חרמות צבור אין יחיד יכול להתחרט לפי שהחרם של קהל כולל את אשר ישנו ואשר איננו ואם כן אין התרת יחיד כלום ובמקום שהתיר שבועה זו לתועלת הקהל אין מתירין לו באותה העיר עד כאן לשונו. ולעיל סימן זה כתבתי דמהר"ק חולק וס"ל כה"ג מקרי עד"ר ומה שכתב שאין מתירין באותה העיר ע"ל סימן רכ"ו הב"י חולק בזה: (כא) וכ"כ בשם הריב"ש סימן קע"ה. (כב) וכ"כ במרדכי פרק השותפין דף תמ"ז ע"ד. (כג) אמנם ס"ס זה כתב ב"י בשם בר ששת (דלא כ"כ) וז"ל בתשובה והקהל שמסכימים לברר אנשים נאמנים על המס והחרימו עליהם ובשעת החרם מסר אחד מהם מודעא שאינו נכנס באותו הסכמה ולא מקבל החרם כו': (כד) מיהו בתשובת הרמב"ן סימן נ"ט וס"ה כתב בהקהל שהכריזו שכל מי שלא יבא בזמן כך וכך לב"ד יאבד זכויותיו שורת הדין שכל מי שאומר שלא היה בעיר ולא שמע הכרזה לא יפסיד אבל אי הכריזו הקהל שאף מי שלא שמע יפסיד הרשות בידן דהפקר ב"ד

הפקר. כתב המרדכי פ' לא יחפור דף רמ"ז ע"ג קהל שעשו חרם ותקנה על עצמן יכולין לגזור שכל מי שיבא בלא רשותם שלא ישאו ויתנו עמו ואם יש רב בעיר יכול לגזור אף על הבא בעיר לגור וחלה עליו גזירתו אם הוא תלמידו ואם התירו החרם על השנה יש שכתבו דמותר כולו מטעם נדר שהותר מקצתו הותר כולו ואינו נראה עכ"ל כתב עוד הריב"ש סימן קע"ה בשם הרשב"א אם היתה הסכמה נדר לרבים או סייג לדבר תורה או לדבר מצוה אין רשאי להתיר אפי' יסכימו כולם ואין לומר בזה כיון שעל דעתן נשבעו יתירו לעצמן אפי' לדבר איסור אין דעת הקהל למישרי איסורא וכ"פ סי' תס"ד. כתב המרדכי פ' כל הבשר דף תשל"ח ע"ד נהגו העם שלא לנהוג חומרת המדינה למנהג אלא תוך התחום כשעושין תקנה לשום דבר ומחרימין על מי שעבר אם עבר אדם חוץ לתחום לא עבר על החרם שאין תקנתן נוהגת אלא בתוך תחומה וצ"ע במיימי בהג"ה בהל' נדרים גבי הנודר מן העיר מותר לכנוס בתחומה עכ"ל המרדכי כתב הרא"ש בתשובה כלל ו' סימן כ"ט תקנה שעושין בני העיר הכל בכלל אע"פ שעושין אותן לצורך מס ויש בני העיר שאין פורעין מס כיון שלא הוציא שום אדם עכ"ל ועוד עיין בתשובת הרא"ש כלל ג' סימן י"ב וי"ג מדין תקנות הקהל בתשובת הריב"ש סי' רס"ב קהל שעשו תקנה ביניהם וקבלו עליהם בחרם שכל יין שהובא מחוץ לעיר יהיה אסור בהנאה אלא אם יכנסו ברשות ב"ד תוך זמן הסכמה בא א' לכאן והביא נוד יין למנחה לראובן נראה דהואיל דיהודי שהביא יין אינו מן העיר ואולי לא ידע בתקנתן ואפשר וראוי שלא היה תקנת הקהל על השוגגין שלא ידעו בתקנתן וכ"ש בדבר המובא דרך תשורה ובל שהקהל או מנהיגים מפרשים אשר עשו תקנה עתה ואומרים שלא היה דעתן לכך בתקנתן הי"ז מותר ואע"פ שלשון התקנה כולל שלא יהא רשאי שום אדם בעולם כו' אפשר שאין הכוונה אלא מקהלתן וכיון של' התקנה סובל הפי' להתיר יכולין הנודרים לבאר מה היתה כוונתם אם להחמיר אם להקל דסתם נדרים להחמיר ופירושן להקל והיינו דוקא שהקהל או מנהיגים מפרשים מי הוא הנכנסת בכלל תקנתם אמנם אם הקהל לא מבארים מה היתה כוונתם אסור מן הסתם דסתם חרמים להחמיר עכ"ל וכ"כ בסי' תנ"ז דמתקנים החרם יכולין אח"כ לברר מה היתה כוונתן וז"ל ומה שהזכירו בחרם ע"ד המחמיר נראה שאין הכוונה לומר שיהיה החרם נידון ע"ד המחמיר שילכו אחר דעתו וכוונתו אלא שלא יהיה ערמה בדבר וגם בזה הענין עצמו יכול הקהל לפרש באמרו ל' החרם ע"ד המחמיר להוציא מידי ערמה או שיהיה החרם הולך ע"פ כוונת המחמיר לפרושי עכ"ל והרא"ש בתשובה כלל ו' סי' ד' כתב על תקנת הקהל שנכתב בו טעות אם

כל הקהל מודים שהוא טעות פשיטא דמתקנים אם חולקים בדבר אזלינן בתר הרוב וע"ש כתב הרד"ך בית ל"ב שדנין לפי מה שנראה מה שהיה תקנתן וכוונתן בשעת התקנה כמו שאר נדרים כתב הריב"ש בתשובה סי' קע"ו חרם נחשב כע"ז ובכללו כמ"ש הגאונים והרשב"א דכתיב ולא ידבק בידך מאומה מן החרם עכ"ל בפסקי מהרא"י סי' רנ"ב על הקהל שגזרו חרמות שאין הצבור יכולין לעמוד בהן שא"צ לקיים וכי שם על אי ששלח בנו עם תקנת הקהל וחתם הבן מה שלא צוה האב ופסק תתבטל החתימה וע"ש וכתב עוד התלמידים א"צ לקיים תקנת רבן אם א"א לקיימו וע"ש כתב מהרי"ו סי' קי"ח תקנה בעיר אי לא ישכיר ב' בתים מסתמא אותה תקנה לא נתקיימו לת"ח אם צריך עוד להרבות תלמידיו וע"ש בח"מ סימן קס"ג הרבה דינים מדיני תקנות הקהל וכיצד מפרשים דברי התקנה גם עיין בח"מ סימן רל"א: (כה) ובפסקי מהרא"י סימן קצ"ב פי' אדברי המרדכי דלעיל דוקא שנשבע ואמר שאם יתיר לא יהא יהודי זה הנדר אין להתיר אבל אם אעשה דבר פלוני לא אהיה יהודי אפי' היתר א"צ עכ"ל: (כו) וכ"כ הרמב"ם פ"ד מהלכות נדרים המקדיש דבר יוכל לשאול על נדרו כמו שאר נדר: (כז) ולכן כתב הרשב"א על מי ששידך בתו לשמעון כו' עד לא נתכוונה אלא להגון לה עכ"ל ומיהו אפשר דרשב"א לא קאמר אלא לפטור מן הקנס אבל על השבועה מיהו צריך שאלה לחכם וחרטה על שבועתו דהא לא עדיף מנודר דאין פותחין לו כנ"ל: (כח) אמנם בתשובת רמב"ן כתב דיש לו התרה דחכם עוקר הנדר מעיקרו והנידוי מיהודה אין ראיה דשאני יהודה דלא שאל על נדרו עכ"ל וכתב מהר"ם פדו"ה סימן ע' אדברי המרדכי משמע מדבריו שכתב שזה החכם שפסק שהוא יכול להתירו טעה מכלל דס"ל למרדכי דאחרים מתירין לו ועוד אפי' לדברי הרי"ף שכתב שאין לו התרה היינו משום דס"ל דהוי כנדר ע"ד המקום ונדר ע"ד המקום הוי כנדר ע"ד הרבים דמותרים להתירו לכל דבר מצוה דלא כר"ת וה"ה בנידוי יש להתירו לדבר מצוה דבודאי דעת הקב"ה מסכמת לזה עכ"ל כתב מהר"ר זאב בתשובה בסי' רס"ז נדר שהודר בעת צרה אין מתירין אותו דהוי כנודר ע"ד חבירו שעשה לו טובה אין מתירין לו אלא בפניו או מדעתו כ"ש מי שנדר בעת צרה שהקב"ה ענה אותו בעת צרתו ועשה לו טובה דאין רשאי להתיר אותו נדר אלא מדעת הקב"ה היינו היכא דאיכא אונס גדול או לשם מצוה מתירין דאנן סהדי דדעת הקב"ה מסכמת לזה דהא נמי הנשבע ע"ד חבירו יש לו התרה לדבר מצוה עכ"ל ועיין ריש סי' זה כתב דמשמע מתשובת הרמב"ן סי' רנ"ג דיש לו התרה ולכ"נ דאם התירו בדיעבד מותר:

סימן רל - דין מתירין שבועות ונדרים אפלו נשבע בהזכרת השם

(א) ועיין לעיל סימן רכ"ח אי אמרינן בחרמות הותר מקצתו הותר כולו :
(ב) כתב מהרי"ו סימן ט"ו נדר דפליגי רבואתא אי צריך התרה אי לא
כשמתירין אותו לא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו הואיל
ולמקצת רבואתא א"צ התרה עכ"ל ונ"ל דבריו דוקא דכשהנודר אינו
שואל להתירו ע"י פתח אלא שמחמיר על עצמו להתירו לו משום י"ט או
שבת שחל באותן הימים שנדר בהן להתענות דהואיל ואינו מתחרט אלא
שצריך להתירו משום י"ט ושאר נדר קיים אבל כשמתירו ע"י פתח
ומתחרט מעיקרו ודאי הותר כולם דלא גרע (משום דלקצת רבואתא א"צ
היתר כלל) צ"ע בתשובה : (ג) וכב"י (סימן רכ"ח) בשם תשובת הר"ן על
א' שנשבע שלא לגרש אשתו כ"א ברשות ג' וחזר ואח"כ ונשבע שיאסר
בכל פירות אם יגרש ברשות שנים וכו' :

סימן רלא - הנודר על תנאי, או שתולה נדרו בדעת אחרים

(א) ובמרדכי פ' שבועות שתיים דף של"ה ע"א הביא דברי מהר"מ שכתב
כדברי הרא"ש וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' תתנ"ד : (ב) כתב בתשובת
הריב"ש סי' תל"ג וכ"פ הרד"ך דנדר שיש צד נדנוד עבירה בהתרתו אין
מתירין דהוי כנדר של שחוק עכ"ל וכתב במרדכי בהגהות דשבועות ד'
ש"ס ע"ג פסק הר"ר פרץ מי שנשבע או קיבל בחרם שלא יתן דבר או שלא
ימכור או ימחול חובו או שאר דברים ועבר שבועה או מכר או נתן אין
מעשיו כלום כדאמרינן בכתובות (פא :) כיון דאמר רבנן לא ליזבון אי זבין
לא הוי זביני ומסתמא אין אמירה דרבנן גדולה משבועתו וא"כ אין
במעשיו כלום ופ"ק דתמורה (ד :) אמר רבא כל מלתא דאמר רבנן לא

סימן רלב - דין נדרי זרוזין והבאי ושגגות ואנסין

(א) כתוב בתשובת הריב"ש סימן ת"ז דאם התנה בפ"י שאם ירצה חבירו לבטלו בטל בלא התרת חכם אבל אם אמר ע"ד פלוגי אינו רוצה לומר שחבירו יכול לבטלו אלא שלא יוכל בעצמו למצוא ערמה לנדרו אבל אם התנה בפ"י מועיל אפי' נדר ע"ד המקום עכ"ל וכ"כ סימן קפ"ה וכתב שם דאפי' נדר סתם ע"ד חבירו נאמן לומר אח"כ שהיה בדעתו שחבירו יכול לבטלו בלא חכם דסתם נדרים הולכין אחר פירושו עכ"ל וכתב ב"י סימן רכ"ח בשם הרמב"ן והר"ן דאם התנה בפ"י יכול לבטלו אבל אם נדר סתם ע"ד חבירו לא מהני אמנם דברי רבינו כדעת הרא"ש בתשובה כלל ז' סימן ג' ומשמע מדברי הרא"ש שם דוקא שחל הנדר פ"א אבל אם אמר ע"מ שיתרצה חבירו ומיד ששמע חבירו מיהה הוי הנדר בטל: (ב) ובמרדכי ריש ביצה ע"ג ובתוס' פ"ק דביצה דחרם שנתנו על זמן או דבר הנאסר במנין על זמן דכשיגיע הזמן א"צ התרה עכ"ל ובנימין זאב סי' ש"ט כתב דרבים חולקים וס"ל דבעי היתר אף כשהגיע הזמן לכן טוב להתירו והתרה היא שיעמוד הש"ץ ויאמר הותר הסכמת קהל עכ"ל:

סימן רלג - עונות נדרים לזכר ולנקבה

(א) כתב בהג"מ פ"ד דנדריים מה שרגילים ב"א לדור בין ליהודים ובין לנכרים בלי אמונה אעשה או לא אעשה אע"פ שהן נדרי זרוזין בעי התרה עכ"ל: (ב) והא דאמרי' במתני' דאין פירות אסורים עליו דוקא כשראה מנין רב של אנשים שאפשר לומר עליהם דרך גוזמא כעולי מצרים וכ"מ בתא"ו נ"ד ח"ג: (ג) וצ"ע בדברי הר"ן במ"ש דגבי יוצאי מצרים נראה דאם אמר על עם שלא ראוי לומר עליהם כיוצאי מצרים שהוא נדר גמור

ובנחש כקורת בית הבד כתבו דאע"ג דאפי' דרך גוזמא לא שייך למימר (כן לא) הוי נדר וצ"ע כתוב בתא"ו ניי"ג ח"ד ודוקא שאין מעמיד דבריו אבל אם מעמיד דבריו ואמר שלנדר גמור קא מכוין הוי נדר וכ"כ הטור לקמן גבי שבועה סימן רל"ט: (ד) כתב מהרי"ו סי' נ"ט מי שנשבע בכעס אם פלוני היה אצל עסק זה אתן להקדש אלף זהובים אם נמצא שאותו פלוני היה שם נראה דפטור דהוי כנדרי שגגות עכ"ל: (ה) מיהו נראה מדברי רבינו דיש לחלק בין נדר שהותר מעצמו לנדר שהתיר חכם על כן לא כתב רבינו שיחליף דבריו לעיל סימן רכ"ט: (ו) אמנם כתב בתשובה סימן קפ"ו דאם אירע לאחד אונס אע"פ שיוכל לפייס בממון אפי"ה הוי אונס וכן כתבתי לעיל סימן רכ"ח גבי נדר ע"ד חבירו: (ז) וע"ל סימן של"ד עוד מדין זה גם לקמן סוף דינים אלו כתבתי יותר מדין זה ועיין לקמן וע"ל סי' רכ"ח מ"ש ב"י בשם הרשב"א במי שנשבע לשלם לחבירו לזמן פלוני והגיע הזמן בשבת וכו' ושהרא"ש חולק עליו וכו' ובחילוק האחרון כתב מהר"ם פדוה סימן ע"ב על א' שנשבע לעלות לא"י בזמן קבוע ובהגיע הזמן היה נאנס פטור אח"כ משבועתו וז"ל כל הנשבע לעשות דבר וקבע זמן להשלמתו אף ע"פ שלא עשה כן באותו זמן מחוייב הוא עדיין לעשותו לפי שאלו ב' דברים הם האחד שנשבע לעשות דבר פלוני ואין זה תלוי בזמן והשני שקיבל עליו לעשות זמן פלוני ואין זה תלוי בזה אבל אם נשבע לעשות דבר ביום פלוני אם עבר היום השבועה בטילה ולא דמי לתשובת הרא"ש דס"ל דלענין פריעת החוב עדיין השבועה קיים דהתם מפני טעמא שפירש שם שנשבע על הפרעון והזמן ההוא לזרז בלבד מ"מ נ"ל טוב להתיר שבועתו אע"ג דעבר זמנו עכ"ל וכדבריו כתב הב"י בשם הרשב"א וכ"ה בתשובת הרמב"ן סימן רנ"ט ובסוף ספר הכלבו עכ"ל בתשובת הרשב"א סימן תשע"ה מי שנשבע לחבירו לשלם לו לזמן והגיע השמיטה בנתיים פטור משבועתו דלא נשבע אלא כל זמן שחייב לו שאילו מחל לו את חובו אין חיוב שבועה עליו וכיון שכן הוי ליה כמוחל דאפקעתא דמלכא הוא. עוד כתב בתשובה סימן תשצ"ג מי שנשבע לחבירו לשלם לו לזמן ובהגיע הזמן הלך אותו שהיה לו לקבל ה"ז פטור לגמרי עד שיבא מלוה ויטול את שלו וא"צ ליתן ביד אשתו או ביד בניו או לעשות ב"ד ולמסור בידם דאפי' נתנה בידם לא נפטר משבועתן דאין זה פרעון עכ"ל וכב"י בח"מ סימן ע"ג בשם הרשב"א מיהו אם מניח המלוה מורשה לתבוע החוב ולהתרות בו שלוחו של אדם כמותו עכ"ל ומ"מ א"צ להוליד מעותיו אחריו מאחר שאינו במקום דירתו וכ"כ מהרי"ק שורש פ"א ובשורש י"ז כתב דאם לא שינה מקום דירתו צריך הלוח לקיים שבועתו ולהוליכה אחריו אל מקום המלוה.

ובשורש קי"ב כתב דאפי' שינה מקום דירתו אם מקומו הוא יותר קרוב מבראשונה צריך להוליכה אחריו ואם הוא יותר רחוק אי"צ להוליכה אחריו וע"ל סימן ר"י מ"ש מזה כתב בתשובת הרא"ש כלל ז' ס"ב קהל שהחרימו ועשו תקנה על ה' שנים והתנו שיתחיל במרחשון ועברו חדש שלא התחילו התקנה אינה בטילה משום זה בין אונסין בין שוגגין בין מזידין עכ"ל כתב הר"ן פ' כיצד הרגל מי שנתחייב לחבירו שבועה שיתן לו מעות יום פלוני ונזכר בעוד היום גדול ואמר בלבי עדיין יש לי פנאי והלך לעסקיו ושכח עד שעבר היום ה"ז כאונס עכ"ל ובחידושי אגודה פ' מי שאחזו כתב נראה אדם שנודר לעשות דבר תוך ל' יום או זמן אחר ולא נאנס תוך הזמן והיה יכול לעשות וביומא דמשלם זמניה נאנס לא קרינן אונס עכ"ל ובתשובת הריב"ש סימן קצ"ה כתב מיד שיכול לקיים הנדר יקיימנו ולא יאמר עדיין יש לי זמן לקיימו דהרי לא קבעתי לי זמן אלא יקיימנו מיד שיוכל ולא יתרשל בה כדי שלא יבא זמן שלא יוכל לקיימו או שימות ולא יוכל לקיימו דומיא להא דאמרינן בנדרים (ג:) לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר מונה מיד נזרו שמא ימות ואם אינו מונה עובר על כל תאחר עכ"ל כתב הרשב"א בתשובה ח"ג סימן ש"ז הנשבע לפרוע לחבירו לר"ח אדר מסתברא שהוא חייב לפרוע ביום ר"ח ראשון ואינו דומה לנשבע לפרוע בר"ח ניסן שאי אתה מחייבו לפרוע בתחלת היום דשא"ה שהימים מחולקים ושני ימים הן ואין תופסין את היום הראשון בר"ח מפני עצמו וכיון שכן יש לחוש ולהחמיר בספיקא דאורייתא עד כאן לשונו: (ח) כתב מהרי"ו סימן נ"ג מי שנשבע לעכו"ם שלא לגלות שנתן לו שוחד אינו מועיל לו התרה מפני חילול השם והוי דומיא דכתב האשירי דיהודים הנשבעים בשום אונס שלא יצאו מארץ השר שלהם דאינו מועיל מה שחושב בלבו היום דהואיל והעכו"ם יודע בדבר הזה והוי חילול השם הוא הדין כאן עד כאן לשונו ולי נדאה דצ"ע דהא בהדיא אמרינן בפרק בתרא דיומא (דף פד.) דאם הודיעו שהיה בלבו של ערמה בדבר דליכא ח"ה ולכן נראה לי דהכל לפי ענין הצורך ולפי ענין האונס וע"ש בגמרא פ"ב דיומא: (ט) וכתב הרא"ש דאף הנותן יכול ליטע אע"פ שלא נתן לו רק מתנה ע"מ להחזיר וכ"כ ב"י בשם הריב"ש בסימן רכ"א ודוקא שהעכו"ם רוצה ליקח באונס יותר ממה שראוי לו אבל מלך שמבקש מס מה שראוי לו אסור להערים ובחידושי אגודה פ' הגוזל נמצא בשם הגדולים שני יהודים שהכו זה את זה והלך השלטון בב"ה וגזר על הקהל לגזור חרם אין להם לגזור חרם להציל עצמן בממון חביריהם אם יכולין בשום צד להתפשר עכ"ל וכן איתא הגה"ה זו בשם מוהר"ם במרדכי דפוס חדש פ' הגוזל בתרא ומסיים שם אם א"א

להתפשר יעירו וישלחו לניזק ניזקו ואל יצילו עצמן בממון חביריהם ונראה דדוקא שהעכו"ם יענשוהו אותן שלא בדין אבל אם לא יענשוהו רק כדינו יכולין להגיד ע"פ החרם: (י) וכ"פ מהרא"י בפסקיו סימן ע"ג וכו' ע"ש מהרי"ק שורש דלעיל וא"ל דאפי' בלא אונס הואיל וגלה בדעתו שאין חפץ בשבועה ואמר שאינו רוצה לקיימו דבהאי השבועה בטילה דזה אינו דהרי כתב הרשב"א באחד שביקש אחותו ממנו בחליו לישבע לה שלא ישא פלונית וכן עשה ואסרה עליו ומסר מודעא שאין רצונו לקיים שבועה זו אבל יעשה רצונה לבל תטרף דעתה כו' והשיב הרשב"א דזה הוי אונס בעדו כיון שאחותו היתה חולה ולא רצתה לאכול עד שישבע ואין לך אונס גדול מזה אבל משום מודעה לחוד לאו אונס מקרי והוי שבועה אף על פי שגילה דעתו שאינו חפץ בשבועה עכ"ל וע"ל סימן רכ"ח באשה שנדרה לבעלה בחליו שלא תנשא אחריו: (יא) אבל במרדכי פ' אלמנה נזונית ע"ד כתב רא"מ דה"פ נודרים להורגין ולחרמין ולמוכסים סתם הן שלהן לאו לאו שלהן הן שסתם המדברים להורגין כך הוא דרכן ולא משום דמחשבתן מבטל דבורן דלאו בריריה תליא מילתא אלא בלשון העולם וסתם המדברים והמפרשין גבי אונסין שאני התירו משום אונס משתבש עכ"ל ובהג"א ריש שבועת העדות בשם מהר"ם והיהודי שגנב מעובד כוכבים סוסים וחייב לישבע במעמד שאר היהודים ויודעים שנשבע לשקר יאמרו אין אנו חפיצים לשמוע שבועה זו ומצוה רבה להתפשר במקצת עם העכו"ם ליטלו ממנו בע"כ כו' עד וכפינין ליה לגופיה כיון דיש לו שלא יתחלל שם שמים על ידו ואין מקיפין בחילול השם עכ"ל כתב מהרד"ך בתשובה בית י"ז דמי שקיבל עליו חרם משום אונס מיתה לא חל עליו החרם כדמשמע באותה תשובה דמרדכי בשבועות דיסורים קשה ממיתה ואפי"ה החרם אינו חל ואע"ג דבתשובת מהר"ם דפרק הניזקין משמע דאי היה אליו סכנת מיתה היה צריך ליתן לקהל מה שקיבל עליו בדאיתא התם היינו דוקא משום דגמר ומקני להו בלא חרם דומיא דסקריקון כדאיתא התם (גיטין נה:) אבל מ"מ החרם אינו כלום עכ"ל ודבריו נראין לי דלא בתשובת מהרי"ו סימן נ"ג דכתב דאם האונס הוא מיתה החרם חל עליו וכ"כ מהרא"י ז"ל בפסקיו סימן ע"ג דזה לא מסתבר דמשום שהוא אונס גדול יהא החרם חל עליו דהא אינו אדם בשבועה ומ"מ טוב להחמיר ולהתיר החרם עכ"ל: (יב) וכ"כ ב"י בסימן רכ"ח בשם תשובת הרשב"א: (יג) כי המרדכי בהגה"ה דשבועות ד' ש"מ ע"ב מי שנשבע לחבירו לפרוע לו לזמן והגיע הזמן ולא היה לו לפרוע אם יש תקנה לנדר זו שיאריך לו זמן או לא נראה דיש תקנה דיכול לומר התקבלתי וא"צ אפי' התרת חכם עכ"ל ובתשובת

הרשב"א ס"י תמ"ד כתב דלא מהני מה שהמלוה מרחיק לו זמן אם לא התנה בשבועתו עד שיאמר בפירוש הרי הוא כאילו נתקבלתי דאז מהני וכ"פ בסימן תשי"ג וכ' בת"ה סימן שכ"ו באחד שהיה לו על חבירו כתב ידו שנשבע לו לשלם ולא לטעון שום טענה בעולם והוא טוען שלא נשבע מעולם רק הוצרך לכתוב כך ופסק לענין איסור שבועה אם נתן אמתלא למה כתב כך אין שבועתו שבועה וה"ה אם מפציר באחד לעשות איזה דבר ואמר ברבים נשבעתי שלא לעשות דבר הזה אם ירצה אח"כ לעשותו ואמר שלא נשבע ונותן אמתלא לדבריו למה אמר כבר שנשבע לא שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא עכ"ל כתב מהרי"ל בתשובה סימן קי"ח אחת שנדרה לילך לבית הקברות והלכה שם ע"י עסק אחר יצאה ידי חובת נדרה וכן הנודר להתענות סכום ימים ואיקלע בהן תענית חובה דלקמן סימן רל"ט גבי נדר ב' נדרים קצת (משמע נמי כן):

סימן רלד - מתי האב והבעל מפרין ומתי מפרין שניהם יחד

(א) בכל בו השומע קטנים נשבעים יאמר להן שיעמדו בשבועתם אם הוא דבר קטן וקל ואם הוא דבר חמור כגון ענוי נפש גוערין בהן ומתירין עכ"ל וז"ל הסמ"ג קטנים שנשבעו והם יודעים טעם השבועה כופין אותן לעמוד בשבועתן כדי שלא ינהגו קלות ראש בשבועות אף על פי שאין חייבים ואם נשבעו בדבר שאין יכולין לעמוד בו אא"כ נזוק כגון שנדר להתענות מכין אותו וגוערין בו ומראין לו שהותרה שבועות כדי שלא יהא רגיל בשבועות להקל ראש וצריך ליזהר בקטנים הרבה ללמד לשונם דבר אמת בלא שבועה כדי שלא יהא רגילים בשבועות כעובדי כוכבים וזה הדבר כמו חובה על אבותיהם ועל מלמדי תינוקות עכ"ל וכ"כ הרמב"ם פ"ו מהלכות שבועות:

סימן רלה - המדיר אשתו מתשמיש או שלא תלך לבית אביה, ודומיו

(א) וכ"כ בתשובת הרשב"א סימן תקס"ו (ב) וכתב הר"ן פי' אע"פ דף תצ"ג ע"ב דאין חילוק בזה בין נדר עינוי נפש לנדרים שבינו לבינה: (ג) כתוב במרדכי דף ש"מ ע"ד מעשה בא' שאמר לאשתו הפשט חלוקך ואם לא לא אשכב עמך עד פסח והיא נשבעת שלא תפשוט חלוקה מי יוכל להפר נ"ל שלא יוכל להפר דהא קיים לה וכל המקיים בלבו ה"ז מקויים והמיפר בלבו אינו מופר עכ"ל: (ד) וכ"כ המרדכי פי' השולח דף תרע"ט בשם הר"י: (ה) ובתרומות הדשן סימן רע"ט פסק דיכול חכם להתיר אחר הקמת בעל אבל אם הבעל השאיל לאחר יום שמעו אינו יכול להפר לאשתו ומהרי"ו פסק ס"י ט"ו דאין חכם יכול להתיר לאחר הקמת הבעל אבל אם הבעל לא שמע עדיין חכם יכול להתיר מהרי"ק כתב בס"י נ" התרת חכם אחר החרש הבעל ראיתי נוהגים היתר ואחר קיומו של בעל נטה להתיר נ"כ ומ"מ כתב דנכון שישאל הבעל על קיום ואח"כ תשאל היא על נדרה עכ"ל: (ו) כתב מהרי"ו בתשובה ס"י א' מי שאשתו הפצירה שלא לשמש עמה והאיש כעס והניח ידו על חומש ונשבע שלא לשמש עמה וכראות האשה שבעלה כעס עמה ורוצה לישבע מחתה בו ופסק דהשבועה חלה דהואיל והפצירה שלא לשמש עמה הוי כאילו נתנה לו רשות לפטור מעונתה דפטור וא"כ השבועה חל עליו ואע"ג שהאשה מחתה בו כשרוצה לישבע שמא לאו משום דחזרה בה אלא משום דלא היה ניחא לה שיהיה כועס כולי האי עכ"ל: (ז) ובעיני אין זו תמיה כלל דהא לאחר שתתגרש ובלא"ה אסורה לשמש לו עד שיחזור וישיאנה בחופה וקידושין אם כן יפה עשה רבינו שכתב סתם שלאחר שתתגרש אסורה לו כנ"ל:

הלכות שבועות

סימן רלו - מה היא שבועת בטוי ושבועת שוא

סימן רלז - הנשבע אם צריך לשבע בשם או בכנוי

(א) כתב המרדכי בשבועות שתיים ריש ע"ד הנשבע על דבר שהוא גוזמא קצת להחזיק דבר אין זה שבועת שוא: (ב) וכ"כ מהר"ם פדו"ה סי' ע"ד בשם התוספות: (ג) כתב הר"ן פי' שבועות שתיים בתרא דליתא מפורש בתורה לא מיקרי מושבע ועומד לענין שלא תחול השבועה עליו ע"ש דף ח' ע"ב: (ד) גבי שמשון שהרג פלשתים (ט.) א"ר חמא בר חנינא הוחלה שבועתו של אבימלך דכתיב אם תשקור לי ולניני ולנכדי פירש"י הוחלה נתבטלה לפי שהפלשתים עברו על השבועה תחלה: (ה) וכ"פ מהרי"ו סימן קל"ז בתשובה וז"ל מי שנשתדכה עם א' ובין כך תקע אשה כפה לאחר (להנשא) למשודך זה ואח"כ עבר המשודך הזמן המוגבל ואמר שאנוס היה שלא היה יכול לבא לזמן המוגבל אך אין לו ראייה ופסק דהיא פטורה מת"כ הואיל ואין לו ראייה שנאנס דהיא לא תקע כפה אלא על תנאי שהיה ביניהם לבא לזמן ההוא ומ"מ יש להתיר ת"כ קודם שתינשא שמא יבא אחר שתנשא עדים שנאנס ונמצא עברה על ת"כ עכ"ל וכתב מהר"ם פדו"ה סימן ס"ו בתשובה דוקא שנים נשבעו זה לזה אבל ג' שנשבעו זה לזה דבר אחד שאף שאם יעבור אחד מהם עדיין השבועה נשארה בין אלו השנים או אפי' שנים שנשבעו יחד ולא נשבעו זה לזה כמו בנשואין לישא זה את זה אלא שנשבעו יחד שלא לדבר עם אחר אע"פ שאחד מהן עובר אין השני נפטר משבועתו עכ"ל וכ"ה בתשובת בר ששת סימן תקנ"ג ועיין בתשובת הרא"ש כלל ח' ב' נשבעו יחד לילך לא"י ואחד מהן לא רצה ללכת אם השני מחויב לילך:

סימן רלח - דין שבועה שלא אכל, סתם, או אם פרש

(א) וכ"כ המרדכי בשבועות דף ש"מ ע"ד: (ב) וכתב בתשובת הרשב"א סימן תתמ"ב דאם נשבע בלי לעז או בכל לשון שנשבע הוי שבועה וכ"ה במרדכי פ"ג דשבועות שתיים דף שלי"ה ע"ב וכ"כ הרמב"ם פ"ב מה"ש ע"ל סימן רל"ב האומר באמונה שאעשה דבר פלוני אי הוי שבועה:

סימן רלט - נשבע על דבר שאין בו ממש או לבטל המצוה

הלכות כיבוד אב ואם

סימן רמ - איזהו כבוד ואיזה מורא ודיניהם

(א) בתשובת מהרי"ו סי' קל"ז כתב אי לא מסתפינא אמינא דלא החמירו בת"כ אלא כשנתן ת"כ לאדם לעשות לו דבר לאותו אדם עצמו אבל אם ראובן נתן ת"כ לשמעון לעשות דבר ללוי אין להחמיר כולי האי וסברא גדולה היא הואיל והטעם משום כריתות ברית עכ"ל ובמרדכי דלעיל משמע בתשובת ר"י שאם תולה ת"כ בדעת הקהל יוכל למחול לו ת"כ אבל אם נתן לו ת"כ דרך שבועה לקבל עליו בינו לבינו כתוקע כפו לשמים הוי שבועה ואינו יכול למחול וע"ש במרדכי שהאריך בתשובה זו וזה משמע דלא כדברי מהרי"ו אלא אפ"י בלא כריתות ברית מחשבו כשבועה אם נתנה דרך שבועה וצ"ע: (ב) ונ"ל דיש להתיר תחלה דלא עדיף ממה

שאינו מפורש בתורה ואינו אלא מדרש חכמים: (ג) ודבריו צ"ע מה בכך דאין נזירות פחות מלי יום מ"מ למה לא יעלה ממנין האי לבי נזירות ואפשר דעת הרב דאין נזירות חלין זה על זה רק במוסיף יום אחד כגון שאמר הריני נזיר למחר דמגו דמוסיף לו חד יומא חל נזירות על נזירות ואין נזירות פחות מלי יום והוא דעת רב הונא בגמרא אבל הוא דלא כהלכתא דהא שמואל פליג התם וס"ל דאפילו באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום חייב בי נזירות וכוותיה שם פסק האשיר"י אלא שהמרדכי כתב סוף הל' אבילות והתוס' פרק הריני נזיר דאין נזירות חל על נזירות אלא בנודר שניהם ביום אחד דזהו ודאי דעתו על בי נזירות דאלי"כ נדר שני למה ליה ומשמע אבל נדר נזירות לי יום ואח"כ נדר נזירות מי יום לי יום הראשונים עולין למנין מי מאחר דמוסיף בנדר השני נזירות אי"כ ה"ה בנדר אם הוסיף בנדר שני עולין לו מנדר הראשון למנין שני ודוקא בנדר בי הנדרים ביום אי אבל אם מנה מקצת הנדר הראשון תחלה ואח"כ נדר השני אינו עולה לו כך משמע התם בתוס' ובמרדכי ע"ש: (ד) וכתב בהר"ן פי' שבועות שתיים דף ש"ח ע"א האומר לא אוכל ככר זה אם אוכל זה לא יאכל הככר דשמא ישכח התנאי ונמצא עובר למפרע ודוקא שלא נשבע אלא על דבר אחד אי הוי מותר לאכלו קודם התנאי היה אפשר דאח"כ מתקיים התנאי ואין כאן נדר לכך אומרים דעתו שנדרו היה שלא לאכול זה היום אע"פ שיאכל התנאי למחר אבל אי אמר כל פת אסור עלי אם אוכל דבר זה לא נאסר בדבר זה אלא אחר שאכל התנאי דהואיל ואין נדר יכול לקיים לאחר התנאי דודאי לא נדר אלא שלא לאכול פת לאחר שיאכל התנאי עכ"ל וע"ש:

סימן רמא - דיני מכה ומקלל אביו ואמו

(א) כתב הר"ן פי"ק דקידושין דף תרל"ה ע"א ואפילו אין לאב בן לא מחוייב לפרנסו אלא בתורת צדקה וכ"פ האלפסי עכ"ל ולי אין הבן חייב לשאול על הפתחים לא משמע הכי דמשמע הא אם אי"צ לשאול על הפתחים כדאמרינן חייב לפרנסו אע"פ שבוודאי בכה"ג לא מחוייב כ"כ לוותר ליתן מכח צדקה וצ"ע וכתב בהגהת מרדכי ד' ר"מ בב"ב ע"א א"ר יהודה תבא מארה למי שמאכיל אביו ואמו מעשר עני כו' והא בברייתא

מתיר ליתן לאביו מעשר עני והוא השיב דוקא אם דם שניהם עניים אבל אם הבן עשיר תבא מארה לו מכאן אני למד דאם אדם עשיר הפריש צדקה לא יפרנס אביו ממנו שלא תבא לו מארה עכ"ל וכ"ה במרדכי פ"ק דב"מ דף קל"ה ע"ב וחידושי אגודה במס' פיאה (ב) אבל יש לתמוה אהא דאיתא באשיר"י כתב בשם מוהר"ם מרוטנבורג שמיום שעלה לגדולה לא הקביל פניו של אביו ולא רצה שאביו יבא אליו למה לא מהל על כבודו כמו שעשה ר"ט לאמו וא"ל דמהר"ם היה רבו של אביו דא"כ למה תלה טעמו שכיון שעלה לגדולה לא הקביל פניו של אביו דאם היה רבו של אביו מה תלוי בגדולתו ונ"ל דלפי דס"ל למוהר"ם דר"ט לא עביד רק בצינעא אבל בפרהסיא יש לחוש משום הרואין שאינם מכירין אותו ונ"ל דמ"מ אם דש בעירו וניכר לכל שהוא אביו שרי כנ"ל: (ג) וכן מהרי"ק סימן קס"ו בין כיבוד למורא אמנם בת"ה סימן מ' משמע דאין לחלק בין כיבוד אב להיכא דמצערו: (ד) ובתא"ו נ"א ה"ז דה"ה אם אמר מפיו שאר דברים בלא בית המדרש אף ע"פ שאינו דבר שמועה ואינו מחלק בין אינו דבר שמועה לדבר שמועה עכ"ל מצאתי בהג"ה באלפסי פ"ק דקידושין הא דצריך לומר הריני כפרת משכבו נראה בעיני שלא אמרו כן אלא כשמזכירו בפה אבל כשמזכירו בחתימתו אפי' תוך י"ב חדש אין אומרים זה הלשון שהרי חתימתו קיימת אפי' אחר יב"ח עכ"ל אמנם אני ראיתי בספרי הפוסקים ובפרט בני"י שכתב דינים בשם רבו וכ"מ שזכרו כתב הכ"מ א"כ נראה דאין לחלק כתב מהרי"ל בתשובה סימן כ"ד דאין לחלק בזה בין אב לאם וגם על אמו צריך לומר הכ"ס: (ה) והמרדכי בפי' כיצד בשם ר"ת ובהג"מ פ"ו דה' ממרים הסכים לדעת הטור ולא כדעת הרי"ף והרמב"ם: (ו) עיין שם בדין המכשול עוד: (ז) וכתב הטור לקמן סימן של"ד תשובה זו וצ"ע מ"ש מאב שעבר עבירה שאין הבן רשאי לנדותו כמו שיתבאר לקמן כתב מהר"ר זאב סימן תרנ"ג שני אחין שהקטן הוא ת"ח הוא קודם לאחיו הגדול והאריך בראיות אבל כולן הם דחויים גם מתשובת הרא"ש לא משמע כן דהרי תלה טעם הנידוי משום דאחיו הגדול אינו עושה מעשה עמך הא לאו הכי צריך לכבדו וא"כ ש"מ שאח גדול קודם לקטן וחייב לכבדו כמו אם היה בן ת"ח שמחוייב לכבד אביו אם אינו רבו לכ"ע וכתב מהרי"ק שורש למ"ד דבן הבן אינו חייב כלל בכיבוד אבי אביו עכ"ל וקצת לא משמע כן במדרש והביאו רש"י בפ"י החומש פ' ויגש גבי ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק דפירש"י דחייב אדם בכיבוד אביו יותר מכיבוד אבי אביו מכלל דמ"מ חייב בכבודו ע"ש ובתשובת מהרי"ק שורש ל' ובהשגות הרמב"ן על ספר המצות שחבר הרמב"ם משמע הא דחייב לכבד אשת אביו או אחיו הגדול היינו משום

כיבוד אביו וצ"ע לפי זה אם אביו יוכל למחול על כבודו וע"ש : (ח) אבל לא משמע כן בתלמוד שלנו בפ"ק דקידושין לשנה נתן לו הקב"ה שכרו ונולד לו פרה אדומה ואמר לחכמים אין אני מבקש מכם אלא מה שהפסדתי בשביל אבא עכ"ל ואולי דתרי מעשים הוי ויש לחלק בין אפסודי דהיינו חסרון כיס ובין עבורי רווחא כמ"ש הר"ן : (ט) וכ"פ בתא"ו נ"א ח"ג : (י) אע"פ דיש רב אחר במקומו שיכול ללמוד דלא מכל אדם זוכה ללמוד והביא ראיה לדבר בתשובת מהרי"ק שורש קס"ו כתב דאין כח ביד האב למחות ביד בנו לישא אשה אשר יחפוץ בה הבן והאריך שם בראיות עוד שם דאין חייב לכבדו אלא בדברים ששייכים לאב כגון מאכילו ומשקו אבל מלתא דלא שייך באב פשיטא דאין כח ביד האב למחות בבנו עכ"ל. וע"ש שהאריך עוד שם וכתב עוד שורש נ"ח בן שיש לו דין עם אביו או אמו והם תובעים ממנו צריך הוא לילך אחריהם לדון עמהם בעירן דזהו כיבוד אב ואם ומ"מ אם יצטרך להוציא הוצאות יותר ממה שהיה מוציא אילו היה יורד עמו לדין לפני ב"ד הממוצעת המותר הם חייבים לפרוע דקי"ל דאין מחוייבים לכבדו רק משל אביו עכ"ל :

הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם

סימן רמב - שלא להורות בפני הרב, ודין רב שמחל על כבודו

(א) כב"י בשם מהרא"י בפסקיו סי' ס"ב קטן שקילל אביו בינקותו בהיותו בן י"א שנים או עבר עבירה אחרת באותו עת ורוצה לקבל תשובה על ככה נראה דהקטן אפי' הגיע לחינוך לאו בר עונש ואזהרה הוא כלל קודם שהביא בר שערות מ"מ דייקא תלמודא בכמה דוכתי דסימן רע הוא לקטן שנעשו מכשולות מתחת ידו לכך נראה טוב שיקבל עליו איזה

כפרה ואין אני רגיל להעריך כפרה ותשובה במשקל עכ"ל: (ב) עיין בהר"ן פרק נערה שנתפתתה ובהר"ן סוף חולין איזה מקרי מכת מרדות:

סימן רמג - תלמיד חכם היה פטור ממס, ומכירת

סחורתו מקדמת

(א) ויש ללמוד מזו דמי שאביו הוא רבו קורא אותו רבי ולא אבא מורי וכן מוכח ריש פרק הזהב (סד.) דקרי ר' שמעון לרבי אביו ר' וני"ל דהיינו דוקא אם הוא רבו מובהק אבל ברבו שאינו מובהק אז כיבוד אב קודם לכל דבר כמו שיתבאר בסימן זו לכן יקרא בלשון אבא מורי וכ"מ לקמן סי' רמ"ו גבי חכם שאומר למתורגמן כך אמר לי אבא מורי כו': (ב) אבל תלמיד חבר שאינו אסור להורות בפני רבו משום כבודו אלא משום שאסור להורות בלא רשות כדי שידעו בו שאינו טועה בהוראתו אפי' נטל רשות מרב אחד סגי והרשב"א בתשובה סימן קי"א לא חילק בין תלמיד מובהק לתלמיד גמור אלא בתוך ג' וחוף לג' דתוך ג' אסור להורות משום כבודו דרבו מדאורייתא אפי' נטל רשות מרב אחד אסור להורות בפני שאר רבותיו אבל חוף לג' אם נטל רשות מרב אחד סגי וכן בתשובת בר ששת סימן רע"א דאין חילוק בין תלמיד גמור לתלמיד חבר דאפי' נטל רשות מרב אחד אסור תוך ג' חוף לג' שרי: (ג) וכ"מ דעת מהרי"ק שורש קי"ג וכ"פ ריב"ש סימן רע"א אלא דבפניו ממש מיהא אסור דמחזי כאפקירותא אבל שלא בפניו אפי' תוך ג' שרי עכ"ל ריב"ש: (ד) וצ"ע מה הקשה הרב על דברי מהרי"ק שכתב ואם למד רוב חכמתו ממנו כי נתחכם ונעשה גדול כמוהו מאי הוי דהא מהרי"ק הביא ראייה לדבריו מריש לקיש ורבי יוחנן דהא ריש לקיש היה תלמיד גמור לרבי יוחנן ורבי יוחנן רבו מובהק היה וסמכו ואפ"ה היה חולק עליו והורה בפניו בכמה דוכתי הואיל ונתחכם לבסוף ונעשה גדול? ריב"ש בסימן רע"א כדברי מהרי"ק וכתב ריש פרק כל היד משמע דאם תלמיד נתחכם יותר מן הרב אינו חייב כ"כ בכבודו וע"ש דף י"ד ע"ב: (ה) כתוב בפסקי מהרא"י סימן רל"ח אם יש לתלמיד רשות לחלוק על רבו באיזה פסק או הוראה אם יש ראיות מספרים נראה אם הראיות ברורות קצת וצורתא דשמעתא מוכח כדברי התלמיד למה לא יחלוק כך היא דרכה של תורה מימי התנאים

וכו': (ו) ובתשובות הרשב"א סימן רמ"ז משמע דאם שתי רביעית יין אל יורה ואינו אסור כל אותו היום רק ביי"ט דמרבים באכילה ושתייה ומ"מ אילו נתן דעתו כבר על ההלכה ועל פסק הדבר בין להתיר בין לאיסור מותר להורות ואפי' מיד שאכל ושתה אפי' סעודה גדולה ביי"ט וב"כ מהרי"ק שורש ק"ע דעכשיו בזמן הזה כל דין שהוא מבורר בפוסקים מותר לשתוי להורות אותו דין ובת"ה סימן מ"ב כתב הא דשתוי רביעית יין אל יורה היינו דוקא ביינות שלהן שהיו חזקות אבל ביינות שלנו שאינם חזקות כ"כ אינו אסור להורות בשלא שתי רק רביעית אבל פשיטא דאם שתי הרבה דמשכר דאסור להורות ואף רביעית צריך לזהר שלא להורות אף בדבר שהוא פשוט ומותר להורות בפני רבו מ"מ כשהוא שתוי אסור להורות אם לא הוא דזיל קרי בי רב הוא והצדוקים מודים בו וצ"ע בתוספת שאנ"ץ ס"פ היו בודקים (דף מב.) כתבו דשתוי יין מותר לדון דיני ממונות וצ"ע ע"ש עכ"ל ועיין בח"מ סימן ז' מדין שכור ע"ל סימן רמ"ח דאין חכם רשאי להורות באתריה דחכם חבירו וכן אם מותר לנהוג שום שררות ורבנות לפני אותו החכם ושם דין חכם שאסר אם חבירו רשאי להתיר או אם חכם נאמן בהוראותיו: (ז) ויש ללמוד דמותר להזכיר שמו כשמזכיר גם כן מורי ורבי: (ח) וכ"ה בתא"ו נתיב כ" ח"ה כתב הר"ן פ"ק דמועד קטן דף שע"ד ע"א הא דתלמיד הנפטר מרב ולן בעיר צריך לחזור וליטול ממנו רשות היינו דוקא שנטל רשות לילך באותו היום או לילך למחר ולן עוד לילה אחרת אבל אם נטל רשות לילך למחר לא צריך לחזור וליטול רשות דאדעתא דהכי שיסע למחר נטל רשות עכ"ל. וכתב רוקח סימן של"ה רב היושב בסעודה אומרים ברשות מורי הרב ורבתי כמו שמצינו במסכת דרך ארץ (פ"ה) שאמר פלוסוף אחד שלום עליכם חכמי ישראל ולר"ג בראש: (ט) בהג"מ פ"ו דהתם כתב אהא דאם היו מהלכים כו' והא דאמרינן פ"ג שאכלו (מז.) אין מכבדים בדרכים אלא בפתח הראוי למזוזה פי' ר"ת דהתם מיירי שאין שניהם בחבורה אחד אלא כל אחד הולך לעצמו אז יוכל אחד למחר לעשות צרכיו כמו שירצה אבל כשהולכין יחד מכבדין בכ"מ כו' וכ"ה בתוספות פרק בהמה (נא.) וכפ"י הר"י ס"ג שאכלו דף ל"ז ע"ב ובמרדכי שם וכתב בשם ראב"י דכתב דבמקום סכנה אין מכבדין עכ"ל: (י) כתב המרדכי פרק מקום שנהגו וכשם מהר"מ לרחוץ עם אביו חמיו ובעל אמו ובעל אחותו איני יודע היתר וכמה פעמים הוריתי לאיסור ואינו נראה לומר דהתם בגיגית אבל במרחץ שלנו מותר דמניין לנו לחלק עכ"ל ומהרי"ו כתב סימן ל"ז היכא דהיה הוא במרחץ קודם רבו א"צ לצאת ע"כ לשונו בחדושי אגודה פרק מקום שנהגו כתב תלמיד אל ירחץ עם רבו אמנם עתה

דמכסין הערוה לית לן בה ומותר לרחוץ יחד עכ"ל : (יא) וכ"כ בהג"מ פ"ו בשם סמ"ק וכתב דאין רשאי דקאמר היינו אינו חייב עכ"ל : (יב) כתב בהג"מ פ"ח ור' שמחה פסק דאפילו אין הרב חולק כבוד לתלמיד רק אם הוא מתכבד במה שאחרים דולקין לו כבוד חולקים לו כבוד בפני הרב וכ"כ המרדכי פ"ק דקידושין דף תרנ"ט ע"ד : (יג) כתוב בת"ה סימן מ"ג דאפילו באיסור דרבנן אם רואה לרבו שרוצה לעבור ימחה בידו ואפילו בספק איסור ומכל מקום בספק איסור דרבנן אין לדקדק כולי האי וכתב בתא"ו נתיב ב' ח"ה דבר שהוא איסור דאורייתא ועושה מעשה להתיר ויש אחד מן התלמידים יודע להקשות מקשה קודם מעשה אבל איסור דרבנן עושה מעשה דאח"כ מקשין כך פשוט בעירובין פרק הדר (סז) : (יד) כתב מהרא"י בפסקיו (סימן רל"ז) וז"ל מ"ש מאיזה טעם רגילין העולם לומר זה רבו של זה בשביל שלמד ממנו זמן אחד תוספות או פירוש ואפשר שמע מן התלמיד יותר חדושים ממה ששמע הוא ממנו אין לדקדק כ"כ אחר זה המנהג כי מנהג אבותינו תורה הוא וקצת ראייה יש להביא מתוספות דברכות ואין לי פנאי להאריך עכ"ל וע"ל ריש הסימן שכתבתי מה נקרא תלמיד חבר כתב ריב"ש בתשובה סימן רע"א דין הסמיכה שנהגו בזה"ז אינו כדי שיוכל הנסמך לדון ואם טעה לא ישלם דלא מהני נטילת רשות זה אלא מריש גלותא או הבא מכחו ונטל רשות ממנו ואף אם נאמר שריש גלותא נתן רשות לאחרים ואחרים לאחרים זה אינו מהני הואיל ובזה"ז בטל דיש גלותא גם באי כחן בטילים כדאיתא בפרק כל הגט (כט) : כולוהו מכח בעל קאתי איתא לבעל כו' וי"ל דסמיכה זיו הוא שתלמיד הגיע להוראה ומדינא מותר להורות חוץ לגי פרסאות ואף חייב להורות אלא שגזרו שהתלמיד אסור להורות אא"כ נוטל רשות מרבו או רבו נתן לו רשות לקבוע ישיבה בכ"מ ולדרוש להורות לכל הבא לשאול וזהו בשקורין לו הרב ה"ז מעתה כאילו אינו תלמיד אבל ראוי ללמוד לאחרים בכ"מ ולהקרא רב דאם לא בדרך זה איני רואה שום טעם לסמיכה זו מ"מ נראה דכל שלא בחיי רבו א"צ ליטול רשות משום רב דגזירות רבו לא הוי אלא בעוד רבו קיים אבל לאחר מותו לא דלא גזרו אלא כמעשה שהיה בפ"ק דסנהדרין (דף ד) : ולכן אם מת רבו מובהק א"צ שום נטילת רשות ותלמיד חבר א"צ רשות דלא אמרו אלא ברבו מובהק ולכן נפלאתי הפלא ופלא על רב אחד ר"מ הלוי שגזר שכל מי שלא נטל רשות מרי' ישעיה שגיטיו וחליצותיו בטלים ואם הם נעשים כהוגן ובתיקון חז"ל והם כשרים מן הדין למה יהיו פסולין ומה צריך נטילת רשות משום רב בכתיבת הגט ונתינתן וכן בחליצה ואי משום שאמרו ז"ל (קידושין ו.) כל מי שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא

לו עסק עמהם פיי שלא להיות דיין בדבר שמא יתיר ערוה אבל גט שנכתב בתיקונו למה יפסל וסתם ספרי דדייני מגמר גמירי (גיטין ב:) ויש להם תיקוני הגט בכל הלכותיו כמו שתיקנו המחברים ז"ל עכ"ל אמנם בתשובת הרד"ך סימן י"ב כתב דנהגו האידנא בסמיכה כדי שיודע מזה שראוי להורות ולא יורה כל אחד מן התלמידים לכן נהגו בסמיכה שמעתה כל מי שאינו מוסמך לא הגיע להורות ואין לסמוך עליו אא"כ ידוע דגברא רבא הוא ומצד ענותנותו אינו מבקש גדולה או מטעמים אחרים ולבי נוקפי שכל גיטין שנעשו בזמנינו שלא ע"פ מומחה לרבים דהיינו שלא נודע ע"פ חכמים דגברא רבא הוא שראוי לחוש בהם עוד נהג בסמיכה כי תלמיד אסור להורות בפני רבו אא"כ נטל רשות ובמה יודע שיש לו רשות כי נקראו לו מהור"ר עכ"ל וכל זה לא כבעל נחלת אבות שכתב פרק שנו חכמים שלא ידע טעם לסמיכות בזה"ז ומהרי"ו כתב בתשובה סימן פ"ה וקכ"ח דאם לא נטל רשות ונתן גיטין אפי' בדיעבד לא הוי גט ולא אמרינן בזו סתם סופרים מגמר גמירי כו' ולכ"ע אם ידוע וניכר שהוא גמיר אלא שלא נטל רשות גיטיו כשירים כתב הרמב"ם בה' סנהדרין פ"ד יש לב"ד לסמוך לדברים יחידים והוא שיהיה ראוי לכל הדברים כיצד חכם מופלא שראוי להורות לכל התורה יש לב"ד אותו לסמוך למקצת דברים כגון לדון ד"מ ולא להורות איסור והיתר כו' ונראה שזה דוקא בימיהם שנהוג דין סמיכה אבל סמיכה של זמן הזה אינו כלום אלא נטילת רשות בעלמא ומי שראוי ראוי: (טו) וכתב בפסקי מהרא"י סימן קנ"ז דאף אם מוחל מ"מ אסור לבזותו: (טז) ובספר חסידים כתב דהא דרבו קודם דהיינו אם למד עמו בחנם אבל אם אביו שכר לו רב אביו קודם לכל דבר:

סימן רמד - קימה והדור בפני חכם אפלו אינו רבו

(א) כתוב בת"ה סימן שמ"א אע"ג דאין עתה בזמנינו חכם שיש לו תורת ת"ה גמור היינו לקנוס המביישו בליטרא זהב אבל למירמא כרגא עליה ולאפוקי מיניה אפשר דאין מדקדקים כולי האי אם הוא מוחזק בדורו לת"ח וכ"מ מדברי הרא"ש דלא החמיר כ"כ לענין ת"ח לפטור ממס כמו לענין קנס במביישו עכ"ל ועוד כתב סימן שמ"ב דלאו דוקא רב היושב

בישיבה אלא כל ת"ח בדורו שיודע לישא וליתן בתורה ומבין מדעתו ברוב מקומות בתלמוד ובמפרשים ופסקי הגאונים ותורתו אומנותו כדרך שכתב הרא"ש ויש מקומות שנהגו שלא לפטור ת"ח ויש מקומות שנהגו לפטור ומיהו תורתו אומנתו צריכין עכ"ל: (ב) ועיין בח"ה סימן ת"כ בענין זה ומי נקרא ת"ח לעגין דין זה: (ג) וכ"ה בהגהת מרדכי דקדושין דף תרס"א ע"א באחד שביזה רב אחד דאף על גב שהרב אמר והוכיח לאותו שביזהו ואמר כל מי שעשה כזה יהא בחרם מ"מ אין רשות לזה להשיב בעזות והאריך שם בתשובה כ"כ הרשב"א סימן קע"ט דבין איכא עדים בין ליכא עדים יכול החכם לנדותו לכבוד עצמו וכתב מהרי"ק שורש קס"ג ומהרי"ו סימן קס"ג דאין ת"ח עביד דינא לנפשיה בזה"ז עכ"ל כתב עוד בתשובת מהרי"ו סימן קכ"ט דאין ת"ח בזה"ז יכול לנדות לכבוד עצמו וגם לדון האדם בע"כ וכ"מ מדברי מהרא"י סימן רכ"ה בפסקיו אמנם בתשובת ריב"ש בכמה מקומות משמע דיש דין ת"ח בזה"ז רק שיהיה ראוי לכך ע"ל סימן של"ד ומהרד"ך כתב כדברי ריב"ש סימן כ"ה כתב בתא"ו נ"ב ח"א אסור להשתמש במי ששונה הלכות ולעולם ישתמש קודם במי ששונה משנה קודם שישתמש במי ששונה תלמוד שהוא גמרא וכן פשוט פרק בני העיר (כח:) עכ"ל:

הלכות מלמדים

סימן רמה - חיב כל אדם ללמד לבנו ולהעמיד תלמידים

(א) כתב בהג"מ פ"ה דת"ת גרסינן בירושלמי אין תורה עומדת בפני חכמים פירוש אין הרב עומד בפני תלמידו מכאן פסק הר"מ אין הרב עומד בפני תלמידו אפילו הוא חכם גדול וכתב הרמב"ם אמנם חזינן

למוהר"ם דהוי קא עביד הידור לתלמידיו אפי' לאותן שלא היו חשובין כ"כ: (ב) וכ"כ הר"ן פ"ק דקידושין: (ג) ממרדכי דקידושין דף תרנ"ט ע"ד משמע דא"צ לעמוד כשעוסק בתורה אלא שחרית וערבית ע"ש: (ד) ומיהו אפשר דהידור בעי למיעבד דמשמע לקמן בדברי הר"ן והרמב"ם שהביא דאף בת"ח שא"צ לקום מפניו צריך לעשות לו הידור וה"ה ת"ח קטן ממנו וכמו שעשה מוהר"ם לתלמידו כן נ"ל:

סימן רמו - שחיב כל אדם בתלמוד תורה, והיאך לומדים בשכר

(א) כתב האגור סימן ב' בשם הסמ"ג דאשה חייבת ללמוד דינים השייך לה: (ב) בהג"מ פ"א דת"ת כתב מ"מ גרסינן בסוטה (כא.) איתתא דמקריא לברה ונטרה לגברא עד דאתי מבי מדרשא מי לא פלגי בהדיהו עכ"ל וכ"ה בסמ"ג: (ג) דנכסי דאיניש אינון ערבין ביה ואין נפרעין מן הערב אלא במקום שאין יכול לתבוע מן החייב עכ"ל: (ד) וכ"ה בהג"מ פ"ב דת"ת וכתב א"נ הא דאמרינן בן חמש למקרא היינו לחנכו ללמוד שאביו מלמדו ובן שש למסעדיה בגמ' עכ"ל וכתב הרב האברבנאל פרק בעשרה מאמרות כי י"א דאע"ג דבן חמש למקרא בן ג' שנים לאותיות ללמוד אותיות התורה ומצאו להם סמך מן המדרש שלש שנים יהיה לכם ערלים ובשנה הרביעית קדש הילולים ר"ל ללמוד אותיות התורה כו' עוד כתב שם בהג"מ אמרינן בפ"ק דקידושין (ל.) חנוך לנער ע"פ דרכו ר' יהודה ורבי נחמיה ח"א משיתסר ועד כ"ב שנין וח"א מתמניסר עד כ"ד שנים פ"י בזמנים אלו ידריכנו בדרך מוסר שכל ימיו מהנה בו עכ"ל ועיין ברוקח שהאריך כיצד נוהגין בשעה שמתחילין עם הנערים וכתב שם ענין פתיחת הלב שעושין לנערים: (ה) וכ"ה בהג"מ ובתא"ו נ"א ח"א אבל יש שכתבו דאפי' פחות מכ"ה חייבין לשכור מלמד וכופין זה את זה וכ"כ נ"י פ' לא יחפור דף קס"ה ע"א: (ו) וכתב נ"י פ' לא יחפור דף קס"ח בדלא גמיר וכתב המרדכי פ' האומנין ע"ב בירושלמי בסדר זרעים אמרינן דאסור למלמד להיות ניעור בלילה יותר מדאי יען שלמחר הוא עצל ללמוד וגם אסור להתענות גם אין לו לעצור במאכל ובמשתה אם הוא מפרנס עצמו מפני שאינו יכול לטרוח דכוותיה אין לו להרבות במאכל

ומשתה וכל דמשנה ידו על התחתונה ומסלקינן ליה עכ"ל ושאר דיני מלמד יתבארו בח"מ בעזרת השם יתעלה בסימן של"ד ושל"ה: (ז) כתב מהרי"ו סימן קנ"א זה כמה ימים כתב לי מהור"ר ישראל ברונא קבל קדמנא שמהר"א נקיט בלבי לזלזל בי באמרו שהוא לבדו ימשול ברבנות והנה כיון שהקהל לא בררו להם אחד מהם ותרוייהו צריכין לתת מס אין לאחד מהן שום חזקה יותר מאחר ואף ע"פ שמהר"א היה בעיר קודם שבא מהרי"ב לא יפה חזקתו בזה שהקהל לא מינו אותו לא לראש ולא לקצין וגדול מזה כתב הא"י וז"ל אם ת"ח הוא וצריכים בני אדם לתורתו אפי' בא ממשלה אחרת שאין נותנים מס למושל העיר הזו לא מצי לעכב עליה דודאי לא הסכים ר"ג מ"ה לאסור שום ישוב לת"ח ואפי' יש ת"ח בעיר כי קנאת סופרים תרבה חכמה כו' הרי כתב בסתם ואפי' יש ת"ח בעיר ולא חילק בין אם בני העיר קבלו עליהם חכם הראשון או לא קבלו בכל ענין לא מצי מעכבי אלמא דיש לת"ח השני חזקה כמו הראשון לכן נראה דיש חזקה למהרי"ב כמו למהר"א לנהוג נשיאתו ברמה הן לקבוע ישיבה לעצמו הן ליתן גיטין וחליצה ולמורה הוראה ולברך ברכת אירוסין ונישואין עכ"ל מהרי"ו וכ"כ מהור"ר דוד שפרינץ ומהרא"י בפסקיו סימן קכ"ה ואפי' יש פיקוח נפש בדבר מחמת הפרס שנופל לכיס המנהיגים מגיטין וחליצה וכה"ג על קיבול פרס זו אנו בושין ובטורח למצוא היתר לרובן והאיך נחזיק אותו כולי האי להחשיבו פרנסה לבלתי ישיג אחר בהן עכ"ל מהרא"י ומשמע שם מדבריו שמהר"א היה זקן ממהרי"ב ואפי"ה לא היה יכול למחות בידו וכתב מהרד"ך בתשובה סימן כ"ב רב שבעיר אפי' יבא שם אדם גדול כמותו אין לו להורות ולדרוש שם בפני הרב שדר שם שמצינו בפי' כל היד (כ): דעולא כי מקלע לאתריה דרב יהודה כו' לא רצה להודות לפניו אפי' מי שדר שם אינו גדול כ"כ כרב: האחר אתריה דחכם גדול קרינן ביה ואסור להורות לפניו עכ"ל כתב מהרי"ק שורש קכ"א על אותן האנשים המתריסים נגדך וקובעים ישיבה לעצמן מה אעשה יכולין לתרץ דברייהו דכוונתן לשם שמים שלא למדו בפרקים האחרונים עד עתה כו' כתב ריב"ש בתשובה סימן רע"א מי שהחזיק אפי' מעצמו איזה שררה או דין קדימה אין נוטלין אותו ממנו לתתה לאחר גדול ממנו כיון שכבר זכה זה אפי"ה הוא ע"ה והאחר ת"ח אבל כל שהחזיק ת"ח אין מסלקין אותו אפי"ה שהבא ליטול גדול ממנו כו' אפי"ה שראוי להם לחכמים לברוח מן השררה אבל כשנתמנו בה הן מקפידין שלא להסתלק ממנו כדאמרינן בפרק בתרא דמנחות (קט): אמר רבי יהושע בן פרחיה בתחלה כל האומר עלה אני כופתו ומניחו לפני ארי עכשיו האומר לי רד ממנו אני מטיל עליו קומקמום של חמין כ"ש אם

הרב הראשון נתמנה ע"פ הציבור שאין מורידין אותו כ"ש אם נתמנה ג"כ ע"פ המלך ברצון המלך וברצון הציבור והקהלה שיקבל עליה וכגון זה הורמנא דמלכא מלתא רבתא היא עכ"ל וע"ל סימן רנ"ו כתב הרמב"ם פ"א מהלכות מלכים כל השררות והמינויין מישראל ירושה לבנו ולבן בנו עד סוף כל הדורות והוא שיהיו הם ממלאים מקום אבותם בחכמה וביראה היה ממלא ביראה אע"פ שאינו ממלא בחכמה מעמידין אותו במקום אביו ומלמדין אותו מי שאין בו יראת שמים אע"פ שחכמתו מרובה אין ממנין אותו למינוי מן המנויין שבישראל עכ"ל וע"ש בהג"ה האריך בזה כתב הד"ן פ"ק דע"ז דף שד"מ ע"ב בשם הראב"ד והרשב"א ז"ל הא דתניא הנשאל לחכם אוסר אין חבירו רשאי להתיר לאו משום כבודו של ראשון נגעו בה אלא משום כיון דאסרה הראשון שוויה חתיכה דאיסורא ושוב אין לו להתיר אבל בהג"מ פ"ב מהלכות ממרים משמע דשרי וע"ש וכ"ה בהדיא בתוס' פ"ק דע"ז (ז.) ופ"י דברי הירושלמי שאין להביא ראיה ממנו וע"ש ובאשיר"י שם ג"כ כתב דשרי אם לא דחלה כבר הוראתו בהיתר והחכם השני חולק עליו בשיקול הדעת ואז אינו רשאי לאסור וע"ש בהר"ן בשם הראב"ד אפ"י התיר שני אינו מותר ואפ"י היה גדול ממנו בחכמה ובמנין והוא בדבר שאין בו מחלוקת אלא בשיקול הדעת אבל אי טעה בדבר משנה חוזר מטומאה לטהרה ומאיסור להיתר אבל בחיוב וזכות חבירו המומחה ממנו חוזר ומזכה עכ"ל ול"נ דאפ"י אם טעה בשיקול הדעת מחזירין הוראתו בהסכמתו והא דאמרינן דאין חבירו רשאי להתיר משום כבודו של ראשון אבל אם שמע ראשון והודה לשני א"נ לא שמע אלא שהשני גדול ממנו מחזיר השני הוראתו של הראשון כנ"ל להלכה אבל לא למעשה לחלוק על אבות העולם עכ"ל ובמרדכי שם משמע כדברי הר"ן שכתב פי' דאין הקפידא להשואל דהשואל יש לו לשאול לכל מי שירצה דמתוך כך ישאו ויתנו בדינו ויוציאו לאור והקפידא הוא לנשאל כו' משמע כדברי הר"ן דמותר לחזור בהסכמת הראשון וכ"ה בפרק כל היד אמנם במרדכי ר"פ א"ט כ' דלא כהר"ן שכו' הא דאין רשאי להתיר היינו משום חומר איסור אבל בלא מעשה יכול לחלוק עליו אם אפשר לחלוק ובתא"ו נ"ב ח"ה כ' דאף לשואל אסור לשאול לאחר משום דחכם הראשון שוויה התיבה דאיסורא אלא יאמר לשני כך פסק לי החכם הראשון אולי ימצא השני שטעה הראשון בדבר משנה ואם חכם השני גדול מן הראשון אפ"י מלתא דתלוי בשיקול הדעת יכול לחזור וי"מ שכתב דאם יש לו קבלה בדבר יכול להתיר מה שאסר הראשון וכ"כ רש"י עכ"ל ועיין בהג"מ פ"ב דהל' ממרים אם יש איסור לשאול בבנימין זאב סימן ו' משמע דאף אם חכם

התיר אין חבירו רשאי לאסור מסברא אלא בכח ראייה והביא ירושלמי כדבריו ע"ש ה"מ הך עובדא גופא אבל בעובדא אחריתי מי הוא שיטעה לומר שאינו יכול להתיר וכ"כ מהרי"ק בשורש קע"ב הא דאין חכם יכול להתיר א"כ כשיטעה חכם אחד בשיקול הדעת ישאר טעות זה לדורות כיון שלא יהא שום חכם רשאי להתיר עכ"ל כתב הנ"י פ' הערל דף תכ"ט ע"ב הא דאמרינן (יבמות עז) אמר רב כל ת"ח שמורה ההלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו בשעת הוראה ואם לאו אין שומעין לו פי' התוס' דוקא במילתא דשייכא לדידיה וכו' עד וכל ה"מ כדאמר בגמרא אבל אמר מסברא ומביא ראייה לדבריו שומעין לו וזה פשוט עכ"ל ובתא"ו נ"ב ה"ה הא דאינו נאמן דוקא בדורות הראשונים דהו"ל גמרא בעל פה אבל עכשיו שאינו יכול להורות אם לא שיהיה לו עיקר בגמרא אפי' לאחר המעשה אמרה שומעין לו כיון שמביא ראייה לדבריו עכ"ל הרמ"ה אבל הרא"ש כתב דעכשיו נמי כל מעשה שבא אינו בגמרא אלא שמדמין מילתא למילתא איכא למיחש ולא דמי עכ"ל ונ"ל דאם הוא פשוט במשנה או בגמרא או בפוסק אחר דאין לחוש על זה ונאמן עכ"ל:

הלכות צדקה

סימן רמז - גדל שכר צדקה, ואם כופין עליה

(א) כתב בהג"מ פ"א ובשעת הדחק סומכין אהא דא"ר יוחנן אפי' לא קרא אלא ק"ש שחרית וערבית לא ימוש קרינן ביה עכ"ל וכ"ה בסמ"ג:
(ב) והר"ן כתב פ"ק דע"ז דף שמ"ה ע"א דלאו דוקא שליש אלא לומר שיתן לכל אחד הראוי לו דוקא עכ"ל: (ג) כתב בתא"ו נתיב ב' ה"א וכ"פ ר"י ורבי' יונה ופי' הא דאמרינן שלא יעשה עטרה להתגדל בה ולא קורדום לאכול ממנה דוקא שאינו מתכוין לכבוד התורה אבל אי הנותנים לו מתכוונים לכבוד התורה שרי ומ"מ כתב שאם היה בריא

ויכול להיות ממלאכתו שאסור וכ"כ הרמ"ה ומדברי כולם נלמד שאם אינו יכול לחיות ממלאכתו שמותר ועוד כ' הר"י והא דאמרינן (כתובות קה:) המביא דורון לת"ח באילו הקריב בכורים לא אמרו אלא בדבר שהדיוטות רגילים בו שכן דרך בני אדם להביא דורון לאדם חשוב אפי' הוא ע"ה אבל הרמב"ם סגר הדלת עליהם והחמיר הרבה בזה שהכל אסור זולתי לזקן או חולה שאינם יכולין לעשות מלאכה עכ"ל וכ"פ הרב אברבנאל בפ"י דפרקי אבות ולכן נהגו בכל המקומות שהרב של עיר יש לו הכנסה וסיפוק מאנשי עיר כדי שלא יצטרך לעשות מלאכה בפני הבריות ויתבזה התורה בפני ההמון ודוקא החכם צריך לזה אבל עשיר אסור עכ"ל ולקמן אכתוב דעת ב"י בזה כתב בהג"א פ"ק דע"ז ושריא ליה למטעם מידי הוראתו כדי לברר הוראתו ומיהו ליקח מתנה דבר חשוב ממה שהתיר משמע בהדיא דאסור עכ"ל: (ד) ובהג"מ פ"א דת"ת דלאו דוקא שכר שימור אלא ה"ה כל אדם שקשה ללמדו וכתב עוד שם דכל חידושי סופרים דהיינו מה שנתקן מדרבנן מותר ליטול שכר ללמדו עכ"ל: (ה) והתוסי' כתבו בפרק כל פסולי המוקדשין (לו.) דאיתא בירושלמי דשואל הלכות והגדות צריך לשאול מעומד וכן אמרינן שם ובפ' תפלת השחר (כז.) במעשה דר"ג ור"י עמד השואל כו': (ו) ובהג"מ פ"ג דת"ת דלא כר"ת שפ"י דרך ארץ יהא עיקר מדאמרינן (אבות פ"ב) יפה תורה עם דרך ארץ כו' כתוב בני"י פי' יש נוחלין דף רי"א ע"ב דיש לשמוח כשאדם מסיים מצוה ויש להתחיל ללמוד בלילה מט"ו באב ואילך ומאן דלא מוסיף יסיף כו': (ז) ולעיל כתבתי מה שהסכימו בו רוב החכמים: (ח) ובהגהות פ"ו מה' ת"ת וכן תנן במסכת אבות ודאישתמש בתגא חלף וי"א זה המשתמש בשם המפורש ואמרינן בנדרים (דף סב.) ומי"מ שרי לצורבא מדרבנן לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעין ליה דכתיב ועבדך ירא את ה' מנעוריו ומקשה והא רבי טרפון הוי מצער נפשיה על שהודיע עצמו כשהעלילו עליו ומשני שאני ר"ט דעשיר גדול היה והיה לו לפייסו בממון עכ"ל סמ"ג: (ט) כתב ריב"ש בתשובה סימן מ"ה אשר שאלת מהו חכמת יונית אשר יתרחק האדם ממנה ואם הם אותן ספרים המפורסמים בעולם כספר השמע הטבעי ומה שאינו הטבעי תשובה אין זה חכמת יונית שאסרו חכמים כי חכמת יוונית הוא לדבר בלשון יוונית בחידות וברמיזות שלא יבינו ההמון רק אותן שהורגלו עצמן באותן חכמות אבל ספרי טבע המפורסמים לא מן השם הוא זה אבל ראוי למנוע מהם מפני שהם מתאמצים לעקור דברי תורתנו ואנחנו בעלי האמת יודעים שתורתנו אמת וחקירתם אפס ותוהו וכבר אמרי' בפ' חלק (צ.) ואלו שאין להם חלק לעוה"ב כו' עד ור"ע אומר אף הקורא בספרים

החיצוניים ואמרינן בגמ' שם (ק:) דהנך ספרי החיצוניים הם ספרי מינים
דיש ספרי מינים יותר מאלו שמביאים מופתים לעקור עקרי התורה וכבר
שאל ר"ש הלוי מרב האי גאון אי מותר להתעסק באותן חכמות והשיב
ז"ל תיקון הגוף והנפש המשנה ותלמוד ואשר טוב לישראל כי אם למוד
התורה ויועיל לעצמו ולאחרים שכמותו ויועיל לע"ה כי ימשכם לדברי
תורה והמצוה ואשר יסור לבו מזה ויתעסק בשאר דברים ההם יסור
מעליו עול ד"ת ויראת שמים ויפסיד באותן ענינים זמנו כי יסיר מעליו
כל דברי תורה לגמרי ומזאת ההסרה יארע לאדם שישבש דעתו עד שלא
יחוש לעזיבת התפלה אבל אשר ימסרו לתורה וליראת שמים יצא להם
מזה שינהגו ההמון לאחרית טוב בלי פקפוק לא ישימון שום ספק
בהקב"ה ואם תראה שאותן ב"א שעוסקין באותן חכמות יאמרו לך כי
זה דרך סלולה ובזה ישיגו ידיעת הבורא לא תאבה להם ודע כי יכזבו לך
באמת ולא תמצא יראת שמים ויראת חטא אלא המתעסקים במשנה
ובתלמוד עכ"ל רב האי וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' תי"ד ותט"ו למנוע
אותן המרגילים את בניהם הקטנים לאותן חכמות ואין להביא ראייה
מהרמב"ם ז"ל כי הוא למד תחלה כל התלמוד וכדי להשיב לאפיקורוס
עשה את ספר המורה ועם כל זה לא נמלט מהמשך אחר קצת דעות
הפלוסופים וכן הרלב"ג שהיה ג"כ גדול בתלמוד הטהור אותן חכמות
מדרך אמת כ"ש איך נעמוד אנחנו וכמה ראינו שפרקו מעליהם עול תפלה
והמצוה בסיבת למוד אותן החכמות עכ"ל והרשב"א האריך בתשובה
בענין זה והרמב"ם כתב בספר המדע וז"ל ואני אומר שאין ראוי לטייל
בפרדס אלא למי שיתמלא כריסו בבשר ויין ולחם והוא לידע איסור
והיתר ושאר מצות עכ"ל: כתב הנ"י פ' המוכר פירות דף ר"ה ע"א אע"פ
שקראו בסנהדרין (ק.) לספר בן סירא ספרי החיצוניים לא אמרו אלא
לעשותן קבע אבל מ"מ ראוי להגות בו בעיתות ללמוד ממנו חכמה ומוסר
משא"כ בספרי מינים עכ"ל ובהג"מ כתב בפ"ד דת"ת אמרו רבותינו ז"ל
אסור לדבר דברים בטלים גם אמרו (ברכות ה.) כל מי שאפשר לעסוק
בתורה ואינו עוסק יסורין באין עליו עכ"ל כתב מהרא"י בת"ה סימן מ"א
אע"פ שאמרו בפ' מי שמתו (כד:) אמר רב הונא אסור לת"ח לעמוד
במבואות המטונפות וא"כ צ"ע אי מותר ליכנס למרחץ מתוך הלכה
שאינה פסוקה שלא יהרהר בד"ת ושמעתי דקמאי ספקו בדבר ופסקו
להיתר מהא דאיתא פ"ק דקידושין (לג.) גבי ר"ש בר רבי ובר קפרא
דפריך תלמודא האמר רבי יוחנן בכל מקום מותר להרהר חוץ מבית
המרחץ ובית הכסא ודחי דלמא לאונסו שאני ופירש"י פעמים שהיה
טרוד ומעיין בשמועתו לפני כניסתו בע"כ הוא מעיין וגורס בב"ה עכ"ל

וני"ל דע"כ צריכין לחלק בין מבואות המטונפות למרחץ דאלי"כ לא יהא ת"ח מותר ליכנס למרחץ לעולם כמו שאסור ליכנס למבואות המטונפות אלא ע"כ צ"ל דאינו מהרהר במרחץ כלל ונזהר טפי ממה שזוהר במבואות הטינופות וא"כ אפי' מתוך הלכה פסוקה נמי שרי כתב בהג"מ פ"ג דת"ת בירושלמי אמר אם אתה יכול לשלשל השמועה עד משה רבינו שלשל ואם לאו או תפוס ראשון ראשון או אחרון אחרון מה טעם והודעת לבניך ולבני בניך וכו' כלומר עד יום אשר עמדת בחורב בחידושי אגודה כתב בשם ראבי"ה הא דאין דורשין בעריות כו' היינו בימי תנאים ואמוראים שהיו לומדים על פה אבל אנו לומדים דבר הכתוב אין לחוש עכ"ל אני מצאתי בספר הזוהר פ' אחרי מות סדר עריות וטעמן ע"ד הקבלה שרומזין כולן על מעשה מרכבה נ"ל ע"ז אמרו שאין דורשין בעריות כו' מיהו בתלמוד שלנו משמע שהדבר כפשוטו: כתב הרשב"א בתשובה ס"י רנ"ג מה ששאלת היאך פוסקים ההלכה למעשה בדברים שהן מחלוקת בין הפוסקים נראה דאין אומרים כדאי הוא פלוני לסמוך עליו להקל בזמן שיש גדול ממנו בחכמה ובמנין אפי' בשעת הדחק אין סומכין על הקטן וכן במקום מחלוקת יחיד ורבים אא"כ היה שעת הדחק בשעה שהיה בו הפסד מרובה וכיוצא בו אבל אם ב' פוסקין שווים ולא נודע מי גדול בשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל דבריהם הלך אחר המיקל אבל אם היה (רב אחד במקומו) אי יעשו שלא כדבריו יקילו בכבוד רבם ובמקום דיש שניהם שווין דהולכין אחר המחמיר היינו כשהם אחד כנגד אחד אבל אם הם ב' כנגד אחד הולכין אחר הרבים וה"ה אם יש ת"ח הראוי להורות ורואה דברי המיקל בזה אפשר שיעשה כקולו מפני שהוא מסכים כהוראת המיקל והם רבים כנגד יחיד עכ"ל ועיין בח"ה ס"י כ"ה ובמרדכי פ' החולץ ע"א כתב דלפעמים הולכין אף בד"ס להחמיר ע"ש ומצאתי שם הג"ה הכא דהולכין בד"ס אחר המיקל היינו היכא דחזינא פלוגתא דתנאי אבל היכא דלא חזינא פלוגתא דתנאי בהדיא אלא מספקא לן מאי אמור בה קמאי כי האי דניצוק חיבור אזלינן בה לחומרא אף בשל סופרים עכ"ל וצ"ע דהא רוב פוסקים פוסקים בכל תיקו דרבנן לקולא אע"ג דאינו אלא ספק מה אמרו בה קמאי ואינו פלוגתא דתנאי ובהג"א פ"ק דע"ז אם זה גדול בחכמה וזה גדול במנין הולך אחר גדול במנין פ"י תלמידים הרבה א"נ שרוב תלמידים אומרים כמותו עכ"ל. כתב מהרי"ק שורש צ"ד כשדברי הגאונים הקודמים כתובים על ספר ידוע ומפורסם והפוסקים אחרונים חולקים עליו יש לנו לילך אחר האחרונים דבכל מקום הלכה כבתראי אבל כשנמצאו תשובת גאון אחד ולא עלה זכרונו על ספר מפורסם ונמצא אחרים חולקין א"צ

לילך אחריו דאפשר דלא ידע ולא שמע ליה לאחרון דברי הגאון הראשון ואי הוי שמיע ליה הוי הדר ביה עכ"ל עוד כתב מהרי"ק שורש מ"א כשרבים מתירין אע"פ שטעמו של זה אינו כטעמו של זה מ"מ הואיל ורוב מתירים יש לילך אחר רבים וכתב מהרא"י ז"ל סימן רמ"א דאין כח ביד הרבנים עכשיו להקל נגד הפוסקים שכתבו בדבר לאיסור כי איך יתכן שימלא איש לבבו לחלוק על החיבורים שנתפשטו ברוב ישראל אם לא שהוא מקובל מרבותיו הגדולים דלא נהיגי הכי כאשר הוא בידינו בקצת מקומות אבל מסברת עצמו לא עכ"ל ועיין עוד מאלו הדינים בח"ה סי' כ"ה:

סימן רמח - מי חיב בה ומי ראוי לקבלה

(א) כתב הרשב"א בתשובה סימן תקפ"א מי שהקדיש דבר לצדקה ורוצה לכתוב שמו על דבר שהקדיש להיות לו לזכרון תמיד אין מוחין בידו ואדרבה ראוי לעשות כן וזו מדת חכמים ומנהג ותיקין ליתן שכר לעושי המצוה עכ"ל: א הערת בדק הבית: צריך לומר "נחום איש גמזו".

סימן רמט - כמה חיב לתן וכיצד יתננה

(א) וכ"כ שם המרדכי דף תקמ"ח ע"א ודף תקמ"ה ע"ג וכ"כ המרדכי פרק השותפין דף רמ"ה ע"ד אמנם כתבו בשם הר"ר שמעיה טעם שאין כופין על הצדקה אפילו למצוה רבה פי' פדיון שבויים וריב"א פי' הא דאמרינן כל שמתן שכרה בצדה לא היו ב"ד של מטה כופין עליה היינו שאין מכין עליה מכת מרדות עד שתצא נפשו אבל מ"מ מזהירין עליהן וכופין אותן ליתן אלא שאין ב"ד נענשים עליהם אם לא כפאוהו וכן הוא בהג"ה דף ר"מ ע"ג ומהרי"ק שורש קמ"ח כתב כדברי ריב"א: (ב) וע"ל סימן רנ"ט תשובת הרשב"א באחד שכובש בצדקה אם הגבאים יכולין

לכופו ולהוציא מידו עוד כתב במרדכי פ' השותפין דף רמ"ג ע"ג פסק ר"א דבני העיר כופין זה את זה להכניס אורחים ולחלק להם צדקה אפילו אם היא עיר חדשה דאכתי לא נהוג בה מידי דכופין זה את זה לתת בתוך הכיס עכ"ל: כתב ד"י בתא"ו גתיב י"ט ת"א מי שאוסר הגאתו על העניים נוטלין ממנו צדקה ונותנים לעניים ואם אמר לעניים אלו יתנו לעניים אחרים עכ"ל: (ג) בתשובת מהר"י מינץ סימן א' אשר שאלת אפוטרופוס של יתומים ויש ליתומים קרובים עניים והיה להן לאותן עניים קצבה ידוע מידי שנה בשנה מאבי יתומים אם האפוטרופסים רשאים לתת הקצבה מנכסי היתומים נ"ל שרשאים דרש"י פי' טעם דאין פוסקין עליהם צדקה משום שהוא דבר שאין לו קצבה דחיישינן שמא יאכלו נכסיהן ואם כן בדבר זה שיש כאן קצבה שאני אף ע"ג דתניא תורמין ומעשרין להאכיל אבל לא להניח היינו טעמא משום דהואיל ואינו מפריש תרומתן אלא להניח יכול להמתין עד שיגדלו והם עצמן יפרשו אבל כאן לא אפשר להמתין דקרובים ימותו ברעב או צריבין להחזיר על הפתחים והוי ליתומים גנאי ופגם בדבר אף ע"ג דקטנים הם וכייפינן להו וע"ש: (ד) כתוב בת"ה סימן רפ"ב קהל עשו תקנות ותקנו כל מי שיעבור יתן קנס לצדקה ועברה אשה אחת על התקנה ואין לה כלום חוץ משל בעלה חייב לשלם בעדה דנראה דהקנס בא לכפרה שעברה התקנה ודמי להא דאמרינן פ"י המקבל (קד.) דבעל מביא קרבנות שאשתו חייבת בהן כגון חטאתה ואשמה אבל לא נדרים ונדבות ולדברי התוספות אף אם נתחייבה בהן קודם שנשאה וכ"פ המרדכי והגהות אשיר"י אבל רש"י פי' דוקא שנתחייבה בהן לאחר שנשאה וצ"ע אי הנדון דומה לראיה עכ"ל:

סימן רנ - כמה ראוי לתן לכל אחד ואחד

(א) ע"ל סימן רס"ז דאין להתפאר בנתינתה וע"ל סימן ר"נ דאסור להשיב העני ריקם: (ב) כ' מהרי"ל הל' ר"ה דאותן בני אדם הנותנים מעשר שלהם לנרות ב"ה שלא כדין הם עושים דהמעשר שייך ליהנות בו עניים וכ"מ פ"ב דביצה דף כ' ע"א:

סימן רנא - למי נותנין הצדקה ואיזה קודם לחברוב

(א) וכ"פ במרדכי בהגהות דב"ב דף רנ"ט ע"ד הגבאים צריכין ללוות אם אין בכיס די לצורך עניים וכתב שם בשם ראבי"ה דאם הלוח לצדקה אם ימצא לאחר זמן בכיס של צדקה יכול לפרוע לעצמו וא"צ ליטול רשות מן הנותנים בכיס ואפילו אינו גבאי המלוה לעני להפריש עליו מעשרות וליטול כשיבא נוטל אע"פ שאינו גבאי עכ"ל וכ"ה במרדכי פרק כל הגט וכתב עוד פ"ק דב"ב פסק ר"מ דגבאי שאומר בעודו גבאי כך הלויית לתוך כיס של צדקה נאמן בלא שבועה אך לא אחר שסלקוהו (ווי"ג אף לאחר שסלקוהו כיון דכך הוא דרך הגבאים שהם מלוים לתוך כיס של צדקה עד שיהא בכיס מעות ואדעתא דהכי מוקמינן להו עכ"ל:

סימן רנב - דין פדיון שבויים וכיצד פודין אותם

(א) כתב הר"ן סוף הניזקין דלאו דוקא עם עניי ישראל אלא אפילו עניי נכרים לחוד מפרנסין מפני דרכי שלום אבל במרדכי שם דף תרי"ז ע"ג משמע דמפרנסים עם עניי ישראל עכ"ל: (ב) כתב ב"י בח"מ סימן רנ"ג בשם תשובות הרשב"א על ש"מ שצוה ליתן מנכסיו סך מעות ביד פלוני שיוציאו אותן באיזו הקדש שיראה להם ויש במשפחתו יתומים עניות אם רשאי להוציאן בפרנסת נישואין והשיב שהם רשאים שגם זה בכלל הקדש בלשון ב"א בזמן הזה ולעיל סימן רמ"ט נתבאר שאין צדקה גדולה מלהשיא יתומות וע"ש: (ג) כתב המרדכי פ"ק דב"ב דף רמ"ו ע"ב הדר אמר רב הונא כל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם מכאן שלא יתן כל צדקותיו לקרובו א' להניח שאר קרוביו או להניח עניים אחרים שיתן הכל לעני א' והמחלק צדקה צריך ליזהר שלא ירבה לקרוביו יותר משאר בני אדם כהניא דפרק כל כתבי (ק"ח): דא"ר יוסי יהא חלקי עם גבאי צדקה ולא עם מחלקי צדקה ופירש"י דהמחלק מרבה לקרוביו וגוזל שאר עניים עכ"ל:

סימן רנג - מי הוא הראוי לטל צדקה

(א) והוא תשובה בתשובת מהרי"ו סי' קמ"ט כתב המרדכי פרק הכונס ע"א ובפרק דייני גזירות דף תקמ"ז ע"ב הפודה חבירו מן השביה חייב לשלם ע"ש:

סימן רנד - שלא לקבל צדקה מן הגויים

(א) כ"ה בהרשב"א סי' תתע"ב: (ב) ועיין בזו במ"מ פ"ב מה' אישות ובת"ח סי' ש"ז וכתבתי דבריו לקמן בה"מ סימן רמ"ו: (ג) כתב ב"י בשם הרמב"ם והא דקאמר ישמרו לעניים אחרים וכו' אבל אם הסכימו עושין כפי הסכמתן וכ"כ הפוסקים עכ"ל. וכתב עוד לקמן סימן רנ"ו מיהו דעת הרא"ש וה"ר יונה דוקא לצורך עניים אבל לדבר הרשות אין יכולין לשנות לא הציבור ולא הפרנסים ומיהו הר"ן כתב דבכל ענין יכולין לשנות עכ"ל וע"ל סי' רנ"ו: (ד) ונראה דעת הרא"ש בתשובה כלל ל"ב סי' ח' כדעת הר"ר חיים וכתב רבינו אותה תשובה בח"ה סי' רפ"ג ע"ש ולקמן בא"ע סי' כ"ג הארכתי בזה ע"ש:

סימן רנה - להרחיק מקבלתה

(א) וכתבו על זה מדמדמי שרגא לקרבן ש"מ ישראל שהמיר ונותן שעוה להדליק נרות בב"ה אין מקבלין ממנו דאין מומר מקריב קרבן עכ"ל:

סימן רנו - קפה ותמחוי היאך נגבים ומתחלקים

סימן רנו - סדר גבית הצדקה ושלא לאחר

(א) במרדכי פ"ק רב"ב רף רמ"ה ע"ב פ"י הר"מ דגבאי שאומר כך וכך הלויתי לתוך כ"ס של צדקה נאמן בלא שבועת אבל לא אחר שסלקוהו דדרך הגבאי ללות צדקה הוא ואדעתיה דהכי מוקמינן להו להאמינן וכן אמרינן דלאחר שגבו אותן א' נאמן עכ"ל: (ב) כתב במרדכי אדם שהצבור רוצים וחפצים בו למנותו גבאי יש לקבל עליו כדאיתא בירושלמי דפ"א א"ר חגי כד הוי ממנין פרנסין פ"י גבאי הוי מטעין להו אורייתא לומר כל שררה מתורה ניתנה שנאמר בי מלכים ימלוכו מצאתי כתוב אדם שהוא גבאי צדקה אם העניים יחרפוהו אין לחוש כי יותר טוב לו ממה שיברכוהו כי זכותו יותר גדול וראיה מירושלמי כ"ו עכ"ל: (ג) וצ"ע דהא רבינו כתב דאפילו לצורך עניים אחרים אסור: (ד) ועיין לקמן ע"י רנ"ט מדינים אלו כתב מהרי"ו בתשובה סימן כ"ו אשה שצוותה ליתן קצבה מע"ש לעניי העיר בכל שבוע אין בני העיר יכולים ליתן לצורך בחורים עניים הבאים ללמוד דכבר זכו בו עניי העיר והוי כאילו גבו לצורכו ואף על גב דאיכא אומדנא דאילו ידעה דת"ת עדיפא היתה נותנת לת"ת מ"מ הכא לא מהני אומדנא דכבר זכו בו עניים עכ"ל: (ה) כתב הכלבו סימן קי"ז יש חרם הקדמונים שאותן בני הכפרים המביאים נרות בי"ה להקהילות צריכין להניח בב"ה ואם עשו ב' יניח הא' והב' ידליק במקום שמתפללין שם ביחיד עכ"ל עוד שם הרבה תקנות שלא נתפשט בימינו:

סימן רנח דין המתפיס בצדקה

(א) כתב הר"י בתשובה סימן קע"ג פרנס הממונה על הצבור ואחר כ' שנה קראו תגר אם נתמנה ע"פ הקהל א"צ לעשות חשבון כיון דהימנוהו עלייהו וכן אין מחשבין עם גבאי צדקה אבל אם נתמנה ע"פ שררה או בחזקתו ואימתו מוטל על הבריות ואין אדם רשאי לדבר נגדו פשיטא שצריך לעשות חשבון ואפי' אם נתמנה מדעת הצבור אם קוראין עליו תגר שלא נהג כשורה וחושדין אותו בדבר שראוי להסתפק בו לפי ראות עיני הדיין אז פשיטא שצריך לתת חשבון וא"צ לעשות חשבון לפני כל מערער עליו דידוע שכמה דברים שצריך להוציא ממעות צבור שאין לגלות אלא לצנועין עכ"ל כתב עוד הכלבו כתב בתשובת שאלה שאין מסלקין חזן אלא אם כן נמצא בו פסול דינא הכי אמנם עכשיו נהגו למנות אנשים ידועים על צרכי ציבור לזמן ובהגיע הזמן יצאו אלו ונכנסו אחרים תחתיהם וכן לחזן וכן לקופה של צדקה וכן בשאר דברים הצריכים צבור בין נוטלין הממונין שכר בין אם אין נוטלין ואפי' לא קבע להו זמן סתמן כפירושן אחר שנהגו בכך ואי משום חשד הואיל ומנהג כך אין כאן חשד עכ"ל: (ב) עוד בתב המרדכי דב"ב רף רמ"ו ע"ג פי' רבותינו ז"ל בתשובה הא דאמרינן דעובר מיד דהא קיימי עניים דעלמא קאי שצריכין לתמחוי או לשאר דברים שהרי עניי העיר מחלקין מע"ש לע"ש עכ"ל ע"ל סימן רנ"ב כיצד יעשה שלא יבא לידי בל תאחר וע"ל ריש סי' ר"ן גבאי המלוה לתוך כיס של צדקה כיצד נפרע משם ואם נאמן על מה שאומר הללו לצדקה: (ג) עוד כתב שם תניא המלוה מעות לעני להיות מפריש עליו מת צריך ליטול רשות מן היורשים הלוח בב"ד מפריש בחזקת עניי ישראל עכ"ל וב"י כ' בשם בעה"ת דלא מהני נטילת רשות מיורשים: (ד) וכתב המרדכי פרק הגוזל בתרא דף נ"ב ע"ב נשאל לר' טוביה שהמלוה מעות אחרים והרויח בהן צריך ליתן מעשר ליד בעל המעות ובעל המעות יתן לעניים אי לאו דאיכא תקנה בעיר שכל מעשר שיגיע הרויח חייב ליתן באותו העיר בין בא הרויח לידם בין בא ליד אחרים ה"ה המלוה למחצית שכר ליתן מחצית המעשר ליד בעל המעות והוא יבא אל בית האוצר עכ"ל וכ"ה בהגהות דב"ב ע"ל דף ר"ס: (ה) ובהר"ן פ"ק דר"ה דף ש"ב ע"א כתב דצריך להפריש אפי' כשאין עניים:

סימן רנט - הנודר ואינו יודע מה נדר ודין אמירה לגבוה, (ודין אם מתר לשנות צדקה, והנהגת הגבאי עם הצדקה, או הממנה עליה)

(א) כתב המרדכי ריש פ"ק דע"ז סוף ע"ג כ' הסמ"ג אל יאמר אתן זוז להקדש אלא לצדקה ור"ב כתב דאין נפקותא בדבר אלא דלא דייקי השתא בלישנא ודעת המקדישו הוא לצדקה עכ"ל ובהג"א שם פסק דאסור להקדיש ואם הקדיש לית ליה תקנה בפדיון ולכן אסור לומר אתן זה להקדש אלא שיאמר לצדקה ואי אמר להקדש מתירין לו נדרו ע"י פתח חרטה ואומרים לו אילו ידעת שבדיבורך יהא נאסר על כל העולם היית נודר וכשאומר לאו מתירין אותו מיד דוקא בכה"ג שרצה לומר צדקה ואמר הקדש אבל אם היה דעתו על חפץ זה ואמר על חפץ אחר הוי הקדש טעות וא"צ שאלה עכ"ל וב"י כתב בשם הרמב"ם וסה"ת בדעת ר"ב דבזמן הזה סתם האומר להקדש כוונתו לצדקה: (ב) וצ"ע אמאי לא יתן לבי"ה הרגיל: (ג) וכן הסכימו הפוסקים דלא כתשובת הרשב"א סימן תקס"ג דכתב דלא אמרינן אמירה לגבוה כמסירה להדיוט אלא בהקדש גמור כתב הר"ן פ"ק דקידושין דף תרל"ג ע"ב דלא אמרינן אמירה לגבוה כו' אלא במקומות דאיכא רווחא להקדש בשעת אמירתו כגון נדר אבל במקום דליכא רווחא כגון המוכר דבר לצדקה ואומר בכך אתננו אין כאן נדר משום אמירה לגבוה ואין נקנה אלא בדמים אפילו נתייקר אחר כך והוה אח"כ רווחא להקדש מכל מקום כיון שאין הדיבור חל בשעתו א"א לו לחול אחר זמן עכ"ל וכ"ה בהג"א סוף סימן זה ומרדכי שם דף תרנ"ה ע"ג פסק דדוקא אם מכר החפץ בשויו אבל אי מכר בפחות משויו המותר נקנה להקדש וכ"ה בהג"א שכתב סוף סימן זה וע"ל ופסק המרדכי עוד שם דאפי' בלא אמירה אם חושב בדעתו חייב שנאמר (שמות ל"ד) כל נדיב לב ולא אמרו אמירה לגבוה אלא משום דאז כופין לקיים אבל במחשבה לחוד אין אנו יודעים שנכוף לכך אבל ירא שמים חייב אם חשב עכ"ל וכ"פ פ"ק דבי"מ דף רמ"ה ע"ג ובהגהה דף ר"ס ע"ב אבל הרא"ש כתב בתשובה כלל י"ג סימן א' דאין חייב במחשבה דהוי דברים שבלב: (ד) אבל במרדכי פרק המוכר את הספינה בסופו פסק דאף מלוה יכול להקדיש וכ"ש פקדון אבל גזל ממנו או משכון שביד חבירו אין יכול להקדיש ודוקא מה שהוא נגד הלואתו אבל המותר על הלואתו יכול להקדיש אבל ר' ירוחם כתב בתא"ו נתיב י"ט ח"א דאפי' המותר אינו יכול להקדיש דאמרינן בגמרא פ"ק דבי"מ (ז.) א"ר נחמן כל ממון שאינו יכול להוציאו בדיינים אינו יכול להקדישו ומוקי ליה דוקא במקרקעי

דכל היכא דאיתא ברשותא דמרה איתא אבל במטלטלים אפיי יכול להוציאו בדיינים אינו קדוש הואיל ואינו ברשותו וכתב שם המרדכי דף קמ"ו ע"א דכל דבר דדיינין כל דאלים גבר ותקף א' אע"פ שחבירו יכול להחזיר ולתקוף ממנו מ"מ אם הקדיש בעודו בידו הוי הקדש אבל אם הקדיש קודם שבא לידו לא הוי הקדש עכ"ל: (ה) ובתשובת הרשב"א סי' רע"א באחד שאמר אם ישחוק יתן למלך כך וכך ולהקדש כך וכך ופסק דהואיל והוי אסמכתא לגבי הדיוט גם הקדש לא קנה ע"ש: (ו) נ"ל דוקא שאמר דבר זה פלוני יהיה הקדש ולכך כי לא הוי בידו לא הוי הקדש אבל אי אומר כך וכך יתן לצדקה חייב לקיימו כמו שאמרו בפוסק עכ"ל ודברי המרדכי הם ס"פ הזהב וכ"ה בח"ה סימן רי"ד:

הלכות מילה

סימן רס - מצות עשה למול את בנו

(א) במרדכי דף רמ"ה ע"ג פ"ק דב"ב ור"י פי' דהגבאי אפיי לדבר מצוה אינו יכול לשנות אלא בדבר דאיכא רווחא לעניים וכו' והאידנא שנותנים מן הצדקה לכל צרכי העיר פי' ר"י משום דלב ב"ד מתנה עליהן כשפוסקין בני העיר צדקה ביניהם עושין ע"ד שיעשו הגבאים כל מה שירצו עכ"ל ובסימן רנ"ו כתבתי דינים אלו בארוכה: (ב) וכן כתב מהרי"ק בסוף שורש קצ"ד אחד שנדר סתם אין לו אח"כ שום כח יותר משאר בני אדם ואין יכול למחות כלל במה שבני העיר חפצים ע"ל ס"ס זה תשובת הרשב"א בדינים אלו במרדכי פי' בני העיר ריש הפרק תשובות מהר"ם בראובן שנדר קרקע לבנות עליה בהכ"נ והעובדי כוכבים מעכבים לבנות ב"ה ורוצים הקהל לבנות בית המדרש וראובן מוחה בדבר ואומר שלא התנדבו רק לב"ה והשיב ודאי ראובן לא מצי לחזור בו דמכי נדר הקרקע לצדקה נעשה נדר ולכן אם ראובן אינו נדר באותו עיר פשיטא דבני העיר

יכולין לשנות ואפי' עומד וצוח עכשיו אינו כלום הואיל ומתחילה סתמא אמר ולא כפליה לתנאיה לומר שאם לא יבנו ב"ה יחזירו לו הקרקע דאדעתא דהכי יהיב והשתא קא הדר ביה ואם ראובן מאותו העיר אינם רשאים לשנות בלא דעתו אם הוא עומד וצוח א"כ בחבר עיר או בז' טובי העיר במעמד אנשי העיר ומיהו נהי דאין רשאים לשנות מ"מ גם ראובן לא מצי למהדר ביה דהוי נדר ואפי' לא מצי לבנות מפני איזה אונס לאחר זמן ימצאו רווחא עכ"ל: (ג) וצ"ל דהרא"ש פליג אדה דהא כתב שאסור לשנות מעות ת"ת לצורך ב"ה וכ"כ מהרי"ק שורש כ"ה בשם הרשב"א: (ד) בירושלמי פ' בני העיר רבי חייא ברבי יוחנן אם היה שם בעלים חקוק על מה שנתן כמי שלא נשתקע שם בעלים מהן דמי עכ"ל: (ה) והרשב"א כ' בתשובה סימן תרנ"ז בא' שהיה פורש מכלינס"א ללכת למורס"א והפקיד שם תיבתו ואמר שהוא מתירא שמא ימות בדרך ההוא והיו עדים מעידים שהיה מקדיש התיבה והספרים והמעות והבגדים שבתוכו אם יקראנו מות יהיה המעות לשם כופר נפשו והיה שטרי חובות בתוך התיבה או כלי כסף וכלי זהב ותכשיטים אינן נכללים בלי ספרים ובגדים ומעות ומסתפק אני בעיקר הקדש שאמר מתירא אני שמא ימות בדרך זה יש במשמע שני פנים אם מדעתו שימות קודם הגיעו למורס"א והואיל ולא מת עד בואו למורס"א נתבטל ההקדש וברשב"א שם סי' תרנ"ו מבואר הכי וז"ל בקיצור האחד שמא מתיירא שימות במהלך הזה קודם שיבוא בלינסיא"ה ואפי' מת במורסיא"ה הוא רוצה בקיומו של הקדש והב' שמא היה כוונתו בדרך קודם למורסיא כו' עד ממה שפירש ואמר שאינו מפוייס מבנו ואם ימות רוצה הוא לתת נכסיו לשם כופר נפשו היה במשמע שכוונתו להעמיד הקדשו לעולם כל זמן שימות במסע הזה עד שובו לאילנסא"ה לעולם עד שובו לביתו מדאמר שרוצה לתת הנכסים כופר נפשו מ"מ הדברים נראין שאם לא דעתו לשוב אלא לעמוד במורס"א אין בלשון זה אלא מהלך עד מורס"א ולכן אם היה דעתו לשוב הוי הקדש ואם לא היה דעתו לשוב לא הוי הקדש ואם יש ספק בדבר הולכין בו להקל אצל היורש לפי שממון בחזקת בעליו שהוא היורש ממילא העניינים שאמרו נתקיים התנאי עליהם להביא ראיה עכ"ל והאריך שם בראיות דספק הקדש הוי ספק ממון והמע"ה וכ"כ מהרא"י סימן ע"ג דמוקמינן ממון בחזקת מריה ועיין בח"מ סימן ר"ן בדין ספק הקדש שהוא מחלוקת הפוסקים: (ו) כתב מהר"מ פדו"ה סימן ב' הרא"ש כתב דלא אזלינן בהקדש בתר אומדנא אבל שאר כל הפוסקים חולקים עליו ויש לילך אחר אומדנות עכ"ל וע"ש: (ז) ע"ל סימן זה כתבתי תשובה בזה ומשמע דאם הקדיש לעניי עירו סתם הם נקראים תובעים וע"ל סימן

רמ"ח בדין כופין או ממשכנין על הצדקה : (ח) ועיין בח"ה סימן ר"ן : (ט)
כתב הרא"ש בתשובה כלל י"ג סימן ז' דמותר לדור בבית של הקדש דאין
חילוק בין בית של הקדש לשאר בתים עכ"ל :

סימן רסא - דין אם לא מל האב את בנו, ובנו

סימן רסב - זמן מילה לבריא, לחולה, ולאנדרוגינוס

(א) ובכלבו כתב וה"ה אב או ב"ד כל יום שמעכבין עוברים בעשה :

סימן רסג - ילד שהוא אדם או ירק, ומי שבניו מתים מחמת מילה

(א) ואפשר דעדיף תוך ח' ביום מאילו נימול בזמנו בלילה (ב) כתב נ"י
ר"פ ערל דה"ה נמשכה עור מעצמו ע"י חולי : (ג) כתב בתא"ו נתיב א'
חלק ב' וה"ה עשה שום מעשה בפיו דלעולם כשהוא במעי אמו פיו סתום
עכ"ל : (ד) ובא"ז כתב תשובת ר' יואל הלוי על תינוק שצוה בבטן אשה
ואם אומרת שאותה השעה היה מונה בבטנה כשאר ימים ולא היתה
מקשה לילד אח"כ כמו יום שלם ופסק דמונין לו משעת לידה אע"ג
דסתם ולדות אינם צווחין עד שמוציאין ראשיהם מפרוזדור ואז הוי
כילוד מכל מקום כאן כיון שאם אומרת שהתינוק מונח כבראשונה

נאמנת דאי היה (יצא) לחוץ לפרוזדור היתה מקשה מיד:

סימן רסד - מי ראוי למול, ובמה מלין, וכיצד מלין

(א) בחידושי אגודה פרק ר"א דמילה נשאלתי על איש שמתו לו שני בנים מחמת מילה ומתה אשתו ונשא אשה אחרת וילדה ואמרת לי למולו דדוקא גבי אשה איכא למיחש עכ"ל וב"י כתב כשם הר"ר מנוח דה"ה איש וכו': (ב) וכו"ה במהרי"ל שעשה מעשה בנולד מהול דלא ברכו על המילה והטיפו ממנו מעט דם בציפורן: (ג) כתב ר"י שכתבו הגאונים דאסור לימול נכרי שלא לשום גירות:

סימן רסה - סדר ברכת המילה ודין מילה ביום

התענית

(א) ובהג"מ דף קפ"ג ע"ב ובסמ"ק כתב דאשה אינה מלה עכ"ל וב"י כתב וכתב המרדכי ס"פ ר"א דמילה הילכך היכא דליכא גברא יהודאי דידע למימהל ואיכא איתתא דידעה למימהל ומהלה שפיר דמי כתב בא"ז אם אב מוהל אסור ליתן למוהל אחר וצ"ע מ"ש ממצוה אחרת דיכול לעשות שליח במקומו: (ב) ובא"ז מסתפק אי מומר יכול לימול או אם דינו כנכרי: (ג) כתב בא"ז צריך לחפש אחר יהודי טוב להיות בעל ברית כדי שיבא אליהו וישב אצלו וצריך הנותן למוהל ובעל ברית דלכתחלה לא יחזור ומיהו אם חזר הוי חזרה עכ"ל: (ד) ואפשר דהרא"ש לא קאמר אלא דהב"ד לא יוכלו לכופו אבל מ"מ מודה לדברי מוהר"ם דאית בה משום שארית ישראל וכו' ואע"ג דכתב שם וז"ל ואע"ג דכתב מוהר"ם בתשובה שיש לילך אחר המנהג לא נ"ל עכ"ל היינו דלא הוי קנין משום מנהג כמו ששמע שם במרדכי דלעיל בשם מוהר"ם דס"ל דמכח מנהג הוי קנין ולא יוכל לחזור בו דומיא דסיטומתא דקניא אבל לדברי

מוהר"ם דס"ל דיכול לחזור בדיעבד אבל לכתחלה אמור לחזור מודה בהו
הרא"ש וכ"מ לשונו בתשובה: (ה) וע"ל סימן כ"ח מי שנתנו למול ובא
אחר ומלו: (ו) כתב מהרי"ל בשם אגודה דכשחוזרים על הציצין
המעכבים וכדומה צריך לברך כל הברכות לבד מברכת אשר קידש בב"ז
סימן ל' בשם אגודה דאף אשר קידש צריך שיאמר: אבל לא יאמר קיים
את כו': (ז) כתב בת"ה סימן רס"ד שאלה קטן שנימול ונכנס מילתו תחת
עור הגויה וכשאינו מתקשה אין מילתו נכרת כלל ואף כשמתקשה אינו
נראה רק ראש המילה כמו עד שליש עטרה והרבה מילדי משפחתו בדרך
זו בקטנותו וכשיגדלו הם כשאר נימולים וחסרון זה אינה מצד המוהל
שלא חתך עור כל צרכו ונראה שצריך לתקן מפני מראית העין בדרך הזה
שיש לטרוח עם קטן לדחוק העור לאתוריה ויקשור אותה סביב הגיד של
מעלה מן עטרה ואם אפשר שתעמיד שם ולא תחזיר למטה אבל אם א"א
בדרך הזה שתעמיד שם ולא תחזיר אין לתתוך ולקצוץ כלום מן העור
הואיל ונראה מהול כשמתקשה אע"ג דאין נראה מן העטרה כשנתקשה
כ"א שליש מ"מ יראה דסגי בהכי דדוקא גבי ציצין המעכבין בעינן רוב
משום דעדיין לא נימול כהוגן אבל בנידון דידן דכבר נימול כראוי מן
התורה אפי' לא היה נראה מהול כלל נקרא מהול מדרבנן והואיל ונראה
קצת מהעטרה ולמטה מהול קרינן ביה כ"ש שבני משפחתו כשיגדלו
נראין מילתן כשאר גדולים לא מצערין לתינוק לקצוץ עורו פן יבא לידי
סכנה

סימן רסו - איזה מילה דוחה שבת ויום טוב

(א) וכתב עוד אע"ג דהמנהג דגם אבי הבן המוהל בעצמו מברך על המילה
מ"מ אם בירך למול יצא עכ"ל מצאתי בהג"ה האלפסי פר"א דמילה דף
קע"ז צריך להיות עשרה לברית מילה דמדמין תינוק הנימול ליוצא מבית
אסורין שצריך להודות באפי' י' ולכן אומרים הודו בברכות מילה ולפי
שהברכה בשביל התינוק מטעימים לו כוס של ברכה וכתב עוד בשם ר'
צמח גאון הא דבעינן י' היינו לפרסומי מצוה אבל אי ליכא י' מלין מיד
ולא מעכבין מצוה עכ"ל וכ"ה מבואר לקמן בדברי רבינו בסימן זה (ב)
וכ"כ ר"י בתא"ו נ"א ח"ב: (ג) ובתשובות הרשב"א סימן שפ"ב ומיהו אם

מברך קודם או באמצע יצא עכ"ל ופשוט הוא: (ד) כתב בשם הזוהר ס"פ לך לך ואבי הבן אומר פסוק אשרי תבחר ותקרב ישכון חצירך והעומדים שם יאמרו סוף פסוק דהיינו נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך וכתב שם דכל מי שאינו עושה כן מוציא אותו מכלל עשרה חופות שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים לעוה"ב וע"כ עשרה תיבות כמקרא ולא ראיתי נוהגין כן: (ה) כי ידיו ופיו מלוכלכים מהמילה עכ"ל: (ו) ובתשובות הרשב"א סימן שכ"ט דאין מברכין אפי' ברכת להכניסו כ"ה בהר"ן פ' ר"א ע"ב: (ז) כתב מהר"ל שעשה מעשה וצוה למול חוץ מבית הכנסת שלא במקום שאר הקטנים הכשרים וגם לא אמרו כשם שנכנס וצוח אחר כך להכריז שהוא ממזר שיזהרו מלהתחתן בו: (ח) וע"ל סימן ס"ח לענין כיסוי דם: (ט) במהר"ל כתב לברך ברכה אחת כדעת הרא"ש והאב מברך להכניסם בני וכו' בברכת אשר קידש יאמר קיים את הילדים וכו' ויתקן כל המנהג לכל אחד כגון הנירות שמדליקין למילה יעשה לכל אחד נר בפני עצמו: (י) ומהר"ל כתב דאין לאב לברך שהחיינו אא"כ מל בעצמו בנו הבכור דעכ"פ יצטרך לפדות בנו בכור אבל אם לא יצטרך לפדות בנו כגון שבנו פטור מפדיון לא יברך שהחיינו: (יא) כתב מהר"ל דיש מקומות שנהגו שרוקקין דם המציצה לעפר ויש רוקקים לכוס של יין ששותים ממנו כשמוצץ ובנ"י ר"פ הערל הביא אגדה מי מנה עפר יעקב (במדבר כג) שראה כל המדבר מלא ערלות מישראל אמר מי יוכל לעמוד בזכות המילה המכוסה כעפר הארץ מכאן התקינו לכסות דם ערלה בעפר עכ"ל כתב מהר"ל שיפה הוא שיהיה לכל מוהל ב' איזמלין משום דלפעמים משליך האיזמל עם הערלה תוך החול ולאח"כ יצטרך לאיזמל ואם ימתין עד שיקנח הראשון מן החול פן יבא התינוק לידי סכנה עכ"ל וכתב עוד בהגמ"יי ספ"ג דמילה מה שמתאווים לאחוז התינוק על הברכים בשעה שנימול ולהיות בעל ברית יש לזה סמך ממדרש שוחר טוב בפסוק כל עצמותי תאמרנה (תהלים לה) אמר דוד אני משבח בכל עצמותי בירכי אני עושה בהן סנדקים לילדים בשעת המילה עכ"ל וכ"כ בא"ז כתב מהר"ל כשהיה סנדק היה טובל עצמו להיות נקי להכניס הילד בנקיות לברית עכ"ל וחומרא בעלמא הוא ואין נוהגין כן עוד כתב מהר"ל דיפה כח הסנדק מהמוהל דהסנדק המחזיק הילד על ברכיו הוי כאילו בנה מזבח והעלה עליו קטורת ומטעם זה כתב ר"ף שאין רגילין ליתנם ב' ילדים לבעל ברית אחד דכל פעם ופעם צריך לברור לבעל ברית אחר משום דאמרינן פ"ב דיומא (כו.) כל כהן שהקטיר פעם אחת לא היה מקטיר פעם ב' מפני שהקטורת מעשרת דכתיב ישימו קטורה באפיך וכתב בתריה ברך ה' חילו א"כ כל פעם היה מעשרין בה אחר שלא

הקטיר ה"נ ברית שהיא דומה לקטורת עוד שם שכתב מוהר"ם אשה הנעשית בעלת הברית לתינוק תולכנו עד פתח ב"ה ולא תכנוס אל תוכה ולהיות ג"כ סנדק להזיק התינוק על ברכה דפריצות הוא בין אנשים ואמר מהרי"ל האיש יכול להיות לבד בעל ברית ולהביא התינוק אבל אם יש לו אשה דרך הנשים לסייע לבעליהן וכן עשה מהרי"ל שנעשה סנדק לתינוק בלא אשתו והביא התינוק בעצמו ולא הניח הנשים לאחוז בכנף בגדו כמנהג שוחזים כנף האיש הנושא את התינוק עוד אמר מהרי"ל כשהיה סנדק לתינוק לאחר המילה לא היה שם מפה ללפף רגלי התינוק וצוה ליטול מפה של ס"ת ואמר אף יריעות של ספר תורה עצמה היה שרי ליטול דהוי סכנת נפשות עכ"ל: (יב) וכ"כ בא"י וכתב דמצוה לאכול בסעודת מילה דמיקרי סעודת מצוה ונהגו לקבץ מנין בסעודת מילה ואמרינן בפ' ערבי פסחים (דף קיג:): דמי שאינו אוכל בסעודת מצוה הוי כמנודה לשמים ופירש"י שהוא ברית מילה וכתבו שם התוס' דוקא שנמצא שם בני אדם מהוגנים כמו שאמרו נקיי דעת שבירושלים לא היו יושבים בסעודה אא"כ היו יודעים מי ישב עמהם עכ"ל כתב בת"ה סימן רס"ט דמה שנוהגין עכשיו לעשות אחר שנולד זכר נכנסים שם לטעום בליל השבת הסמוך ללידה היא סעודה מצוה וקבעו בליל שבת בשעה שהכל מצויים בבתיהן ובפ' מרובה (פ.) גבי רב ורב אסי ושמואל דאי קלעי לבי ישוע בן ואמרי ליה שבוע הבן הם אלו שתי סעודות עכ"ל: (יג) וכ"כ בא"ח מנהג המוהלים להתפלל באותו יום שמוהלים וסמכו על המקרא (תהלים קמ"ט) רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם ועיין סי' קע"ט אי מותר לערוך שלחן למזל תינוק:

הלכות עבדים

סימן רסז - הלוקח עבד כנעני אסור לקימו ערל, וטבילתו וברכתו ומילתו וכל דיני עבד ושפחה,

(א) ובמהרי"ל מחמיר דמיד אחר מילה יזרק האיזמל מידו משום מוקצה והי"ה כל צרכי מילת וכן ביי"ט עכ"ל ול"נ דברי רבינו ירוחם דמאחר שלא הוקצה בין השמשות יוכל לטלטלם לאיזה מקום שירצה וכבר כתבתי בזה בא"ח הלכות שבת וע"ש: (ב) אמנם אין בדבריו הכרע כלל וגם נראין דחוקים מאוד ול"נ דודאי דעת הרי"ף כדעת הרא"ש וכדעת רבינו ומלין אותו ממ"נ כו' והא דכתבו דאין מחללין עליו שבת היינו דאין פיקוח נפש דוחה שבת מאחר דלא גמרו שערי וצפרניו אין מחללין עליו שבת אלא מוהלין אותו בממ"נ וזה אין שייך לשאר חלולין והא דמוקי ליה בגמרא לענין מכשירים ואלביא דר"א היינו משום דלענין מילה מיתני בגמרא אבל הפוסקים לומדים ממנו שאר חלולים לענין פסק הלכה והא דלא כתבו דמוהלין אותו ממ"נ וכו' אפשר דסמכו על מה שכתבו דאין מחללין עליו שבת דמשמע דוקא דאין מחללין אבל מהלינן ליה דממ"נ אין בו חילול שבת כמ"ש רבי' כן נ"ל וכ"כ הסמ"ג בהדיא דאין מחללין עליו שבת היינו דאין בפקחין עליו הגל אע"ג דמהלינן ליה: (ג) ואין משם ראייה דשאני התם דלא נגמר מצוה ולכן פי' רש"י התם אמאי חייב הא איסור איכא אבל במקום שגמרו אדעתא דהכי פסק בראשונה ונראה דשרי וכן מצאתי בסוף סה"ת ישן שכתב בהדיא דשרי: , ובהר"ן פי' השולח דף תקע"ו ע"א בכל יום מטעמי ליה ד"ת כדי להכניסו תחת כנפי השכינה עכ"ל: , וכתב נ"י פי' החולץ דף תי"ט ע"ב דעבד בעצמו מברך על הטבילה ולא רבו וכ"ה במ"מ פי"ג מהא"ב וע"ל סי' רס"ח איזהו דבר מודיעין לו כשמגיר אותו ועיי' מי' רס"ה כשמשחרר אם צריך טבילה וכיצד טובלין אותו: (ד) וכ"כ הרשב"א בתשובות סימן שכ"ה דכן נוהגין: (ה) כתב בסמ"ג חסידים הראשונים היו נותנים לעבדים מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלים עכ"ל: (ו) וכ"ש אם חבל בו רבו דפטור וכ"כ בתא"ו נתיב י"ג ספר מישרים: (ז) בהג"מ פי"ה דה"ע גרסינן בירושלמי אין עבד מקבל מתנה (מרבו אבל מקבל מתנה) לאחר מרבו ומאחר ולרבו וכ"ה בסמ"ג סימן מ"ו מה"ע: (ח) ובהגהות מרדכי דף תר"ז משמע דאין לכתוב תנאי בגט שיחרור כמו בגט אשה אמנם בתשובת הרא"ש כלל מ"ה סימן מ"ח כתב דהגט כשר אם מתקיים התנאי וכ"כ בסמ"ג דאין גט שחרור שוה לגט הנשים אלא לדברים אלו: (ט) ובמרדכי פרק השולח דף תר"י ע"ב דקונסים לאב ואב צריך לקנות מהאפוטרופוס של קטן וחייב לשחררו וליתן גט עכ"ל אמנם בהר"ן שם דף תקע"ה ע"א לא משמע כן

וכן שאר פוסקים לא כ"כ: (י) ודבריו צליע מ"ש דאי בשמת וכו' דהא המפקיר עבדו יצא לחירות ואי מת קודם ששחררו היורש כותב לו גט שחרור כמו שנתבאר לעיל ודלמא ה"ג היורש כותב לו גט וכנ"ל: (יא) וכ"פ המדדכי דף תרי"ד ע"א: (יב) בהר"ן פ' השולח דף תקע"ז ע"א ודוקא לגופו כלומר שגופו של עבד יהיה שלו אם לא יפרענו לזמן פלוני כו' אבל הקנה מעשה ידיו לבד לא יצא לחירות עכ"ל ופשוט הוא שם בגמרא: (יג) ועיין במדדכי בהגהות דגיטין דף תרי"ז ע"א:

הלכות גרים

סימן רסח - כיצד מגירין הגר והגירתו, ודיני קדשת הגר

סימן רסט - אסור עריות בגרים, ודינן לענין עדות וחליצה

(א) ולקמן בדברי רבינו לא משמע כן שהרי מעכב אפ"י בגי': (ב) ובנ"י פ' החולץ דף ת"כ ע"א אי טבל קודם שמל אינה טבילה אפ"י בדיעבד והרמב"ן כתב דבדיעבד הוי טבילה וכ"כ ב"י בשם המ"מ פ' י"ד מהל' א"ב: (ג) ול"נ דב' סברות אלו וטעמם ומחלוקתן תלוי במחלוקת שהביא רבינו אם טבל לפני שנים או בלילה דלרב אלפס לא הוי גר ולסברא

ראשונה הוי גר: (ד) ובמרדכי ס"פ קמא דכתובות דאם גיירו הב"ד מעצמן לא הוי גר ובר"ן פ"ק דכתובות דף תע"ג ע"ב כתב דאין חילוק בין בא להתגייר ובין שהב"ד גיירו מעצמן: (ה) כתב המרדכי פ' החולץ דה"ה גיטו גט אם חזר לסורו ונ"ל דאפי' אם קידש בעודו ישראל ושוב בממרותו יהיב גט הוי גט ויש מרבותינו מסתפקים בדבר עכ"ל ועיין בזה בני"י פרק החולץ דף ת"כ ע"ב כתב המיימוני פ"ג דהא"ב בשנשתחרר עבד צריך טבילה אחרת בפני ג' ביום וא"צ לקבל עליו עול מצות שכבר הודיעוהו כשטבלו לשם עבדות וכהמ"מ ומיהו בדיעבד אי לא טבל בפני ג' או בלילה הוי טבילה גמורה וי"מ שאם שחררו רבו אע"פ שלא טבל אם קידש הוי קידושין דטבילה זו מדבריהם וראוי לחוש לדבריהם עכ"ל:

הלכות ספר תורה

סימן ער - שכר מצות כתיבת ספר תורה

(א) בני"י פ"ק נושאים על אנוסה ע"א דבדבר שאין אסור לבן נח מן התורה רק מחמת חוקותיהן מותר לגר ולא אמרינן שמא יאמרו וכו': (ב) וכ"כ המרדכי וכ"ה בתא"ו נתיב כ"ד חלק ב': (ג) ובני"י פרק נושאים על האנוסה נכרי ונכרית שנתגיירו איש ואשתו אם רצה מקיימה ואם רצה פוטר ופ"י מחיים של גר מותרת לאחרים דאע"ג דבעולת בעל יש להן אפי"ה ליכא משום באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה משום דאותה אישות אין לו עיקר וכשנתגייר פקע דאל"כ אפי' בגט לא משתריא לעלמא דהא אינהו לאו בני גט נינהו בגיותן וא"כ יאמרו באנו וכו' ותהיה אסורה לישראל עולמית אלא ודאי ליתא דכ"ע ידעי דאישות הראשון פקע וכ"ה דעת גדולי פוסקים ז"ל עכ"ל:

סימן רעא - העור שנכתבה עליו ושרטוטה, ודין הדיו

סימן ערב - דין רחב הדפין

(א) בב"י בא"ח סימן ל"ב אם מעובד לשם מזוזות פסול לתפילין דתפילין חמורין ממזוזות ודאי דה"ה אם מעובד לתפילין אסור לס"ת דקדושת ס"ת חמורה מתפילין: (ב) ואין נפקותא בזה דקלפים שלנו מספיקים לכל וכ"כ ר"י מינץ בתשובה סימן ט"ו דאנו נוהגין לכתוב על הקלף ולא על גויל משום זה אלי ואנוהו כי על קלף הוא נאה כי הגויל לא הוסר הימנו כי אם השיער גם היתה כבדה ביותר חלק של צד השער יותר מדאי לכך מנהג לכתוב על קלף עכ"ל: (ג) ובא"ח סימן ל"ב כתב דכן הסכימו כל הפוסקים ובא"ז דאם שינה בכלפים שלנו וכתב במקום שער פסול וכן עשה ר"ת מעשה עכ"ל א"ז בהלכות תפילין: (ד) וע"ל ס"ס רפ"ד: (ה) ומיהו מצוה מן המובחד לכתוב בדיו העשוי מעשן כמו שמפורש בדברי הרמב"ם פ"א דהל' ס"ת וכ"כ במהרי"ל בתשובה סימן קי"ט דיש להחמיר שלא לכתוב כ"א בדיו כשר ומשמע בספר הזוהר פ' תרומה דף ע"ב ע"א דאין עושין דיו רק מהדברים הבאים מן העץ: (ו) כתב בהג"מ פ"ק דגיטין דף תר"ז ע"א דיש דס"ל דצריך לכתוב ס"ת בקולמוס של קנה ולא בקולמוס של נוצה:

סימן רעג - שעור הגליון, ורוח בין שיטה לשיטה ובין

דף לדף

סימן רעד - שצריך לכתב אותה לשמה, ודין תקון האותיות וזיונן

(א) ובפסקי מהרא"י סימן צ"ג דדוקא לכתחלה אסור לעשות כן ב' חוץ לדף אבל בדיעבד ס"ת כשירה ומותר לקרות בו אע"ג דאיכא אחרות וכ"ה במהרי"ק שורש ק"ל וכן דעת הטור ס"ס זה:

סימן ערה - צורת פרשה פתוחה וסתומה וצורת השירה

(א) ובהג"מ פ"ב דתפילין אם צריך הסופר לדיו יכול ליטול מאות שלפניו עכ"ל וכ"כ הרא"ש בתשובה סימן ט"ז כלל ג' אם הגיה ס"ת ובעוד הדיו לח הוצרך לגלול הס"ת ונטל בקולמוס הדיו שבתוכה כדי שתתייבש מהר ולא תמחק היש בזה משום אכחושי מצוה אין בזה בית מיחוש דל"ד למדליק נר חול מנר מצוה דהתם שואב השני מן הראשון ומכחישו אבל הכא כיון שנכתבה התיבה אינה נכחשת בנטילת מקצת הדיו כדי שתמהר להתייבש ואף בנר אם היה מכחישו בלא שישבח הנר חול לא מצינו שום איסור אלא אסור להשביח נר של חול בהכחשת נר של מצוה עכ"ל: (ב) עיין בא"ח הלכות תפילין נתבארו כל הדינים אחרים מדין בתיבה ותיקון אותיות השייכים גם כאן כתב ת"ה סי' מ"ח ה"א וקו"ף שנגעו בגגיהן אין לגרור דהוי חק תוכות אלא צריך למחוק כל רגל ולגרורן ואח"כ יכתבו הרגל שאינו נוגע בו עכ"ל וכ"כ מהרי"ו סימן ס"ד וצריך עיון דבתשובת הרא"ש כלל ג' סימן מ"ז משמע דצריך למחוק המ' ומיהו ר"ד כהן כתב בתשובה דגם במ' די במקצת שיגרר עד שישאר כ' ואח"כ יעשה מ"ס פתוחה וכתב דיש חולקין עליו והאריך בזה בתשובה ובהלכות תפילין כתב דאנן קי"ל דא"צ למחוק כולה שכן הסכימו כל אחרונים

סימן ל"ב בא"ה וצ"ע למאן דמצטרך במי לגרר כולה אי ס"ל דה"ה בה"א וקו"ף או אם יש לחלק ביניהם דבתשובת מהרי"ק שורש צ"ח משמע דיש מכשירין בה"א וקו"ף אם נגע מלמעלה וכ"כ בסימן ע"א וכתב שם דבה"א וקו"ף סגי כשיגרר מקום הדבק לבד הואיל ויש מכשירים בלא גרירה כלל ובתשובה בת"ה ובפסקי מהרא"י משמע דאין לחלק בין קו"ף וה"א למי וכמרדכי קטן דצ"א ע"ד ה"א כשר אם נגע למעלה אפ"י למאן דפוסל סגי בגרירת דבק ושרי בתשובת מהדר"ך בית י"ב דאפ"י ה"א וקו"ף צריך לגרור הכל כמו במי שתומה למאן דס"ל דצריך לגרר כולה ובתא"ו נ"ב ח"א דבמי שתומה צריך לגרר הכל וחוזר וכתבו עכ"ל וכתב עוד מהרד"ך בית א' דוקא שלא נשתנה צורת האות משום הדבק אז אינה פסול משום הדביקות אבל אי נשתנה כגון ב' זיין הדבוקים יחד ונעשה חי"ת אינו מועיל גרירה ועיין בתשובת רשב"א סימן תרי"א כתב מהרי"ו בתשובה סימן קי"ו פ"א כפולה שנקודתה נדבקה אין לגררה דדילמא פ"א הפנימית עיקר עכ"ל: (ג) ועיין בדברי ריב"ש סימן קפ"ד בתשובותיו וכתב עוד סימן קט"ז דיש מחמירין בס"ת שלא לערב אותיות יחד כמו שעושין בגט שמושכין אותיות שיטה זו לשיטה שלמעלה ממנו ומיהו בדיעבד כשר לכ"ע אלא לכתחילה יש להזהר דאי בדיעבד פסול לא היה עושין כן בגט עד כאן לשונו: ^ כאן היה ציור שלא נדפס. וכן להלן כמה פעמים.

סימן רעו - דין תלית הדלוג, ודין הטועה בכתיבת

השם

(א) ומשמע שם דהסופרים נהגו לתקן לכתחילה וכתב הרא"ש כלל ג' סימן ו' אם תקנו ופגע בשם מוטב שיסלק כל היריעה ממה שיתחוב הדברות ולעשות נקבים עכ"ל: (ב) ובא"ח סימן ל"ב בב"י בשם הרי"ף חביב שכתב הר"ר מנחם שהפרשה שבראשי חמשה ספרים שבתורה אין מקום לכללם לא בפתוחות ולא בסתומות לפי שהם בתחלת הספר עכ"ל ומחכם אחד בדברי הר"ר ליפמן מ"כ הענין פתוחות וסתומות מי שיוכל לכוון שיצא ידי כל הגאונים הרי טוב ואם לאו אל יזוז מדברי הרמב"ם מסדריו כי כתב דבריו ע"פ הספרים הישינים שנמצאת כדבריו וכן נמצא

בס"ת שכתב עזרא הסופר ולכן אין לנטות מדבריו ועיין בסוף הברוך שאמר ותמצא באיזה פרשיות נפל הספק בדברי הרמב"ם ופירושו שם: (ג) כתב מהר"י מינץ סימן ה' דאין לפסול ס"ת שאין פרשיותיה הן סדורים כפי סדר הרמב"ם כי יש גדולים סוברים כדעת אחרת עכ"ל:

סימן רעז - שלא להפך היריעה על פניה

(א) ובמדדכי בה"ק דף צ"א ע"ד דממזר אסור לכתוב הס"ת דכשיגיע ללא יבא ממזר בקהל ה' יחפה ואינו כותב האזכרה לשמה אפי' אם אמר נתכוונתי אןן סהדי דלא איתכוון וכן גר תושב דבשיגיע לגר אשר בשעריך תתננה עד כי קדוש אתה לה' אלהיך אינו כותב האזכרה לשמה עכ"ל: נראה דאף תולין קאמר דגרע מגרירה או מחיקה וכ"כ התוס' פרק הקומץ והסמ"ג בהדיא ולא בא כאן למימר אלא דסברת הרא"ש דלא כסה"ת דס"ל דדוקא גורר לכתחילה אלא דאף לכתחילה יכול לתלות וכ"ש למחוק וכ"ה דעת הרי"ף והרמב"ם פ"ט מה' תפילין ודבר פשוט הוא בעיני ולא כתבתי אלא להוציא מדעת ב"י שכתב שדעת רבי' כדעת הרא"ש ודוקא תולין קאמר ואינו כן אלא שהרחיק דעת רבינו כדי להשיג עליו כנ"ל: (ב) וכ"כ המרדכי בה"ק ע"ב בשם ס"ה: (ג) וכתב מהר"מ פדוו"ה דגם הרבה ההי"ן היה נראה לו דשרי ליתקן אלא שלא מלאו לבו לחלוק על דברי מהרא"י: (ד) כתב מהרא"י י בפסקיו סימן קע"א ששאלת אם מותר למחוק אלו השמות הנכתבים בסידורים כגון שני יודין וא"ו על גביהם דנכתבים כן משום שעולין כ"ו כמנין השם המיוחד דמטעם גימטריא אין לאסור דא"כ הודאי נמי אסור שהוא בגימטריא השם ומטעם שהוא רמז לשם ונכתב כדי להורות לשם אין נראה לאסור בשביל כך אך בהא מסתפק כיון דזה השם יו"ד מתחילה דהיינו התחלת השם בכתובתו ותוספות פרק שבועת עדות כתבו בשם ר"ח דא"ד מאדני אינו נמחק ואע"ג דא"ד מאדני הם ב' אותיות וגם דלא כתב אחריהן מידי משא"כ בנדון דידן שאין כאן אלא התחלת אות ותו דכתב אחריהן אותיות וסימנים שאינן מן השם אולי י"ל דהואיל והוא מן השם המיוחד בכתובתו יש להחמיר יותר ואם אין צורך גדול בדבר למה נתיר למחוק עכ"ל ובירושלמי דמגילה פ"ק איתא בהדיא דא"ד מאדני וא"ה מאהיה

נמחק ושלא כדברי ר"ח וצ"ע שפסק ר"ח שלא כדברי הירושלמי:

סימן רעח - דין תפירת ספר תורה

סימן רעט - דיני הגהת ספר תורה ושלא ישהנו מטעה

(א) כתב מהרי"ו בפסקיו סימן ס"ג נשאלתי אם מותר לדבק בדבק היריעות סביב עמודים ואמרתי דצריך לתפור בגידים כמו שפסקו כל הפוסקים ועוד סברא הוא כי כשיהיה ימים רבים הדבק מתייבש ויתרפה מאת העמודים משא"כ בגידין (ומיהו בשעת הדחק שרי ס"א אינו) עכ"ל וכתב בת"ה סימן נ"א שיריעות התפורים זו בזו במשי פסולה דצריך לתפור בגידים ומיהו בשעת הדחק שאין כאן מי שיתקן הגידים וכן אם בתחילת תיקונו נתפר כך במשי מותרת בשעת הדחק ומיהו אם אפשר לתקן יתקן קודם שיקראו בו עכ"ל: (ב) אבל אי תפרה מתחילה בכה"ג פסולה אע"ג דתפר השאר בשאר חוטין שצריכה להיות כולה תפורה בגידים עכ"ל התה"ד:

סימן רפ - נקרעה היריעה לאחר תפירתה

(א) וכתב רבי דוד הכהן בתשובה כלל ט"ו בשם ר"ת דקשה להגיה ספרים ואפי' במקום שהסברא נותנת שהוקשה לסופרים ותקנוהו עכ"ל ואני

שמעתי שיש חרם קדמונים שלא להגיה שום ספר ע"פ סברא: (ב) ודלא כהר"ן דמגילה דף שני"ג ע"א כתב הרמב"ן דדוקא באמצע הספר פסול אבל לבסוף אינו פסול בפחות מיריעה: (ג) ובמרדכי פ"ג דמגילה ע"ב פסק דאם נמצא הטעות בשעת קריאה אם לא קראו ג' פסוקים יקראו הטעות בעל פה או שהוא רביעי בר"ח או בח"ה דצריך לסיים חפ' דאין מוסיפין עליה או שהחסרון סמוך לפ' ב' פסוקים דא"א להפסיק אבל אם היא בענין שיכולין להפסיק פוסקין ולוקחין אחרת וגומרין הקריאה עכ"ל ראבי"ה ובאגור כתב בשם מוהר"י דכשנמצא טעות בס"ת אין להביא אחרת לקרות בה דאין לנו ספר כשר שלא נמצא בה חסר או יתיר וכ"כ ר"י א"ז וכ"כ מהרא"י סימן ע' להלכה למעשה שאין לקרות בס"ת אחרת אם נמצא טעות בקריאת ס"ת וכן אנו נוהגין עכשיו אחריו עכ"ל ולי"נ בודאי אם נמצא בה טעות מעט בחסירות וביתירות ובדומה יש לנהוג כדברי האגור דבעונות לא נמצא ס"ת בזמן הזה שאין בה טעות הזה אבל אם נמצא בה טעות גדול שאינן שכיח בשאר ספרים יש לנהוג כדברי ב"י וכן מצאתי במהרי"ל פ"א הוציאו ס"ת מוטעה הרבה והתחיל החזן הבו גודל לאלהינו וכו' וצוה מהרי"ל להחזיר אותו וכן הוריתי הרבה פעמים בכיוצא בזה:

סימן רפא - מי כשר לכתוב ספר תורה, ואם אמר הסופר שלא כתב האזכרות לשמן,

(א) בתשובות הריב"ש סימן ל' ול"א פסק דאין לתפור אלא בגידין:

סימן רפב - לנהג כבוד בספר תורה, ודין תשמישיה

(א) במרדכי פ' הניזקין דף תרי"א ע"ב מ"מ הוי כחומש בעלמא ללמוד בהם תינוקת וצריך ליתן לו כשכר חומש בעלמא רק העודף ששוה הס"ת

העשויה כתיקונה יותר מהחומש זה [א"צ ליתן] לסופר עכ"ל ראב"י וע"ל סימן קכ"ז אימתי ע"א נאמן באיסורין: (ב) מבואר בגמרא דהיינו אם לא נתן שכרו אבל אם נתן לו אינו נאמן וע"ל סימן קכ"ז בד"ה זה:

סימן רפג - שיכול לדבק תורה נביאים וכתובים יחד

(א) במהרי"ל כשאדם נושא ספר אמר לילך לפניו מהרי"ל כשמצא ספר מהופך עליונה למטה היה הופכו ונושקו וכשהניחו ספרים על המדריגה שעולין בה על המגדל היה מקפיד עליהם ואמר דגם במדריגה העליונה מחשב כהניח על גבי קרקע עכ"ל: (ב) וכ"פ המרדכי בפרק מי שמתו: (ג) ולעיל סימן ע"ד ובתשובת הריב"ש סימן רפ"ו מחמיר כדברי הרמב"ם וכתב בין יחיד ובין ז' טובי העיר שמכרו ס"ת אסור להוריד המעות מקדושתן אלא צריך לקנות ס"ת אחרת ואפילו למאן דמתיר בז' טובי העיר שמכרו היינו דוקא מכירה אבל במתנה למקום דחוק לאינשי דלא שכיחי לגבייהו דליכא למימר דאי לאו דעבדי ליה נייחא דנפשיה לא יהיב להו אסור עד ונ"ל להלכה למעשה למכור ס"ת לצורך הספקת התלמידים או להשיא אשה להיתום דכיון שהיא פסולה אין בה קדושת ס"ת אפילו ס"ת כשירה מותר לצורך הספקות או להשיא יתומה דהוי דומיא דתלמוד ולישא אשה עכ"ל (ועיין בא"ח סימן קנ"ג):

סימן רפד - שלא לכתב בלא שרטוט

(א) כתב הר"ן דוקא בימיהם שהיה הכל בגלילות כס"ת אבל בקונטרסים אין חילוק בין חומש לנביא עכ"ל (וע"ל סימן רס"ג בב"י): (ב) ולא נהגו כן שהרי כותבים ספרים בלשונות אחרות ובמרדכי ה"ק דף צ"ב דמותר לכתוב שאר ספרים שלא בדיו דדוקא גבי ס"ת בעינן דיו עכ"ל וע"ל ס"ס רע"א כתב מהרי"ל ה"י ר"ה בשם תשב"ץ ומהר"א דלא לכתוב תיבות

שלום (שלם) באיגרת משום דהוי אחד מן השמות הקדושים ולא ראיתי
נזהרין שלא לכתוב (אלא) אלקינו וכדומה לזה משמות שאינם נמחקין:

הלכות מזוזה

סימן רפה - שכר מצות מזוזה

סימן רפו - מקומות החיבים במזוזה

(א) בסוף הירושלמי דמגילה מי שאין ידו משגת לקנות תפילין ומזוזה
תפילין הן עדיף דהם חובת הגוף כן השיב מהר"ר זאב בתשובות: (ב) כתב
מהרי"ל הרוצה לילך לדרך חוץ לעיר כשיוצא יניח ידו על המזוזה ויאמר
בשמך טל אטלה כי טל בגי' כוזו ובכל עת שיצא מן הפתח יניח ידו על
המזוזה ויאמר ה' שומרי ה' צלי על יד ימיני ה' ישמור צאתי ובואי מעתה
ועד עולם וענין הנחת יד שכתב מוזכר בהדיא בפ"ק דע"ז (יא.):

סימן רפז - איזה פתח חייב במזוזה

(א) במרדכי סוף פ"ק דע"ז ובהג"מ בפי ראשית הגז דף תשמ"א ובית של ישראל ונכרי בשותפות פטור ממזוזה ובחדושי אגודה פ"ק דיומא בקהילת ורמייזא לא היה מזוזה בשער העיר ונתתי אל לבי וגם תלמיד אי הזכיר לי מהני אבולי דמחוזא ביומא (יא.) דפטורים משום סכנה ה"נ אחרי שהנכרים דרים בתוכה ובית עצה תוך הרחוב פטור: (ב) וכתב מהרי"ל דמקום טינופת יש לכסות אע"פ שהדלת מפסיק בין המזוזה לחדר עכ"ל: (ג) ונ"ל דאם הוא בענין שהדלת מפסיק בין מזוזה ובין החדר חייבים לכ"ע: (ד) כתב המרדכי שם ע"ד בשם מוהר"מ מובטח אני שכל בית מתוקן במזוזה כהלכתה אין שום מזיק יכול לשלוט בו ובבית שלנו יש בו קרוב לכ"ד מזוזות לבה"מ ולבית החורף ולפתח הבית וכל הפתחים כו': כתב מהרי"ל בתשובה על ששאלתם אותי אי מחזי כיוהרא מאן דמרבה במזוזה בביתו כיון שתפשט המנהג דרוב העולם סומכין על המזוזה בבתיים והשיב ומי יתן והיה זה לבכם להסיר המכשול הזה שעוברים אדאורייתא ואדרבנן ולא נודע מאין הרגלים שממעטין במזוזה כ"כ במדינות אילו אילי הוואיל וכל בית אין בו אלא בע"ה אחד ולא דרים בשאר החדרים סומכים בבית החורף אקשיטות הנשים וטינוף הילדים ובחדרי משכבותיהם סומכים אתשב"ץ דסבר במקום שאיש ואשתו ישנים אסור ובמרתפיהם סומכים ארמב"ם דפטר אוצרות וחצירות שלנו אחורי הבתים חשיבא להו מוקצה דחשיב ליה התלמוד פ"ב דעירובין (כד.) לא הוקף לדירה וכל הטעמים לאו דסמכי נינהו אלא כולם חייבים ומשום יוהרא ליתא וכ"כ מוהר"ם דאין יוהרא מי שנותן מתנות כהונה אע"ג דמנהג שלא ליתן לכן טוב לקבוע מזוזה בכל החדרים וכן נוהגין בשאר ארצות ואשרי מי שיקיים מצוה זו כתיקונה עכ"ל:

סימן רפח - במה והיאך נכתבת

סימן רפט - מקום קביעותה וכיצד נקבעת וברכתה

(א) ובמרדכי דף ל"ד ע"ג בה"ק דידן אין נפקותא בכל זה דקלפיים שלנו מספיקין לכל: (ב) במרדכי מה"ק דף צ"ב ע"ג ואם שינה לא פסל: (ג) בכלבו מה שנהגו לכתוב זה השם יותר משאר שמות מפני ששם זה נוטריקון שומר דירת ישראל וכתב המרדכי דף צ"ג ע"ג בה"ק אמרינן בה"ג שיהיה שד"י בין אויר פרשת לפרשה ויהיה חלון בקנה כדי שיהא חלון כנגד חלון ואז יכולין לראות שדי מבחוץ אם יקוב חור בדלתו ומיהו אם לא עשה כן משמע שם דאינה נפסלת ועיין שם: (ד) ולא נהגו כן אלא כמ"ש רבינו:

סימן רצ - שלא לכתב אותה על גליון ספר תורה

(א) כתב מהרי"ל הואיל דעושין כך לקיים גם דברי ר"ת צריך לשום באלכסון כדעביד ר"ת בשכיבה ולכן צריך שיהא שיטה אחרונה לצד ר"ה ושיטה שמע לצד הפתח לפני המזוזות מהר"ש היה קובע בהיפך ולא ידעתי מה טיבן עכ"ל וכ"כ בת"ה סימן ג' כדברי מהרי"ל וכ"כ בי"י:

סימן רצא - מזוזה מתי נבדקת ומי חייב בה

(א) כתב מוהר"ם פדוא"ה סימן פ"ד על הס"ת אם תתיאשו שלא תוכלו למצוא שום תיקון באופן אחר כ"א לחתוך הגליונות לתקן בו אז ודאי היה נראה דשרי כיון דהיא בלתי מתוקנת היא עומדת לגנוז א"כ פשיטא יותר טוב הוא לחתוך הגליונות ולתקן הס"ת ולגנוז מותר הגליונות מאשר יגנוז כל הספר ודומה להא דאמרינן ס"ת שבלה אין עושין ממנה מזוזה לפי שאין מורידין כו' הא אם מורידין עושין והמותר על כרחך יגנוז מאחר שגם בראשונה עומד לגנוז אך אם אפשר להמתין עד שמיצא גויל

או קלף אע"פ שהספר מגויל מותר דלא ידענו איסור לתקן עם קלף מחוץ על ס"ת של גויל וא"כ אם אפשר לתקנם בכה"ג ס"ת זו בקדושתה קיימא ולא עומדת לגניזה ולא נקרא ס"ת שבלה וגם הגליונות בקדושתיהו קיימא ואין ראוי לחתכם ולגנוז המותר וסברת הסופר שאמר שהוא הדר להקל למשא נ"ל דיש איסור בדבר וראייה כו' אמנם אם היה אפשר לחתוך רק כדי צורך התיקון ולא יהא גנאי לס"ת שתראה יריעה אחת ארוכה ואחת קצרה מחבירתה אז היה נראה להתיר כי בלי ספק מעלה הוא כי בתחילה גליון ואח"כ מגוף הספר אבל לחתוך ולהניח השאר אינו נראה עכ"ל אמנם בתשובות ריב"ש סימן ל"ב כתב אע"פ שהס"ת היא קרוע וצריכה גניזה אסור ליקח מגליונותיה לכתוב עליהם מזוזה כ"ש לדבק בה קרע ס"ת דאז אינה משמש רק מעשה דבק בעלמא עכ"ל ואפשר בא"א לתקנה אף ריב"ש מודה דשרי:

הלכות שילוח הקן

סימן רצב - כמה דינים משלוח הקן

(א) וכ"ה בהגהת מרדכי פ' במה מדליקין דאין נוטלים מזוזה מבית לבית: (ב) כתב במהרי"ל נשאל ממנו אם רשאים ליתן מזוזה לשר אחד שבקש מאד לקבוע על הפתח מבצר ונדר להטיב בעבור זה לכל היהודים כל ימיו ואם ימאנו ח"ו תיפוק ממנו חורבה ואסרם מהרי"ל ונ"ל דאם יש לחוש לאיבה מנכרי שרי דהרי ודאי התירו כמה דברים משום איבה:

הלכות חדש

סימן רצג - דיני חדש ומתי נוהג

הלכות ערלה

סימן רצד - דיני ערלה, באיזה מקום נוהגת ובשל מי

(א) כתב בת"ה סימן קצ"א דהיכא דאירע שהשלג ותכפור הוי עד פסח ובכל הסביבות שבא משם תבואה היה השלג וקור ורוב שתייתם שכר אז צריך כל חרד להחמיר על עצמו אבל לא יורה לאסור דמוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידין דודאי לא יפרשו דהואיל ורוב שתייתם כך הוא קשה לתפרישן אמנם אם רוב שתיית המדינה הוא יין ואינן צריכים לשתות שכר מותר להפרישן להורות לאיסור היכא דליכא אלא חדא ספיקא שמא של אשתקד הוא ומצוה למחות בהן:

הלכות כלאי אילן

סימן רצה - דיני הרכבת האילן

(א) ובתשובת הרמב"ן סימן קנ"ו ובתשובת הרשב"א סימן תשמ"ד דאי פדאו במחובר מהני ובתרומת הדשן סימן קצ"ב כתב דאין לפדותם במחובר: (ב) וכתב בת"ה סימן קצ"ב דכן המנהג לפדות הכרם על ש"פ שהוא חצי ווינר שהוא יותר מש"פ ולא כגדול א' דכתב דמנהג חסידות לפדותו בשוויו עד כאן לשונו. כתב בתא"ו נתיב כ"א אם רוצה לפדותו כולו בא' יכול לעשות רק שכל פעם יפדה מה שנתלש וכתב הכלבו וי"א אחר הברכה רבון העולמים גלוי וידוע לפניך בזמן שבית המקדש קיים היו הפירות רבעי להקדש ועכשיו שאין ב"ה קיים יהר"מ שתהא פרוטה זו להקדש ויצאו הפירות אלו לחולין עכ"ל. וכתב המרדכי פ"ק דע"ז דכשמשליך דמי הפדיון לנהר צריך גם כן שחיקה תחלה: (ג) ובמרדכי שם דף תר"ח ע"א כרם שהיה ד' נטיעות של ערלה ולא נודעו מקומותיה ואסר מורי כל הכרם ול"נ הלכה למעשה דהכל מותר ואפילו מן האשכולות במחובר לקרקע דספק ערלה מותר ואפי' כרם שכולו ערלה ואין בתוכו היתר יכול לקנות ענבים ממנו מאותן שמביאין לו הנכרים הואיל ואינו לוקט ממש עכ"ל וכ"ה דעת הרמב"ם פרק י' מהמ"א והאריך בב"י פי' דבריו אבל בדברי רבינו והרא"ש פ"ה דערלה נראה דאינו מותר לקנות אלא בספק ערלה ואף שאסור ללקוט ביד: (ד) וכתב הכלבו נכרי שיש לו אילן של ערלה אסור לישראל ללקוט ממנו לנכרי אפי' בחנם לפי שישראל נהנה שהנכרי מחזיק לו טובה(ה) וכבר נתבאר לעיל דנקטינן דאין דין ערלה במבריך ומרכיב בח"ל^א מסתבר שצ"ל: הר"י. והוא רבי יצחק הנזכר.

הלכות כלאי הכרם

סימן רצו - דיני כלאי הכרם וכלאי זרעים

(א) קאי אמאכל ע"ג מאכל אבל בסרק ע"ג סרק מ"מ שרי ולכן לא כתב רבינו לעיל דאסור אלא אסרק ע"ג מאכל או מאכל ע"ג סרק אבל סרק ע"ג סרק מותר לדעת רבינו אפי" מין בשאינו מינו דבסרק אין לחלק וכן דעת הרא"ש ותמיהני אדברי ב"י שכתב דדברי רבינו דלעיל משמע דסרק ע"ג סרק שרי מדלא קאמר אפילו סרק ע"ג סרק וכאן משמע דאף בסרק דוקא מינו שרי דפשוט הוא דהא מינו דקאמר רבינו אמאכל דוקא קאי ולא אסרק ובזה אין דבריו סתרי אהדדי כנ"ל: (ב) וכתב הכלבו והילכתא מותר להרכיב מין במינו ואפי" שחורות בלבנות ודקות בגסות אפי" שיש לו שם לווי עכ"ל:

הלכות כלאי זרעים

סימן רצז - דיני כלאי זרעים ופרטיהם

(א) וכן הביא במרדכי ספ"ק דקידושין בשם התוס' הלכה למעשה דא"צ ליזהר בח"ל לא מכלאי זרעים ולא מכלאי הכרם אלא מחטה ושעורה וחרצן במפולת יד עכ"ל. וכ"כ בהג"מ סימן רמ"א דמותר לזרען ולאוכלן

כדעת הרא"ש. וכתב מהרא"י בת"ה סימן רצ"ד דהכי נקטינן דהואיל וכלאים בח"ל מדברי סופרים יש לילך אחר המיקל אבל הרמב"ן יש לו דעה אחרת בזה והביאו הר"ן ספ"ק דקידושין ובנ"י פרק המוכר את הספינה דף קצ"ד ע"ב והאריך שם בזה ע"ש: (ב) ואע"פ שכתבתי לעיל דנקטינן דבח"ל הכל שרי מ"מ יש ללמוד מזה במקום שכלאי זרעים אסור:

הלכות כלאי בהמה

סימן רצז (א) - דיני הרבעת והנהגת כלאי בהמה

(א) כן פי' הר"ן פרק השוכר דף קי"ב ע"א דאמירה לנכרי אפי' באיסור לאו אסורה וכ"פ המרדכי בהגהות דשבת דף ק"פ ע"א דאסור לומר לנכרי שיעשה דבר איסור אם לא שהנכרי עושה להנאת עצמו ולכך מותר להאכילו דבר איסור ועיין במ"מ פ"ג מהל' שכירות שכתב סברות אלו: (ב) בהר"ן פרק השוכר את הפועלים דף קי"ב ע"ב דוקא במקום דליכא למיחש לפריצותא אבל אם אינן בני תורה או דאיכא למיחש לפריצותא דעבדי אסור להכניס מין בשאינו מינו לדיר עכ"ל:

הלכות כלאי בגדים

סימן רחצ - דברים האסורים משום כלאי בגדים

(א) ומיהו במדינתנו נוהגין היתר בבגד קנבוס כי הוא מצוי לרוב:

סימן רצט - באיזו מינים נוהג בהם כלאים

(א) וכתב הרשב"א בתשובה סימן רכ"ט דאפי' אם נתערב חוט אחד בבגד גדול ונאבד בתוכו כל הבגד אסור ולא שייך שום ביטול עכ"ל:

סימן ש - איזו כלאים דאוריתא ואיזו דרבנן

(א) וכתבו התוס' והביאו המרדכי פרק במה מדליקין ופרק במה אשה דדוקא מכסה של פשתן ובו צמר שרי דאין חוט התפירה מחברו למכסה שיכול להוציאו אבל כלאי בגדים של צמר ונתחב המחט בהן ובמכסה אסור דאין יכול להוציאו בלא התרת תפירה ע"כ לשונו: (ב) וראיתי בא"ז עצמו הטעם דאסור ללבוש דדוקא חלוק ע"ג חלוק שרי דאפשר לפשוט התחתונה בלא העליונה משא"כ בב"ש והביא הירושלמי כדבריו וז"ל הירושלמי פ"ב דכלאים מודה ר' אילא כהן דילבוש דרדשין דעמר ע"ג דרדשין דביתן דהוא אסור דלא שלח עיליאי לא שלח ארעיאי דלא כב"י שלא ראה דברי הא"ז אלא ראה דברי הג"א שפסק הדין בלא טעם וכתב ב"י ונראה דטעמא מההיא דירושלמי ונראה דה"פ דלא אסור אלא כשהם כ"כ צרים ודחוקים שא"א לחלוץ העליונים אא"כ יחלצו התחתונים עמהם דאז חשובים כתכופים זה לזה ב' תכיפות ויותר ואם אינן צרים מותר ולפי"ז יש קיצור בדברי א"ז שהיה לו לפרש חילוק זה

עכ"ל. ואני אומר דודאי לפי פירושו דברי הירושלמי דר"ל דלא שלח העליונות אם לא שלח התחתונה ג"כ והיינו דוקא כשהם צרים אז יש לתמוה אדברי א"י שלא חילק בהא אבל אין פי' הירושלמי כדבריו אלא ר"ל דאם לא שלח העליונות לא יוכל לפשוט התחתונה לכך אסור משא"כ בחלוק וכ"ה בא"י ספ"ק דע"ז ופ"ק דביצה בהדיא כמ"ש: (ג) ונ"ל דאותן ב"ש העושין במדינתנו הקרויים בלשוננו פורטק"ס ויש בהן משיחה של פשתן והב"ש של צמר כרוכין תפורים על המשיחה והמשיחה נמשכת הנה והנה כרצועה בקציצה של תפילין דמותר דהרי יכול להוציא המשיחה בהן בלא התרת שום דבר ואע"פ שחוגר עצמו בראש המשיחה ואותו משיחה מחזיק בב"ש שלא יפול אין זה קשר של קיימא ולא קרוי חיבור מידי דהוי אחלוק ע"ג חלוק וחוגר אח"כ דשריא גם דמיא למ"ש לעיל בת"ה על בגד פשתן וזרועותיו של צמר דשרי אע"ג דמתקיים שם תמיד הואיל ויכול לפורקן כשירצה בלא התרת דבר אחר (אבל) אם עושה בראש המשיחה קשר כדי שלא תשמט המשיחה לפנים זה ודאי אסור דאז הוי חיבור דאז א"א להוציא המשיחה בלא התרת הקשר כנ"ל: (ד) וכ"כ הכלבו:

סימן שא - אם מתר להציע כלאים תחתיו, ודין מרדעת ותכריכים

(א) ובכלבו כתב דמ"מ יש ליזהר לכתחלה לשמור מהני כרים וכסתות דידן שלא לתופרן בכלאים מפני שפעמים מוציא מה שבתוכן ומתכסה בהן עכ"ל. לעשות מכלאים וכ"כ בחידושי אגודה סוף ביצה מפות שפורסין על השלחן אסור להיות מכלאים וז"ל בהג"א פרק בני העיר דיש ליזהר (שלא יהא) מטפחת שפורסין על הבימה ונותנין עליה ס"ת וכן מפה שפורסין על השלחן לאכול של שעטנז מפני שפעמים מחממים בהן ידיו שכורכה סביב ידים בימות הקור אבל מפה או מעיל שפורסין בארון הקדש תחת ס"ת או סביב התורה אין בו משום כלאים עכ"ל.

סימן שב - דין בגד שאבד בו כלאים

(א) והמ"מ פ"ח מהמ"א כתב וראיתי עכשיו נוהגין בהרבה מקומות לסמוך בזה אף על החייטן נכרי שקנה חוטי קנבוס ותופר בינו לבין עצמו ואפשר שכיון שיש היכר בין קנבוס לפשתן מירתת ולא אתי לאחלופי ולא אמרו לחוש אלא בדבר שא"א לעמוד עליו ע"י בדיקה אבל בדבר שאפשר לעמוד עליו ע"י בדיקת האש דשל פשתן כבה מחר ושל קנבוס הולך ושורף מתירא הוא להחליף ובעל נפש יחוש בדבר עכ"ל וכ' בתא"ו ני"ו ח"ד מ"מ מותר כשישראל יוצא ונכנס דנכרי מירתת ואינו מחליף עכ"ל. כתב מהרי"ל התופר בגדים של צמר אל יתפרם בחוטי קנבוס לבן צבוע שמא יחשדוהו שהם חוטי פשתן עד כאן לשונו. (ב) וכ"כ הכלבו וכ"כ הרשב"א בתשובה ס"י תשס"א דאסור לומר לנכרי לתפור בגדיו בקנבוס אע"פ שהפשתן יותר ביוקר דיותר נקל לתפור:

סימן שג - שמתר לפשט כלאים מחברו אפלו בשוק

סימן דש - דין כלאי בגדים מתר לעשותן ולקימן

הלכות פדיון בכור

סימן שה - מי חייב בפדיון בכור, ומתי ראוי לפדיון, וכל דיניו

(א) דהיינו כל שקל שפ"ד שעורים כסף וכ"ה בהג"מ סוף כתובות דף תקנ"ב ע"א וכתב שם ושקלנו דוק"ט חדש ממטבע ויניצואה והיא מ"ח שעורים נמצא משקל חמש סלעים הם מי דוק"ט ובפסקי מהרא"י סימן מ"ח כתב ושיעור פדיון הבן שמעתי שמהר"י מול"א שיער בערך שני זהובים ריינש וכ"ה במהרי"ל: (ב) במרדכי ריש פי' הזהב ר"ת היה מדקדק אדם שהיה רוצה ליתן תבואה לפדיון הבן די לו לתת לו כלי המחזיק אמה על אמה ברום אמה וחצי דאפילו בא"י שהוא בזול שיעור זה שוה חמש סלעים כו' עד מיהו פי' המוכר את הספינה (צא): אמרנו שלפעמים היה זול ביותר: (ג) והרשב"א כתב בתשובה סימן קצ"ה וסי' תשכ"ט כדברי הר"ן. (ד) כתב מהרי"ל דאם הכהן חפץ במה שנתן לו צריך להשלים לו ה' סלעים ולא יכול למימר החזר לי החפץ ואתן לך ה' סלעים: (ה) במרדכי סוף פי' גט פשוט ע"ד משמע דאם נתן לכהן בנו לפדות אסור להחזיר ומיהו אם חזר בו הוי חזרה ע"ל סימן רס"ד. (ו) ובמרדכי ריש פ"ק דקידושין וראבי"ה כתב בפדיון יצא כדי נתינה אם שעה אחד גמר בלבו שיהא מתנה אבל אי עייל ונפק אזוזי קמיח ולא גמר בלבו ליתן אפי' שעה אחת לא יצא ע"כ: (ז) ובר ששת כתב בתשובה סימן קל"א לדעת רבינו וסמ"ג אף הכא מברך בעל. (ח) בהג"מ סוף פרק האשה שהלך וז"ל הא לך סדר הפדיון יש שנוהגים להשים הנער בחיקו של כהן מתחלה קודם הברכה ויש שאינן נוהגין אלא בכ"מ שהילד הוא אבי הבן אומר לכהן בני פלוני הבכור אשר ילדה לי אשתי הרי שלך כי בני בכורי הוא ולאחר כן מברך על פדיון הבן ושהחיינו ואח"כ נוטל הכסף ונותנו לכהן ואומר הא לך ה' סלעים בפדיון בני בכורי שנתתי לך והכהן לוקח הכסף ורשות בידו להחזירו עכ"ל ובתשובת הרשב"א סימן ר' כתב ר"ת ונוטל הכהן הכספים ומעבירן על ראשו ויאמר זה תחת זה זה חילוף זה זה מחולל על זה יצא זה לכהן ויכנס הבן הזה לחיים וליראת שמים וכ"ב שם סימן תשנ"ט ובכלבו ולא ראיתי נוהגין כן בפסקי מהרא"י סימן ל"ה פסק דאף אם אינו רוצה לפדות בנו אלא להניחו לכהן אינו יוצא בכך

אלא צריך לפדות עכ"ל. (אמר המגיה בטורים הקודמים שגו בזה להדפיס כאן הגהות הבד"ה בחשבם כי גם אלה דברי הד"מ ע"כ אנכי העדרתים פה והצגתי כל אחד לבדנה במקומו הראוי לו). (ט) בת"ה סימן רס"ה כתב דבני ריינו"ס נוהגין לברך שהשמחה במעונו ובני אוסטרייך אין נוהגין לברך ואלו ואלו יש להן על מה שיסמכו עכ"ל ומהרי"ו כתב סי קפ"ט לברך ואבודרהם כתב שלא לברך שהשמחה במעונו ומהרי"ל כתב עושין הסעודה לאחר הפדיון ונותן מיד אחר הפדיון לכהן לשתות וגם לאבי הבן ובתשובת ריב"ש האריך בדין ברכת פדיון ומשמע שם דאין האב פודה ע"י שליח וכן ב"ד אין פודין אותו ע"ש. (י) וכ"כ בפסקיו סימן רל"ג וסימן רל"ד וכ"כ מהרי"ו סי קפ"ט עוד כתב שם וז"ל מצאתי בס"ת דאין עושין פדיון הבן בח"ה עכ"ל אמנם התוס' פ"ק דמ"ק (ח:) כתבו דשרי: (יא) בת"ה סימן רס"ט דוקא בדיעבד אבל לכתחלה אסור לפדותו תוך ל' ואפי' בדיעבד אם אין המעות בעין אין בנו פדוי וכתב שכ"כ התוס' והא"ז ושכן עיקר וכ"כ בפסקיו סימן רל"ד וכ"ש אם החזירן קודם שיגיע ל"א יום. (יב) כתב מהרי"ל תינוק שלא פדאו אביו תולין לו טס של כסף בצוארו ויכתוב עליה שהוא בן בכור ומחויב לפדות עצמו כדי שלא ישתכח: (יג) כתב מהרי"ק שורש קמ"ג דאם אין איבריו מרוקמים אין פוטר הבא אחריו ואף בזמן הזה סומכים אזה:

הלכות בכור בהמה טהורה

סימן שו - דין בכור בהמה טהורה באיזה זמן ובאיזה מקום נוהג

(א) כתב בהגהות מרדכי סוף האשה שהלכה ואם אמר הכהן תוך הזמן תנהו לי ואני אטפל בו לא יתננו לו דהוי ככהן המסייע בבית הגרנות עכ"ל

ואם כהן מסרב לקבלו ע"ל סימן שי"ז דספק בכור אין הכהן צריך לקבלו ואין כופין ומהרא"י כתב בפסקים סימן קס"ו דמהר"ם כתב דאפי' ספק בכור צריך לקבלו ואפי' לפי הא"ז דפסק דא"צ לקבל ואין כופין אותו על כך איסורא מיהא עביד ואם רוצה לקבלו אח"כ כייפינן ליה לקבלו מיד שישראל נותנו לו וכמו שהקפיד מהר"מ על הכהן שאינו מקבל וכך הקפיד על המתכוין להקניט הכהן או שלחו לו כדי לנקום ממנו וכ"פ מהרא"י סימן קכ"ז דאפי' ספק בכור צריך לקבל ודוקא מישראל אבל כהן עני שיש לו בכור ונותנו לכהן עשיר א"צ לקבלו אבל אם הישראל פשע שלא מכרו לנכרי קודם שנולד נראה דאין כהן צריך לקבלו דמצוה למכרו כדי שלא ליתי בידו לידי תקלה וכיון דפשע ולא מכרו קנסינן ליה וכן דנתי הלכה למעשה וכ"ש במקום דאיכא למיחש דמכוין להקניט הכהן עכ"ל וכתב מהרא"י סימן קס"ה ובפסקיו דהא דכתב מהר"מ דצריך לקבלו בספק בכור דוקא שנולד מעצמו אבל הקונה פרה חולבת מנכרי לקבלו עכ"ל:

סימן שז - דין הבכור אחר שחיטה, ושאינו יכול למכרו ולא לשחטו עד שיפל בו מום,

(א) וכ"ה בהגה"ת מרדכי דף תשמ"א ע"ד ובהאשה שהלכה פסק כרמב"ם: (ב) וכ"ה בהגהת מרדכי דיבמות פרק האשה שחלבה:

סימן שח - אסור עבודת הבכור ואסור גזתו

סימן שט - דיני בכור בזמן הזה

(א) ואפשר דרבינו ס"ל דלא הוה מום קבוע להתיר עליו בזה"ז אלא כשנחתך הבשר לגמרי: (ב) בפסקי מהרא"י ס"י רמ"ז דכ"ש דאם נחתך הזנב מן החוליא ולמעלה דהוי מום אבל מן החוליא ולמטה לא הוי מום: (ג) וכבר כתבתי דנ"ל הטעם דמה שנראה לרבינו דלא הוי מום קבוע לא כתבו: ^ כפי הנראה כאן היה ציור שנשמט לפנינו.

סימן שי - דין בכור שנשחט שלא על פי חכם

סימן שיא - דין החשוד למכר הבכור

סימן שיב - דין הנוטל שכר לראות בכור

(א) כתב הר"ש ספ"ב דנגעים אע"ג דאדם נאמן על עצמו בכל איסור והיתר כדאמרינן ריש פ' הדר (כג.) דצורבא מרבנן חזי לנפשיה וכן פ"ב דנדה (כ.) ילתא אייתא דמא לקמיה דרבה בר בר חנה ולא לקמיה דרב נחמן בעלה כדי שלא תתגנה על בעלה ולא משום איסור דחזי לנפשיה יש לחלק בין היכא דאיתחזק איסורא להיכא דלא איתחזק איסורא עכ"ל:

סימן שיג - שלא להטיל מום בבכור

(א) ובהג"מ דחולין דף תשמ"א ע"ד ששאלתם על בכור שנצטרם אזנו ואין ידוע אם הנכרי נתכוין להתיר כי הנכרי יודע שאינו נאכל בלא מום או אם יש לתלות שהנכרי עשה לרפואה להקזיז דם נראה דלא שכיח הקזה בכה"ג אך יש להתיר מדאמר רבא פרק כל פסולי המוקדשין (לה.) ל"ש נעשה ל"ש היה כיון דממילא כו' עד ועוד מצאתי וז"ל בכור בזמן הזה אינו אסור אלא מדרבנן לפי שאינו ראוי להקרב ובמעי אמו אף מדרבנן מותר ונכרי שצטרם און בכור אפי' נתכוין להתירו מותר כדאמר רבא כו' כיון דלא א"ל עשה בו מום עכ"ל ולא משמע בדברי תשובה זו בפסקי מהרא"י אלא בתשובת הרא"ש שכתב רבינו עוד כתב דאם הוא ספק אם הישראל ציוהו אזלינן לקולא ואם הנכרי מל"ת דהישראל ציוהו משמע דנאסר וע"ש בפסקי מהרא"י סימן קס"ט דמשמע כן וכתב מהרא"י בפסקיו סימן קס"ה דמותר לשכור נכרי לבכור כדי לגדלו כ"ב הא"ז בתשובה וכתב דאם הטיל השוכר בו מום דשרי ומצאתי בתשובת א"ז על בכור שמסרו ישראל לשומר נכרי והודיעו שהוא בכור ולו משפט מות לקברו שלם בעורו ונכרים חוקרים הענין ונודעים כי במומו כשר וסופו מוכיח כי בא הנכרי במרמה לבעל הבכור וא"ל דע כי סרסתי העגל ושתק היהודי והבין הנכרי כי באמת הדבר ולא עוד אלא שבא היהודי וראה שאינו מסורס ושתק וכראות הנכרי הלך וסרסו אח"כ מיד אותו הבכור הוא היתר גמור וכ"מ במתני' דבכורות :

סימן שיד - מי נאמן על הטלת מום בבכור

סימן שטו - דין ספק בכור ויוצא דפן וטמטום ואנדרוגינוס

(א) כתב מהרא"י בפסקיו סימן קס"ו בעל הבית שנתן ספק בכור לכהן ואילו ידע שא"צ ליתן לו לא היה נותנו הוי נתינה בטעות ויכול לחזור וליטלו ממנו עד כאן לשונו

סימן שטז - דין הלוקח בהמה מן העובד כוכבים ואינו יודע אם בכרה

(א) וכ"פ המרדכי ע"ד פ"ק דתולין אבל במרדכי ביבמות ריש האשה בתרא כתב כדברי ר"ת וכ"כ שם בהג"ה פ' האשה שהלכה בשם תשובת מהר"ם וכתב שם וסימני? חירק קרניה אינו מעלה ולא מוריד. ולא עוד אלא אפי' מכירה שהיא זקנה אין חלב פוטר עכ"ל וכתב עוד שם בהג"ה אני הדיוט הכותב נ"ל דאף לדברי מהר"ם דאין חלב פוטר וכן נוהגין בכל ארץ אשכנז מ"מ יכול הכהן לומר אייתי דקיי"ל כר"ת דחלב אינו פוטר עכ"ל וכתב מהרא"י סימן קי"ל בפסקיו דיש להקל בפרה חולבת לפום שנתוודע לי לפומי דאינשי טובא דפרות שלנו לאו אורחייהו כל עיקר להיות חולבות בלא לידה ואפי"ה לא סמכינן אהך טעמא לחוד אלא היכא דאיכא בהדה נכרי מל"ת ונראה דלאו מתכוין להשביח מקחו וכן אני מורה ובא אמנם בעזים דרשתי כבר דרגילות הוא קצת להיות חולבות בלא לידה ולכן אין לסמוך בהן אטעמא דנכרי מל"ת אע"ג דלא מתכוין להשביח מקחו וכי' עד ואפי' היכא דאיכא ס"ס שעז שקנה ילדה ב' דאיכא ס"ס שמא ילדה כבר ואת"ל שלא ילדה כבר מ"מ איכא למימר אכל חד שמא זה אינו הבכור אפי"ה אין להתיר עכ"ל וכ"פ סי' קס"ז דהיכא דאיכא צדדים להתירה עם טעמא דחליבה מתירין בפרות אבל לא בעזים עכ"ל וכ"פ בת"ה סי' רע"א דחלב אינו פוטר וכ"פ מהרי"ו סימן קע"ד בתשובה.

סימן שיז - דין בכור שנתערב ומת אחד מהבהמות

סימן שיח - כמה ספקות בדיני בכור בהמה

סימן שיט - דין חתוך אבר הבכור ויתר דיני בכור

סימן שכ - מי הם החיבים בבכור בהמה טהורה, ודיני שתפות עובד כוכבים

(א) וכן כתב המרדכי: (ב) וכ"פ מהרא"י בפסקיו סימן ק"ל ומשמע שם דוקא דעיקר חיובא על הבהמה אלא שיכול לסלוקי במעות אבל אם אמר לנכרי שיתן לו כ"כ מעות כמה ששויין הוולדות הואיל ואין שיעבוד הנכרי על הולדות אין נפטרין בזה: (ג) כתב מהרא"י בפסקיו סימן ק"ל באחד שנתן לב"ח גדי עזים לטפל בהן והנכרי אומר שלא רצה לטפל בהן רק שיתן לו הולדות והיהודי אומר שיתן לו דמיהן והנכרי לא רצה והיה הנכרי כפוף במקצת תחת יד היהודי והיהודי היה בטוח להכריח הנכרי ליתן לו הולדות ופסק נראה אחרי שהנכרי לא רצה לטפל אלא בעני שהולדות יהיו שלו א"כ מן הדין הם שלו אלא שהיהודי היה יכול ליטלו

ממנו ע"י איום ובחזקה והיה כאן משיכה ומעות דהרי הם ברשות הנכרי ומעות נמי נתן כמה שקבל עליו להאכילן ולטפל בהן מאי אית לך למימר שלא בא לעולם זה אינו דאמרינן הואיל ועזים היו מעוברות דנעשה כאילו קנה העזים לולדותיהן ואחרי שכמה גאונים פסקו שחלבה מתרת ואית לן הני צדדים להתיר דמיקל לא הפסיד עכ"ל. (ד) בפסקי מהרא"י סימן ק"ל דדוקא בכה"ג שבהמה של נכרי אבל אי בהמה של ישראל ונכרי מטפל בה רק שהישראל יתן לו מולדות חלק בדמים לא וכתב מהרי"ו בתשובה סימן קע"ד דישראל שנתן בהמתו לנכרי לטפל בה כל ימות החורף אע"פ דהנכרי קבל עליו אחריות אפ"ה חייב בבכורה הואיל והבהמה היא של ישראל עכ"ל:

הלכות פטר חמור

סימן שכא - בכור בהמה טמאה במה ובמי ובאיזה מקום נוהג, וכן פדיונו ועריפתו,

הלכות חלה

סימן שכב - הפרש חלה שיש בין חלת ארץ ישראל לחלת חוצה לארץ

(א) וכ"ה במרדכי סוף חולין דף תשמ"ב ע"ב אמנם הר"ן פי' אלו עוברין דף רמ"ב ע"א כתב די"א דאסור אפי' בחלת ח"ל אלא לאחר הערב שמש כתב הכלבו קבלנו וראינו שמברכים כשאוכלים חלת ח"ל ומברך תחילה על המין שאוכל מאיזה מין שהוא ואח"כ מברך בא"י אמ"ה אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה עכ"ל והוא לשון הרמב"ם סוף הל' תרומה כתב מהרי"ו דחלה צריך לעשות לה היסק בפ"ע דישאל אסור ליהנות ממנה וכ"ה בתוס' פי' כל שעה (לד.) ואין נוהגין כן בזה"ז שאין חלה דאורייתא רק משליכים אותה לתנור קודם שאופין בו הפת עכ"ל:

סימן שכג - חלה דרבנן היאך נתנת ונאכלת (ודין תערבתה בחלין)

(א) וכ"ה בהר"ן דביצה דף רכ"א ע"ב. (ב) וכ"ה במרדכי פי' אלו עוברין ובכלבו: (ג) וכ"כ הרשב"א סימן של"ו. (ד) כתב מהרי"ו בתשובה סימן מ"ח על עיסה שנתבשלה ולא ניטל ממנו חלה ופסק דיש ליטול עדיין ויטול מעט שיהא בשאר עיסה ק"א נגד החלה ולא יהא נאסר העיסה מן החלה עד כאן לשונו וצ"ע דהא אמרינן חלת ח"ל אוכל ואח"כ מפריש ולא מחלקינן בין אם היה ק"א בפת נגד החלה או לאו נראה דהואיל וחלת ח"ל דרבנן לא מחמרינן שתאסר למפרע אלא דוקא מכאן ולהבא אם נתערבה לאחר שהופרש לחלה ולכן נראה דאף לדברי המחמירין שאינה בטילה אלא בק"א היינו אם נתערבה לאחר שהופרשה הואיל והיה שם חלה מעיקרא אבל בכ"ה"ג שלא היה עליה שם חלה מעולם אין להחמיר וכ"ש דהרמב"ם סובר דאפי' לערבו לכתחילה שרי שוה בשוה כ"ש בכ"ה"ג כנ"ל ועוד נ"ל דאפי' לדברי מהרי"ו דפשוט הוא דאם היה במים שנתבשלה בהן העיסה סי' דשרי מטעם סלק את מינו כמי שאינו

ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו ואם כן יכול ליקח מעט עד שיהא במים סי' כנגדו ושרי ובתשובת מיימונית סוף הלכות זרעים כתב דאם חזרה ונתערבה בעיסה ואין ק"א לבטלה טוב לישאל עליה דקיי"ל יש שאלה בהקדש כו' ונ"ל דוקא כה"ג שעדיין העיסה קיים ויכול ליטול חלה אחרת אבל אם כבר נאכל העיסה א"א לשאול עליה דאם כן כבר אכל למפרע טבל: נ"ל:

סימן שכד - שיעור חיוב חלה ומינים המצטרפים, ודין פת פטור שנתערב בחיוב

(א) ומהרי"ו כתב כלי המחזיק מעט פחות מג' זיידליך הוא שם מדה שיעור חלה עכ"ל. והרמב"ם כתב עוד פ"ז דהלכות ביכורים דכלי המחזיק י' אצבעות על י' אצבעות ברוחב ג' אצבעות ותשיעית אצבע בקרוב הוא העומר ובי' מידות אחד הם וכל אצבעות אלו הם רוחב גודל של יד עד כאן לשונו: (ב) וכתב בתשובת הרא"ש כלל ב"י סימן ב' דאם יש ביניהם דבר שכבר נתקן לא הוי הפסק ומצטרפין. (ג) ובמרדכי סוף מקום שנהגו ומ"מ נהגו ליקח שאור מן העיסה קודם הפרשת חלה דאי לאחר הפרשה הוי שאור פטור ובשמחמיצים בו עיסה אחרת פחות מה' רבעים קמח היה מברך ברכה לבטלה ולכך אפילו כשרוצין ליתן יותר מה' רבעים קמח נהגו להחמיץ בשאור של חיוב עכ"ל, ובת"ה סי' ק"ץ דטוב להחמיר כשהחמיץ בשאור של פטור להפריש עליו חלה ממקום אחר או יש לעשות עיסה קטנה אע"פ שאין בו שיעור חלה ויניחנו על הבצק הגדול ויטול ממנו חלה דאז ודאי נוטל מן החיוב ומ"מ מותר ליטול שאור מן העיסה הגדול קודם שהפריש עליו חלה ולא חיישינן שמא אתרמי בידו הפטור וכשיתחמץ בו עיסה אחרת ויפריש ממנו חלה אז יתרמי גם זה בידו ויהיה מן הפטור על החיוב דלזה לא חיישינן שבי' פעמים יתרמי לידו של נכרי עכ"ל: (ד) כב"י בסימן ש"ל אחד שקנה עיסה מן הנכרי וערב בעיסתו מ"כ דלא יפריש ממקום אחר עליו אם עיסת הנכרי הוא הרוב דהוי כמפריש מן החיוב על הפטור וגם לא יכול להפריש מיניה וביה דלמא נקיט עיסה של נכרי לחלה ע"כ צריך ליטול כ"כ חלה עד כדי כל עיסת נכרי ועוד מעט יותר דאז ודאי נוטל מעיסת ישראל עכ"ל וכ"ה בהגמיי השייכים לה'

חלה סוף סדר זרעים ול"ג דלפמ"ש רבינו בעיסה שלא הורמה חלתו שנתערב בעיסה שהורמה חלתו אין לחוש אלא יעשה כמ"ש רבינו: ^ המשפט האחרון לכאורה מזוייף מתוכו. וצריך בירור כיצד להגיהו, אם במחיקת החיטין הראשון או השני, או באופן אחר.

סימן שכה - דין ב' עסות שאין בהן כשעור

(א) וכ"מ בת"ה סימן קפ"ט בשם התוס' דאין לסמוך על הצירוף סל אלא בשלש כשיעור עיסה ונחלק אבל אם לש עיסה שאין בה כשיעור אין לצרפו אלא ע"י נגיעה וצ"ע במ"ש דצירוף סל לא מהני אלא בשלש עיסה כשיעור ונחלק דא"כ אפילו צירוף סל לא צריך דהא לא בעינן מן המוקף כמ"ש לעיל דהא ח"ל אוכל ואח"כ מפריש ואפשר דהתוספות חולקין בהא וע"ש:

סימן שכו - אחד שלש שתי עסות, ואין בשום אחד מהם כשעור, ונתערבו

(א) ובמרדכי ריש פ' כל הבשר כתוב עיסה של ב' בני אדם כגון תלמידים בפני רב אחד אע"פ שאין כשיעור חלה בחלק אחד מהן לבדו כיון שיש שיעור בין שניהם חייב בחלה אע"פ שנתערב חלקם שלא מדעתם המפריש חלה צריך ליטול רשות משניהם והתלמידים שהם כמו אורחים יכולין לומר לבעה"ב שיפריש מכל עיסות שיהיה לו ואפי' מאותן שיקנה אח"כ וא"צ ליטול רשות בכל פעם ופעם עכ"ל וכ"ה בתשובת מיימון סוף סדר זרעים. (ב) ופסק בת"ה סימן קפ"ט דה"ה אם לשה בעיסה אחד כרכום והשני אין בו מסתמא מקפיד ואינו מצטרף ודוקא שאין בכל אחד שיעור חלה אבל אם יש בכל אחד שיעור חלה אפי' בדבר המקפיד על תערובתו

מצטרף לפרוש על אחד מחבירו אם הם של אדם אחד עכ"ל:

סימן שכז - מתי חל על העסה חיוב חלה

(א) וכ"ה במרדכי סוף האיש מקדש ע"ג וכ"ה במרדכי לקמן סימן שכ"ח.

סימן שכח - דין ברכת חלה ומי ראוי להפרישה

(א) ובת"ה סימן קפ"ה כתב דעכשיו נוהגים ליטול רק כזית מעיסה גדולה ולשרפה וז"ל הכלבו ונוטל כזית מן העיסה ומפריש ופושטו כעין עוגה ומשליך באור ע"כ לשונו: (ב) כתב הכלבו במקום שמפרישין ב' חלות לא יברך רק כשמפריש הראשונה עכ"ל: (ג) ובת"ה סימן קפ"ה כתב על עיסה שהוא מתקלקל אם לא יטלו ממנה חלה מותר למשרתת שבבית ליטול חלה בלא רשות בע"ה כיון דזכות הוא לה זכין לאדם שלא בפניו ואפי' לא היה חשש קילקול העיסה היתה המשרתת יכולה ליטול חלה כיון דרגילות הוא לפעמים שבעלת הבית נותנת לה רשות והא דאמרינן משום זכות יכולה להפריש היינו דידיעין בשעת הפרשה דזכות הוא לה אבל אי לא ידעין והבעל אומר אח"כ דזכות הוא לו לא מהני כו':

סימן שכט - איזה פת חיב בחלה

(א) ובמרדכי דף רנ"ו ע"ד פסק דהואיל ואיכא פלוגתא דרבוותא המיקל לא יפסיד והמחמיר תע"ב ומיהו אם הדביק בפנים והרתיח גם כן

מבפנים לכ"ע חייב. (ב) וכתב המרדכי פי כ"ש דף רנ"ו ע"ד כדברי ר"ת
עיסה שקורין לאקשי"ן או קרעפלי"ך ופשטיד"א חייבת בחלה ולדברי
החולקים עמו פטור וכ"ה בכלבו אמנם בפ"י ר"י פי כיצד מברכין דף ל'
ע"א משמע דאף לר"ת עיסת לאקשי"ן פטור: (ג) ועיין בזה בתשובת מ"י
סוף סדר זרעים. (ד) וכ"כ המרדכי פרק כ"מ: א צ"ל "רקיקין דקין". כן
כתבו נושאי הכלים.

סימן של - דין עסת עובד כוכבים ושתפין והפקר וכלבים

(א) וכתב הרשב"א סימן תקכ"ה בתשובה דכשנוטל חלה מעיסת ארנונא
אע"פ שאינו חייב אלא משום הרואים חייב לברך עליה עכ"ל:

הלכות תרומות ומעשרות ומתנות עניים וראשית הגז

סימן שלא - דין נתינתם באיזה מקום, וכיצד הכהן מקבלם, ואם הם דאוריתא או דרבנן,

(א) ובמקצת ספרים כתב כאן ובח"ה שמיטה היה בשנת ע"ד לר"י ושנת
ע"ג לרש"י וכן עיקר: (ב) ובמרדכי ביבמות פרק אלמנה לכ"ג כהן שאוכל

אצל ישראל יכול לתת בנר שמן שלו אע"פ שעמד הכהן והלך לו אינו חייב
לכבותו עד שכבה מעצמו: ^ בפ"א מתרומות החל מהלכה יא. רבינו מקצר
כאן את לשון הרמב"ם ואינו לשונו ממש.

הלכות מתנות עניים וראשית הגז

סימן שלב - דין מתנות עניים

(א) ול"נ דרבינו שכתב והאידנא אין נוהגים ר"ל אין נוהגין כלל אפילו
בא"י ואין ענין לטעם שכתב הב"י:

סימן שלג - דיני ראשית הגז

(א) ובספרי הרמב"ם שבידי שבעינן מחומשות:

הלכות נידוי וחרם

סימן שלד - היאך היו נוהגין עם המנדה או המחרס, ועל מה מנדין, ודין התרתו,

(א) בפסקי מהרא"י סימן קל"ח דמנדין למאן דמחייב נידוי אע"פ שיש לחוש שע"כ יצא לתרבות רעה: (ב) כתב מהרי"ק שורש קנ"ו שמי שאמר שלא חש על גזירת חכם ופסק דיש לו לנדותו ע"ז אף ע"ג דבא לבית דין אלא שאומר שלא בא מחמת גזירתם עכ"ל ועיין בחושן משפט סימן ל"ה על איזה עדות וראיה מנדין: (ג) כתב הרד"ך בתשובה סימן כ"ב דאפי' לא אמר לו כלום רק יודע שאדם גדול נקיט בלבו עליו צריך לנהוג נזיפה בעצמו: (ד) כתב נ"י פ' הגוזל בתרא דף ל"ו ע"ב רשות לב"ד לנדותו ולגרש בניו מבית הספר ואשתו מב"ה ער שיקבל עליו הדין וכ"ה בתשובה לרי"ף וכ"כ בנימין זאב סימן רפ"ה דב"ד יכול לגזור על אחד ולנדותו שאם ימות לא יקבר ואם יולד לו בן שלא ימולו עכ"ל וכ"כ ב"י בשם תשובת הרמב"ם סימן רמ"ד: (ה) ובת"ה סימן רע"ז משמע דבניו וב"ב שרי וכתב דה"ה אם נידוהו לאחד וגזר השר בקנס חמור על כל מי שיחזיקוהו בנידוי שילקה בכובד וחומר דאין צריכין להכניס עצמן בספק קנס ועונש ודוקא שנידוהו משום ממון או בדברים שבין אדם לחבירו אבל אם נידוהו והחרימו בשביל שעבר עבירה בפרהסיא ב"ד מתחייבים להכניס נפשם בספק עונש כדי להחזיק דתינו וצריך לתת לב לפי ענין עכ"ל וע"ל סימן רל"ב מ"ש מזה גבי נדרי אונסין. ובתשובת מהרי"ו סימן קנ"ז כתב דאין אנו מוחין בעוברי עבירה דאיכא למיחש לסכנה שהיו עומדים על גופינו ועל מאודינו ופשוט דאינו חייב להוציא ממון ע"ז להוציא חבירו מן העבירה עכ"ל: (ו) ומ"ש שכל הבית חשוב כד"א לא משמע כן מתשובה שאכתוב למטה ואפשר לחלק בין ב"ה לבית: , בתשובת בר ששת סימן קע"ב שעברין שלא נתנדה מצטרף ל"י וכ"כ מוהר"ם בא' שעבר על גזירת ציבור אם לא נידוהו מצטרף עכ"ל וכ"ה במרדכי ריש שבועות שתיים וכ"ה בהג"ה אלפס פ' א"מ דף שע"ח ע"ב דאין נוהגין נידוי במי שעבר על גזירת ציבור אם לא נידוהו מצטרף ל"י אלא כשנידוהו בפירוש ומי שעבר על גזירת צבור צריכים לנדותו בפירוש וא"צ להתיר נידויו כשיחזור עכ"ל וכ"ה בתשובת בר ששת והביאו ב"י באחד שגזר לו הקהל בחרס ועבר אין לנהוג בו נידוי עד שיכריזו עליו בפירוש שהוא בנידוי עכ"ל ובב"י כתוב בשם תשובת הרשב"א דמי שנתנדה אין לצרפו למנין אבל שלא להתפלל

כל זמן שהוא בבה"כ כמו שראיתי בקצת מקומות איני יודע בו שום עיקר
אא"כ התנו כך בפירוש בדרכי הקנסות עכ"ל וכ"ה בתשובת בר ששת
סימן קע"ג דמותר להתפלל בעודו בב"ה ואינו אסור אלא תוך ד' אמותיו
וצ"ע שם יש בתשובת הגאונים שכתבו על המנודה שפתו פת כותי ויינו
י"נ וספריו ספרי קוסמים ופירותיו טבלים וחתכו ציצית שלו ועקרו
מזונותיו ולא מלו לו בן ונהגו בו מנהג עכו"ם כל אלו חומרות שיש ביד
ב"ד לעשות אבל סתם מותר בכל אלו גם בדיבור מותר בין עם מוחרם
בין עם מנודה ומ"מ אומר אני שלא להרבות בדיבור כיון שרוא מרוחק
מקהל ישראל ויש נוהגין להכריחם לצאת מב"ה ואפשר שהם מכוונים
שלא לדחוק היהורים שצריכים להתרחק מתוך ד' אמותיו ואנחנו
מחמירים עליו עוד בשאר דברים וכשבאים להתיר לו חוקרים עליו אם
נהג בעצמו דין מנודה ומה שגזרנו עליו אז מתירין לו עכ"ל: (ז) וכתב
מוהר"ם פדווא סי' ע"א דאין חילוק בזה בין מוחרם ומנודה דשניהם
דרבנן ואזלינן לקולא וכ"מ מדברי מהר"ק שורש כ"ה דספיקא דחרם
להקל דלא כתשובת רשב"א סי' תקצ"א דמשמע דהוי דאורייתא: (ח)
ובהג"ה אלפסי פי' א"מ דף שע"ב ע"ב כ' ולא ידבר עמו כמדבר עם שאר
בני אדם אלא דוקא לצורך גדול כמדבר עם אבל וכ"ה בתשובת בר ששת
סימן קע"ג. (ט) כ"ה בניי פי' א"מ דף שע"ח ע"ב דאסור ליהנות מבני אדם
רק כדי חייו וכ"כ בניי בשם הרשב"א והראב"ד: (י) ובתשובת ב"ש סימן
קע"ג כתב ונראה דמוחרם יש לו כל דין מנודה חוץ ממלאכה ותורה
שאסור בהן אבל הרמב"ן לא כתב כן וכו': (יא) וכ"ה בניי פי' אלו מגלחין
דף שע"ח: (יב) כתב מהרא"י בפסקיו סימן רנ"ג אם הרב גזר גזירות
ותקנות ותלמידים אינן יכולין לקיימו אין צריכים לקיים וע"ש שהאריך
בזה ובתשובת הרשב"א סי' ת"ס בתלמיד אחד שביזה לרב ועמד
והחרימו עם תלמידיו ורב אחד התיר להחרים מטעם דכבר תקנו שאין
לשום אדם לנדות לכבודו פסק דנדויו נידוי אפילו לא היה רבו אלא חכם
עכ"ל וע"ש שהאריך: (יג) וריב"ש כתב סימן קע"ג דמנדין אבל לא
מחרימין אמנם אם הרבו מחלוקת בישראל מחרימין כמו שברכו לר"א
הגדול עד כאן לשונו. וכתב הרשב"א בתשובה סימן תר"ט דרבו לאו
דוקא בכל התלמוד אלא גדול ממנו וכ"ה בתשובת מהרד"ך סימן ר"ב
אמנם מהר"ק שורש ק"ע לא כ"כ: (יד) כתוב בא"י מס' מ"ק הא
דאמרינן בירושלמי חכם שנדה לכבוד עצמו אינו נידוי היינו שנידוהו
משום ממון שנתחייב דוקא בממון שלא נתחייב בבירור לגמרי כגון
שנידוהו משום שאינו רוצה ליתן מס או שאין החייב ממאן לפרוע אבל
אם חייב לו ממון גמור וממאן לפרוע יכול לנדוהו ולא דוקא ת"ח אלא

כל אדם עביד דינא לנפשיה עכ"ל וכ"כ לקמן בהג"א בשם א"ז ועיין בת"ה סימן ד' : (טו) וע"ל ס"י רכ"ה בני העיר שגזרו נידוי על הבא לדור עמהם : (טז) כתב בהג"ה אלפסי דף שע"ט פ' א"מ ע"ב אם לא מקיים התנאי אין לו התרה עד שיפייס מי שחטא לו : (יז) ואני מצאתי בתשובת הרשב"א סימן תר"ח כדברי המרדכי : (יח) ומדברי הרמב"ם שהביא רבינו לא משמע כן : (יט) כ"ע בהג"ה מרדכי דב"ק דף נ"ג ע"ד השיב רש"י על אחד שחירף חבירו והזכיר לו שנשבע במי השמד ועמד אחר ואמר הס מהזכיר שהרי נגזר ע"ז שכל המזכיר יהא בנידוי ולא הזכיר מי שגזר ע"ז ועכשיו נודע שר"ג גזר ע"ז י"א שהמחרף הוא בנידוי של ר"ג עולמית והשיב רש"י שגוזרי גזירות אין מתכוונין לענוש השוגגים שאינם יודעים הגזירות אלא מחרימין כל היודע ומפקפק בה וכל דלא הזכיר בשם מי שגזר על זו לא פקפק בגזירתן ולא בא לכלל נידוי ולא הוי כאפקירותא להוי בנידוי עד שיודע מאן גברא רבא דאזמניה כו' אפילו אם באנו להחמיר עליו אין להטיל עליו רק חומר סתם גזירה ולא נדוי של גדול העולם כיון דלא ידענו ואם הוא המתרה מאנשי ריב של המחרף אין זה קרוי ידיעה לפי שלא היה נאמן עליו דסבור לשתקו הוא בא ועוד אני אומר שאם יתברר שר"ג גזר בנידוי לעולם שלא להזכיר גנאי זה לבעל תשובה ולא לדרי דריהון והתרו למגנה על זה בשם ר"ג אז הוא מנודה לעולם אבל כל שלא נתברר שגזר ר"ג על המגנה כך יש לנו לדון בדבר ולהכריע דעתו כדי לזכות תקנתו ולומר שלא היה דעתו לנדות המגנה כ"כ שלא יועיל לו היתר דיודע הוא שא"א שלא יולדו פריצים שיזכירו לחביריהם גנותם ויודע היה שלא יולד אחריו גדול להתיר נידוי לבאים אחריו ובודאי אם עבר איש על נידויו בחיים ולא בא אליו להתיר נידויו אין לו היתר עולמית אבל באים אחריו לא כיון דא"כ לא הו"ל היתר ולא היינו יכולים לבדל ממנו תמיד ונמצאנו עוברים ואפי' אמר כל העובר יהא בנידוי לא אמר אלא שינהגו בו מכיריו נידוי כמשפט כל דור ודור עד שיפייס באנא שא נא וילקה ואח"כ כל בי י' שבציבור שלוחי רבינו גרשון להתירו כי י"ל שלא גזר ר"ג אלא על הדור לנהוג בו נזיפה ונידוי לפי דעתם עכ"ל : (כ) אמנם הרמב"ם בתשובה כתב דמי שמנדה לחבירו שלא כדין ב"ד חייבים לנדותו : (כא) וכ"ה בהר"ן פרק א"מ דף ש"מ וכתב מהרי"ק שורש קכ"ח דלמדן יכול לומר אדרבא אע"פ שאינו נסמך ובהג"ה מרדכי סוף קידושין דף תרס"ה ע"א דתלמיד אינו יכול לומר אדרבא נגד רבו אלא ינהיג נזיפה בעצמו וע"ש שהאריך בזו בתשובה וכ"ע מהרי"ק שורש ק"ע דאם נתנו ב"ד רשות לתלמיד יכול לומר אדרבא נגד הרב. (כב) כתב מהרד"ך ס"י נ"ז דאם עשה בשוגג או במעות דבר שמנדין עליו אין מנדין אותו עכ"ל

ופשוט הוא. (כג) וכן כתבתי לעיל מדברי א"י: (כד) ומהרי"ו בתשובה סימן קצ"ט דאין לעשות דינא לנפשיה אפ"י לדעת רש"י היכא שבעל דין מזומן להיות ציית דין וכופר שחייב לו ולא קאמר רש"י אלא היכא שאין הבע"ד כופר רק הדין יטה לבי צדדין: (כה) כתב בר ששת סימן כ"ז דהמבזה ת"ח לאחר מותו אין קונסין ליטרא דדהבא דזהו נגד בשתו של חכם ואין בושת למת עד כאן לשונו: (כו) ועוד סימן רמ"ג אם יש דין ת"ח בזמן הזה לנדות לכבוד עצמו כתב מהרי"ק שורש ק"מ דכל שנידה הרב ויצא נידוי מפיו הוי נדוי אע"ג דאפשר דלא מתכוין לכך כתב בר ששת סימן ס"א תלמיד שהוא מפורסם שהוא בגדר שיכול לנדות לכבודו אין ספק שאין יכולת ביד קהל להסכים או לתקן שלא יהא נידויו נדוי ושלא יתנהגו במנודה דין מנודה דאין יכולת ביד הקהל להתיר איסור וכ"ש אם הכוונה בהסכמה מפני שעינם צרה בכבוד ת"ח ורוצים להשפיל הדרם כי אלו אין הסכמתן כלום אלא קשר רשעים הוא אמנם אם כוונתן לשם שמים מפני שרואים התלמידים נוחים לכעוס ומנדין האנשים שלא כדין או לפעמים הם ראשית מדון ומתחילין לחרף ואין כל אדם מושל ברוחו שישמע חרפתו ולא ישיב וגם יש לפעמים מי שמחזיק עצמו ואינו בגדר שיוכל לנדות לכבודו כו' או אף אם התלמיד הגיע להוראה אם הוא סנו שומעניה ואין משאו ומתנו בנחת עם הבריות ואו הוא גרוע מע"ה כיוצא בזה יכולין הקהל לתקן שלא ינדו שום אדם אם לא בהסכמת הרב שבעיר או אנשים המיוחדים לזה כי זה הוא מותר משום דרכי שלום יכולין הקהל לשום קנס או ממון על העובר אמנם אין יכולין להסכים שאם נידה שלא יהא בנידוי שאין הסכמתן כלום להתיר האסור כל שהוא בגדר שיכול לנדות לכבודו ומ"מ אם לא ינדהו התלמיד הקהל מחוייבים לנדותו עוד כתב ריב"ש (סימן רי"ב) באחר שהחרים לכבודו בלשון שמא אם שייך לו להחרים וכתב בו חרם זה אינו כלום דמנדין על כבוד הרב אמרו מחרימין לא אמרו ואפ"י נידוי אינו חל עליו דכל המוסיף גורע וה"נ דאף אם אמר בלשון נידוי לא עשה כהוגן במה שאמר בלשון שמא וכו' וממה נפשך אי לא שייך להחרימו הנה הוא בוזה אותו בפרהסיא בהזכיר עליו חרם ואי שייך עליו חרם מ"מ מאחר שאמר בלשון שמא אין השומעין חייבין לנהוג בנידוי אחרי שהם לא יודעים אי שייך אי לא דאחזקי איסורא לא מחזקינן וא"כ המחריים נתן לפניהם מכשול חרמים ואין נוחה הימנו רוח חכמים עכ"ל:

הלכות ביקור חולים ורפואה ונוטה למות

וגוסס

סימן שלה - מתי מבקרין החולה, ואיזה חולים מבקרין, וכיצד מתפללין עליו

(א) בתשובות מהרי"ל סימן קצ"ז השונא יכול לבקר שונאו החולה ול"י דאסור וכן מוכח בסנהדרין פ' כ"ג (יט.) לענין ניחום אבלים דשונא אסור לנחם אבלים וה"ה לביקור חולים דאמרינן התם כ"ג שאירע בו אבל משוח שעבר לא ילך אצלו משום דחלשא דעתיה לומר דלמא חדי ביה וע"ש הראייה שהביא מהרי"ל ז"ל מפרק א"מ (יז.) מההוא דהוה סנו שומעניה והחרימו רב יהודה וכשחלה רב יהודה הלך לבקרו אין נ"ל ראייה דההוא לא שונא הוי אלא רב יהודה החרימו כדין ואפשר דקיבל עליו הדין באהבה ועוד דמאן לימא לן דההוא דסנו שומעניה ברצון חכמים הוא דעביד וע"כ נ"ל דשב ואל תעשה עדיף: (ב) כתב נ"י פ' יש נוחלין דף י"ד ע"ב גרסינן בגמרא (ב"ב קמז.) דרש רבי פנחס כל מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים שנאמר חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה ומנהג זו בצרפת שכל מי שיש לו חולה בתוך ביתו מבקש לפני הרב התופס ישיבה שיברך אותו עכ"ל ונראה שמזה נהגו בכל המדינות לברך החולה בב"ה ולבקש עליו רחמים גם נוהגין לתת לו שם חדש כי שינוי השם מבטלין גזר דין של אדם ונוהגין לתת צדקה לעניים בעדו כי תשובה ותפלה וצדקה מעבירין רוע הגזירה ובכלבו סימן קמ"א כתב נוסח ברכה לחולה ובתא"ו נתיב כ"ה סדר שינוי השם לחולה וסדר ברכתו וע"ש סוף ח"א נתיב כ"ח. (ג) כתב מהרי"ק דאסור לברך החולה בשבת ויש מתירין כתב הכלבו היו לפניו ביקור חולים וניחום אבלים מנחם אבלים תחלה שניחום אבלים ג"ח עם המתים ועם החיים עכ"ל והמה דברי הרמב"ם ספ"ד וכתבו ב"י סימן ש"ס. (ד) וצ"ע דא"כ מ"ש חולה מעיים דנקט בכל חולי נמי שייך האי טעמא ולכן נ"ל דטעמא משום גנאי ופריצות שיותר יש פריצות וגנאי

כשהאיש משמש לנקיבה בקנוח ודברים כאלו מאילו הנקבה המשמשת
לאיש כי יצרו של איש גדול משל אשה וטעם זה מוכח לקמן סימן שני"ב:

סימן שלו - דיני הרופא

(א) אמנם נ"י פי מצות חליצה דף ת"ח ע"ב כתב בשם הריטב"א שדברי
הרמב"ן אינם מחוורים ואין לו אלא שכר טירחא כפועל בטל או כפי
הראוי לו עכ"ל ובנימין זאב סימן ד' כתב דצריך ליתן לו כל מה שנדב לו
כי כן דרך שלפעמים מתנדבין לרופא הרבה וכ"כ הסמ"ג עכ"ל.

סימן שלו - חולה שמת לו מת

סימן שלח - ודוי החולה וכיצד אומרים לו

(א) ובכלבו ואם ירצה להאריך לומר אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך
תפלתי ואל תתעלם כו' אשמתי בגדתי כו' טוב הדבר לפרט חטאיו וגם
מה שלא נכשל כי אפשר מתוך כך יזכור הנשכחות ויתחרט בהן ויחזור
בתשובה שלימה עכ"ל:

סימן שלט - דיני הגוסס ואמירת צדוק הדין, ומה הם הסימנים היפים למת

(א) כתב בהג"ה אלפסי דף שפ"ד ע"ב פי' א"מ מהא דתנן המעמץ עם יציאת הנפש הרי הוא כשופך דמים נראה לאסור מה שנהגו קצת האנשים כשאחד גוסס ואין הנשמה יכולה לצאת ששומטין הכר מתחתיו כדי שימות במהרה שאומרים שיש במטה נוצות של עופות שגורמין לנפש שלא תצא והר"ר נתן איש אגריי ז"ל כתב להתיר אח"כ מצאתי כתוב בספר חסידים סיוע לדברינו שכתב אם היה איש גוסס ולא יכול למות עד ששימוהו במקום אחר אל יזיזוהו וכתב אם היה אחד גוסס והיה קרוב לאותו בית אחד חוטב עצים ואין הנשמה יכולה לצאת מסירים החוטב משם ואין דבריו סותרים זה לזה כי בודאי לעשות דבר שיגרום שלא ימות מהרה אסור כגון לחטוב עצים שם כדי שיתעכב הנשמה או משים מלח על לשונו שלא ימות מהרה ודאי אסור וכל כיוצא בו מותר להסירו אבל לעשות דבר שיגרום מיתתו מהרה ויצא נפשו אסור הלכך אסור לזוז הגוסס ממקומו דלהניחו במקום אחר גם אסור לשום מפתחות ב"ח תחת מראשותיו של גוסס שימות מהרה כי ג"ז ממהר יציאת הנפש אבל מותר להסיר דבר המאחר יציאת הנפש עכ"ל: (ב) ובהג"ה אלפסי פרק א"מ דף שפ"ז ע"א כתב ובמסכת חגיגה (ה.) יש טעם לחבב מצות עמידה על המת כשעת יציאת נשמה מההיא ויחי עוד לנצח לא יראה השחת מ"ט כי יראו חכמים ימותו עכ"ל:

הלכות קריעה

סימן שמ - ענין הקריעה, שעורה ומקומה, ועל מי קורעין ובאיזה זמן קורעין

(א) ומהרי"ו כתב דאינו יודע טעם למנהג אך נהגו כן וכ"ה בחדושי אגודה פ' האורג דנהגו להקל בקריעה זו וכ"ה בכל בו אמנם בית יוסף כתב ועכשיו לא נהגו לקרוע אלא למעלה כרבנן. (ב) וכתב המרדכי עוד דף של"ב ע"ד הלכות אבל ור"מ שמע מפי ר"י מוינ"א שר"ג נתאבל על בנו שנשתמד אמנם א"ל שאין ללמוד ממנו דלאפושי צערא הוא דעביד שלא זכה לשוב בתשובה ועל קטן שנשתמד עם אמו ומת אר"י שהיה נראה שמתאבלין דל"ד לגדול שנשתמד דקטן מה שהטבילוהו בטבילה וכו' מה מעלה ומה מוריד והו"ל כאילו נשתמד בע"כ ור"ת פסק דאין מתאבלין עליו עכ"ל גם כתב פלוגתא זו פ' היו בודקין ובהג"א פרק אלו מגלחין נהרג בידי עכו"ם מתוך רשעו הו"ל כפרה ומתאבלין עליו ור"ג נתאבל על בנו שנשתמד י"ד יום ק"ו לשכינה י"ד יום עכ"ל: (כל זה הובא בב"י סימן שמ"ה) וכ"כ א"ז וכתב עוד דיש להתאבל על בנים קטנים של פורשי מדרכי הציבור דאף על גב דאין מתאבלין עליהן מתאבלין על בניהם: (ג) ועיין לעיל סימן רמ"ב עוד מדינים אלו: (ד) וכ"כ ר"י ושאלתות דרב אחאי פרשה ויחי סימן נ"ה: (ה) ומהרי"ו כתב בתשובה סימן ו' דנוהגין כדברי המרדכי. (ו) כתב מהרי"ו בתשובה הואיל ואינו קורע גבי אביו ואמו אא"כ הבדיל שפה אסור לחבר אפי' ראש הקריעה כל ל' יום וצריך להניח כמות שהוא כל ל' יום הואיל ואסור לשלול כל ל' יום ועל כל שאר מתים הואיל ומדינא אין צריך להבדיל שפה אלא שנהגו בכך א"כ חבור ראש הקריעה תלוי במנהג ובמקצת מקומות נהגו שלא לשלול אפי' על שאר מתים תוך ל' ובאותן מקומות אפי' לחבר ראש הקריעה נמי אסור וראיתי מהרי"ו מולין שלא היה מחבר ראש הקריעה כל י"ב חודש על אמו רק במחט שלא יפלו בגדיו עכ"ל: (ז) ובכלבו כתב בשם ר"י דעכשיו בזמן הזה אין נוהגין בחליצת כתף: (ח) ובהגהות מיימן פ"ט דאבילות וגם בב"ה משנה מקומו עכ"ל. (ט) וכ"פ מהרי"ו בתשובותיו סימן י"ג דעל אביו ואמו קורע לעולם כל בגדיו: (י) משמע דאם מת לו מת ג' תוך ז' לשני אף ע"פ שקרע לשני קרע אחד מ"מ אין להוסיף כ"ש על קרע ראשון הואיל והוא תוך ז' לשני ומיהו יש לדחות דלא קאי אלא אם הוסיף דהכל קרע אחד: (יא) ומשמע דסבירא ליה דהראב"ד אף על גב דכתב דלא פליג ברישא דברייתא מכל מקום פליג עליו בחדא דאם קרע לכתחלה על בנו אין מוסיפין אחר כך על אביו ואמו וכ"כ נ"י פ' א"מ דף שפ"ז ע"א וכ"ה דעת הראב"ד וכמ"ש הרמב"ם ולכן כתב רבינו כאן דאם קרע תחילה על בנו או על שאר מתים אין מוסיפין אח"כ על אביו אע"ג כתב לעיל דדברי הראב"ד עיקר (כן נ"ל) ליישב דברי רבינו אע"ג דיש לישבו ג"כ בענין אחר זה נ"ל עיקר. (יב) וכתב נ"י פ' א"מ דף שפ"ז מיהו אם אמר לו מת לו מת

סתם ואינו יודע מי הוא וקרע סתם ואח"כ נודע לו מי הוא יצא ידי קריעה דאמרינן יש ברירה עכ"ל: (יג) ובניי פי א"מ דף שט"ז ע"ב וה"ה שהלכו בשבי: (יד) וכתב נ"י פי ד' מיתות דף ר"פ ע"א ובזמן הזה נכרי וישראל מומר דינן שוה וכתב דמזכיר השם בלשון לע"ז הרי הוא ככינוי עכ"ל: (טו) וכ"כ בניי פי א"מ דף שפ"ו ע"ב לא שספרו הדברים ממש דאם כן פשיטא דחייב לקרוע ושמעינן מהא דכל השומע סתם מפי העדים פלוני קלל בשם המיוחד או בכינוי הראוי לו לקרוע קורע אבל השומע שלא מפי עדים ששמעו הגדוף אלא עד מפי עד אינו קורע עכ"ל. (טז) ומדברי המרדכי שכתב ה"א דף שני"א ע"א ולא דוקא ס"ת אלא שאר ספרים משמע דר"ל דאף ספרי תלמוד נמי מיהו יש לדחות דלא קאמר אלא בספרי נביאים וכתובים וכדברי רבינו.

הלכות אנינות

סימן שמא - מי שמתו מטל לפניו בשבת או ביום טוב, ודיני האונן

(א) ועיין מה שכתבתי בזה בא"ח סימן ע"א כתב ה"ר יונה ריש פרק מי שמתו הא דבשבת וי"ט אוכל בשר ושותה יין היינו אם ירצה לאכול אבל אינו מחוייב לא לאכול בשר ולשתות יין בשבת. (ב) ולי נראה דאינו קשה על הכלבו כי ס"ל דאינו חייב לברך או להתפלל אבל אם רוצה רשאי וכמו שפסק רש"י והרמב"ם וע"כ כתב דאונן הולך לב"ה ואף ע"פ שאינו חייב מ"מ נוהגין שהולך אף בחול כנ"ל לתרץ דברי הכלבו אבל אין נוהגין כדבריו. (ג) ועיין כדברי רבינו יונה שכתב בסמוך: (ד) כתב עוד שם נושאים המת מעיר לעיר אם מקום קרוב הוא דיינינן לו כאילו מת מוטל לפניו אבל אם נושאים לעיר אחרת רחוקה כגון מהלך שני ימים מותר

הלכות אבילות

סימן שמב - מי שהכין צרכי חפתו ומת לו מת שחיב עליו אבילות

(א) לא נהגו בן רק נהגו ליקח קטן לחתן וקטנה לכלה:

סימן שמג - מצות הלויית המת

סימן שדמ - חיוב ההספד וגדל שכרו, וכיצד ועל מי מספידין

(א) כתב הכלבו כל המספר אחר המת כמספר אחר האבן י"א מפני שאיתא בירושלמי המת יודע ושומע קילוס כמתוך החלום וכל שאומרים בפניו יודע עד שיסתום הגולל וישוב אל העפר עכ"ל. (ב) ועיין לעיל בסמוך

בדברי רבינו בזה. (ג) ודבריו הם בפי אלו מגלחין דף שפייה ע"ב: (ד) בתשובת מהרי"ו סימן י"ז על אשה שצותה בנותיה שלא לישא הסרב על ראשם כדרך האבלים הדעת מכרעת דהבנות יקיימו מה שצותה מידי דהוי אמי שצוה שלא יספדוהו וה"נ לאחר ל' יום עד י"ב חדש יקרא דשכבי הוא ושומעין לה אבל תוך ל' כיון דאשאר מתים נמי מתאבלים עליהם ואסמכינהו אקראי לא נתברר לי אי יקרא דחיי או דשכבא הוא דהא ודאי אבילות גופה אינה יכולה למחול דא"כ בטלתה דין אבילות עכ"ל: (ה) וכ"ה בפי נגמר הדין (מו.): (ו) וצ"ע אדבריו מאי קשה ליה דברי מרדכי הם דברי רב האי שאסר ד"ת אף חוץ לד"א וטעמו משום דפסק כלישנא קמא כמ"ש הרי"ף והרא"ש והרמב"ן כמ"ש ב"י בעצמו ומפרש בלישנא קמא ד"ת אפי' חוץ לד' אמות אסור דאי תוך ד"א אפי' מילי דעלמא נמי אסורים וא"כ יפה כתב המרדכי דלישנא קמא כל החדר אסור לאפוקי ללישנא בתרא אינו אסור בכל החדר רק ד"א.

סימן שמה - דין המאבד עצמו לדעת, ומנדה, והרוגי בית דין, והפורשין מן הצבור,

(א) וכ"כ נ"י סימן של"ד כתב הריטב"א ואם חזר בו אע"פ שלא התירו לו נדויו מתעסקין בו לכל דבריו עכ"ל וכתב עוד ומסתבר דמנודה ואפי' מוחרם בקברי אבותיו הוא נקבר ואם מפני שהוא רשע ואין קוברין רשע אצל צדיק ההוא אפי' בשאר ב"א נמי ואפי' כשר אצל אחד מגדולי ישראל והפורש מדרכי צבור אינו הפורש מהם מן המס שזה אינו אלא כבעל עבירות או כאחד מן הגזלנים ולא כל הגוזל את הרבים מקרי פורש מדרכי ציבור עכ"ל וכתב הרשב"א סימן תשס"ג אע"פ שאין מתעסקין עמהם היינו שאין חולצין ולא מספידין עליו אבל לא אמרו לענין קבורה ותכריכים. (ב) ולקמן שע"ו משמע דמתאבלין על מנורה וב"מ בכאן דלא גרע ממאבד עצמו לדעת שעושין לו כל שהוא כבוד החיים: (ג) משמע דלענין דינא דעתו כדעת המרדכי ואין מתאבלין על גנב שנהרג בידי מלכות על גנבותו דהוי כמאבד עצמו לדעת אמנם מהרי"ו בתשובותיו סימן קי"ד כתב על אשר התאבלת על אחיך שפיר עבדת כיון דלא בדין סנהדדין אקטיל לא גרע ממי שנתחייב בדין המלך אע"ג דחייב מיתה

שמרד במלכות מתאבלין עליו ולא מקרי מאבד עצמו לדעת כ"ש הכא שנהרג ביד עובדי כוכבים מיתה משונה שלא כדין תורה ולא מקרי מאבד עצמו לדעת אלא בהרוגי ב"ד שקבל התראה ואמר ע"מ כן אני עושה ועוד הכא לא הוי מאבד עצמו לדעת דשמא סבר היה לברוח למקום שלא יוכלו לרדוף אחריו לתפסו ומ"ש בהלכות שמחות ובלבד שלא יהא גנב ט"ס הוא אלא יש להיות משנתיאשו לשאול אבל לא ליגנוב ומ"ש שכל הגונב כאילו שופך דמים כו' לא ידענא פירושו דודאי יש לו חל"ה דלא גרע מהרוגי ב"ד שיש לו חל"ה אפי' עובד ע"ז ועוד כיון שקיבל היסורים הגדולים יסורים ממרקין עון אע"פ שהיה בע"כ עכ"ל משמע מדברי מהרי"ו דס"ל דמתאבלין על גנב שנהרג בידי נכרים משום גנבות וכנ"ל לנהוג וכמו שכתב רבינו לקמן הרוגי מלכות אין מונעין מהם דבר ומ"ש ולא ידעתי פירושו כב"י סימן שע"ה דהכי פי' דלפעמים באים לידי סכנה וצריכין לבא לידי חילול שבת ע"ז וג"ע עכ"ל ומהרא"י ישבו בפסקיו סימן קכ"ב בע"א ע"ש : (ד) ע"ל סימן ש"מ כתבתי אם מתאבלין על מומר קטן ועל מומר גדול שמת בלא תשובה או נהרג אם יש לו כפרה : (ה) וכבר כתבתי לעיל סימן זה דהרשב"א חולק דלא מקרי פורש מן הצבור פורש מן המס ואפשר דלענין להתבטל ממלאכתו הרשב"א מודה ובמרדכי סוף מ"ק האריך בזה וכתב עוד על אשה שהפקיעה ירושת בעלה להכעיס דאין מתאבלין עליה דראוי לעשות גדר והוי כאילו פורש מדרכי הציבור ועיין לעיל סימן ש"מ איזה נקרא פורש מדרכי ציבור :

סימן שמו - מי שקרובו צלוב בעיר לא ידור בה

סימן שמז - שלא לעורר על מתו שלשים יום לפני הרגל

סימן שמח - דין שרפה על המת, והאומר: אל תקברוני

סימן שמת - אסור הנאה במת ובתכריכיו

(א) בגמרא סוף פ"ק דערכין (דף ז:): פי' רש"י שמקושרין בשערה ומשמע דאם אינן קשורין מותרים ומזה נהגו ליטול טבעות מן המתים דכה"ג לא מקרי מחובר בגופו: (ב) ודבריו תמוהים דהא מדברי רש"י בגמרא נראה בהדיא כדברי הסמ"ג ואם אינו כפי דעת הפוסקים אחרים שלא פירשו כדברי רש"י מ"מ אין להרחיק דברי הסמ"ג אי ס"ל כדברי רש"י וע"ש באוקימתא דרב נחמן בר יצחק: (ג) ובמרדכי פרק המוכר את הספינה ע"ב בתשובת מוהר"ם כי מטי ליד המצילין חייבים בשמירתן כדין שומר אבידה ואם החזירן לאביו ולאמו וזרקו עליהם ונאסרו קרוב בעיני דחייבים המצילין מכיון דמטו לידיהו חייבים בשמירתן וכיון שהחזירן לאביו ולאמו כאילו השליכו למקום גדודי חיות ולסטים עכ"ל כתב מהרי"ל בתשובה סי' ג"ה הדף שטהרו עליו וכל הכלים שמוליכין עליו המת לקבורה כרים וכסתות וסדינים ומפות שרי עכ"ל וכך הם דברי הרא"ש בסמוך:

סימן שנ - דברים העשויים למת ואין בו משום דרכי האמורי

סימן שנא - דין כלאים וציצית למת

(א) ובא"ז פסק בשם ראבי"ה דמי שהוא רגיל בציצית בחיים מניחין לו ציציותיו ומן השאר נוטלין וכן הורה ריב"א הלכה למעשה בעצמו וראוי לסמוך עליו כי בעל הוראה היה עכ"ל:

סימן שנב - באיזו בגדים קוברין, ואין האיש מלביש את האשה

(א) כתב נ"י פרק א"מ דף שפ"א ע"א וכל העושה תכריכין נאים למת וחשובים מכירין שהוא מודה בתחיית המתים ותע"ב: (ב) וכתב בבנימין זאב סי' ר"ד מצוואת ר"א הלוי שימהרו במתון ובטהרה ובנקיות בין האצבעות ידים ורגלים ובין האזנים ויחופו ראשו ויסרקוהו כדרך החיים ויטלוהו צפרני ידיו ורגליו כדי שיבא בטהרה למנוחה כמו שהיה רגיל לילך בשבת לבי"ה עכ"ל וכתב עוד דברים אחרים שצוה ולא נהגו כמותו רק שכתב שם שצוה כשיגיעו עמו ל' אמות מן הקבר יעמדו עמו כל ד"א וישהא מעט ומשמע שם שזה קצת כפרה למת וכזה נוהגין להעמיד המת על הארץ ג' פעמים סמוך לקברו ובפעם השלישי אומרים עליו צידוק הדין והולכין בין כל פעם מעט:

סימן שנג - היאך מוציאין מת גדול או קטן, ובאיזו מטה

(א) ונראה דטעמא דכשהם קרובים דשרי דמשום דאין היצר מתגבר בעת צרה וכשהם קרובים הוה לדידהו בעת צרה וכ"ה לעיל סימן ש"מ:

סימן שנד - עיר שיש בה שני מתים, איזה קדם

סימן שנה - דברים שמשנים באשה יותר מבאיש

סימן שנו - גבו לצרף המת והותירו

(א) ובא"ז פסק דאסור בהנאה וע"כ יש להגבותו סתם לצרכי מתים עכ"ל:

סימן שנז - אסור הלנת המת, ומתי מתר להלינו

סימן שנח - נושאי המטה פטורים מקריאת שמע ומתפלה

(א) וכתב הכלבו יש מקומות שנהגו כשיוצאין מן הבית דאבל יוצא ראשון והקרובים והמטה אחריו והרחוקים והרוחצים נותנין המת במטה ומוציאין אותו בידיהן עד שהוא חוץ לבית ונוטלין אותו האבל ושאר הקרובים על כתפיהם ואח"כ שאר הקהל עכ"ל:

סימן שנט - מקום יציאת המת והאבלים

(א) ועל מנהג שלנו היה תמה ריב"א שבשעת הליכה יוצאות הנשים לבסוף ובחזרה יוצאות תחילה והיה מפרש דמנהג כמ"ד יוצאות לבסוף וכיון שהם אחרונות בשעת הוצאת המת א"כ יש להם להיות ראשונים בשעת חזרה שלא לעבור דרך עליהן עכ"ל:

סימן שס - מת וכלה ומילה, איזה קודם

סימן שסא - הלויית המת ובטול תלמוד תורה להלוייתו

(א) וכ"ה במדדכי פ"ב דכתובות והלכות שמחות דף שני"ג ע"א ובהר"ן
פ"ק דמגילה דף שס"ט ע"ב ובני"י ריש פ"ב דכתובות דכתב י"א דלמת
מצוה חובה לבטל:

סימן שסב - לקבר בקרקע, ואם קוברים שני מתים יחד

(א) וכתב א"ז אבל קוברין בעל תשובה אצל צדיק גמור:

סימן שסג - אסור פנוי המת והעצמות ממקומן

(א) וכתב עוד בא"ז דאם צוה המת להוליכו ממקום למקום שרי ומשמע
שם דמותר להוליכו למקום שאבותיו קבורתם שם כתב הרשב"א
בתשובה סימן שפ"ט ראובן צוה בשעת פטירתו שישאו אותו לקבור אל
מקום קבורת אבותיו וביום שמת נאנסו ולא יכלו לשאת אותו מיד
והכניסוהו לשעה בקבר במקום פטירתו ועכשיו רצו בניו להוליכו אצל
קבורת אבותיו ומפני שא"א לישא אותו מחמת הפסד הבשר וריחו נודף
עד שיתעכל הבשר אם מותר ליתן על כל גופו סיד למהר העיכול אי איכא
בזיון בכך או לא א"נ משום צערא ובענין שאמרו (ברכות יח:) קשה רמה
למת כמחט בבשר החי ואם מותר לטלטלו ממקומו אפי' לישא אותו אצל
אבותיו כמו שצוה או לא תשובה כל כי האי שעושין לעכל הבשר מהרה
כדי לשאת אותו אל מקום שצוה מותר שאין בשר המת מרגיש באיזמל
כ"ש בסיד והחונטים קורעין אותו ומוציאין מעיו ואין כאן משום צער
ולא משום בזיון ולפנותו ממקומו כדי לקבורו במקום שצוה או לקברות
אבותיו מותר ומעשה בעירנו באחד שנקבר תוך השכונה ביום הידוע שלא
נתנו לקבור אותו ביום בבית הקברות ואח"כ פינהו משם לבה"ק וכ"ש
בנדון זה עכ"ל כתב בא"ז יש נוהגים לתת מעפר א"י בקבר ויש ליתן קצת

סימן שסד - אסור הנאה של קבר והאבן והבנין

(א) כתב הרשב"א סימן צ"ו כלים המיוחדים לחפירת קבר מותרים לשמש בדבר שאינו לצורך קבורה דלא הוי כהקדש אלא כחולין גמורין אלא שאסור להשתמש בהן שלא לדעת הגזברין עכ"ל: (ב) וכ"ה בתשובת הרשב"א סימן רצ"ו וצ"ע דבסימן תקל"ז כתב דמצבה אסור בהנאה וכתב עוד שם דמותר להניח על קבר אחר ואין זה הנאה? לחי' דאפי' קבר שפנוהו מותר לקבור בו מת אחר ואין זה מקרי הנאה וגם זה צ"ע שהרי מדברי טור משמע שאין חולק בזה לאסור: (ג) עיין בדין זה בתשובת מהרי"ל סי' ס"ה ושם הדין יולדת או שנפל ומת אין עושין לו תכריכין והמנהג שלא לעשות:

סימן שסה - החופר קבר פטור מקריאת שמע, וכמה מרחיקין הקברות מהעיר

סימן שסו - דין המוכר קבר, ואשה שירשה קבר ממשפחתה

סימן שסז - קוברים מתי עובדי כוכבים, ושלא יהלך בבית הקברות בתפלין וציצית,

סימן שסח - שלא לנהג קלות ראש בבית הקברות

(א) לא משמע כן לעיל דמתיר דוקא אילנות בכה"ג משמע הא עשבים בכל ענין אסור: (ב) וכ"ה בפסקי מהרי"ו סימן ג' על קברות שלקחו נכרים וא"א להוציא אלא בדמים מרובים ומחמת זה הבעלי בתים מושכים ידיהם ממנו מותר למכור הגפנים והאילנות שעל בה"ק מידי שנה בשנה כדי שיהא להם מעות בריוח להוציא מיד נכרי לא מיבעיא אם הגפנים אינם על קברות עצמן דשרי אלא אפי' הם על הקברות ממש אפי"ה שרי דהא לרפואה שרי אפי"פ שאין בו סכנה כ"ש לכבוד מתים עצמן ואין לך כבוד גדול מזה להוציא מידי נכרים וכן מצינו (ברכות י:) בחזקיה מלך יהודה שקיצץ דלתות היכל ושגרן למלך אשור ואפי"ג דקאמר התם דלא הודו לו התם טעמא אחרינא אית ביה משום דהו"ל לבטוח בה' אבל לולא זאת לא היה אסור לחלל דבר הקדש כדי להציל שאר המקדש והעיר עכ"ל: (ג) ובכלבו ירושלמי לא יכנס אדם בבה"ק ויעשה צרכיו ואם עשה כן עובר משום לועג לרש חרף עושהו: (ד) ונראה לי דהא דשרי משום רפואה היינו בדבר שאין בו אלא משום קלות כגון הקרקע עולם שאינה נאסרת בהנאה אבל בדבר האסור בהנאה פשיטא דאפי" לרפואה אסור וכן מבואר פרק נגמר הדין (עז:):

סימן שסט - על איזה טמאה הכהן מזהר

סימן שע - מי הוא החשוב כמת אף על פי שעודנו חי

סימן שעא - דין אהל היאך מביא הטמאה

(א) ז"ל המרדכי ריש פרק לא יחפור וחלון העשוי להשתמש ששיעורו בפותח טפח וכשיתמעט מטפח אפילו כל שהוא אינו מביא הטומאה ואם עשוי לאורה ובידי אדם שיעורו כמקדח הגדול שבלשכה והוא יותר על סלע סתם ואינו מתמעט בכ"ש אלא עד שלא ישאר רום אצבעיים על רוחב גודל ומאור שלא נעשה ע"י אדם כגון חררוהו רמשים או שרצים שיעורו כראש כל אדם חי שב עליו למאור שיעורו כמלא מקדח לתשמיש שיעורו פותח טפח ואם הוא חלון שאינו עשוי לא לאורה ולא להשתמש אלא לאויר לשמור גנות ופרדסים שיעורו כמלא מקדח בינוני עכ"ל ועיין ברמב"ם הלכות טומאת מת כתב בהג"ה אלפסי דף שני"ו ע"א פרק בני העיר ב"ה שהוא פתוח לבית שמת שם אסור לכהנים ליכנס שם ולהתפלל עד שיעשה מחיצה לפני הפתח ואם העמידו שם תיבה של ספרים אינה חוצצת שפעמים מטלטלת עם הספרים והרי היא מקבלת טומאה וכל דבר שמקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה עכ"ל וכן מבואר במסכת אהלות ובהל' טומאה להרי"ף והרא"ש והרמב"ם שאינו חוצץ בפני הטומאה כל דבר המקבל טומאה וכ"ה מבואר במרדכי ריש לא יחפור וכתב עוד שם הא דמקרי סתימה דהיינו כשיוכל לעמוד שם בחלון בלא סמיכת דבר אחר ואם לאו אינו חוצץ מיהו מירוח בטיט אינו צריך עכ"ל בני"ד דף שני"א בה' טומאה להרי"ף במשנה דאהלות משמע דאם גגין זו למעלה מזו ואם היו הגגין שוין היו נוגעים אמרינן חבוט רמי עכ"ל. כתב מהרי"ו בפסקיו (סימן ל"ג) דאם היו הגגין סמוכין זו לזו בפחות מג' לא אמרינן לבוד לענין טומאה עכ"ל ופשוט הוא דלא אמרינן לבוד להחמיר :

(ב) וכ"ה לעיל סימן ש"ג לענין כלאים ובתשובת מהרי"ל סימן ס"ט פסק דאם הכהן ישן צריך להקיצו כדי שיצא מן האהל וכתב עוד שם דאין הכהנים יכולין לכוף לקרובי המת שיוציאוהו מביתו כדי שיוכלו הם ליכנס למקומן אם לא במקום שיש מנהג להוציא כל המתים ומשמע דבכה"ג דאיכא מנהג אז אפילו בשבת שרי לטלטולי ע"י נכרי משום כבוד הכהנים וע"ש: (ג) ובתשובת הרשב"א סימן תע"ו דזה דעת רבותינו הצרפתים דאילו לדעת הראב"ד אין הרב מטמא באהל ועיין בזה בתו' במסכת נזיר (נג.) שהאריכו בזה: (ד) כתב בתשובת הרשב"א סימן קל"ו אם מת בבית והפתח פתוח אם אין הגג מאהיל כהן יכול לילך לפני פתח הבית ואפילו נגע המחיצות מבחוץ שרי וע"ש שהאריך בזה דינים אלו וכל שאר ה' מ"מ עיין במיימוני סמ"ג: (ה) וב"ח עוד במרדכי פרק המקבל: (ו) וכן כל כה"ג במקום שהדבר שהולך או יושב עליו מתמוטט עד שמסיט הטומאה אסור:

סימן שעב - התר טמאה במקום מצוה, ודין קברי עובדי כוכבים

(א) ובנ"י פרק המקבל ד' ק"ל ע"א כתב די"א דמטמאין במגע ומשא וי"א דאפי' טומאת מגע ומשא אין להם דהואיל דאין מטמאין באהל הוי כטומאת נבילה שאין כהן מוזהר עליה עכ"ל:

סימן שעג - איזה כהן מזהר על הטמאה, ולאיזה מתים מטמא, ועד מתי מטמא

(א) ושם נתבאר כל דין קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו ובתשובת הרשב"א סימן קכ"ה ומהרי"ו בפסקיו (סימן מ"ו) פסקו כהרמב"ם: (ב) ובתשובת הרשב"א סימן רנ"ב היינו דוקא שקברו שלא לפנותו אבל אם

קברוהו מתחלה לפנותו מותר לטמאות לו לצורך עד שיסתמו הגולל שני והוא שיהא שלם ע"כ לשונו: (ג) וכ"ה במרדכי דף שצ"ח ע"ד בה"א וכ"פ הרשב"א סימן שכ"ד וכתב בר ששת סימן קכ"ד דוקא משום זה הטעם נהגו לקבור כהנים על הגבול אבל מותר לקבור כהן בתוך מתי ישראל ולית בזה משום מעלה להיות כצדיק אצל רשע עכ"ל:

סימן שעד - טמאת כהן למת מצוה, לנשיא ולרב, ועל איזה מת מתאבלין

(א) וכתב נ"י פרק האשה רבה דף תש"ד ע"א בשם הריטב"א ואפי"א אם היה מוצא אנשים לקבור בשכר אין צריך לשכור אלא הוא בעצמו מטמא אם ירצה עכ"ל: (ב) ונראה שמדברי הרא"ש הביא הטור לקמן סי' שצ"ח שצ"ט דאבילות יום אחד דרבנן גר אינו מתאבל על אמו וע"ל כיצד נוהגין: (ג) וכתב בתשובת הרשב"א סימן קי"ח אין בני ראובן מתאבלין עם ראובן אביהם המתאבל עם שמעון שמת לו מת דא"כ אין לדבר סוף וכל בני משפחה יתאבלו על מת עכ"ל ובהגמ"י פ"ב דאין חילוק בין זקינו לשאר קרוביו: (ד) ובתשובת הרשב"א סי' קל"ט ראובן שבא לתוך ז' לאבילות שמעון אחיו א"צ לקרוע אע"פ דצריך לנהוג עמו אבילות דהואיל ולא היה בשעת קריעה לפניו א"צ לקרוע עכ"ל: (ה) כתב מהרא"י בת"ה סימן רצ"א מנהג הוא שגם קרובי המת אותן שאין חייבים להתאבל עליו ממש מ"מ מראין קצת סימני אבילות ומנהג זה חלוק במדינות וגם בעלי הוראה היו ומחלקין כו' ומעט ממנו נמצא על ספר בשמחות מהר"ם כתב דנהגו דגם שאר קרובים משנים מקומם מפני כבוד המת עכ"ל: וכ"ה במרדכי דף שצ"ה ע"ג הלכות שמחות והנה גדולי אוסטרייך שהורו שכל אותן שהיו פסולין עדות למת צריכין לשנות מקומן וגם לא יחליפו בגדיהם ואף לא לחוף ראשם ולרחוץ פניהם רק בפורים גמורים מיום הקבורה עד מוצ"ש ראשונה הן סמוך הן מופלג והיו נוהגין בה כמו בלי של אבל אבל לא לגמרי וכל דין זה נהג בשמועה קרובה תוך ל' אבל לא בשמועה רחוקה שהוא אחר ל' והיו גדולים אחרים שהורו בכל דינים אלו אפי"א לאותן שהן שלישי בשלישי עם המת ועוד יותר מעט ונרא' דברי הראשונים ויש מדינות שנהגו אבילות זו בענין אחר ולא

ידעתי טעם לדבריהם עכ"ל כתב הרא"ש כלל כ"ז סימן ט' שאלתם אם יש רשות ללבוש שחורים על חמיו ועל אוהבו כל י"ב חדש והשיב על חמיו פשיטא דיכול לעשות דהא חייב להתאבל עם אשתו כ"ש ללבוש שחורים ושפיר קעביד אלא על אוהבו נמי יכול לעשות שהרי קבל דוד הבראה על אבנר עכ"ל: (ו) וראיתי נוהגין שאין האב ואם הולכין אחר בניהם הראשון שמת לבית הקברות וכן נ נוהגין בעירנו ובודאי נשתרבב המנהג מדברי הכלבו שהביא הב"י (כתב בתשובת מהרי"ל סימן ב' אין מתאבלין בעידן) ריתחא ר"ל בשעת הדבר משום בעיתותא ע"ש: (ז) ובתשובת הריב"ש סימן תמ"ו ותמ"ז האריך בזה: (ח) וז"ל א"ז תשובה על תאומים שמת אחד מהן תוך ל' והשני חי לא אמרינן מדהשני חי ראשון נמי בן קיימא הוי ואין מתאבלין עליו עכ"ל רשב"א

סימן שעה - אימתי מתחיל האבלות, ולמי שמפנין מקבר לקבר

(א) ובתשובת הרא"ש כלל כ"ז? מי שסובר שנסתם הגולל והתחיל להתאבל ואח"כ נודע כי לא היה אמת צריך לחזור ולמנות אבילות מחדש עכ"ל: (ב) ובתשובת הרשב"א סימן תע"ח ותקל"ב דכל שמוטל עליו צרכי המת והקבורה זהו מקרי גדול הבית: (ג) ובתשובת הרא"ש כלל כ"ד סימן ח' דאם התחילו לו להתאבל קודם שנתייאשו צריכין לחזור ולהתאבל משנתייאשו: (ד) בתשובת הרשב"א סימן תע"ח מהו קרוי מנחמין אצלו אם ר"ל אנשיו מכיריו ומיודעיו עומדים שם לכבוד אף על פי שאין אומרים דברי תנחומין כי מ"מ מתנחם כשמיודעיו עמו או ר"ל מנחמין ממש שידברו דברי תנחומין תשובה כל זמן שעדיין האבילות נוהג ראוי להצטרף אבל כל שפירש מהם המנחמין או שעמדו כבר עבר להם האבילות לגמרי ושוב אין באן זמן שיהיה ראוי להצטרף ועכשיו נהגו הרבים ללכת עם האבלים מב"ה עד ביתו ושוהין עמו בעמידה מעט ואח"כ הולכין לדרכן וכל שאותן שמלוין אותו עומדים שם זהו המנחמין אצלו וכל שהלכו אע"פ שקרוביו ומיודעיו שם קרוי אין מנחמין אצלו שאין הדבר תלוי בדברי ניחומין אלא בהמשך אבילות כל מקום ומקום כפי מנהגו: (ה) ואני אומר דסברת הרא"ש הוא סברת רבותינו הצרפתים

ודר"ח כמבואר מדברי הרמב"ן שהביא ב"י בארוכה ולכן נראה דכותייהו נקטינן דהלכה כמיקל באבילות דבעלי התוספות ור"ח והרא"ש רבים נינהו גם דהרא"ש בתראי הוא והסכים לסברתן וכן הלכה כנ"ל: (ו) ובתשובות הרא"ש כלל כ"ז סימן ג' דוקא שבא אצלן ממקום קרוב אבל אי לא בא אצלן אין מונה עמהן עכ"ל: (ז) ומבואר שם דכ"ש אם מתו לו ב' מתים ביום אחד דאינו מונה אלא אבילות אחד לשתיהן וכ"ה בתשובת רשב"א סימן ר"ה וכן כתבתי לקמן ס"ס ת"ב בשם הרמב"ן:

סימן שעו - מנהג המנחמין, ודין מת שאין לו מנחמים

(א) בני"י פ' המוכר פירות דף ר"ד ע"ב אמר המחבר שהנכון הוא כנגד ז' דברים שהעולם נפסקין בהן דכתיב זרע וקציר קור וחום קיץ וחורף יום ולילה לא ישבותו ויום ולילה נחשבים אחד כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד לומר כי החי יתן אל לבו כי העולם וכל עניניו המה הבל ואשרי מי שעמלו בתורה ובמע"ט עכ"ל: (ב) כתב נ"י פ' המוכר פירות בסופו ע"ב דעיקר מעמד יש להיות בקרוביו שאינן מתאבלין: (ג) ובגמרא פרק א"מ (כז:) הכל חייבים לעמוד לפני הנשיא חוץ מאבל וחולה: (ד) כתב נ"י סוף המוכר פירות אמרינן שטעות הוא לנהוג במעמדות אלא במקום שנהגו וכן נמי טעות לעשיית מושבות אלו אלא בבית הקברות א"כ נוכל ללמוד מכאן שבאותן מקומות שנהגו כשחוזרים מבה"ק ונכנסים לעיר או לב"ה ועומדים ממקום למקום ויושבים כאן מעט וכאן מעט ז"פ טעות הוא עכ"ל ובתשובת מהרי"ל ס"י ס"ג כתב דנוהגין לישב ז"פ ג"פ בב"ה וג"פ בחצר ב"ה ופעם אחד בבית האבל נגד ז' מעמדות וי"א שעושין כן להבריא רוחות הטומאה המתלוין עם החוזרים מן הקברות ולכן נוהגין לומר ויהי נועם עכ"ל ואני ראיתי נותנין לישב ג"פ ולומר בכל פעם ויהי נועם מצאתי כתוב במנהגים. בהג"ה א' כשיש בר מינן ביי"ט שני יש לישב לפני ב"ה כמו בחול כי לא לצורך האבל עושין כן כי אם להבריא רוחות רעות עכ"ל עוד כתב בשם מהרי"ל ביום שאין אומרים בו תחנון אין להושיב המת ג' פעמים כמו בשאר ימים ועוד כתב שם בני"י סוף המוכר פירות אם קברו המת סמוך לבין השמשות דמותר לעשות המעמדות והמושבות בשבת:

(ה) ואין נוהגין עכשיו בכל זה: (ו) גרסינן בב"ק פ"ד (לח.) ר"ש בר יהודה שכיב ליה ברתיה א"ל רבנן לעולא ניזל מר לנחומיה א"ל מאי ניזל ניחמתא דבבלאי גידופא הוא דאמרי מה אפשר לך למיעבד הא אפשר עבדי ומבטלין רעותא כו' עד והלא דברים ק"ו מה בשביל ב' פרדות שהם רות ונעמה העמונית חס הקב"ה על ב' אומות גדולות של רשעה ולא הרגן בתו של רבי על אחת כמה וכמה אילו הגונה היתה להוציא ממנה דבר טוב עכ"ל הגמרא וכתב שם נ"י דף י"ח ע"ב ש"מ דבכה"ג גידופא מקרי אלא חייב אדם לקבל גזירת המקום מאהבה והיינו דתנן (ברכות נד:) כשם שמברכין על הטובה כו' כתב בהג"ה אלפסי דף מ"ג פרק מי שמתו דאל יאמר אדם לא נפרעתי כפי מעשי וכיוצא בדברים אלו שהרי אמרו אל יפתח פיו לשטן עכ"ל וכ"ה בגמרא מי שמתו: (ז) ובנימין זאב סימן ס"ד כתב דברי הכלבו והוסיף שם מיתת צדיקים מכפרת כעגלה ערופה לכך רוחצים כמו שנאמר שם ורחצו ידיהם וגומר דגמרינן שם שם מעגלה ערופה עכ"ל והמנהג לומר כשרוחצים בלע המות לנצח וגומר ותו לא מידי וכתב מהרי"ל סימן צ"ג דיש לרחוץ גם כן הפנים ולא נהגו כן וכתב עוד שם וגם מקפידים מאד אם יכנס אדם לבית אחד קודם שישב בחצר ב"ה ומנהג אבותינו תורה עכ"ל: (ח) וכ"כ בר ששת סימן קט"ו בתשובה והביא שם ההגדה וכתב אפשר שהוא בתנחומא או בספרי וב"י כתב שהוא בזוהר פרשה אחרי והבחי סוף פרשת שופטים כתב שהוא במסכת כלה ובא"י כתב בשם מוהר"ר אליעזר ממיץ דמצא בתנא דבי אליהו רבה הקטן האומר יתגדל פודה את אביו מן הפורענות: (ט) ובב"י כתב סוף הספר מיהו נהגו לומר לעולם קדיש אפי' בחיי האב עכ"ל במהרי"ל נשאל מהרי"ל על קדיש יתום שהיו שלשה אחין ואיש נכרי ופסק דג' אחין נוטלין ג' חלקים בקדיש וכ"ה במהרי"ק שורש למ"ד עוד שם במהרי"ל אם היה אבל אביו ואמו והגיע לאחר יום שמת בו אביו יאמר קדיש פעם א' ולא יותר וכ"ה המנהג תוך ל' יום אבל תוך ז' ימים אין לו קדיש כלל ולאחר ל' כל הקדישים של אותו היום הם שלו ואלו הז' והל' מונים מיום הקבורה אפי' לא שמע האבל מיד עוד כתב מהרי"ל נכרי דינו כאחד מבני התושבים ובאגור כתוב יש מקומות נוהגין כן ויש מקומות אין נוהגין כן ובמקום שאין מנהג מדינות התושבים יכולין לעכב על האורחים מלומר קדיש יתום עכ"ל ועיין בזו בתשובות מהרי"ל סימן ל"ו שהאריך בדינים אלו דמשמע מדבריו דגם נכרי יש לו חלק בקדיש אבל ב"י כתב בשם? מהרי"ל וז"ל מ"כ אחד מדירי העיר היה אומר קדיש עבור אמו שמתה בעיר ואחד שכיר מלמד בעיר והיה אומר קדיש עבור אמו אבל לא מתה בעיר ואחת היתה זקנה שנח נפשה ולא עזבה בן וקרוביה השכירו

אחד שיאמר קדיש עבור נפשה והשיב מהר"ד יוחנן דטריו"ש דע כי אין הדבר תלוי בפרעון המס אם אין לו ודר בעיר אף ע"פ שדר בעיר בשכירות מ"מ נקרא בן חלק ואם שום אחד מהקדישים הוא בעד מת שמת בעיר יש לו חלק מכח המת ומכחו ואם דר בעיר ואפי' שכיר חלק אחד והם ב' חלקים ומי שאינו דר כלל בעיר ואין המת בן עיר אין לו חלק כלל כדין גמרתו בלבי ונהגתי במקומי עכ"ל ועיין עוד מדיני קדיש בביאורי לספר א"ח סימן קל"ג כתב בבנימין זאב סימן ר"א ור"ב דאין מקום לקדיש זו רק על אביו ואמו ואם יש בזו מנהג אחר אין לילך אחריו אם לא שהוא מנהג ותיקין ויש מקומות שאם אין אבל בב"ה אומר אחד שאין לו אב ואם בעד כל מתי ישראל גם קצת מקומות שאומרים למנצח ובא לציון בקול נמוך כדרך האבלים אם אין האבלים בב"ה ואם יש אבלים בב"ה האבלים אומרים אותו אם אינן יכולין להתפלל כל התפלה עכ"ל וכן נוהגין כדבריו וכתב עוד דאם באים שאר קרובים לומר קדיש בשביל מתייהן הקרוב אבילי אב ואם יכולין למחות שלא לגזול קדיש שלהם וע"ש אימת אומרים דזכות קרובים מהני לקרובו וכתב מהרי"ק שורש מ"ד בן הבן אינו חייב לומר קדיש על זקינו דקדיש הוא משום כיבוד אב ואם ואין בן הבן חייב בכבוד זקינו ולכן אינו חייב לומר קדיש אלא באיש אחר אלא שנהגו כן ונהגו שאפי' איש אחד שאינו קרוב כלל אומר קדיש בשביל אחר ואפי' במקום שיש אבילי אב ואם אלא שאינן נוטלין כ"כ קדישים כמו אבילי אב ואם ותמיד עושים פשרה שיטול הנכרי שליש או רביע והשאר לאבילי האב ואם וכ"ש האומר על זקינו שיש להגיד אפי' במקום שאר אבלים ואי לדידי הוי צייתי יאמר זה פעם אחד ואבילי אב ואם ב"פ ודוקא בענין הקדיש אבל בענין התפלה הענין שוה דאין זה תלוי כלל אלא ברצון הקהל דהתפלה הוא שלהם ואין ראוי להיות שלוחם אלא מרצונם לכן במי שירצו יתפלל ועל שטען זה שהמנהג שכן הבן אומר קדיש על זקינו עליו להביא ראיה שעל פי ותיקין נהגו כן כי אין הדבר מצוי וכה"ג אין ראוי לילך אחר המנהג אם לא נודע בודאי שכן נהגו אבל משום פעם אחת או שתים שיארע הדבר במקום אחר ואיתרמי שעשו כך וכך משום זה לא יקרא מנהג דאמרי ב"ד טועים היה באותו שעה ולא יחשב מנהג קבוע כי אם בדבר שמעשים בכל יום ושם ראוי לילך אחר המנהג דא"א שיטעו בכל יום בדבר שלא יהא כדין עכ"ל כתב עוד בבנימין זאב סימן קס"א בשביל שראיתי יש מקפידין ונמנעים לומר קדיש בר"ח ושבת וי"ט תוך שנת המתים ויש להביא ראיה להיפך מתשובת הר"י מקורביל על דבר הקדיש של נוחי נפש צריך לאומרו י"ב חדש וי"א ימים נגד שנת המבול שפירש"י בפרשת נח (ח' פ' י"ד) שמשפט דור המבול שנה

תמימה שהם י"א יום ששנת החמה יתירה על שנת הלבנה והתפלה נגד הקדיש ומשובח ממנו ונהגו העולם שלא יאמר קדיש אלא י"א חדש כי היכי דלא משוי איניש אבוהי ברשיעי ישראל והיכא שיש אחד שאמר קדיש כמה ימים ואח"כ אירע לאדם אחר אבילות כתב מוהר"ם לפי הנראה וכן נהג במקומו שאבל השני אומר קדיש ל' יום הראשונים כי הם עיקר האבילות ואח"כ שוים הראשון והב' כל י"ב חדש כו' עד ושמעתי שהעולים טועים לומר שלא יועיל כ"כ קדיש בשבת או תפלה כקדיש נער בחול וטעות הוא שאם יועיל קדיש חסר כ"ש קדיש ושאר התפלה שלימה שיתפלל הבן בשבת או בחול ואותו מעשה דהגדה שצוהו לומר קדיש קטן היה ואדרבה כמעט הגדולים שאומרים קדיש חסר גוזלים הקטנים כיון שאפשר להם בקדיש שלם וקדושה ותפלה שלימה ואני היום עוד כשאני מגיע ליום שמת בו אבי או אמי אם מגיע בימי החול אני מתפלל עד קדיש החסר ואני מניח לקטן את שלו וזקן אחד הגיד לי שצוה את בנו שלאחר מותו אחר ז' ימי אבילות יתפללו עד ל' יום חול ושבת וכן שמעתי שאמר בעל הרוקח וכן צויתי את בני כשנפטרה אמם עכ"ל ר"י מקורבי"ל מהכא שמעינן שאין להקפיד לומר קדיש בראש חדש ושבת וי"ט וכ"ש תפלה וכן נוהגין בין האשכנזים שאינן מקפידין וכן אם אירע יום שמת בו אביו או אמו אומרים קדיש אפי' בשבת ואין לחוש שהמתים נוחין באותן הימים וכשאומר קדיש משה נפשייהו כרשיעי עכ"ל א"י וכן נוהגין בזה"ז רק שאין מתפלל בר"ח ושבת וי"ט אבל קדיש אומרים וכ"ה בתשובת מהרי"ל דאין אבל מתפלל בשבת וי"ט ובכל יום בבוקר שאומרים בו הלל כ"כ בסימן כ"ב ול"ז עוד כתב מהרי"ל דאי ליכא דעדיף מן האבל יכול להתפלל אף בימים נוראים. ועיין בא"ח הל' ר"ה כתב מהרד"ך בית י"א דבן יש לו לומר קדיש על אביו מומר שנהרג דהריגתו מכפרת עליו וכ"כ א"י ודוקא נהרג אבל מת על מטתו לא וכן כתב לעיל סימן ש"מ כשנהרג יש לו כפרה וכתב מהרי"ו סימן צ"ט רי"א דאין לומר קדיש על קדושים שנהרגו על קדושת השם וליתא אלא צ"ל עליהן וכן נוהגין:

סימן שעז - דין עבדים ושפחות ומנודה שיש להם אבילות

סימן שעה - דיני סעדת הבראה לאיש ולאשה

(א) במקצת ספרים כתוב ואשה חשובה וט"ס הוא דאין חילוק בין חשובה לאינה חשובה וכ"ה במרדכי בה"א דף שצ"ו ע"א ובהג"מ פ"א ובאשר"י פא"מ: (ב) וכבר כתבתי לעיל סימן שע"ה בשם תשובת הרא"ש דהבראת אבל היה ולמד מכאן דאדם יכול להתאבל על מי שאינו קרובו וא"כ הראיה היא ברורה: (ג) ונ"ל דר"ל דמברין בלילה שלא כדברדי ר"ת ומ"מ נראה דנקטינן כדברי ר"ת וריב"ם שיותר יש לסמוך על דבריהם מעל דברי הר"יט ועוד הלכה כדברי המיקל באבל: (ד) כתב עוד נ"י פרק המוכר פירות בסופו דאין מברין בשבת דמדברים שבפרהסיא הוא עכ"ל וב"י כתב בסימן שצ"ג דאינו יודע טעם לדבריו שהרי עשוין ב"א להביא מאכל למי שלא היה יכול להכין מע"ש ואע"פ שאינו אבל הילכך לא מינכר דדבר של אבילות הוא ותו דלא אסרו אלא לאבל עצמו שלא ינהוג דברים שהאבל חייב לנהוג בהן בחול אבל לאחרים שלא יבריאוהו אין שום טעם לאסור וכן פשט המנהג בכל העולם להברות האבל בשבת ולא נשמע בעולם שום פוצה פה ומצפצף עכ"ל: (ה) וכ"ה במרדכי דה"א דף שצ"ג: (ו) ודברי הטור בשם הרמב"ן שכתב למטה אינו כן:

סימן שעט - דין ברכת המזון בבית האבל

(א) ובא"ח סימן קפ"ט כתב וזה נוסח הברכה בבית האבל בא"י אמ"ה האל אבינו מלכנו בוראנו גואלנו קדושנו קדוש יעקב המלך הטוב והמטיב אל אמת דיין אמת שופט צדק כו': (ב) וכ"ה במרדכי בה"א דף שצ"ח ובת"י פ' ג' שאכלו דל"ז ע"ב שמאחר שכתב בגמרא איך לא נאמר אותו שאע"פ שיש מיתה בלא חטא כל דרכיו משפט והוא יודע למה עושה עכ"ל וכ"כ ב"י בשם התוספות ובה"ג בשם התוספות ובהג"מ פ"יב ובא"ה

סימן קפ"ט (כתב) כיון שהרמב"ם הסכים לדעת הרי"ף שאין לאומרו הכי נקטינן עכ"ל ולא נראה לי אלא נקטינן כדברי הרא"ש: (ג) ואיני יודע מאי קשיא ליה דודאי טעמו דכל סעודה שהיא באה משום אבלות אינו מצטרף מידי דהוי אברכת שורה או ברכת רחבה כו':

סימן שפ - דברים שהאבל אסור בהם

(א) וכ"ה במרדכי בה' אבל דף שצ"א: (ב) ובמרדכי ריש פרק מי שהפך דאפי' ע"י נכרי אסור וכ"ה שם ד' שצ"א ע"א: (ג) וכ"ה במרדכי דף שצ"א ע"ד בה"א דאפי' לאחר ג' ימים ובצנעא אסור אמנם בהג"ה שם סוף פ"ק דמ"ק פוסק כרשב"ג ונ"ל דהואיל והלכה כדברי המיקל באבל כמ"ש כמה פעמים בשם ב"י בעצמו א"כ גם כאן נקטינן כדברי המיקל ותו דרמב"ן ורא"ש ור"י בתראי נינהו ונקטינן כוותייהו אע"ג דגם מוהר"ם בתרא הוי מ"מ הני רביס נינהו ותו דהאשר"י ורבינו ירוחם טפי הוי בתראי מיניה ואע"ג דגם המרדכי כתב כדעת מוהר"ם הרי פ"ק דמ"ק פסק שם כדעת הרא"ש ותו דכל דברי המרדכי שכתב בה' אבלות הוא הכל מועתק משמחות שחבר מוהר"ם בעצמו ולכן נ"ל דהמיקל לא הפסיד בפרט לאחר ג' שכתב בני"י דיש פי' מי שהפך דאף לדעת הראב"ד דלא פסק כרשב"ג מ"מ לאחר ג' ימים מותר לעשות דבר האבד בצנעה כנ"ל: (ד) וכ"ה במרדכי דף שצ"א ע"ד בה' אבל: (ה) ומשמע מדבריהם מלאכות המותרות לעשות ב"ט מותרים לעשותן וע"ל סימן זה מדין זה: (ו) וכ"ה במרדכי דף שצ"א ע"ד ומדברי הרא"ש שהביא ב"י שכתב דאם היה שדה של אחרים מוחכר בידו שרי ע"י אחרים משום דכיון דצריך לשלם מה שהיתה ראוייה לעשות ולכך הוי דבר האבד וכל דבר האבד נעשה ע"י אחרים וא"כ גם בספינה של אחדים בידו מותר לעשות ע"י אחרים מהאי טעמא ועיין בזו בני"י ע"ב ר"פ מי שהפך: (ז) במרדכי דה"א דף שצ"א ע"ד פי' הטעם משום דיכול לעשותו אחר ימי אבלו עכ"ל משמע דאי הוי דבר אבד אי לא יעשנו בימי אבלו עושה הואיל דהוא של אחרים וצ"ע וכתב עוד שם מקבל קבולת במועד ומותר לעשותו אחר המועד ובלבד שלא ישקול ולא ימדוד ולא ימנה כדרך שהוא עושה בחול והוא הדין בימי אבלו עכ"ל: (ח) וצ"ע מה מלאכה שייך במלמד: (ט) ולא נראין

דבריו בזה כלל דגם מסקנת האשר"י פרק מי שהפך נראין כרברי הראב"ד והרמב"ם גם הרמב"ן בת"ה הביא דברי הר"י ותמה עליו גם דברי הגה"מ פ"ה פסקו כדברי רבינו הטור בשם מהר"ם גם הטור סתם דברים בלא מחלוקת בדברי הראב"ד והרמב"ם וא"כ למה נניח דברי כולם לילך אחר דברי ראשונים ז"ל להחמיר באבילות ולכן נ"ל דנקיים כל דברי רבינו הטור וכן הלכה ותו דאיכא למימר דאף הר"י והרמב"ם שכתבו סתמא לא אמרי אלא בדבר פרהסיא דומיא דנעילת חניות שסתמו בפרהסיא ולכן נ"ל מה שכתבתי: (י) וכבר כתבתי לעיל דכן משמע ממרדכי דכל שאין בו משום מלאכה ב"ט מותר אבל לעשותו: (יא) כתב הרשב"א בתשובה סימן תמ"ז דכל דברי האבילות נוהג בין בימים בין בלילות כו':^א כלומר, בסימן זה מתפרש איסור מלאכה, ושאר האיסורים יתפרשו בסימנים הבאים.

סימן שפא - אסור רחיצה וסיכה לאבל

(א) ובמרדכי ה"א דף שני"ד ע"ד משמע דוקא מיום ראשון ואילך דאבילות יום ראשון דאורייתא וע"ל סימן שצ"ד ושצ"ט: (ב) והיא תשובת מהרי"ל סימן ט"ו ואני ראיתי דברי א"ז בזו סוף הלכות אבילות ולא מצאתי שכתב כן להתיר תוך ז' ימי אבלו אלא לאחר ז' ומ"מ כתב לשנות ברחיצה כדי שלא לשנות המנהג שנהגו איסור ברחיצה כל לי וע"ש וכ"מ בתשובת מהרי"ל עצמו ודלא כדברי ב"י: (ג) וכ"ה במרדכי בה"א דף שצ"ה ע"ג דמותרת אף בהעברת שער דהכל מקרי תכשיטי כלה ודוקא כל לי יום אבל לא אחר כך אע"ג דעבר אבילות לי יום עכ"ל וזה שלא כדברי הרא"ש דלעיל דמתיר לכל א"א גיהוץ ותספורת לאחר ז' כתב המרדכי דף שצ"ב ריש ע"ג דאבל מותר לרחוץ בחמין ולחוץ מיד אחר ז' וכדעייל יום ז' כל דהו מותר בכל מילי דנהיג בימי אבלו עכ"ל ודברים פשוטים הם דאין גזירת לי אלא לענין גיהוץ ותספורת לאחר ז' אבל לרחוץ מותר אבל המנהג הוא לאסור רחיצה כל לי יום וכ"כ מוהר"ם בה' שמחות שלו וכ"מ בהג"מ פ"ט מהלכות י"ט ופ"י מהלכות אבל (ועיין לעיל) סימן ש"ץ דנוהגין איסור לחוף הראש כל ל וז"ל א"ז ומה שנוהגין עתה לאסור לחוף הראש כל לי כתב רבי שמעון בר אברהם דחיישינן דילמא אתי למיסרק

וזה אסור כל ל' עכ"ל וכתב עוד סוף הלכות אבלות בתשובה דנהגי לאסור
לרחוץ כל ל' משום גזירת כיבוס ואסור לשנות המנהג עכ"ל: ^ במקור
הדברים ברמב"ן - "כרחיצה".

סימן שפב - אסור נעילת הסנדל לאבל

סימן שפג - אסור תשמיש המטה לאבל

(א) ונראה דלא שבקינן האי דפשיטא לכל הפוסקים דהיינו דמותר לאכול
עמה בקערה משום ספיקא דהג"א ולכן נקטינן דמותר לאכול עמה
בקערה:

סימן שפד - האבל אסור בתלמוד תורה

(א) ובמרדכי דף שצ"ג ע"א בה"א דכ"ש דאסור לדרוש בעצמו: (ב) וכ"ש
אבל שאינו כהן דאסור לקרות כל ז' עכ"ל: (ג) ובספר א"ח הלכות ר"ה
כתבתי אם אבל יכול להתפלל בימים נוראים כתב הכלבו כשמתפללין
בבית האבל א"א והוא רחום ולא תחינה ושיר מזמור ולא ואני זאת
בריתי אבל מתחיל ובא לציון ואתה קדוש וכו' ובר"ח אומרים הלל
ובא"ח סימן קל"א דנופלין בבית האבל בתחינה ולא כדברי הכלבו וכתב
עוד הכלבו במקום שאין האבל הולך לב"ה בשבת בתפלת ערבית א"א
ברכת אחד מעין ז' ולא במה מדליקין ואין מתפללין בבית על המת אם

אינו יוצא במטה ויש מקומות שנוהגין להתפלל אם הוא בן שנה וכן אין מתפללים בבית שאין בו אבלים אלא ראשונה הסמוכה לקבורה להניח דעתו של מת ואפ"י היה שם נשים אבלות ובי"כ הולך האבל לבי"ה בעי"כ למנחה וכן כל יום כפורים ?וב"ה ואין מונעין שום דבר מן התפלה עכ"ל אמנם בא"ז כתב דמצוה להתפלל שחרית וערבית בעשרה כל זמן ז' במקום שמת שם ואפ"י אין שם אבל וזו נחת רוח לנשמה ובבי"י עוד דאבל מצטרף לעשרה אפ"י ביום ראשון ודלא כמהרי"ל שכתב הלכות ר"ה שאינו מצטרף ביום ראשון : (ד) וע"ל סימן שד"מ אם מותרים לפסוק דין בבית אבל ובא"ז כ' דאבל עצמו יכול להורות איסור והיתר ליחיד השואל וצריך לו :

סימן שפה - דין שאלת שלום באבל

(א) ומה שנוהגין האידנא לשאול בשלום האבילים לאחר ז' נראה דס"ל השאלת שלום שאנו נוהגין בו אינה שאילת שלום המוזכר בגמרא וכמו שהארכתי בזו בסייעתא דשמיא בא"ח סימן פ"ט מיהו ממעשה דר"ע שבתבתי בסמוך דלא התירו אלא משום כבוד דרבים לא משמע כן : (ב) וכ"כ נ"י דף שפ"ד ע"א. כתב הכלבו אם אסור בשאילת שלום כ"ש שאסור להרבות בדברים וכ"כ הרמב"ם פ"ה כתב בתשובת מהרי"ל סימן ל"א דאסור למזוג לאבל כל י"ב חדש על אביו ואמו ואף בשבת במקום דנוהגין דאין שואלין בשלום בשבת :

סימן שפו - עטיפת הראש באבל

סימן שפז - דיני כפית המטה

(א) וכ"כ המרדכי דף שני"ג ע"ב דאבל יש לו לישוב כל ז' ע"ג קרקע: (ב) וכ"ה במרדכי: (ג) וכ"ה בריב"ש סימן ס"ט: ^ צ"ל "מטת", ובסמוך צ"ל "ראשה". ^ צ"ל "אינו". ^ בסימן שעת.

סימן שפח - אבל ביום ראשון אסור להניח תפלין

(א) כתוב במרדכי פרק א"מ דף שצ"ג ע"ב מיהו אם באו פנים חדשות ביום ב' קודם שהניח תפילין אין מניחין עד שילכו אבל בג' אפי' יש שם פנים חדשות מניחין וכתב עוד וגם נהגו דאבל כשהוא הולך לבה"כ תוך ז' בשבת אינו מתעטף ג"ז אינו נראה למוהר"ם דאבל חייב בכל המצות האמורות בתורה עכ"ל ונראה מזו שטועים מקצת העולם במה שנהגו שאין האבל מניח טלית ביום ראשון והוא טעות דוקא תפילין אינו מניח דמקרי פאר ולמדים בגמרא מדקאמר רחמנא ליחזקאל פארך חבוש עליך מכלל דלכ"ע אסור אבל בכל שאר מצות חייב וה"ה ציצית ולא דמי לט"ב דאין מניחין ציצית דשאני התם דנהגו כן ע"פ המדרש של בצע אמרתו כמבואר בהל' ט"ב (סימן תקנ"ט) ותו דגם בט"ב פסקו הפוסקים דמתעטף בטלית קטן תחת הבגדים ולא משתמיט לה בגמרא ולא בשום פוסק דאבל אינו מניח ציצית ביום ראשון ולכן נראה דיש להניח טלית ביום ראשון והוא פשוט

סימן שפט - אבל אסור בכביסת כסותו ודין גהוץ

(א) ולא ידעתי על מה תמה הוא דאפי' אי ס"ל לסמ"ק כריב"א מ"מ יש לתמוה על המנהג מטעם שכתב רבינו שהרי אף גיהוץ מותר בישינים וא"כ אף אם שיאסר כיבוס כדברי ריב"א מ"מ לא חמיר מגיהוץ לאסרו בישינים ואע"פ שכתב למטה דאסור ללבוש המכובסים כבר אפילו ישנים היינו דוקא תוך ז' אבל לאסור כל ל' כבוס אפילו בישינים זה לא מסתברא כלל דא"כ חמור מגיהוץ וא"כ יש לתמוה על המנהג שאסרו ללבוש אפי' בגדים ישנים כל ל' ואף ע"פ שתמיהת רבינו תמיהה ואין טעם למנהג מ"מ המנהג הוא פשוט בזמן הזה כדברי סמ"ק וכ"כ בר ששת בתשובה סימן ס"ז דעולם נהגו איסור אפי' בכבוס שלנו אפי' בכלי פשתן שאין בו גיהוץ לענין ט"ב אלא א"כ לבשו אדם אחר תחילה והאריך בזה כתב הכלבו בשם הר"ף דאם לבשו אדם אחר רק שעה אחת די בכך: (ב) וכ"כ במרדכי ה"א דף שצ"ד ע"ב בכל מקום שאסרו ללבוש אסור נמי להציע תחתיו בלילה שלא אסרו משום הנאת לבישה אלא משום הנאת הגוף עכ"ל: (ג) וכ"כ במרדכי בה"א: (ד) ואפשר דה"ה עני שאין לו מה יאכל ואע"ג דמותר לעשות מלאכה כמבואר לעיל סימן ש"פ מ"מ לכבס נראה דאסור: (ה) ובתשובת בר ששת סימן ס"ז כתב דנהגו בו איסור אפי' במכובסים: (ו) ונ"ל לומר דה"ה תוך ד' שבועות דאין בכלים חדשים משום איסור גיהוץ דהא ר' אומר אין איסור גיהוץ אלא בחדשים תוך ל' ואי ס"ד דיש בחדשים איסור בלא גיהוץ תיפוק ליה דאסור משום חדשים הן אלא ודאי חדשים שאינן מגוהצין מותרים מדינא והא דנקט מוהר"ם לאחר ד' שבועות לאשמועין דאפי' לאחר ד' שבועות המנהג לאסור וכ"ש תוך ד' שבועות שאסור משום מנהג כנ"ל והיה נראה דה"ה בגדי שבת אין בכלל גזירת גיהוץ דהא משמע דחמיר ליה בגדים חדשים מבגדי שבת ואי בגדים חדשים אין בכלל גיהוץ כ"ש בגדי שבת אבל לקמן סימן שצ"א כתבתי משם תשובת מהרי"ל דכלי שבת יש בהן גזירת גיהוץ וא"כ כ"ש כלים חדשים וצ"ע כי נראה מוכרח דכלים חדשים אין בהם משום גיהוץ כמו שכתבתי:

סימן שצ - דיני גלוח וסריקה באבל

(א) ובמרכי דף שצ"ב ע"ב ה"א כתב שמוהר"ם מצא בשם ר"ת דאפשר דלא התירו שפה אלא בתער ולא במספרים דומיא דמי שתכפוהו אבליו עכ"ל ומשמע דס"ל כדברי הרמב"ן ולכן למדו ממי שתכפוהו אבליו שיותר אפי' תוך ז' כדלקמן והיה נראה שלענין הלכתא הכי נקיטינן אבל ב"י כתב והרמב"ם פ"ו פ"י כדברי הראב"ד וכתב כיון שהם מסכימין לדעת אחת הכי נקיטינן עכ"ל: (ב) ומדברי המרדכי שכתבתי לעיל גבי שפה דמתיר ג"כ דוקא בתער אבל לא במספרים ולמדו מכאן נראה דאינו מפרש פ"י זו דגבי שפה שצריך לקצר השערות שלא יעכבו את האכילה וא"כ ע"כ נראה וא"כ מה חילוק בין תער ומספרים אלא נראה לדברי המרדכי דבתער כשחותך השערות ומקצרו בו הוי שינוי דאין דרך לקצרן ולחתכן אלא במספרים כנ"ל לדבריו וכ"ב ב"י בשם הרמב"ן: (ג) וע"ל סימן שצ"ט דכתב הטור סתמא כדברי הסמ"ק ובפסקי מהרא"י ז"ל סימן קל"ג ובספר אגודה נמצא דשיעור גערה הוי ג' חדשים וכן הורה במהרי"ל ומהר"ן ז"ל ומי יבא אחרי המלכים לסתור דבריהם אמנם מלשון מהרי"ל בתשובה סימן כ"ב שהורה למהר"ז ז"ל משמע קצת שלא היה לבו נוטה כך אלא שהיה משיב לשואלים כספר אגודה וכ"כ מהר"ר אנשיל שלבו נוטה להתיר אלא שהיה משיב לשואלו פלוגתא דרבוותא היא עכ"ל ובכלבו דשיעור גערה ל' יום אחר ל' יום הראשונים עכ"ל ומדברי ב"י משמע דלאחר ל' יום הוי שיעור גערה וכ"ה בא"ז הלכות אבל לאחר ל' יום הוי שיעור גערה ובמהרי"ל שנוהגין בקצת מקומות שלא לספר כל יב"ח עכ"ל וכן המנהג בארצינו ואם הכביד עליו שערו מקילין ויש מקילין בזה ואין מוחה בהן הואיל ואינו אלא חומרא בעלמא ומצאתי בא"ז וז"ל שאלה אם תוכל לספר אחר אביו תוך י"ב חדש כי מתוך שאתה עסוק במזונותיך ומצוי בין השרים אינך יכול לסבול גידול שער הנני מודיעך שלא הוזכר י"ב חדש לענין גידול שער רק עד שיגערו בו חביריו ומה שנוהגים י"ב חדש אינו אלא חומרא בעלמא לכבוד אביו ואמו ולכן מותר אתה לספר כדרך עכ"ל התשובה: (ד) וכדברי הרי"ט כתב המרדכי דף שצ"ד ע"א בה"א וז"ל מצאתי אבל מותר לגלח ביום ל' דמקצת היום ככולו דמקצת היום ז' עולה לכאן ולכאן שאם לא היה עולה למנין ל' חסר אחד מן הלי' והיה צריך להמתין עד ל"א עכ"ל ופשוט דכוונתו כהר"ר י"ט וקרא ליום כ"ט ל' הואיל ומקצת יום ז' עולה ליום ה' הוי יום כ"ט יום ל' דאי לא הוי הכי אלא יום ל' ממש קאמר מאי איצטריך למישרי משום דיום ז' עולה לכאן ולכאן תיפוק ליה משום דמקצת יום ככולו כדפסקינן בהדיא פא"מ אלא ודאי דעתו כדעת ה"ר י"ט וכמו שפירשתי וכ"מ פ"ק דנזיר (ו.) דאמרינן שם אם נדר ב' נזירות

וגלח ביום כ"ט יצא אע"ג דסתם נזירות ל' יום משום דאמרינן מקצת היום ככולו בתחילתו ובסופו ויום ל' עולה לכאן ולכאן וה"ה ביום ז' וצ"ע דאין המנהג כן: (ה) ונראה דאע"ג דהלכה כמיקל באבל מ"מ כיון דרבים חולקים דהיינו רש"י והתוס' והרמב"ן והרא"ש הלכתא כרבים כ"ש דהרמב"ן והרא"ש שהם בתראי הקשו על דברי הרי"ף וכתבו על דברי רש"י שהם עיקר דהכי נקטינן כנ"ל: (ו) ובהג"מ פ"ה דה"א דיש אוסרים חפיפה כל ל' משום הסריקה עכ"ל והמנהג שלא לחוף אע"פ שנוהגין לסרוק ואפשר הטעם משום איסור רחיצה נהגו גם איסור בחפיפה: (ז) ונראה הא דנקט נכרית משום ח"ה נקט דכל ישראל אסורים במלאכה אבל בימי אבלה ישראלית אחרת יכולה ליטלה צפרניה ופשוט הוא בעיני:

סימן שצא - אבל אסור בכל מיני שמחה

(א) וכ"ה במרדכי דף שצ"ג ע"ב ה"א דשרי הואיל וא"א לעשות בלא ידיה אבל סעודת מצוה דלית בה שמחה מותר לכנוס בה כו': (ב) ודבריו תמוהים מאוד ראשונה דמ"ש דסברת הגה"מ היא הסברא שכתב הטור דיש נוהגין להקל כו' כמ"ש לעיל והגה"מ הביא סברא זו וזה אינו כלל דהג"מ לא התיר אלא לכנוס לברכת אירוסין ונישואין במקום דליכא שמחה כלל כמ"ש דליכא שם לא ריקוד וכו' והיינו במקום שעושין החופה ומברכין שם ברכת אירוסין ונישואין וליכא שם סעודה ושמחה כלל כי הוא ברחוב העיר אבל לכנוס למקום שעושין הסעודה ומברכין שם ז' ברכות לאחר הסעודה אף הגה"מ מודה דאסור הואיל ואיכא שם שמחה ודברי מוהר"ם כתב גם המרדכי דף שצ"ב ע"ב ה"א כמו שכתבו הגה"מ וגם מדברי הטור משמע דלא אסור אלא במקום הסעודה דאיכא שמחה אבל לא למקום דליכא שמחה אע"פ שמברכין ברכת אירוסין ונישואין וכבר היה מעשה ע"י בהיותי אבל על אמי ז"ל וברכתי ברכת אירוסין תחת החופה כדרך שרב העיר מברך ברכת אירוסין וסמכתי על דברי מוהר"ם וכתבתי הדברים להגאון מהר"ר מאיר פדוה והסכים ע"י אך כתב שיש מקומות שנוהגין להחמיר הרבה בדין אבילות ואין אבל (עולה) לקרות בתורה כל י"ב חדש בשבת ומחמירין גם בזו שעומדין בחוץ ואין

נכנסין לבית האירוסין אבל לענין הלכה דינא הוי כמ"ש ובפרט במקום דנוהגים שהאבילים יכולין להכניס החתן והכלה לחופה ואם כן הרב נמי יכול לברך ברכת אירוסין ושנית יש לתמוה אדברי ב"י שפסק הלכה כרא"ש ורמב"ן ז"ל וכתב שר' יוסי מצא כדבריהם והנה הוא בהיפך שהרי לא אסר אלא לכנוס לאכול בין עם החתן ובין עם המשמשין משמע הא הכניסה לבד שרי שלא כדברי הרא"ש ורמב"ן מצאתי במהרי"ל הג"ה שאם היה אבילים במקום שעושין החופה צוה מהרי"ל סג"ל שיצאו חוץ לב"ה בשעת הברכה ואינו נ"ל אלא כמ"ש וכתב המרדכי דף שצ"ג ע"ב דאבל אסור לאכול בסעודת ב"מ כ"א עם המשמשין דמילה נקרא שמחה שנאמר (תהלים קיט) שש אנכי על אמרתך והכלבו החמיר שלא לאכול בחתונה וב"מ אפ"י עם המשמשין דמילה באותו בית רק בבית אחר במקום דלא מברכין שהשמחה במעונו וכ"כ ב"י בשם הסמ"ק ובני"י פא"מ דף שפ"ד ע"ב דאבל מותר לאכול בסעודת מילה דליכא שם שמחה משום צערא דינוקא כ"כ ב"י בשם הגה"מ והתוס' וכ"פ מהרא"י בת"ה סימן רס"ה בשם ריב"א דאבל מותר לאכול בסעודת מילה אפ"י תוך ל' ואפ"י תוך ז' ובלבד שלא יצא מפתח ביתו וכן בפדיון הבן עכ"ל: (ג) ודברי מהרי"ל הם בתשובה סימן קי"ז ונ"ל דוקא לאחר ל' אבל תוך ל' יש להחמיר כמו שכתב רבינו בשם הראב"ד דתוך ל' לכל סעודת מצוה שבעולם אסור ומשמע הא אבל אחר נקטינן להחמיר כתב בהג"ה (מנהגים בשם) מהרי"ו דאסור לאכול בסעודה בלילה שליום המחרת מת אביו או אמו:

סימן שצב - אבל אסור כל ל' יום לשא אשה

(א) ואינו נראה לפסוק כרמב"ם נגד הרא"ש ורמב"ן והטור דרבים נינהו ובתראי וכתבו דדברי הרמב"ם אינו עיקר ואיך נפסק כמותו לכן נראה דגם אירוסין אסור תוך ל' כדברי רבינו:

סימן שצג - מתי האבל יכול לצאת מביתו

(א) ואפשר דמקצת יום ג' הוא ככולו וא"כ אינו אסור רק ב' ימים אף לדעת הטור: (ב) וכתב בא"ז דב' אבילים בעיר הולך אחד אצל חבירו כשמתפללין אצלו ויושב אצל המנחמין ולא ראיתי נוהגין כן עוד משמע שם דאפי' תוך ג' מותר לילך לישב במקום המנחמין ובזה הפוסקים חולקין עליו כמו שנתבאר: (ג) ובא"ז כתב דלענין מלאכה ואיסור רחיצה אין חילוק בין יום ללילה וכ"נ מדברי שאר הפוסקים שלא חלקו בין יום ללילה מ"מ נראה דלענין יציאה מפתח ביתו מודים לדברי מהרא"י ז"ל כ' בתשובת בר ששת סימן קנ"ח מקומות יש שהאבל הולך כל ז' כל יום על הקברות ומעוררים על המת ואין למחות כ"מ לפי מנהגו ואע"ג שגם ישמעאלים עושין כן אין בזה משום חוקות העכו"ם דהא שורפין על המלכים ואין מזה משום דרכי האמורי וה"ה בזה הואיל ועושין לכבוד המת עכ"ל: (ד) כ"י בהג"מ רשות בידו שלא לישב במקומו עד שבוע ד' כדי שיוכל לדבר בשבוע שלישית והואיל ולא ישב במקומו ואפשר דע"י זה נהגו שלא לישב במקומו כל ל' יום ועל אביו ואמו י"ב חדש וחומרא גדולה הוא בלא טעם ובתשובת הרא"ש כלל כ"ז סימן א' דהרא"ש עשה מעשה וישב על מקומו בשבוע ג' אמנם מהרי"ל יישב המנהג משום דאיתא בגמרא מ"ד רבי יהודה דמחמיר וסובר דשבוע ד' אינו יושב במקומו ובירושלמי פוסק כמותו עכ"ל: (ה) ובא"ז לא כתב כן אלא כתב דאם אין שם מוהל אלא הוא יכול לצאת אף תוך ג' ואם יש שם מוהל אחר אל יצא אלא לאחר ג' ימים וכתב עוד דמותר לתקן צפרניו כדי למול התינוק שהוא דאורייתא ודוחה אבילות דרבנן עכ"ל ונ"ל דתיקון צפרניים לא שרי אלא בדליכא מוהל אחר: (ו) ובמרדכי ה"א דף שצ"ג ע"ג מעשה היה באבל אחד ששלח אחריו שר העיר לדבר עמו והתיר לו רבינו שמחה לילך דהא דאסור לצאת מפתח ביתו היינו למלאכה או לצורך משא ומתן או לטייל אבל כה"ג שרי ומ"מ החמיר מעליו ולא התיר נעליו לנעול עכ"ל וראיתי נוהגין כשהולכין לחוץ נועלים מנעליהן:

סימן שצד - שלא להתקשות על המת יותר מדאי

סימן שצה - מקצת יום השבעה והשלשים ככלו

(א) ומשמע דוקא קאמר אבל קודם לכן אסור וכ"ה באשר"י פא"מ בהדיא ונהגו עכשיו לישב ביום ז' שעה אחת ואינן ממתניין על המנחמין ונ"ל הטעם מאחר שאין המנהג שיבואו המנחמין אצלו ביום ז' א"צ להמתין על המנחמין ועיין באשר"י דבהכי תליא מילתא: (ב) כ"פ המרדכי ע"ג פ"ב דמגילה ובה"א דף שצ"ב ע"ג ודלא כהר"ן שכתב פרק הישן דף שלי"ג ע"ב דלילה עולה וכ"פ נ"י דף שפ"ב ע"א פא"מ והב"י והכי נקטינן כדברי הר"מ וכתב בשם הרא"ש דה"ה יום ל' אין מקצת הלילה חשוב ביום אלא בעינן מקצת יום ל' ואח"כ יגלח עכ"ל מיהו מיד בהנץ החמה של יום ל' שרי וב"ב ב"י בשם ר' ירוחם בהדיא ע"ל סימן ש"צ אם מותר לגלח יום כ"ט הואיל ומקצת יום ז' עולה ליום ח' הוי יום כ"ט ויום ל': (ג) כתב הכלבו בשם הר"י"צ גיאנות כשמפסיק אבילות מביאין שמן ערב וסכין ראשו אחר התפלה ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנא' (ישעיה ס"א) לשום לאבילי ציון פאר תחת אפר שמן ששון תחת אבל עכ"ל:

סימן שצו - דין אבל שלא נהג אבילותו כל שבעה

(א) וכ"כ מהרי"ק שורש י"ב על אחד ששמע שמועה קרובה על הדרך ולא עשה שום מעשה אבילות עד שבא למחר בביתו ופסק דאפ"ה מונה מיום השמיעה דלא גרע מזלזל במקצת הימים כו':

סימן שצז - דיני עדות לנהג אבלות על פיהם

סימן שצח - אבלות יום ראשון דאוריתא

סימן שצט - דיני אבלות ברגל בראש השנה ויום טוב שני ש גליות

(א) וכתב המרדכי דף שצ"ב ע"ב ה"א דאפי' לא קברוהו קודם הרגל אלא מסרו לעכו"ם לקברו או שגרו למקום אחר בענין שמתכסה שעה אחת מעיני המתאבלים הרגל מפסיק גזירת שבעה עכ"ל וכ"ה דברי הטור שכתב בענין שחל עליו אבלות וכבר נתבאר סימן שע"ה שבענין זה חל עליו האבילות וע"ש כתב בא"ז דאם חל עליו האבילות שעה אחת קודם הרגל מותר ללבוש ברגל בגדים מגוהצים כו' ואין נוהגין כן (אלא) כדברי הרמב"ן שהולק על הרא"ש בזה ודברי א"ז כדברי הרא"ש: (ב) וכ"ה במרדכי הלכות אבלות: (ג) ובמרדכי דף שצ"ב ע"ג ה"א אחרי שרבים אוסרים היה מן הראוי לאסור עד הלילה ואע"פ כן העולם נהגו להתיר עכ"ל כתב בת"ה סימן רס"ז דהואיל ואנו נוהגים דאם הרגל מפסיק ז' דמותר לרחוץ סמוך לערב בחמין ואם כן אם מת לו מתו בע"ש ואותו שבת הוא ערב הרגל מותר לרחוץ בע"ש ע"כ ולדידן דנוהגין איסור רחיצה כל ל' דינו כדין תספורת ואין להתירו רק כשחל ח' שלו בשבת וכן נוהגין כתב מהר"י מינ"ץ בתשובה סימן ד' אם הפסיק הרגל אבלתו והרגל הוא פסח מותר לספר אחר חצות אף ע"ג דאחרים אסורים לאחר חצות ועדיף טפי שגם הוא יגלח קודם חצות דכל המותר לערב מותר שחרית אמנם בתשובת מהר"י סימן ו' כתב במקומות הנוהגים לשלול תוך ל' או לאחר ל' על אביו ואמו מותר לשלול ג"כ בערב הרגל אם הפסיק האבילות

ודוקא לאחר שהתפללו מנחה נראה מדבריו שכל שהרגל מפסיק אינו שרי אלא לאחר שתתפלל מנחה ואפשר דבע"פ שאסור לספר אחר חצות מודה לדברי מהרי"י מיני"ץ דשרי וכ"ה בא"ז להרי"א דבע"פ נפסק האבילות מזמן שחיטת הפסח ואילך: (ד) וכבר כתבתי דדעת א"ז כדעת התשב"ץ בדין האחרון דהיינו שאין אבילות נוהג בע"פ מזמן שחיטת הפסח ולמעלה וראוי לסמוך עליו: (ה) כתב המרדכי דף שצ"ד ע"ב ה"א השומע שמועה קרובה בר"ה או ביוה"כ או בעצרת נחלקו בו גדולי הדור ר"י וריב"ם לדברי ר"י עולה לו למנין ז' ימים ולדברי ריב"ם אין עולה לו רק יום אחד עכ"ל ודברי הפוסקים נראה שאין עולה לו רק יום אחד עכ"ל: (ו) ובמרדכי דף שצ"א ע"ג ה"א פוסק הלכה למעשה כדעת הרא"ש שלא לנהוג אבילות ביי"ט ב' אפי' מת בו ביום וכן נוהגים ומ"מ נראה דא"צ לישב אחר הרגל רק ו' ימים דהא כתבו הגאונים דהקובר מתו ברגל יום האחרון עולה לו למנין ז' אע"פ שאינו נוהג בו אבילות ה"ה כאן וכן נוהגים:

סימן ת - דיני אבילות בשבת

(א) כתב מהרי"ו סימן ה' מה שנוהגים האבלים בשבת תוך ז' בעטיפת הראש דשפיר עבדי כיון דבזמן הזה מעוטפים כל ל' ועוד דאית להו מנעלים ברגליהם עכ"ל: (ב) וכ"כ הכלבו: (ג) וכתב עוד הגרמ"יי פ"ד דה"א דאף ע"ג דת"ת הוי דברים שבצינעא אם יש לו מקום קבוע כגון סיום או מקום כהן הוי פרהסיא ומותר וכתב הר"ם היכא דליכא כהן בב"ה בשבת אלא האבל או האונן יש לקרותו לסי"ת שלא יראה כמנהג אבילות בפרהסיא ע"ל סימן שצ"ג אי צריך לשנות מקומו בשבת בב"ה וע"ש אי יכול לילך לבית המדרש בשבת: (ד) וסיים שם אבל אסור לגלח עד אחר השבת דרחיצה כיון שאינו אלא מנהג בעלמא ואינו לא מד"ת ולא מד"ס לפיכך מותר ברחיצה לכבוד שבת היכא דאנוס הוא עכ"ל וכ"ה פ"ו דיי"ט: (ה) וכבר כתבתי סימן שפ"א דאנו נוהגין איסור ברחיצה כל ל' ונראה מדברי מוהר"ם דה"ה לכל דבר שאין בו איסור רק מנהג דשרי לעשות אפי' ליל שבת אם אפשר לעשות בשבת או דבר שא"א לעשותו בלילה מותר לעשות סמוך לשבת אם חל יום ל' בשבת וכבר נתבאר כל

דין ודין במקומו איזה אסור מן הדין ואיזה דבר אסור משום מנהג וכל
כה"ג יש להקל ולסמוך אמאן דמיקל וסי"ל דיום כ"ט עולה במקום ל'
כמו שנתבאר לעיל סימן ש"צ:

סימן תא - דברים הנוהגים בחל המועד

(א) וכ"כ מהר"ר אייזיק טירגא במנהגים וכן אין אנו נוהגין לומר צידוק
הדין אם נקבר בע"ש או ע"ט אחר חצות וע"ל סימן שע"ו שא"א צידוק
הדין בלילה: (ב) ומ"ש מוהר"א האבל שולח מנות הוא שלא כדברי הג"ה
אלפסי פא"מ דכתב דפטור משלוח מנות ואפי' לאחר ז' שולח בצינעא
לאחד מקרוביו כו' ועיין בא"ח סימן תרצ"ו:

סימן תב - דין שמועה קרובה ורחוקה

(א) ופשוט הוא דדוקא לענין גזירת י"ב חדש ולענין אב ואם הוי דין זה
אבל אם שמע תוך ל' דהוי שמועה קרובה צריך לנהוג ז' ולי' מיום השמועה
דהוי כיום הקבורה עצמו וכן מבואר בדברי הרמב"ם פ"י ובנ"י פא"מ דף
שפ"ג ע"א ובמרדכי דף שצ"ג ע"ב וטעמא דלענין י"ב חדש מונין מיום
הקבורה כתב המרדכי ע"ג דגזירת י"ב חדש הוי טעמא משום דמשפט
רשעים בגיהנם הוי י"ב חדש ואפי' אם הוא רשע כבד קבל דינו בי"ב חדש
שעברו מיום הקבורה ושוב אין מתאבל עליהם אלא שעה אחת כדין
שמועה רחוקה דמיום הקבורה מונין י"ב חדש לאב ולאם עכ"ל: (ב) וכ"כ
המרדכי דף שצ"ג ע"ב ה"א בדברי הטור כתוב בא"ז הרוצה להחמיר על
עצמו לקרוע במקום שאינם קורעים אינו רשאי אא"כ עושה על אביו
ואמו ורבו: (ג) וע"ל סימן שצ"ט אם שמע שמועה קרובה ברגל אין הרגל
עולה לו למנין ז': (ד) וכ"ה בא"ז ודלא כ"א דצריך להודיעו ומהרי"ו
כתב סימן י"ג בתשובה מ"מ נהגו להודיע לבנים הזכרים כדי שיתפללו

עליהם כיון דאית ליה נחת רוח למת אבל לבנות אין מנהג בזה עכ"ל: (ה)
ע"ל סימן שע"ח כתב הכלבו כתב הר"מ שמצוה להתענות ביום שמת בו
אביו ואמו וכתב בעל הלכות מי שנוהג לצום ביום שמת בו חכם או שבא
שמועתו עכ"ל כתב מהרי"ו סימן קכ"א דיש להתענות יום המיתה ולא
יום הקבורה וטעמא דמסתבר הוא עכ"ל וכ"ב מהרא"י בת"ה סימן רצ"ג
וכן הורו כמה גדולים וכמה הורו להתענות יום הקבורה והוא הכריע
להתענות יום המיתה והמנהג אותן שהיו אצל המיתה ואצל הקבורה או
שלא היו בשתייהן מתענין יום המיתה אבל אותן שהיו אצל הקבורה ולא
אצל המיתה מתענין יום הקבורה כן שמעתי מזקן מופלג בחכמה וזקנה
מוהר"ר משה לנדא ז"ל שהמנהג כן כתב מהרי"ק שורש ל"ה אם אירע
יום שמת בו אביו ואמו בשבת או בר"ח אין מתענין ודוחה אותן עד למחר
עכ"ל ואין המנהג כדבריו אלא אין מתענין כלל וכן בכל יום שא"א בו
תחנון אין מתענין בו כלל כ' בפסקי מהרא"י (י"ג מהרי"ו) כשבא יום
שמת בו אביו או אמו באדר שמעתי שמהר"י מולין הורה לצום בשתייהן
אבל נראה שיש לצום באדר שני ואני רגיל להורות כמו מהר"י מולין עכ"ל
ומהר"י מינץ סימן כ"ט כתב דיש לצום בראשון וכתב לבסוף ומ"מ אם
הייתי יודע מתחלה תשובת מהרי"ו הייתי משיב לשואל פלוגתא
דרבוואתא היא והייתי מניח הברירה להם ובת"ה סימן רצ"ד דמתענה
בראשון אבל אם מת בשנת העיבור באדר שני יתענה בשני אבל אם מת
בשנה פשוטה או בשנת העיבור בראשון יתענה בראשון וכ"ה במהרי"ל
ויתענה בראשון ויאמר קדיש באדר הראשון וכ"י כתב כשם הרשב"ץ
דאם פעם הראשון הוי עיבור יתענה ויאמר קדיש באדר הראשון משום
שהוא סוף י"ב חדש ובשאר שנים באדר שני עכ"ל:

סימן תג - דיני המלקט עצמות

(א) גרסינן בגמרא סוף מ"ק (כט.) א"ר לוי בר חמא הנפטר מחבירו אל
יאמר לך בשלום אלא לך לשלום שהרי יתרו אמר למשה לך לשלום הלך
והצליח אבשלום שאמר לו דוד לך בשלום הלך ונתלה אבל הנפטר מן
המת יאמר לו לך בשלום שנאמר ואתה תבא אל אבותיך בשלום וכתב
נ"י כי יש בני אדם שמנחשין ומשימין דבר בלבם וכנגדם דברו חכמים

אבל מי שאינו מקפיד אין הדבר מזיק להם כלום עכ"ל: